

Sichergestellt durch Einsatzstab RR
Reval

SEADUSTE KOGU

IV KÖIDE
RIIGIKAITSE
1940. A. VÄLJAANNE

SEADUSTE KOGU

IV KÖIDE

Sichergestellt durch Einsatzstab RR
Reval

AMETLIK VÄLJAANNE

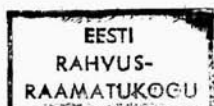

SEADUSTE KOGU

IV KÖIDE
RIIGIKAITSE
1940. A. VÄLJAANNE

KOHTUMINISTEERIUMI VÄLJAANNE

RIIGI TRÜKIKODA
Tallinn, Niine tän. 11

2-236161

Riigikogu on vastu võtnud alljärgneva seaduse, mille käesolevaga kuulutan välja:

SEADUSTE KOGU IV KÖITE VÄLJAANDMISE SEADUS.

RT 1940, 35, 282.

§ 1. Vastavalt Seaduste Kogu seadusele antakse välja Seaduste Kogu IV köide pealkirjaga:

Seaduste Kogu IV köide. Riigikaitse. 1940. a. väljaanne.

§ 2. Seaduste Kogu IV köide koosneb 4 jaost ja sisaldab järgmised seadused ühes kõigi muudatuste ja täiendustega, mis on avaldatud Riigi Teatajas kuni 1. maini 1940.

1. jagu.

Riigikaitse korraldamine ja juhtimine.

- Nr. 1. Erapooletuse korraldamise seadus.
- Nr. 2. Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus.
- Nr. 3. Riigikaitse sõjaaegse korralduse seadus.
- Nr. 4. Arsenali seadus.
- Nr. 5. Sõjamineisteriumi hobusekasvanduse seadus.
- Nr. 6. Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitali seadus.
- Nr. 7. Laskeplatside seadus.
- Nr. 8. Sõjaväe haiguskindlustuse seadus.
- Nr. 9. Sõjaväelaste pensioni seadus.

2. jagu.

Kodanikkude kohused riigikaitse ja sõjaväeteenistuse alal.

- Nr. 1. Sõjaväeteenistuse seadus.
- Nr. 2. Riigikaitseliste sundkoormatiste seadus.

3. jagu.

Sõjaväe kriminaalseadused.

- Nr. 1. Sõjaväe kriminaalseadustik.

4. jagu.

Sõjakohtupidamise seadused.

Nr. 1. Sõjaväekohtute seadutisk.

Nr. 2. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja liikmete amet tunnuse seadus.

Nr. 3. Sõjaväljakohtute seadus.

§ 3. Seaduste Kogu IV köites leiduvad seadused võetakse kohaldamisele köite redaktsioonis arvates 15. juunist 1940.

Tallinnas, 19. aprillil 1940.

K. Päts
Vabariigi President.

J. Uluots
Peaminister.

A. Assor.
Kohtuminister.

1. JAGU

**RIIGIKAITSE KORRALDAMINE
JA JUHTIMINE**

Nr. 1.

ERAPOOLETUSE KORRALDAMISE SEADUS.

RT 1938, 99, 860.

I.

§ 1. Sõdivate riikide sõjalaevad võivad tulla Eesti Vabariigi sadamaisse ja muisse territoriaalvetesse alljärgnevate erandite, kitsenduste ja tingimuste eeldusel.

§ 2. Sõdivate riikide sõjalaevadel on keelatud tulla sadamaisse või merealadele, mis on kuulutatud sõjasadamaiks või kuuluvaiks rannakaitse-seadeldiste kaitsevööndisse.

Samuti on keelatud sõdivate riikide laevadel tulla Eesti sisevetesse, kuhu pääs on tõkestatud kas veevaluste miinidega või muude kaitsevahenditega.

Eesti siseveteks käesoleva seaduse mõttes loetakse sadamad, sadama-suudmed, lahed ja merelõukad, samuti veevalad, mis asetsevad mittealaliselt vee all olevate Eesti saarte, laidude ja karide vahel ning seespool neid.

Sõdivate riikide sõjalisiks otstarbeiks relvastatud allveelaevadel on keelatud sõita või viibida Eesti territoriaalvetes.

See keeld ei ole siiski kohaldatav allveelaevadele, mis mere seisukorra või avarii tõttu on sunnitud sõitma keelatud vetesse, teatades seejuures rahvusvahelise signaaliga neis vetes viibimise põhjuse. Need allveelaevad on kohustatud lahkuma keelatud vetest niipea, kui on möödunud sinna sissesõidu põhjus. Eesti territoriaalvetes tuleb allveelaevadel pidada oma rahvuslipp kogu aeg heisatuna ning sõita pealvee.

Vabariigi suveräänsete õiguste kaitseks ja ta erapooletuse säilitamiseks, arvestades seejuures rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid, on Vabariigi Presidendil eriolukordadel õigus keelata pääsu ka muisse Eesti sadamaisse ning territoriaalvete muisse kindlaksmääratud vöönditesse, kuhu pääs ei ole keelatud ülaltoodud eeskirjadega.

Samuti on Vabariigi Presidendil õigus keelata pääsu Eesti sadamaisse ja ankrupaikadele neile sõdivate riikide sõjalaevadele, kes on üle astunud Eesti vastavate ametivõimude poolt antud määrustest või kes on rikkunud Vabariigi erapooletust.

§ 3. Kaaperlaevadel on keelatud sissesõit Eesti sadamaisse ja viibimine Eesti territoriaalvetes.

Samuti on keelatud sõdivate riikide relvastatud kaubalaevadel tulla Eesti sadamaisse või viibida Eesti territoriaalvetes, kui nende relvastisel on muu otstarve kui enesekaitse.

§ 4. Sõdivate riikide sõjalaevadel on keelatud jääda Eesti sadamaisse ja ankrupaikadele või muisse Eesti territoriaalvetesse rohkem kui 24 tunniks, välja arvatud avarii või karilemineku põhjusel, mere seisukorra tõttu või alljärgnevas 3. ja 4. lõikes ettenähtud juhtudel. Neil juhtudel peavad nad lahkuma niipea, kui on möödunud väljasõidu hilinemise põhjus. Avarii või karilemineku juhul määrab Eesti vastav ametivõim tähtaja, mida võib lugeda küllaldaseks avariirikete parandamiseks või laeva karilt vabastamiseks. Ühelgi juhul ei anta nõusolekut viibimisaja pikendamiseks üle 24 tunni, kui on ilmne, et laeva ei saa merekõlbliseks muuta mõistliku aja vältel, ega juhul, kui ta avarii on põhjustatud vaenlase sõjalisest tegevusest.

Ülaltoodud eeskirjad viibimisaja piiramise kohta ei ole kohaldatavad sellistele sõjalaevadele, mis on eranditult määratud usuliseks, teaduslikuks või humanitaarseks teenistuseks, samuti sõjaväeliste laatsarett-laevadele.

Kõige enam kaks ühe sõdiva riigi või mitme sõdiva liitlasriigi sõjalaeva võivad viibida üheaegselt Eesti sadamas või ankrupaigal, või Eesti ühe ning sama rannapiirkonna sadamais või ankrupaikadel, kui rand seks otstarbeks on jaotatud piirkondadeks.

Kui kahe sõdiva riigi sõjalaevu viibib üheaegselt mõnes Eesti sadamas või ankrupaigal, peab mööduma vähemalt 24 tundi ühe sõdiva riigi laeva väljasõidu ja teise sõdiva riigi laeva väljasõidu vahel, kusjuures väljasõidu järjekord on sõltuv sissesõidu järjekorrast, olgu siis, et esimesena sissesõitnud laev on seisukorras, mil kohalviibimise aja pikendus on lubatav.

Sõdiva riigi sõjalaev ei või lahkuda Eesti sadamast või ankrupaigalt, kus viibib mõni vastase rahvuslippu kandev kaubalaev, varem kui 24 tundi pärast nimetatud kaubalaeva väljasõitu. Vastavad ametivõimud peavad korraldama kaubalaevade väljasõitu nõnda, et välditaks sõjalaeva kohalviibimise aja tarbetu pikendamine.

§ 5. Eesti sadamais või ankrupaikadel võivad sõdivate riikide sõjalaevad parandada oma avariirikkeid ainult nende meresõiduks hädavajalisel määral ja nad ei või mingil viisil suurendada endi sõjalist võimet. Selliste avariirikete parandamiseks, mis ilmselt on põhjustatud vastase sõjalisest tegevusest, ei tohi kasutada mingit abi, mida avareerunud laevad võiksid hankida Eesti territooriumil. Vastavad ametivõimud määravad kindlaks teostamisele tulevate paranduste iseloomu. Parandused tuleb sooritada nii kiiresti kui võimalik ja arvestades § 4 esimeses lõikes ettenähtud tähtaega.

Sõdivate riikide sõjalaevadel on keelatud kasutada Eesti sadamaid või muid Eesti territoriaalvesi oma sõjavarustise või relvastise uuendamiseks või suurendamiseks või oma meeskonna täiendamiseks.

Sõdivate riikide sõjalaevad võivad end varustada moonaga Eesti sadamais või ankrupaikadel vaid niivõrd, kui see on tarvilik, et täiendada oma moonatagavara tavalisel rahuagtsel määral.

Mis puutub küttematerjaliga uuesti-varustamise, siis alluvad sõdivate riikide sõjalaevad Eesti sadamais ja ankrupaikadel samadele eeskirjadele kui muud võõrriigi laevad. Nad ei või seal peale võtta igal juhul mitte rohkem küttematerjali kui tarvilik, et jõuda oma maa lähimasse sadamasse, ja mingil juhul rohkem, kui tarvitatakse oma tegelikkude sõepunkrite või vedelkütteinete reservuaaride täitmiseks. Olles võtnud kütteinete mõnes Vabariigi sadamas või ankrupaigal, ei või nad uuendada oma varustist tema sadamais ja ankrupaikadel enne 3 kuu möödumist.

§ 6. Sõdivate riikide sõjalaevad on kohustatud kasutama Eesti sisevetes Vabariigi kutseõigulikke lootse vastavalt samadele reeglitele, mida kohaldatakse või mis tulevad kohaldamisele sõjalaevadele rahu ajal; muil juhtudel nad ei või mitte kasutada sellist lootsi, välja arvatud ainult häda korral, et pääseda mereohust.

§ 7. On keelatud tuua võõra rahvuse priise mõnesse Eesti sadamasse või mõnele Eesti ankrupaigale, välja arvatud meresõidukõlbmatuse, mere halva seisukorra või kütteaine- või moonapuuduse juhud. Mõnel nimetatud põhjusel mõnesse Eesti sadamasse või ankrupaigale toodud priis tuleb ära viia niipea, kui see põhjus on möödunud.

Ükski sõdiv riik ei või moodustada ühtki priisikohut Eesti territooriumi ega Eesti territoriaalvetes asuval laeval. Samuti on keelatud priiside müük mõnes Eesti sadamas või ankrupaigal.

§ 8. Sõdivate riikide sõjaväeõhusõidukitel, välja arvatud õhuambulantid ja sõjalaevadel transporditavad õhusõidukid, on keelatud tulla Eesti territooriumile.

Sõdivate riikide sõjalaevadel transporditavatel õhusõidukitel on keelatud lahkuda neilt laevadelt Eesti territoriaalvetes viibimise kestel.

§ 9. Sõdivate riikide sõjalaevad ja sõjaväeõhusõidukid on kohustatud austama Vabariigi suveräänseid õigusi ja hoiduma igast toimingust, mis käiks tema erapooletuse vastu.

Eesti territooriumi piires on keelatud iga sõjaline toiming, seal hulgas laevade ja õhusõidukite kinnipidamine, läbiotsimine ning vallutamine, olgu need laevad erapooletu või sõdiva riigi päritoluga. Iga laev või õhusõiduk, mis seal on vallutatud, tuleb kohe vabaks lasta koos oma juhtkonna, meeskonna ja laadungiga.

§ 10. Tervishoiu-, lootsi-, tolli-, laevasõidu-, õhuliiklemis-, sadama- ja politseimäärustest tuleb täpselt kinni pidada.

§ 11. Sõdivatel riikidel on keelatud muuta Eesti territooriumi sõjalise tegevuse baasiks oma vastaste vastu.

§ 12. Sõdivatel riikidel ja nende teenistuses seisvatel isikutel on keelatud ehitada või kasutada Eesti territooriumil raadiojaamu ja igasuguseid muid seadiseid, mis on määratud ühenduse pidamise vahendeiks maa-, mere- või õhusõjajõududega.

Sõdivatel riikidel on keelatud kasutada Eesti territooriumil oma liikuvaid raadiojaamu, kuulugu või ärgu kuulugu nad sõjajõududele, teadete saatmiseks, välja arvatud hädaohu korral või ühenduse pidamiseks Eesti ametivõimudega Eesti mandri- või rannikuraadiojaama või Eesti laevastikku kuulaval laeval asetseva raadiojaama vahendusel.

§ 13. Keegi ei tohi teha Eesti territooriumil vaatlusi mõnelt õhusõidukilt või koguda andmeid mõnel muul teel ühe sõdiva riigi kaitsejõu liikumisist, operatsioonest või kaitsetõist, sihiga sellest informeerida teist sõdivat riiki.

§ 14. Sõdivatel riikidel on keelatud asutada kütteineladusid Vabariigi maa-alale või tema territoriaalvetes seisvatele laevadele.

On keelatud laevadel või õhusõidukitel, mis ilmselt sõidavad sihiga varustada sõdivate riikide sõjajõudusid kütteainega või muu moonaga, seda peale võtta Eesti territooriumil suuremal hulgal kui vajalik nende eneste tarvidusiks.

§ 15. Eesti territooriumil on keelatud varustada või relvastada laeva, mida on kavatsus kasutada otseselt või abijõuna kaaperluseks või sõjaoperatsioonideks ühe sõdiva riigi vastu. Samuti on laevadel, mis määratud mõneks ülalmainitud otstarbeks ja mis on sõjaliseks kasutamiseks täielikult või osaliselt kohandatud Eesti territooriumil, keelatud lahkuda sealt.

Õhusõidukil, mis on ühe sõdiva poole vastu rünnakut sooritada võivas seisukorras või mis veab kaasas seadiseid või materjali, mille rakestamine või kasutamine võimaldaks tal sooritada rünnakut, on keelatud lahkuda Eesti territooriumilt, kui on põhjust eeldada, et ta on määratud ühe sõdiva riigi vastu kasutamiseks. Samuti on keelatud teostada õhusõidukil töid, mis on määratud väljasõidu ettevalmistamiseks ülalmainitud sihiga.

II.

Käesolev seadus ei riiva neid õigusi ja kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelistest lepingutest.

III.

Käesoleva seaduse eeskirjad võetakse kohaldamisele Vabariigi Presidendi vastava otsusega, alates sellest päevast ja selles ulatuses, mis tema poolt kindlaks määratud.

Nr. 2.

RIIGIKAITSE RAHUAEGSE KORRALDUSE SEADUS.

RT 1938, 29, 234.

1. peatükk.

Üldeskirjad.

§ 1. Riigikaitse ülesandeks on säilitada riigi iseseisvust, sõltumatust ja riigi maa-ala lahutamatu tervikut.

§ 2. Käesolev seadus määrab riigikaitse korraldamise ja ettevalmistamise alused ning riigikaitse ja relvastatud jõudude juhtimist teostavad kõrgemad organid, nende ülesanded ja võimkonna rahu ajal.

§ 3. Riigikaitse teostamisele rakendatakse seadustes ettenähtud alustel kogu rahvas ning riigi ja rahva kõik jõuallikad.

§ 4. Riigi kaitsmiseks sõjalise tegevusega on relvastatud jõud.

§ 5. Relvastatud jõududeks on:

- 1) sõjavägi;
- 2) Sõjaministeeriumi üksused ja asutised;
- 3) piirivalve;
- 4) kaitseliit — riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitse alal.

§ 6. Sõjaväe moodustavad:

- 1) sõjaväe keskasutised: Sõjavägede Staap ja väeliikide inspektorid;
- 2) maa-, mere- ja õhuväe väekoondised;
- 3) sõjavägede õppeasutised.

§ 7. Sõjaministeerium koosneb järgmistest keskasutistest:

- 1) Sõjavägede Varustusvalitsus;
- 2) Sõjavägede Tervishoiuvalitsus;
- 3) Sõjaväe Kõrgem Kohus;
- 4) Sõjaväe Prokuratuur.

(RT 1938, 38, 347 § 4.)

§ 8. Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste ning sõjaväe lähem korraldus määratakse seadlusega, kaitseliidu lähem korraldus — vastava põhikirjaga ja piirivalve lähem korraldus — eriseadusega.

§ 9. Riigikaitse korraldus ja ettevalmistus peab tagama:

- 1) relvastatud jõudude ajakohase väljaõppe;
- 2) relvastatud jõudude kiire ja takistamatu ülemineku rahuaegselt seisundist sõjaegsesse seisundisse;
- 3) riigi ja rahva majanduse ja elu kiire ümberkorraldamise ning ülemineku võimaldamise sõjaegsesse seisundisse — eesmärgiga tagada:
 - a) relvastatud jõududele pidevat võitlusepidamise võimalust ja nende võitlusvõime alalhoidmist;
 - b) riigi ja rahva jõuallikatele pidevat tegutsemisvõimalust ning nende igakülget, täielist ja otstarbekohast ärakasutamist riigikaitseks.

Riigikaitse korraldus peab ühtlasi tagama riigi sisemist julgeolekut ja põhiseadusliku korra kaitset.

§ 10. Riigikaitse ja relvastatud jõudude kõrgeimaks juhiks on Vabariigi President. Tema rakendab riigikaitseks seaduste alusel kõik jõuallikad.

§ 11. Vabariigi Presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi juures on rahu ajal nõuandvaks organiks Riigikaitse Nõukogu, kelle koosseis ja võimkond määratakse käesoleva seadusega.

§ 12. Riigi ja rahva majanduse ning elu ettevalmistamist riigikaitseks ja kõigi jõuallikate riigikaitseks rakendamise ettevalmistamist teostavad käesoleva seaduse alusel Vabariigi Valitsus, vastavad ministeeriumid ja oma-valitsused.

§ 13. Relvastatud jõudude otseseks juhiks on rahu ajal Sõjavägede Juhataja või käesolevas seaduses ettenähtud juhtudel Sõjavägede Ülemjuhataja. Relvastatud jõududest Sõjaministeeriumi üksused ja asutised alluvad Sõjaministrile ning piirivalve üksused ja asutised Siseministrile.

§ 14. Relvastatud jõudude juhtimise ja korraldamise teostamiseks on Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja otseses alluvuses Sõjavägede Staap.

Sõjavägede Staap on ühtlasi asutiseks, kus töötatakse läbi üldküsimused riigikaitse korraldamise ja ettevalmistamise alal.

§ 15. Relvastatud jõudude varustamist, nende tervishoiu- ja kohtuala korraldamist ning nende alade ettevalmistamist sõjaliseks tegevuseks teostab Sõjaministeerium.

§ 16. Relvastatud jõududesse puutuvate tähtsamate administratiiv-majanduslike küsimuste otsustamiseks või nendes küsimustes, samuti õigusnormide eelnõude kohta Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale seisukohtade avaldamiseks on Sõjavägede Nõukogu, kelle koosseis ja võimkond määratakse käesoleva seadusega.

§ 17. Kõik riigikaitse korraldamise ja ettevalmistamise tööle rakendatud ametiisikud kõigil ametiastmel, riigi- ja omavalitsusasutised, muud kodanikud, ettevõtted ja organisatsioonid on kohustatud kogu oma tegevuse alal silmas pidama neile antud riigikaitse ülesannet ning on vastutavad riigikaitse ülesannete õigeaegse täitmise ja riigikaitse alal avalikkusele mittekuuluvate andmete saladuses hoidmise eest.

2. peatükk.

Vabariigi President.

§ 18. Vabariigi President riigikaitse kõrgeima juhina:

- 1) kinnitab:
 - a) riigikaitse üldkava;
 - b) käesoleva seadusega Vabariigi Valitsuse, ministeeriumide ja omavalitsuste peale pandud riigikaitse ettevalmistamise ülesannetest sõltuvad üldkavad;
- 2) annab seadlusi ja määrusi ministeeriumide ja omavalitsuste tegevuseks seadustes neile ettenähtud riigikaitse ülesannete täitmise alal;
- 3) sõlmib Vabariigi Valitsuse ettepanekul riigikaitseks vajalikud lepingud välisriikidega pärast nende läbivaatamist Riigikaitse Nõukogus; riigikaitsele puutuvad lepingud ei kuulu Riigikogu kinnitamisele;
- 4) ratifitseerib punktis 3 tähendatud lepingud;
- 5) kuulutab oma otsusega välja mobilisatsiooni;
- 6) kuulutab sõja Riigikogu üldkoosoleku vastava otsuse alusel;
- 7) otsustab sõjategevuse alustamise Riigikogu üldkoosoleku otsust ootamata Vabariigile kallaletungi korral või vastastikuseks kaitseks sõlmitud liidulepingu täitmisest tingitud juhtudel;
- 8) määrab käesoleva seaduse alusel riigikaitse ettevalmistamise ülesandeid täitvatele ametiisikutele ja -asutistele aruandmise tähtajad ja korra neile ettenähtud riigikaitse tegevuse kohta;
- 9) otsustab eelmistes punktides tähendamata riigikaitse korraldamist ja ettevalmistamist puudutavad küsimused, millele lahendamine ei ole vastavate õigusnormidega antud teiste organite võimkonda.

§ 19. Vabariigi President kui relvastatud jõudude kõrgeim juht:

- 1) nimetab ametisse eriõigusel:
 - a) Sõjavägede Juhataja;
 - b) Sõjavägede Juhataja asemele Sõjavägede Ülemjuhataja — § 90 ettenähtud juhtudel;
- 2) vabastab ametist eriõigusel Sõjavägede Juhataja ja Sõjavägede Ülemjuhataja;
- 3) annab seadlusi ja määrusi küsimuste lahendamiseks, mis puudutavad:
 - a) sõjaväe organisatsiooni;
 - b) sõjaväe üksuste ja asutiste ning nende koondiste ülesandeid ning ülemate kohuseid ja õigusi;
 - c) sõjaväelaste teenistuskäiku;
 - d) sõjaväelist distsipliini, sisekorda ja garnisoniteenistust;
 - e) sõjaväelaste karistamist distsiplinaarkorras;
 - f) sõjaväe varustamist ja majandamist;
 - g) sõjaväe tervishoidu;
 - h) sõjaväelaste üleastumiste läbi tekitatud riigikahju sissenõudmist süüdlastelt administratiivkorras ühes distsiplinaarkaristuse määramisega;
 - i) sõjaväelaste ühinguid ja nende liite;

- 4) kinnitab :
 - a) sõjaväe rahu- ja sõjaaegsed koosseisud;
 - b) sõjaväelaste ja sõjaväes teenivate riigiteenijate ametnikkude teenistustasude normid;
 - c) sõjaväelaste ja kaitseliitlaste vormiriietuse;
- 5) vastavates õigusnormides ettenähtud alustel ja korras:
 - a) võtab tegelikku sõjaväeteenistusse ja vabastab sellest vanemohvitseri ja kindraleid (admirale);
 - b) määrab ametikohtadele ja vabastab neilt sõjaväes rügemendiülema õigustega ülemaid ja neist kõrgemaid ülemaid;
 - c) ülendab allohvitseri ohvitserideks ja kõrgendab ohvitseri auastmetes;
 - d) annetab riiklikke au- ja teenetemärke Sõjaministeeriumis, sõjaväes, kaitseliidus ja piirivalves teenivatele ametiisikutele;
 - e) alandab ohvitseri reameesteks;
- 6) määrab :
 - a) väeosade, neile vastavate ja kõrgemate asutiste dislokatsiooni sõjaväes;
 - b) kindluste ja kindlustatud rajoonide piirid;
- 7) otsustab eelmistes punktides tähendamata sõjaväge puudutavaid küsimusi, millele lahendamine ei ole vastavate õigusnormidega antud teiste organite võimkonda.

§ 20. Paragrahvi 19 p. 3—7 eeskirju kohaldatakse vastavalt ka Sõjaministeeriumile ja seal teenivaile ametiisikuile.

§ 21. Vabariigi President annab seadlusena erieelarvete alusel tegutsevate Sõjaministeeriumi ja sõjaväe asutiste ja ettevõtete põhikirjad.

§ 22. Vabariigi President annab seadlusena Kaitseliidu põhikirja.

Kaitseliidu kindlapalgalistele ametikohtadele ning neil teenivaile ametiisikuile, samuti kaitseliidus teenivaile kõigile tegelikus sõjaväeteenistuses olevaile ohvitseridele kohaldatakse vastavalt § 19 p. 3—7 ettenähtud eeskirju.

§ 23. Paragrahvi 19 p. 3—7 eeskirju kohaldatakse ka piirivalvele ja piirivalves teenivaile ametiisikuile, kuivõrd see vastavate seadustega ei ole korraldatud teisiti.

§ 24. Riigikaitse, Sõjaministeeriumi ja sõjaväe ning piirivalve ja kaitseliidu kui relvastatud jõudude alal Vabariigi Presidendi poolt antud seadused dekreedina, seadlused, määrused, otsused ja muud aktid kannavad Peaministri ja asjaomase ministri kaasallkirja ning Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja allkirja.

Kaasallkirju ja Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja allkirja ei vaja otsused ja aktid, mis Vabariigi President teeb Põhiseaduse järgi erioigusel.

§ 25. Vabariigi President käskkirjadega relvastatud jõududele:

- 1) ülendab allohvitseri ohvitserideks ja kõrgendab ohvitseri auastmetes;
- 2) võtab tegelikku sõjaväeteenistusse ja vabastab sellest vanemohvitseri ja kindraleid (admirale);

- 3) määrab ametikohtadele ja vabastab neilt kõrgemaid ülemaid Sõjaministeeriumis, sõjaväes, kaitseliidus ja piirivalves;
- 4) määrab Sõjaministeeriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste dislokatsiooni;
- 5) annetab riiklikke au- ja teenetemärke Sõjaministeeriumis, sõjaväes, kaitseliidus ja piirivalves teenivatele ametiisikutele;
- 6) avaldab kiitusi ja määrab distsiplinaar karistusi Sõjaministeeriumis, sõjaväes, kaitseliidus ja piirivalves teenivatele ametiisikutele;
- 7) alandab ohvitseri reameesteks;
- 8) annab vajaduse korral üldisi korraldusi relvastatud jõududele.

§ 26. Relvastatud jõududele Vabariigi Presidendi poolt antavad kirjalikud käsud ja korraldused kannavad peale Vabariigi Presidendi allkirja:

- 1) Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja allkirja, kui käsk või korraldus puudutab sõjaväge või kaitseliitu;
- 2) Sõjainistri kaasallkirja ja Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja allkirja, kui käsk või korraldus puudutab Sõjaministeeriumi;
- 3) Siseministri kaasallkirja ja Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja allkirja, kui käsk või korraldus puudutab piirivalve komplekteerimist, piirivalves teenivate sõjaväelaste teenistuskäiku või piirivalve kasutamist sõjaliseks tegevuseks või sõjaväe abistamiseks.

Kaasallkirju ja Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja allkirja ei vaja Vabariigi Presidendi poolt relvastatud jõududele antavad käsud ja korraldused, mis väljendavad Vabariigi Presidendi võimuavaldust Põhiseaduses temale ettenähtud erioiguse alusel või mis sisaldavad Vabariigi Presidendi tervitusi, õnnesoove, tänu- või rahulolematuseavaldusi.

§ 27. Riigikaitse ja relvastatud jõududesse puutuvad Vabariigi Presidendi otsused ning tema poolt antud seadlused ja määrused, mis ei kuulu avaldamisele Riigi Teatajas, avaldatakse täitmiseks asja kuuluvuse järgi asjaosalise ministri või Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja poolt.

3. peatükk.

Riigikaitse Nõukogu.

§ 28. Riigikaitse Nõukogu on nõuandvaks organiks Vabariigi Presidendi juures riigikaitse puutuvates küsimustes rahu ajal.

§ 29. Riigikaitse Nõukogu liikmeteks on: Sõjavägede Ülemjuhataja, Peaminister, Riigivolikogu Esimees, Riiginõukogu Esimees, Sõjavägede Juhataja, kui ei ole ametis Sõjavägede Ülemjuhatajat, viis Vabariigi Valitsuse liiget Vabariigi Presidendi nimetamisel, Sõjavägede Staabi ülem, Sõjainistri abi, Vabariigi Presidendi poolt nimetatud kolm väekoondise ülemat, kellest üks on maaväest, üks õhuväest ja üks mereväest, ning Kaitseliidu ülem.

Vajaduse korral võib Vabariigi President määrata täiendavalt Riigikaitse Nõukogu liikmeteks ministreid või neile vastavate õigustega ametiisikuid, samuti kõrgemaid ohvitseri reservist või erust kas Vabariigi Presidendi poolt määratud kindla aja kesteks või ainult teatavateks istungiteks.

§ 30. Riigikaitse Nõukogu esimeheks on Peaminister, kuid kui on ametis Sõjavägede Ülemjuhataja, siis Sõjavägede Ülemjuhataja.

Nõukogu istungeid juhatab esimees.

§ 31. Kui Vabariigi President on Riigikaitse Nõukogu istungil, siis juhatab tema seda istungit.

§ 32. Riigikaitse Nõukogu istungile võidakse istungi juhataja nõusolekul kutsuda arutatava küsimuse kohta seletuste andmiseks eriteadlasi.

§ 33. Vabariigi President annab Riigikaitse Nõukogule seisukoha võtmiseks:

- 1) § 18 p. 1 tähendatud üldkavad enne nende kinnitamist;
- 2) seaduseelnõud, mis puudutavad rahva kui ka riigi ja rahva jõuallikate rakendamist riigikaitseks;
- 3) välisriikidega sõlmitavate riigikaitseks vajalikkude lepingute kavad;
- 4) ettepanekud põhjapanevate muudatuste kohta riigikaitse korralduses ning relvastatud jõudude organisatsioonis või nende relvastamises;
- 5) ettepanekud põhjapanevate küsimuste kohta kindluste ja kindlustatud rajoonide ehitamise alal;
- 6) riigieelarve-ettepaneku kava riigikaitse nõuete rahuldamiseks vajalikkude ja võimalikkude krediitide suhtes;
- 7) muud ettepanekud, kavad, õigusnormide eelnõud ja küsimused riigikaitse ning relvastatud jõudude alal — oma äranägemise järgi.

§ 34. Riigikaitse Nõukogu istungid määrab Vabariigi President kas omal äranägemisel või nõukogu esimehe ettepanekul.

§ 35. Riigikaitse Nõukogu asjadevalitsejaks on Sõjavägede Staabi ülem.

§ 36. Riigikaitse Nõukogu asjaajamise korra määrab Vabariigi President.

4. peatükk.

Vabariigi Valitsus ja Peaminister.

1. jagu.

Vabariigi Valitsus.

§ 37. Vabariigi Valitsus riigikaitse alal:

- 1) algatab Vabariigi Presidendi teadmisel seadusi, mis on vajalikud rahva kui ka riigi ja rahva jõuallikate riigikaitseks ettevalmistamise ja rakendamise läbiviimiseks;
- 2) teeb riigikaitse ja relvastatud jõudude alal esitisi Vabariigi Presidendile tema võimkonda kuuluvate küsimuste kohta, välja arvatud küsimused, mis Vabariigi President otsustab eriõigusel või mis Vabariigi Presidendile otseselt esitab Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja;
- 3) otsustab riigikaitse ja relvastatud jõudude alal küsimused, millele lahendamine kuulub vastavate õigusnormide alusel Vabariigi Valitsuse võimkonda;
- 4) hoolitseb riigikaitse nõuete rahuldamiseks vajalikkude krediitide riigieelarvesse võtmise eest;
- 5) kokkukõlastab üksikute ministeeriumide tegevust riigikaitse ülesannete täitmise alal, tehes selleks vastavaid otsuseid või andes vajaduse korral määrusi.

§ 38. Sõjaministeeriumi, sõjaväe ja kaitseliidu varade ja tööde alal Vabariigi Valitsus, kuivõrd eeskirjad ei määra teisiti:

- 1) otsustab:
 - a) kõik need küsimused, millede otsustamine ei kuulu Sõjaministeeriumi, sõjaväe või kaitseliidu organite võimkonda, seejuures eelarvega seotud küsimustes tehes otsuseid eelarve piirides;
 - b) kõik need Sõjavägede Nõukogule otsustamiseks kuuluvad küsimused, mis Sõjaminister § 123 alusel esitab otsustamiseks Vabariigi Valitsusele;
- 2) paigutab krediite eelarve ühest kuluparagrahvist teise;
- 3) lubab erakorralistel mõjuvatel põhjustel üle normi raha või varustist välja anda krediitide või varustisetagavarade piirides.

2. jagu.

Peaminister.

§ 39. Peaminister juhib ja ühtlustab Vabariigi Valitsuse tegevust riigikaitse ülesannete teostamisel.

§ 40. Peaminister hoolitseb rahva riigikaitsetahte tõstmise ja säilitamise eest ning võitluse korraldamise eest kõige selle vastu, mis võib nõrgendada rahva riigikaitsetahtet.

§ 41. Peaminister teeb ettekandeid ja annab aru Vabariigi Valitsuse tegevusest riigikaitse alal Vabariigi Presidendile ning hoolitseb Vabariigi Presidendi otsuste ja korralduste, samuti ka vastavais õigusnormides ministritele ettenähtud riigikaitsete ülesannete õigeaegse ja otstarbekohase täitmise eest.

§ 42. Peaminister tarbe korral pärib aru üksikutelt ministritelt nende tegevusalasse puutuvate riigikaitsete ülesannete täitmise kohta ning annab neile sel alal vajalikke juhtnööre tegutsemiseks.

5. peatükk.

Ministeeriumid ja omavalitsused.

1. jagu.

Üldeskirjad.

§ 43. Riigikaitse ettevalmistamisest võtavad osa kõik ministeeriumid ja omavalitsused.

§ 44. Sõjaministeerium vastavais õigusnormides ettenähtud alustel:

- 1) varustab ja majandab relvastatud jõude;
- 2) hoolitseb relvastatud jõudude tervishoiu- ja kohtukorralduse eest;
- 3) koostab vastavad kavad ja valmistab ette mobilisatsiooni või sõjategevuse puhuks relvastatud jõudude igakülge varustamise ning tervishoiu- ja kohtukorralduse;
- 4) korraldab nende jõuallikate riigikaitseks rakendamise ettevalmistamist, mis mobilisatsiooni või sõjategevuse korral rakendatakse ainult relvastatud jõudude varustamiseks.

Teised ministeeriumid, samuti omavalitsused koos oma otsuste ülesannete täitmisega teostavad riigi ja rahva elu ning majanduse ettevalmistamist riigikaitseks ning riigi ja rahva jõuallikate riigikaitseks rakendamise ettevalmistamist, igaüks vastavalt sellele valitsemisalale, mis kellegi peale on pandud.

§ 45. Ministeeriumid, kellele vastavais õigusnormides ei ole ette nähtud ülesandeid riigikaitse alal, samuti väljaspool ministeeriume seisvad riiklikud asutised ja ettevõtted ning need aktsiaseltsid ja osatühingud, kelle aktsiate või osatähtede enamus kuulub omandiõiguse alusel vahenditult riigile, võtavad osa riigikaitse ettevalmistamisest Vabariigi Presidendi poolt määratud alustel.

§ 46. Vabariigi Presidendil on õigus tarbe korral ministeeriumidele ja omavalitsustele riigikaitse alal panna käesolevas seaduses tähendamata ülesandeid.

§ 47. Kõik ministeeriumid ja § 45 tähendatud asutised on kohustatud riigikaitse alal töötama tihedas kontaktis üksteisega ning Sõjavägede Staabiga, pidades silmas § 9 ülesseatud eesmärkide saavutamist.

§ 48. Üksikute ministeeriumide korralduses olevaid vilja- ning muude ainete, esemete ja materjalide tagavarasid, mis on määratud relvastatud jõudude jaoks nende rahuaegsete vajaduste rahuldamiseks või sõjatagavaradeks, võib vähendada ainult Sõjaministri nõusolekul.

2. jagu.

Majandusministeerium.

§ 49. Majandusministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on riigi- ja rahvamajanduse ettevalmistamine riigikaitseks ning elanikkude toidu- ja tarbeainetega varustamise ettevalmistamine sõja korraks, eriti:

- 1) sõjapidamiskulude eelarve-ettepaneku koostamine;
- 2) rahamärkide sõjatagavarade soetamise, hoidmise ja valitsemise korraldamine;
- 3) tööstusele sõja korraks ettenähtavate ülesannete selgitamine;
- 4) tööstuse suunamine ja arendamine vastavalt sõjaaegsetele ülesannetele;
- 5) tööstuse sõjaaegsete vajaduste kindlaksmääramine krediidi, toor-, kütte-, valgustus- ja muude ainete, abinõude ja tööriistade alal ning nende soetamise korraldamine ja ettevalmistamine;
- 6) tööstuse rahuaegsest seisundist sõjaaegsesse seisundisse ülemineku ettevalmistamine;
- 7) välis- ja sisekaubanduse suunamine, arendamine ja igakülgne ettevalmistamine relvastatud jõudude ja rahva sõjaaegsete vajaduste kohaselt;
- 8) kodu- ja välismaa tööstussaaduste tagavarade arvestamine;
- 9) varade alal hädavajalikkude sõjatagavarade soetamise, hoidmise ja valitsemise korraldamine, välja arvatud teiste ministeeriumide korralduses olevad tagavarad;

- 10) rekvisitsioonide, välja arvatud liiklusvahendite ning põllu- ja metsamajandussaaduste rekvisitsioonid, ettevalmistamine mobilisatsiooni või sõja korraks relvastatud jõududele ja rahvale ning tööstus- ja põllumajandussaaduste soetamise ettevalmistamine mobilisatsiooni või sõja korraks relvastatud jõududele ja rahvale;
- 11) elanikkude normeeritud toidu- ja tarbeainete peale ülemineku ettevalmistamine sõja korraks;
- 12) sõjategevuse korral vajalikkude evakueerimise ja hajutamise kavandamine ja ettevalmistamine tööstusettevõtete, nende saaduste, samuti toorainete ja muude tagavarade alal.

RT 1939, 84, 658 II.

3. jagu.

Põllutööministeerium.

§ 50. Põllutööministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on põllu- ja metsamajanduse riigikaitseks ettevalmistamine, eriti:

- 1) põllu- ja metsamajanduse suunamine ning arendamine selliselt, et sõja korral katta relvastatud jõudude ja rahva vajadusi põllu- ja metsamajandussaaduste alal;
- 2) relvastatud jõududele ja rahvale vajalikkude metsamajandussaaduste tagavarade soetamise ja hoidmise korraldamine sõja korraks, välja arvatud teiste ministeeriumide korralduses olevad tagavarad;
- 3) põllu- ja metsamajandussaaduste rekvisitsioonide ettevalmistamine mobilisatsiooni või sõja puhuks relvastatud jõududele ja rahvale ning metsamajandussaaduste soetamise ettevalmistamine mobilisatsiooni või sõja puhuks relvastatud jõududele ja rahvale;
- 4) relvastatud jõududele vajalikkude veterinaar-artistiiristade tagavarade soetamise ja hoidmise korraldamine sõja korraks;
- 5) hobusetõugude ja -liikide aretamise suunamine sõjaväe vajaduste kohaselt;
- 6) loomade toitmise ja loomatervishoiu korralduse ettevalmistamine sõja korraks, välja arvatud veterinaarravimite tagavarade soetamise ja hoidmise korraldamine;
- 7) põllu- ja metsamajanduse rahuaegselt töökorralt sõjaaegsele töökorrale ülemineku ettevalmistamine.

RT 1939, 84, 658 II.

4. jagu.

Siseministeerium.

§ 51. Siseministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on:

- 1) kodanliku õhukaitse organiseerimine ja ettevalmistamine sõja korraks;
- 2) kahjutulede vastu võitlemise ettevalmistamine sõja korraks;
- 3) riigi sisemise julgeoleku tagamise ja kuritegeliku elemendi, eriti aga vaenulise salaluure ja vaenuliste agentide vastu võitlemise ettevalmistamine sõja puhuks.

5. jagu.

Teedeministeerium.

§ 52. Teedeministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on:

- 1) raud-, vee- ja maanteed, sadamate, lennuväljade, nende päraldiste ja transpordivahendite korraldamine ja arendamine riigikaitse nõuete kohaselt ning nende sõja korral kasutamise ettevalmistamine;
- 2) riikliku sidevõrgu korraldamine ja arendamine riigikaitse nõuete kohaselt ning sidevõrgu ja postikorralduse ettevalmistamine mobiilsatsiooni ja sõjaaegsete vajaduste rahuldamiseks;
- 3) raud-, vee- ja maanteed, sadamate, lennuväljade, nende sisseadete ja päraldiste ning transpordi- ja sidevahendite arvestamine, nendel aladel hädavajalikkude sõjatagavarade soetamise, hoidmise ja valitsemise korraldamine, välja arvatud teiste ministeeriumide korralduses olevad tagavarad;
- 4) vedude ja liiklemise tehnilise korralduse ettevalmistamine sõja korraks relvastatud jõudude ja muude vedude alal;
- 5) ehitustegevuse ja avalikkude tööde juhtimine ja korraldamine riigikaitse huvide kohaselt.

6. jagu.

Sotsiaalministeerium.

§ 53. Sotsiaalministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on:

- 1) rahva tervishoiu-ala ettevalmistamine sõja korraks, eesmärgiga:
 - a) ära hoida nakkushaiguste tekkimist ja levimist;
 - b) korraldada vajaliku sanitaarabi andmist kodanikkudele vaenlase kallaletungide puhul;
- 2) sõjaväelaste perekondade toetamise läbiviimise korralduse ettevalmistamine sõja korraks;
- 3) sõjapõgenikkude abistamise korralduse ettevalmistamine;
- 4) relvastatud jõududele ja rahvale sanitaarabi andmiseks vajalikkude ravivahendite ja ravimite, samuti ka veterinaarravimite tagavarade soetamise ja hoidmise korraldamine sõja korraks.

RT 1939, 84, 658 II.

7. jagu.

Välisministeerium.

§ 54. Välisministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on:

- 1) välisriikidega sõlmitavate riigikaitseks vajalikkude lepingute ettevalmistamine;
- 2) välisriikidega vahetatava informatsiooni korralduse ettevalmistamine sõja korraks.

8. jagu.

Haridusministeerium.

§ 55. Haridusministeeriumi ülesandeks riigikaitse alal on:

- 1) noorsoo riigikaitsealase kasvatuse ja õpetuse teostamine;
- 2) kasvatuse teostamine riiklikus ja rahvuslikus vaimus õppeasutistes ja õppeasutiste kaudu rahva seas.

9. jagu.

Sõjamineisterium.

§ 56. Sõjamineisteriumi ülesandeks on:

- 1) Sõjamineisteriumi ja sõjaväe igakülgselt varustamiseks ja majandamiseks vajalikkude summade ning kaitseliidule riigi poolt antavate toetussummade kohta eelarve-ettepanekute koostamine;
- 2) Sõjamineisteriumi ja sõjaväe igakülgselt ja ajakohase varustamise ning kaitseliidu võitlusvahenditega varustamise eest hoolitsemine;
- 3) Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste majandamise korraldamine;
- 4) Sõjamineisteriumile ja sõjaväele vajalikkude ehitiste püstitamise eest hoolitsemine;
- 5) relvastatud jõududele sõjapidamiseks vajalikkude varustisetagavarade soetamine, alal- ja korrashoidmine ning värskendamine;
- 6) relvastatud jõududele sõja ajal vajaliku varustise soetamise ettevalmistamine;
- 7) Sõjamineisteriumile kuuluvate või sõjategevuse puhuks tema käsutusse antavate tööstus-, põllumajandus- ja muude ettevõtete igakülgselt ettevalmistamine nende tegevusse rakendamiseks sõja korral;
- 8) sanitaar- ja veterinaarteenistuse korraldamine Sõjamineisteriumis ja sõjaväes ning nende alade igakülgselt ettevalmistamine relvastatud jõudude vajaduste rahuldamiseks sõja korral;
- 9) kohtuala korraldamine Sõjamineisteriumis ja sõjaväes ning selle ala ettevalmistamine sõja korraks.

10. jagu.

Omavalitsused.

§ 57. Kohalikud ja kutsealased omavalitsused täidavad riigikaitse ettevalmistamise ja korraldamise alal neile vastavate õigusnormidega pandud ülesandeid ja aitavad kaasa ministeeriumidele neile pandud ülesannete täitmisel. Seejuures kohalikud omavalitsused eriti valmistavad ette neile määratud ulatuses ülesannete täitmist aladel, mis puudutavad:

- 1) reservlaste mobiliseerimist ning veo- ja liiklemisvahendite sõjaväele võtmist;
- 2) rekvisitsiooni ja sundkasutamisele võtmist ning kodanikkude kohustamist tegema riigikaitseks hädavajalikke töid;
- 3) avalikke töid;
- 4) maanteede ja sildade ehitamist ning korrashoidu;
- 5) evakuatsioonide läbiviimist ning sellest tingitud kodanikkude paigutamist, toidustamist ja nende tervishoiu korraldamist;
- 6) sõjategevusest kannatada saanud sõjaväelaste ja kodanikkude hoolekande korraldamist;
- 7) mobiliseeritud sõjaväelaste perekondade toetamist.

6. peatükk.

Minister.

§ 58. Riigikaitse alal minister vastava ministeeriumi juhina ministeeriumile pandud ülesannete piires:

- 1) määrab alluvate üksuste, asutiste ja ametiisikute ülesanded riigikaitse alal, kuivõrd need ei ole ette nähtud vastavais õigusnormides;
- 2) annab juhtnõore alluvatele asutistele ja isikutele riigikaitse ülesannete teostamiseks;
- 3) hoolitseb riigikaitse alal vajalikkude õigusnormide eelnõude välja-töötamise eest;
- 4) hoolitseb, et ministeeriumi eelarve-ettepanekuisse sisse võetakse riigikaitse alal ettenähtud ülesannete teostamiseks vajalikud krediidid ning et need leiaksid kasutamist seaduspäraselt, otstarbekohaselt ja õigeaegselt;
- 5) teostab järelevalvet alluvate asutiste ja isikute tööde tagajärgede üle riigikaitse alal, eriti silmas pidades valmisolekut tegevuseks sõja korral;
- 6) kontrollib isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu riigikaitse ülesannete täitmist temale mittealluvate asutiste või ettevõtete poolt, kui asutis või ettevõte on saanud riigikaitse ülesande ministeeriumi kaudu;
- 7) esitab Vabariigi Presidendi poolt määratud tähtaegadel ja korras tegevusaruanded ministeeriumile pandud riigikaitse ülesannete täitmise kohta.

Käesoleva paragrahvi eeskirju kohaldatakse ka ministri õigustega muudele ametiisikutele, kui neile alluvatele asutistele on Vabariigi Presidendi poolt antud ülesandeid riigikaitse alal § 45 alusel.

§ 59. Minister, kelle juhtimisele ei kuulu ministeeriumi, täidab riigikaitse alal ülesandeid, mis Vabariigi Presidendi poolt tema peale pandud.

7. peatükk.

Sõjaminister.

§ 60. Sõjaminister juhib Sõjaministeeriumi, korraldab Sõjaministeeriumi tegevusalasse puutuvaid küsimusi ning on Vabariigi Presidendi ja Vabariigi Valitsuse otsuste ning nende poolt antud ülesannete teostaja riigikaitse ja relvastatud jõudude korraldamise nendel aladel, mis kuuluvad Sõjaministeeriumi lahendamisele.

§ 61. Sõjaministrile alluvad vahenditult:

- 1) Sõjaministri abi;
- 2) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees;
- 3) Sõjaväeprokurör;
- 4) Sõjavägede Nõukogu asjadevalitseja ning need alalised liikmed, kes kuuluvad Sõjaministeeriumi koosseisu.

Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste suhtes täidab Sõjaministri käse ja korraldusi kui vahenditu ülema käske ka Sõjavägede Staabi ülem küsimuste läbitöötamisel, mis puudutavad Sõjaministeeriumi organisatsiooni, koosseise, komplekteerimist, informatsiooni kogumist, ametiisikute teenistuskäiku ja väljaõpet ning vedusid.

(RT 1938, 38, 347 § 4.)

§ 62. Sõjaminister omab vastavais õigusnormides ministrile ettenähtud võimupiire, kuivõrd käesolev seadus ei määra teisiti.

§ 63. Sõjaminister eriti:

- 1) suunab alluvate ametiisikute ja -asutiste tegevust neile ettenähtud ülesannete teostamisel;
- 2) valvab, et riigikaitse ja relvastatud jõudude alal antavate seaduste ja seadluste eelnõud, Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse määruste eelnõud, samuti Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse poolt tehtavate otsuste ja muude aktide kavad, kui on nõutav Sõjaministri kaasallkirja andmine, vastaksid riigikaitse huvidele ja oleksid kokkukõlas Põhiseadusega ja seadustega;
- 3) esitab Vabariigi Valitsusele Sõjaministeeriumi ja sõjaväe alal vajalikkude seaduste, seadluste ja määruste eelnõud;
- 4) valvab õigusnormide ja antud korralduste täitmise järele alluvate poolt;
- 5) määrab Sõjaministeeriumis ülemaid kompaniiülemate ametikohtadele ning vastavatele ja kõrgematele ametikohtadele, kaasa arvatud kuni rügemendiülema abile vastavad ametikohad ning vabastab ülemaid tähendatud ametikohtadelt;
- 6) määrab kokkuleppel Sõjavägede Juhatajaga väeosadest väiksemate Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste dislokatsiooni;
- 7) hoolitseb Sõjaministeeriumi ja sõjaväe ülalpidamise ning igakülgse ja ajakohase varustamise eest ning kaitseliidu võitlusvahenditega varustamise eest;
- 8) koostab Sõjaministeeriumile ja sõjaväele vajalikkude summade ning kaitseliidule riigi poolt antavate toetussummade eelarve-ettepaneku, arvestades Sõjavägede Juhataja seisukohti;
- 9) hoolitseb tervishoiu eest Sõjaministeeriumis ja sõjaväes;
- 10) valvab krediitide seaduspärase, otstarbekohase ja õigeaegse kasutamise järele;
- 11) toimetab ülevaatusi ja revideerimisi isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu Sõjaministeeriumis kõigil aladel ning Sõjavägede Juhataja teadmisel sõjaväes varustamise, majandamise ja tervishoiu aladel, kaitseliidule riigi poolt kasutada antud varade ning kaitseliidu enese relvade ja muude võitlusvahendite alal;
- 12) määrab punktis 11 tähendatud aladel kohtulikke uurimisi ja juurd-lusi Sõjaministeeriumis ning Sõjavägede Juhataja teadmisel ka sõjaväes ja kaitseliidus, kusjuures tal on õigus nõuda andmeid ja seletusi kõigilt ülemailt ka sõjaväes ja kaitseliidus;
- 13) annab välja volitusi ja ettekirjutisi Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste nimel kõigi kohtuasjade ajamiseks, sõjaväe üksuste ja asutiste nimel aga ainult tsiviilkohtuasjade ajamiseks;
- 14) valvab süütegude seaduspärase jälitamise ja kohtumõistmise korralduse järele Sõjaministeeriumis ja sõjaväes;
- 15) otsustab nii Sõjaministeeriumis kui ka sõjaväes ja kaitseliidus teenivate ametiisikute vastu esitatud administratiivkaebused asjus, mis puudutavad Sõjaministeeriumi asutiste tegevusalasid.

§ 64. Sõjaminister Sõjaministeeriumi ja sõjaväe varade, kaitseliidule riigi poolt kasutada antud varade ning kaitseliidu enese relvade ja muude võitlusvahendite alal:

- 1) otsustab kinnisvarade kasutamise küsimused, välja arvatud toimingud, mis kuuluvad sissekandmisele kinnistusraamatuisse, kui kinnisvara hind igal üksikul juhul ei ületa 100.000 krooni;
- 2) otsustab igasuguste ehitiste püstitamise, ümberehitamise ja lammutamise küsimused ning kinnitab neil aladel kavad, projektid ja eelarved, kui nende tööde või lammutatava ehitise hind igal üksikul juhul ei ületa 50.000 kr.;
- 3) lubab vastava krediidi piirides ehitiste juures teha lisatöid, igal üksikul juhul mitte üle 10.000 krooni ulatuses;
- 4) lubab teha ehitiste juures parandustöid torni, tulikahju või muu ettenägemata õnnetuse läbi tekkinud rikete kõrvaldamiseks eelarve vastava alljaotise krediitide arvel, kuid mitte üle 10.000 krooni väärtuses igal üksikul juhul;
- 5) otsustab varade kõlbmatuks tunnustamist vastavate aktide põhjal, kui aktis tähendatud varade tegelik koguväärtus ei ületa 50.000 krooni;
- 6) otsustab kinnisvara päraldise ja vallasvara mittevajalikkuse küsimused, kui üksiku päraldise või eseme tegelik väärtus ei ületa 15.000 krooni;
- 7) otsustab kõlbmatuks või mittevajalikuks tunnustatud, samuti ka uuendamist või värskendamist nõudva kõlbliku vallasvara enampakkumisel müümise küsimused, määrab selleks alghinnad, pakkumiste, lepingute ja muud tingimused ning kinnitab nende pakkumiste tagajärjed, kui müüdava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul on hinnatud mitte üle 50.000 krooni;
- 8) otsustab kõlbmatuks või mittevajalikuks tunnustatud vallasvara müümise küsimused, kui enampakkumised ei andnud tagajärgi, samuti ka rikneda ähvardava vallasvara enampakkumiseta müümise küsimused, kui müüdava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul on hinnatud mitte üle 50.000 kr.;
- 9) võib lubada mittevajalikkude esemete, ainete ja materjalide vahetamist vajalikkude vastu, kui vahetatava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul on hinnatud mitte üle 50.000 krooni;
- 10) võib lubada varade ümbertegemist, kui ümbertegemisele kuuluva vara tegelik väärtus ei ületa 50.000 krooni igal üksikul juhul;
- 11) kinnitab esemete, ainete ja materjalide loomulikul teel vananemise, kõdunemise ja kulumise tagajärjel arvelt kustutamise aktid, kui akti järgi arvelt kustutamisele kuuluvate varade tegelik koguväärtus ei ületa 50.000 krooni;
- 12) kinnitab ainete ja materjalide loomulikul teel kahanemise tagajärjel arvelt kustutamise aktid, kui akti järgi arvelt kustutamisele kuuluva vara ostu või valmistushind ei ületa 5.000 krooni;
- 13) võib lubada hävitada igasuguseid kõlbmatuks muutunud esemeid, aineid ja materjale, mis oma iseloomu või ohtlikkuse tõttu müügile ei kuulu või mida ei ole läinud korda likvideerida üleandmise või müügi teel või mille hävitamisega viivitamine võib põhjustada õnnetuse või muude kahjude tekkimist, kui hävitatavate varade tegelik koguväärtus varade kõlbmatuks tunnustamise akti järgi ei ületa 50.000 krooni;
- 14) otsustab vallasvarade muudeks otstarveteks kasutamise küsimused, kui vara tegelik väärtus igal üksikul juhul ei ületa 50.000 krooni;

- 15) otsustab kõlbmata või mittevajaliku vallasvara üleandmise küsimused teistele riigiasutistele, kui üleantava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul on hinnatud mitte üle 50.000 krooni;
- 16) otsustab teiste riigiasutiste poolt Sõjamineistriiumile üleantavate varade vastuvõtmise küsimused, kui ülevõetava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul on hinnatud mitte üle 100.000 krooni;
- 17) otsustab varade kasutada andmise küsimused väärilise tasu eest, enam- või valikpakkumist toimetamata, kasutamise tähtajaga mitte üle 12 aasta, kui vara tegelik väärtus ei ületa 15.000 krooni;
- 18) otsustab riigivara kasutada andmise küsimused väiksema kui väärilise tasu eest või tasuta, kui kasutada antava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul ei ületa 50.000 krooni, alljärgnevatel juhtudel:
 - a) teistele riigiasutistele;
 - b) kaitseliidule — relvade ja kaitseliitlaste väljaõpetamiseks vajalikkude muude vahendite, samuti tema ülesannete täitmiseks vajalikkude muude varade suhtes;
- 19) otsustab vallasvara võõrandamise küsimused enampakkumist toimetamata, kui vara tegelik väärtus igal üksikul juhul ei ületa 10.000 krooni;
- 20) võib lubada sõlmida Sõjamineistriiumi nimel lepinguid varade omandamise, kasutamisele andmise, võõrandamise või vahetamise alal otsustatud asjus, lepingusumma suurusele vaatamata;
- 21) otsustab Sõjamineistriiumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste vastu esitatud vaieldavate nõuete rahuldamise küsimused ilma kohtuta mitte üle 5.000 krooni suuruses igal üksikul juhul, kui Sõjamineistriiumi või sõjaväe üksusel või asutisel on asja võitmiseks kohtu korras vähe lootusi;
- 22) otsustab Sõjamineistriiumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste nõuete esitamisest loobumise küsimused, kui selgub, et nõude läbiviimiseks puuduvad küllaldased alused või et nõudesumma kättesaamine on lootusetu — kui nõudesumma ei ületa 30.000 krooni;
- 23) otsustab Sõjamineistriiumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste poolt või nende vastu esitatud hagi asjas apellatsioon- ja kassatsioonikaebuste esitamise või sellest loobumise küsimused, vaatamata hagi hinna suurusele;
- 24) otsustab riigivarede alal tekkinud kahjude riigi kanda võtmise küsimused:
 - a) mitte üle 20.000 krooni väärtuses igal üksikul juhul, kui kahju on tekkinud juhuse läbi või kui ei ole läinud korda kindlaks teha süüdlast;
 - b) mitte üle 10.000 krooni väärtuses igal üksikul juhul, kui kahju on tekkinud sõjalise, õppe- või muu teenistusliku ülesande täitmise tagajärjel ja kui süüdlasel raske oli ette näha kahju tekkimist;
 - c) mitte üle kahjutekitaja 6 kuu palga summa suuruses või aja-teenijate, samuti sõjaväeorkestri-õpilaste ja aspirantide-mittekaadriallohitseride ja -mittekaadrisõdurite suhtes mitte üle 300 krooni suuruses, kui kahju on tekkinud ettevaatamatuse tagajärjel ja kui kahjutekitaja endine teenistus oli kiiduväärne;

- 25) otsustab Sõjaministeeriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste nõuete kustutamise küsimused:
- a) mitte üle 10.000 krooni suuruses igal üksikul juhul, kui riigivõlgnik on osutunud maksuvõimetuks ja kui seejuures tema võla sissenõudmise kohta tehtud kohtuotsuse või administratiivmääruse seadusjõusse astumise päevast arvates 5 aasta jooksul kõiki seaduslikke abinõusid kasutades ei ole korda läinud võlasummat kätte saada, või kui võla sissenõudmine on ilmselt muutunud lootusetuks, siis ka enne 5 aasta möödumist;
 - b) mitte üle 250 krooni suuruses, juhtudel kui nende sissenõudmine ennast ära ei tasu;
- 26) otsustab Sõjaministeeriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste nõuete kustutamise või vähendamise küsimused, kui kustutatav summa igas üksikus nõudetoimetuses ei ületa 2.500 krooni ja kui selle sissenõudmine hävitaks võlgniku majapidamise või viiks ta raskustesse;
- 27) otsustab Sõjaministeeriumile ja sõjaväele kuuluvate nõuete küsimused pikendamise ja ajatamise alal kuni 5 aastani, arvates võla tasumise tähtajast, kui pikendatav või ajatatav summa ei ületa 10.000 krooni ja kui selle summa otsekohene sissenõudmine hävitaks võlgniku majapidamise või viiks ta raskustesse, määrates ära ajatamise või pikendamise tingimused Majandusministrile ettenähtud alustel;
- 28) kinnitab vähem- ja valikpakkumise tagajärjed, kui hanke, töö- või veovõtte hind igal üksikul juhul ei ületa 100.000 krooni;
- 29) otsustab vähem- ja valikpakkumisteta hangete ning töö- ja veovõtete teostamise küsimused, samuti varade muretsemise küsimused ostumüügilepingute alusel mitte üle 50.000 krooni väärtuses igal üksikul juhul;
- 30) kinnitab varade tulunduslikult majandamise kavad summa suurusele vaatamata;
- 31) määrab kokkuleppel Sõjavägede Juhatajaga või Sõjavägede Ülemjuhatajaga lahingubarustise tüübid, kuulates ära Sõjavägede Nõukogu arvamuse. (RT 1940, 33, 250 X.)

§ 65. Sõjaminister kinnitab lubatud krediitide piirides riigiteenijate koosseisud vabateenijate osas Sõjaministeeriumis, sõjaväes ja kaitseliidus ning määrab nende tasunormid.

§ 66. Riigikaitse ja relvastatud jõudude alal Sõjaministri poolt Vabariigi Valitsusele või viimase kaudu Vabariigi Presidendile esitatavaile ettepanekuile lisandatakse Sõjavägede Juhataja arvamus, kui ettepaneku põhjal tehtav akt ei nõua Sõjavägede Juhataja allkirja.

§ 67. Sõjaministri võimupiirid alluvate isikute teenistuskäigu küsimuste lahendamise, nende kohtulikule vastutusele võtmise ja distsiplinaarkaristuste alal on ette nähtud vastavates seadustes ja seadlustes.

§ 68. Oma käsud ja korraldused Sõjaminister avaldab käskkirjades või muul teel.

Sõjaministri käsud ja korraldused varustamise, majandamise, tervishoiu ja kohtu alal täidetakse peale Sõjaministeeriumi ka sõjaväe üksuste ja asutiste poolt nagu ülema käsud ja korraldused.

8. peatükk.

Sõjaministri abi.

§ 69. Sõjaministri abi määratakse kõrgema sõjaväelise haridusega vanemate sõjaväelaste hulgast.

§ 70. Sõjaministri abi allub vahenditult Sõjaministrile ning on Sõjaministri lähem abiline riigikaitse ja relvastatud jõudude korraldamise nendel aladel, mis kuuluvad Sõjaministeeriumi lahendamisele.

Sõjaväe ülalpidamise, tervishoiu, igakülgse ja ajakohase varustamise ning kaitseliidu võitlusvahenditega varustamise alaste küsimuste läbitöötamisel täidab Sõjaministri abi Sõjavägede Juhataja käske kui ülema käske.

§ 71. Sõjaministri abi juhib Sõjavägede Varustusvalitsuse ja Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse tegevust.

Tähendatud valitsuste ülemad alluvad vahenditult Sõjaministri abile.

§ 72. Sõjaministri abi:

- 1) hoolitseb kõigi küsimuste läbitöötamise eest, mis puudutavad:
 - a) Sõjaministeeriumi ja sõjaväe ülalpidamist;
 - b) Sõjaministeeriumi ja sõjaväe igakülgset ja kaitseliidu võitlusvahenditega varustamist;
 - c) Sõjaministeeriumi ja sõjaväe tervishoidu;
 - d) Sõjaministeeriumi eelarvet ning krediitide kasutamist;
- 2) vastutab selle eest, et punktis 1 tähendatud aladel oleks õigel ajal välja töötatud ja esitatud vastavalt Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale õigusnormide eelnõud ning vajalikud ettepanekud või kavad;
- 3) jälgib riigikaitseks vajalikkude võitlusvahendite ja muu varustise arengut ning teeb ettepanekuid vajalikkude uuenduste kohta relvastatud jõudude varustamise alal;
- 4) toimetab ülevaatusi ja revideerimisi isiklikult või alluvate kaudu temale alluvais asutistes ja Sõjavägede Juhataja teadmisel ka sõjaväes varustamise, majapidamise ja tervishoiu aladel;
- 5) otsustab igal üksikul juhul mitte üle 100 krooni suuruste nõudmiste kustutamise küsimused, kui nende sissenõudmine ennast ära ei tasu;
- 6) otsustab § 64 p. 12 ja 21 tähendatud küsimused, kuid mitte üle 2.000 krooni ulatuses;
- 7) otsustab § 64 p. 3, 4, 6, 17 ja 19, p. 24 lit. a ja b ning p. 25 lit. a tähendatud küsimused, kuid mitte üle 5.000 krooni ulatuses;
- 8) otsustab § 64 p. 5, 9, 10, 11, 14, 15 ja 23 tähendatud küsimused, kuid mitte üle 20.000 krooni ulatuses;
- 9) otsustab § 64 p. 1, 2, 7, 8, 13, 16 ja 18 tähendatud küsimused, kuid mitte üle 30.000 krooni ulatuses;
- 10) otsustab § 64 p. 20 tähendatud küsimused, kuid mitte üle 500.000 krooni ulatuses;
- 11) otsustab vähem- või valikpakkumiste kaudu hangete ning töö- ja veovõtete teostamisele asumise küsimused, kinnitab vähem- ja valikpakkumiste tagajärjed ning otsustab kõik muud küsimused nende hangete ning töö- ja veovõtete alal, kui hanke või töö- või veovõtte hind igal üksikul juhul ei ületa 50.000 krooni, välja arvatud ainult küsimused, mis Riigi hangete seaduse järgi kuuluvad Vabariigi Valitsuse otsustamisele;

- 12) otsustab hangete ning töö- ja veovõtete teostamise küsimused vähem- ja valikpakkumisteta vastavate lepingute alusel, samuti ostumüügilepingute alusel varade muretsemise küsimused ning kõik muud küsimused nende hangete või töö- ja veovõtete ning ostude alal, kui hanke, töö- või veovõtte või ostu hind igal üksikul juhul ei ületa 20.000 krooni, välja arvatud ainult küsimused, mis Riigi hangete seaduse järgi kuuluvad Vabariigi Valitsuse otsustamisele;
- 13) otsustab tööde teostamist väeosade ja asutiste vahenditult korraldusel mitte üle 20.000 krooni ulatuses igal üksikul juhul;
- 14) otsustab riigivarade alal tekkinud kahjude riigi kanda võtmist mitte üle kahjutekitaja 3 kuu palga summa suuruses või ajateenijate, samuti sõjaväeorkestri-õpilaste ja aspirantide-mittekaadriall-ohvitseride ja -mittekaadrisõdurite suhtes mitte üle 150 krooni suuruses, kui kahju on tekkinud ettevaatamata tagajärjel ja kui kahjutekitaja endine teenistus oli kiiduväärne.

(RT 1940, 33, 250 X.)

§ 73. Sõjainistri abil on õigus otsustada Sõjainistri eest asju ja kirjutada alla Sõjainistri eest käskkirjadele, korraldustele, otsustele, kirjadele ja muudele aktidele neil aladel, mis minister tema peale on pannud. Sellised otsused on võrdsed ministri otsustega.

Sõjainistri abile ei või anda õigust kirjutada alla ministri eest üldkohuslikkudele määrustele ning esitistele ja ettekannetele Vabariigi Presidendile, Vabariigi Valitsusele ja Peaministrile. Samuti ei või Sõjainistri abile anda õigust otsustada ministri eest Sõjainistri võimkonda kuuluvaid majanduslikke küsimusi.

§ 74. Sõjainistri abil on õigus koguda riigi- ja omavalitsusasutistelt ning muudelt asutistelt ja ettevõtteilt andmeid ja teateid, mis on vajalikud relvastatud jõudude varustamise ja tervishoiu korraldamise küsimuste lahendamiseks ning kontrollida isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu tähendatud asutistes ja ettevõtteis neile relvastatud jõudude varustamise või tervishoiu alal pandud riigikaitseliste ülesannete täitmist.

§ 75. Sõjainistri abi valvab Sõjainisteeriumis ja sõjaväes varustamise ja tervishoiu eriala ametikohtadel teenivate kõrgema haridusega ohvitseride teenistuskäigu järele, jälgides nende töövõimeid ja teenistuskõlblikkust vastavatele eriala ametikohtadele ning hoolitseb nende teadmuste järjekindla värskendamise ja täiendamise eest, tehes ettepanekuid nende määramiseks või lähetamiseks vajalikkude kogemuste omandamiseks vastavatele ametikohtadele või andes neile täita erialaseid sõjateaduslikke töid ja valvates nende tööde eduka täitmise järele.

§ 76. Sõjainistri abi võimkond alluvate isikute teenistuskäigu küsimuste lahendamise, nende kohtulikule vastutusele võtmise ja distsiplinaarkaristuste alal on ette nähtud vastavates seadustes ja seadlustes.

9. peatükk.

Sõjavägede Juhataja.

§ 77. Sõjavägede Juhataja on relvastatud jõudude otseseks juhiks. Ta allub vahenditult Vabariigi Presidendile.

§ 78. Sõjavägede Juhataja juhib:

- 1) sõjaväge — kõigil aladel;
- 2) Sõjaministeeriumi, piirivalve ja kaitseliidu üksuste ja asutiste tegevust — riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitse alal.

§ 79. Sõjavägede Juhatajale alluvad vahenditult: Sõjavägede Staabi ülem, väelükkide inspektorid, diviisiülemad, Sõjavägede Õppeasutiste ülem, merejõudude juhataja, õhukaitse ülem, Kaitseliidu ülem ja need Sõjavägede Nõukogu alalised liikmed, kes kuuluvad sõjaväe koosseisu.

Sõjavägede Juhataja käske ja korraldusi kui vahenditu ülema käske ja korraldusi täidab ka Sõjaministri abi küsimuste läbitöötamisel, mis puutuvad relvastatud jõudude varustamise ja tervishoiusse.

§ 80. Sõjavägede Juhataja eriti:

- 1) hoolitseb sõjaväe organisatsiooni, koosseisude, dislokatsiooni ja mobilisatsiooni küsimuste otstarbekohase ja õigeaegse lahendamise eest;
- 2) määrab väeosadest vähemate sõjaväeüksuste ja -asutiste dislokatsiooni, kokku leppides kulude suhtes Sõjaministriga;
- 3) hoolitseb sõjaväe valmisoleku eest riigikaitse ülesannete täitmiseks ja võtab tarvitusele kõik abinõud selle saavutamiseks;
- 4) hoolitseb, et riigi sisemise ja välise julgeoleku tagamiseks vajalikud tegevuskavad oleks õigeaegselt välja töötatud, ning kinnitab neist üldkavad ja temale vahenditult alluvate väekoondiste tegevuskavad;
- 5) juhib sõjaväe väljaõpet ja kasvatust ning kaitseliidu sõjalist väljaõpet;
- 6) hoolitseb distsipliini alalhoidmise eest sõjaväes;
- 7) korraldab sõjaväe ja kaitseliidu komplekteerimist inimestega;
- 8) hoolitseb kõigi sõjaväelaste, reservlaste ja kaitseliitlaste teenistuskäigu küsimuste seaduspärase ja ühtlase lahendamise eest;
- 9) määrab sõjaväes ja kaitseliidus ülemaid kompaniülemate ametikohtadele ning vastavatele ja kõrgematele kindlapalgalistele ametikohtadele, kuni rügemendiülema abi ja vastavad ametikohad kaasa arvatud, ja vabastab ülemaid tähendatud ametikohtadelt — vastavates seadlustes ettenähtud alustel;
- 10) määrab alluvate üksuste, asutiste ja ametiisikute ülesanded riigikaitse alal, kuivõrd need ei ole ette nähtud vastavates õigusnormides;
- 11) annab juhtnõupid ja kinnitab eeskirjad sõjaväe lahingutegevuse, väljaõppe ja mobilisatsiooniks ettevalmistamise alal;
- 12) annab määrusi sõjaväelaste vormikandmise alal;
- 13) valvab, et sõjaväe ülalpidamine ja tervishoid seisaksid nõutaval kõrgusel;
- 14) valvab, et relvastatud jõudude võitlusvahendid ja sõjaliseks tegevuseks vajalik muu varustus oleksid ajanõuete- ja otstarbekohased;
- 15) revideerib sõjaväge kõigil aladel isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu;
- 16) määrab kaitseliidu ülesanded riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitsmisel ning lahendab nendest ülesannetest sõltuvad kaitseliiduüksuste organisatsiooni ja dislokatsiooni küsimused;
- 17) valvab kaitseliidu riigikaitseliste ülesannete täitmiseks valmisoleku järele;

- 18) annab juhtnõõrid ning kinnitab eeskirjad kaitseliidu sõjalise väljaõppe ja riigikaitseks ettevalmistamise muudel aladel;
- 19) kinnitab väeosade ja sõjaväeliste õppeasutiste rinnamärkide ning sõjaväeliste kutsemärkide põhikirjad;
- 20) algatab riigikaitse üldisse korraldusse puutuvaid küsimusi;
- 21) koostab riigikaitse üldkava;
- 22) hoolitseb, et riigikaitse ja relvastatud jõudude alal dekreedina antavate seaduste, samuti seadluste ja määruste eelnõud ning Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse poolt tehtavate otsuste ja muude aktide kavad vastaksid riigikaitse huvidele;
- 23) hoolitseb riigikaitseks vajalikkude sõjaliste ehitiste püstitamise eest;
- 24) algatab teede- ja sidevõrgu ning transpordi ala riigikaitse huvide kohast arendamist ja valvab selle teostamise järele;
- 25) annab juhtnõõre riigikaitseks ettevalmistamise alal Sõjaministeeriumi ja teistele riigi- ning omavalitsusasutistele kokkuleppel vastavate ministritega;
- 26) revideerib vastava ministri teadmisel isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu riigikaitseks valmisolekut kõigis riigi- ja omavalitsusasutistes, samuti kõigis riigi-, omavalitsus- ja eraettevõttes, kellele on pandud riigikaitse ülesandeid;
- 27) revideerib isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu riigikaitseks valmisolekut kaitseliidus ning Sõjaministri teadmisel kõigis Sõjaministeeriumi üksustes ja asutistes;
- 28) valvab õigusnormide ja antud korralduste täitmise järele alluvate poolt;
- 29) otsustab alluvate ametiisikute vastu tõstetud kaebused, välja arvatud administratiivkaebused asjades, mis puudutavad Sõjaministeeriumi asutiste (§ 7) tegevusalasid;
- 30) annab välja volitusi ja ettekirjutisi kohtuasjade, välja arvatud tsiviilasjad, ajamiseks sõjaväeüksuste ja -asutiste nimel.

§ 81. Sõjavägede Juhataja poolt riigi sisemise ja välise julgeoleku alal kinnitatud, samuti nende alusel kehtima pandud tegevuskavade teostamine on kohuslik kõigile kavades ettenähtud isikutele ja asutistele.

§ 82. Sõjavägede Juhataja võtab sõnaõigusega osa Vabariigi Valitsuse istungitest.

§ 83. Sõjavägede Juhataja võtab omal äranägemisel osa Sõjavägede Nõukogu istungitest ning Sõjaministri puudumisel juhatab neid istungeid.

§ 84. Sõjavägede Juhataja teeb oma tegevusalasse puutuvais küsmustes ettekandeid Vabariigi Presidendile vahenditult.

§ 85. Sõjavägede Juhataja esitab relvastatud jõududele antavate Vabariigi Presidendi käskude ja korralduste kavad vahenditult Vabariigi Presidendile pärast neile § 26 ettenähtud juhtudel vajalikkude kaasallkirjade saamist.

Seaduste, seadluste ja määruste eelnõud ning muude riigikaitse- või relvastatud jõudude alal Sõjavägede Juhataja poolt algatatud aktide kavad asjus, millede otsustamine ei kuulu Sõjavägede Juhataja võimkonda, saadab Sõjavägede Juhataja vastavale ministrile edaspidiseks korraldamiseks.

§ 86. Sõjavägede Juhatajal on õigus pidada kirjavahetust ministritega ja neile vastavate õigustega ametiisikutega vahenditult ning nõuda andmeid kõigilt riigi- ja omavalitsusasutistelt riigikaitsega seoses olevate küsimuste kohta.

§ 87. Sõjavägede Juhataja võimupiirid temale alluvate isikute teenistuskäigu küsimuste lahendamisel, nende kohtulikule vastutusele võtmise ja distsiplinaarkaristuste alal on ette nähtud vastavates seadustes ja seadlustes.

Kui eelmises lõikes tähendatud aladel vastavates seadustes või seadlustes Sõjavägede Juhataja võimupiire ette nähtud ei ole, on nad võrdsed Sõjaministri võimupiiridega.

§ 88. Oma käsud ja korraldused avaldab Sõjavägede Juhataja käskkirjades või muul teel.

Sõjavägede Juhataja käsud ja korraldused väljaõppe ja riigikaitseks valmisoleku aladel täidetakse peale sõjaväe ja kaitseliidu ka Sõjaministrieriumi asutiste ja nendes teenivate ametiisikute poolt nagu ülema käsud ja korraldused.

§ 89. Sõjavägede Juhataja ülesanded ja võimupiirid neil aladel, mida käesolev seadus ei käsitle, on ette nähtud vastavates seadustes ja seadlustes.

10. peatükk.

Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 90. Sõjavägede Ülemjuhataja võidakse nimetada ametisse rahu ajal Sõjavägede Juhataja asemele Vabariigi Presidendi äranägemisel, kui see osutub vajalikuks riiklikkuldel kaalutlustel riigi sisemise või välise julgeoleku huvides, või kaitseseisukorra väljakuulutamise puhul kogu riigis.

Sõjavägede Ülemjuhataja rahu ajal ametisse nimetamise otsuse teeb Vabariigi President Vabariigi Valitsuse koosolekul.

§ 91. Sõjavägede Ülemjuhataja allub vahenditult Vabariigi Presidendile ning annab aru ja vastutab oma tegevuse eest ainult Vabariigi Presidendi ees.

§ 92. Peale Sõjavägede Juhatajale ettenähtud ülesannete ja võimupiiride on Sõjavägede Ülemjuhatajal käesolevas peatükis ettenähtud ülesanded ja võimupiirid.

§ 93. Sõjavägede Ülemjuhataja juhib peale relvastatud jõudude ka kõigi riigi- ja omavalitsusasutiste ning ametiisikute tegevust riigi sisemise ja välise julgeoleku säilitamiseks seaduses määratud alustel.

§ 94. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus anda juhtnööre ja korraldusi riigi sisemise ja välise julgeoleku alal ka temale mittealluvatele ametiisikutele ja -asutistele, eriti küsimustes, mis puudutavad:

- 1) informatsiooni korraldamist siseriigis ja välisriikidega informatsiooni vahetamist;
- 2) kontrolli teostamist trükiteodete alal ning võitlemist posti, telegraafi, telefoni või muude sidevahendite kuritegeliku kasutamise vastu;
- 3) kodanliku õhukaitse korraldamist;

- 4) side- ja teedevõrgu, valgustusseadete, sadamate, lennuväljade ja nende päraldise kasutamist ja ehitamist, postiasutiste avamist või sulgemist, transpordivahendite koondamist või grupeerimist ja liiklemise korraldust;
- 5) tööstusettevõtete rakendamist relvastatud jõudude vajaduste rahuldamiseks ning tööstusettevõtete paigutamist;
- 6) tööstus-, põllu- ja metsamajandussaaduste, igasuguste toidu-, kütte- ja valgustusainete ning muude riigikaitseks vajalikkude toor- ja valmisainete tagavarade soetamist, paigutamist ja kasutamist;
- 7) rekvisitsiooni ja sundkorras kasutamisele võtmisi ning kodanikkude kohustamist riigikaitseks vajalikkude tööde teostamiseks;
- 8) ehitustegevuse ja avalikkude tööde suunamist riigikaitse huvide kohaselt;
- 9) riigikaitse huvides teostatavate evakueerimiste ja hajutamiste ettevalmistamist.

§ 95. Sõjavägede Ülemjuhataja ülesanded ja võimupiirid sisemise julgeoleku säilitamiseks kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal on ette nähtud Kaitseseisukorra seaduses.

§ 96. Sõjavägede Ülemjuhataja annab oma korraldused ja juhtnõõrid temale mittealluvatele ametiisikutele ja -asutistele (§ 94) asjaomaste ministrite kaudu või, kui see olukorrast tingitult ei ole võimalik, siis otseselt, teatades sellest asjaomasele ministrile.

§ 97. Sõjavägede Ülemjuhataja poolt temale mittealluvatele ametiisikutele ja -asutistele riigi sisemise ja välise julgeoleku alal antud korraldused ja juhtnõõrid täidetakse kui ülemuse korraldused ja juhtnõõrid ning nende täitmist ei ole õigus seisma panna kellelgi peale tema enese ja Vabariigi Presidendi.

11. peatükk.

Sõjavägede Staap.

§ 98. Sõjavägede Staabi ülesandeks on koondada ja läbi töötada Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale tegevuseks vajalikud andmed ning koostada vajalikkude õigusnormide eelnõud, samuti eeskirjade, juhtnõõride ja muud kavad ja ettepanekud kõigi küsimuste alal, mis puudutavad:

- 1) riigikaitset üldiselt;
- 2) relvastatud jõudude igakülget valmisolekut tegutsemiseks;
- 3) relvastatud jõudude tegevust riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitseks;
- 4) Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste dislokatsiooni;
- 5) informatsiooni kogumist sõjalise ja sõjapoliitilise olukorra kohta;
- 6) sõjaväevedusid;
- 7) sideala korraldamist Sõjamineisteriumis ja sõjaväes;
- 8) sõjaväelaste teenistuskäiku, autasusid ja pensione;
- 9) Sõjamineisteriumi ja sõjaväe organisatsiooni, koosseise, mobilisatsiooni ja komplekteerimist;
- 10) kaitseliidu komplekteerimist, kaitseliidu riigikaitselisi ülesandeid ja nendest sõltuvalt kaitseliidu organisatsiooni ja dislokatsiooni;

- 11) reservlaste ning veo- ja liiklemisvahendite arvestamist;
- 12) reservlaste õppusi;
- 13) relvastatud jõudude väljaõpet ning sõjalist kasvatust;
- 14) riigikaitse-küsimuste teoreetilist uurimist, sõjateaduse arendamist ja sõjateaduslike ürituste suunamist;
- 15) sõjaajaloo, eriti Vabadussõja ajaloo uurimist;
- 16) sõjakirjanduse väljaandmist ja sõjalise iseloomuga rahvuskultuuriliste väärtuste kogumist;
- 17) riigikaitseks vajalikke topo- ja hüdrograafilisi töid ning kaartide valmistamist;
- 18) arhiivi korraldamist ning kantslei üldist asjaajamist Sõjaministeeriumis ja sõjaväes.

Sõjavägede Staap töötab läbi ka kõik küsimused, mis on sõltuvad koostööst ministeeriumidega neile pandud riigikaitse ülesannete alal.

Sõjavägede Staap on ühtlasi asutiseks, kelle kaudu Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja annab edasi oma käsud ja korraldused.

12. peatükk.

Sõjavägede Staabi ülem.

§ 99. Sõjavägede Staabi ülem allub vahenditult Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale ning on Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja lähim abiline.

§ 100. Sõjavägede Staabi ülem on Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja asetäitjaks, kui Vabariigi President ei ole selleks määranud kedagi teist.

§ 101. Sõjavägede Staabi ülem täidab ka Sõjaministri käske kui ülema käske Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste suhtes küsimuste läbitöötamisel, mis puudutavad nende organisatsiooni, koosseise, komplekteerimist, nende suhtes informatsiooni kogumist, ametiisikute teenistuskäiku ja väljaõpet ning Sõjaministeeriumi vedusid.

§ 102. Sõjavägede Staabi ülem juhib Sõjavägede Staapi ja selle juurde kuuluvaid üksusi ja asutisi ning otsustab tema juhtimisalasse puutuvaid asju Sõjaministri abi võimupiiridega.

§ 103. Sõjavägede Staabi ülem eriti:

- 1) hoolitseb ja on vastutav selle eest, et staabi ülesannetesse kuuluvat aladel (§ 98) õigel ajal välja töötataks ja esitataks vastavalt Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale või Sõjaministrile vajalikud eelnõud, kavad ja ettepanekud või tehtaks vastavad korraldused;
- 2) hoolitseb, et sõjaväe lahingutegevust, väljaõpet ja mobilisatsiooniks ettevalmistamist käsitlevad eeskirjad ja juhtnõõrid vastaksid ajanouetele;
- 3) korraldab ja otsustab lubatud krediitide piirides kõik küsimused, mis puudutavad:
 - a) informatsiooni kogumist sõjalise ja sõjapoliitilise olukorra kohta;
 - b) sõjakirjanduse väljaandmist ja sõjalise iseloomuga rahvuskultuuriliste väärtuste kogumist;

- c) topo-hüdrograafilisi töid ning topo- ja hüdrograafiliste kaartide valmistamist;
- d) sidevõrku ning sidevõrgu teenimist ja kasutamist Sõjaminesteeriumis ja sõjaväes;
- 4) korraldab ja otsustab kõik küsimused, mis puudutavad kantseilist asjaajamist ja arhiivide korraldamist Sõjaminesteeriumis ja sõjaväes;
- 5) jälgib kõigi sõjaasjanduse alade arengut, teeb ettepanekuid vajalikkude uuenduste kohta relvastatud jõudude alal ning aitab kaasa riigikaitseks vajalikkude teadmiste levimisele nii relvastatud jõudude kui ka rahva seas;
- 6) hoolitseb sõjaväe-üksuste ja -asutiste ning nende koondiste tööde ühtlustamise eest § 98 tähendatud aladel;
- 7) hoolitseb Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja käskude ja korralduste õigeaegse edasiandmise eest asjaosalistele.

§ 104. Sõjavägede Staabi ülema poolt suuliselt või kirjalikult antud Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja käsud ja korraldused täidetakse kui Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja isiklikud käsud ja korraldused.

§ 105. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus otsustada Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja eest asju ja kirjutada alla Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja eest käskkirjadele, korraldustele, otsustele, kirjadele ja muudele aktidele:

- 1) Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja äraolekul, kui Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja asetäitjaks ei ole määratud muud isikut;
- 2) Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja kohalolemisel — vastavalt Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja poolt määratud aladel.

§ 106. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus viibida Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale vahenditult alluvate isikute ametialastel suulistel ettekannetel, mis puudutavad § 98 loetletud alasid, ja avaldada sealjuures oma arvamusi.

Kirjalikud ettekanded ja ettepanekud, mis puudutavad § 98 tähendatud alasid, esitavad vahenditult Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale alluvad ametiisikud Sõjavägede Staabi ülema kaudu.

Peale selle antakse Sõjavägede Staabi ülemale seisukoha võtmiseks kõik Sõjaminestrile, Sõjavägede Nõukogule, Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale tehtavad kirjalikud ettekanded ja ettepanekud relvvarustise, lennukite, soomusmasinate, laevade ja muude riigikaitseks vajalikkude võitlusvahendite, samuti igasuguse sõjalise varustise uute tüüpide ja uute normide ning igasuguse varustise sõjatagavarade ja riigikaitseks vajalikkude sõjaliste ehitiste soetamise või likvideerimise alal.

§ 107. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus nõuda andmeid ja kontrollida isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu väljaõpet ning mobilisatsiooniks ja riigikaitseks valmisolekut kõigis Sõjaminesteeriumi, sõjaväe ja kaitseliidu üksustes ja asutistes ning isiklikult anda vajalikke juhatusi neil aladel.

Kontrolli teostamine toimub Sõjaminesteeriumis Sõjaminestri ja kaitseliidus Kaitseliidu ülema teadmisel.

§ 108. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus koguda riigi- ja omavalit-susasutistelt andmeid ja teateid riigikaitsega seotud küsimuste kohta ning isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu kontrollida kõigi riigi- ja omavalit-susasutiste mobilisatsiooni eeltöid ja töid.

§ 109. Riviala ja staabiteenistuse eriala ametikohtadel teenivate Kõr-gema Sõjakooli haridusega ohvitseride suhtes, kes on Sõjavägede Staabi ülemast nooremad, Sõjavägede Staabi ülem:

- 1) valvab nende teenistuskäigu järele, jälgides nende töövõimeid, aren-gut ja teenistuskõlblikkust staabiteenistuse eriala ametikohtadele;
- 2) hoolitseb nende teadmuste järjekindla värskendamise ja täiendamise eest:
 - a) tehes ettepanekuid Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülem-juhatajale või Sõjaministrile nende määramiseks või lähetamiseks vastavate kogemuste omandamiseks staabiteenistuse eriala ameti-kohtadelt riviala ametikohtadele ja vastupidi;
 - b) andes neile täita nende ülemate kaudu erialaseid sõjateaduslikke töid ja valvates nende tööde eduka täitmise järele.

Eelmise lõike eeskirja kohaldatakse ka väljapoole Sõjaministeeriumi ja sõjaväge kodanlikele ametikohtadele määratud Kõrgema Sõjakooli hari-dusega tegeliku sõjaväeteenistuse ohvitseride suhtes.

13. peatükk.

Sõjavägede Nõukogu.

§ 110. Sõjavägede Nõukogu on nõuandvaks organiks Sõjaministrile ja Sõjavägede Juhatajale või Sõjavägede Ülemjuhatajale ning otsustavaks organiks seadusega või seadlusega määratud administratiiv-majanduslikkudes küsimustes.

§ 111. Sõjavägede Nõukogu liikmeiks on: Sõjaministri abi, Sõjavägede Staabi ülem, Sõjavägede Varustusvalitsuse ülem, diviisiülemad, merejõudude juhataja, õhukaitse ülem, väeliikide inspektorid, Kaitseliidu ülem, Sõja-vägede Staabi ülema abid, Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülem ja Sõja-vägede Nõukogu alalised liikmed.

Sõjavägede Nõukogu istungitest võtavad osa sõnaõigusega: sõjaväeproku-rör, Sõjavägede Varustusvalitsuse ülema abid, Sõjaministeeriumis ja sõjaväes teenivad juriskonsuldid ja Riigikontrolli Sõjaväeosakonna peakontrolör või tema asetäitja.

Vabariigi President võib täiendada tarbe korral Sõjavägede Nõukogu uute liikmetega.

(RT 1938, 38, 347 § 4.)

§ 112. Sõjavägede Nõukogu esimeheks on Sõjaministri abi või Sõja-vägede Staabi ülem vastavalt sellele, kumb neist on auastmes vanem, kuna auastmes noorem on nõukogu esimehe asetäitjaks.

§ 113. Sõjavägede Nõukogu istungeid juhatab esimees, tema ära-olekul esimehe asetäitja. Kui istungist ei saa osa võtta esimees ega tema ase-täitja, juhatab istungit esimehe poolt määratud nõukogu liige.

§ 114. Kui Sõjavägede Nõukogu istungil on Sõjaminister või Sõja-vägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja, siis juhatab neist istungil

olja seda istungit, kusjuures juhul, kui istungil viibivad ühel ajal Sõjavägede Ülemjuhataja ja Sõjaminister, juhatab istungit Sõjavägede Ülemjuhataja, kui aga istungil viibivad ühel ajal Sõjaminister ja Sõjavägede Juhataja, siis — Sõjaminister.

§ 115. Sõjavägede Nõukogu istungid määrab Sõjavägede Nõukogu esimees või viimase äraolekul — esimehe asetäitja.

§ 116. Sõjavägede Nõukogu on otsusevõimeline, kui koos on peale istungi juhataja vähemalt 6 liiget.

§ 117. Nõukogu esimehel on õigus teha istungist osavõtmise liikmeile sunduslikuks, kui seda nõuab Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja, samuti ka omal äranägemisel tähtsamate küsimuste arutamiseks.

§ 118. Sõjavägede Nõukogu istungid on kinnised.

Sõjavägede Nõukogu istungile võidakse istungi juhataja nõusolekul kutsuda seletuste andmiseks eriteadlasi.

§ 119. Kõik Sõjavägede Nõukogu otsused tehakse lahtisel hääletamisel liht-hääletenamusega. Häälte poolnemisel otsustab juhataja hääl. Hääletamisel erapooletuks jäämine ei ole lubatav.

§ 120. Sõjavägede Nõukogule seisukoha võtmiseks annavad Sõjaminister ja Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja vastavalt asja kuuluvusele:

- 1) kõigi seaduste, seadluste, määruste ja põhikirjade eelnõud;
- 2) Sõjaministeeriumi ning eripõhikirjade alusel tegutsevate Sõjaministeeriumi asutiste ja ettevõtete eelarvete ettepanekud;
- 3) oma ettepanekute kavad, mis puudutavad:
 - a) põhjapanevaid muudatusi Sõjaministeeriumi, sõjaväe ja kaitseliidu koosseisudes;
 - b) tähtsamaid küsimusi relvastatud jõudude varustamise ja majandamise aladel;
 - c) Sõjaministeeriumis, sõjaväes ja Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud kaitseliidu koosseisudes ettenähtud ametikohtadel teenivate sõjaväelaste ja muude ametiisikute teenistustasusid;
 - d) sõjaväelaste ja kaitseliitlaste vormiriietuse kavandeid.

Muid küsimusi annavad Sõjaminister ja Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja Sõjavägede Nõukogule seisukoha võtmiseks omal äranägemisel.

§ 121. Sõjavägede Nõukogul on õigus Sõjaministeeriumi ja sõjaväe varade, hangete ja tööde ning riigi poolt kaitseliidule kasutada antud riigivarade ning kaitseliidu enese relvade ja muude võitlusvahendite alal:

- 1) otsustada eelarve piirides vallasvara, igasuguste varustusesemete ja õiguste omandamist ning tööde teostamist kõigi hankimisviiside järgi väärtuses mitte üle 1.000.000 krooni igal üksikul juhul;
- 2) otsustada vallasvara ja igasuguste varustusesemete kasutamise, müügi, vahetamise, ümbertegemise, kõlbmatuks või mittevajalikuks tunnistamise, hävitamise, teistelt ametiasutistelt vastuvõtmise ja neile üleandmise küsimusi ning nende toimingute teostamisviise — väärtuses mitte üle 1.000.000 krooni igal üksikul juhul;

- 3) otsustada kinnisvarade kasutamise küsimusi, sõltumata varade väärtusest, välja arvatud toimingud, mis kuuluvad sissekandmisele kinnistusraamatuise;
- 4) otsustada eelarve piirides igasuguste ehitiste püstitamise, ümberehitamise, parandamise ja lammutamise küsimusi ning kinnitada neil aladel kavu, projekte ja eelarveid;
- 5) lubada vastava krediidi piirides ehitiste juures teha lisatöid igal üksikul juhul mitte üle 100.000 krooni ulatuses;
- 6) otsustada erakorralistel mõjuvatel põhjustel eelarve või varustise tagavarade piirides üle normi varustise väljaandmist väärtuses mitte üle 5.000 krooni igal üksikul juhul;
- 7) paigutada ümber krediite eelarves ühe kuluparagrahvi piirides;
- 8) otsustada Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste vastu esitatud vaieldavate nõuete rahuldamist ilma kohtuta, kui kostjal protsessi võitmiseks on vähe lootusi, samuti Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste poolt tsiviilnõuete esitamise või sellest loobumise küsimusi — kui nõudesumma ei ületa 100.000 krooni;
- 9) kinnitada igasuguste varustusesemete ja materjalide tabelleid ja norme;
- 10) otsustada sõjaväelastele riigi poolt välja antud, kuid teenistuskohuste täitmise tõttu hävinud, riknenud või kaotsiläänud isikliku varustise uuendamist riigi kulul eelarve või varustise tagavarade piirides;
- 11) otsustada riigikahjude riigi kanda võtmist:
 - a) piiramata summa suuruses, kui riigivõlgnik on osutunud maksuvõimetuks ja kui seejuures temalt võla sissenõudmise kohta tehtud kohtuotsuse või administratiivmääruse seadusjõusse astumise päevast arvates 5 aasta jooksul kõiki seaduslikke abinõusid kasutades ei ole korda läinud võlasummat kätte saada, või kui võla sissenõudmine on ilmselt muutunud lootusetuks, siis ka enne 5 aasta möödumist;
 - b) piiramata summa suuruses, kui kahju on tekkinud juhuse läbi või kui ei ole korda läinud kindlaks teha süüdlast;
 - c) mitte üle 300.000 krooni väärtuses igal üksikul juhul, kui kahju on tekkinud sõjalise, õppe- või muu teenistusliku ülesande täitmise tagajärjel ja süüdlasel raske oli ette näha kahju tekkimist;
 - d) mitte üle kahjutekitaja 2 aasta palga summa suuruses, või ajateenijate, samuti sõjaväeorkestri-õpilaste ja aspirantide-mittekaadriallohvitsereide ja -mittekaadrisõdurite suhtes mitte üle 1.000 krooni suuruses, kui kahju on tekkinud ettevaatamatuse tagajärjel ja kui kahjutekitaja endine teenistus oli kiiduväärne;
- 12) otsustada igal üksikul juhul Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste mitte üle 100.000 krooni suuruste nõuete kustutamise küsimusi, kui riigivõlgnik on osutunud maksujõuetuks ja kui seejuures tema võla sissenõudmise kohta tehtud kohtuotsuse või administratiivmääruse seadusjõusse astumise päevast arvates 5 aasta jooksul kõiki seaduslikke abinõusid kasutades või, kui võla sissenõudmine ilmselt on osutunud lootusetuks, siis ka enne 5 aasta möödumist ei ole korda läinud võla summat kätte saada;
- 13) otsustada Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste vastu tõstetud nõuete rahuldamist ilma kohtuta mitte üle 100.000 krooni suuruses igal üksikul juhul, kui Sõjamineisteriumi või sõjaväe üksusel või asutisel kohtu korras asja võitmiseks on vähe lootusi;

- 14) otsustada Sõjaministeeriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste nõuete esitamise loobumise küsimusi, kui selgub, et nõude läbiviimiseks puuduvad küllaldased alused või et nõudesumma kättesaamine on lootusetu — kui nõudehind ei ületa 100.000 krooni;
- 15) otsustada Sõjaministeeriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste nõuete kustutamise või vähendamise küsimusi, kui kustutatav summa igas üksikus nõudetoimetuses ei ületa 5.000 krooni ja kui selle sissenõudmine hävitaks võlgniku majapidamise või viiks ta raskustesse; pikendada või ajatada Sõjaministeeriumile ja sõjaväele kuuluvaid nõudmisi kuni 5 aastani, arvates võla tasumise tähtajast, kui pikendatav või ajatatav summa ei ületa 20.000 krooni ja kui selle summa otsekohene sissenõudmine hävitaks võlgniku majapidamise või viiks ta raskustesse, määrates ära ajatamise või pikendamise tingimused Majandusministrile ettenähtud alustel;
- 17) otsustada eelmistes punktides loetlemata majanduslikke küsimusi Sõjaministeeriumi ja sõjaväe alal, mis vastavate seadustega või seadlustega on antud Sõjavägede Nõukogu võimkonda.

(RT 1940, 33, 250 X.)

§ 122. Paragrahvis 121 tähendatud küsimused kuuluvad Sõjavägede Nõukogu otsustamisele juhtudel, kui nende otsustamine ületab seadusega või seadlusega Sõjaministeeriumi, sõjaväe või kaitseliidu organitele antud võimupiirid.

§ 123. Sõjaministril on õigus pärast Sõjavägede Nõukogu otsuse tegemist 48 tunni jooksul, silmas pidades riigi üldhuvisid, nõukogu otsuse täitmist seisma panna või otsust nõukogule uuesti otsustamiseks anda või Sõjavägede Nõukogu poolt otsustatud küsimust Vabariigi Valitsusele otsustamiseks esitada.

Teiskordselt nõukogule otsustamiseks antud küsimuste arutamisel on nõukogu istung otsusevõimeline, kui istungist võtab osa vähemalt $\frac{2}{3}$ nõukogu liikmete arvust.

§ 124. Sõjavägede Nõukogu otsused § 121 tähendatud asjus jõustuvad pärast 48 tunni möödumist arvates otsuse tegemisest, kui Sõjaminister selle aja jooksul ei ole otsuse täitmist seisma pannud või andnud uuesti otsustamiseks või otsustanud küsimuse esitada otsustamiseks Vabariigi Valitsusele.

Enne 48 tunni möödumist jõustuvad Sõjavägede Nõukogu eelnimetatud otsused juhtudel, kui Sõjaminister nõustub sellega, loobudes temale § 123 antud õiguse kasutamisest.

Uute asjaolude avastamisel Sõjavägede Nõukogu võib oma jõustunud otsuseid § 121 tähendatud asjus uuesti otsustamisele võtta.

§ 125. Paragrahvides 123 ja 124 tähendatud 48 tunni hulka ei arvestata pühi ega pühapäevi.

§ 126. Sõjavägede Nõukogu otsused täidetakse nende ametiisikute poolt, kelle tegevusala otsus puudutab.

§ 127. Sõjavägede Nõukogu üksikasjalik töökord määratakse seadlusega.

14. peatükk.

Lõppeeskirjad.

§ 128. Riigikaitse korraldamise ja ettevalmistamise küsimused, kui-võrd nad ei ole lahendatavad käesoleva seaduse alusel, lahendatakse vastavate seadustega.

Nr. 3.

RIIGIKAITSE SÕJAAEGSE KORRALDUSE SEADUS.

RT 1938, 29, 235.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Riigikaitseks alustatud võitlust relvastatud jõududega ei ole õigustatud lõpetama keegi, kui ei ole säilitatud riigi iseseisvus ja sõltumatus ning riigi maa-ala lahutamatu tervik.

§ 2. Käesolevat seadust kohaldatakse sõjategevuse algusest või mobilisatsiooni väljakuulutamisest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni.

§ 3. Paragrahvis 2 tähendatud aja kestel kohaldatakse riigikaitse korraldamisel ja teostamisel Riigikaitse rahuaegse korralduse seadust seevõrra, kui käesolev seadus ei määra riigikaitse korraldamist ja teostamist teisiti.

§ 4. Sõjategevuse algusest kuni sõjategevuse lõpuni ei ole Vabariigi Presidendi juures Riigikaitse Nõukogu.

§ 5. Relvastatud jõudude otseseks juhiks mobilisatsiooni väljakuulutamisest või sõja algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni on Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 6. Mobilisatsiooni väljakuulutamisest või sõja algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni Sõjavägede Nõukogu ei tegutse.

§ 7. Riigikaitse ja relvastatud jõudude sõjaaegse korralduse, kuivõrd see ei ole määratud käesoleva seadusega, määrab Vabariigi President.

2. peatükk.

Vabariigi President.

§ 8. Vabariigi President riigikaitse kõrgeima juhina peale Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduses ettenähtud ülesannete ja võimupiiride:

- 1) annab vajaduste kohaselt riigikaitse ja relvastatud jõudude korraldamise ja juhtimise alal seadusi dekreedina ka Riigikogu istungjärkude ajal;
- 2) otsustab sõjapidamiskulude eelarve ning sõjapidamiskuludeks vajaduse korral sise- ja välislaenude tegemise;

3) sõja ajal:

- a) nõuab Riigikogu võimkonda kuuluvate riigikaitse vajadustest tingitud kiireiseloormuliste küsimuste otsustamist Riigikogu üldkoosoleku poolt, ilma küsimusi arutamata eraldi Riigivolikogus ja Riiginõukogus;
 - b) lõpetab vajaduse korral Riigikogu istungjärgu kinni pidamata normaalseist tähtaegadest, ära kuulunud enne asja otsustamist Riigikogu üldkoosoleku juhatuse ja Sõjavägede Ülemjuhataja arvamuse;
 - c) nõuab vajaduse korral Riigikogu kokkukutsumist erakorraliseks istungjärguks või annab selleks nõusoleku ning määrab mõlemal juhul Riigikogu istungjärgu päevakorra;
- 4) sõlmib rahulepingud ning ratifitseerib need pärast nende kinnitamist Riigikogu poolt;
- 5) otsustab ja kuulutab välja demobilisatsiooni;
- 6) otsustab ja kuulutab välja demobilisatsiooni lõpu.

§ 9. Vabariigi President relvastatud jõudude kõrgeima juhina:

- 1) nimetab ametisse eriõigusel Sõjavägede Ülemjuhataja mobilisatsiooni või sõja korraks;
- 2) lahendab Riigikaitse rahuaegse korralduse seadusega Vabariigi Presidendi võimkonda antud relvastatud jõududesse puutuvaid küsimusi, kuiõrd nende lahendamine ei kuulu käesoleva seaduse alusel Sõjavägede Ülemjuhataja võimkonda.

3. peatükk.

Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 10. Sõjavägede Ülemjuhataja on Vabariigi Presidendi lähim abiline riigikaitse juhtimise ja teostamise alal ning kõigi relvastatud jõudude otsene juht. Ta allub vahenditult Vabariigi Presidendile.

§ 11. Sõjavägede Ülemjuhataja omab peale Sõjavägede Juhatajale ja Sõjavägede Ülemjuhatajale rahu ajal ettenähtud ülesannete ja võimupiiride käesolevas seaduses ettenähtud ülesandeid ja võimupiire.

§ 12. Sõjavägede Ülemjuhataja annab aru ja vastutab oma tegevuse eest ainult Vabariigi Presidendi ees ja temal on õigus teha ettekandeid vahenditult Vabariigi Presidendile peale tema tegevusalasse puutuvate küsimuste ka kõigis muudes küsimustes, kui ta peab seda vajalikuks.

§ 13. Sõjavägede Ülemjuhataja mobilisatsiooni puhul:

- 1) juhib relvastatud jõudude mobilisatsiooni läbiviimist;
- 2) annab vajaduse kohaselt korraldusi ja juhtnõore temale mittealluvatele ametiisikutele ja -asutistele neile ettenähtud riigikaitse ülesannete teostamise alal.

§ 14. Sõjalise tegevuse algamisega Sõjavägede Ülemjuhataja riigikaitseks ülesseatud eesmärkide saavutamiseks:

- 1) juhib sõjalist tegevust omal äranägemisel, rakendades tegevusse tema käsutuses olevad relvastatud jõud, organisatsioonid ja vahendid nii, nagu ta peab seda otstarbekohaseks;

- 2) annab korraldusi ja juhtnõore temale mittealluvatele ametiisikutele ja -asutistele nende rakendamiseks riigikaitseliste ülesannete täitmisele sõjalise tegevuse huvides.

§ 15. Kui relvastatud jõud asuvad liiduriigile kuuluval maa-alal või vetes, siis Sõjavägede Ülemjuhataja määrab üksuste ja asutiste suhted ja läbikäimiskorra liiduriigi võimudega, ametiasutistega ja kohalikkude elanikkudega, aluseks võttes Eesti Vabariigi ja liiduriigi vahel sõlmitud vastavad kokkulepped ning Vabariigi Presidendi poolt antud juhtnõõrid.

§ 16. Sõjavägede Ülemjuhataja jälgib, et ei rikutaks erapooletute riikide piiride puutumast. Kui erapooletust rikub vaenlane või erapooletu riik ise, võtab Sõjavägede Ülemjuhataja ajaviitmata tarvitusele kõik abinõud selleks, et tagada ülesseatud üldeesmärkide saavutamist, toimides seejuures omal äranägemisel. Erapooletuse rikkumise juhtudest ja tarvitusele võetud abinõudest kannab Sõjavägede Ülemjuhataja ette Vabariigi Presidendile esimesel võimalusel.

§ 17. Sõjavägede Ülemjuhataja ei või alustada rahuläbirääkimisi ilma Vabariigi Presidendi sellekohase otsuseta.

§ 18. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus Vabariigi Presidendi nõusolekul sõlmida vaenlasega vaherahu.

Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus oma võimuga katkestada vaherahu, kui vaenlase tegevuses ilmnevad tundemärgid, et vaenlane ei pea kinni sõlmitud vaherahu tingimustest, ja kui Sõjavägede Ülemjuhatajal puuduvad võimalused küsida selleks nõusolekut Vabariigi Presidendilt.

§ 19. Sõjavägede Ülemjuhataja:

- 1) määrab temale vahenditult alluvate väekoondiste tegevuspiirkonnad;
- 2) määrab relvastatud jõududes väeosade, neile vastavate ja kõrgemate üksuste ja asutiste dislokatsiooni;
- 3) võtab tegelikku sõjaväeteenistusse ja vabastab sellest ohvitseri;
- 4) määrab Sõjaministeeriumis, sõjaväes, kaitseliidus ja piirivalves ülemaid diviisiülemate ametikohtadele ning vastavatele ja madalamatele ametikohtadele, kaasa arvatud kuni üksiku pataljoni ülemad ja neile vastavad ülemad, ning vabastab tähendatud ülemaid ametikohtadelt;
- 5) määrab ajutisi ülemaid Sõjavägede Staabi ülema ametikohale ja sellele vastavatele ametikohtadele Sõjaministeeriumis ja sõjaväes ning vabastab tähendatud ajutisi ülemaid ametikohtadelt;
- 6) ülendab allohvitsere ohvitserideks ja kõrgendab ohvitseri auastmetes kuni koloneli auastmesse vastavas seadluses ettenähtud alustel ja korras;
- 7) alandab koloneli auastmes või madalamates auastmetes olevaid ohvitseri reameheks vastavas seadluses ettenähtud alustel ja korras;
- 8) määrab vaenlase käest vallutatud maa-alade sõjaväelise valitsemise korra;
- 9) määrab muretsetavate võitlusvahendite tüübid.

§ 20. Sõjavägede Ülemjuhataja annab üldisi juhtnõõre relvastatud jõudude varustamise ja tervishoiu korraldamiseks.

§ 21. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus:

- 1) muuta sõjaväeringkondade piire ja arvu;

- 2) liita vaenlase käest vallutatud maa-alasid olemasolevate sõjaväeringkondade külge või moodustada tähendatud maa-aladest uusi sõjaväeringkondi;
- 3) määrata kontributsioone ja makse ning konfiskeerida elanikkude varasid vaenlase käest vallutatud maa-aladel;
- 4) formeerida uusi sõjaväe ja kaitseliidu üksusi ja asutisi, mida ei ole ette nähtud Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud koosseisudes, ning kinnitada nende koosseise;
- 5) muuta kehtivaid sõjaväe ja kaitseliidu üksuste ja asutiste koosseise;
- 6) likvideerida olemasolevaid sõjaväe ja kaitseliidu üksusi ja asutisi;
- 7) muuta väekoondiste koosseise, luua juurde uusi väekoondisi, samuti likvideerida olemasolevaid väekoondisi;
- 8) annetada Vabaduse Risti kõigi liikide III järku teenete ja sõjaliste vägitegude eest Vabaduse Risti põhikirjas teenete või vägitegude suhtes ettenähtud tingimuste kohaselt;
- 9) lubada vajaduse korral relvastatud jõududele välja anda kraam- ja toiduvärskest ning sööta suuremal määral, kui näevad ette kehtivad normid, kuid toiduvärskest ja sööta mitte üle 100% rohkem, kui on ette nähtud kehtivatest normidest;
- 10) otsustada lõplikult kõik vaieldavad küsimused, mis tekivad relvastatud jõududele väljaantud või neilt vastuvõetud varade alal;
- 11) keelata elanikkudel, keda on vajalik kas elukutse tõttu või muul põhjusel ära kasutada koha peal riigikaitse huvides, lahkuda nende alalisest asukohast või teatavatest piirkondadest;
- 12) keelata teatavatest piirkondadest sääraste ainete, abinõude, materjalide ja muude varade väljavedu, mis võivad osutada vajalikuks relvastatud jõududele;
- 13) kohustada veo ja liiklemise alal tegutsevaid ettevõtteid ja isikuid väljaspool järjekorda ja viivitamatult edasi toimetama sõjaväeüksusi, üksikuid sõjaväelasi ja sõjaväele kuuluvaid või riigikaitse huvides kasutamiseks määratud varasid;
- 14) lubada anda vastava tasu eest või tasuta Sõjaministeeriumi tagavaradest riigikaitse huvides tegevusse rakendatud isikukaitse ja riigikaitse huvides ka muudele isikutele sõjaväe normide järgi toiduaineid ning nende veo- ja liiklemisvahendite jaoks vajalikke aineid.

§ 22. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus panna sõjalise tegevuse huvides § 21 p. 9 ja 11—14 ettenähtud võimu täielist või osalist teostamist Sõjavägede Ülemjuhatajale vahenditult alluvatele väekoondiste ülematele ning § 21 p. 14 ettenähtud võimu täielist või osalist teostamist Sõjaministeeriumi keskasutiste ülematele.

§ 23. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus sõjategevuse huvides lubada sõjaväeülematel purustada või hävitada oma vägede tegevust takistavaid või vaenlase tegevust soodustavaid ehitisi, teid ning igasuguseid muid esemeid ja varasid.

§ 24. Sõjaväeülemate poolt purustatud või hävitatud kohalikkude elanikkude varade kohta koostavad kahjutasu nõudmise korral vastavad aktid sõjaväeringkonnaülemate poolt määratud komisjonid, millede koosseisu kuu-

luvad peale sõjaväevõimude ka politsei ja omavalitsuse esindajad. Aktides näidatakse võimalikult täpsed andmed purustatud või hävitatud varade kohta. Need aktid saadetakse vastavatele kahjude hindamise komisjonidele.

§ 25. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus sõja ajal sõjalise tegevuse huvides anda korraldusi ja juhtnõore ka temale mittealluvatele ametiisikutele ja -asutistele kõigil riigikaitse teostamisega seoses olevatel aladel. Need korraldused ja juhtnõõrid täidetakse kui ülema korraldused ja juhtnõõrid ning nende täitmist ei ole õigustatud seisma panema keegi peale Sõjavägede Ülemjuhataja enda ja Vabariigi Presidendi.

§ 26. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus seisma panna riigikaitse alal ning relvastatud jõudude varustamise ja tervishoiu alal vastavateelt ministritelt või muudelt ametiisikutelt antud korralduste täideviimist, kui ta leiab need korraldused kahjulikuks sõjalisele tegevusele.

Sõjavägede Ülemjuhataja kannab nendest korraldustest ette Vabariigi Presidendile esimesel võimalusel.

4. peatükk.

Sõjavägede Staap.

§ 27. Sõjavägede Staabi ülesandeks peale Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduses ettenähtud ülesannete on — andmete koondamine ja küsimuste läbitöötamine, mis on vajalikud Sõjavägede Ülemjuhatajale:

- 1) mobilisatsiooni läbiviimise juhtimiseks;
- 2) riigi ja rahva jõuallikate riigikaitse teostamisele rakendamise korraldamiseks mobilisatsiooni või sõja korral;
- 3) sõjalise tegevuse juhtimiseks.

5. peatükk.

Sõjavägede Staabi ülem!

§ 28. Sõjavägede Staabi ülem peale Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduses ettenähtud ülesannete ja võimupiiride omab käesolevas peatükis ettenähtud ülesandeid ja võimupiire.

§ 29. Sõjavägede Staabi ülem asendab Sõjavägede Ülemjuhatajat kõigil juhtudel, kui Sõjavägede Ülemjuhataja ei saa täita oma ametikohuseid ja kui Vabariigi President pole määranud Sõjavägede Ülemjuhataja asetäitjaks kedagi teist.

Sõjavägede Ülemjuhataja ametikoha vabanemise puhul asendab Sõjavägede Staabi ülem Sõjavägede Ülemjuhatajat kuni Sõjavägede Ülemjuhataja määramiseni.

§ 30. Sõjavägede Staabi ülem peab olema alati täiel määral informeeritud kõigist Sõjavägede Ülemjuhataja kavatsustest riigikaitse ja sõjalise tegevuse alal.

§ 31. Sõjavägede Staabi ülem:

- 1) esitab Sõjavägede Ülemjuhatajale oma ettepanekud ning kaalutlused sõjalise tegevuse suunamiseks vastavalt kujunenud olukorrale;
- 2) koostab Sõjavägede Ülemjuhataja otsuste kohaselt vajalikkude käskude, korralduste ja juhtnõõride kavad;

- 3) informeerib Sõjavägede Ülemjuhatajale vahenditult alluvaid väekoondiste ülemaid olukorra muudatustest, mis on ilmnenud Sõjavägede Staabi poolt kogutud andmete põhjal;
- 4) annab Sõjaministri abile sõjalise tegevuse käigu ja kavatsuste kohta andmeid, mis on vajalikud relvastatud jõudude varustamiseks vastavalt olukorrale;
- 5) valvab Sõjavägede Ülemjuhataja käskude ja korralduste täitmise järele ning annab tarbe korral asjaosalistele ametiisikutele vajalikke täiendavaid korraldusi ja juhtnööre;
- 6) juhib võitlust vastase salaluure vastu.

§ 32. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus:

- 1) toimetada kõigi sõjaväe ja kaitseliidu üksuste ja asutiste inspitseerimist;
- 2) revideerida riigikaitse ülesannete täitmist kõigis riigi- ja omavalitsusasutistes.

6. peatükk.

Vabariigi Valitsus ja Peaminister.

1. jagu.

Vabariigi Valitsus.

§ 33. Vabariigi Valitsus riigikaitse korraldamise ja teostamise alal:

- 1) omab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 37 ja § 38 p. 1 lit. a ettenähtud ülesandeid ja võimupiire;
- 2) normeerib elanikkude tarbeid toidu ja muudel aladel;
- 3) määrab tarbe korral ostu-müügi sundhindu;
- 4) määrab vaenlase käest vallutatud maa-aladel käibel olevad rahamärgid ja nende vääringu.

2. jagu.

Peaminister.

§ 34. Peaminister riigikaitse alal tegutseb Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 39—42 eeskirjade alusel.

7. peatükk.

Ministeeriumid ja omavalitsused.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 35. Ministeeriumid ja omavalitsused, samuti ka väljaspool ministeeriume olevad asutised ja ettevõtted, kes olid rahu ajal rakendatud riigikaitse ettevalmistamise tööle, teostavad mobilisatsiooni korral või sõjategevuse alates neid riigikaitse ülesandeid, mida nad ette valmistasid rahu ajal.

§ 36. Riigikaitse ülesannete teostamisele asuvad paragrahvis 35 loetletud asutised ja ettevõtted vastavate kavade kohaselt või Sõjavägede Ülemjuhataja erikorralduse põhjal.

§ 37. Riigikaitse ülesannete teostamisele rakendatud asutistele ja ettevõttele (§ 35) antakse riigikaitse alal täiendavaid ülesandeid, samuti vajaduste

kohaselt rakendatakse riigikaitse ülesannete teostamisele rahu ajal riigikaitse tööst mitte-osavõtnud riiklike ja omavalitsuslike asutisi, samuti igasuguseid ettevõtteid, aktsiaseltsi ja osuühinguid:

- 1) Vabariigi Presidendi korraldusel, kui ülesanne antakse riigikaitse üldiste huvide või rahva vajaduste rahuldamiseks;
- 2) Sõjavägede Ülemjuhataja korraldusel, kui ülesanne antakse relvastatud jõudude vajaduste rahuldamiseks või sõjalise tegevuse huvides.

2. jagu.

Majandusministeerium.

§ 38. Majandusministeerium riigikaitse alal:

- 1) koostab sõjapidamiskulude eelarve perioodilised ettepanekud;
- 2) hoolitseb, et riigikassa omaks vajalikul määral rahamärke;
- 3) suunab ja rakendab tööstust selliselt, et katta relvastatud jõudude ja rahva vajadusi tööstussaaduste alal;
- 4) kaubanduse korraldamisel arvestab esmajärjekorras relvastatud jõudude vajadusi ja seejärel rahva vajadusi hädavajalikkude ainete või saaduste suhtes;
- 5) korraldab vastavate seaduste alusel rekvisitsioone, välja arvatud liiklusvahendite ning põllu- ja metsamajandussaaduste rekvisitsioonid;
- 6) korraldab rahva toitlustamist;
- 7) teostab võitlust spekulatsiooni vastu;
- 8) korraldab tööstusettevõtete, nende saaduste, samuti toorainete ja muude Majandusministeeriumi korraldamisele kuuluvate tagavarade evakueerimisi ja hajutamisi, kui seda tingib sõjalise tegevuse käik.

RT 1939, 84, 658 III.

3. jagu.

Põllutöoministeerium.

§ 39. Põllutöoministeerium riigikaitse alal:

- 1) suunab ja rakendab põllu- ja metsamajandust nõnda, et suudetakse katta relvastatud jõudude ja rahva vajadusi põllu- ja metsamajandussaaduste alal;
- 2) korraldab vastavate seaduste alusel põllu- ja metsamajandussaaduste rekvisitsioone;
- 3) hoolitseb loomataudide puhkemise vältimise eest relvastatud jõududele mittekuuluvate loomade seas ning korraldab võitlust puhkenud loomataudide vastu.

RT 1939, 84, 658 III.

4. jagu.

Siseministeerium.

§ 40. Siseministeerium Kaitseseisukorra seaduses ettenähtud alustel riigikaitse alal:

- 1) korraldab kodanlikku õhukaitset ning kahjutulede vastu võitlemist;

- 2) hoolitseb riigi sisemise julgeoleku, avaliku korra ja riigis kehtiva õigusliku korra säilitamise eest ning korraldab võitlust kuritegeliku elemendi, eriti vaenuliste agentide tegevuse vastu ning abistab Sõjavägede Staabi võitluses salaluure vastu.

5. jagu.

Teedeministeerium.

§ 41. Teedeministeerium riigikaitse alal:

- 1) ehitab ja hoiab korras vastavalt sõjalise tegevuse vajadustele raud-, vee- ja maanteed, sadamaid, lennuvälju, nende päraldise ning riigi transpordivahendeid, välja arvatud relvastatud jõududele kuuluvate lennuväljade, nende päraldise ning veo- ja liiklemisvahendite korrahoid;
- 2) teostab raud- ja veeteedel relvastatud jõudude vedusid ning riigikaitse alal vajalikke muid vedusid Sõjavägede Staabi nõudmiste kohaselt;
- 3) korraldab ja arendab riiklikku sidevõrku sõjalise tegevuse nõuete kohaselt, annab relvastatud jõudude korraldusse Sõjavägede Staabi nõudmisel vajalikke sidevahendeid, eriteadlasi, meeskondi ja abinõusid ning hoolitseb selle eest, et esmajärjekorras rahuldataks sidevõrgu kasutamisel relvastatud jõudude vajadused.

6. jagu.

Sotsiaalministeerium.

§ 42. Sotsiaalministeerium riigikaitse alal:

- 1) korraldab sõjategevuse läbi kannatada saanud kodanikkudele sanitaarabi andmist;
- 2) hoolitseb nakkushaiguste puhkemise vältimise eest ning korraldab võitlust puhkenud nakkushaiguste vastu rahva seas;
- 3) korraldab sõjaväelaste perekondade toetamist;
- 4) hoolitseb sõjapõgenikkude abistamise eest.

7. jagu.

Välisministeerium.

§ 43. Välisministeerium riigikaitse alal:

- 1) valmistab ette riigikaitseks vajalikud välislepingud;
- 2) korraldab informatsiooni vahetamist välisriikidega.

8. jagu.

Haridusministeerium.

§ 44. Haridusministeerium täidab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 55 ettenähtud ülesandeid.

9. jagu.

Sõjaministeerium.

§ 45. Sõjaministeerium:

- 1) koostab Sõjaministeeriumi ja sõjaväe igakülgseks varustamiseks ja majandamiseks vajalikkude summade ning kaitseliidule riigi poolt antavate toetussummade kohta perioodilised eelarve-ettepanekud;
- 2) hoolitseb Sõjaministeeriumi ja sõjaväe igakülgse ja ajakohase varustamise ja majandamise ning kaitseliidu võitlusvahenditega varustamise eest;
- 3) teostab relvastatud jõududele sõjapidamiseks vajalikkude varustise-tagavarade õigeaegset soetamist, alalhoidmist, korrashoidmist ja väljaandmist;
- 4) korraldab sanitaar- ja veterinaarteenistust Sõjaministeeriumis ja sõjaväes;
- 5) korraldab kohtuala Sõjaministeeriumis ja sõjaväes.

10. jagu.

Omavalitsused.

§ 46. Kohalikud ja kutsealased omavalitsused täidavad riigikaitse korraldamise ja teostamise alal neile vastavate õigusnormidega pandud ülesandeid ning aitavad kaasa ministeeriumidele neile pandud riigikaitse ülesannete täitmisel, eriti kohalikud omavalitsused neil aladel, mis puudutavad Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse paragrahvis 57 loetletud küsimusi.

8. peatükk.

Ministrid.

§ 47. Ministrid ja neile vastavate õigustega ametiisikud tegutsevad riigikaitse alal Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 58 ja 59 eeskirjade alusel.

9. peatükk.

Sõjaminister.

§ 48. Sõjaminister omab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 60—62, § 63 p. 1—4 ja 7—14 ning § 65—68 ettenähtud ülesandeid ja võimupiire ning kõiki vastavaid õigusnormides Sõjavägede Nõukogule ettenähtud võimupiire, välja arvatud § 50 p. 2 ettenähtud erandiga.

Peale eelmises lõikes tähendatud võimupiiride Sõjaminister omab veel käesolevas peatükis ettenähtud võimupiire.

§ 49. Sõjaministril on õigus:

- 1) Sõjavägede Ülemjuhataja nõusolekul ümber paigutada krediite Sõjaministeeriumi eelarve ühest kuluparagrahvist teise;

- 2) vajaduse korral lubada välja anda Sõjamineisteriumis toidu- ja sööda-varustist suuremal määral, kuid mitte üle 100% rohkem, kui on ette nähtud kehtivais normides;
- 3) lubada hangete, tööde ja vedude teostamisi tema poolt määratud alustel, ilma Riigi hangete seaduse eeskirju kohaldamata.

§ 50. Sõjamineister Sõjamineisteriumi varade, kaitseliidule kasutamiseks antud riigivarade ning kaitseliidu käsutuses olevate relvade ja muu sõjalise varustise alal:

- 1) omab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 64 p. 20, 23 ja 30 ettenähtud võimupiire;
- 2) otsustab riigivara kasutada andmist väiksema kui väärilise tasu eest enam- või valikpakkumist toimetamata või tasuta, kui vara tegelik väärtus igal üksikul juhul ei ületa 200.000 krooni:
 - a) kaitseliidule;
 - b) teistele riigiasutistele;
 - c) riigikaitse huvides tegutsevatele organisatsioonidele;
- 3) määrab muretsetavate varade tüübid, välja arvatud võitlusvahendite tüübid, mis määrab Sõjavägede Ülemjuhataja.

10. peatükk.

Sõjamineistri abi.

§ 51. Sõjamineistri abi omab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 70, 71, § 72 p. 1—4 ning § 73—76 ettenähtud ülesandeid ja võimupiire.

Peale eelmises lõikes tähendatud võimupiiride Sõjamineistri abi omab veel käesolevas peatükis ettenähtud ülesandeid ja võimupiire.

§ 52. Sõjamineistri abi peab olema alati informeeritud sõjalise tegevuse käigust ja Sõjavägede Ülemjuhataja kavatsustest, kui võrd need puudutavad relvastatud jõudude varustamist ning sanitaar- ja veterinaarteenistuse korraldamist. Vajalikku informatsiooni annab temale Sõjavägede Staabi ülem.

§ 53. Oma ettepanekud Sõjavägede Ülemjuhatajale relvastatud jõudude varustamise ning sanitaar- ja veterinaarteenistuse korraldamise alal teeb Sõjamineistri abi Sõjamineistri teadmisel Sõjavägede Staabi ülema kaudu.

§ 54. Sõjamineistri abi Sõjamineisteriumi varade, kaitseliidule kasutamiseks antud riigivarade ning kaitseliidu käsutuses olevate relvade ja muu sõjalise varustise alal:

- 1) omab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduses § 64 p. 1—19, 21, 22 ja 24—29 Sõjamineistrile ettenähtud võimupiire;
- 2) lubab Sõjamineisteriumi nimel sõlmida lepinguid varade omandamise, kasutada andmise, võõrandamise või vahetamise alal otsustatud asjus, kui lepingu summa igal üksikul juhul ei ületa 1.000.000 krooni;
- 3) otsustab Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 72 p. 11—13 määratud küsimusi, kui vara või töö väärtus ei ületa igal üksikul juhul 200.000 krooni;
- 4) korraldab Sõjamineisteriumile kuuluvate või käsutusse antud töösuslikkude, põllumajanduslikkude ja muude ettevõtete tegevusse rakendamist sõjapidamise vajaduste kohaselt;

- 5) kinnitab igasuguse varustise väljaandmist vastuvõtja allkirjata, kui ta leiab, et allkirja mittevõtmine oli põhjendatud;
- 6) lubab vajalikkude maa-alade, hoonete ja ruumide üürimist vaba kokkuleppe alusel summa suurusele vaatamata.

11. peatükk.

Majandusliku tegevuse ja eelarve täitmise kontrolli teostamine relvastatud jõududes sõja ajal.

§ 55. Majandusliku tegevuse ja eelarve täitmise kontrolli teostab relvastatud jõududes sõja ajal Riigikontrolli Sõjaväeosakond.

§ 56. Riigikontrolli Sõjaväeosakonna koosseisu kinnitab Vabariigi President Riigikontrolöri ettepanekul, millele lisandatakse Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja arvamus.

§ 57. Riigikontrolli Sõjaväeosakonda juhib sõjaväe peakontrolör, kes allub vahenditult Riigikontrolöridele.

Eel- ja faktilise kontrolli teostamise alal relvastatud jõududes sõjaväe peakontrolör täidab ka Sõjavägede Ülemjuhataja käske ja korraldusi kui ülema käske ja korraldusi.

Järelkontrolli tulemuste alal relvastatud jõududes puutuvais küsimustes Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus edasi lükata küsimuste otsustamist kuni demobilisatsiooni lõpuni.

§ 58. Riigikontrolli Sõjaväeosakonna ülesandeks on:

- 1) abistada relvastatud jõude igasuguse varustise muretsemisel, et see toimuks kiiresti ja riigile võimalikult soodsamatel tingimustel;
- 2) kontrollida relvastatud jõudude majanduslikku tegevust nii eel-, faktilise kui ka järelkontrolli korras.

§ 59. Eelkontrollile alluvad kavatsused ja toimingud Kontrolli teostamise määruses ettenähtud ulatuses ja korras, kui kavatsuse või toimingu väärtus on vähemalt 10.000 krooni.

Eelmises lõikes tähendatud toimingute muutmise kavad — lepingu täitmise tähtaja pikendamised ning hinnaalanduste määramised varade ja tööde vastuvõtmisel — on vabad eelkontrollist summa suurusele vaatamata. Samuti vabad on eelkontrollist summa suurusele vaatamata relvastatud jõudude üksuste või asutiste poolt enese varustamiseks koha peal teostatavad igasuguse varustise ostud.

§ 60. Eel- ja faktilist kontrolli teostab Riigikontrolli Sõjaväeosakond vastavate kontrolöride kaudu koha peal üksuse või asutise asukohas. Seejuures eelkontrolli puhul peab kontrolör avaldama oma arvamuse hiljemalt 24 tunni jooksul.

§ 61. Lahingutegevusega seotud üksustes või asutistes võib Riigikontrolli Sõjaväeosakond teostada faktilist kontrolli ainult diviisiülema või vastavate õigustega ülema nõusolekul.

§ 62. Kontrollimisel selgunud tähtsamatest väärnähtustest kannab sõjaväe peakontrolör ette Sõjaministrile ja Sõjavägede Ülemjuhatajale.

§ 63. Lahkarvamused, mis tekivad relvastatud jõudude üksuste või asutiste ja Riigikontrolli Sõjaväeosakonna vahel faktilise kontrolli teostamise puhul, otsustab lõplikult Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 64. Kontrolli teostamise üksikasjalik kord määratakse Vabariigi Presidendi poolt antud määruses.

Nr. 4.

ARSENALI SEADUS.

RT 1938, 33, 266.

1. osa.

Üldeeskirjad.

§ 1. Arsenal on erieelarve alusel tegutsev sõjaväeasutis.

§ 2. Arsenali organisatsioon ning Arsenali juhtimise ja tegutsemise alused ja kord, kuivõrd need ei ole määratud käesolevas seaduses, määratakse seadlusena antavas Arsenali põhikirjas ning käesoleva seaduse ja nimetatud põhikirja alusel Sõjaministri poolt antavais juhendites.

§ 3. Arsenali ülesandeks on relvvarustise kui ka muu riigikaitseks vajaliku varustise valmistamine, parandamine ja vajaduse korral ka soetamine Sõjaministeeriumile ja sõjaväele ning relvvarustise valmistamine ja parandamine kaitseliidule ja riigiasutistele.

Arsenal võib vastu võtta ja täita ka igasuguseid tellimisi ja töid kaitseliidule, riigiasutistele ning muudele asutistele ja isikutele — Sõjaministri poolt määratud alustel ja korras.

§ 4. Sõjaministeeriumi ja sõjaväe asutised on kohustatud kõik relvvarustise ja muu riigikaitseks vajaliku varustise, mida nad ei valmista oma töökodades, tellima Arsenalilt ning kõik tööd eespooltähendatud varustise valmistamise ja parandamise alal, mida nad ei teosta oma töökodades, andma Arsenalile, kui viimane oma sisseseadelt on võimeline neid tellimisi täitma või töid teostama ja kui tellimise täitmine või töö läbiviimine Arsenalis osutub riigikaitse seisukohalt otstarbekohaseks.

§ 5. Kaitseliit ja kõik riigiasutised on kohustatud neile vajaliku relvvarustise, mida nad ei valmista oma töökodades, tellima Arsenalilt ning kõik relvvarustise alal vajalikud valmistamise ja parandamise tööd, mida nad ei teosta oma töökodades, andma Arsenalile, kui viimane oma sisseseadelt on võimeline neid tellimisi täitma või töid teostama.

§ 6. Erandeid § 4 ja 5 ettenähtud eeskirjadest võib teha ning tekkinud vaidlused, kas töö teostamine Arsenalis on võimalik või riigikaitse seisukohalt otstarbekohane, lahendab:

- 1) Sõjaministeeriumi ja sõjaväe asutiste suhtes — Sõjaministri abi;
- 2) kaitseliidu ja p. 1 nimetatata riigiasutiste suhtes — Sõjaminister.

§ 7. Sõjamineisteriumi ja sõjaväe asutiste tööd ja tellimised antakse Arsenalile Arsenali põhikirjas ettenähtud ülema korraldustena, mis asendavad lepingu. Nende hangete ja töövõtete täitmise alal ei kuulu kohaldamisele Riigi hangete seaduse eeskirjad.

§ 8. Paragrahvides 4 ja 5 tähendatud tööd ja tellimised täidab Arsenal omahindadele rajatud eelkalkulatsioonihindadega, kusjuures kaudsete kulude protsendi ülemmäära, suhteliselt tootva tööjõu tasule, määrab perioodiliselt Sõjamineister.

Juhtudel, kui eelkalkulatsioonide koostamine osutub aegaviitvaks või ebaotstarbekohaseks, võib Arsenalile eelmises lõikes tähendatud töid ja tellimisi anda täitmiseks hinda ette määramata. Sel juhul toimub tasumine Arsenali järelkalkulatsiooni alusel.

Kõik muud tööd ja tellimised täidab Arsenal tööandjatega või tellijatega kokkulepitud hindadega.

§ 9. Arsenali koosseisudes ettenähtud ametikohtadel teenivatele sõjaväelastele ja riigiteenijatele kohaldatakse kõiki neid seadusi, seadlusi, määrusi ja muid eeskirju, mis on kehtivad muudes sõjaväeasutistes teenivate sõjaväelaste ja riigiteenijate kohta. Erandina on Arsenali tööstusega seotud ametiisikute normaalne tööaeg sama pikk kui Arsenali töölistel.

§ 10. Arsenali töölistele kohaldatakse vastavalt kõiki muude sõjaväeasutiste tööliste kohta kehtivaid seadusi, seadlusi, määrusi ja muid eeskirju.

§ 11. Hangete, tööde ja vedude väljaandmisel tegutseb Arsenal alustel, mis Riigi hangete seaduses on ette nähtud eripõhikirjade alusel tegutsevate riigiettevõtete kohta, kusjuures hangete, tööde ja vedude teostamise viisi vastavad ametiisikud ja -asutised valivad vabalt, igaüks oma võimupiirides.

RT 1940, 33, 250 I.

§ 12. Arsenal on riigi ja omavalitsuste heaks võetavaist maksudest vaba ühesugustel alustel muude sõjaväeasutistega.

2. osa.

Arsenali kapitalid.

§ 13. Arsenali kapitalid jagunevad järgmiselt:

- 1) põhikapital;
- 2) tagavarakapital;
- 3) tööstuse arendamise kapital;
- 4) amortisatsioonikapital.

§ 14. Arsenali põhikapitaliks on senine põhikapital seisuga 1. aprillil 1938, Arsenali kinnitatud aruande järgi.

Arsenali põhikapitali võidakse suurendada:

- 1) riigieelarve korras määratavate summadega;
- 2) Rahvamajanduse Elustamise Fondist antavate summadega;
- 3) Sõjamineisteriumi või sõjaväe asutiste või muude riigiasutiste poolt Arsenalile põhikapitali suurendamise otstarbel tasuta üleantavate varade väärtusega.

§ 15. Paragrahvi 14 p. 3 tähendatud varade üleandmise Arsenalile otsustab:

- 1) Sõjaministeeriumi või sõjaväe üksuste või asutiste poolt üleandmise — Sõjavägede Nõukogu, kuivõrd see õigus vastavate seadustega või seadlustega ei ole antud vastavaile ametiisikuile;
- 2) muude riigiasutiste poolt üleandmise — vastav minister.

§ 16. Arsenali tagavarakapitaliks loetakse senine tagavarakapital seisuga 1. aprillil 1938, Arsenali kinnitatud aruande järgi.

Tagavarakapital suureneb § 23 ettenähtud korras. Tagavarakapitali võib kulutada tekkinud puudujääkide ja erakorraliste ettenägemata kulude katmiseks ainult Vabariigi Presidendi loal.

§ 17. Arsenali tööstuse arendamise kapitaliks loetakse senine tööstuse arendamise kapital seisuga 1. aprillil 1938, Arsenali kinnitatud aruande järgi. Kapital suureneb § 23 ettenähtud korras. Seda kapitali kasutatakse Sõjavägede Nõukogu loal Arsenali uute ehitiste püstitamiseks ning tööstusharude asutamiseks ja täiendamiseks.

§ 18. Arsenali amortisatsioonikapitaliks loetakse senine amortisatsioonikapital seisuga 1. aprillil 1938, Arsenali kinnitatud aruande järgi.

Amortisatsioonikapital suureneb varade väärtuse kustutamiseks amortisatsioonikapitali kantavate summadega.

Amortisatsioonikapitali kasutatakse Arsenali kõlbmatuks muutunud varade väärtuse ja väärtuses vähenenud varade ümberhindamisest tekkivate hinnavahede mahakustutamiseks ja kapitaalremontide teostamiseks.

3. osa.

Arsenali tulud ja kulud, aruandmine ja ülejäägi jaotamine.

§ 19. Arsenal katab kõik oma ülalpidamiseks ja tegutsemiseks vajalikud kulud oma tuludest.

Arsenalile võib riigieelarve korras määrata toetusi.

§ 20. Arsenali tulude ja kulude eelarve ning aastaaruande kinnitab Vabariigi President.

Eelarve esitab Sõjaminister Vabariigi Valitsusele hiljemalt 15. märtsiks, aastaaruande hiljemalt 1. novembriks.

RT 1940, 33, 250 I.

§ 21. Arsenali eelarveaasta ühtub riigi eelarveaastaga.

Arsenali arvepidamine ja aruandmine korraldatakse tööstusliikude käitiste arvepidamise põhimõtteil.

§ 22. Arsenali ametiisikuile ja töölistele, kes oma korraldustega või tööga on kaasa aidanud Arsenali tööviljakuse suurendamisele või kulude kokkuhoidmisele, võib Sõjaministri otsusel maksta ergutustasu Arsenali eelarves selleks ettenähtud summadest.

§ 23. Arsenali aastaaruande järgi selgunud ülejääk jaotatakse pärast aruande kinnitamist järgmiselt:

- 1) tagavarakapitaliks — 40%;
- 2) tööstuse arendamise kapitaliks — 50%;
- 3) Arsenali ametiisikute ja tööliste olukorra parandamiseks ja kultuuritasapinna tõstmiseks — 10%.

§ 24. Arsenali tegevus allub Riigikontrolli järelevalvele ühesugustel alustel muude sõjaväeasutistega — selle erinevusega, et eelkontrolli alla kuuluvad ainult need kavatsused ja toimingud, millede rahaline väärtus on üle 5.000 krooni, ning järelkontrolli ja aruannete revideerimist teostab Riigikontroll Arsenalis koha peal.

Nr. 5.

SÕJAMINISTEERIUMI HOBUSEKASVANDUSE SEADUS.

RT 1936, 37, 280. (1937, 15, 116 III.)

§ 1. Sõjamineisteriumi juurde asutatakse hobusekasvandus, mis tegutseb käesolevas seaduses, seadlusena antud põhikirjas ja Sõjainistri poolt põhikirja elluviimiseks antud juhendites määratud alustel.

(RT 1940, 33, 250 II.)

§ 2. Hobusekasvandus, kui Sõjamineisteriumi asutis, on vaba avalikkudest riiklikkudest maksudest ühesugustel alustel Sõjamineisteriumi muude asutistega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 3. Hobusekasvanduse ülesandeks on kasvatada ja aretada sõjaväele vajalikke ratsahobuseid.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 4. Hobusekasvandusele antakse tasuta kasutamiseks Tartumaal Sõjamineisteriumi valdamisel olev Vorbuse riigimõisa maa-ala ja nimetatud mõisaga ühes Sõjamineisteriumi valdamisele antud metsa maa-ala, kogusuurus umbes 329,73 hektaari, ning nimetatud maa-aladel asuvad hooned ja muud päraldised, arvates 1. maist 1936.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 5. Peale eelmises (4) paragrahvis tähendatud varade antakse hobusekasvandusele mõisa majapidamiseks vajaliku elusa ja eluta inventari muretsemiseks ning hobusekasvanduse sisseseadmiseks ja korraldamiseks Sõjamineisteriumi eelarve korras 50.000 krooni.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 6. Hobusekasvandus tegutseb erieelarve alusel. Erandina saavad hobusekasvanduse koosseisus ettenähtud ametikohtadel teenivad sõjaväelased igasugust sõjaväelastele ettenähtud rahalist ja muud varustist Sõjamineisteriumi eelarve korras. Peale selle võib hobusekasvandusele Sõjamineisteriumi eelarve korras määrata veel üldsummalisi toetusi.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 7. Hangete, tööde ja vedude väljaandmise alal tegutseb hobusekasvandus alustel, mis Riigi hangete seaduses on ette nähtud eripõhikirjade alusel tegutsevate riigiettevõtete kohta.

Riigi varade valitsemise, kasutamise ja võõrandamise kohta maksvaid seadusi, seadlusi ja määrusi käsitatakse hobusekasvanduse suhtes ainult nii-võrd, kui-võrd vastavad küsimused ei ole lahendatud teisiti käesolevas seaduses või Sõjamineistriumi hobusekasvanduse põhikirjas.

Hangete, tööde, vedude ja varade müügi teostamise viisi valivad põhikirjas ettenähtud ametisikud vabalt, igaüks neist oma võimupiirides, selle järgi, milline viis osutub kasulikumaks ja otstarbekohasemaks.

Esimene lõige — RT 1940, 33, 250 II. (1937, 15, 116 III.)

§ 8. Hobusekasvanduse tööjõudude — mittesõjaväelaste kohta kohaldatakse riigimõisade tööjõudude kohta maksvaid seadusi ja määrusi, välja arvatud Riigitöölise laste-abiraha seadus, mida hobusekasvanduse tööliste kohta ei kohaldata.

(RT 1940, 33, 250 II.)

§ 9. Hobusekasvanduse eelarveaasta algab 1. mail ja lõpeb järgmise kalendriaasta 30. aprillil.

Iga eelarveaasta kohta koostatakse tulude ja kulude eelarve, mille Sõjamineister esitab Vabariigi Valitsusele hiljemalt 1. aprilliks.

Eelarve kinnitab Vabariigi President.

RT 1940, 33, 250 II.

§ 10. Iga möödunud eelarveaasta kohta koostatakse aruanne, mille Sõjamineister esitab Vabariigi Valitsusele hiljemalt 1. oktoobriks.

Aruande kinnitab Vabariigi President.

RT 1940, 33, 250 II.

§ 10¹. Hobusekasvanduse tegevuskavad hobuste kasvatamise ja aretamise alal kinnitab Sõjamineister.

RT 1940, 33, 250 II.

§ 11. Hobusekasvanduse likvideerimise otsustab Vabariigi President.

RT 1940, 33, 250 II.

Nr. 6.

SÕJATEADUSLIKU KIRJANDUSE EDENDAMISE KAPITALI SEADUS.

RT 1936, 67, 563.

§ 1. Sõjavägede Staabi juurde asutatakse Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapital, mida valitsetakse ja kasutatakse käesoleva seaduse ja seadlusena antud põhikirja alusel.

(RT 1940, 33, 250 III.)

§ 2. Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitalil on juriidilise isiku õigused. Tema on vaba avalikkudest maksudest ühesugustel alustel Sõjaministeeriumi ja sõjaväe asutistega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 3. Kapitali eesmärgiks on:

- 1) toetada ja edendada eesti algupärast sõjateadus-kirjanduslikku loomingu ja riigikaitseliste küsimuste uurimist;
- 2) eesti algupärase sõjateadusliku kirjanduse populariseerimine.

§ 4. Kapital koosneb alusvarast ja tegevuskapitalist.

§ 5. Alusvaraks on Vabariigi Presidendi poolt määratud kolm tuhat krooni, Sõjavägede Ülemjuhataja poolt määratud üks tuhat krooni ja Kõrgema Sõjakooli Lõpetanud Ohvitseride Ühingu poolt määratud üks tuhat krooni.

Alusvara suureneb nende summade arvel, mis edaspidi määratakse või annetatakse otseselt alusvara suurendamiseks.

Alusvara kasutamise alused ja kord määratakse kapitali põhikirjas.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 II.)

§ 6. Tegevuskapital moodustub alusvaralt saadavatest tuludest ja Vabariigi Valitsuse otsusel Sõjaministri ettepanekul määratavatest Sõjaministeeriumi eelarvete ülejääkidest õppe alal.

Tegevuskapitali hulka arvatakse ka need summad, mis määratakse või annetatakse otseselt tegevuskapitali täiendamiseks.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 7. Kapitali eelarve- ja aruandeaasta algab 1. juunil ja lõpeb järgmise kalendriaasta 31. mail.

Kapitali eelarve ja aruande kinnitab Vabariigi President.

Eelarve esitab Sõjaminister Vabariigi Valitsusele hiljemalt 1. maiks, aastaaruande hiljemalt 1. oktoobriks.

RT 1940, 33, 250 III.

§ 8. Kapitali organiteks on komitee ja revisjonikomisjon, kelle moodustamine, ülesanded, õigused ja kohused määratakse kapitali põhikirjas.

§ 9. Sõidukulud ja läkituspäevarahad kapitali ülesannete alal tasutakse Sõjaministeeriumi või sõjaväe koosseisus ettenähtud ametikohtadel teenivatele isikutele Sõjaministeeriumi eelarve vastavatest summadest üldistel, Sõjaministeeriumis ja sõjaväes sõidukulude ja läkituspäevarahade tasumise kohta maksvatel alustel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 10. Kapitali likvideerimise otsustab Vabariigi President.

RT 1940, 33, 250 III.

§ 11. Käesoleva seaduse ja seadlusena antud põhikirja elluviimiseks on õigus anda vajalikke juhendeid:

- 1) kapitali eelarve ja aruande koostamise ning arvepidamise alal — Sõjaministril kokkuleppel Riigikontrolõriga;
- 2) muudel aladel — Sõjavägede Juhatajal.

RT 1940, 33, 250 III.

Nr. 7.

LASKEPLATSIDE SEADUS.

RT 1938, 40, 367.

§ 1. Laskeplatside (-väljade, -radade, -galeriide) all mõistetakse maa- ja veealasil ühes vastava õhuruumiga, mida käesoleva seaduse alusel kasutatakse laskmisteks, nagu laskmine tulirelvadest, torpedo-, miini- ja pommi-harjutused ja harjutused seoses sõjagaasidega.

Laskeplatsi sisse kuulub peale otseselt tule all oleva tuleruumi vajaduse korral ka julgestus- (ohtlik) maa-ala, kui see on ette nähtud.

Tarbe korral võidakse laskmisteks kasutada ja sulgeda vastavat õhuruumi ka eraldi.

§ 2. Laskeplatse võivad käesoleva seaduse alusel asutada sõjaväe, Sõjaministeeriumi, kaitseliidu, piirivalve ja politsei üksused ja asutised, metsaametkonna asutised ja muud riigiasutised, samuti omavalitsusasutised ning laskealal tegutsevad eraühingud ja -asutised kui ka eraisikud, kellel laskealal tegutsemine on vajalik elukutse tõttu või muudel mõjuvatel põhjustel.

§ 3. Alaliste laskeplatside avamist lubavad:

- 1) sõjaväe ja Sõjaministeeriumi üksustele ja asutistele ning koolidele — sõjaväeringkonnaülemad ja neile vastavate või neist suuremate õigustega ülemad;
- 2) kaitseliidule — Kaitseliidu ülem;
- 3) piirivalvele — Piirivalve ülem;
- 4) politseiametkonnale — politseiprefektid;
- 5) metsaametkonnale — Riigimetsade Talituse direktor;
- 6) muudele riigi- ja omavalitsusasutistele, laskealal tegutsevaile eraühingutele ja eraisikuile — vastavad politseiprefektid.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 4. Territoriaalmer- ja avalike sisevete alade arvamist alaliste laskeplatside alla ning laskmisteks vajaliku õhuruumi alalist sulgemist otsustab Sõjavägede Juhataja, ära kuulates Teedeministri arvamuse.

Sellekohane otsus avaldatakse Riigi Teatajas.

§ 5. Maa- ja veealade kasutamist ajutiste laskeplatsidena või viimaste osadena ning õhuruumide ajutist sulgemist laskmisteks otsustavad:

- 1) sõjaväe ja Sõjaministeeriumi üksustes ja asutistes — asjaomased rügemendiülema õigustega ülemad;
- 2) kaitseliidus — maleva pealikud;

- 3) piirivalves — piirivalve jaoskonna ülemad;
- 4) politseis — politseiprefektid;
- 5) koolides — vastavad sõjaväeringkonnaülemad;
- 6) metsaametkonnas — vastavad metsaülemad.

§ 6. Laskmisi ulgumerel korraldatakse § 5 ettenähtud ülemate otsusel, kusjuures julgestust teostatakse vaatlusega.

§ 7. Alaliste laskeplatside piiride ja laskeagade tähistamiseks võetakse tarvitusele järgmised abinõud:

- 1) laskeplatside maapiirid tähistatakse eriliste, nähtavatele kohtadele ülesseatud tähismärkidega, nagu: tulbad, hoiatuslauad, tõkestustraat ja lipud; peale selle suuremate alaliste laskeplatside metsa või võsa läbivatele piirjoontele aetakse sisse 3—10 meetri laiused sihid;
- 2) laskeplatside veepiirid määratakse veeriba lausega mööda kaldajoont teatavate punktide vahel või koordinaatidega või tähistatakse vastavate tähistega kaldal või vees, nagu: lipud, tähisvaiad ja toodrid;
- 3) laskeplatsi maa-ala läbivad teed suletakse piiritähistega või vastavate pealkirjadega varustatud hoiatustähistega või tõkestusabinõudega, nagu: põiklatid, põiktraat, hoiatuslauad ja lipud;
- 4) laskmiste ajaks asetatakse laskeplatsile või laskeplatsi lähedusse nähtavaile kohtadele:
 - a) päeval — punane lipp;
 - b) öösel — punane tuli.

Veealadel öise hoiatussignaalina muudetakse vajaduse korral veeteede tähiste tule värvi.

§ 8. Juhtudel, kui laskmisi peetakse laskeplatsil või õhuruumis, mille piire ega laskeaeu pole võimalik määrata ega tähistada § 7 ettenähtud korras ja viisil, teostatakse julgestust vaatlusega.

§ 9. Ümbruskonna elanikele teatatakse kohaliku politseivõimu või omavalitsusasutise ja kohaliku ajalehe kaudu laskeplatsi valdaja või kasutaja poolt:

- 1) alaliselt suletud laskeplatside asutamisest ja laskmiseks avamisest, nende piiridest ja tähistamisviisidest;
- 2) ajutiselt kasutatavate laskeplatside sulgemisaegadest, piiridest ja piiride tähistamisviisidest.

Territoriaalmere ja avalikkude sisevete sulgemisest, peale eelmises lõikes tähendatud teadaannete, teatatakse Veeteede Talitusele avalikuks kuulutamiseks asjaosalistele. Samaks otstarbeks teatatakse õhuruumi alalisest sulgemisest Teedeministeeriumi Õhusõiduosakonna direktorile.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 10. Ajutiste laskeplatside ümbruskonna julgeolekut tagatakse § 7, 8 ja 9 ettenähtud abinõudega, kusjuures laskeplatsi piiride tähistamine võib ära jääda.

§ 11. *Kaotanud kehtivuse.* RT 1940, 33, 250 IV.

§ 12. Sõjaväe laskmisi võib teostada ka eramaa- või -veealadelt ja eramaa- või -veealadele, kokkuleppel maa- või veeala valdajatega, kuna laskmisteks üle eramaa- või -veeala ei ole valdaja nõusolek vajalik.

Kui eelmises lõikes tähendatud otstarbel maa- või veeala kasutamiseks valdajaga kokkulepet ei saavutata, siis võetakse vajalikud alad vastavate seaduste alusel sundkasutamisele võtmise või sundvõõrandamise korras.

§ 13. Kõigile isikuile, kes ei kuulu laskmist toimetava meeskonna või laskmist kontrolliva juhtkonna koosseisu, on keelatud ilma vastava loata:

- 1) viibida, loomi karjatada või laskmist muul viisil takistada:
 - a) alaliselt või ajutiselt kõrvalistele isikutele suletuks kuulutatud laskeplatsidel kogu sulgemisaja kestel;
 - b) ajutiselt kasutatavatel laskeplatsidel laskmiste ajal;
- 2) puudutada või korjata laskeplatsil või väljaspool laskeplatsi leiduvat laskemoona, nagu mürsud, miinid, käsigranaadid ja nende osad, samuti lõhkeaineid ja lõhkesütikuid, kui nende puudutamine või korjamine ei kuulu isiku teenistusalasse.

Punkt 2 alla ei kuulu käsirelvade, nagu püsside, kuulipildujate ja püstolite padrunid, millele leidja on kohustatud need toimetama § 14 tähendatud ametiisikute korraldusse.

§ 14. Kõigist § 13 p. 2 tähendatud laskemoona-leidudest on leidjad kohustatud viivitamata teatama lähema sõjaväeüksuse ülemale, kaitseliiduüksuse pealikule või politseivõimu esindajale.

§ 15. Kui laskmiste korraldajate poolt on täidetud käesolevas seaduses § 7, 9 ja 10 ettenähtud julgeoleku korraldamise nõuded, siis kahjud, mis on tekkinud laskmiste tõttu laskeplatsil või laskemoona keelatud puudutamise või korjamise tõttu, ei kuulu tasumisele, kui seejuures kahju-kannataja on rikkunud käesolevat seadust või tema alusel antud määrusi.

§ 16. Kõik alalised laskeplatsid registreeritakse:

- 1) sõjaväe ja Sõjaministeeriumi laskeplatsid — Sõjavägede Varustusvalitsuses;
- 2) kaitseliidu laskeplatsid — Kaitseliidu Peastaabis;
- 3) piirivalve laskeplatsid — Piirivalve Talituses;
- 4) metsaametkonna laskeplatsid — Riigimetsade Talituses;
- 5) koolide laskeplatsid — Haridusministeeriumis;
- 6) politsei- ja kõik muud laskeplatsid — Politseitalituses.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 17. Laskeplatside registreerimiseks saadetakse vastavale asutisele iga laskeplatsi kohta eraldi:

- 1) asetusplaan ja plaan;
- 2) permanentsete ehitiste loetelu ühes laskekohtade arvu märkimisega;
- 3) piiride tähistamise kirjeldus;
- 4) kes ja missugustest relvadest laskmisteks platsi kasutab.

§ 18. Käesoleva seaduse teostamiseks annab määrusi Sõjaminister kokkuleppel Siseministriga.

Nr. 8.

SÕJAVÄEHAIGUSKINDLUSTUSE SEADUS.

RT 1937, 69, 577.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Käesoleva seaduse alla kuuluvad:

1. sõjaväelased Sõjaministeeriumis ja sõjaväes;
2. Sõjaministeeriumi või sõjaväe üksustes, asutistes ja ettevõtetes ohvitseridele ettenähtud ametikohtadel teenivad riigiteenijad;
3. tegelikus tööteenistuses olevad tööteenistuskohuslased;
4. eelmistes (1—3) punktides nimetatud isikute perekonnaliikmed, välja arvatud:
 - a) ajateenijate, aspirantide-mittekaadrialohvitseride ja -mittekaadri-sõdurite ja sõjaväeorkestriõpilaste perekonnaliikmed;
 - b) õppuste või katsemobilisatsiooni puhul reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetute perekonnaliikmed;
 - c) tegelikku tööteenistusse võetud tööteenistuskohuslaste perekonnaliikmed.

(RT 1940, 33, 250 V; 1940, 33, 250 X.)

§ 2. Käesolevas seaduses määratud alustel antakse haiguskindlustust ka:

1. Sõjaministeeriumist või sõjaväest teistesse ametkondadesse teenistusse lähetatud sõjaväelastele;
2. piirivalves teenivatele sõjaväelastele ning ohvitseridele ettenähtud ametikohtadel teenivatele riigiteenijatele;
3. kaitseliidus Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud koosseisudes sõjaväelastele ettenähtud kindlakuupalgalistel ametikohtadel teenivatele sõjaväelastele ja ohvitseridele ettenähtud ametikohtadel teenivatele riigiteenijatele;
4. riigikaitselise kasvatusel ja õpetuse eripäevadel riigikaitselistest õppustest osavõtvatele isikutele, kes alluvad riigikaitselisele kasvatusel ja õpetusele;
5. kaitseliitlastele ja naiskodukaitse liikmetele:
 - a) seaduslikkude võimude abistamisel Eestis maksva põhiseadusliku riigikorra või kodanikkude julgeoleku kaitsmisel;
 - b) sõjaväe-, piirivalve- või politseivõimude abistamisel või ühiskondlikkude õnnetuste puhul abiandmisel;

- c) sanitaar-, vahi-, valve-, tagala- või rindeteenistuses;
 - d) õppustel, manöövritel, laagrites, kontrollkogumistel või laskeharjutustel;
 - e) kaitseliidu või naiskodukaitse üksuste esinemistel, mis korraldatud Vabariigi Presidendi või Sõjavägede Juhataja käsul, kui seejuures kaitseliidu või naiskodukaitse üksuste osavõtt esinemisest toimub vähemalt malevapealiku korraldusel;
6. punktides 1, 2 ja 3 nimetatud isikute perekonnaliikmetele.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 3. Käesoleva seaduse alla ei kuulu need sõjaväelased ja riigiteenijad, kellel eelmistes paragrahvides nimetatud teenistus Vabariigi Presidendi otsusel on loetud kõrvaltöök.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 4. Isikud, kes õppuste või katsemobilisatsiooni puhul on tegelikku sõjaväeteenistusse võetud teenistusest, kus nad omasid haiguskindlustusõiguse muude haiguskindlustusseaduste järgi, saavad ühes nende perekonnaliikmetega edasi haiguskindlustust nende teenistus- või töökohtade järgi, millelt neid tegelikku sõjaväeteenistusse võeti, välja arvatud tegelikku sõjaväeteenistusse võetud isikute eneste ravi, mida nad tegelikus sõjaväeteenistuses olemise aja kestel ühes ravimiseks vajalikkude ravimitega ja ravivahenditega saavad käesoleva seaduse järgi.

§ 5. Haiguskindlustuse all käesolevas seaduses mõeldakse:

1. raviandmist;
2. sünnituse või surma korral ühekordsete toetusrahade või muude selles seaduses ettenähtud soodustuste andmist.

§ 6. Käesoleva seaduse mõttes nimetatakse:

1. kindlustatuiks — § 1 p. 1, 2 ja 3 ning § 2 p. 1, 2, 3, 4 ja 5 loendatud isikuid;
2. kindlustuskandjaks:
 - a) § 1 ning § 2 p. 4 järgi haiguskindlustusõiguslike isikute suhtes — Sõjamineisteriumi;
 - b) § 2 p. 1 nimetatud isikute ja nende perekonnaliikmete (§ 2 p. 6) suhtes — ametkonda, kuhu sõjaväelane on teenistusse lähetatud;
 - c) § 2 p. 2 nimetatud isikute ja nende perekonnaliikmete (§ 2 p. 6) suhtes — Siseministeriumi;
 - d) § 2 p. 3 nimetatud isikute ja nende perekonnaliikmete (§ 2 p. 6) ning § 2 p. 5 loendatud isikute eneste suhtes — Kaitseliitu.

§ 7. Perekonnaliikmeteks käesoleva seaduse järgi loetakse:

1. kindlustatu naine, samuti ka mees, kui viimane on töövõimetu, elab naise ülalpidamisel ega oma muud ülalpidamisallikat;
2. kindlustatu seaduslikud, adopteeritud või legitimeeritud lapsed, abikaasa eelmistest abieludest sündinud lapsed ja naiskindlustatu vallaslapsed:
 - a) kuni kaheksateistkümnne aasta vanuseks saamiseni;

b) vanusele vaatamata, kui nad on töövõimetud ja kui töövõimetus jätkub pidevalt lit. a nimetatud vanuseks saamisel.

Töövõimetus loetakse isik, kes on kaotanud vähemalt 60% töövõimest. Töövõimetus tõendavad sõjaväearstlikud komisjonid.

§ 8. Lastel on haiguskindlustusõigus käesoleva seaduse alusel ka siis, kui lastega perekonnas selle seaduse mõttes on kindlustatu ainult naine.

Adopteeritud lastel on haiguskindlustusõigus vaid siis, kui nad elavad kindlustatu ülalpidamisel.

Ühe vanema erateenistuses olemine ei takista lastel haiguskindlustuse saamist.

§ 9. Kui vanemad on mõlemad käesolevas seaduses ettenähtud haiguskindlustusõiguslikus teenistuses või üks neist on omavalitsuse teenistuses, kus haiguskindlustus on korraldatud, või on niisuguses teenistuses, kus on kehtiv Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seadus, siis loetakse laps haiguskindlustusõiguslikuks isa järgi.

Kui lapse vanemad on lahutatud või elavad lahus, on lapsel haiguskindlustusõigus selle vanema järgi, kes on kindlustatud. Kui on kindlustatud mõlemad vanemad, siis on lapsel haiguskindlustusõigus selle vanema järgi, kelle juures ta elab. Viimast asjaolu tõendatakse kohtu otsusega või selle puudumisel muu vastava tõendiga.

§ 10. Haiguskindlustust antakse kindlustatutele ja nende perekonnaliikmetele kindlustatu teenistusse astumise päevast alates.

§ 11. Haiguskindlustuse andmine toimub käesolevas seaduses ja selle seaduse põhjal antavates määrustes ettenähtud alustel ja korras täieliselt või osaliselt kindlustuskandja (§ 6 p. 2) kulul.

Kindlustatute suhtes, kelle teenistukoht on välismaal või kes teenistuse huvides viibivad välismaal ja nendega välismaal viibivate perekonnaliikmete suhtes, kes seal haigestuvad, kohaldatakse neis haiguskindlustuse puutuvates küsimustes, mis Välisteenistuse seaduses on lahendatud lahkuminevalt käesolevast seadusest, Välisteenistuse seaduse vastavaid eeskirju.

§ 12. Paragrahvides 7, 26, 28, 29 ja 33 ettenähtud sõjaväearstlike komisjonide ülesandeid täidavad Sõjaväelaste pensioni seaduses ettenähtud arstlikud komisjonid, kusjuures sõjaväe esindaja neisse komisjonidesse määrab sõjaväeringkonna ülem. Nende komisjonide otsused on lõplikud.

RT 1940, 33, 250 V.

§ 13. Käesolevale seadusele põhjenevate nõuete esitamiseks on üheaastane tähtaeg arvates nõudeõiguse tekkimise päevast.

2. peatükk.

Raviandmine.

§ 14. Ravi antakse järgmisel kujul:

1. esimest abi õnnetusjuhtumite ja äkiliste haiguste korral;
2. ambulatoorset abi;
3. ravi haige kodus ja arsti, hambaarsti või masseeriija juures;
4. ravi raviasutistes;

5. sünnitusabina — arsti- ja ämmaemandaabi ning ravi raviasutistes 2 päeva enne sünnitamist, sünnitamise ajal ja 10 päeva pärast sünnitamist.

Ühes raviga antakse ravimeid ja ravivahendeid ning raviasutistes ravimisel viibijatele ka täielik ülalpidamine.

§ 15. Ravi antakse kindlustatutele, — välja arvatud § 16, 17 ja 18 nimetatud isikud ning § 21 ja 22 nimetatud juhud, — kuni kindlustatu on haiguskindlustust õigustavas teenistuses.

Kui kindlustatu vabastatakse teenistusest enne tervistumist, siis antakse temale ravi kuni tervistumiseni, kuid mitte kauem kui kakskümmend kuus nädalat järgemööda, arvates haigestumise päevast, või korduvate haigestumistega teenistuses olles ühtekokku mitte kauem kui kolmkümmend nädalat kalendriaastas.

§ 16. Ajateenijatele, aspirantidele-mittekaadriallohviteridele ja -mittekaadrisõduritele ja sõjaväeorkestri-õpilastele antakse igal juhul ravi kuni tervistumiseni, kuid mitte kauem kui 9 kuud pärast nende vabastamist tegelikust sõjaväeteenistusest. Erandid on ette nähtud § 21 ja 22.

(RT 1940, 33, 250 X.)

§ 17. Õppuste või katsemobilisatsiooni puhul reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetud sõduritele ja allohviteridele, viiepäevase või vähema kestusega õppuste või katsemobilisatsiooni puhul reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetud ohvitseridele ja sõjaväeametnikkudele ning tegelikus tööteenistuses olevatele tööteenistuskohuslastele antakse ainult § 14 p. 1, 2 ja 4 ettenähtud ravi, ühesugustel alustel ajateenijatega.

(RT 1940, 33, 250 V.)

§ 18. Riigikaitselise kasvatuselise ja õpetuse eripäevadel riigikaitselistest õppustest osavõtvatele isikutele (§ 2 p. 4) õppuste ajal, samuti kaitseliitlastele ja naiskodukaitse liikmetele § 2 p. 5 ettenähtud juhtudel antakse § 14 p. 1 ja 2 ettenähtud ravi ning nimetatud õppustest või § 2 p. 5 tähendatud ülesannete täitmistest sõltuvalt saadud tervisriikete puhul ka § 14 p. 4 ettenähtud ravi. Viimast antakse ka pärast õppuste või § 2 p. 5 ettenähtud ülesannete täitmise lõppu kuni töövoime tagasisaamiseni või töövoime kaotuse alaliseks tunnustamise päevani.

§ 19. Ravi perekonnaliikmetele antakse, välja arvatud § 21 ettenähtud erandid, järgmiselt:

1. ambulatoorset ravi ning ravi haige kodus või ravija juures — kuni kindlustatu on kindlustuskandja teenistuses;
2. ravi raviasutises — kuni tervistumiseni, kuid mitte kauem kui kolmeist nädalat järgemööda, arvates raviasutisse paigutamise päevast; korduvatel haigestumistel kindlustatu teenistuses olles ühtekokku mitte kauem kui kakskümmend nädalat kalendriaastas.

Punktis 2 ettenähtud ravi kolmeist nädala jooksul võimaldatakse perekonnaliikmetele ka pärast kindlustatu teenistusest vabastamist, kui perekonnaliige on paigutatud raviasutisse enne kindlustatu vabastamist.

§ 20. Kui raviv arst peab vajalikuks, võib kuni aastavanuse lapse viibimisel raviasutises ema olla lapse juures, mis puhul käesolevas seaduses ravitava kohta ettenähtud alustel antakse ülalpidamist ka ravitava lapse juures olevale emale. Samadel alustel võivad raviasutises ravimisel oleva ema juures olla ka kuni aastavanused lapsed.

§ 21. Ägedate nakkushaiguste ja nakkavusstaadiumis tiisikuse ravi võib kesta pärast § 15, 16, 17 ja 19 ettenähtud tähtaegade möödumist senikaua, kuni arsti arvates haigus on veel nakkav, kuid igal juhul mitte üle kahekümne kuue nädala pärast nimetatud paragrahvides määratud tähtaegade lõppu.

§ 22. Teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt saadud tervisriikete puhul antakse ravi ka pärast § 15, 16, 17 ja 21 ettenähtud tähtaegade möödumist, kuid mitte kauem kui töövõime tagasisaamiseni või töövõimekaotuse alaliseks tunnustamise või ravisaajale pensioni määramise päevani.

RT 1940, 33, 250 V.

§ 23. Ravi ei anta kindlustatule ega tema perekonnaliikmele pärast kindlustatu vabastamist teenistusest, kui vabastamine toimus:

1. Eesti Vabariigi kodakondsusest lahkumise tõttu;
2. distsiplinaarkorras;
3. Riigiteenistuse seaduse alusel — riigi huvidele kahjuliku tegevuse pärast;
4. seadusejõusse astunud kohtuotsuse järgi;
5. aukohtu ettepanekul;
6. reameheks alandamise või degradeerimise puhul;
7. loata erateenistuse pidamise pärast, kui see keelatud seaduse, seadluse, määruse või muu eeskirja põhjal.

Käesoleva paragrahvi eeskirjad ei ole kehtivad eelmises (22) paragrahvis ettenähtud tervisriikete ravimise puhul.

P. 3 — RT 1940, 33, 250 V.

§ 24. Ravi kindlustuskandja kulul ei võimaldata kindlustatu perekonnaliikmetele ega riigiteenijatele:

1. kui raskelt haige või nakkushaige, kelle ravimine kodus võimata, ei täida arsti korraldust raviasutisse ravile minekuks;
2. kui tervisriike on isiku enese poolt tahtlikult tekitatud või saadud kohtulikult karistataval osavõtmisel vägivallateost, kakelusest või mõnest muust süüteost;
3. kui ravivajav isik viibib vahi all.

§ 25. Ravimeid, sidusmiabinõusid, bandaaže, prille ja muid ravivahendeid antakse vajaduse järgi arsti ettekirjutuse põhjal, kui need määratakse otseselt arstimisabinõudeks.

Peale eelmises lõikes ettenähtud ravimite ja ravivahendite on lubatud arsti ettekirjutusel röntgenikiirtega läbivaatamine, filmimine, kiirtega (nagu röntgeni, raadiumi, kõrguspäikese) ravi, masseerimine, laboratoorsed analüüsid, kumblusravi ja muu füüsikaline ravi.

Hammaste ravist on lubatud hambaplombeerimine, kivist puhastamine, väljatõmbamine ja närvisuretamine.

Sõjaministril on õigus sellekohaste üldiste korraldustega piirata või keelata patenditud ravimite ja mõnede ravivahendite ja -viiside tarvitamist kindlustuskandja kulul või näidata, millises ulatuses võib neid ravimeid või ravivahendeid ja -viise kindlustuskandja kulul tarvitada, samuti piirata kindlustuskandja kulul plombeeritavate hammaste arvu.

§ 26. Peale eelmises (25) paragrahvis nimetatud ravi antakse teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt saadud tervisriikete puhul tasuta vahendeid, mis on määratud alaliste kehaliste puuete kõrvaldamiseks. Nende vahendite vajalikkuse otsustab sõjaväearstlik komisjon.

§ 27. Üldreeglina antakse ravi § 1 loendatud isikutele sõjaväe sanitaarpersonaali poolt, ravimeid ja ravivahendeid — sõjaväeambulantsidest või -apteekidest.

Erandina on vajaduse korral väeosa või asutise arsti korraldusel või nõusolekul lubatud:

1. kodune või ambulatoorne arstiabi mittesõjaväeliselt arstilt;
2. ravi mittesõjaväelises raviasutises;
3. retseptide järgi ravimite või ravivahendite muretsemine mittesõjaväelistest apteekidest.

Sõjaministril on õigus anda juhendeid selle kohta, millistes mittesõjaväelistes raviasutistes käesoleva seaduse alusel ravimist võib võimaldada.

§ 28. Raviasutisse paigutamine toimub arsti korralduse põhjal. Sanatooriumidesse paigutamine toimub sõjaväearstliku komisjoni otsuse põhjal.

Ravi korral raviasutises paigutatakse:

1. ohvitserid, sõjaväeametnikud ja ohvitseride ametikohtadel teenivad riigiteenijad ning kõigi nende perekonnaliikmed — madalaimast järgnevasse klassi;
2. kõik muud käesoleva seaduse järgi haiguskindlustus-õiguslikud isikud — madalaimasse klassi.

Punktis 1 tähendatud isiku soovi korral võib teda paigutada ka madalaimasse klassi.

§ 29. Ravi antakse üldreeglina kodumaal.

Erandina võimaldatakse ravi ka välismaal:

1. § 11 teises lõikes nimetatud isikutele;
2. muudele käesoleva seaduse järgi kindlustatuile, kellede ravimine välismaal on tunnustatud vajalikuks sõjaväearstliku komisjoni otsusega Sõjaministri igakordsel loal.

Teise lõike p. 2 tähendatud isikutele välismaal antava ravi kulude tasumisele kohaldatakse § 11 teise lõike eeskirju. Peale ravikulude tasutakse neile ka sõidukulud. Sõidukulude tasumine toimub § 49 ettenähtud ulatuses.

Kolmandas lõikes tähendatud isikutele välismaal ravi võimaldamise ulatuse ja korra määrab Sõjaminister Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülema ettepanekul.

RT 1940, 33, 250 V.

§ 30. Ravi ühes vajalikkude ravimitega ja ravivahenditega ning ravi-asutises ravimisel viibimisel ka ühes täieliku ülalpidamisega antakse:

1. ajateenijatele, aspirantidele-mittekaadriallohviteridele ja -mittekaadri-sõduritele, sõjaväeorkestri-õpilastele, õppuste või katsemobilisatsiooni puhul reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetud sõduritele ja allohviteridele, viiepäevase või vähema kestusega õppuste või katsemobilisatsiooni puhul reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetud ohvitseridele ja sõjaväeametnikkudele ja tegelikku tööteenistusse võetud tööteenistuskohuslastele — tasuta;
2. muudele käesoleva seaduse järgi haiguskindlustusõiguslikkudele isikutele — tasuta või osalise tasu eest.

(RT 1940, 33, 250 V; 1940, 33, 250 X.)

§ 31. Paragrahvi 30 p. 2 tähendatud isikutele antakse tasuta:

1. esimest abi ja sünnitusabi (§ 14 p. 1 ja 5);
2. ambulatoorset abi sõjaväeambulantsides ja ravi haige kodus sõjaväearsti poolt;
3. ägedate nakkushaiguste ravi haige kodus või raviasutises;
4. ravi teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt saadud tervisriikete puhul.

Ühes tasuta raviga antakse tasuta ka vajalikud ravimid ja ravivahendid ning raviasutises ravimisel viibimisel ka täielik ülalpidamine. Tasuta ei anta sõjaväearsti poolt ravimeid ja ravivahendeid esimese lõike p. 2 tähendatud ravi juhul haige kodus.

(RT 1940, 33, 250 V.)

§ 32. Ravi eest võetava osalise tasu suuruse suhtes § 30 p. 2 tähendatud isikud jagunevad kahte liiki:

1. I liik — ohvitserid, sõjaväeametnikud ja ohvitseride ametikohtadel teenivad riigiteenijad ning kõigi nende perekonnaliikmed;
2. II liik — kõik muud § 30 p. 2 alla kuuluvad isikud.

§ 33. Osalise tasu alla kuuluva ravi puhul, välja arvatud ravi sõjaväeraviasutistes, kannab kindlustuskandja:

1. I liiki kuuluvate isikute ravikuludest — 75%;
2. II liiki kuuluvate isikute ravikuludest — 80%.

Muu osa ravikuludest jääb ravitava kanda.

Tasunormid, mille järgi arvutatakse ravikulud, millest kindlustuskandja tasub eelmises lõikes ettenähtud protsendi, määrab Sõjaminister kokkuleppel Majandusministriga ja Riigikontrolöriga, Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülema ettepanekul.

Mittesõjaväelises ravilas kumblus- ja vesiravi kuludest kannab kindlustuskandja eelpool ettenähtud osa ainult siis, kui sõjaväearstlik komisjon peab tähendatud ravi vajalikuks.

(RT 1938, 29, 234 III.)

§ 34. Osalise tasu alla kuuluva ravi puhul sõjaväe-raviasutistes kannavad I liiki kuuluvad isikud 20%, II liiki kuuluvad isikud — 15% ravipäeva tasunormidest. Muu osa ravikuludest kannab kindlustuskandja.

Ravipäeva tasunormid määrab Sõjaminister kokkuleppel Majandusministriga ja Riigikontrolöriga Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülema ettepanekul.

(RT 1938, 29, 234 III.)

§ 35. Paragrahvis 33 ja 34 tähendatud ravikulude hulka arvatakse ka ravimisel äratarvitatud või ravitule ravija või raviasutise poolt kaasaantud ravimid ja ravivahendid ning raviasutistes ravimise puhul ka ravitava ülalpidamine.

§ 36. Retseptide järgi antakse ravimeid ja ravivahendeid § 30 p. 2 tähendatud isikutele sõjaväe-ambulantsidest ja apteekidest 10-sendilise maksu eest igalt üksikult retseptilt.

Mittesõjaväelistest apteekidest retsepti järgi muretsetud ravimi või ravivahendi (§ 27 p. 3) hinnast tasub kindlustuskandja: I liiki kuuluva isiku ravimi või ravivahendi hinnast — 70%, II liiki kuuluva isiku ravimi või ravivahendi hinnast — 80%. Ülejäänud osa ravimi või ravivahendi hinnast jääb ravitava isiku kanda.

§ 37. Paragrahvides 33—36 ettenähtud ravikulude tasumise korra kohta vajalikke juhendeid annab Sõjaminister Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülema ettepanekul.

(RT 1938, 29, 234 III.)

3. peatükk.

Ühekordsete toetusrahade ja muude soodustuste andmine.

§ 38. Meeskindlustatul, kelle naine sünnitas, samuti naiskindlustatul, kes sünnitas, välja arvatud järgmises (39) paragrahvis ettenähtud erandid, on õigus saada iga sündinud lapse pealt ühekordse toetusrahana sünnitusraha kindlustatu kolmeljandiku kuupalga suuruses, kuid mitte alla viiekümne krooni.

Surnult sündinud lapse pealt on õigus saada sünnitusraha poolles suuruses.

§ 39. Sünnitusraha selle seaduse alusel ei ole õigust saada:

1. ajateenijatel ja aspirantidel-mittekaadriallohvitserial ja -mittekaadrisõduritel;
2. sõjaväeorkestri-õpilastel;
3. õppuste või katsemobilisatsiooni puhul tegelikku sõjaväeteenistusse võetutel;
4. § 2 p. 4 ja 5 nimetatud isikutel;
5. tegelikus tööteenistuses olevatel tööteenistuskohuslastel.

(RT 1940, 33, 250 V; 1940, 33, 250 X.)

§ 40. Naiskindlustatul on õigus:

1. teenistuskohuste täitmiselt lahkuda eeldusel, et ta sünnitamine järgneb arvatavasti nelja nädala jooksul;
2. teenistuskohuste täitmiselt puududa kuue nädala kestel pärast sünnitamist;
3. kui ta last ise tegelikult imetab, puududa teenistuskohuste täitmiselt pärast eelmises (2) punktis ettenähtud tähtaega järgneva kuue nädala kestusel kaks tundi ja pärast seda järgneva neljateistkümne nädala kestusel poolteist tundi päevas.

Käesolevas paragrahvis ettenähtud teenistuskohuste täitmiselt puudumise aja eest saavad naiskindlustatud palka ühes teenistusvanusetasuga ja naturaaltasuga või viimase asemel makstava rahatasuga edasi täiel määral.

§ 41. Kindlustatu või tema perekonnaliikme surma korral, välja arvatud järgmises (42) paragrahvis ettenähtud erandid, on isikul või asutisel, kes kandis surnu matmiskulud, õigus saada ühekordse toetusrahana matuseraha:

1. kindlustatu surma korral — tema ühe kuupalga suuruses;
2. kindlustatu perekonnaliikme surma korral — kindlustatu poole kuupalga suuruses.

Igal juhul on isikul või asutisel, kes kandis surnu matmiskulud, õigus saada matuseraha mitte alla kolmekümne krooni.

Surnult sündinud lapse pealt on õigus saada matuseraha täiel määral.

§ 42. Matuseraha selle seaduse alusel ei anta:

1. ajateenijate, aspirantide-mittekaadriallohvitserial ja -mittekaadrisõdurite ja sõjaväeorkestri-õpilaste surma korral;

2. õppuste või katsemobilisatsiooni puhul reservist tegelikku sõjaväe-teenistusse võetute surma korral;
3. § 2 p. 4 ja 5 nimetatud isikute surma korral;
4. tegelikus tööteenistuses olevate tööteenistuskohuslaste surma korral;
5. eelmistes (1—4) punktides loendatud isikute perekonnaliikmete surma korral.

(RT 1940, 33, 250 V; 1940, 33, 250 X.)

§ 43. Eelmises (42) paragrahvis nimetatud sõjaväelaste ja tööteenistuskohuslaste matmiskulud, peale erieeskirjades ettenähtud kehakatte-esemete, tasutakse matmiskulude kandjale nende tegelikus suuruses, kuid mitte üle kahekümne krooni igalt maetavalt.

(RT 1940, 33, 250 V.)

§ 44. Kui mõlemad abielupoolel on niisuguses teenistuses, mille järgi neil on õigus saada ühekordset toetusraha sünnituse või surma korral riigilt või omavalitsuselt, siis makstakse nimetatud toetusraha selle abielupoole teenistuse eest, kelle palk on suurem.

§ 45. Palgaks käesoleva seaduse mõttes loetakse rahatasu, mida kindlustatu saab vastavate eeskirjade põhjal isikliku töö eest.

Palgaks käesoleva seaduse mõttes ei loeta naturaaltasu või selle asemel antavat rahatasu ja summasid, mis määratakse erakorraliste väljaminekute katteks või eritööde tasuks, samuti ka preemiaid, tasu puhaskasust, tasu üle normi antud tundide ja ületunni töö eest, lasteabiraha, teenistusvanusetasu, lisapalka teenitud aastate eest, eriametite või kutsete eest juurdearvatavaid lisapalkasid ega muid juhuslikke tasusid.

4. peatükk.

Erieeskirjad.

§ 46. Ohvitseridele, sõjaväeametnikkudele, portupei aspirantidele, kaardiallohvitseridele, kaardisõduritele ja riigiteenijatele ning nende perekonnaliikmetele võimaldatakse sõjaväe-sanatooriumides ja -puhkekodudes viibimine tervise kosutamise otstarbel, ülalpidamise kuludele vastava tasu eest.

(RT 1940, 33, 250 X.)

§ 47. Sõjaväe-sanatooriumides ja -puhkekodudes võib tervise kosutamist või ravimist võimaldada ka välisriikide ohvitseridele ja nende perekonnaliikmetele.

§ 48. Paragrahvides 46 ja 47 ettenähtud sõjaväe-sanatooriumide ja -puhkekodude kasutamise alused ja tasunormid määrab Sõjaminister Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülema ettepanekul.

(RT 1938, 29, 234 III.)

§ 49. Käesoleva seaduse alusel õigustatud ravi saamise või andmise otstarbel tekkinud sõidukuludest kannab kindlustuskandja:

1. statsionaarse ravi saajate ja neile vastava arsti poolt määratud saatjate sõidukulud raud-, vee- ja maanteedel;
2. ambulatoorse ravi saajate sõidukulud raud- ja veeteedel, välja arvatud kindlustatute perekonnaliikmete sõidukulud;

3. arstlikuks järelevaatuseks arstlikkudesse komisjonidesse ilmujate sõidukulud raud- ja veeteedel, välja arvatud kindlustatute perekonnaliikmete sõidukulud;
4. sanitaarpersonaali poolt § 14 p. 1, 3 ja 5 ettenähtud ravi andmisel õnnetusjuhtumi paigal või haige asukohas sanitaarpersonaali sõidukulud raud-, vee- ja maanteedel.

Esimese lõike p. 1—4 tähendatud sõidukulud tasutakse liiklusalal kehtivate üldiste tariifide alusel või nende puudumisel Sõjaministri poolt kokkuleppel Majandusministriga pärast Riigikontrolöri arvamuse ärakuulamist määratud alusel, kusjuures § 28 p. 1 tähendatud isikute ja neile raviva arsti poolt määratud saatjate sõidukulud raud- ja veeteedel tasutakse kõige madalamale järgneva kõrgema klassi tariifi järgi, § 28 p. 2 tähendatud isikute ja neile raviva arsti poolt määratud saatjate sõidukulud raud- ja veeteedel — kõige madalama klassi tariifi järgi.

Sõidukulude tasumise aluste ja korra kohta annab juhendid Sõjamineister.

RT 1940, 33, 250 V.

§ 50. Teenistuskohuste täitmist takistavast tervisrikkest, samuti sünnitamise korral teenistusse mitteilmumisest on kindlustatu kohustatud viivitamata teadustama oma ülemusele, kui tema tervislik seisund seda ei takista.

§ 51. Teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt saadud tervisrikked tõendatakse:

1. kindlustatutel-riigiteenijatel — väeosa või asutise ülema kirjaliku tõendiga § 52—56 ettenähtud korras;
2. muudel kindlustatutel — Sõjaväelaste pensioni seaduses ettenähtud korras.

§ 52. Teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt tervisrikke saamise asjaolude kindlakstegemiseks koostatakse võimalikult kohe pärast sündmust väeosa või asutise ülema korraldusel akt, kui akti koostamist nõuab asjaosaline isik või kui väeosa või asutise ülem peab vajalikuks akti koostamise.

§ 53. Eelmises (52) paragrahvis ettenähtud akti koostamine on nõutav, kui on ette näha, et tervisriike ei ole parandatav esimese või lühiajalise ambulatoorse abiga (§ 14 p. 1 ja 2) või kui tervisrikke tagajärjel võib oletada töövõimekaotuse tekkimist.

§ 54. Juhul, kui akti koostamine ei ole võimalik viivitamata pärast sündmust (§ 52), koostatakse akt juurdluse andmetel tagantjärele, hiljemalt kolme kuu jooksul, arvates tervisrikke tekkimise päevast.

§ 55. Aktis märgitakse:

1. juhtumi koht ja aeg;
2. tervisrikkesaanu nimi, perekonnanimi ja ametikoht;
3. pealtnägijate ja muude tunnistajate nimed, perekonnanimed ja elukohad;
4. tervisrikke kirjeldus kohapealse järelevaatuse ja tunnistajate seletuste järgi.

Aktile kirjutavad alla selle koostaja ning p. 2 ja 3 nimetatud isikud.

§ 56. Aktile lisandatakse arstitunnistused tervisrikkesaanu tervisliku seisundi kohta ravimise algul ja ravimise lõpul.

Tervisrikkesaanu surma korral märgitakse arstitunnistusse ka surma põhjus.

§ 57. Akti alusel koostatakse § 51 p. 1 ettenähtud väeosa või asutise ülema kirjalik tõend, mis ühes aktiga ja arstitunnistusega lisandatakse kindlustatu teenistuskirjale.

§ 58. Kindlustatul või ta surma korral tema perekonnaliikmetel on õigus saada ärakirju eelmistes (52—57) paragrahvides tähendatud tõenditest, aktidest ja arstitunnistustest.

5. peatükk.

Lõppeeskirjad.

§ 59. Sõjaministril on õigus anda määrusi ja juhendeid selle seaduse elluviimiseks ja kohaldamiseks.

§ 59¹. Käesolevat seadust kohaldatakse üldreeglina ainult rahu ajal. Ajavahemikul mobilisatsiooni või sõja algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni kohaldatakse käesolevat seadust niivõrd, kui käesolevas seaduses tähendatud isikute haiguskindlustus pole korraldatud teisiti seadlusega.

RT 1940, 33, 250 V.

Nr. 9.

SÕJAVÄELASTE PENSIONI SEADUS,

RT 1936, 97, 772. (1937, 15, 116 III.)

I.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.**§ 1.** Käesoleva seaduse alla kuuluvad:

- 1) tegelikus sõjaväeteenistuses olevad ohvitserid ja sõjaväeametnikud, kes teenivad:
 - a) Sõjaministeeriumis ja sõjaväes;
 - b) kaitseliidus koosseisudes ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel;
 - c) piirivalves;
- 2) tegelikus sõjaväeteenistuses olevad ohvitserid, kes üldriiklikkudes või riigikaitse huvides on määratud või lähetatud teenistusse riigiasutistesse või -ettevõtetesse või omavalitsusasutistesse kodanikkudele või sõjaväelistele ametikohtadele;
- 3) kaadriallohvitserid ja -sõdurid, kes teenivad:
 - a) Sõjaministeeriumis ja sõjaväes;
 - b) kaitseliidus koosseisudes ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel,
 - c) piirivalves;
- 4) reservist õppuste, katsemobilisatsiooni või mobilisatsiooni puhul tegelikku sõjaväeteenistusse võetud ohvitserid, sõjaväeametnikud, ohvitseri-asetäitjad, allohvitserid ja sõdurid;
- 5) õpilased sõjaväe õppeasutistes ja sõjaväe orkestriõpilased;
- 6) ajateenijad;
- 7) kaitseliitlased ja naiskodukaitse liikmed:
 - a) seaduslike võimude abistamisel Eestis kehtiva põhiseadusliku riigikorra või kodanikkude julgeoleku kaitsmisel;
 - b) sõjaväe-, piirivalve- või politseivõimude abistamisel või ühiskondlikkude õnnetuste puhul abiandmisel, kui see teostub käsu korras või seaduslike võimude kutsel;
 - c) sanitaar-, vahi-, valve-, tagala- või rindeteenistuses;
 - d) õppustel, manöövritel, laagrites, kontrollkogumistel või laskeharjutustel;
 - e) kaitseliidu või naiskodukaitse üksuste esinemisel, mis on korraldatud Vabariigi Presidendi või Sõjavägede Juhataja käsul, — kui seejuures kaitseliidu või naiskodukaitse üksuste osavõtt esinemisest toimub vähemalt malevapealiku korraldusel;

- 8) kooliõpilased riigikaitseleistel õppustel viibimise ajal;
- 9) Eesti Vabariigi ja selle põhiseadusliku korra või kodanikkude julgeoleku kaitsmisest osavõtjad, kes ei kuulu ühegi muu pensioniseaduse alla;
- 10) kõikide elloendatud isikute surma korral nende perekonnad.

Erandina käesoleva paragrahvi p. 4 tähendatud sõjaväelastest need, keda pärast õppuste või katsemobilisatsiooni lõppu või pärast demobilisatsiooni on jäetud tegelikkusse sõjaväeteenistusse Sõjaministeeriumi või sõjaväkke, kaitse-liitu koosseisudes ettenähtud kindlapalgalistele ametikohtadele või piirivalvesse, kuuluvad vastavalt käesoleva paragrahvi p. 1, 2 või 3 alla (§ 7, 9).

Sõjaministri ametikohal olevad ohvitserid ja sõjaväeametnikud loetakse käesoleva paragrahvi punkt 1 alla kuuluvateks ka siis, kui nad ei ole tegelikult sõjaväeteenistuses.

Välisriigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud käesoleva seaduse alla ei kuulu.

RT 1938, 39, 362. (1940, 33, 250 X.)

§ 2. Käesoleva seaduse alusel makstakse selle seaduse alla kuuluvatele isikutele pensioni, toetusraha või mõlemaid koos.

§ 3. Pensioniks nimetatakse pensioniõiguslikule isikule ülalpidamiseks perioodiliselt makstavaid rahasummasid, millede suurus määratakse kindlaks käesolevas seaduses ettenähtud alustel ja korras.

Toetusrahaks nimetatakse asjaomasele isikule käesolevas seaduses ettenähtud alustel ja korras ainukordseks toetuseks määratavat rahasummat.

§ 4. Pensionid liigitatakse:

- 1) puhkepensionideks, mida makstakse pärast pensionisaamist õigustava pensioniõigusliku teenistusaja alammäära (§ 56) välja teenimist pensioniõiguslikust teenistusest lahkunud sõjaväelastele, arvesse võtmata nende tervislikku seisundit;
- 2) tervisrikke-pensionideks, mida makstakse pärast pensionisaamist õigustava pensioniõigusliku teenistusaja alammäära (§ 58) välja teenimist pensioniõiguslikust teenistusest tervislikkudel põhjustel lahkunud sõjaväelastele, kes seaduses ettenähtud korras on tunnustatud sõjaväeteenistusse kõlbmatuks tervisrikete tõttu, mis on saadud väljaspool teenistuskohuste täitmist;
- 3) teenistustervisrikke-pensionideks, mida makstakse asjaomastele isikutele rahuajal teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikke tagajärjel tekkinud töövõimekaotuse puhul;
- 4) sõjapensionideks, mida makstakse:
 - a) asjaomastele isikutele sõjaajal teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikke tagajärjel tekkinud töövõimekaotuse puhul;
 - b) Vabaduse Risti kavaleridele, kes Vabadussõja ajal kuni 3. jaanuarini 1920 on teeninud käesoleva seaduse § 65 loendatud ametikohtadel vähemalt 10 kuud;
- 5) perekonna-pensionideks, mida makstakse § 1 p. 1—9 loendatud isikute surma korral nende perekondadele käesolevas seaduses ettenähtud alustel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 5. Tervisriike loetakse käesoleva seaduse järgi teenistuskohuste täitmisel saaduks, kui see tervisriike:

- 1) on sõltuv teenistuskohuste täitmisest või
- 2) tekkis tähendatud sõltuvusest olenematult asjaomase isiku teenistuskohuste täitmise ajal, välja arvatud kannatanu poolt iseenele tahtlikult tekitatud tervisriike.

Kui isik p. 1 või 2 ettenähtud tervisrikke tagajärjel sureb pensioniõiguslikus teenistuses olles, loetakse tema surm sõltuvaks teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikkest (§ 81).

§ 6. Tervisrikke-, teenistustervisrikke- ja sõjapensionid (§ 4 p. 2 ja 3 ning p. 4 lit. a) on ajutised või alalised — olenevalt sellest, kas pensioniõigusliku isiku pensionisaamist õigustav töövõimekaotus on tunnustatud ajutiseks või püsivaks.

Samuti on ajutised või alalised ka nende perekonnaliikmete pensionid, kellele pensioniõigus on olnud nende tervislikust seisundist.

§ 7. Paragrahvi 1 p. 1, 2 või 3 alla kuuluvad isikud võivad saada puhke-, tervisrikke-, teenistustervisrikke- või sõjapensioni.

Paragrahvi 1 p. 4, 5, 6, 7, 8 või 9 alla kuuluvatel isikutel on õigus ainult teenistustervisrikke- või sõjapensionile.

Erandina § 1 p. 4 alla kuuluvad sõjaväelased võivad saada käesoleva seaduse alusel puhke- või tervisrikke-pensioni ainult tegelikus sõjaväeteenistuses olnud aja eest, kui selle aja alusel arvatud pensioniõigusliku teenistusaja määr võrdub vähemalt vastavale aja alammäärale, mis käesoleva seaduse järgi annab õiguse puhke- või tervisrikke-pensioni saamiseks. Selles erandis ettenähtud tegelikus sõjaväeteenistuses olnud aja arvutamisel võetakse arvesse ka endise Vene sõjaväes teenitud aeg (§ 49).

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 8. Iseenele tahtlikult tekitatud tervisriike või sellest järeldunud surm annab õiguse saada pensioni ja toetusraha alusel, mis on ette nähtud käesolevas seaduses pensioni ja toetusraha saamiseks pensioniõiguslikus teenistuses saadud tervisrikke või surma puhul (§-id 58, 59, 60, 61, 63 p. 1, 64, 68, 69, 80, 84) ainult juhtudel, kui:

- 1) tervisrikke tekitamise ajal kannatanu oli süüdimatu või
- 2) tervisrikke tekitamine oli paratamatu teenistuskohuste täitmise tõttu.

§ 9. Pensioni ja toetusraha arvutamisel võetakse aluseks:

- 1) tegelikust sõjaväeteenistusest kindlapalgalistelt ametikohtadelt lahkunud ohvitseridel, sõjaväeametnikkudel ja kaadriallohvitseridel ja -sõduritel ning tähendatud sõjaväelaste perekondadel (§ 1 p. 1, 2, 3 ja 10) — pensioniõiguslikus teenistuses olnud isiku ametikoha või auastme palk, mida ta pensioni arvutamisel aluseks võetaval ametikohal või aluseks võetavas auastmes teenides tegelikult oli õigustatud saama (§ 24 ja 30), ning peale selle tema pensioniõigusliku teenistusaja kestus (§ 40—55) või tervislik seisund (§ 60—64) või mõlemad viimased koos (§ 58—59);
- 2) teistel käesoleva seaduse alla kuuluvatel pensioniõiguslikus teenistuses olnud isikutel ja nende perekondadel (§ 1 p. 4, 5, 6, 7, 9 ja 10) — käesoleva seaduse § 27 tähendatud palgamäär või rahasumma ja asjaomase isiku tervislik seisund (§ 60—64).

Pensionioigusliku teenistuse kestust p. 2 tähendatud isikutele pension määramisel ei arvestata.

Erandid neist eeskirjadest on ette nähtud käesoleva seaduse § 38, 39 ja 65.

RT 1938, 39, 362. (1940, 33, 250 X.)

§ 10. Teenistust, milles olemine on eeltingimuseks pensionioiguse omandamiseks, nimetatakse pensionioiguslikuks teenistuseks. Pensionioigusliku teenistuses kindlapalgalist ametikohtadel viibimise aeg võetakse arvesse puhke- ja tervisrikke-pensioni väljateenimise ajana ning seda aega nimetatakse pensionioiguslikuks teenistusaajaks.

§ 11. Kellelgi ei ole õigust saada ühel ja samal ajal kahte pensioni ega pensioni ja palka teenistuse eest, mis annab õiguse pensioni saamiseks § 17 ettenähtud Pensionikapitalist, välja arvatud lastega lesknaised, kellele on pension määratud mehe teenistuse eest, ja isikud, kellele on määratud pension Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel.

Eelmises lõikes tähendatud lesknaine omab pensionioiguslikus teenistuses olles pensionioigust seni, kuni tal on pensionioiguslik laps abielust mehega, kelle teenistuse eest temale on määratud pension.

RT 1938, 39, 362.

§ 12. Pensionisaaja pensionioiguslikku teenistusse astumise läbi katkenud pensioni asemele uuestimääratud pension ei või olla vähem eelmisest pensionist.

§ 13. Sõjaväelistes auastmetes või sõjaväeametniku kutses olevate isikute degradeerimise puhul vähendatakse nende pensioni poole võrra, arvates degradeerimispäevast, — kui nad ei ole kaotanud pensionisaamise õigust kohtuotsuse põhjal.

Sõjaväelisse auastmesse või sõjaväeametniku kutsesse uuesti ülen-damise puhul eelmises lõikes tähendatud isikud omandavad õiguse saada pensioni endisel määral, arvates ülendamispäevast.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 14. Isikule, kellel on õigus saada pensioni või toetusraha mitme seaduse või ühe ja sama seaduse mitme paragrahvi või ühe ja sama paragrahvi, kuid mitme ametikoha alusel, määratakse see pension või toetusraha, mis on suurim.

§ 15. Isikule, kelle pension, ühes arvatud ka suurendus § 66 järgi, on väiksem kui 50 krooni kuus, makstakse iga tema ülalpidamisel oleva ja § 76 ettenähtud nõudeile vastava lihase lapse eest lisapensioni 6 kr. kuus, kuid nii, et pension ühes lisapensioniga laste eest ei tõuseks üle 50 krooni kuus. Seda lisapensioni ei maksta isikule, kelle lastel on õigus saada laste-abiraha erieeskirjade alusel, samuti ei võeta seda lisapensioni arvesse pensioni määramisel perekonnale.

RT 1938, 39, 362.

§ 16. Ühegi käesoleva seaduse alla kuuluva isiku, samuti ka tema perekonna aastapensioni kogusumma ei või ületada aastapalka, rahasummat või palgamäära (§ 24—29), mis on võetud aluseks tema pensioni arvutamisel.

§ 17. Pensionid ja toetusrahad makstakse Pensionikapitalist, mis seisab Sotsiaalministeeriumi valitsemisel.

2. peatükk.

Pensionikapitalimaks.

§ 18. Pensionikapitali heaks maksavad pensionikapitalimaksu kõik käesoleva seaduse alusel pensioniõiguslikus teenistuses olevad isikud, välja arvatud:

- 1) ajateenijad ja ajateenijatega ühesugust palka saavad muud sõjaväelased;
- 2) reservist õppuste, katsemobilisatsiooni või mobilisatsiooni puhul tegelikku sõjaväeteenistusse võetud allohvitserid ja sõdurid;
- 3) kaitseliitlased kindla palgata ametikohtadel ja naiskodukaitse liikmed;
- 4) kooliõpilased riigikaitselistel õppustel;
- 5) paragrahvis 1 p. 9 tähendatud isikud.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

§ 19. Pensionikapitalimaksu võib võtta iga kuu kuni 4 protsenti pensioniõiguslikus teenistuses oleva isiku palgast (§ 24). Protsendi suuruse määrab Vabariigi Valitsus.

§ 20. Kui isik teenib mitmel ametikohal, mis annavad õiguse pensioni saamiseks, siis võetakse temalt pensionikapitalimaksu ainult ühe ja nimelt selle ametikoha järgi, mille järgi ta saab suurima palgasumma.

§ 21. Pensionikapitalimaks arvatakse maha maksjate palgast. Mahaarvamist teostatakse ja arvestatakse Sõjaministri poolt kokkuleppel Sotsiaalministri, Majandusministri ja Riigikontrolõriga antud juhendite järgi.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 22. Pensionikapitalimaksud, kuivõrd eelmise (21.) paragrahvi alusel antud juhendid ei määra teisiti, tasutakse kahe nädala jooksul pärast palga maksmist Eesti Panka või selle osakonda Sotsiaalministeeriumi Pensionikapitali arvele. Pensionikapitalimaksud, mis ei ole öiendatud tähtaegadel, loetakse maksuvõlaks, mille pealt maksu kinnipidamist teostavad asutised ja ettevõtted maksavad Pensionikapitali heaks viivitusraha 1% kuus, lugedes alanud kuu terveks kuuks.

Võlgnevad maksud nõutakse sisse administratiivkorras.

§ 23. Pensionikapitalimaksud ümmardatakse nii, et sentide poolikus kümnes viit või vähemat arvu sente ei arvestata, kuna sendid üle viie arvatakse terveks kümneks sendiks.

3. peatükk.

1. jagu.

Palgad.

§ 24. Tegelikust sõjaväeteenistusest kindlupalgalistelt ametikohtadelt lahkunud ohvitseridele, sõjaväeametnikkudele, kaadriallohvitseridele ja -sõduritele ja tähendatud sõjaväelaste perekondadele (§ 1 p. 1, 2, 3 ja 10) pensioni ja toetusraha määra arvutamisel aluseks võetakse palgaks (§ 9 p. 1) käesoleva seaduse järgi loetakse pensioniõiguslikus teenistuses oleva isiku teenistuse eest määratud aastane töötasu rahas ja natuuras (nagu isiklik kraamvarustus, korter,

küte, toit, valgustus) ühes selle juurde arvatud kõigi nende alaliste lisatasudega, millede kohta järgnevas lõikes või lisatasa määramise seaduses või seadluses ei ole tehtud erandit.

Palgaks käesoleva seaduse mõttes ei loeta:

- 1) summasid, mis määratakse erakorraliste väljaminekute katteks (nagu läkitamise päeva-, sõidu- ja reisirahad, esinduskulud, laagri-, manöövri- ja navigatsioonipäevarahad);
- 2) eritööde tasu, preemiaid, tasu ületunnitöö ja üle normi antud tundide eest;
- 3) tasu tundide andmise eest, kui seda ei loeta alaliseks palgaks;
- 4) lasteabiraha;
- 5) teenistusvanuse-tasu;
- 6) lisapalka teenitud aastate või eriameti eest;
- 7) kaadriallovitseridele ja -sõduritele iga kolme- ja iga kümneaastase vahetpidamata teenistuse eest makstavat lisatasa.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 25. Natuuras antava palga rahalise väärtuse pensioni arvutamisel aluseks võtmiseks määrab kindlaks Sõjavägede Nõukogu.

Sõjaväelastele ette väljaantud isiklikku kraamvarustist ega selle rahalist väärtust pensioni määramisel ei arvestata ettemakstud palgana.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 29, 234 III.)

§ 26. Sõjaväe esindajate ning välismaale hariduse täiendamiseks või teenistusalaste kogemuste omandamiseks läkitatud sõjaväelaste palgamääraks arvatakse selle ametikoha palgamäär, millisel ametikohal nad teenisid viimati siseriigis enne välismaale läkitamist.

Teiste välismaal teenistuses olevate isikute palgamääraks loetakse vastava ametiastme palgamäär siseriigis. Vastava ametiastme määrab Sõjavägede Nõukogu.

Samuti määrab Sõjavägede Nõukogu pensioni aluseks võetava palgamäära või vastava palgaastme neile isikuile, kes teenisid sõjaeagsetes koosseisudes ettenähtud, kuid pärast likvideeritud ametikohtadel.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 29, 234 III.)

§ 27. Paragrahvis 1 p. 4, 5, 6, 7, 8 ja 9 loendatud isikute ning nende perekondade pensioni ja toetusraha määra arvutamisel võetakse aluseks (§ 9 p. 2):

- 1) ohvitseridel, sõjaväeametnikkudel, ohvitseride asetäitjatel ja tähen-datud sõjaväelaste perekondadel — nendele sõjaväelastele Sõjaväelaste palga seadluses ettenähtud sõjaväest makstav palgamäär, juurde arvatud sõjaväest natuuras antava palga väärtus;
- 2) kõikidel teistel — käesoleva seaduse § 28 ja 29 ettenähtud rahasummadest või palgamääradest need, mis vastavad ametikohale või teenistusülesannetele, millisel teenis või milliseid täitis asjaomane isik tema töövõimekaotust või surmasaamist põhjustava tervisrikkete tekkimise ajal.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 28. Ajateenijate, ajateenijate palganormide järgi palka saajate sõjaväe-õppeasutiste õpilaste, sõjaväe orkestriõpilaste ja reservist õppuste, katsemobilisatsiooni või mobilisatsiooni puhul tegelikku sõjaväeteenistusse võetud allohvitseride ja sõdurite, samuti riigikaitselistel õppustel olevate kooliõpi-

laste ja § 1 p. 9 tähendatud isikute pensioni ja toetusraha arvutamisel võetakse rahaliseks aluseks:

- 1) noortel, reameestel, kapralitel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel, samuti ka sõjaväe orkestriõpilastel, kooliõpilastel ja § 1 p. 9 tähendatud isikutel — 58 krooni kuus;
- 2) nooremseersantidel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel — 61 krooni kuus;
- 3) seersantidel, vanemseersantidel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel — 65 krooni kuus;
- 4) nooremveebliitel, veebliitel, vanemveebliitel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel — 69 krooni kuus.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 29. Kaitseliitlastel, kes ei teeni kaitseliidu koosseisudes ettenähtud kindlapalgalist ametikohtadel, naiskodukaitse liikmetel ja tähendatud isikute perekondadel võetakse pensioni ja toetusraha arvutamisel rahaliseks aluseks:

- 1) jaopealiku abidel, malevlastel ja neile vastavatel naiskodukaitse liikmetel — 58 krooni kuus;
- 2) jaopealikutel, neile vastavatel kaitseliitlastel ja naiskodukaitse liikmetel — 61 krooni kuus;
- 3) rühmapealiku abidel, neile vastavatel kaitseliitlastel ja naiskodukaitse liikmetel — 65 krooni kuus;
- 4) nooremveebliitel, veebliitel, vanemveebliitel ja neile vastavatel kaitseliitlastel ja naiskodukaitse liikmetel — 69 krooni kuus;
- 5) kompaniipealiku abidel, rühmapealikutel ja neile vastavatel pealikutel — riigiteenijate palk XXI palgaastme järgi;
- 6) malevkonna-, pataljoni-, kompanii-, patarei- ja eskadronipealikutel, neile vastavatel pealikutel ja pealikute abidel, naiskodukaitse esinaistel ja nende abidel — riigiteenijate palk XIX palgaastme järgi;
- 7) malevapealiku abidel, neile vastavatel pealikutel ja pealikute abidel, naiskodukaitse esinaistel ja nende abidel — riigiteenijate palk XVI palgaastme järgi;
- 8) naiskodukaitse esinaisal — riigiteenijate palk XI palgaastme järgi.

P. 4 — RT 1940, 33, 250 VI.

2. jagu.

Pensionimääramise arvessevõetavad ametikohad ja aastmed.

§ 30. Tegelikust sõjaväeteenistusest kindlapalgalistelt ametikohtadelt lahkunud ohvitseride, sõjaväeametnikkude, kaadriallohvitseride ja -sõdurite ja nende perekondade pensioni arvutamisel võetakse aluseks ametikoha või aastme palk (§ 9 p. 1) käesoleva seaduse § 31—39 eeskirjade kohaselt, kusjuures võetakse arvesse ainult need ametikohad või aastmed, millistel ametikohtadel või millistes aastmetes nad teenisid tegelikus sõjaväeteenistuses olles.

Ametikohaks käesolevas seaduses loetakse ka see ametikoht, kus sõjaväelane teenib ajutise kohustetäitjana, kuid ainult selle aja jooksul, mil ta selle ametikoha järgi on õigustatud saama täit palka.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940 33, 250 X.)

§ 31. Pension määratakse viimase ametikoha palga järgi:

- 1) neile, kes viimasel ametikohal on teeninud rahuajal vähemalt 2 aastat või sõjaajal vähemalt 8 kuud, — kui nad ei kuulu käesoleva paragrahvi teistes punktides või § 32—34 ettenähtud tingimuste alla;
- 2) neile, kes kohtuotsuse põhjal, distsiplinaarkorras, auastmes alandamise või mitterahuldava atestatsiooni tõttu on määratud madalamapalgalisele ametikohale, — kui nad lahkuvad teenistusest sellelt ametikohalt;
- 3) degradeeritud ja uuesti ülendatud ohvitseridele, — kui nad lahkuvad teenistusest sellelt ametikohalt, kuhu nad määrati pärast uuesti ülendamist ohvitseriks.

§ 32. Pension määratakse eelviimase ametikoha palga järgi:

- 1) neile, kes ei kuulu § 31, 33 ja 34 ettenähtud tingimuste alla;
- 2) neile, kes koosseisude vähendamisel, ümbermoodustamisel või tervise-likkudel põhjustel on määratud vähemapalgalisele ametikohale, — kui nad lahkuvad teenistusest sellelt ametikohalt.

§ 33. Pension määratakse kahe viimase ametikoha palgast vähema palga järgi neile, kes pensioni saamise katkestasid uuesti tegelikku sõjaväe-teenistusse astumisega ning selle järgi teenisid ainult ühel ametikohal ja alla § 31 p. 1 tähendatud ajanormide, — kui seejuures uuestimääratav pension ei ole vähem eelmisest pensionist (§ 12).

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 34. Pension määratakse kahe viimase ametikoha palgast suurema palga järgi, arvestamata muid tingimusi:

- 1) neile, kelle töövõimekaotus on tekkinud teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikket;
- 2) nende isikute perekondadele, kellede surm oli sõltuv teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikket (§ 5 ja 73).

§ 35. Auastme järgi palka saanud sõjaväelastele ja nende perekondadele määratakse pension § 31—34 ettenähtud alustel, kusjuures ametikoha palga asemel käsitatakse auastme palka ning ametikohal teenitud aja normide asemel — tegelikult vastavas auastmes oldud ajamäärasid.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 36. Isikul, kellel mitu ametikohta, arvutatakse pension tema teenistusest lahkumisel selle ametikoha palga järgi, mille järgi ta sai suurimat täispalka, kusjuures võetakse aluseks § 31—35 ettenähtud ajamäärad.

§ 37. Kui pensioni arvutamisel arvestatava ametikoha või auastme palgamäära on muudetud ajal, mil pensioniõiguslik isik teenis tähendatud ametikohal või auastmes, siis võetakse tema pensioni arvutamisel aluseks ametikoha või auastme viimane palgamäär, millist ta oli õigustatud saama tähendatud ametikohal või auastmes teenides.

§ 38. Teenistus üle koosseisu arvestatakse käesoleva seaduse järgi nagu teenistus koosseisus selle astme ametikohal või, juhul, kui üle koosseisu olija saab palka auastme järgi, selles auastmes, millise astme ametikoha või millise auastme palganormile vastab üle koosseisu olijale makstav palk.

§ 39. Reservist õppustele või katsemobilisatsiooni puhul tegelikku sõjaväeteenistusse võetud ohvitseride ja sõjaväeametnike teenistus arvestatakse käesoleva seaduse järgi nagu tegelik sõjaväeteenistus üle koosseisu.
(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

4. peatükk.

Pensioniõigusliku teenistusaja arvestamine.

§ 40. Sõjaväelastel arvestatakse pensioniõigusliku teenistusajana iga-sugune tegelik sõjaväeteenistuses olemine, välja arvatud § 54 ettenähtud erandid.

Samuti arvestatakse pensioniõigusliku teenistusajana ka teenistus Vaba-dussõja ajal kaitseliitlasena neil, kes selle teenistuse eest said palka või päe-varaha sõjaväelastega ühesugustel alustel või võtsid osa vahi- või rindeteenistusest.
(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 41. Teenistus rahu ajal sõjaväes rivikompaniis, sellele vastavas või väiksemas riviüksuses koosseisus ettenähtud ohvitseri, kaadriallohvitseri või kaadrisõduri ametikohal ülemana või ajutise ülemana annab iga nelja tegeliku teenistuspäeva kohta lisateenistusaega ühe päeva.

Sama lisateenistusaega pensioniõigusliku teenistusaja arvutamisel annab teenistus, välja arvatud ajutine kohustetäitmine:

- 1) kaitseliidus — vanema instruktori, instruktori või noorema instruk-tori ametikohal;
- 2) piirivalve rajoonides ja vahilaevadel — rajooniülema, sellele vastaval või madalamal ohvitseri, kaadriallohvitseri või kaadrisõduri ameti-kohal;
- 3) riigikaitseala õpetaja ametikohal, kui see ametikoht loetakse astmelt vastavaks mitte kõrgemale kui kompaniiülema ametikohale.

Lisateenistusaja saamist õigustava teenistusena eelmistes lõigetes loet-letud ametikohtadel arvestatakse ka neilt ametikohtadelt läkitamisel viibi-mine, samuti nende ametikohtade ülesannete täitmisest eemalolek haiguse tõttu või puhkuse puhul, välja arvatud kaks kuud või rohkem vahetpidamata kestnud erakorralised puhkused, — selle aja kestel, mille eest asjaomane isik on õigustatud palka saama.

Kahtluse korral, kas üksus lugeda riviüksuseks või mitte, otsustab küsi-muse Sõjavägede Nõukogu.

(RT 1940, 33, 250 VI.)

§ 42. Õhukaitse juhatuse, üksuste ja asutiste koosseisudes ettenähtud ametikohtadel teenivatele lenduri, lendurvaatleja, aviomehaaniku või avio-motoristi kutses kinnitatud sõjaväelastele iga tegelikult õhus viibitud lennu-tund annab lisateenistusaega kuus päeva. See lisateenistusaeg sõjaväelasele ühel kalendriaastal ei või olla suurem kui kuus kuud, kusjuures eelmiste aastate lennutundide ülejääke ei arvestata järgmistel aastatel.

Juhul, kui käesolevas paragrahvis tähendatud sõjaväelasel on ühtlasi õigus saada lisateenistusaega ka § 41 alusel, antakse temale see lisateenis-tusaeg, mis on suurem.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 43. Allveelaevadel koosseisudes ettenähtud, samuti tuukrite ametikohtadel teenivatele sõjaväelastele annab iga tegelikult vee all viibitud tund lisateenistusaega kuus päeva. See lisateenistusaeg sõjaväelasele ei või ühel kalendriaastal olla suurem kui kuus kuud, kusjuures eelmiste aastate vee all viibitud tundide ülejääke ei arvestata järgmistel aastatel.

Juhul, kui käesolevas paragrahvis tähendatud sõjaväelasel on ühtlasi õigus saada lisateenistusaega ka § 41 alusel, antakse temale see lisateenistusaeg, mis on suurem.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 44. Sõjast osavõtnutel loetakse pensioniõigusliku teenistusaja arvutamisel teenistusaeg:

- 1) rindel ja laevadel navigatsioonis ning taudide vastu võitlemisel, samuti sõjategevust juhtivatel ametikohtadel — üks päev kolmeks päevaks;
- 2) tagalas — üks päev kaheks päevaks.

Sõjategevust juhtivad ametikohad määrab Vabariigi President.

Väeosade ja nende allüksuste rindel ning laevade navigatsioonis viibimise aja, samuti üksused, ametikohad ja ametiisikud taudide vastu võitlemisel ja selle võitluse kestuse määrab Sõjavägede Ülemjuhataja.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 II.)

§ 45. Rindeteenistuseks loetakse:

- 1) teenistus vaenlase vastu otseselt tegutsevates väeosades ja nende allüksustes;
- 2) teenistus laeval selle navigatsioonis viibimise ajal.

Rindeteenistusena arvestatakse rindelt haiguse tagajärjel evakueerimisel, samuti läkitamisel viibimise aeg kuni 2 nädalani ning teenistuskohuste täitmisel saadud haavamiste, vigastuste või taudide tagajärjel evakueerimisel viibimise aeg — kuni ravimise lõpuni haiglas.

§ 46. Pensioniõigusliku teenistusaja arvestamisel loetakse Vabadussõja alguseks 21. november 1918.

Teenistus rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel võetakse arvesse säärasena kuni 2. veebruarini 1920, tagalateenistus — kuni 1. maini 1920.

Teenistus rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel 2. veebruarist 1920 kuni 1. maini 1920 arvestatakse tagalateenistusena.

§ 47. Teenistus eesti rahvuslikkudes väeosades alates 6. detsembrist 1917, samuti teenistus Eesti väeosades alates 24. veebruarist 1918 arvestatakse sõjaegse tagalateenistusena Eesti Vabariigi sõjaväes.

Neil eesti rahvuslikkudes või Eesti väeosades teeninud sõjaväelastel, kes Vabadussõjast on võtnud osa kuni 2. veebruarini 1920 vähemalt 10 kuud, arvestatakse aeg eesti rahvusliku väeosa või Eesti väeosa likvideerimisest kuni 21. novembrini 1918 pensioniõigusliku teenistusajana — päev päevaks.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 48. Neil, kes Saksa okupatsiooni ajal võtsid osa Eesti omakaitse organiseerimisest, arvestatakse tähendatud organiseerimisest osavõtu aeg kuni 21. novembrini 1918 pensioniõigusliku teenistusajana — üks päev kaheks päevaks.

§ 49. Teenistus endise Vene sõjaväes ohvitserina, sõjaväeametnikuna, sõjaaegse sõjaväeametnikuna, sõjaväeametniku asetäitjana, sõjaväelise õppeasutise õpilasena, vabatahtlikuna, kaadriallohvitserina ja -sõdurina või ajateenijana võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusajana käesoleva seaduse järgi:

- 1) neil, kes astusid Eesti sõjaväeteenistusse enne 6. detsembrist 1919, — vaatamata teenistuse kestusele Eesti sõjaväes;
- 2) neil, kes astusid Eesti sõjaväeteenistusse pärast 6. detsembrist 1919, — kui nad Eesti sõjaväes tegelikult on teeninud vähemalt 5 aastat.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 50. Teenistus endise Vene sõjaväes võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusajana kuni 6. detsembrini 1917, lugedes teenistust:

- 1) sõjaajal: rindel vaenlase vastu tegutseva diviisi piirkonnas, välja arvatud diviisi voor ja diviisi laatsaretid; kõigil sõjategevust juhtivatel riviala ja operatiivala ametikohtadel ning vaenlase vastu tegutsevatel laevadel navigatsioonialal — üks päev kaheks päevaks;
- 2) sõjaajal väljaspool p. I tähendatud piirkonda ja rahuajal — päev päevaks.

Maailmasõja kestuseks käesoleva seaduse järgi loetakse aeg 18. juulist 1914 kuni 6. detsembrini 1917.

§ 51. Vaidluse korral, kas veneaegne teenistus lugeda rinde- või tagalateenistuseks, otsustab küsimuse Sõjavägede Nõukogu.

(RT 1938, 29, 234 III.)

§ 52. Sõjaväelastel võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusajana päev päeva eest ka see aeg, mis nad enne oma lahkumist tegelikult sõjaväeteenistusest on olnud säärases teenistuses, mis riigiteenijate kohta maksivate pensioniseaduste järgi loetakse pensioniõiguslikuks teenistuseks. Seejuures teenistus endise Vene valitsuse ajal arvestatakse kuni 15. novembrini 1917.

Eesti riigi- ja omavalitsusteenistus arvestatakse alates 11. novembrist 1918.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 53. Pensioniõigusliku teenistusaja arvutamisel võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusaja koguarvust ainult täisaastad. Seejuures ülejääk 183 päeva või rohkem loetakse täisaastaks, kuna ülejääki alla 183 päeva ei arvestata.

§ 54. Pensioniõigusliku teenistusajana ei arvestata aega, mille jooksul sõjaväelane:

- 1) oli kindla kuupalgata teenistuses;
- 2) viibis palgata puhkusel;
- 3) oli sõjavangis;
- 4) oli väejuuksus;
- 5) puudus oma teenistuskohast või üksusest omavoliliselt, kui ta selle omavolilise lahkumise või äraoleku eest on karistatud kohtu poolt;
- 6) kandis temale kohtu poolt määratud aresti- või vangistuskaristust.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 55. Kohtu alla andmise, eeluurimise või juurdluse puhul teenistuskohuste täitmisest eemalolemise aeg arvestatakse pensioniõigusliku teenistusajana ainult siis, kui teenistuskohuste täitmisest eemaldatu on kohtu poolt õigeaks mõistetud või kui süüdistus tema vastu on lõpetatud.

5. peatükk.

Pensiooni ja toetusraha määrad teenistusest lahkunud isikutele.

1. jagu.

Puhkepension.

§ 56. Puhkepensioni (§ 4 p. 1) saamise õigust omavad sõjaväelased, kes on teeninud välja vähemalt 25 aastat pensiooniõiguslikku teenistusaega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 57. Puhkepensioni määratakse 25-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja eest 45 protsenti palgast.

Iga järgneva aastaga kuni 30-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja väljateenimiseni puhkepensioni määr suureneb 3 protsendi võrra palgast (tabel nr. 1).

2. jagu.

Tervisrikke-pension.

§ 58. Tervisrikke-pensiooni (§ 4 p. 2) saamise õigust omavad pärast 10-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja väljateenimist sõjaväelased, kes pensiooniõiguslikust teenistusest lahkumisel olid tervislikult kõlbmatud sõjaväeteenistusse väljaspool teenistuskohuste täitmist saanud tervisrikke tõttu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 59. Tervisrikke-pension määratakse 10-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja väljateenimise eest:

- 1) neile, kes vajavad alalist kõrvalabi — 35 protsenti palgast;
- 2) neile, kes ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 25 protsenti palgast.

Punktis 1 tähendatuil suureneb iga järgneva aastaga kuni 30-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja väljateenimiseni tervisrikke-pensiooni määr $1\frac{1}{4}$ protsendi võrra palgast (tabel nr. 2).

Punktis 2 tähendatuil suureneb iga järgneva aastaga kuni 25-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja väljateenimiseni tervisrikke-pensiooni määr $1\frac{1}{3}$ protsendi võrra palgast ja sealt edasi kuni 30-aastase pensiooniõigusliku teenistusaja väljateenimiseni 3 protsendi võrra palgast (tabel nr. 2).

3. jagu.

Teenistustervisrikke-pension.

§ 60. Teenistustervisrikke-pensiooni (§ 4 p. 3) saamise õigust omavad isikud, kes rahuajal teenistuskohuste täitmisel saanud tervisrikke (§ 5) tõttu on kaotanud töövõimest vähemalt 10 protsenti.

§ 61. Teenistustervisrikke-pensiooni määratakse pensiooniõigusliku teenistuse kestusele vaatamata protsentidena asjaomase isiku palgast või palga asemel pensiooni arvutamise aluseks ettenähtud rahasummast või palgamäärast (§ 24—29):

- 1) neile, kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt (§ 5 p. 1) on kaotanud töövõime täieliselt:
 - a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 85 protsenti;
 - b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 75 protsenti;
- 2) neile, kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt (§ 5 p. 1) on kaotanud töövõime osaliselt — nii mitu protsenti eeltähendatud palga või rahasumma või palgamäära 75 protsendist, kui mitme protsendiline on töövõimekaotus;
- 3) neile, kes teenistuskohuste täitmisel p. 1 ettenähtud sõltuvusest olenematult (§ 5 p. 2) on kaotanud töövõime täieliselt:
 - a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 75 protsenti;
 - b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 65 protsenti;
- 4) neile, kes teenistuskohuste täitmisel p. 1 ettenähtud sõltuvusest olenematult (§ 5 p. 2) on kaotanud töövõime osaliselt — nii mitu protsenti käesolevas paragrahvis tähendatud palga või rahasumma või palgamäära 65 protsendist, kui mitme protsendiline on töövõimekaotus.

§ 62. Kui sõjaväeteenistusse tervislikult kõlbmatuks tunnustatud isikule määratav teenistustervisrikke-pension osutub vähemaks pensionist, mis sama isik tervislikkudel põhjustel teenistusest lahkumise päeval oleks õigustatud saama väljateenitud pensioniõigusliku teenistusaja eest, kui tema tervisriike oleks saadud väljaspool teenistuskohuste täitmist, siis määratakse sellele isikule teenistustervisrikke-pensioni asemel tervisrikke-pension § 59 alusel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

4. jagu.

Sõjapension.

§ 63. Sõjapensioni (§ 4 p. 4) saamise õigust omavad:

- 1) isikud, kes sõjaajal teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikke tõttu on kaotanud töövõimest vähemalt 10 protsenti;
- 2) paragrahvis 4 p. 4 lit. b all tähendatud sõjaväelased — Vabaduse Risti kavalerid.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 64. Sõjapensioni määratakse eelmise (63.) paragrahvi p. 1 ettenähtud isikutele protsentidena nende palgast või palga asemel pensioni arvutamise aluseks ettenähtud rahasummast või palgamäärast:

- 1) neile, kes kaotanud töövõime täieliselt:
 - a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 100 protsenti;
 - b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 85 protsenti;
- 2) neile, kes kaotanud töövõime osaliselt, — nii mitu protsenti eeltähendatud palga, rahasumma või palgamäära 85 protsendist, kui mitme protsendiline on töövõimekaotus.

§ 65. Sõjaväelastele Vabaduse Risti kavaleridele, kes Vabadussõja ajal kuni 3. jaanuarini 1920 teenisid alltähendatud ametikohtadel vähemalt 10 kuud (§ 4 p. 4 lit. b ja § 63 p. 2), määratakse pensioni järgmiselt:

- 1) diviisiülema või merejõudude juhataja ametikohal teeninutele — 50 protsenti diviisiülema palgast;

- 2) diviisiülema, diviisiülema abi ja brigaadiülema ametikohtadel kokkuarvatult vähemalt 10 kuud teeninutele — 50 protsenti sõjaväeringkonna ülema palgast;
- 3) diviisi staabi ülema ametikohal teeninutele — 50 protsenti diviisi staabiülema palgast;
- 4) rindel tegutsenud: polgu, üksiku pataljoni, kindluse raskesuurtükiväe divisjoni, laiarööpmelise soomusrongi ülema või miiniristleja või suurtükilaeva komanderi ametikohal teeninutele — 50 protsenti üksiku pataljoni ülema palgast.

(RT 1937, 15, 116 III.)

5. jagu.

Pensioni erinormid Vabadussõjast osavõtnud isikutele ja Vabaduse Risti kavaleridele.

RT 1938, 39, 362.

§ 66. Vabadussõjast osavõtnud isikute ja Vabaduse Risti kavaleride pensionid, mis arvatud üldiste normide järgi, välja arvatud § 65 alusel määratavad pensionid, suurendatakse eraldi igale alljärgnevale tingimusele vastavalt, arvates sellest palgast, rahasummast või palgamäärast, mille järgi nende pension on arvatud:

- 1) 3 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920 vähemalt 10 kuud;
- 2) 3 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920 vähemalt 6 kuud:
 - a) rindel, b) sõjategevust juhtivatel ametikohtadel või c) rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel kokku;
- 3) 6 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920 vähemalt 6 kuud üksiku väeosa ülema, sellega võrdsetel või kõrgematel ametikohtadel eraldi või kokku;
- 4) 1 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjas lahingus on haavatud või põrutatud või kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt on haigestunud Vabadussõja ajal puhkenud taudidesse sõja või nende taudide vastu võitlemise kestusel;
- 5) Vabaduse Risti kavaleridel iga Vabaduse Risti eest: 1. järgus — 3 protsenti, 2. järgus — 2,5 protsenti, 3. järgus — 1,5 protsenti.

§ 67. Kahtluse korral, kas mõni väeüksus või asutis, kus teenis asjamehe sõjaväelane, vastab vähemalt üksikule väeosale (§ 66 p. 3), otsustab küsimuse Sõjavägede Nõukogu.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 29, 234 III.)

6. jagu.

Toetusrahad.

§ 68. Paragrahvi 1 p. 1, 2 ja 3 alla kuuluvad sõjaväelased, kes vähemalt kaheaastase pensioniõigusliku teenistusaaja möödumise järele tunnustatakse tervislikult sõjaväeteenistusse kõlbmatuks ja lahkuvad teenistusest pensioniõiguseta, saavad toetusrahana aastapalgast:

- 1) kolm veerandit — kui nad vajavad alalist kõrvalabi;
- 2) poole — kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 69. Isikud, kes sõjaväeteenistusest lahkumisel olid tervislikult sõjaväeteenistusse kõlbmatud teenistuskohuste täitmisel saanud tervisrikke tõttu, saavad peale pensioni ka toetusraha — aastapalgast või rahasummast või palgamäärast, mis käesolevas seaduses aastapalga asemel on ette nähtud pensioni arvutamise aluseks:

- 1) poole — kui nad vajavad alalist kõrvalabi;
- 2) veerandi — kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt.

(RT 1940, 33, 250 VI.)

§ 70. Toetusraha ühe ja sama haiguse või vigastuse puhul võib määrata ainult üks kord.

§ 71. Kui isik, kes on saanud § 68 ettenähtud toetusraha, omandab hiljem käesoleva seaduse alusel pensioniõiguse, siis arvatakse temale määratud pensionist maha kättesaadud toetusraha. Mahaarvamise korra ja ulatuse määrab Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitus, kuid mahaarvatav summa ei või olla korruga mitte üle 25 protsendi makstavast pensionist igal üksikul juhul.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

6. peatükk.

Pensionioiguslikud perekonnad, nende pensionid ja toetusrahad.

1. jagu.

Pensionioiguslikud perekonnad.

§ 72. Pärast pensionioiguslikus teenistuses olnud isikute surma on nende perekondadel õigus saada isiku teenistuses eest pensioni ja toetusraha käesolevas seaduses ettenähtud alustel.

§ 73. Pensioni saamise õigus on:

- 1) tegelikus sõjaväeteenistuses kindlapalgalistel ametikohtadel teeninud ohvitseride, sõjaväeametnikkude ja kaadriallohvitseride ja -sõdurite (§ 1 p. 1, 2 ja 3) surma korral nende perekondadel (§ 1 p. 10), kui tähendatud sõjaväelased:

- a) surid teenistuskohuste täitmisel (§ 5) saanud tervisrikke tõttu või
- b) surid tegelikus sõjaväeteenistuses olles väljaspool teenistuskohuste täitmist saanud tervisrikke tõttu, kui nad surmapäeval pensionioiguslikust teenistusest lahkudes oleks omanud õigust pensioni saamiseks või
- c) pärast pensionioiguslikust teenistusest lahkumist said või olid õigustatud saama pensioni;

- 2) muude § 1 ettenähtud isikute (§ 1 p. 4—9) perekondadel, kui need isikud:

- a) surid teenistuskohuste täitmisel saanud tervisrikke tõttu või
- b) pärast pensionioiguslikust teenistusest lahkumist said või olid õigustatud saama pensioni.

(RT 1937, 15, 116 III.; 1940, 33, 250 X.)

§ 74. Pensioniõiguslikeks perekonnaliikmeteks (§ 72) käesoleva seaduse järgi loetakse:

- 1) lesknaine;
- 2) abielu- ja vallaslapsed ning seaduslikud kasulapsed.

§ 75. Lesknaisel on õigus saada pensioni:

- 1) kui tal on vähemalt üks laps abielust isikuga, kelle teenistuse eest ta taotleb pensioni või kui tal on adopteeritud laps, kes adopteeritud abielu ajal sama isikuga, või kui tal on ülal pidada mehe eelmisest abielust sündinud laps, või
- 2) kui lasteta lesknaine oli mehe surmapäeval vähemalt 35 aastat vana või kaotanud vähemalt 60% töövõimest ja olnud vähemalt 1 aasta abielus isikuga, kelle teenistuse eest ta taotleb pensioni, või
- 3) kui lasteta lesknaine oli mehe surmapäeval alla 35 aasta vana, kuid on olnud vähemalt 3 aastat abielus isikuga, kelle teenistuse eest ta taotleb pensioni.

Lapse surma või lesknaise tervistumise korral jääb lesknaise pensioniõigus püsima.

Punktides 1, 2 ja 3 ettenähtud kitsendavad tingimused ei ole maksavad lesknaise kohta, kelle mees suri teenistuskohuste täitmisel saadudervisrikke tõttu.

§ 76. Lastel on õigus saada pensioni:

- 1) kuni nad on saanud 18 aastat vanaks või — kui nad õpivad koolis või õpivad ametit — kuni õppimise lõpetamiseni, kuid mitte kauem kui 20-aastaseks saamiseni;
- 2) vanusele vaatamata, kui nad on kaotanud töövõimest vähemalt 60 protsenti ja olid isa või ema eluajal nende ülalpidamisel ning kui neil ei ole ülalpidajat või elatuseks sissetulekut, mis on suurem sellest pensionist, mille peale neil oli õigus p. 1 järgi.

Käesoleva paragrahvi p. 2 ettenähtud lastel on õigus saada pensioni ainult siis, kui nad nende pensioniõiguse tekkimise momendil olid kaotanud töövõimest vähemalt 60 protsenti või said pensioni alaealistena ja eeltähtdatud töövõimekaotus ilmses enne pensionimaksmise lõpetamist 18- või 20-aastaseks saamisel.

§ 77. Lahutatud naisel ei ole õigust saada pensioni ega toetusraha oma lahutatud mehe teenistuse eest.

§ 78. Kui lesknaine, kes saab pensioni mehe teenistuse eest, abiellub uuesti, siis muudetakse tema alaline pension abiellumise päevast arvates ainukordselt väljamakstavaks toetusrahaks tema aastapension kolmekordses suuruses.

Laste pensionisaamise õigus lesk-isa või -ema uuestiabiellumisel jääb püsima.

§ 79. Lapsed omavad pensioniõigust ükskõik kumma vanema teenistuse eest. See õigus jääb neile alles ka vanemate lahutamise juhul.

Kui üks pensioniõiguslikus teenistuses olevaist vanemaist sureb, on lastel tema teenistuse eest õigus saada pensioni ja toetusraha ka sellel ajal, kui teine vanematest jätkab pensioniõiguslikku teenistust.

Toetusraha võivad lapsed saada mõlema vanema teenistuse eest.

2. jagu.

Perekondade pensionimäärad.

§ 80. Pensioniõiguslikus teenistuses surnud isikute perekondadele arvutatakse pension § 83 näidatud osadele vastavalt:

- 1) kui surma põhjustas tervisriike, mis saadud teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt (§ 5 p. 1) või teenistuskohuste täitmisel tähendatud sõltuvusest olenematult (§ 5 p. 2) — sellest teenistustervisrikke- või sõjapensionist, mida surnud isik oleks olnud õigustatud saada lahkudes oma surmapäeval teenistusest täielise töövõime kaotusega, kuid alalist kõrvalabi vajamata (§ 61 p. 1 lit. b, p. 3 lit. b ja § 64 p. 1 lit. b);
- 2) kui surm ei olnud sõltuv teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikkest (§ 5) — sellest tervisrikke-pensioni määrast, millist pensioni surnud isik oleks olnud õigustatud saada oma surmapäeval teenistusest lahkudes juhul, kui tema lahkumist oleks põhjustanud alalist kõrvalabi vajav tervislik seisund (§ 59 p. 1).

§ 81. Pensioniõiguslikus teenistuses surmasaanuteks käesoleva seaduse järgi loetakse tegelikus sõjaväeteenistuses olnud sõjaväelased, kes surid enne tähendatud teenistusest vabastamist.

Eelmises lõikes tähendatud surmaga võrdseks loetakse ka tegelikust sõjaväeteenistusest vabastatud isikute, samuti § 1 p. 7, 8 ja 9 loendatud isikute surm, kui see järgnes sõltuvalt teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikkest kahe aasta jooksul pärast tervisrikke tekkimist ja kui need isikud enne surma ei esitanud pensioninõudmist.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 82. Pärast pensioniõiguslikust teenistusest lahkumist surnud isikute perekondadele arvutatakse pension § 83 näidatud osadele vastavalt sellest pensionimäärast, mis need isikud said või olid õigustatud saada.

Erandina juhul, kui pärast pensioniõiguslikust teenistusest lahkumist surnud isik sai pensioni või oli õigustatud saada alalise kõrvalabi vajamisest sõltuvana, arvutatakse tema perekonna-pension sellest pensionimäärast, millist see isik oleks olnud õigustatud saada täielise töövõime kaotuse korral, kui ta ei oleks vajanud alalist kõrvalabi.

§ 83. Paragrahvides 80 ja 82 nimetatud isikute perekondadele määratakse pensioni pärast nende isikute surma järgmistes osades eeltähendatud paragrahvides ettenähtud pensionist:

- 1) lesele — pool;
- 2) lastele ema või isa eluajal:
 - a) kui lapsi ei ole üle kolme, — igaühele üks kuuendik;
 - b) kui lapsi on üle kolme, — igaühele ühesuurune osa poolest;
- 3) täielistele vaeslastele:
 - a) kui neid ei ole üle kolme, — igaühele üks kolmandik,
 - b) kui neid on üle kolme, — igaühele ühesuurune osa tervest;
- 4) p. 2 järgi pensioni saavatele lastele lesk-isa või -ema surma korral — lisapensionist sellest pensionist, mis sai lesk:
 - a) kui lapsi ei ole üle kolme, — igaühele üks kolmandik,
 - b) kui lapsi on üle kolme, — igaühele ühesuurune osa.

Lapsed (§ 74 p. 2), kellele pärast ühe vanema surma ellujäänud vanem, kes surnu perekonnaliikmena ei saa pensioni, ei ole suuteline andma ülalpidamist vähemalt p. 2 tähendatud pensioni määral, loetakse täielisteks vaeslasteks ning neile makstakse pensioni p. 3 alusel.

RT 1940, 33, 250 VI.

3. jagu.

Perekondade toetusrahad.

§ 84. Pensioniõiguslikus teenistuses surnud isikute perekondadele antakse toetusraha:

- 1) kui isiku surm oli sõltuv teenistuskohuste täitmisel saadud terviserikkest — olenemata perekonna-pensionist;
- 2) kui perekonnal ei ole pensionisaamise õigust § 73 p. 1 lit. a või b järgi — surnud isiku pensioniõigusliku teenistuse kestusele vaatamata.

§ 85. Paragrahvis 84 p. 1 ettenähtud juhul antakse pensioniõiguslikus teenistuses surnud isiku perekonnaliikmetele toetusraha järgmistes osades aastapalgast, mis tähendatud isik oma surmapäeval oli õigustatud saama, või rahasummast või palgamäärast, mis käesolevas seaduses on ette nähtud pensioni arvutamisel aluseks võetava aastapalga asemel:

- 1) kolm kaheksandikku:
 - a) lesele, kellel on vähemalt üks laps;
 - b) kahele või enamale täielisele vaeslapsel kokku;
- 2) veerand:
 - a) lasteta lesele;
 - b) ühele täielisele vaeslapsel.

§ 86. Paragrahvis 84 p. 2 ettenähtud juhul antakse pensioniõiguslikus teenistuses surnud isiku perekonnaliikmetele toetusraha järgmistes osades aastapalgast, mis tähendatud isik surmapäeval oli õigustatud saama:

- 1) kolm veerandit:
 - a) lesele, kellel on vähemalt üks laps;
 - b) kahele või enamale täielisele vaeslapsel kokku;
- 2) pool:
 - a) lasteta lesele;
 - b) ühele täielisele vaeslapsel.

§ 87. Alla kahe aasta pensioniõiguslikku teenistusaega välja teeninud isikute perekondadele antakse toetusraha käesoleva seaduse § 86 ettenähtud normide pooles suuruses.

§ 88. Lasteta leseks loetakse lesk, kes mehe surmapäeval ei omanud ega 10 kuu jooksul pärast mehe surma ei sünnitanud elavat last.

Kui lesknaine jääb maha mehe endisest abielust sündinud lastega, siis loetakse ta lastega leseks, kusjuures toetusraha summa jagatakse lese ja laste vahel võrdselt.

§ 89. Lesknaisele, kes abikaasa surma korral ei vasta pensionisaamise tingimustele (§ 75), kuid kes võib hiljem omandada pensioniõiguse pensioni-

õigusliku lapse sündimisel, makstakse toetusraha poole aastapalga suuruses või aastapalga asemel pensioniarvutamise aluseks võetava rahasumma või palgamäära pooles suuruses, kuid mitte üle selle pensioni, mis temale võiks kuuluda lehestumispäevast arvates kuni pensioniõiguse omandamiseni.

§ 90. Pärast teenistusest lahkumist surnud isiku perekonnal on õigus saada § 68 ja 69 ettenähtud toetusraha, kui tähendatud isik suri enne temale kuuluva toetusraha nõudmist või kättesaamist.

7. peatükk.

Pensioni ja toetusraha nõudmise ja määramise kord.

§ 91. Pensioni ja toetusraha nõudmise avaldused esitatakse kirjalikult. Avaldus peab sisaldama järgmisi andmeid:

- 1) mida nõutakse ja kellele;
- 2) avalduse esitaja elukoht;
- 3) Eesti Panga osakond (või keskpank) või postiasutis (§ 135), kelle kaudu soovitakse saada nõutavat pensioni või toetusraha.

Juhul, kui pensioni või toetusraha nõudjal mõnesugustel põhjustel ei ole võimalik esitada kirjalikku avaldust, võib ta selle esitada suusõnaliselt kohalikele omavalitsusasutisele, kes on kohustatud avalduse protokollima ja saatma ametiasutistesse edasi kuuluvuse järgi.

Avalduse esitamise päevaks loetakse kuupäev, mil avaldus on esmakordselt registreeritud riigi- või omavalitsusasutises, või Eesti postiasutise postitempli kuupäev, kui avaldus on saadetud posti teel.

Avaldusele lisandatakse § 92 ja 95 ettenähtud dokumendid.

Peale selle on pensionimäär ajal õigus erijuhtudel nõuda veel muude avalduse otsustamiseks vajalisteks osutunud dokumentide esitamist.

Pensioni või toetusraha nõudmisse ja määramisse puutuvad dokumendid ja kirjavahetused on tempelmaksuvabad.

§ 92. Pensioniõiguslikust teenistusest lahkuvad või lahkunud isikud, kes soovivad saada pensioni või toetusraha, esitavad vastava avalduse Sõjavägede Staabi ülemale väeosa või asutise kaudu, kus nad teenivad või teenisid.

Avaldusele lisandatakse:

- 1) avalduse esitaja poolt:
 - a) perekonnaseisu tunnistus;
 - b) vajaduse korral — dokumendid, mis tõendavad asjaomase isiku õigust lasteabiraha saamiseks või väljaspool teenistuskohuste täitmist saadud tervisriikete tekkimise aega ja põhjusi ning nendest rikestest sõltuvat töövõimekaotuse määra;
- 2) väeosa või asutise poolt: ärakiri asjaomase isiku teenistuskirjast või, kui viimast ei ole koostatud, avalduse otsustamiseks vajalikud andmed tema pensioniõigusliku teenistuse ja selles teenistuses saadud tervisriikete kohta.

Juhul, kui väeosa või asutis, kus isik teenis, on likvideeritud enne avalduse esitamist, esitatakse avaldus Sõjavägede Staabi ülemale otseselt.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 93. Pensioniõiguslikus teenistuses surnud isiku perekond esitab avalduse pensioni või toetusraha saamiseks Sõjavägede Staabi ülemale selle väeosa või asutise kaudu, kus isik teenis, kusjuures tuleb silmas pidades alljärgnevat nõudeid.

Avalduse esitab:

- 1) mehe surma korral — lesknaine enese ja laste eest;
- 2) naise surma korral — leskmees laste eest;
- 3) isa või ema surma korral, kui leske järele ei jäänud — alaealiste laste hooldajad või eestkostjad või kui neid ei ole, siis sugulased või muud isikud või lapsed ise.

Punktis 3 nimetatud isikud võivad esitada avalduse ka lese eluajal, kui lesk on kõrvaldatud hoolekandest või mingisugustel põhjustel ei või ega soovi kaitsta laste huvisid.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 94. Pärast pensioniõiguslikust teenistusest vabastamist surnud isikute perekonnad esitavad avalduse pensioni või toetusraha saamiseks, pidades silmas § 93 ettenähtud nõudeid:

- 1) kui isik ise veel ei ole saanud pensioni või toetust — Sõjavägede Staabi ülemale väeosa või asutise kaudu, kus isik teenis;
- 2) kui isik on saanud pensioni — Sõjavägede Staabi ülemale otseselt.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 95. Perekondade avaldustele lisandatakse avalduse esitaja poolt allloendatud dokumentide hulgast need, mis on vajalikud nõutava pensioni või toetusraha määra ja asjaomaste perekonnaliikmete pensioni või toetusraha saamise õiguse kindlakstegemiseks:

- 1) mehe, naise, isa või ema surmatunnistus;
- 2) pensioni taotlevate perekonnaliikmete perekonnaseisu-tunnistus;
- 3) akt lapsendamise kohta;
- 4) isa teadaande põhjal koostatud notariaalne tõendis väljaspool abielu sündinud laste omakstunnustamise kohta või kohtuotsus samas asjas;
- 5) kooliülemuse või töökojajuhataja tõendis, et üle 18 aasta vanad lapsed käivad koolis või õpivad ametit;
- 6) tõendid selle kohta, et isik, kelle teenistuse eest taotletakse pensioni, on surnud sõltuvalt teenistuskohuste täitmisel saadud tervisrikkkest;
- 7) arstliku komisjoni akt või selle ärakiri lese või üle 18 aasta vanade laste töövõimetuse kohta;
- 8) tõendid selle kohta, et üle 18 aasta vanadel töövõimetutel lastel ei ole sissetulekut ega vara elatuseks ja et nad naise, isa või ema eluajal elasid naise, isa või ema või mõlemate teenistusest;
- 9) surnud isiku pensioniraamat.

Punktis 8 nimetatud tõendid antakse välja kahe nädala jooksul pärast sellekohase nõudmise avaldamist kohaliku linna- või vallavalitsuse või politseiasutise poolt isikutele, kes nõuavad pensioni või toetusraha määramist.

(RT 1940, 33, 250 XI.)

§ 96. Väeosa või asutise ülem, saades § 92, 93 või 94 tähendatud avalduse, teeb esitatud dokumentide alusel kindlaks, kuivõrd avalduses väljendatud nõudmised on põhjendatud ja, kui pole takistusi nende rahulda-

miseks, arvutab pensioni või toetusraha suuruse. Igal juhul avaldus ühes kõigi asja otsustamiseks vajalikkude dokumentidega ja väeosa või asutise ülema seisukohaga saadetakse avalduse saamisest arvates kahe nädala jooksul Sõjavägede Staabi ülemale.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 97. Sõjavägede Staabi vastava osakonna ülem, tehes esitatud avalduste juurde kuuluvate dokumentide põhjal lõplikult kindlaks, kas ja kui suurel määral avaldustes väljendatud nõudmised on seaduse järgi rahuldavad, koostab kas arvelehe pensioni või toetusraha määramiseks või eitava otsuse kava esitatud nõudmiste kohta. Arveleht või otsuse kava ühes juurdekuuluvate materjalidega esitatakse Sõjavägede Staabi ülemale lõpliku otsuse tegemiseks.

Pensionari arvelehele märgitakse:

- 1) arvelehe omaniku nimi ja elukoht;
- 2) tema tervislik seisund viimase arstliku komisjoni otsuse põhjal, kui säärane otsus olemas;
- 3) väljamaksmiseks määratud kuupensionari suurus;
- 4) pensionari määramise alused;
- 5) mis ajast alata pensionimaksmist ning millise asutise kaudu seda teostada;
- 6) kas pension on alaline või ajutine ja, kui ajutine, — siis millal lõpeb pensionisaamise õigus;
- 7) arvelehe koostamise aeg ja peale selle muud märkmed, mis vajalised asjast selge ülevaate saamiseks.

Toetusraha arvelehed peavad samuti sisaldama kõiki asja otsustamiseks ja raha väljamaksmise teostamiseks vajalikke andmeid.

Eitav otsus peab olema motiveeritud.

Käesoleva seaduse järgi Sõjavägede Staabi ülema otsustamisele kuuluvaid pensioni-küsimusi võib Sõjavägede Staabi ülema eest otsustada Sõjavägede Staabi ülema ülesandel ka tema abi.

RT 1938, 39, 362.

§ 98. Sõjavägede Staabi ülema poolt kinnitatud arveleht saadetakse Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele pensioni või toetusraha väljamaksmise korraldamiseks, kuna ärakiri sellest arvelehest või juhul, kui Sõjavägede Staabi ülem otsustab nõudmise eitavalt, ärakiri eitavast otsusest saadetakse pensionari nõudmise esitajale teadmiseks. Teine ärakiri kinnitatud arvelehest, samuti eitava otsuse algeksemplar ühes nende juurde kuuluvate avalduste ja tõendavate dokumente ning kirjavahetust sisaldavate toimikutega hoitakse alal Sõjavägede Staabi vastavas osakonnas.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 VII.)

8. peatükk.

Arstlik läbivaatus.

§ 99. Kõik tervisrikete tõttu tegelikult sõjaväeteenistusest vabastatavad sõjaväelased vaadatakse enne nende vabastamist arstlikult läbi kas ülemuse korraldusel või nende eneste palvel.

Samuti vaadatakse arstlikult läbi kõik teised käesoleva seaduse alla kuuluvad isikud, kes nõuavad pensioni või ühekordset toetusraha tervislikkudel põhjustel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 100. Sõjaväelased, kes vabastatakse teenistusest mitte tervislikkudel, vaid mõnel muul põhjusel, võivad paluda arstlikku läbivaatust ka pärast vabastamist ühe kuu jooksul vabastamispäevast arvates.

Sel juhul arstlik komisjon teeb kindlaks, kui suur oli sõjaväelase töövõimekaotus teenistusest vabastamise ajal ja kas ta tol korral oli tervislikult kõlblik sõjaväeteenistusse.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 101. Arstlik läbivaatus toimub:

- 1) ohvitseride ja sõjaväeametnikkude läbivaatus — Sõjaväe Keskhaigla arstlikus komisjonis;
- 2) kõigi eelmises (1.) punktis tähendamata tegelikus sõjaväeteenistuses olevate sõjaväelaste, samuti riigikaitsealistest õppustest osavõtnud õpilaste, § 1 p. 9 tähendatud isikute, naiskodukaitseliste liikmete ja nende kaitseliitlaste läbivaatus, kes ei kuulu p. 1 alla, — asukoha järgi kas Sõjaväe Keskhaigla või lähema diviisilaatsareti arstlikus komisjonis;
- 3) punkti 2 alla kuuluvate sõjaväelaste läbivaatus pärast nende vabastamist tegelikust sõjaväeteenistusest — asukoha järgi lähemas sõjaväeteenistuse komisjonis;
- 4) kõigi eelmistes punktides (1.—3.) tähendatud isikute perekonnaliikmete läbivaatus — nende endi valikul ühes neist komisjonidest, kes on loendatud käesolevas paragrahvis.

P. 1 — RT 1940, 33, 250 VI. (1937, 15, 116 III.)

§ 102. Korralduse isiku arstlikuks läbivaatamiseks teeb:

- 1) eelmise (101.) paragrahvi p. 1 ja 3 tähendatud isikute ning kõigi käesoleva seaduse alla kuuluvate perekonnaliikmete kohta — Sõjavägede Staabi ülem;
- 2) sama paragrahvi p. 2 tähendatud isikute kohta — väekoondise või vastava asutise ülem, kellele isik allub või allus tervisrikke tekkimise ajal.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 103. Perekonnaliikmed esitavad palve oma arstliku läbivaatamise kohta koos soovivaldusega pensioni saamiseks otseselt Sõjavägede Staabi ülemale, tähendades ära palves, millises komisjonis nad soovivad läbivaatust.

Eelmises lõikes tähendatud palveid alaealiste ja vaimuhaigete eest võivad esitada vanemad, hooldajad, eestkostjad, sugulased või muud isikud.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 104. Paragrahvis 101 p. 1 ja 2 ettenähtud arstlikud komisjonid koosnevad esimehest ja kolmest liikmest, viimastest kaks arsti ja üks sõjaväe esindaja-ohvitser.

Komisjoni esimehele ja liikmetele võib määrata asetäitjaid.

Sõjaväe Keskhaigla arstliku komisjoni esimeheks on sama haigla ülemarst. Diviisi laatsareti arstliku komisjoni esimeheks on diviisiarst.

Komisjoniliikmed-arstid ning komisjoniesimeeste ja komisjoniliikmete-arstide asetäitjad määrab Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülem. Komisjoni-

liikme sõjaväe esindaja-ohvitseri ja tema asetäitja määrab: Sõjaväe Keskhaigla arstlikule komisjonile — Sõjavägede Staabi ülem, diviisi laatsareti arstlikule komisjonile — diviisiülem.

Kaitseliidus või piirivalves teenivate isikute läbivaatamisest eelpoolnimetatud komisjonides on õigustatud sõnaõigusega osa võtma ka nende asutiste esindajad, kummastki vastavalt üks — asutise ülema määramisel.

Komisjon on otsusevõimeline, kui koosolekust võtab osa esimees või tema asetäitja ja vähemalt kaks liiget-arsti või nende asetäitjad.

Otsused komisjonis tehakse lihthäälteenamusega. Häälte poolnemisel otsustab esimehe või tema asetäitja hääl.

(RT 1937, 69, 577 III. (1938, 29, 234 III.))

§ 105. Arstlikul läbivaatusel teevad § 101 p. 1, 2 ja 3 ettenähtud komisjonid kindlaks:

- 1) vigastuse seisukorra või haiguse subjektiivsed ja objektiivsed tunnemärgid ühes haiguse äramärgimisega;
- 2) vigastuse või haiguse tekkimise aja ja põhjused;
- 3) kas vigastus või haigus on saanud sõltuvalt teenistuskohuste täitmisest, teenistuskohuste täitmisel tähendatud sõltuvusest olenematult või väljaspool teenistuskohuste täitmist;
- 4) kas vigastus või haigus on parandatav;
- 5) töövõimekaotuse protsendi määra ja kas töövõimekaotus on ajutine või püsiv;
- 6) millal teha järgmine arstlik läbivaatus — kui töövõimekaotus on ajutine;
- 7) kas läbivaadatav vajab alalist või ajutist kõrvalabi või ei vaja kõrvalabi üldse;
- 8) kas läbivaadatav on tervislikult kõlblik sõjaväeteenistusse rivialasele või mitte-rivialasele (rivitu) ametikohale, või on ta sõjaväeteenistusse kõlbmatu.

Juhul, kui läbivaadatav enne läbivaatamist on vabastatud tegelikust sõjaväeteenistusest, teeb komisjon kindlaks ka tema tervisliku seisukorra vabastamise ajal (§ 100).

Loendatud punktidest ei ole maksvad: p. 8 — naiskodukaitse liikmete kohta, p. 3 ja 8 — perekonnaliikmete kohta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 106. Arstliku läbivaatamise kohta koostatakse akt, millele kirjutavad alla kõik läbivaatusest osavõtnud komisjoni liikmed ning esindajad.

Akt saadetakse kahe nädala jooksul läbivaatamispäevast arvates ühes kõigi materjalide ja dokumentidega seisukoha võtmiseks Sõjavägede Tervishoiuvalituse ülemale, kes märgib aktile oma arvamuse arstliku komisjoni otsuse kohta ja saadab asjatoimetuse Sõjavägede Staabi ülema korraldusse.

(RT 1937, 15, 116 III.; 1938, 29, 234 III.)

§ 107. Sõjavägede Staabi vastav osakond, saades eelmises (106.) paragrahvis tähendatud akti, saadab sellest ära kirja arstlikult läbivaadatud isikule teadmiseks ja teatamiseks Sõjavägede Staabile ühe kuu jooksul ära kirja kättesaamisest arvates, kas ta nõustub arstliku komisjoni otsusega või mitte. Pärast isiku teate saabumist Sõjavägede Staapi või pärast eeltähendatud tähtaja möödumist, kui isik selle kestusel ei ole avaldanud oma seisukohta, võtab Sõjavägede Staabi ülem asjatoimetuse kohta seisukoha. Kui arstliku komisjoni otsusega ei ole nõustunud kas asjaomane isik (§ 128) või

Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülem, või ei nõustu Sõjavägede Staabi ülem, siis annab viimane asjatoimetuse uueks läbivaatamiseks Sõjaväeteenistuse Peakomisjonile, vastasel juhul aga toimib § 110 ettenähtud korras. Oma seisukoha arstliku komisjoni otsusega nõustumise või mittedõustumise kohta märgib Sõjavägede Staabi ülem samale aktile.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 29, 234 III.)

§ 108. Sõjaväeteenistuse Peakomisjon toimib isiku arstlikul läbivaatusel § 105 ja 106 ettenähtud korras, motiveerides oma otsuse. Komisjoni poolt koostatud läbivaatuse akt ühes kogu asjatoimetusega saadetakse kahe nädala jooksul läbivaatuse päevast arvates Sõjavägede Staabi ülema korraldusse. Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülema arvamus Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni otsuse kohta ei ole nõutav.

Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni liikmetele, samuti § 101 tähendatud komisjonide liikmetele, võidakse Pensionikapitali arvel maksta tasu käesoleva seaduse alusel pensioni nõudmistele lahendamiseks toimetatud arstlikkudest läbivaatustest osavõtmise eest. Tasumaksmise alused ja tasunormid määrab Vabariigi Valitsus.

RT 1938, 39, 362.

§ 109. Sõjavägede Staabi ülem, saades Sõjaväeteenistuse Peakomisjonilt akti, otsustab küsimuse, kas töövõimekaotus on saadud sõltuvalt teenistuskohuste täitmisest või teenistuskohuste täitmisel tähendatud sõltuvusest olenematult või väljaspool teenistuskohuste täitmist. Muude aktis sisalduvate punktide kohta jääb püsima Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni otsus.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 110. Pärast eelmises (109.) paragrahvis tähendatud küsimuse otsustamist teeb Sõjavägede Staabi ülem korralduse kas: 1) pensioni või toetusraha väljaarvutamiseks, 2) eitava otsuse kava koostamiseks või 3) asjatoimetuse edasisaatmiseks kuuluvuse järgi juhul, kui oli selgitusel ainult isiku tervislik seisund ja küsimus, kas tervisriike on saadud teenistuskohuste täitmisel või mitte (§ 117) — ilma, et oleks nõutud pensioni või toetusraha määramist.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 111. Kui tervislikkudel põhjustel pensioni taotleb isik esitab Sõjaministri nimele kaebuse temale Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni akti põhjal (§ 110) määratud pensioni või toetusraha asjas (§ 129), võib Sõjaminister enne lõpliku otsuse tegemist anda kaebaja tervisliku seisundi küsimuse läbikaalumiseks Sõjaväe Tervishoiukomiteele.

Komitee võib teha oma otsuse esitatud dokumentide ja materjalide põhjal ka ilma asjaomast isikut arstlikult uuesti läbi vaatamata.

Sõjaväe Tervishoiukomitee akteerib oma otsuse § 108 ettenähtud korras. Komitee otsus kaebaja tervisliku seisundi kohta on lõplik. Küsimuse aga, kas töövõimekaotus on saadud sõltuvalt teenistuskohuste täitmisest, teenistuskohuste täitmisel tähendatud sõltuvusest olenematult või väljaspool teenistuskohuste täitmist, otsustab lõplikult Sõjaminister.

Ärakiirja Sõjaministri poolt kinnitatud Sõjaväe Tervishoiukomitee aktist ning Sõjaministri poolt kaebuse kohta tehtud otsusest saadab Sõjavägede Staabi vastav osakond kaebajale teadmiseks, kuna akti ja Sõjaministri otsuse algeksemplarid ühes neisse puutuvate materjalidega jäävad alalhoidmiseks Sõjavägede Staapi.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 112. Sõjaväeteenistuse Peakomisjonile käesoleva seaduse alusel läbivaatamiseks antud asjatoimetuste arutamiseks võtab hääleõigusega osa Sõjavägede Staabi esindaja Sõjavägede Staabi ülema määramisel.

Sõjaväe Tervishoiukomiteele käesoleva seaduse alusel läbikaalumiseks antud asjatoimetuste arutamiseks võtab hääleõigusega osa Sõjaministri esindaja Sõjaministri määramisel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 113. Töövõimekaotuse ajutiseks tunnustamise puhul ettenähtud uue arstliku läbivaatuse tähtpäev (§ 105 p. 6) ei või olla määratud hiljemaks kui kolm aastat pärast eelmist arstlikku läbivaatust. Selle tähtpäeva kättejõudmise eel peavad läbivaatuse alla kuuluvad isikud paluma uut läbivaatust, kui nad pensioni soovivad edasi saada (§ 143 p. 2 lit. d).

§ 114. Teenistustervisrikke-pensioni saajad kolme aasta jooksul ja tervisrikke tõttu sõjapensioni saajad viie aasta jooksul võivad nende pensioninõudmise tagajärjel teostatud esimese arstliku läbivaatuse päevast arvates nõuda uut arstlikku läbivaatust, kui nad leiavad, et nende töövõimekaotuse protsent on muutunud. See nõudmine ei või korduda rohkem kui üks kord aastas. Nõudmine esitatakse Sõjavägede Staabi ülema nimele.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 115. Kui arstlikud komisjonid (§ 101), Sõjaväeteenistuse Peakomisjon või Sõjaväe Tervishoiukomitee ei suuda otsekohe kindlaks teha läbivaadatava tervislikku seisundit, võivad nad enne lõpliku otsuse tegemist isiku paigutada haiglasse tervisliku seisundi selgitamiseks. Haiglasse paigutamise kulud tasutakse Pensionikapitalist.

Haiglas asjaomase isiku tervisliku seisundi kohta koostatud akt saadetakse vastavasse arstlikku komisjoni.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 116. Kui läbivaatusele kuuluv isik arsti poolt tõendatud nõrga tervisliku seisundi tõttu ei saa ilmuda isiklikult arstlikku komisjoni või Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni, siis toimetab isiku läbivaatust tema asukohas kas üks Sõjaministeeriumi või sõjaväe arstidest Sõjavägede Tervishoiuvalituse ülema määramisel või sama ülema ettepanekul üks lähematest omavalituse arstidest. Läbivaatuse kohta koostab läbivaatust toimetav arst akti § 105 p. 1, 4, 5, 6 ja 7 ning kui koha peal võimalik, siis ka p. 2 kohta.

Arvestades selle akti andmeid, teeb vastav komisjon oma otsuse läbivaadatu tervisliku seisundi kohta ning koostab akti § 105 kohaselt.

Läbivaatust toimetavatele arstidele makstakse Pensionikapitalist päevaja sõiduraha, mille suuruse määrab kindlaks Vabariigi Valitsus.

RT 1938, 39, 362.

§ 117. Teenistuskohuste täitmisel tekkinud tervisriike tehakse kindlaks ülemuse korraldusel võimalikult kohe pärast rikke tekkimist või avastamist.

Kannatanul enesel on õigus esitada vastav sooviavaldus kolme kuu jooksul tervisrikke tekkimisest või avastamisest arvates selle väeosa või asutise ülemale, kus ta teenis rikke tekkimise või avastamise ajal.

Ülem, saanud teate rikke tekkimisest, on kohustatud kõiki sündmuse asjaolusid selgitama ning kannatanu ühes sündmust selgitavate andmetega saatma läbivaatamiseks § 101 p. 1, 2 või 3 ettenähtud vastavasse arstlikku komisjoni. Edasi toimub asja selgitamine ja otsustamine § 105—111 ettenähtud korras.

Kannatanu sooviavaldus, samuti tervisrikke tekkimise või avastamise kohta teiste isikute poolt avaldatud teated, mis on esitatud või avaldatud pärast eespool ettenähtud kolmekuise tähtaja möödumist, jäetakse tähele panemata.

Eelmises lõikes tähendatud tähtaeg ei ole maksev nende juhtude kohta, kus tervisriike on tekkinud või avastatud kas enne käesoleva seaduse jõustumist või oludes, mis kannatanust mitteolenevatel põhjustel ei võimaldanud esitada sooviavaldust 3-kuise tähtaja kestes.

§ 118. Vajaduse korral kindlakstegemiseks, kas pensioniõiguslikus teenistuses olnud isiku surm oli sõltuv teenistuskohuste täitmisest või oli saadud teenistuskohuste täitmisel tekkinud tervisrikkest, mis ei olnud sõltuv teenistuskohuste täitmisest, on väeosa või asutise ülem, kelle alluvuses surmasaanu teenis surma põhjustava tervisrikke tekkimise ajal, kohustatud kõik sündmuse asjaolud selgitama juurdlusega ja kõik sellesse puutuvad andmed ühes oma arvamusega saatma Sõjavägede Staabi ülemale.

Sõjavägede Staabi ülem, ära kuulates tarbe korral Sõjaväe Kesksõjavägede arstliku komisjoni või Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni arvamuse surma põhjuse kohta, otsustab, kas surm oli:

- 1) sõltuv teenistuskohuste täitmisest või
- 2) saadud teenistuskohuste täitmisel tekkinud tervisrikkest, kuid kohusetäitmisest mittesõltuvalt, või
- 3) saadud väljaspool teenistuskohuste täitmist tekkinud tervisrikkest.

Surmasaanu omaste kaebuse puhul (§ 129) toimub küsimuse lõplik otsustamine § 111 korras.

(RT 1940, 33, 250 VI.)

§ 119. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus kõiki tervislikkudel põhjustel pensioni saavaid isikuid kutsuda Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni revisjoni korras uuele läbivaatusele.

Revisjoni korras toimitud arstliku läbivaatuse kohta koostatakse akt § 105 kohaselt. See akt ühes asja juurde kuuluvate materjalidega saadetakse Sõjavägede Staabi ülemale pensioniküsimuse uuesti otsustamiseks.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 120. Kui revisjoni korras uuele läbivaatusele kutsutud isik kahe kuu jooksul kutse kättesaamisest arvates ei ilmu läbivaatusele ja see mitteilmumine ei ole sõltuv põhjustest, mis maksvate seadustega tunnustatud vabandavateks kohtukutse mittetäitmise puhul, lõpetatakse pensioni maksmine Sõjavägede Staabi ülema otsusel kaks kuud pärast kutse kättesaamist arvates (§ 143 p. 2 lit. d).

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 121. Kui isikud, kes on esitanud palve enese arstliku läbivaatamise kohta pensionisaamise otstarbel, ei ilmu kolme kuu jooksul arstlikku komisjoni ilmumise kutse kättesaamisest arvates komisjoni või ei teata Sõjavägede Staabile mitteilmumist vabandavaid põhjusi, mis on ette nähtud käesoleva seaduse eelmises (120.) paragrahvis, siis jäetakse tema palve arvesse võtmata ja toimetus lõpetatakse Sõjavägede Staabi vastava osakonna ülema otsusega.

Samuti lõpetatakse ka nende isikute tervislikkudel põhjustel esitatud pensioninõudmise toimetus, kes loobuvad läbivaatusest arstlikus komisjonis või kes ei jää sellekohasesse haiglasse arstliku komisjoni poolt vajalikuks tunnustatud tervisliku seisundi selgitamisele või lahkuvad haiglast enne määratud aega.

Nõudmise toimetus loetakse lõpetatuks läbivaatusest loobumise, haiglasse määratud tähtjaks mitteilmumise või haiglast enne määratud aega lahkumise päevast arvates.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 122. Käesoleva seaduse alusel Sõjaväe Kesksaigla või diviisilaatsareri arstliku komisjoni või Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni või Sõjaväe Tervishoiukomitee poolt tehtud ning jõustunud otsustest reservlaste sõjaväeteenistusse tervislikult kõlblikkuse või mittekõlblikkuse kohta saadetakse ärakirjad Sõjavägede Staabi poolt selle sõjaväeringkonna staapi, kus läbivaadatu arvel seisab. Need otsused loetakse läbivaadatud isikute sõjaväeteenistusse kõlblikkuse kindlaksmääramise mõttes võrdseteks Sõjaväeteenistuse seaduse alusel tehtud otsustega.

RT 1940, 33, 250 VI.

9. peatükk.

Pensionide ja toetusrahade nõudmise ja määramise tähtjad.

§ 123. Pensioniõiguslikus teenistuses olnud isikutele määratakse pension:

- 1) neile tegelikult sõjaväeteenistusest lahkunud sõjaväelastele, kes esitasid avalduse pensioni saamiseks kas enne või kuue kuu jooksul pärast nende vabastamist tegelikult sõjaväeteenistusest, — vabastamispäevast;
- 2) neile, käesoleva seaduse § 1 p. 7, 8 ja 9 loendatuile, kes esitasid avalduse pensioni saamiseks kuue kuu jooksul pärast tervisrikke tekkimist, mis neile annab pensionisaamise õiguse, — tervisrikke tekkimise päevast;
- 3) neile, kes esitasid avalduse pensioni saamiseks pärast p. 1 või p. 2 ettenähtud tähtaja möödumist, — avalduse esitamise päevast.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 124. Perekondadele määratakse pension:

- 1) kui avaldus pensioni saamiseks on esitatud ühe aasta jooksul perekonnapensioni õiguse tekkimisest arvates ja isik, kelle teenistuse eest taotletakse pensioni, ise:
 - a) veel ei saanud pensioni — isiku surmapäevast, või
 - b) sai pensioni — sellest päevast, milleni temale pension on välja makstud;
- 2) kui avaldus pensioni saamiseks on esitatud pärast p. 1 ettenähtud ühe aasta möödumist — avalduse esitamise päevast.

Alacalistele lastele, kui nad esitavad pensioninõudmise enne 20-aastaseks saamist, makstakse pensioni igal juhul nende pensionisaamise õiguse tekkimise päevast arvates.

§ 125. Pensioniõiguslikkudel isikutel, kes pensioniõiguslikust teenistusest lahkudes saavad edasi palka erieeskirjade põhjal, ei ole õigust saada pensioni sama aja eest, mille jooksul nad saavad eespool-nimetatud palka. See kitsendus on maksev ka pensioniõiguslikkude perekondade kohta, kes pensioniõigusliku isiku surma korral saavad edasi tema palka.

§ 126. Pensionisaamise õigus ei aegu.

Toetusraha (§ 68, 69 ja 84) saamise õigus aegub, kui toetusraha nõudmist ei ole esitatud ühe aasta jooksul selle isiku sõjaväeteenistusest lahkumise või surmapäevast, kelle teenistuse eest toetusraha taotletakse.

Eelmises lõikes ettenähtud aegumistähtaeg ei kehti alaealiste laste kohta, kui nad esitavad toetusraha nõudmise enne 20-aastaseks saamist.

Esitatud pensioninõudmine loetakse ühtlasi ka toetusraha nõudmiseks, kui toetusraha saamiseks ei ole esitatud eri nõudmist.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 127. Kui pensioniõiguslikus teenistuses olnud isik, kes on nõudnud pensioni või toetusraha ja kellel on õigus nende summade saamiseks, sureb enne pensioni või toetusraha kättesaamist, siis jagatakse väljamaksmata pension või toetusraha kõigi tema pensioniõiguslike perekonnaliikmete vahel võrdsetes osades.

10. peatükk.

Kaebused.

§ 128. Isik, kes ei rahuldu tema tervisliku seisundi kohta § 101 ettenähtud komisjoni otsusega, võib esitada kaebuse ühe kuu jooksul temale otsuse teatavakstegemise päevast arvates Sõjavägede Staabi ülemale:

- 1) pensioniõiguslikus teenistuses olevad isikud — ülemuse kaudu;
- 2) pensioniõiguslikust teenistusest lahkunud isikud ja kõik pensioniõiguslikud perekonnaliikmed — otseselt.

Kaebus perekonnaliikme poolt, kes ei rahuldu tema kohta tehtud arstliku komisjoni otsusega, ei takista pensioni määramist teistele pensioniõiguslikele perekonnaliikmetele.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 129. Sõjavägede Staabi ülema otsuse peale pensioni või toetusraha määramise asjas võib kaevata Sõjaministrile ühe kuu jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 130. Sõjaministri otsuse peale pensioni või toetusraha määramise asjas võib kaevata administratiivkohtu korras Riigikohtule kuue kuu jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates.

(RT 1937, 15, 116 III.)

11. peatükk.

Pensionide ja toetusrahade väljaandmine.

§ 131. Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitus, saanud Sõjavägede Staabist arvelehe (§ 98), teeb vajaliku korralduse vastava linna- või vallavalitsusele pensioni väljamaksmiseks pensionisaajale.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 VII; 1940, 33, 250 XI.)

§ 132. Linna- või vallavalitsus, saanud Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitusest vastava korralduse, annab välja pensioniraamatu asjaomasele pensioniõiguslikus teenistuses olnud isikule või tema pensioniõiguslikele perekonnaliikmetele.

(RT 1938, 37, 332 VII; 1940, 33, 250 XI.)

§ 133. Pensioniõiguslikkudele perekonnaliikmetele antakse pensioniraamat:

- 1) lesele ühes lastega — ühine; kui aga täisealised lapsed soovivad, antakse neile ka pensioniraamat igaühele eraldi; samuti antakse pensioniõiguslikust lehest lahus pensioniraamat lastele kas ühine või igaühele eraldi, kui laste eestkostjad või hooldajad hoolealuste huvides seda peavad vajalikuks;
- 2) lastele pärast isa või ema surma, kellel jäi järele pensioniõiguseta lesk, — ühine, lese nimele; kui aga asjaomased eestkostjad või hooldajad hoolealuste huvides peavad vajalikuks, antakse pensioniraamat laste nimele, kas ühine või igaühele eraldi; täisealised lapsed võivad saada soovi korral pensioniraamatu igaüks eraldi;
- 3) täielistele vaeslastele — ühine, laste nimele; kui aga igale lapsele on määratud eraldi eestkostjad või hooldajad, siis antakse lastele pensioniraamatud lahus; täisealised lapsed võivad saada soovi korral pensioniraamatu igaüks eraldi;
- 4) vaimuhaigetele — eestkostja või hooldaja nimele.

Kui käesolevas paragrahvis tähendatud eestkostjaid või hooldajaid ei ole määratud, korraldab kohalik linna- või vallavalitsus nende rutulist määramist. Toetusrahad antakse välja analoogiliselt pensionidega.

(RT 1940, 33, 250 XL)

§ 134. Pensioni lahus saavatele perekonnaliikmetele antakse pensioniraamatud ühest linna- või vallavalitsusest, kuid pensioni võib igaüks neist saada kas Eesti Pangast või sellest Eesti Panga osakonnast või postiasutisest — millisele nende soovi kohaselt Sotsiaalministeeriumi poolt on tehtud korraldus pensioni väljamaksmiseks.

(RT 1940, 33, 250 XL)

§ 135. Pensioni ja toetusraha makstakse Eesti Pangast või selle osakondadest. Pensioni maksmine teostub kolme kuu viisi ette. Eelarve-aasta esimesel kuul algab pensioni maksmine 5. kuupäevast, järgnevatel maksmistel aga kuu teisest päevast arvates. Pensioni makstakse pensionärile või tema seaduslikule volinikule pensioniraamatu ettenäitamisel vastava linna- või vallavalitsuse poolt täidetud pensioniraamatu lõigendi järgi, millel peab olema ka märgitud, et pensionär ei ole kaotanud pensionisaamise õigust.

Kokkuleppel Majandus- ja Teedeministriga ning Riigikontrolöriaga võib Sotsiaalministeerium teostada pensionide ja toetusrahade maksmist postiasutiste kaudu.

(RT 1940, 33, 250 XL)

§ 136. Pension või toetusraha, mida nende seaduslik omanik enne surma kätte ei saanud, antakse välja asjaomastele isikutele kohaliku linna- või vallavalitsuse tunnistuse põhjal.

(RT 1940, 33, 250 XL)

§ 137. Pensionärile ettemakstud pensioni tema surma korral tagasi ei nõuta.

§ 138. Pensioniraamatu omanik on kohustatud teatama kohalikule linna- või vallavalitsusele enne pensioni järjekordset väljavõtmist, kui keegi selle raamatu järgi pensioni saavatest isikutest:

- 1) astub teenistusse ametikohale, millel teenimine võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusajana;

- 2) kaotab Eesti Vabariigi kodakondsuse;
- 3) mõistetakse kohtu poolt karistusele, millega käib kaasas pensioniõiguse kaotus;
- 4) sureb, kui see ei ole pensioniraamatu omanik ise;
- 5) abiellub, kui ta on lesknaine ja saab pensioni mehe teenistuse eest;
- 6) lõpetab õppimise enne 20-aastaseks saamist, kui ta on laps, kes käis koolis või õppis ametit.

(RT 1940, 33, 250 XI.)

§ 139. Kohalik linna- või vallavalitsus, saanud teate muutusest pensionisaaja pensioniõiguste alal, teeb vastavad märkmed tema pensioniraamatusse ning teatab sellest Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele.

(RT 1938, 37, 332 VII; 1940, 33, 250 XI.)

§ 140. Kui pensionär või tema volinik ei ilmu määratud pensioni järele kahe aasta jooksul, siis kustub õigus sellele pensionile ning pensionimaksmine lõpetatakse (§ 143 p. 2 lit. c).

Kui pensionär või tema volinik esineb hiljem uue avaldusega pensioni saamiseks, uuendatakse Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talituse direktori otsusel pensioni maksmine selle avalduse esitamise päevast arvates.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 141. Toetusraha saamise õigus kustub, kui toetusraha ei ole välja võetud ühe aasta jooksul määramise päevast arvates.

12. peatükk.

Pensionide maksmise katkestamine, lõpetamine ja uuendamine.

§ 142. Pensioni maksmine katkestatakse, kui pensionär astub teenistusse ametikohale, millisel teenitud aeg võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistusaajana.

Pensioni maksmine katkestatakse ja uuendatakse Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talituse direktori otsusel.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 143. Pensioni maksmine lõpetatakse:

- 1) pensionisaajale tema surma puhul;
- 2) igale pensionisaajale, kes:
 - a) mõistetakse kohtu poolt karistusele, millega käib kaasas pensioniõiguse kaotus;
 - b) kaotab Eesti Vabariigi kodakondsuse;
 - c) ei võta välja pensioni kahe aasta jooksul pensioni määramise päevast arvates (§ 140);
 - d) ei ilmu kas ajutise pensioni määramise puhul või revisjoni korras tervisliku seisundi kontrollimiseks väljakutsutult ettenähtud tähtajaks mittemõjuvateks tunnustatud põhjustel (§ 120, 121) uuele arstlikule läbivaatusele;
 - e) saades pensioni tervislikkudel põhjustel, terveneb niivõrd, et tema töövõimekaotuse protsent on vähem pensionisaamist õigustavast töövõimekaotuse protsendist;

- f) saades pensioni olenevalt varalisest seisundist, omandab sissetuleku, mis on suurem temale pensionisaamist õigustavast sissetulekust;
- 3) peale punktis 2 loendatud juhtude:
- a) lesknaisele, kes saab pensioni mehe teenistuse eest, — kui ta uuesti abiellub;
 - b) lastele, kes ei käi koolis ega õpi ametit, — kui nad saavad 18-aastaseks, või kes käivad koolis või õpivad ametit, — kui nad saavad 20-aastaseks.

Pensioni maksmine lõpetatakse Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talituse direktori otsusel, välja arvatud § 120 ettenähtud juhud.

Pensioni maksmine uuendatakse Tervishoiu ja Hoolekande Talituse direktori otsusel, kui pensionär, kelle pensioni maksmine lõpetatud p. 2 lit. f alusel, kaotab ülalpidamist võimaldava sissetuleku.

Pensioni maksmine uuendatakse linna- või vallavalitsuse korraldusel, kui laps, kellele pensioni maksmine lõpetatud p. 3 lit. b alusel enne 20-aastaseks saamist, jätkab õppimist, kuni õppimise lõpetamiseni, kuid mitte kauem kui 20-aastaseks saamiseni.

Pensioni maksmine uuendatakse avalduse esitamise päevast.

(RT 1938, 37, 332 VII; 1940, 33, 250 XI.)

§ 144. Kui pensionisaaja astub uuesti teenistusse ametikohale, millisel teenimise aeg arvestatakse pensioniõigusliku teenistusajana, siis väeosa või asutis, kuhu isik on määratud teenistusse, teatab sellest Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 145. Kohtuotsuse täidesaatmisel, mille tagajärjeks on pensioniõiguse kaotamine, saadavad kohtuasutised viivitamata pärast kohtuotsuse seadusjõusse astumist vastava kohtuotsuse ärakirja Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele.

(RT 1938, 37, 332 VII.)

§ 146. Linna- ja vallavalitsused valvavad tingimuste muudatuste järele, mis avaldavad mõju pensionisaamise õigusele, sealjuures vähemalt iga kolme aasta kestes pensionisaajate üldnimekirjad läbi vaadates.

(RT 1940, 33, 250 XI.)

13. peatükk.

Lõppeeskirjad.

§ 147 ja 148. *Välja jäetud.* SK I 1938, 3, 9 § s.

§ 149. Sõjaministril on õigus anda määrusi ja juhendeid käesoleva seaduse elluviimiseks.

Sotsiaalministril on õigus kokkuleppel Sõjaministriga anda määrusi ja juhendeid pensionikapitalimaksu tasumise ja pensionide ning toetusrahade väljamaksu korra kohta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

II.

Üleminekueeskirjad.

§ 150. Enne 1. detsembrist 1936 kehtinud pensioniseaduste alusel määratud pensione ega toetusrahasid käesoleva seaduse kohaselt ümber ei arvatata, välja arvatud § 159 ja 161 ettenähtud erandid.

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse, Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seaduse, Kaitseväelaste ja nende perekondade pensionide vähendamise seaduse, Ülejateenijate ja nende perekondade pensioni seaduse, Kaitseliidu pensioniseaduse ja Vabariigi Valitsuse poolt Ajutise valitsemise korra § 12a põhjal 12. aprillil 1920 kehtimapanud 23. juuni 1912. a. pensioniseaduse alusel kuni 1. oktoobrini 1936 määratud pensionid makstakse välja käesolevas seaduses ettenähtud korras selles suurus, nagu need pensionid kuulusid väljamaksmisele 30. septembril 1936.

Ajavahemikus 1. oktoobrist 1936 kuni 30. novembrini 1936 käesoleva paragrahvi teises lõikes loetletud seaduste alusel määratud pensionid makstakse välja endises suuruses käesolevas seaduses ettenähtud korras.

Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse ja Seaduse pensioni maksmise kohta isikutele, kes Eesti Vabariigi ülesehitamise tööst osa võtnud ja selle juures töövõime kaotanud, niisama ka surmasaanute perekondadele — alusel enne 1. detsembrist 1936 määratud pensionid makstakse välja endises suuruses Sotsiaalministri poolt määratud korras.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 151. Enne 1. detsembrist 1936 kehtinud pensioniseaduste järgi määratud pensionide maksmise katkestamine ja lõpetamine toimub käesoleva seaduse alusel.

Paragrahvi 150 neljandas lõikes tähendatud seaduste järgi määratud pensionide maksmise lõpetamine olenevalt pensionisaaja varalisest või tervislikust seisundist toimub erandina endise õiguse alusel.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 152. Kui enne 1. detsembrist 1936 kehtinud pensioniseaduste alusel on pensioni ajutiselt määratud või kui nende seaduste järgi alalise pensioni saaja tervislikult uuesti läbi vaadatakse (§ 114 ja 119), siis pensioni maksmise jätkamisel või pensioni ümberarvutamisel töövõime kaotuse protsendi muutmise või kõrvalabi mittevajavaks tunnustamise tõttu kohaldatakse käesoleva seaduse I ja II osa eeskirju, kuid aluseks võttes palka ja pensioniõiguslikku teenistusaega, millede järgi oli määratud esialgne pension.

Isiku surma korral, kes sai või oli õigustatud saama pensioni enne 1. detsembrist 1936 kehtinud pensioniseaduste alusel, määratakse pension tema lesele ja lastele, kui nad vastavad käesoleva seaduse nõudeile. Pension määratakse lesele ja lastele käesolevas seaduses ettenähtud osades sellest pensionist, mida isik ise sai või oli õigustatud saama.

Pensionioiguslikkus teenistuses olnud isikutele ja nende perekondadele, kes endise õiguse alusel said pensioni, kuid kellele pensioni maksmine lõpetati või katkestati, määratakse pension käesoleva seaduse alusel, kui nad vastavad selle nõudeile.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 153. Enne 1. detsembrist 1936 määratud, kuid vastuvaidluse esilekutsunud pensioni- ja toetusraha-nõudmiste lahendamisel kohtu- ja administratiivasutistes kohaldatakse endist õigust. Samuti kohaldatakse endist õigust enne 1. detsembrist 1936 kehtinud pensioniseaduste põhjal otsustatud pensionide ja toetusrahade ümberotsustamisel uute asjaolude ilmnemisel, kui sellekohane taotlus on esitatud kolme aasta jooksul arvates otsuse teata-
vavastegemise päevast.

Enne 1. detsembrist 1936 § 150 teises lõikes loetletud seaduste alusel esitatud, kuid otsustamata pensioni- ja toetusraha-nõudmiste lahendamisel kohaldatakse kohtu- ja administratiivasutistes käesolevat seadust.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 154 ja 155. *Välja jäetud.* SK I 1938, 3, 9 § 8.

§ 156. Enne 1. detsembrist 1936 pensioniõiguslikust teenistusest lahkunud isikud ja nende perekonnad, kellel endise õiguse alusel ei olnud pensionisaamise õigust, samuti ka need, kellel endise õiguse järgi oli pensionisaamise õigus, kuid kes endise õiguse kehtivuse ajal pensioni ei nõudnud, on õigustatud saama pensioni käesoleva seaduse alusel, kui nad vastavad selle nõudeile.

Eelmises lõikes tähendatud isikutele ja perekondadele määratakse pension päevast, mil nad esitavad vastava sooviavalduse.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 157. Käesoleva seaduse § 60 ei kohaldata neile isikutele, kes lahkusid pensioniõiguslikust teenistusest enne 1. detsembrist 1936, kui need isikud teenisid sõjaväelastena ja teenistusest lahkumisel ei olnud teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt tekkinud tervisrikke tõttu sõjaväeteenistusse tervislikult kõlbmatud või kui nad teenisid mittesõjaväelastena ja teenistusest lahkudes ei olnud teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt tekkinud tervisrikke tõttu kaotanud töövõimet vähemalt 60 protsenti.

Enne 1. detsembrist 1936 pensioniõiguslikus teenistuses surnud isikute perekondadel on õigus saada pensioni käesoleva seaduse § 80 p. 1 alusel ainult siis, kui nende isikute surm oli sõltuv teenistuskohuste täitmisest.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 158. Kui isik, kelle teenistuse eest määratakse pension või toetusraha, on lahkunud teenistusest enne 1. aprilli 1935, siis arvutatakse pension või toetusraha vastava ametikoha palgamäära järgi, mis maksma pandud arvates 1. aprillist 1935. On aga 1. aprillist 1935 teostatud teatava ametikoha palgaastme tõstmine, siis võetakse pensioni või toetusraha määramisel aluseks vastava ametikoha järgi enne palgaastme tõstmist saadud palk. Kui 1. aprillist 1935 arvates puudub koosseisus otseselt vastav ametikoht, otsustab Sõjavägede Nõukogu, millise palgaastme järgi tuleb arvutada pension. Samuti otsustab Sõjavägede Nõukogu vaidlused küsimuse kohta, kas arvates 1. aprillist 1935 oli teataval ametikohal kõrgendus palgaastmes või mitte.

(RT 1938, 29, 234 III.)

§ 159. Käesoleva seaduse kohaselt arvutatakse ümber, kui asjaomased isikud seda soovivad:

- 1) Vabaduse Risti kavaleride ja nende perekondade pensionid, samuti vanuse ülemmäära kättejõudmise tõttu tegelikult sõjaväeteenistusest vabastatud sõjaväelaste ja nende perekondade pensionid, mis

olid määratud enne 1. detsembrist 1936 tolleaegsete pensioniseaduste alusel;

- 2) enne 1. detsembrist 1936 kehtinud seaduste alusel ajavahemikul 1. oktoobrist 1936 kuni 30. novembrini 1936 määratud pensionid.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 160. Eelmises (159.) paragrahvis tähendatud isikute pensionide ümberarvutamisel võetakse aluseks käesoleva seaduse jõustumise ajal kehtiva ametiastme palk, mis vastab selle ametiastme palgale, millise ametiastme palga järgi oli arvutatud asjaomase isiku senine pension. Pensionimaksmine uue arvutuse järgi teostub ümberarvutamise sooviavalduse esitamise päevast.

Kahtluse korral, millise astme palk pensioni arvutamisel võtta asjaomase isiku ametiastme palgaks, otsustab küsimuse Sõjavägede Nõukogu.

(RT 1938, 29, 234 III.)

§ 161. Vabaduse Risti kavaleridel ja nende perekondadel, kes ei soovi oma pensioni ümberarvutamist § 159 alusel, samuti Vabadussõjast osa võtnutel, kellel ei ole Vabaduse Risti, ja nende perekondadel, kui nad saavad pensioni enne 1. detsembrist 1936 kehtinud pensioniseaduste alusel, on õigus saada pensioni suurendust nende käesoleva seaduse § 66 ettenähtud pensioninormide järgi, millede tingimustele nad vastavad.

Pension suurendust on õigus saada ainult neil eelmises lõikes tähendatud isikutel, kes vastavad käesolevas seaduses pensioni määramise kohta ettenähtud nõudeile.

RT 1940, 33, 250 VI.

§ 162. Eelmises (161.) paragrahvis tähendatud isikute pensionidele arvatakse juurde § 66 ettenähtud suurendus protsentidena sellest palgast, rahasummast või palgamäärast, mille järgi neile on arvutatud pension, kuid seejuures nende senine pensionimäär ühes eeltähendatud suurendusega ei või ületada pensionimäära, mis need isikud saaksid käesoleva seaduse alusel. Suurenduse juurdearvamine pensionile teostub vastava avalduse esitamise päevast.

RT 1938, 39, 362.

§ 163. Sooviavaldused pensionide ümberarvutamiseks (§ 159) või pensioni suurenduse saamiseks (§ 161) esitatakse Sõjavägede Staabi ülemale.

(RT 1937, 15, 116 III.)

Lisa § 57 juurde.

Tabel nr. 1.

Pensionioiguslikud teenistusaastad:	Pensioni % palgast:
25	45
26	48
27	51
28	54
29	57
30	60

Tabel nr 2.

Pensionioõiguslikud
teenistusaastad:

Pensioni % palgast:

	Kui ei ole vaja alalist kõrvalabi	Kui on vajaline alaline kõrvalabi
10	25	35
11	26 $\frac{1}{3}$	36 $\frac{1}{4}$
12	27 $\frac{2}{3}$	37 $\frac{1}{2}$
13	29	38 $\frac{3}{4}$
14	30 $\frac{1}{3}$	40
15	31 $\frac{2}{3}$	41 $\frac{1}{4}$
16	33	42 $\frac{1}{2}$
17	34 $\frac{1}{3}$	43 $\frac{3}{4}$
18	35 $\frac{2}{3}$	45
19	37	46 $\frac{1}{4}$
20	38 $\frac{1}{3}$	47 $\frac{1}{2}$
21	39 $\frac{2}{3}$	48 $\frac{3}{4}$
22	41	50
23	42 $\frac{1}{3}$	51 $\frac{1}{4}$
24	43 $\frac{2}{3}$	52 $\frac{1}{2}$
25	45	53 $\frac{3}{4}$
26	48	55
27	51	56 $\frac{1}{4}$
28	54	57 $\frac{1}{2}$
29	57	58 $\frac{3}{4}$
30	60	60

2. JAGU

**KODANIKKUDE KOHUSED RIIGIKAITSE
JA
SÕJAVÄETEENISTUSE ALAL**

Nr. 1.

SÕJAVÄETEENISTUSE SEADUS.

RT 1937, 15, 116.

I.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Eesti Vabariigi iga kodaniku pühim kohus on kaitsta Eesti Vabariiki ja selles kehtivat seaduslikku korda.

§ 2. Riigikaitseks ettevalmistumise ja valmisoleku ning riigikaitse teostamise alal käesoleva seaduse alusel kodanikkudel lasuvate kohuste täitmine moodustab sõjaväeteenistuse.

Aja kestusel, mil kodanik on kohustatud kandma sõjaväeteenistuskohuseid, on ta sõjaväeteenistuskohuslik.

§ 3. Sõjaväeteenistus on kohuslik Eesti Vabariigi kõigile meeskodanikele ja iga meeskodanik peab isiklikult täitma selle teenistuse kohuseid käesolevas seaduses ettenähtud alustel ja korras.

§ 4. Sõjaväeteenistus jaguneb:

- 1) riigikaitseks kasvatuseks ja õpetuseks;
- 2) tegelikuks sõjaväeteenistuseks;
- 3) teenistuseks reservis.

§ 5. Riigikaitseks kasvatuse ja õpetuse all mõistetakse riigikaitselist ettevalmistamist, mis antakse:

- 1) õppeasutistes õppijatele — õppeasutistes viibimise kestusel;
- 2) koolis mittekäijatele — enne ajateenistusse astumist.

§ 6. Tegelikuks sõjaväeteenistuseks loetakse:

- 1) ajateenistus (§ 17 ja 20);
- 2) viibimine õppustel (§ 25 ja 120);
- 3) teenimine sõjaväe-õppeasutistes õpilasena (§ 69);
- 4) teenimine sõjaväe-orkestrites orkestri-õpilasena (§ 67);
- 5) teenimine sõjaväe koosseisus, võetuna sinna ohvitserina, allohvitserina või sõdurina (§ 11) pärast ajateenistust;
- 6) teenimine § 12 ettenähtud ametikohtadel väljaspool sõjaväge;
- 7) teenimine sõjaväes, kutsutuna sinna mobilisatsiooni või sõja korral (§ 26).

§ 7. Teenistuse reservis moodustab nende kohuste täitmine, mis kodanikule on ette nähtud selleks, et teda oleks võimalik igal ajal kutsuda tegelikku sõjaväeteenistusse.

§ 8. Riigikaitseks korraldatud relvastatud jõudu, mis on moodustatud käesoleva seaduse alusel tegelikku sõjaväeteenistusse võetud kodanikkudest, nimetatakse sõjaväeks. Sõjaväe korralduse määravad vastavad seadused ja seadlused.

§ 9. Meeskodanikke, kes kuuluvad järjekorraliselt sõjaväkke ajateenistusse võtmisele, nimetatakse kutsealusteks.

§ 10. Tegelikus sõjaväeteenistuses (§6) olevaid kodanikke nimetatakse sõjaväelasteks.

Ajateenistuses olevaid sõjaväelasi nimetatakse ajateenijateks.

Reservi arvatud kodanikke nimetatakse reservlasteks.

§ 11. Sõjalise ettevalmistuse ulatuse ja täidetavate ülesannete iseloomu poolest jagunevad sõjaväelased ja reservlased ohvitserideks, allohvitserideks ja sõduriteks.

Sõjaväelaste ja reservlaste lähem liigitus ja nende teenistuskäik, kui võrd see ei ole ette nähtud käesolevas seaduses, määratakse vastavates seadlustes.

§ 12. Sõjaväelased võivad vastavates seadustes või seadlustes ettenähtud alustel teenida ka väljaspool sõjaväge Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud koosseisudes sõjaväelastele ettenähtud ametikohtadel.

Samuti võivad sõjaväelased teenida väljaspool sõjaväge sõjaväelastele mitte-ettenähtud ametikohtadel vastavates seadustes või seadlustes ettenähtud alustel.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 13. Kodanikke, kes on mõistetud sunnitööle, ei võeta sõjaväeteenistusse, vaid määratakse tööteenistusse, kusjuures tegeliku sõjaväeteenistuse asemel nad pannakse täitma riigikaitse huvide kohaseid töid.

Tööteenistust kandma kohustatud kodanikke nimetatakse tööteenistuskohuslasteks.

2. peatükk.

Sõjaväeteenistuse kestus ja käik.

§ 14. Riigikaitsele kasvatusele ja õpetusele alluvad:

- 1) kõigis õppeasutistes, kaasa arvatud Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool, õppivad meeskodanikud — kogu õppeasutistes viibimise aja kestusel;
- 2) koolis mittekäijad meeskodanikud — alates 13. eluaastast kuni sõjaväkke ajateenistusse astumiseni.

Riigikaitsele kasvatuse ja õpetuse teostamise lähemad alused, ulatuse ja korra määrab Vabariigi President.

(RT 1937, 78, 641 IV; 1938, 37, 332 II.)

§ 15. Vabariigi Presidendil on õigus oma määrusega vabastada eelmises (14.) paragrahvis ettenähtud riigikaitsele kasvatuse ja õpetuse kohustest:

- 1) õpilasi (§ 14 p. 1), kes on täitnud ajateenistuse;
- 2) õpilasi (§ 14 p. 1), kes ei ole täitnud ajateenistust, — üksikute õppeaastate või õppeasutiste järgi;
- 3) koolis mittekäijaid (§ 14 p. 2) — kas kõiki või osaliselt.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 16. Ajateenistusse võetakse meeskodanikud 20-aastaselt.

Vajaduse korral võib Vabariigi Presidendi otsusega võtta ajateenistusse meeskodanikke ka 19- või 18-aastaselt.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 17. Ajateenistuse kestus on 12—24 kuud, olenevalt riigikaitse nõuetest ja ajateenijate väljaõppeks igas väeliigis või väeosas või allüksuses vajalikust ajast.

Ajateenistuse kestuse igas väeliigis, väeosas või nende allüksustes määrab Vabariigi President.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 18. Mobilisatsiooni väljakuulutamisel ajateenistuses olevad ja sõjaajal ajateenistusse võetavad kodanikud pärast eelmises (17.) paragrahvis tähendatud aja ärateenimist loetakse mobiliseerituks ning nad jäävad teenima edasi ühesugustel alustel mobiliseeritud reservlastega niikauaks, kui seda nõuavad riigikaitse huvid.

§ 19. Eesti kodakondsusse astunud välisriikide kodanikkudel arvestatakse ajateenistus, mille nad on täitnud välisriigi sõjaväes. Kui isik ei ole täitnud ajateenistust välisriigi sõjaväes või kui ajateenistus välisriigi sõjaväes kestis Eestis ettenähtud ajast vähem, siis on ta kohustatud, kui ta on alla 35 aasta vana, ära teenima Eesti sõjaväes vastavalt kas terve § 17 ettenähtud aja või selle osa, mis ta välisriigi sõjaväes vähem teenis. Tähendatud isikud võetakse ajateenistusse pärast Eesti kodakondsusse astumist ühes lähema kutse kodanikkude ajateenistusse võtmisega.

§ 20. Ajateenistusena (§ 17) ei võeta arvesse aega, mille kestusel ajateenija on:

- 1) vahi all viibinud juurdluse või eeluurimise puhul määratud tõkkeabinõu korras, välja arvatud juhud, kui ajateenija on kohtu poolt õigeks mõistetud või kui süüdistusasi on vastava võimu poolt lõpetatud;
- 2) vahi all viibinud kohtuotsuse põhjal;
- 3) distsiplinaarkaristusena kartserarestis viibinud kogusummas üle seitsme ööpäeva teenistusaja kestusel;
- 4) redus olnud;
- 5) erakorralisel puhkusel viibinud (§ 32);
- 6) suguhaiguste ravimisel haigemajades ja sellest tingitud terviseparanduslikul puhkusel viibinud;
- 7) peale eelmises (6.) punktis nimetatud aja kokku üle kahe kuu haiglates ja terviseparanduslikul puhkusel viibinud, välja arvatud juhud, kui ravimisel või terviseparanduslikul puhkusel viibimine on tingitud teenistuskohuste täitmisel saadud vigastustest või haigustest.

Käesolevas paragrahvis tähendatud põhjustel § 17 ettenähtud ajast puudujäänud osa on ajateenija kohustatud tagantjärele ära teenima.

Tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamise korral on ajateenijad kohustatud neile distsiplinaarkaristusena määratud, kuid kandmata jäänud kartseraresti ära kandma, kui karistuse täitmisele on asutud nende teenistuses olemise ajal.

§ 21. Vabariigi Presidendil on õigus:

- 1) vabastada ajateenijaid, kas kõiki või väljaõppeliikide või väeosade või nende allüksuste kaupa, tegelikust sõjaväeteenistusest ka enne ette-

nähtud ajateenistuse (§ 17) täitmist, kui vabastatavate väljaõpe ja riigikaitse huvid seda võimaldavad;

- 2) edasi lükata kuni 6 kuud ettenähtud ajateenistuse (§ 17) täitnud ajateenijate teenistusest vabastamist kas kõigil või üksikute väljaõppe-
liikide või väeliikide või väeosade või nende allüksuste ajateeni-
jail, kui riigikaitse huvid seda nõuavad.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 22. Ajateenistuse täitnud kodanikud vabastatakse tegelikust sõjaväe-
teenistusest ja arvatakse reservi.

Ajateenistuse lõpp-päevaks loetakse tegelikust sõjaväeteenistusest vabas-
tamise päev.

§ 23. Peale eelmises (22.) paragrahvis nimetatud kodanikkude arvatakse
reservi:

- 1) kõik 17—35-aastased meeskodanikud, kes veel ei ole täitnud aja-
teenistust;
- 2) kõik sõjaväeteenistuskõlblikud meeskodanikud, kelle ajateenistuse
vahekord lahendatakse pärast selle aasta 1. jaanuari, millele eelneva
aasta jooksul nad on saanud 35-aastaseks.

Punktis 2 nimetatud kodanikke ajateenistusse ei määrata.

§ 24. Teenistus reservis kestab:

- 1) eelmise (23.) paragrahvi p. 1 tähendatud meeskodanikkudel — selle
aasta 1. jaanuarist, millele eelneva aasta jooksul nad on saanud
17-aastaseks, kuni ajateenistusse astumiseni;
- 2) ohvitseridel ja kõrgema haridusega muudel reservlastel — reservi
arvamise päevast kuni selle kalendriaasta lõpuni, mille jooksul nad
saavad 60-aastaseks;
- 3) kõigil p. 1 ja 2 tähendamata reservlastel — reservi arvamise päevast
kuni selle kalendriaasta lõpuni, mille jooksul nad saavad 55-aastaseks.

Vabariigi Presidendil on õigus lühendada teenistust reservis p. 2
tähendatud kõrgema haridusega reservlastel-mitteohvitseridel, kas kõigil või
osal nendest, kuni 55. eluaastani ja pikendada seda teenistust p. 3 tähen-
datud reservlaste mõnedel liikidel kuni 60. eluaastani.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 25. Reservlasi võib kutsuda õppustele kogu reservis olemise kestusel:

- 1) ohvitseri ja kõrgema haridusega muid reservlasi — kokku mitte
rohkem kui neljateistkümneks kuuks;
- 2) allohvitseri ja kapraleid — kokku mitte rohkem kui üheteistkümneks
kuuks;
- 3) muid reservlasi — kokku mitte rohkem kui kaheksaks kuuks.

§ 26. Mobilisatsiooni korral ja sõjaajal kutsutakse reservlased tegelikku
sõjaväeteenistusse vajaduse järgi niikauaks, kui riigikaitse huvid seda nõuavad.

3. peatükk.

Sõjaväeteenistuskohuslike kodanikkude õigused ja kohused.

§ 27. Sõjaväeteenistuskohuslike kodanikkudel on samad õigused
ja kohused kui kõigil teistel Eesti Vabariigi kodanikkudel, välja arvatud käes-
olevas peatükis tähendatud erandid.

§ 28. Sõjaväelased on kohustatud alistuma sõjaväe seaduste, seadluste, määruste ja teenistuseeskirjade nõuetele. Erandeid § 12 tähendatud sõjaväelaste suhtes võib teha vastavates seadlustes ja teenistuseeskirjades.

§ 29. Sõjaväelastel on keelatud olla poliitiliste erakondade, igasuguste poliitilisi sihte taotlevate ühingute või muude säärase koondiste liikmeks ja osa võtta nende tegevusest, samuti on neil keelatud osa võtta igasugustest poliitilistest mitingutest, koosolekustest, meelevaldustest ja kihutustööst.

Ajateenijad ei võta osa rahvahääletusest ega Vabariigi Presidendi, Riigivolikogu ja omavalitsuste esinduskogude valimistest.

Esimeses lõikes tähendatud erakondade, ühingute või koondiste liikmeks olemine ei ole keelatud õppustel viibivatel reservlastel, kuna poliitilistest mitingutest, koosolekustest, meelevaldustest ja kihutustööst osavõtmise keeld on kehtiv ka nende kohta õppustel viibimise aja kestusel.

Teine lõige — RT 1940, 33, 250 VII.

§ 30. Sõjaväelased, välja arvatud ajateenijad ja õppustele kutsutud reservlased, kes on annud nõusoleku enda valimiseks Riigivolikogusse, Riiginõukogusse või omavalitsuse esinduskogusse või kes, valituna Riigivolikogusse, Riiginõukogusse või omavalitsuse esinduskogusse, ei loobu nimetatud kogude liikme volitustest, vabastatakse rahuajal tegelikust sõjaväeteenistusest vastavates seadlustes ettenähtud korras.

Eelmises lõikes tähendatud nõue ei kuulu kohaldamisele Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 84 alusel Kaitseliidu poolt Riiginõukogusse valitava liikme kohta.

RT 1938, 26, 211.

§ 31. Ajateenijad võivad saada teenistusaja kestusel väeosa ülema poolt kuni seitse päeva korralist puhkust, mis neile antakse kas korraga või osakaupa.

Väeosa ülemal on õigus puhkusest ilma jätta teenistuskohuseid halvasti täitvaid ajateenijaid, kiiduväärt teenistuse eest aga seda puhkust kuni seitsme päeva võrra pikendada.

Pühade puhul antavaid puhkusi ei arvestata käesolevas paragrahvis tähendatud normi hulka.

§ 32. Peale eelmises (31.) paragrahvis tähendatud puhkuse võivad ajateenijad saada teenistusaja kestusel erakorralist puhkust diviisi ülema loal kuni ühe kuuni, missuguse puhkusaja kestusel puhkuselolijad ei saa palka.

Erakorralistel juhtudel võivad Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja, kumbki oma alluvusest, lubada ajateenijaid erakorralisele puhkusele kuni kuue kuuni, missuguse puhkusaja kestusel puhkuselolijad ei saa palka ega varustist.

§ 33. Riigiraudteedel, -laevadel ja kõigil muudel riigi üldkasutatavatel liiklemisvahenditel sõites saavad sõjaväelased kõigis klassides viiekümneprotsendilise sõiduhinna-alanduse reisijateveo-tariifides ettenähtud kõigi veomaksu-määradest.

Eelmises lõikes ettenähtud piirides võib sõiduhinna alandust või muid soodustusi riigi üldkasutatavate liiklemisvahendite kasutamisel anda ka reservlastele Vabariigi Valitsuse vastavate määruste alusel.

§ 34. Sõjaväeteenistuskohuslikud kodanikud, kes on omandanud kõrgema hariduse, on kohustatud kolme kuu jooksul pärast kõrgema õppeasu-

tise lõpetamist sellest teatama ja esitama oma kõrgemat haridust tõendava dokumendi ära kirja:

- 1) tegelikus sõjaväeteenistuses olles — oma ülemusele;
- 2) reservis olles — kohaliku sõjaväeringkonna staabile.

Need, kes on omandanud kõrgema hariduse enne käesoleva seaduse kehtimahakkamist, on kohustatud samas korras sellest teatama kuue kuu jooksul pärast käesoleva seaduse kehtimahakkamist.

§ 35. Sõjaväelastele ja nende perekondadele antakse pensioni ja toetusi vastavate eriseaduste ja seadluste alusel.

4. peatükk.

Kutsealuste registreerimine.

§ 36. Kõik meeskodanikud on kohustatud sel aastal, mille jooksul nad on saanud või saavad 20-aastaseks, 1. augustist kuni 1. septembrini end registreerima kutsealusena oma elukoha järgi: maal — vallavalitsuses, linnas — politseijaoskonnas või, kui linnas politsei komisari ei asu, siis linnavalitsuses, välisriigis viibides — vastavas Eesti saatkonnas või konsulaadis.

Vangistusasutistes vahi all viibijaid registreerivad vangistusasutised.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 37. Registreerimisel on kutsealused kohustatud esitama nende vanust ja haridust tõendavad tunnistused.

Registreerimisel nõutavaid tunnistusi annavad riigi- ja omavalitsusasutised kutsealustele tasuta.

§ 38. 20—60-aastased kõrgema haridusega meeskodanikud ja 20—55-aastased muud meeskodanikud, kes mõnesugustel põhjustel ei ole end registreerinud kutsealusena käesoleva seaduse § 36 ettenähtud korras, on kohustatud end registreerima kutsealusena samas paragrahvis ettenähtud asutistes 7 päeva jooksul pärast nende ilmumist nimetatud asutiste piirkonda.

§ 39. Kutsealuseid registreeriv asutis annab kutsealustele nende registreerimisel teada sõjaväeringkonna ülema poolt määratud aja ja koha, milal ja kuhu nad on kohustatud ilmuma järelevaatusele.

§ 40. Igal kodanikul on õigus registreerimisasutises tutvuda registreerimisandmetega ja nõuda nendes leiduvate vigade parandamist.

Kutsealuseid registreerivad asutised on kohustatud vigade või puuduste kõrvaldamise nõudmised läbi vaatama ja põhjendatud juhtudel andmed vastavalt parandama.

§ 41. Kutsealuseid registreeriv asutis (§ 36) saadab registreerimisandmed kutsealuste kohta 15. septembri kohaliku sõjaväeringkonna staapi.

Välisriikides Eesti konsulaatides registreeritud kutsealuste kohta saadavad konsulaadid andmed oma alluvuse kohaselt vastavasse Eesti saatkonda, kes need andmed saadab edasi Sõjavägede Staapi, ära tähendades, missugusse sõjaväeringkonda kutsealused soovivad ilmuda järelevaatusele.

§ 42. Kutsealune, kes pärast registreerimist on asunud elama teise sõjaväeringkonda ja soovib ilmuda järelevaatusele oma uue elukoha järgi, on kohustatud esitama vastava sooviavalduse selle sõjaväeringkonna staabile, kelle piirkonnas ta oli registreeritud.

Eelmises lõikes tähendatud kutsealuse registreerimisandmed saadetakse vastava sõjaväeringkonna staabi poolt selle sõjaväeringkonna staabile, kelle piirkonnas asub kutsealuse uus elukoht.

Järelevaatusele ilmumise aja ja koha teatab kutsealusele selle sõjaväeringkonna staap, kuhu on toodud üle kutsealuse registreerimisandmed.

5. peatükk.

Ajateenistusse vastuvõtmine.

§ 43. Ajateenistusse vastuvõtmist teostatakse sõjaväeteenistus-komisjonides, kellede arvu ja asukohta igas sõjaväeringkonnas määrab Sõjavägede Juhataja.

§ 44. Sõjaväeteenistus-komisjon koosneb esimehest ja neljast liikmest. Esimeheks on sõjaväeringkonna ülema poolt määratud ohvitser. Liikmeteks on maa- või linnavalitsuse esindaja, politseiprefekt või tema esindaja, Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse poolt määratud sõjaväearst ja linna- või maa-arst või viimase poolt määratud jaoskonnaarst.

Sõjaväearsti puudumisel määrab Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu ja Hoolekande Talitus tema asemele riigi- või omavalitsusteenistuses oleva arsti.

Sõjaväeteenistus-komisjon võib vastuvõttu teostada ka väljaspool temale määratud asukohta.

Sõjaväeteenistus-komisjoni koosoleku ajad määrab sõjaväeringkonna ülem vajaduse järgi.

Sõjaväeteenistus-komisjon on otsusevõimeline, kui koosolekust võtab osa esimees ja vähemalt kaks liiget, viimaste hulgas üks arst.

Sõjaväeteenistus-komisjoni otsused tehakse häälteenamusega lahtisel hääletamisel. Häälte poolnemisel otsustab komisjoni esimehe hääl.

(RT 1938, 29, 234 III; 1938, 37, 332 VII.)

§ 45. Järjekorraliste kutsealuste tegelikuks sõjaväeteenistuseks kõlblikkuse järelevaatus on sõjaväeteenistus-komisjonides iga aasta oktoobri-, novembri- ja detsembrikuu jooksul.

Keskkooli ja sellest kõrgema haridusega kutsealuste ja vabatahtlikkude järelevaatuseks võib Sõjavägede Juhataja määrata eri tähtajad.

35-aastaste ja vanemate kutsealuste järelevaatust võib teostada ka nende registreerimisele järgneval lähemal sõjaväeteenistus-komisjoni koosolekul.

Täpse aja kutsealustele sõjaväeteenistus-komisjoni ilmumiseks määrab sõjaväeringkonna ülem.

§ 46. Kui olude tõttu on võimata kinni pidada eelmise (45.) paragrahvi esimeses lõikes tähendatud tähtajast, määrab Vabariigi President Sõjaministri ettepanekul uue tähtaja. Sel juhul muudetakse samas korras vastavalt ka § 36 ja 41 ettenähtud tähtaegu.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 47. Kui raske haiguse või vigastuse või muu ülesaatmatu takistuse tõttu kodanikul on võimata isiklikult ilmuda sõjaväeteenistus-komisjoni, siis võib komisjon loobuda kodaniku isikliku ilmumise nõudmisest ja otsustada tema tegelikuks sõjaväeteenistuseks kõlblikkuse üle arsti ja omavalitsusasutise või politsei poolt antud tõenduste põhjal. Vajaduse korral võib komisjoni

korraldusel järele vaatust teostada koha peal üks riigi- või omavalitsusteenistuses olevatest arstidest.

Sõjaväeringkonna ülemal on õigus kas isiklikult või oma esindaja kaudu koha peal kontrollida komisjoni mitteilmunud kodaniku seisukorda.

Välisriikides viibivatele Eesti kodanikkudele annab tõendusi omavalitsuse või politsei asemel Eesti saatkond või konsulaat. Viimased tõestavad ka välisriigis väljaantud arstitunnistusi.

§ 48. Tähtajal sõjaväeteenistus-komisjoni järele vaatusele mitteilmumise seaduslikkudeks põhjusteks loetakse:

- 1) kutsealuse haigus, mis ei võimalda kodust lahkumist;
- 2) kutsealuse vahi all viibimine;
- 3) ilmutumise eel juhtunud õnnetus (nagu tulikahju, perekonnaliikme surm);
- 4) muud kõrvaldamatud takistused, mis ei võimalda ilmutumist (nagu liiklemisühenduse katkemine, laeva hilinemine).

Kutsealused, kes eelmises lõikes loendatud põhjustel ei saa ilmuda määratud päevaks komisjoni, on kohustatud esitama sõjaväeringkonna staabile vastava ametiasutise või ametiisiku tõenduse. Välisriikides viibivate kutsealuste tähtajal mitteilmumise põhjusi tõendab Eesti saatkond või konsulaat.

Mitteilmumise põhjuste seaduslikkuse üle otsustab sõjaväeringkonna ülem.

§ 49. Määratud ajal järele vaatusele mitteilmunud kodanikud vaadatakse läbi sõjaväeteenistus-komisjonides nende ilmutumisele või ülesleidmisele järgneval lähemal komisjoni koosolekul.

Kutsealuste vahi alt vabastamise üle on vangistusasutised kohustatud teatama iga kord vastava sõjaväeringkonna staabile.

§ 50. Kutsealused, kes mõnesugustel põhjustel ei ole end registreerinud § 36 ettenähtud korras, kuid määratud järele vaatuse ajal ilmuvad sõjaväeteenistus-komisjoni, registreeritakse komisjonis ja võetakse vastu üldises korras.

§ 51. Kui kutsealuse järele vaatusel sõjaväeteenistus-komisjonil on võimata kindlaks määrata tema tervislikku seisukorda või kui komisjonil tekib kahtlus, et järele vaatatava haigus või vigastus on tekitatud kunstlikult, siis komisjon saadab kutsealuse järelekatsumiseks lähemasse nõuetekohaselt sisse seatud haiglasse.

§ 52. Komisjoni poolt lahkarvamisega sõjaväeteenistuskõlbmatuks tunnustatud isikud saadetakse Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni uuesti järele vaatamiseks, kui keegi komisjoni liikmetest seda nõuab.

§ 53. Kodanikud, kes sõjaväeteenistus-komisjoni poolt on tunnustatud sõjaväeteenistuskõlblikkudeks, loetakse ajateenistusse vastuvõetuiks komisjoni otsuse teatamise ajast arvates.

§ 54. Ajateenistusse vastuvõetuist:

- 1) need, kes vastuvõtmisaasta 1. jaanuariks olid nooremad kui 35-aastased, kuuluvad ajateenistusse määramisele;
- 2) need, kes vastuvõtmisaasta 1. jaanuariks olid 35-aastased või vanemad, arvatakse reservi ajateenistusse määramata.

Ajateenistusse määramisele kuuluvad kodanikud lastakse sõjaväeteenistus-komisjoni esimehe poolt ajutiselt koju kuni Sõjavägede Juhatajalt aja-

teenistusse astumiseks määratud tähtajani. Nimetatud tähtajaks on kojulas-tud kodanikud kohustatud ilmuma sõjaväeringkonna ülema poolt neile mää-ratud kogumiskohtadesse.

§ 55. Ajateenistusse määravad kodanikud loetakse ajateenistusse astunuks sellest hetkest, mil nad ilmuvad kodusviibimiseks antud aja lõpul neile määratud kogumiskohtadesse.

Kogumiskohta ilmumise päev loetakse ühtlasi ajateenistuse alguseks.

6. peatükk.

Ajateenistusse vastuvõtmise edasilükkamine.

§ 56. Kutsealusel, kes kannatab parandatavate haiguste või kehaliste puuete (§ 124 teine lõige) all, lükatakse sõjaväeteenistus-komisjoni või sõja-väehaigla arstliku komisjoni otsusel ajateenistusse vastuvõtmine edasi kuni järgmise kutse kodanikkude ajateenistusse võtmiseni.

§ 57. Sõjaväeringkonna ülemaal ja sõjaväeteenistus-komisjonil on õigus kutsuda igal ajal ilma ette teatamata uuele järelevaatusele neid isikuid, kelle ajateenistusse vastuvõtmine on edasi lükatud terviseparanduslikul otstarbel ja kelle kohta on tekkinud kahtlus või on saadud andmeid, et nende haiglane olek või vigastus, mille põhjal nende ajateenistusse vastuvõtmine edasi lükati, on tekitatud kunstlikult.

§ 58. Peale tervislikkude põhjuste (§ 56) lükatakse kutsealustel aja-teenistusse võtmine edasi järgmistel alustel:

- 1) ühel kaksikvendadest — perekonnapea või selle puudumisel mõlema kaksikvenna palvel kuni teise kaksikvenna poolt ajateenistuse täitmiseni;
- 2) kutsealusel, kelle vanem vend on ajateenistuses või kes ühel ajal vanema vennaga ajateenistusse vastu võetakse — perekonnapea palvel kuni vanema venna poolt ajateenistuse täitmiseni;
- 3) kutsealusel, kelle perekonnas ei ole peale tema teisi töövõimelisi liikmeid või kelle majanduslik seisukord on iseäranis raske — pere-konnapea palvel kuni kahe aastani;
- 4) riigi- ja omavalitsuste koolide ning õigustega erakoolide õpilastel hariduse jätkamiseks — õpilaste eneste sellekohasel palvel järgmiselt:
 - a) merekoolide, Tallinna Tehnikumi, sellele vastavate ja selle ning kõrgemate õppeasutiste vahepealsete tehnikakoolide õpilastel — kuni selle aasta 10. juunini, mille jooksul nad saavad 25-aastaseks;
 - b) kõigi teiste õppeasutiste õpilastel, välja arvatud algkoolid ja kõr-gemad õppeasutised — kuni selle aasta 10. juunini, mille jooksul nad saavad 23-aastaseks;
 - c) kõrgemate tehniliste õppeasutiste üliõpilastel ning ülikoolides keemiat, arsti-, loomaarsti- või rohuteadust või tehnilisi teadusi õppivatel üliõpilastel — kuni selle aasta 10. juunini, mille jooksul nad saavad 27-aastaseks.

Välisriikide koolides õppivatel Eesti kodanikkudel lükatakse ajateenistusse võtmine edasi hariduse jätkamiseks samadel alustel kui Vabariigi koolide õpilastele. Kahtluse korral, kas välisriigi kooli, mille õpilane palub ajateec-nistusse võtmist edasi lükata, lugeda ajateenistusse võtmise edasilükkamist õigustavate koolide hulka, otsustab küsimuse Sõjavägede Juhataja kokkuleppel Haridus- ja Sõjaministriga.

Punktides 1, 2 ja 4 tähendatud juhtudel otsustab edasilükkamise sõjaväeringkonna ülem, punktis 3 tähendatud juhtudel — sõjaväeteenistuskomisjon.

§ 59. Palved ajateenistusse vastuvõtmise edasilükkamiseks esitatakse hiljemalt 15. septembriks selle sõjaväeringkonna ülemale, kelle piirkonnas paluja on registreeritud kutsealusena.

Eelmise (58.) paragrahvi p. 3 põhjal esitatud palvele lisandatakse vastavad tõendused elukoha järgi kohalikul linnapolitseilt või omavalitsusasutiselt paluja varalise ja perekondliku seisu kohta või kohaliku riigi- või omavalitsusteenistuses oleva arsti tunnistus paluja perekonnaliikmete töövõime kaotuse kohta.

Eelmise (58.) paragrahvi p. 4 põhjal antud palved esitatakse vastavate koolijuhatajate kaudu. Välisriikide koolides õppijad esitavad oma palved Haridusministeeriumi kaudu.

Kui kutsealune, kelle ajateenistusse võtmine on hariduse jätkamiseks edasi lükatud, lahkub koolist enne temale vastuvõtmiseks määratud tähtaega, on ta kohustatud sellest teatama vastava sõjaväeringkonna staabile seitsme päeva jooksul pärast koolist lahkumist.

7. peatükk.

Vabatahtlikud.

§ 60. Vabariigi meeskodanikkudel võimaldatakse astuda ajateenistusse ka enne kutse-ealiseks saamist.

Enne kutse-ealiseks saamist ajateenistusse astujaid nimetatakse vabatahtlikkudeks.

§ 61. Vabatahtlikke võib võtta ajateenistusse ainult Sõjavägede Juhataja poolt määratud arvul.

§ 62. Vabatahtlikku võib võtta ajateenistusse, kui ta vastab järgmistele nõuetele:

- 1) on vähemalt 17-aastane;
- 2) on oma tervise ja kehaehituse poolest kõlblik riviteenistusse;
- 3) ei ole vahi- ega valvealune;
- 4) ei ole kohtu poolt karistatud niisuguse karistusega, mis ei võimalda riigiteenistusse astumist.

§ 63. Vabatahtlikult ajateenistusse astuda soovija esitab hiljemalt üks kuu enne vastuvõtmiseks määratud tähtaega kohaliku sõjaväeringkonna staabi ülemale vastava palve, lisandades sellele järgmised dokumendid:

- 1) vanust tõendava dokumendi või selle tõestatud ärakirja;
- 2) haridust tõendava dokumendi või selle ärakirja;
- 3) politseitunnistuse selle kohta, et paluja vastab eelmise (62.) paragrahvi p. 3 ja 4 nõuetele;
- 4) vanemate või hooldajate või eestkostjate tõestatud allkirja selle kohta, et nad nõustuvad paluja vabatahtlikult ajateenistusse astumisega.

§ 64. Määratud ajal vastuvõtmisele või pärast vastuvõtmist väcossa saatmiseks kogumiskohta mitteilmunud vabatahtlikud loetakse loobunuiks vabatahtlikult ajateenistusse astumisest.

8. peatükk.

Sõjaväeorkestrite õpilased.

§ 65. Sõjaväeorkestritesse võib võtta õpilasteks meeskodanikke, kes vastavad järgmistele nõuetele:

- 1) on täitnud koolikohustuse ja on vähemalt 14 aasta vanused;
- 2) on tervislikult kõlblikud orkestriteenistuseks;
- 3) on laitmata elukommetega;
- 4) omavad muusikalist andi ja kuulumist.

Kui orkestri-õpilaseks astuda soovija on alaealine, siis on ta kohustatud esitama vanemate või hooldajate või eestkostjate allkirja selle kohta, et nad nõustuvad soovija orkestri-õpilaseks astumisega.

§ 66. Sõjaväeorkestrite õpilasi võtab teenistusse orkestri kuuluvuse järgi vastav väeosaülem diviisiülema nõusolekul.

§ 67. Sõjaväeorkestrite õpilased loetakse tegelikus sõjaväeteenistuses olevateks ning nad saavad palka, toitu, riideid ja muud varustist ühel alusel ajateenijatega.

Sõjaväeorkestrite õpilaste teenistust ajateenistuseks ei loeta. Ajateenistuse nad on kohustatud ära kandma üldistel alustel.

9. peatükk.

Sõjaväe-õppeasutiste õpilased.

§ 68. Sõjaväe-õppeasutistesse võetakse vastu õpilasi vastavates seadlustes ettenähtud tingimustel ja korras.

§ 69. Sõjaväe-õppeasutiste õpilased loetakse tegelikus sõjaväeteenistuses olevateks ja aega mitteteeninuil võetakse õppeasutises veedetud aeg ajateenistuse arvele.

10. peatükk.

Reservlaste arvestamine.

§ 70. Reservlastest kuuluvad arvestamisele:

- 1) ohvitserid ja kõrgema haridusega muud reservlased — kogu reservis viibimise aja kestusel;
- 2) kõik muud reservlased — kuni selle kalendriaasta lõpuni, mille jooksul nad saavad 45-aastaseks.

Vabariigi Presidendil on õigus p. 2 tähendatud reservlastest määrata arvestamisele ka vanemaid kui 45-aastasi, kas kõiki või osaliselt, ja vabastada arvestamisest aega veel mitte teeninud 17—20-aastasi reservlasi, kas kõiki või osaliselt.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 71. Reservlasi arvestavad nende elukoha järgi: maal — vallavalitsused, linnas — politseijaoskonnad või, kui linnas politseikomissari ei asu, siis linnavalitsus.

Erandina arvestavad:

- 1) vangistusasutistes vahi all viibijaid — vastavad vangistusasutised;
- 2) käesoleva seaduse § 93 ja 95 tähendatud reservlasi — asutised ja ettevõtted, kus need reservlased teenivad.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 72. Eelmises (71.) paragrahvis nimetatud arvestamisasutiste tegevust reservlaste arvestamise alal juhivad ning nendelt vajalikkude andmete koondamist teostavad:

- 1) igas sõjaväeringkonnas — sõjaväeringkonna staap;
- 2) üleriigiliselt — Sõjavägede Staap.

§ 73. Arvestamisasutiste tegevust reservlaste arvestamise alal on õigus igal ajal revideerida kas isiklikult või alluvate kaudu:

- 1) igas sõjaväeringkonnas — sõjaväeringkonna staabi ülemal ja temast kõrgematel ülematel;
- 2) kõigis sõjaväeringkondades — Sõjavägede Staabi vastava ala osakonna ülemal ja temast kõrgematel ülematel.

§ 74. Arvestamiseks on meeskodanikud kohustatud end registreerima kohalikus arvestamisasutises (§ 71):

- 1) aega mitteteeninud:
 - a) 17-aastased — selle aasta 1. jaanuariks, mille jooksul nad saavad 18-aastaseks;
 - b) 17—35-aastased, kes kuuluvad registreerimisele, kuid mõnesugustel põhjustel ei ole end registreerinud eelmises punktis tähendatud ajaks — seitsme päeva jooksul, arvates arvestamisüksuse piirkonda ilmumise päevast;
- 2) reservi arvamisel — seitsme päeva jooksul pärast reservi arvamist;
- 3) elukoha muutmisel ühest § 71 esimeses lõikes tähendatud arvestamisasutise piirkonnast teise — seitsme päeva jooksul pärast vanast elukohast lahkumist, registreerides end uues arvestamisasutises;
- 4) lahkudes ametikohalt, millistel teenijad käesoleva seaduse § 93 või 95 põhjal ei kuulu mobiliseerimisele või on vabastatud kogumiskohta ilmumisest — seitsme päeva jooksul pärast ametist lahkumist;
- 5) välisriiki sõidu puhul — enne ärasõitu ja välisriigist tagasisõidu puhul — seitsme päeva jooksul tagasijõudmise päevast arvates.

Registreerimisel on meeskodanikud kohustatud esitama p. 1 tähendatud juhtudel — vanust tõendava dokumendi, p. 2—5 tähendatud juhtudel, välja arvatud välisriiki sõidu puhul enne ärasõitu — sõjaväeteenistuse tunnistuse.

§ 75. Eelmise (74.) paragrahvi p. 3 ja 5 täitmine ei ole sunduslik, kui isik oma alalisest elukohast ajutiselt eemal viibib ja kui ajutine eemalviibimine ei kesta üle kolme kuu. Peale selle p. 3 täitmine ei ole sunduslik, kui isik lahkub ajutiselt oma alalisest asukohast kooliskäimiseks siseriigis.

Ajutiselt oma alalisest elukohast eemalviibimisel on reservlane kohustatud tarvitusele võtma abinõud selleks, et ta tegelikku sõjaväeteenistusse kutsutamise korralduse õigel ajal teada saaks ja tegelikult võiks ilmuda tähtjaks määratud kohta.

§ 76. Arvestamisel saadud andmete võrdlemiseks tegelikult arvel olevate reservlastega, samuti reservlaste sõjaväeteenistuskõlblikkuse kontrollimiseks on õigus korraldada vajaduse järgi reservlaste kontrollkogumisi Sõjavägede Juhataja korraldusel.

§ 77. Isiklikust ilmumisest kontrollkogumistele on vabastatud:

- 1) käesoleva seaduse § 93 ja 95 tähendatud reservlased;
- 2) laeva- või sadamateenijad;
- 3) vahi all viibijad;
- 4) need, kes haiguse tõttu ei saa ilmuda.

Laeva- või sadamateenijate kohta on vastavad asutised ja ettevõtted kohustatud saatma kohaliku sõjaväeringkonna staabi ülemale mitteilmujate isikute nimekirja.

Vahi all viibijate kohta saadavad teateid kohaliku sõjaväeringkonna staabi ülemale need vangistusasutised, politseiasutised ning vallavalitsused, kelle juures nimetatud isikud vahi all viibivad.

Haiguse tõttu mitteilmunud on kohustatud saatma kohaliku sõjaväeringkonna staabi ülemale haiguse tõenduse.

(RT 1940, 33, 250 XI.)

11. peatükk.

Reservlaste õppused.

§ 78. Reservlasi võivad õppustele kutsuda (§ 25):

- 1) sõjaväeringkonna ülemad — kuni viiepäevastele õppustele;
- 2) diviisiülemad — kuni seitsmepäevastele õppustele;
- 3) Sõjavägede Juhataja:
 - a) ohvitseri, sõjaväe-lendureid ja kõrgema haridusega reservlasi — kuni kahekuulistele õppustele;
 - b) muid reservlasi — kuni neljateistkümnepäevastele õppustele;
- 4) Vabariigi President — pikemaajalistele kui p. 1—3 tähendatud õppustele.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 79. Järjekordsetest õppustest vabastatakse need:

- 1) kes tervislikkudel põhjustel ei saa võtta osa õppustest;
- 2) kelle majanduslik seisukord on iseäranis raske;
- 3) kes teenivad ametikohtadel, millistel reservlased ei kuuu mobiliseerimisele või on vabastatud kogumiskohta ilmumisest § 93 või 95 p. 2 ja 4 põhjal.

Õppustest vabastamise lähemad alused ja korra määrab Sõjavägede Juhataja.

§ 80. Õppustele mitteilmumise seaduslikkudeks põhjusteks loetakse käesoleva seaduse § 48 loendatud põhjused.

§ 81. Reservlastele, kes on kutsutud õppustele, mis kestavad viis päeva või vähem, sõjaväest palka ei maksta. Toitu saavad reservlased tähendatud õppuste puhul Sõjainistri poolt määratud normide kohaselt, kuna jalatseid ja riievarustist antakse neile ainult tarbe korral õppustele kutsuja (§ 78) otsusel.

§ 82. Õppustest võivad vabatahtlikult osa võtta ka õppustele mitteikutatud reservlased Sõjavägede Juhataja poolt määratud korras.

§ 83. Reservohvitseride ja -allohvitseride ning ohvitseride ja allohvitseride ametikohtadele määratavate teiste reservlaste sõit riigiraudteedel, -laevadel ja kõigil muudel riigi üldkasutatavatel liiklemisvahenditel nende alalis-

test elukohtadest õppuste kogumiskohtadesse ja õppustelt tagasi toimub tasuta vastava sõjaväeringkonna staabi või väeosa poolt väljaantud tunnistuse ettenäitamisel.

Tunnistuse vormi määrab Vabariigi Valitsus Sõjaministri ettepanekul.

12. peatükk.

Reservlaste mobiliseerimine.

§ 84. Reservlaste mobiliseerimist teostatakse vastavalt riigikaitse vajadustele.

§ 85. Reservlaste mobiliseerimise eeltöid ja mobiliseerimist teostatakse, juhatakse ja revideeritakse samade asutiste ja isikute poolt, kes teostavad, juhivad või revideerivad reservlaste arvestamise töid (§ 71, 72 ja 73).

§ 86. Igal asutisel ja isikul, kes on kohustatud osa võtma reservlaste mobiliseerimise tööd, peab rahuajal olema valmis täpne ja olukorrale vastav mobiliseerimistööde täielik kava, et mobiliseerimine võiks teostuda takistamatult.

§ 87. Otsus mobilisatsiooni väljakuulutamise kohta antakse Sõjavägede Staabi poolt viivitamata edasi täitmiseks nende asutistele ja isikutele, kelle tegevus on seotud mobilisatsiooni läbiviimisega.

Mobilisatsiooniotsuse levitamiseks on eelmises lõikes nimetatud asutistel ja isikutel õigus kasutada igasuguseid side- ja liiklemisvahendeid, kusjuures nende vahendite omanikud või kasutajad on kohustatud neid vahendeid vastavate ametiisikute nõudmisel vastu vaidlemata andma kasutamiseks.

§ 88. Kohalikud sõjaväeasutised ja kodanlikud asutised, kes on saanud mobilisatsiooni väljakuulutamise otsuse, on kohustatud selle edasi andma viivitamata teistele asutistele, kui need teatavad, et nad seda veel ei ole saanud. Viimased peavad sel juhul toimima nii, nagu oleksid nad otsuse saanud alluvuse korras.

§ 89. Mobilisatsiooni väljakuulutamise alal kõik mobilisatsiooni läbiviimise alal töötavad riigi- ja omavalitsusasutised kohustatud üle minema samasuguse tööaja peale kui sõjaväeasutised.

§ 90. Mobilisatsiooni väljakuulutamise alal saadetavad telegrammid ja paketid toimetatakse edasi väljaspool igasugust järjekorda ja nende eristamiseks teistest nad kannavad pealkirja „mob alal“.

§ 91. Kõik riigi- ja omavalitsusasutised on kohustatud oma võimupiiride kohaselt abistama sõjaväeringkonna ülemaid reservlaste mobiliseerimisel.

§ 92. Vallavalitsused ning politsei ja oskonnad on kohustatud oma piirkonnas mobilisatsioonikäsu välja kuulutama ja kõik abinõud tarvitusele võtma, et mobilisatsiooni väljakuulutamine saaks võimalikult kiiresti teatavaks kõigile.

(RT 1940, 33, 250 XI.)

§ 93. Mobiliseerimisele ei kuulu Vabariigi President, Peaminister, ministrid, Riigivolikogu ja Riiginõukogu liikmed, Riigikontrolör, Õiguskantsler, Riigisekretär ja riigikohtunikud.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 94. Mobiliseerimisele kuuluvad reservlased on kohustatud ilmuma kogumiskohtadesse määratud tähtajal. Kogumiskohad ja ilmumistähtjad

määratakse sõjaväeringkonna ülema poolt selle arvestusega, et kodanikule jääks pärast mobilisatsioonikäsu teadasaamist aega vähemalt 3 tundi koduste asjade korraldamiseks.

§ 95. Mobiliseerimisele kuuluvatest reservlastest on kogumiskohtadesse ilmumisest (§ 94) vabastatud:

- 1) Sõjamineisteriumis ja sõjaväes teenivad reservlased;
- 2) need, kes teenivad riigi- või omavalitsusasutistes või -ettevõtetes niisugustel ametikohtadel, kust neid ei ole võimalik ära võtta riiklikkudes huvides;
- 3) need, kes oma ameti tõttu on kohustatud osa võtma mobilisatsiooni teostamisest;
- 4) need, kes teenivad eraettevõtetes ja -asutistes ja keda riiklikkudes huvides ei ole võimalik ära võtta nende tegevuse või töö juurest.

Punktis 2 tähendatud ametikohtade nimestiku kinnitab Vabariigi President Sõjainistri ettepanekul.

Punktides 3 ja 4 tähendatud ametikohtade või isikute nimestikud kinnitab Sõjavägede Juhataja.

(RT 1938, 37, 332 IL)

§ 96. Mobiliseeritavad peavad ilmuma kogumiskohta (§ 94) omal jõul ja kulul, kui kogumiskoht asetseb selle arvestamisüksuse piirides, kus mobiliseeritav elab, ja kui mobiliseeritavaid ei saada kogumiskohta kohalikud omavalitsused.

Kui kogumiskoht asetseb väljaspool arvestamisüksuse piire, on kohalikud omavalitsused vajaduse korral kohustatud kohaliku sõjaväeringkonna ülema korraldusel saatma mobiliseeritavad kogumiskohta omal kulul vastavalt mobiliseerimiskavale, kasutades selleks saadaval olevaid kõige kiiremaid liiklemisvahendeid.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 97. Välisriikides viibivad mobiliseerimisele kuuluvad reservlased on kohustatud pärast mobilisatsiooni väljakuulutamist viivitamata ilmuma Eestisse mobilisatsioonikäsu täitmiseks.

§ 98. Reservohvitseridel ja ohvitseride ametikohtadele määratavatel muudel reservlastel on sõit kogumiskohtadesse Eesti Vabariigi piirides raud- ja veeteedel ning omnibustel tasuta kogumiskohta ilmumise teadaande ettenäitamisel, mida annavad välja sõjaväeringkonna staabid või Sõjavägede Staap.

Teadaande vormi määrab Vabariigi Valitsus Sõjainistri ettepanekul.

§ 99. Mehaaniliste veo- ja liiklemisvahendite juhid, kes teenivad niisugusel veo- või liiklemisvahendil, mis mobilisatsiooni korral kuulub sõjaväkke võtmisele, on kohustatud ilmuma ühes nimetatud veo- või liiklemisvahendiga vahendile määratud kogumiskohta.

Veo- või liiklemisvahendi sõjaväkke võtmisel on nad kohustatud ilmuma ühes veo- või liiklemisvahendiga väeossa, kuhu veo- või liiklemisvahend määrati.

Käesoleva paragrahvi alla ei kuulu reservohvitserid ega ohvitseride ametikohtadele määratavad muud reservlased.

§ 100. Administratiivkorras või kohtu poolt määratud aresti kandmisel vahi all viibivad mobiliseerimisele kuuluvad reservlased vabastatakse mobilisatsiooni väljakuulutamisel vahi alt ja nad on kohustatud ilmuma kogumiskohtadesse ühel alusel teistega.

§ 101. Kõik asutised, ettevõtted ja isikud, kelle juures teenivad kogumiskohtadesse käsutatud reservlased, on kohustatud nendega ära õiendama saada oleva teenistustasu kohe pärast mobilisatsiooni väljakuulutamist koha peal.

§ 102. Kogumiskohtades reservlaste vastuvõtmiseks vajalikud ruumid määrab kohalik omavalitsus juba rahu ajal vastava sõjaväeringkonna ülema nõudmisel. Mobilisatsiooni väljakuulutamisel annavad omavalitsused nimetatud ruumid viivitamata kasutamiseks sõjaväele. Ruumide sisseseade, kütte ja valgustuse eest hoolitsevad omavalitsused.

§ 103. Kogumiskohta ilmudes peab igal reservlasel olema kaasas:

- 1) sõjaväeteenistuse tunnistus;
- 2) kolme päeva leib;
- 3) lusikas;
- 4) vähemalt kolmeks kuuks kõlblikud aastaajale vastavad riided ja saapad;
- 5) kaks komplekti ihupesu ning ajavahemikul 1. septembrist kuni 1. maini peale selle veel soe särk või soe vest või kampsun, üks paar sooje sokke ja üks paar kindaid.

Kaasatoodud varustise eest maksab väeosa reservlastele tasu Sõjaministri poolt määratud normide järgi.

§ 104. Reservlaste tervislik järelevaatus teostub reservlaste kogumiskohtades või väeosades.

Reservlaste tervisliku järelevaatusse toimetamiseks vajalikud arstid määrab kohalik sõjaväeringkonna ülem. Temal on õigus selleks määrata iga arsti, kusjuures riigi- või omavalitsusteenistuses olevate arstide suhtes, kes ei kuulu mobiliseerimisele, on vajalik vastava ministeeriumi nõusolek.

§ 105. Need reservlased, kes järelevaatusse toimetava arsti arvates on tegelikult sõjaväeteenistuseks kõlbmatud, saadetakse järelevaatusse sõjaväeteenistus-komisjoni. Viimase otsus on sõjaväeteenistuskõlblikuks tunnustatute kohta lõplik ega võimalda edasikaebamist.

§ 106. Parandatavate haiguste või kehaliste puuete all kannatavate reservlaste tegelikku sõjaväeteenistusse määramine lükatakse edasi terviseparanduslikul otstarbel ühesugustel alustel ja korras kutsealuste ajateenistusse vastuvõtmise edasilükkamisega (§ 56), kuid korraga mitte rohkem kui kuueks kuuks.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 107. Mobiliseerimisele kuuluvad reservlased loetakse mobiliseerituiks arvates mobilisatsiooni väljakuulutamise hetkest koha peal. Samast hetkest loetakse mobiliseerituiks ka käesoleva seaduse § 95 põhjal kogumiskohtadesse ilmumisest vabastatud reservlased.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 108. Mobiliseeritud reservlased määratakse mobiliseerimiskava kohaselt kas tegelikku sõjaväeteenistusse Sõjaministeeriumi või sõjaväe-üksustesse või -asutistesse või, vastavalt riigikaitse vajadustele, lastakse kas kõik või osaliselt kuni korralduseni koju.

Vajaduse korral võib Sõjavägede Ülemjuhataja ka juba väeosadesse või asutistesse määratud reservlastest üksikuid liike kuni korralduseni koju lasta.

§ 109. Sõjaministeeriumi ja sõjaväe-üksustesse ja -asutistesse määratud reservlased loetakse tegelikku sõjaväeteenistusse astunuiks kogumiskohta ilmumise hetkest või, kui nad otsekohe väeosse või asutisse ilmuvad, siis väeosse või asutisse ilmumise hetkest.

Paragrahvi 95 p. 1 tähendatud reservlased, kes määratakse tegelikku sõjaväeteenistusse, loetakse tegelikku sõjaväeteenistusse astunuiks neile sellest teatamise hetkest.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 110. Tegelikku sõjaväeteenistusse määramisest vabastatakse § 95 p. 2, 3 ja 4 tähendatud reservlased kuni tähtaegadeni, mis ette nähakse sama paragrahvi alusel kinnitatud nimestikkudes.

§ 111. Kuni korralduseni koju lastud mobiliseeritud reservlastel on õigus tagasi saada oma endisi teenistuskohhti, kui nad ilmuvad tagasi hiljemalt viie päeva jooksul mobilisatsiooni väljakuulutamise päevast arvates.

§ 112. Kuni korralduseni koju lastud mobiliseeritud reservlased alluvad üldistele, kõigi reservlaste kohta kehtivatele seadustele, seadlustele ja määrustele. Peale selle nad on kohustatud:

- 1) igal ajal valmis olema tegelikku sõjaväeteenistusse astumiseks Sõjavägede Ülemjuhataja määramisel;
- 2) osa võtma neile korraldatavatest õppustest, tagala- või sisekaitse-teenistusest või muudest riigikaitse huvide kohastest ülesannetest Sõjavägede Ülemjuhataja poolt antud korralduste kohaselt.

§ 113. Täites eelmise (112.) paragrahvi p. 2 tähendatud kohuseid, on kuni korralduseni koju lastud mobiliseeritud reservlastel samad õigused ja kohused kui tegelikus sõjaväeteenistuses olevatel sõjaväelastel. Nimetatud kohuste täitmise eest reservlased ei saa riigilt palka. Toitu, riievarustist ja jalatseid võib neile anda vajaduse korral Sõjavägede Ülemjuhataja poolt määratud alustel.

§ 114. Käesoleva seaduse § 99 põhjal väeossa ilmunud mobiliseerimisele mittek kuuluvaid mehaaniliste veo- ja liiklemisvahendite juhte ning väeosa arsti poolt sõjaväeteenistuskõlbmatuks leitud mobiliseerimisele kuuluvaid mehaaniliste veo- ja liiklemisvahendite juhte on väeosa ülemal õigus oma käsutuses pidada kuni ühe nädalani ja arvata neid selleks ajaks väeossa toidule sõjaväenormide kohaselt. Hiljemalt nimetatud tähtaja lõpul saadetakse mobiliseerimisele kuuluvad, kuid väeosa arsti poolt kõlbmatuks leitud juhid sõjaväeteenistus-komisjoni järele vaatusele, kuna mobiliseerimisele mittek kuuluvad juhid saadetakse tagasi oma elukohta või võetakse tegelikku sõjaväeteenistusse, kui on vajadust nende järele ja kui nad ise soovivad astuda sõjaväkke.

§ 115. Kogumiskohta määratud ajaks mitteilmunudel loetakse seaduslikkudeks mitteilmumise põhjusteks käesoleva seaduse § 48 ettenähtud takistused. Pärast nimetatud takistuste möödumist on tähtajal mitteilmunud kohustatud otsekohe ilmuma kohaliku sõjaväeringkonna staapi teenistusse vastuvõtmiseks.

Tähtajaks mitteilmumise põhjuste seaduslikkuse üle otsustab sõjaväeringkonna ülem.

§ 116. Mobilisatsiooni korral ja sõjaajal võib Sõjavägede Ülemjuhataja igal ajal kutsuda uuele järele vaatusele ja määrata tegelikku sõjaväeteenistusse kodanikke, kelle tegelikku sõjaväeteenistusse võtmine on lükatud edasi käesoleva seaduse § 56, 58 või 106 põhjal.

§ 117. Mobilisatsiooni korral ja sõjaajal võetakse tegelikku sõjaväeteenistusse mobiliseerimisele mittekuuluvaid kodanikke vabatahtlikkudena Sõjavägede Ülemjuhataja poolt määratud alustel ja korras.

13. peatükk.

Katsemobilisatsioon.

§ 118. Reservlaste mobiliseerimisest ning sellega seotud töödest ning eeltöödest osavõtivate asutiste ja isikute ning Sõjaministeeriumi ja sõjaväeüksuste ja -asutiste mobilisatsiooni korras valmisoleku kontrollimiseks võib teostada reservlaste katsemobilisatsioone.

§ 119. Katsemobilisatsioonid teostatakse Sõjaministri ettepanekul Vabariigi Presidendi otsusega ja viiakse läbi ühesugustel alustel ja korras reservlaste mobiliseerimisega.

(RT 1938, 37, 332 II.)

§ 120. Katsemobilisatsiooni puhul tegelikus sõjaväeteenistuses viibitud aeg võetakse reservlastele õppuste aja (§ 25) arvele.

14. peatükk.

Kodanikkude vabastamine sõjaväeteenistusest.

§ 121. Sõjaväeteenistusest vabastatakse meeskodanikke ainult haiguste või kehaliste puuete tõttu sõjaväeteenistuskõlbatuks tunnustamise korral.

§ 122. Sõjaväeteenistuskõlbatuks tunnustamine kuulub käesoleva seaduse § 44 ettenähtud sõjaväeteenistus-komisjonide ja sõjaväehaiglate arstlikkude komisjonide võimkonda. Sõjaväehaiglate arstlikkude komisjonide ülesandeid täidavad Sõjaväelaste pensioni seaduses ettenähtud arstlikud komisjonid, kusjuures sõjaväe esindaja neisse komisjonidesse määrab sõjaväeringkonna ülem.

RT 1940, 33, 250 VII.

§ 123. Kui tegelikus sõjaväeteenistuses mitteolev kodanik soovib halva tervise pärast omal algatusel vabaneda sõjaväeteenistusest, on ta kohustatud sellest teatama kohaliku sõjaväeringkonna staabi ülemale ning ilmuma viimase poolt määratud kohta ja tähtajal arstlikule järelevaatusele, võttes kaasa sõjaväeteenistuse tunnistuse.

Sõit arstlikule järelevaatusele ja koju tagasi teostub kodaniku omal kulul.

Kui tervisliku seisukorra kindlakstegemiseks on vaja paigutada kodanikku teatavaks ajaks haiglasse järelekatsumisele, siis sellega seoses olevad kulud kannab riik.

Paragrahvi 47 eeskirjad on kehtivad ka käesolevas paragrahvis nimetatud juhtudel.

§ 124. Sõjaväeteenistusest vabanemist põhjustavate haiguste ja kehaliste puuete nimestikud kinnitab Vabariigi Valitsus Sõjaministri ettepanekul.

Samades nimestikkudes tähendatakse ära ka haigused ja kehalised puuded või vigastused, mis põhjustavad kodanikkude tegelikku sõjaväeteenistusse võtmise edasilükkamist (§ 56 ja 106).

§ 125. Sõjaväeringkonna ülemal on õigus kutsuda igal ajal sõjaväeteenistus-komisjoni uuele järelevaatusele kodanikke, kes on vabastatud sõjaväeteenistusest, kuid kelle kohta kaebuse või muul teel on tekkinud kahtlus, et haigus või vigastus, mille põhjal kodanik vabastati, oli välja kutsutud kunstlikult või et vabastatu on arstlikul järelevaatusel haigust simuleerides viinud komisjoni eksiarvamusele.

§ 126. Sõjaajal on Sõjavägede Ülemjuhatajal õigus kutsuda uuele järelevaatusele kõiki sõjaväeteenistusest vabastatud kodanikke.

15. peatükk.

Sõjaväeteenistuse Peakomisjon.

§ 127. Sõjaväeteenistuse Peakomisjon valvab sõjaväeteenistus-komisjonide ja sõjaväehaiglate arstlikkude komisjonide tegevuse järele ning vaatab läbi ja otsustab nimetatud komisjonide vastu tõstetud kaebused.

§ 128. Sõjaväeteenistuse Peakomisjon asub Sõjaministeeriumi juures. Sõjaväeteenistuse Peakomisjon koosneb Sõjaministeeriumi esindajast, sõjaväe esindajast, Siseministeeriumi esindajast, Kohtuministeeriumi esindajast, ühest arstist Sõjaministeeriumist ja ühest arstist Sotsiaalministri määramisel. Esindajad määratakse vastavate ministrite poolt. Sõjaväe esindaja määrab Sõjavägede Juhataja.

Peakomisjoni esimeheks on Sõjaministeeriumi esindaja, esimehe asetäitjaks — sõjaväe esindaja.

§ 129. Sõjaväeteenistuse Peakomisjonil on õigus:

- 1) igal ajal oma äranägemise järgi kontrollida kõiki sõjaväeteenistus-komisjonide ja sõjaväehaiglate arstlikkude komisjonide otsuseid;
- 2) igal ajal muuta eelmises (1.) punktis nimetatud otsuseid;
- 3) uuele arstlikule järelevaatusele kutsuda sõjaväeteenistuskõlbmatuks tunnustatud isikuid, neid saata raviautistesse järelekatsumisele või korraldada nende arstlikku järelevaatust sõjaväeteenistus-komisjonide ja sõjaväehaiglate arstlikkude komisjonide kaudu.

§ 130. Sõjaväeteenistuse Peakomisjon kutsutakse kokku esimehe korraldusel vajaduse järgi.

Komisjon on otsusevõimeline, kui tema koosolekust võtab osa esimees või tema asetäitja ja vähemalt kaks liiget, nende hulgas üks arst.

Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni otsused tehakse häälteenamusega lah-tisel hääletamisel. Häälte poolnemisel otsustab peakomisjoni esimehe hääel.

16. peatükk.

Kaebused sõjaväeteenistuse asjus.

§ 131. Kaebused esitatakse kirjalikult.

§ 132. Kaebuse esitamine ei vabasta kaebajat käesolevas seaduses ettenähtud kohustest.

§ 133. Kaebusi kutsealuste registreerimisel ettetulnud vigade ja puuduste üle võib esitada kuni 15. septembrini kohaliku sõjaväeringkonna staabi

ülema nimele selle asutise kaudu, kelle peale kaebus tõstetud. Viimane saadab kaebuse ühes vajalikkude õiendustega ja oma seletusega hiljemalt seitsme päeva jooksul, arvates kaebuse sissetuleku päevast, sõjaväeringkonna staabi ülemale.

§ 134. Sõjaväeringkonna staabi ülem on kohustatud kaebused läbi vaatama, vajaduse korral asja kohta täiendavaid andmeid koguma ja oma otsusest teatama kaebajale ja kaebuse vastuvõtnud asutisele hiljemalt seitsme päeva jooksul pärast otsuse tegemist.

§ 135. Kaebused sõjaväeteenistus-komisjonide ja sõjaväehaiglate arstlike komisjonide otsuste peale võib esitada Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni nimele ühe kuu jooksul pärast otsuse teatavakstegemist selle asutise kaudu, kelle juures asuva komisjoni otsuse peale kaevatakse. Tähendatud asutis saadab kaebuse ühes vajalikkude dokumentidega, õiendustega ja seletustega 14 päeva jooksul peakomisjonile.

§ 136. Peakomisjon on kohustatud uuesti arstlikult läbi vaatama ainult neid isikuid, kelle kohta komisjonide otsused ei ole tehtud ühel häälel. Isikud, kelle kohta otsus komisjonis on tehtud ühel häälel, vaatab peakomisjon uuesti arstlikult läbi ainult siis, kui ta peab seda vajalikuks.

§ 137. Peakomisjoni otsused antakse asjaosalistele teada seitsme päeva jooksul pärast otsuse tegemist. Kui otsused on tehtud Sõjaväelaste pensioni seaduse alusel, siis toimitakse selle seaduse eeskirjade järgi.

§ 138. Peakomisjoni otsuste peale võib edasi kaevata Sõjaministrile ühe kuu jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates.

17. peatükk.

Kodanikkude sõjaväeteenistusse kutsumisega, vastuvõtmisega ja arvestamisega seotud kulud.

§ 139. Kodanikkude sõjaväeteenistusse kutsumisega, vastuvõtmisega ja arvestamisega seotud kulud kannavad asutised, kes kulud teinud, oma summadest, kui see käesolevas seaduses ei ole ette nähtud teisiti.

§ 140. Sõjaväeteenistus-komisjonide liikmetele ja komisjonide abitöötajatele makstakse väljasõitudel päeva- ja sõiduraha Sõjaministeeriumi eelarvest. Sõitudel raud- ja veeteedel võib neile anda sõiduraha asemel sõjaväe-sõidupileti.

§ 141. Sõjaväeteenistusse kutsutud kodanikud ei saa enne tegelikkude sõjaväeteenistusse astumist riigilt mingisugust tasu ega varustist, välja arvatud § 113 tähendatud juhud.

§ 142. Tegelikkude sõjaväeteenistusse astunud kodanikud saadetakse neile määratud teenistuskohadesse riigi kulul.

§ 143. Sõjaväelased saavad palka, toitu ja muud varustist tegelikkude sõjaväeteenistusse astumise päevast eriseadlustes ettenähtud alustel, välja arvatud § 81 ettenähtud erandid.

§ 144. Paragrahvi 52 põhjal Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni järelevaatusele saadetavatele ja § 129 põhjal Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni poolt

kontrollimise otstarbel järelevaatusele või järelekatsumisele kutsutud kodanikkudele antakse kohaliku sõjaväeringkonna staabi ülema poolt peakomisjoni või haiglasse ja sealt tagasisõiduks raud- ja veeteedel sõjaväe-sõidupilet.

§ 145. Tegelikust sõjaväeteenistusest vabastatud kodanikud saadetakse raud- ja veeteedel nende alalisele elukohale lähema raudteejaamani või sadamani riigi kulul.

Ühenduse puudumisel veeteedel saadetakse tegelikust sõjaväeteenistusest vabastatud kodanikud nende alalisele elukohale lähema sadamani muil liiklemisvahendeil riigi kulul.

18. peatükk.

Töteenistus.

§ 146. Paragrahvi 13 põhjal sõjaväeteenistuse asemel tööteenistusse määratud meeskodanikkude tööteenistuse kestus ja selle käik on ühesugune käesoleva seaduse teises peatükis käsitletud sõjaväeteenistuse kestusega ja selle käiguga ning tööteenistuskohuslikkudel kodanikkudel on tööteenistuse suhtes samasugused kohused kui sõjaväeteenistuskohuslikkudel kodanikkudel sõjaväeteenistuse suhtes.

§ 147. Tegelikus tööteenistuses olevad töökohuslased alluvad sõjaväelisele korrale ühesugustel alustel sõduritega.

§ 148. Tööteenistuskohuslikkude kodanikkude tööteenistusse võtmine ja sellest vabastamine toimub ühel ajal ja alusel sõjaväeteenistuskohuslikkude kodanikkude sõjaväeteenistusse võtmisega ja sellest vabastamisega, kusjuures tegelikku tööteenistusse võtmist võib edasi lükata ainult tervislikkudel ja majanduslikkudel põhjustel.

§ 149. Sõjaväeteenistuse asemel töid täitma kohustatud kodanikud peetakse tööteenistuskohuslikkude arvel samade asutiste poolt, kes arvestavad sõjaväeteenistuskohuslikke kodanikke, kusjuures tööteenistuskohuslikud kodanikud on arvestamise suhtes kohustatud täitma samu määrusi kui sõjaväeteenistuskohuslikud kodanikud.

§ 150. Tööteenistuskohuslikkudel kodanikkudel, kes mõistetud sunnitööle sõjaväeteenistuses oleku ajal, võetakse nende poolt ärateenitud sõjaväeteenistusaeg tööteenistusaja arvele.

§ 151. Tööteenistuskohuslikud kodanikud, kes armuandmise või vastavates seadustes ettenähtud korras on tagasi saanud sunnitööle mõistmisega kaotatud kodanikuõigused, võetakse vastava arvestamisasutise poolt sõjaväeteenistuskohuslikkude kodanikkude arvele ja määratakse vastavalt vanusele kas tegelikku sõjaväeteenistusse või reservi, kusjuures nimetatud kodanikkude poolt täidetud tööteenistusaeg võetakse sõjaväeteenistusaja arvele.

Sõjaväes teenimise õiguse tagasisaamisest on iga tööteenistuskohuslik kodanik kohustatud teatama viivitamata kohalikule arvestamisasutisele.

§ 152. Töödele määramist korraldab rahaajal Sõjaminister kokkuleppel Siseministriga, sõjaajal — Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 153. Tegelik tööteenistuse ajal saavad tööteenistuskohuslikud kodanikud palka ja varustist ühesugustel alustel reameestega.

§ 154. Sõjaministril on õigus tarbe korral ära jätta tööteenistuskohuslike kodanikkude tegelikku tööteenistusse kutsumist.

19. peatükk.

Vastutuse kord sõjaväeteenistuskohuste rikkumise eest.

§ 155. Kutsealuseid, kes mõjuva põhjusega ei ilmunud tegelikku sõjaväeteenistusse vastuvõtmiseks määratud kohta määratud ajal või kes ei ilmunud määratud tähtajaks arstlikule järelekatsumisele või järelevaatamisele, kuid ilmusid kuni sama aasta 31. detsembrini, karistatakse, kui nad teenistusse vastu võetakse, sõjaväeringkonna ülema poolt distsiplinaarkorras.

§ 156. Isikuist, keda tuleb vastutusele võtta sõjaväeteenistuskohustest kõrvalehoidmise eest, on sõjaväeringkonna staabi ülem kohustatud teatama vastavatele politseiasutistele, kes algavad tähendatud isikute otsimist ja nende kriminaaljälitamist.

Oma korraldustest sõjaväeteenistuskohustest kõrvalehoidjate otsimise suhtes ja nende kohta jaoskonnakohtute poolt tehtud kohtuotsustest teatavad politseiasutised vastava sõjaväeringkonna staabi ülemale.

§ 157. Arvestamismäärused täitmata jätnud reservlaste kriminaaljälitamine lasub politseil, kes algab jälitamist kas omal algatusel või Sõjavägede Staabi, sõjaväeringkonna staabi või kohalikkude arvestamisasutiste teadete põhjal. Neis asjus järgnenud kohtuotsustest teatab politsei neile sõjaväeasutistele või ametiisikutele, kellelt ta sai teated.

§ 158. Õppuste ajal reservlasele distsiplinaarkaristusena määratud, kuid kandmata jäänud kartserarest või arest garnisoniarestimajas viiakse täide vahetult pärast õppuste lõppu. Karistuse kandmise ajal loetakse reservlane tegelikus sõjaväeteenistuses olevaks, kuid tähendatud arestis viibitud aega õppusajana ei arvestata ja selle aja eest temale Sõjaministeeriumist või sõjaväest palka ei maksta.

Tarbe korral võib õppuste ajal kandmata jäänud kartseraresti täide viia politsei arestimajades vastavate sõjaväe- ja politseivõimude kokkuleppel.

20. peatükk.

Lõppeeskirjad.

§ 159. Käesoleva seaduse elluviimiseks ja teostamiseks on õigus anda vajalikke määrusi ja juhendeid:

- 1) Sõjaministril — Sõjaväeteenistuse Peakomisjoni tegevuse kohta;
- 2) Sõjavägede Juhatajal, kokkuleppel Sõjaministriga ja Siseministriga:
 - a) kutsealuste ja vabatahtlike registreerimisega, ajateenistusse vastuvõtmisega, ajateenistusse vastuvõtmise edasilükkamisega, reservlaste arvestamisega ja õppustele kutsumisega ning kodanik-

- kude sõjaväeteenistusest vabastamisega seotud töödest osavõtivate asutiste ja isikute tegevuse kohta;
- b) sõjaväeteenistus-komisjonide tegevuse kohta;
- c) tööteenistuse korraldamise kohta.

§ 160. Käesolevas seaduses ohvitseridele ettenähtud eeskirju kohaldatakse ka sõjaväeametnikkude ja ohvitseride asetäitjate kohta.

II — III. *Välja jäetud.* SK I 1938, 3, 9 § 8.

IV.

Täisealisi meeskodanikke, kes ei ole sõjaväes ajateenistust täitnud, ei või määrata riigi- ega omavalitsusteest, kui nad ei ole ajateenistuskohustest vabastatud seaduslikul alusel või kui neil ei ole ajateenistusse ilmumine edasi lükatud.

V.

Õppuste või katsemobilisatsiooni korral reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetud riigi- ja omavalitsusteestijatele jäävad alles tegelikku sõjaväeteenistusse astumisel nende ametikohad ja riigi- või omavalitsusasutiste poolt antud korterid. Tegelikus sõjaväeteenistuses olles saavad nad palka omal soovil kas endiste ametikohtade järgi neilt riigi- või omavalitsusasutistelt, kus nad teenisid enne tegelikku sõjaväeteenistusse astumist, või Sõjaministeeriumist või sõjaväest seal ettenähtud normide järgi.

Kui õppused kestavad viis päeva või vähem, siis õppustele kutsutud riigi- ja omavalitsusteestijad saavad palga oma endise ametikoha järgi neilt riigi- või omavalitsusasutistelt, kus nad teenisid enne tegelikku sõjaväeteenistusse astumist.

Pärast tegelikust sõjaväeteenistusest vabanemist kaotavad riigi- ja omavalitsusteestijad õiguse oma endiste ametikohtade ja korterite peale, kui nad mõjuvate põhjusteta ei ilmu ametisse ühe nädala jooksul pärast tegelikust sõjaväeteenistusest vabanemist.

VI.

Mobilisatsiooni või sõja korral reservist tegelikku sõjaväeteenistusse võetud riigi- ja omavalitsusteestijatele jäävad alles tegelikku sõjaväeteenistusse astumisel nende ametikohad, ja kui nad on perekonnainimesed, siis jäävad neile ka riigi- või omavalitsusasutiste poolt antud korterid nende perekondade kasutada.

Tegelikus sõjaväeteenistuses olles saavad mobiliseeritud riigi- ja omavalitsusteestijad palka mitte riigi- või omavalitsusasutistelt, vaid Sõjaministeeriumist või sõjaväest seal ettenähtud ametikohtade ja normide järgi.

Pärast tegelikust sõjaväeteenistusest vabanemist kaotavad riigi- ja omavalitsusteestijad õiguse oma endiste ametikohtade ja nende perekondadele kasutada jäetud korterite peale, kui nad mõjuvate põhjusteta ei ilmu ametisse ühe kuu jooksul pärast tegelikust sõjaväeteenistusest vabanemist.

VII.

Ajateenistuse täitmiseks tegelikku sõjaväeteenistusse võetud riigi- ja omavalitsusteenijad võetakse tegelikust sõjaväeteenistusest vabanemisel tagasi nende endistele ametikohtadele riigi- või omavalitsusasutistes, kui nad ilmuvad teenistusse ühe kuu jooksul pärast ajateenistusest vabanemist.

VIII.

Õppuste, katsemobilisatsiooni, mobilisatsiooni või sõja korral või ajateenistuse täitmiseks tegelikku sõjaväeteenistusse võetud riigi- või omavalitsusteenija tegelikus sõjaväeteenistuses oleku ajaks tema ametikohale palgatud asetäitja kuulub teenistusest vabastamisele või teisele ametikohale määramisele, kui tegelikust sõjaväeteenistusest vabanenud riigi- või omavalitsusteenija ilmub teenistusse ettenähtud tähtaja (V, VI ja VII osa) jooksul.

Nr. 2.

RIIGIKAITSELISTE SUNDKOORMATISTE SEADUS.

RT 1939, 84, 658.

1. osa.

Üldeeskirjad.**§ 1.** Riigikaitse vajadusteks käesoleva seaduse alusel võib:

- 1) sundvõõrandada tasu eest riigile vallasvara, kaasa arvatud ka laevad ja muud ujuvabinõud;
- 2) võtta sundkorras riigile ajutiselt kasutamiseks vara — tasu eest või tasuta;
- 3) kohustada liiklusvahendite omanikke toimetama edasi tasu eest inimesi ja vallasvara;
- 4) kohustada elanikke täitma tasu eest vajalikke töid ja ülesandeid;
- 5) kohustada füüsilisi ja juriidilisi isikuid ümber paigutama ja ümber paigutama oma vallasvara;
- 6) kohustada füüsilisi ja juriidilisi isikuid soetama ja hoidma tagavaras vallasvara;
- 7) kohustada laevade või muude ujuvabinõude omanikke tegema oma laevadel või muudel ujuvabinõudel ettevalmistustöid laeva või muu ujuvabinõu kohaldamiseks sõjaliste ülesannete täitmisele.

Riigikaitse vajaduste all käesolevas seaduses mõistetakse ka riigi-, omavalitsus- ja eraasutiste ning elanikkude niisuguseid vajadusi, millede rahuldamine on vajalik riigikaitse huvides.

§ 2. Käesolevas seaduses ettenähtud kohustusi võib peale panna:

- 1) Vabariigi piires asuvatele füüsilistele isikutele ning väljaspool Vabariigi piire viibivatel Eesti laevadel asuvatele Eesti Vabariigi kodanikkudele — kõigil § 1 p. 1—7 tähendatud aladel;
- 2) omavalitsustele, väljaspool Vabariigi piire asuvatele füüsilistele isikutele ning Vabariigi piires või väljaspool Vabariigi piire asuvatele juriidilistele isikutele — ainult vara suhtes, mis asub Vabariigi piirides;
- 3) Eesti laevade ja muude ujuvabinõude suhtes nende omanikkudele, vaatamata ujuvabinõu omaniku ja ujuvabinõu asukohale.

Vara alal võib p. 1 tähendatud isikutele kohustusi peale panna ainult Vabariigi piirides asuva vara suhtes.

§ 3. Kui vara omanik on vaieldav või tema asukoht ei ole teada, siis täidab vara alal käesolevas seaduses omanikule ettenähtud kohustusi vara valdaja.

§ 4. Käesolevas seaduses nimetatakse:

- 1) § 1 p. 1 tähendatud sundvõõrandamist — rekvisitsiooniks;
- 2) § 1 p. 3 tähendatud inimeste ja vallasvara edasitoimetamist — küüdikis;
- 3) § 1 p. 5 tähendatud elanikkude ümberpaigutamist ja vallasvara ümberpaigutamist — evakuatsiooniks;
- 4) § 2 ja 3 tähendatud omavalitsusi ja isikuid — kohuslasteks.

§ 5. Kohustused käesoleva seaduse alusel määratakse ja nende kohustuste täitmiseks kohuslastele käsud antakse kirjalikult. Kirjalikku käsku võib asendada raadiogrammi, telefonogrammi või telegrammi näol antud käsk.

Erakorralistel juhtudel võib kohuslastele käske anda suuliselt või telefoni, telegraafi või raadio kaudu.

§ 6. Pealepandud kohustuse täitmiseks antakse kohuslasele isiklik käsk. Erakorralistel juhtudel võib isikliku käsu aset täita avalik teadaanne.

§ 7. Riigi ja omavalitsuse asutised ja ametiisikud on kohustatud abisatama käesoleva seaduse alusel tegutsevaid ametiasutisi ja -isikuid nende ülesannete täitmisel ning andma neile nõutud andmeid.

§ 8. Kohuslased on kohustatud andma vastavatele asutistele ja ametiisikutele nende nõudmisel andmeid varade kohta, millede suhtes kohuslasele käesoleva seaduse alusel võib peale panna kohustusi, ning võimaldama vastavatel ametiisikutel tutvuda nende varade seisuga, seisukorraga ja omadustega.

Tutvumine teostub vara asukohas vara normaalset kasutamist takistamata.

Kohuslaselt või tutvumisel saadud andmed hoitakse salajas.

§ 9. Alates mobilisatsiooni väljakuulutamisest või sõjategevuse algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni on kohuslastel keelatud sihilikult rikkuda, hävitada, varjata või välisriikidesse välja vedada vara, mille kohta Vabariigi Valitsuse või vastava erieeskirja põhjal muu võimuorgani poolt on kehtima pandud välisriiki väljaveo keeld. Samuti on kohuslastel keelatud ilma Vabariigi Valitsuse või vastavas erieeskirjas ettenähtud muu võimuorgani loata võõrandada eelpool tähendatud ajavahemikul välisriikide kodanikkudele laevu või muid ujuvabinõusid mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremaid või nende murdosi.

Enne eelmise lõike kohaselt kehtimapanud väljaveokeelu kehtimahakamist välisriikidesse varade väljaveo alal sõlmitud tehingud loetakse väljaveokeelu kehtimahakkamise momendist tühistatuks, kuivõrd need tehingud on veel teostamata.

Enne mobilisatsiooni väljakuulutamist või sõjategevuse algust sõlmitud tehingud laevade või muude ujuvabinõude võõrandamiseks välisriikide kodanikkudele loetakse mobilisatsiooni väljakuulutamisel või sõjategevuse algamisel tühistatuks, kuivõrd need tehingud on veel teostamata.

§ 10. Vara valdaja või pidaja või nende esindaja koha peal puudumise korral võib vara rekvireerida ja sundkorras kasutamisele võtta kahe tunnista ja võimaluse korral politsei esindaja juuresolekul.

§ 11. Liiklusvahenditeks käesolevas seaduses loetakse:

- 1) hobused ja hobuveokid, nagu vankrid, kaarikud, reed ja saanid;
- 2) mootorveokid, nagu mootorrattad, autod, autobused ja traktorid;
- 3) raudtee veerev koostis;
- 4) laevad ja muud ujuvabinõud, nagu praamid, lodjad, dokid, kraanad ning mootor-, purje- ja sõudepaadid;
- 5) õhus liikuvad vahendid, nagu lennukid, õhulaevad ja õhupallid;
- 6) jalgrattad;
- 7) suusad.

Liiklusvahendite hulka käesolevas seaduses loetakse ka mootorveokite külge kinnitavad järelvankrid, laevade ja muude ujuvabinõude päraldised, jalg- või mootorrataste külge kinnitavad lisavahendid, sõidu-, veo- ja ratsarakmed ning igasugused liiklusvahendite juurde kuuluvad abinõud, tarbevahendid ja tagavaraosad, nagu suusakepid, hobusetekid, hobuse peakotid, heinavõrgud, koormakatted, koormakõied, mutrivõtmed ja rattad.

2. osa.

Rekvisitsioon.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 12. Rekviireerida käesoleva seaduse alusel võib:

- 1) põllu- ja metsamajandussaadusi, loomi ning igasuguseid toiduaineid;
- 2) kütte-, põletus-, valgustus- ja määrdeaineid;
- 3) masinaid, seadmeid, masinate tagavaraosi, tööriistu, materjale ja aineid ning igasuguseid tööstuslike kaitiste valmis- või poolvalmissaadusi;
- 4) relvi ning optika- ja mõõduriistu;
- 5) riideid, jalatseid, rakmeid ja magadisesemeid;
- 6) liiklusvahendeid;
- 7) korteri ja muude ruumide sisseseadet ja inventari;
- 8) ravimeid, arstiriistu ja muid ravivahendeid;
- 9) muud riigikaitseks vajalikku vallasvara.

§ 13. Rekviireerida ei või:

- 1) Vabariigi Presidendi, Sõjavägede Ülemjuhataja, Peaministri, ministrite ja neile vastavate ametiisikute ametialal kasutusel olevat vara;
- 2) omavalitsuste vara, mis on omavalitsusele vajalik tema ülesannete täitmiseks;
- 3) kaitseliidu, Eesti Punase Risti Seltsi, vabatahtlike kodanliku õhukaitse ühingute ja nende liidu ning tuletõrje organisatsioonide vara, mis on neile vajalik nende ülesannete täitmiseks;
- 4) elektriga, gaasiga või veega varustavate kaitiste vara, kui kaitise töötamine on vajalik avalikkudes huvides ja kui vara rekviireerimisega muutub võimatuks kaitise tegevus;
- 5) välisriikide saatkondade ja konsulaatide ning nendes teenivate vastavate välisriikide kodakondsusse kuuluvate ametiisikute vara, kui see on määratud ametialaseks või isiklikuks kasutamiseks;

- 6) välisriikide kodanikkude vara, niivõrd kui see sellekohaste rahvusvaheliste kokkulepete või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjade põhjal on rekvisitsioonist vabastatud;
- 7) väeosa või asutise koosseisu kuuluvaid sõjaväelaste isiklike hobuseid;
- 8) tiineid märasid, kellede kandmisaeg on kestnud üle 6 kuu, ja märasid, kelledel varсад on nooremad kui 4 kuud;
- 9) seaduslikus korras eliitsuguloomadena registreeritud hobuseid ja muid loomi;
- 10) seaduslikus korras suguloomadena registreeritud hobuseid ja muid loomi, kui nõutavat hobuste või muude loomade arvu on võimalik rekvisitsioonirajoonist saada ilma nendeta;
- 11) üksikut tööhobust või kodanikule elamiseks või elukutseliseks tööks vajalikku muud vara, kui rekvisitsioonirajoonis on võimalik rahuldada nõudmisi ilma nimetatud hobuse või muu varata.

Rekvisitsiooni korral kohuslasele jäetavate toidu- ja söödaainete ning vajaduse korral ka muude varade normid määrab Vabariigi Valitsus.

§ 14. Rekvisitsioone võib teostada mobilisatsiooni väljakuulutamisest või sõjategevuse algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni.

Reservlaste tegelikku sõjaväeteenistusse kutsumise, manöövrite ja õppuste puhul võib rekvisitsioone teostada ka rahu ajal.

2. peatükk.

Rekvisitsiooni määramine.

§ 15. Rekvisitsiooni määramise õigus on:

- 1) Sõjaministril — liiklusvahendite alal;
- 2) Põllutöoministril — põllu- ja metsamajandussaaduste alal;
- 3) Majandusministril — kõigi muude varade alal;
- 4) diviisiülematel, neile vastavatel väekoondiste ülematel ning Sõjavägede Varustusvalitsuse ülemal, kuid ainult aja kestel, mil on ametis Sõjavägede Ülemjuhataja, neile Sõjavägede Ülemjuhataja poolt määratud piirkondades — väekoondisele või sõjaväele vajaliku vara alal, mille saamiseks ei ole muid võimalusi.

Rekvisitsiooni määramise otsuses tähendatakse rekvireeritava vara nimetus ja hulk, rekvisitsioonirajoon (§ 22), täitmise tähtaeg ning muud vajalikud nõuded rekvisitsiooni teostamise kohta.

§ 16. Sõjaministri, Põllutöoministri ja Majandusministri tegevust rekvisitsioonide alal kokkukõlastab Peaminister.

§ 17. Rekvisitsioone mobilisatsiooni korraks ja sõja aja esialgsete vajaduste rahuldamiseks võidakse ette määrata juba rahu ajal § 15 tähendatud ametiisikute otsusega.

§ 18. Igal eraldi komplekteeritava sõjaväeüksuse ülemal on õigus mobilisatsiooni korral või sõjategevuse algamisel, kui vastase sissetungi tõttu või mõnel muul põhjusel ei ole võimalik saada rahu ajal ettemääratud korras liiklusvahendeid või muud vajalikku vara, määrata temale ettenähtud komplekteerimisrajoonis rekvisitsioone sõjaväeüksuse mobilisatsiooni läbiviimiseks vajalikkude liiklusvahendite ja muu vara alal.

§ 19. Sõja ajal eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülemal, kui olukord ei võimalda varustamist harilikus korras, on õigus oma tegevuse piirkonnas määrata rekvireerimisele vara, mis on vajalik sõjalise ülesande täitmiseks või temale alluvate inimeste või loomade hädaliste vajaduste rahuldamiseks.

§ 20. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus määrata rajoone, kus —, ja varasid, mida võivad rekvireerida ainult § 15 p. 1 ja 4 ning § 18 ja 19 ettenähtud ametiisikud.

3. peatükk.

Rekvitsioonide ettevalmistamine ja teostamine.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 21. Rekvitsiooni üldist ettevalmistamist ja teostamist juhivad ning rekvitsiooni ettevalmistamise ja teostamise alal üldist kontrolli, isiklikult või alluvate kaudu, teostavad:

- 1) Sõjaminister — tema ja muude sõjaväeülemate poolt määratavate rekvitsioonide alal;
- 2) Põllutöö- ja Majandusminister — kumbki tema poolt määratavate rekvitsioonide alal.

§ 22. Rekvitsioonide ettevalmistamisel ja teostamisel loetakse iga maakond ühes selle piiridesse kuuluvate linnadega ning Tallinna, Tartu ja Narva linn eraldi rekvitsioonirajooniks.

Liiklusvahendite, välja arvatud laevad ja muud ujuvabinõud mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvitsioonide ettevalmistamisel ja teostamisel loetakse iga sõjaväeringkond eraldi rekvitsioonirajooniks.

Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvitsioonide ettevalmistamisel ja teostamisel loetakse mere ja sisevete sadamad ning rannik eraldi üheks rekvitsioonirajooniks.

§ 23. Rekvitsioonide ettevalmistamiseks vajalikkude andmete kogumist korraldab Riigi Statistika Keskbüroo § 21 tähendatud ministrite nõuete kohaselt — üleriigiliselt, ning rekvitsioonikomisjonid — oma rekvitsioonirajoonis.

Liiklusvahendite alal vajalikkude andmete kogumist korraldavad:

- 1) hobuste alal — Sõjavägede Staap;
- 2) kõigi muude liiklusvahendite alal — Teedeministeerium.

§ 24. Rekvitsioonide üldist ettevalmistamist ja teostamist rekvitsioonirajoonis korraldavad ja juhivad:

- 1) laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvitsioonide alal — merejõudude juhataja;
- 2) muude liiklusvahendite rekvitsioonide alal — sõjaväeringkonna ülem;
- 3) kõigi muude varade rekvitsioonide alal — rekvitsioonikomisjon.

§ 25. Rekvitsioone koha peal valmistavad ette ja teostavad:

- 1) laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvitsioonide alal — Merejõudude Staap ning vastuvõtmiseks ja hindamiseks määratavad komisjonid;

- 2) muude liiklusvahendite rekvisitsioonide alal — linna- ja vallavalitsused ning liiklusvahendite vastuvõtjad;
- 3) kõigi muude varade rekvisitsioonide alal — linna- ja vallavalitsused ning vastuvõtupunktid.

§ 26. Mobilisatsiooni korral ja sõja ajal neil juhtudel, kui olukord nõuab kiiret rekvisitsiooni või kui kohapealsed linna- või vallavalitsused ei tegutse, valmistavad ette ja teostavad sõjaväeülemate poolt määratud rekvisitsioone nende poolt selleks määratud sõjaväelased. Viimased tegutsevad neil juhtudel õigustega ja kohustega, mis rekvisitsioonide ettevalmistamise ja teostamise alal on ette nähtud linna- või vallavalitsustele ning vastuvõtmist teostavatele komisjonidele või isikutele, määravad varade vastuvõtu kohad ning võtavad tarvitusele kõik abinõud rekvisitsioonide läbiviimiseks.

§ 27. Rekvisitsioonist, mis on teostatud mööda minnes vastavast rekvisitsioonikorraldajast (§ 24), teatab rekvisitsioonimääraja (§ 15, 18 ja 19) esimesel võimalusel vastavale rekvisitsioonikorraldajale.

§ 28. Mobilisatsiooni ja sõja aja esialgsete vajaduste rahuldamiseks rahu ajal ettemääratud rekvisitsioone on vastavad asutised ja isikud mobilisatsiooni väljakuulutamisel kohustatud viivitamata täitma, erikorraldusi ootamata.

§ 29. Kohuslased on kohustatud rekvireeritavad varad tooma määratud ajaks vastavasse vastuvõtupunkti või mujale selleks määratud kohta. Ained antakse üle vajalikkudes mahutites.

§ 30. Politsei on kohustatud rekvisitsioonide ettevalmistamisel ja teostamisel hoolitsema korra eest vastuvõtupunktides või kogumiskohtades ning vastavate ametiisikute nõudmisel tarvitusele võtma abinõusid, et kohuslased tooksid rekvireeritavad varad ettenähtud ajaks määratud kohta.

§ 31. Rekvireeritud vara vastuvõtmise kohta annab vastuvõtja kohuslasele kviitungi, milles tähendatakse, kellelt, mida ja kui palju on vastu võetud ning juhul, kui rekvireeritava vara hind on kindlaks määratud (§ 201), ka saadaoleva tasu suurus.

Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, vastuvõtmise kohta antakse kohuslasele ärakiri vastuvõtmise aktist (§ 65).

2. jagu.

Rekvisitsioonide, välja arvatud liiklusvahendite rekvisitsioonid, ettevalmistamine ja teostamine.

§ 32. Igas rekvisitsioonirajoonis moodustatakse rekvisitsioonikomisjon järgmises koosseisus: esimees — maavanem (Tallinnas, Tartus ja Narvas — linnapea), liikmed — Majandusministeeriumi esindaja, Sõjaministeeriumi esindaja, Põllutöoministeeriumi esindaja, maavalitsuse (Tallinnas, Tartus ja Narvas — linnavalitsuse) esindaja, Kaubandus-Tööstuskoja esindaja ja Põllutöökoja esindaja. Peale selle on maakonna rekvisitsioonikomisjoni liikmeks vastavasse rekvisitsioonirajooni kuuluva linnavalitsuse esindaja asjus, mis puudutavad rekvisitsiooni vastava linna piires.

Majandusministeeriumi esindaja on esimehe asetäitja. Maa- või linnavalitsuse esindaja on ühtlasi ka rekvisitsioonikomisjoni sekretär.

Rekvisitsioonikomisjon asub vastava maa- või linnavalitsuse juures.

§ 33. Rekvisitsioonikomisjoni ülesandeks on:

- 1) rekvisitsioonirajooni kohta vajalikkude statistiliste andmete kogumine ja korraldamine ning muude rekvisitsiooni eeltööde tegemine;
- 2) rekvisitsioonimääraja otsusega rekvisitsioonirajoonile pandud kohustuste jaotamine valdade ja linnade vahel — vastavalt elanikkude arvule ja nende majanduslikkudele võimetele, kui seda pole teinud rekvisitsioonimääraja;
- 3) rekvisitsioonirajooni kuuluvate kohalikkude omavalitsuste tegevuse juhtimine ja kontrollimine rekvisitsiooni alal;
- 4) rekvireeritud varadele hindade määramine, juhtudel, kui hinnad ei ole kindlaks määratud tasunormidega (§ 202).

§ 34. Rekvisitsioonikomisjon tuleb kokku vajaduse järgi esimehe kutsel. Komisjon on otsusevõimeline, kui on kohal esimees või ta asetäitja ja vähemalt kaks liiget.

Komisjonil on õigus kutsuda oma istungitele asjaosalisi ja nõuandjais asjatundjaid.

§ 35. Rekvisitsioonikomisjoni otsused tehakse lihthälteenamusega. Hälte poolnemisel otsustab esimehe või tema puudumisel tema asetäitja hääle.

Komisjoni koosoleku kohta koostatakse protokoll, millele kirjutavad alla kõik koosolnud komisjoni liikmed.

§ 36. Kutsealased omavalitsused täidavad neile Majandus- ja Põllutöeministri poolt rekvisitsioonide alal pealepandud ülesandeid.

§ 37. Valla- ja linnavalitsuse ülesandeks on:

- 1) statistiliste andmete kogumine oma piirkonna kohta ja kogutud andmete esitamine vastavale asutisele;
- 2) rekvisitsioonikomisjoni või rekvisitsioonimääraja poolt vallale või linnale pandud kohustuste jaotamine kohuslaste vahel;
- 3) rekvisitsioonikohustuse täitmise kontrollimine.

§ 38. Vastuvõtupunktide ülesandeks on rekvireeritud varade vastuvõtmine, varade ost rekvisitsioonikomisjonide ülesandel, vastuvõetud varade hoidmine ja edasitoimetamine.

§ 39. Vastuvõtupunkti koosseisu kuuluvad: punktiülem, sekretär ning vajaduse kohaselt abijõude ja töölisi.

Vastuvõtupunkti koosseisu ja asukoha määrab rekvisitsioonikomisjoni esimees, punkti asukoha asjus kokku leppides kohaliku sõjaväeringkonna ülemaga.

Vastuvõtupunkti ülesandeid võib rekvisitsioonikomisjoni esimees tarbe korral panna linna- ja vallavalitsustele.

§ 40. Rekvireerimist teostavad kodanlikud asutised on kohustatud Sõjaministeeriumile ja sõjaväele rekvireeritud varad üle andma Sõjaministeeriumi või sõjaväe võimude poolt nõutud ajal ja kohal vajalikkudes mahutites.

3. jagu.

Liiklusvahendite, välja arvatud laevad ja muud ujuvabinoõud mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvisitsioonide ettevalmistamine ja teostamine.

§ 41. Sõjaväele kõlblikkude hobuste arvu selgitamiseks ja liikide määramiseks ning mobilisatsiooni kiire läbiviimise tagamiseks korraldab Sõjavägede

Staaپ hobuste üldlugemisi Sõjainistri määramisel mitte sagedamini kui üks kord kolme aasta kestel.

§ 42. Hobuste üldlugemist ning nende sõjaväele kõlblikkuse selgitamist ja liikidesse määramist teostavad Sõjainisteeriumist või sõjaväest kohalelähetatud ohvitserid kohaliku maakonna või jaoskonna veterinaararsti kaasabil.

Veterinaararstide määramist ja kohalesaatmist kogumiskohta korraldab sõjaväeringkonna ülema nõudmisel vastav riigi- või omavalitsusasutis.

§ 43. Linna- ja vallavalitsused hoolitsevad, et nende piirides asuvad hobused toodaks sõjaväeringkonna ülema poolt määratud ajaks kogumiskohta.

Kogumiskohta on kohustatud ilmuma hobuste järelevaatuse ajaks vastava linna- või vallavalitsuse esindaja ühes nõutud andmetega.

§ 44. Üksikasjalise hobuste üldlugemise korra ning hobuste sõjaväele kõlblikuks tunnustamise ja liigitamise tingimused ja nõuded määrab Sõjainister.

§ 45. Paragrahvi 23 p. 2 alla kuuluvate liiklusvahendite registreerimist teostab Teedeministeerium vastavate erieeskirjade ja käesoleva seaduse põhjal antavate määruste alusel.

§ 46. Liiklusvahendite üldlugemisel või registreerimisel saadud andmete kontrollimiseks on Sõjavägede Juhatajal või Sõjavägede Ülemjuhatajal õigus korraldada vajaduse järgi liiklusvahendite kontrollkogumisi.

§ 47. Rahu ajal ettemääratud liiklusvahendite rekvisitsiooni ettevalmistustöödega seotud asutiste ja isikute ning Sõjainisteeriumi ja sõjaväeüksuste ja -asutiste mobilisatsiooni korraks valmisoleku kontrollimiseks võib Vabariigi Presidendi otsusel teostada katsemobilisatsioone.

§ 48. Üldlugemisega, registreerimisega, kontrollkogumisega ja katsemobilisatsiooniga seotud kulud kaetakse vastavalt Sõjainisteeriumi või Teedeministeeriumi eelarvest.

§ 49. Sõjaväeringkonna ülem vastavalt mobilisatsioonikavadele või § 15 p. 1 ja 4 tähendatud ametisikute poolt rekvireerimiseks määratud liiklusvahendite arvule:

- 1) jaotab sõjaväeringkonnast rekvireeritavate liiklusvahendite arvu linnade ja valdade vahel;
- 2) määrab liiklusvahendite kogumiskohad ja liiklusvahendite kogumiskohtadesse toomise tähtajad.

§ 50. Sõjaväeringkonna ülemalt saadud korralduse põhjal linna- või vallavalitsus:

- 1) jaotab kohustuse kohuslaste vahel, määrates seejuures nõutava arvu kõlblikke liiklusvahendeid;
- 2) annab kohuslastele käsu tuua liiklusvahendid määratud ajaks kogumiskohta ning korraldab nende kogumiskohta toomist.

§ 51. Rahu ajal ettemääratud liiklusvahendite rekvisitsioonidest teatab linna- või vallavalitsus kohuslastele juba rahu ajal.

§ 52. Kohuslane, kelle liiklusvahend on määratud rekvireerimisele, on kohustatud nimetatud liiklusvahendi hävimisel, kõlbmatuks muutumisel või edasimüümisel sellest teatama 7 päeva jooksul vastavale maa-, linna- või vallavalitsusele.

§ 53. Kohuslased, kellede liiklusvahendid on määratud rekvireerimisele, on kohustatud tooma need liiklusvahendid määratud tähtjaks kogumiskohta.

§ 54. Rekvireeritavad hobused peavad olema varustatud valjastega või päitsetega ühes sidumisketiga või -ohelikuga, kolme päeva söödaga — 15 kg kaeru või otri ja 24 kg heinu, heinavõrguga või -kotiga, peakotiga ja hobuseketiga.

§ 55. Rekvireeritavatel vankritel peavad olema kaasas mutrivõti, määrdekarp, koormaköis ja koormakate.

Paragrahvi 11 p. 2—6 tähendatud liiklusvahendid rekvireeritakse ühes vajalikkude tarbeasjadega ja tagavaraosadega.

Mootorveokid, välja arvatud korvita mootorrattad, peavad olema varustatud kütte- ja määrdeainetega vähemalt 100-kilomeetriliseks sõiduks ning kahe kindlalt kinnikäiva bensiinõuga, mahuga vähemalt 10 liitrit, ja ühe kindlalt kinnikäiva õlikannuga.

§ 56. Liiklusvahendite vastuvõtmist teostab kogumiskohas linna- või vallavalitsuse esindaja juuresolekul vastava väeosa või asutise esindaja.

Hobuste vastuvõtmise juurde kutsutakse võimaluse korral veterinaararst või veterinaarvelsker, muude liiklusvahendite vastuvõtmise juurde — vastava ala asjatundja.

§ 57. Liiklusvahendite järelevaatuseks vajalikud veterinaararstid või veterinaarvelskrid ja muud asjatundjad määrab kohalik sõjaväeringkonna ülem.

Sõjaväe veterinaararstide või veterinaarvelskrite või muude asjatundjate puudumisel võib määrata selleks iga veterinaararsti või veterinaarvelskrit või muud asjatundjat, kusjuures riigi- või omavalitsusteenistuses olevate veterinaararstide või veterinaarvelskrite ja muude asjatundjate suhtes, kes ei kuulu mobiliseerimisele, on vajalik vastava riigi- või omavalitsusasutise nõusolek.

§ 58. Liiklusvahendite rekvireerimisel liiklusvahendite vastuvõtja (§56), ära kuulanud hobuste vastuvõtmisel veterinaararsti või veterinaarvelskri arvamuse või § 11 p. 2—5 tähendatud liiklusvahendi vastuvõtmisel vastava asjatundja arvamuse, määrab liiklusvahendi kuuluvuse normihindade alla vastavalt liiklusvahendi liigile ja seisukorrale.

§ 59. Katsemobilisatsiooni korral vastuvõetud liiklusvahend antakse kohuslasele tagasi hiljemalt 48 tunni jooksul arvates vastuvõtmisest, kui ei ole teistsugust korraldust rekvisitsioonimäärajalt.

Katsemobilisatsiooni korral vastuvõetud liiklusvahendile kohaldatakse sundkorras kasutamisele võetud liiklusvahendite kohta ettenähtud eeskirju.

§ 60. Üldlugemise, registreerimise, kontrollkogumise, katsemobilisatsiooni ja mobilisatsiooni korral liiklusvahendi kogumiskohta mittetoomise seaduslikuks põhjuseks loetakse hobuse suhtes rasket haigust ja muude liiklusvahendite suhtes täielikku kõlbmatust liiklemiseks või kasutamiseks ja muud kõrvaldamatuid takistusi. Neist põhjustest on kohuslased kohustatud viivitamata teatama vastavale linna- või vallavalitsusele, kes katsemobilisatsiooni ja mobilisatsiooni korral puuduvate liiklusvahendite asemele määrab rekvireerimiseks liiklusvahendeid teistelt kohuslastelt.

§ 61. Liiklusvahendite üldlugemise, kontrollkogumise ja rekvisitsiooni ettevalmistustööde alal on peale § 21 tähendatud ametiisikute õigus igal ajal kohalikkude omavalitsusasutiste tegevust isiklikult või alluvate kaudu kontrollida:

- 1) sõjaväeringkonnas — vastava sõjaväeringkonna staabi ülemal ja temast kõrgematel ülematel;
- 2) kõigis sõjaväeringkondades — Sõjavägede Staabi vastava ala osakonna ülemal ja temast kõrgematel ülematel.

4. jagu.

Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvisitsioonide ettevalmistamine ja teostamine.

§ 62. Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekviireerimisele määramisest teatab kohuslasele Merejõudude Staap või juhul, kui rekvisitsioonimäärajaks on eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülem, rekvisitsioonimääraja.

Rekviireeritavad laevad ja muud ujuvabinõud annab kohuslane üle määratud ajal ja kohal.

Rekviireeritava laeva või muu ujuvabinõu välisvetest äratoomise tegelikud kulud, samuti äratoomiselt juhtuvaist avariidest ja laeva või muu ujuvabinõu kinnipidamisest või äravõtmisest tekkivad kahjud, mida ei ole põhjustanud laeva või muu ujuvabinõu omanik või juht, tasub kohuslasele riik.

§ 63. Laevade ja muude ujuvabinõude omanikud on kohustatud laeva või muu ujuvabinõu hävimisest, kõlbatuks muutumisest või edasimüümisest teatama 7 päeva jooksul laeva või muu ujuvabinõu registreerinud asutisele.

§ 64. Laev või muu ujuvabinõu rekviireeritakse ühes vajalikkude päraldistega ning kütte- ja määrdeainete tagavaradega, mis tal on rekviireerimise kohal. Pärast rekvisitsioonikäsu saamist on keelatud vajalikke päraldisi ning ujuvabinõus olevat kütte- ja määrdeainete tagavara ujuvabinõust välja viia, rikkuda või hävitada.

§ 65. Laeva või muu ujuvabinõu vastuvõtmist teostab komisjon järgmises koosseisus: esimees — mereväehvitser merejõudude juhataja määramisel, liikmed — Teedeministeeriumi esindaja ja selle väeosa või asutise esindaja, kellele laev või muu ujuvabinõu rekviireeritakse.

Vastuvõtmise juurde kutsutakse kohuslane või tema esindaja. Kutsutu mitteilmumine ei takista komisjoni tööd.

Laeva või muu ujuvabinõu vastuvõtmise kohta koostatakse akt, kuhu märgitakse laeva või muu ujuvabinõu seisukord ja laevaga või muu ujuvabinõuga kaasasoleva vara loetelu ja selle seisukord.

Aktile kirjutavad alla kõik komisjonist osavõtjad. Kohuslane või tema esindaja võib märkida akti oma motiveeritud eriarvamuse.

§ 66. Rekviireeritud laeva või muu ujuvabinõu hinna määrab rekviireeritavate laevade hindamise komisjon järgmises koosseisus: esimees — Majandusministeeriumi esindaja, liikmed — merejõudude esindaja (võimalikult hinnatava laeva või muu ujuvabinõu vastuvõtmist teostanud komis-

joni esimees), Teedeministeeriumi esindaja ja Kaubandus-Tööstuskoja esindaja.

Komisjoni tööst kutsutakse osa võtma Riigikontrolli esindaja ja kohuslane ning tarbe korral asjatundjaid. Kutsutute mitteilmumine ei takista komisjoni tööd.

§ 67. Rekvireeritava laeva või muu ujuvabinõu laadung, kui see ei kuulu rekvireerimisele, jääb laadungi omaniku käsutusse. Laadungi omanik või selle asetäitja, või kui need koha peal puuduvad, ujuvabinõu juht on kohustatud ujuvabinõu laadungist vabastama vastuvõtmise komisjoni poolt määratud tähtajaks. Kui laadungi omanik, selle asetäitja või ujuvabinõu juht ei vabasta ujuvabinõu määratud tähtajaks laadungist, korraldab seda vastuvõtmise komisjon.

Juhul, kui rekvireerija nõudmisel ujuvabinõu lossitakse väljaspool laadungi sihtsadamat, jäävad lossimise ja uuesti laadimise kulud riigi kanda. Kui ujuvabinõu lossimisel väljaspool laadungi sihtsadamat laadungi omanikul koha peal puuduvad panipaigad laadungi paigutamiseks, määrab laadungi paigutamise koha ja laadungi hoidmise korra kodumaa sadamates sadamakahten või rannavanem, välissadamates kohalik Eesti kutsekonsul, kusjuures laadungi paigutamise ja mitte üle ühe kuu hoidmise kulud kannab riik.

§ 68. Laeva või muu ujuvabinõu rekvireerimise käsu täitmisele asumise momendist tühistuvad laeva või muu ujuvabinõu kasutamise kohta sõlmitud lepingud.

3. osa.

Sundkorras kasutamine.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 69. Sundkorras kasutamisele võtta käesoleva seaduse alusel võib:

- 1) ehitisi, ruume, maa-alasid ja veekogusid;
- 2) käitisi;
- 3) masinaid ja seadmeid;
- 4) liiklusvahendeid.

§ 70. Sundkorras kasutamisele võib võtta:

- 1) ehitisi, ruume, maa-alasid, veekogusid ja liiklusvahendeid — nii rahu kui ka sõja ajal;
- 2) käitisi, masinaid ja seadmeid — mobilisatsiooni väljakuulutamisel või sõjategevuse algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni.

Käitisele sundkorras ülesandeid anda (§ 97 p. 1) võib ka rahu ajal.

§ 71. Sundkorras kasutamisele ei võeta:

- 1) Vabariigi Presidendi, Sõjavägede Ülemjuhataja, Peaministri, ministrite ja neile vastavate ametiisikute kasutusel olevaid eluruume ning ametialal kasutusel olevaid liiklusvahendeid;
- 2) omavalitsuste ehitisi, ruume ja liiklusvahendeid, mis on neile vajalikud nende ülesannete täitmiseks;
- 3) kaitseliidu, Eesti Punase Risti Seltsi, vabatahtlikkude kodanliku õhukaitse ühingute ja nende liidu ning tuletõrje organisatsioonide

- ehitisi, ruume ja liiklusvahendeid, mis on neile vajalikud nende ülesannete täitmiseks;
- 4) elektriga, gaasiga või veega varustavate käitiste ehitisi, ruume, maa-alasid ja veekogusid, kui käitise töötamine on vajalik avalikkudes huvides ja kui ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu sundkorras kasutamisele võtmisega muutub võimatuks käitise tegevus;
 - 5) haigekassade, raviasutiste, apteekide, muuseumide ja arhiivide ehitisi ja ruume, kui ehitise või ruumi sundkorras kasutamisele võtmisega muutub võimatuks tähendatud asutise tegevus;
 - 6) kirikute ja nende koguduste, usuühingute ja nende liitude ruume, nagu kirikud ja palvelad, mida kasutatakse avalikkudeks jumalateenistusteks;
 - 7) haigete veoks ja desinfektsiooni alal kasutatavaid eriotstarbelisi liiklusvahendeid;
 - 8) välisriikide saatkondade ja konsulaatide ning neis teenivate vastavate välisriikide kodakondsusse kuuluvate ametiisikute ehitisi, ruume ja liiklusvahendeid, kui need on määratud ametialaseks või isiklikuks kasutamiseks;
 - 9) välisriikide kodanikkude ehitisi, ruume ja liiklusvahendeid, niivõrd kui need sellekohaste rahvusvaheliste kokkulepete või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjade põhjal on sundkorras kasutamisest vabastatud;
 - 10) tiineid määrasid, kellede kandmisaeg on kestnud üle 6 kuu, ja määrasid, kellel varasid on nooremad kui 4 kuud;
 - 11) masinaid ja seadmeid, kui masina või seadme sundkorras kasutamisele võtmise tagajärjel käitis oleks sunnitud oma tegevuse katkestama;
 - 12) põllumajanduslikkude ühingute masinaid ja ruume nende intensiivse kasutamise perioodil.

2. peatükk.

Ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamine.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 72. Ehitiste ja ruumide sundkorras kasutamiseks käesoleva seaduse mõttes loetakse ehitiste ja ruumide ajutiselt riigi korraldusse võtmist asutiste, inimeste, loomade või vara mahutamiseks, samuti asutiste, inimeste, loomade või vara sundkorras paigutamist elanikkude juurde sääraselt, et ehitist või ruumi kasutatakse ühiselt elanikkude ja majutatavate poolt.

§ 73. Rahu ajal võetakse ehitisi, ruume, maa-alasid ja veekogusid sundkorras kasutamisele juhtudel, kui riigi päralt olevad ehitised, ruumid, maa-alad või veekogud ei suuda rahuldada vajadusi ja vabal kokkuleppel ei lähe korda neid saada samadel tingimustel, mis käesolevas seaduses on ette nähtud nende sundkorras kasutamisele võtmise kohta.

§ 74. Kohuslastelt võib sõja ajal kasutamiseks võtta ohvitseridele või ohvitseride ametikohtadel teenivatele muudele ametiisikutele või halastaja-või sinise tähe õdedele igale eraldi toa. Toas peab olema tasuta sisseseadena

vähemalt voodi või vastav magadisase, laud, tool ja pesunõu, kui kohuslasel on need asjad olemas.

Kohuslane on kohustatud kasutamisele võetud tuba kütma 1. oktoobrist kuni 1. maini ja valgustama 1. septembrist kuni 1. aprillini tasu eest.

§ 75. Sõjaväelaste paigutamisel elanikkude juurde (§ 72) võib sundkorras kasutamisele võtmise määraja kohuslast kohustada tasu eest toitlustama tema juurde paigutatud sõjaväelasi, kui kohuslane on selleks suuteline.

Eelmises lõikes tähendatud juhul tuleb söögid valmistada kohuslase majapidamisele tavalisel viisil.

§ 76. Juhul, kui kohuslasele pole pandud kohustust toitlustada tema juurde paigutatud sõjaväelasi, peab kohuslane vajaduse korral lubama tema juurde paigutatud sõjaväelastel tasuta tarvitada hädavajalikumaid keedunõusid ja söögiriistu ning võimaldama toidu valmistamist, kusjuures kohuslasele peab jääma võimalus endale ja oma perekonnaliikmetele toitu valmistada. Toidu valmistamiseks kasutatud kütteainete eest tasutakse kohuslasele.

§ 77. Veega varustamise seadeldiste ja veevõtukohtade valdajad on kohustatud andma veevõtukohtadest vett relvastatud jõudude koosseisu kuuluvatele üksustele, asutistele ja isikutele.

Sõja ajal võetakse veega varustamise seadeldised või veevõtukohtad vajaduse korral relvastatud jõudude korraldusse, kusjuures nende valdajatele ja valdajate poolt veega varustatavatele jäetakse võimalus vajaliku vee saamiseks.

2. jagu.

Sundkorras kasutamisele määramine.

§ 78. Ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamisele võtmise määramise õigus on Sõjaministril.

Sõjaminister võib tähendatud aladel sundkorras kasutamisele võtmise määramise õiguse anda:

- 1) rahu ajal — Sõjavägede Varustusvalitsuse ülemale;
- 2) sõja ajal — väeosa ülemaile, neile vastavaile ja neist kõrgemaile ülemaile ning garnisoni komandantidele, tema poolt määratud ulatuses.

§ 79. Sõjaministril on õigus mobilisatsiooni korraks või sõja ajaks vajalikkude ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamisele võtmist ette määrata juba rahu ajal.

Sõjaminister võib eelmises lõikes tähendatud määramise õiguse anda sõjaväeringkonna ülemaile ja kõrgemaile ülemaile — tema poolt määratud piirkonnas.

§ 80. Sõja ajal, kui olukord ei võimalda ehitisi, ruume, maa-alasid või veekogusid nõuda § 78 tähendatud isikute kaudu, on ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamisele võtmise määramise õigus ka eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülemal temale alluva üksuse ja tema korralduses oleva vara paigutamiseks.

3. jagu.

Sundkorras kasutamiste ettevalmistamine ja teostamine.

§ 81. Ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamisele võtmise üldist ettevalmistamist ja teostamist juhib Sõjaminister.

§ 82. Ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamisele võtmise alal on maa-, linna- ja vallavalitsused kohustatud tegema kõiki vajalikke ettevalmistusi.

§ 83. Maa-, linna- ja vallavalitsused on sundkorras kasutamisele võtmise määraja nõudmisel kohustatud muretsema ja andma vajalikke teateid ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude kohta.

§ 84. Maa-, linna- ja vallavalitsused on kohustatud sundkorras kasutamisele võtmise määraja ettekirjutuse põhjal jaotama ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude andmise kohustuse kohuslaste vahel, silmas pidades, et kohuslastele jääksid tarvitada ruumid, mis on neile hädavajalikud elamiseks, oma kutsealaseks tööks või loomade ja muu vara paigutamiseks.

§ 85. Sundkorras kasutamisele võtmise määraja ettekirjutuses (§ 84) tähendatakse: kus kohal, mis ajaks, kui kauaks, mis otstarbeks ja kui suure ligikaudse põrandapinnaga ehitisi või ruume või kui suure pindalaga maa-ala- või veekogusid vajatakse.

§ 86. Linna- või vallavalitsuse määramisel on kohuslased kohustatud ehitistes ja ruumides ette võtma koondamisi neile kuuluva vara või inimeste paigutamises.

§ 87. Juhul, kui kohapealsed linna- või vallavalitsused ei tegutse, täidab linna- või vallavalitsustele § 84 ja 86 ettenähtud ülesandeid sundkorras kasutamisele võtmise määraja isiklikult või temale alluvate sõjaväelaste kaudu.

§ 88. Sundkorras kasutamisele võetava ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu vastuvõtmist kohuslaselt teostab selle väeosa ülema või asutise juhataja poolt määratud komisjon või ametiisik, millisele väeosale või asutisele ehitis, ruum, maa-ala või veekogu on kasutamiseks määratud.

Vastuvõtmise juurde kutsutakse vastava linna- või vallavalitsuse esindaja ja kohuslane. Nende mitteilmumine ei takista ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu sundkorras kasutamisele võtmist.

§ 89. Ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu vastuvõtmisel toimetab § 88 tähendatud komisjon või ametiisik ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu ülevaatust, teeb kindlaks selle seisukorra ja koostab vastava akti.

Kohuslasel on õigus saada aktist ära kirja.

§ 90. Kui ehitis, ruum, maa-ala või veekogu ei vasta sundkorras kasutamisele võtmise otstarbele, on linna- või vallavalitsus kohustatud sundkorras kasutamisele võtmise määraja nõudmisel viivitamata määrama uue ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu, kui selleks on tegelik võimalus olemas.

§ 91. Sundkorras kasutamisele võetud ehitiste ja ruumide remondi ja korrashoiu kohustus, välja arvatud ruumide koristamine, lasub kohuslasel.

Erandina nende ruumide vajalik remont ja korrashoid, mida ei kasutatud enne sundkorras kasutamisele võtmist (§ 205 p. 3), teostatakse riigi kulul.

§ 92. Linna- või vallavalitsus, arvestades hoonete või ruumide kasutajate põhjendatud nõudeid, võib määrata kindlaks, missugust remonti ja millise tähtaja kestel kohuslane peab tegema.

Kui kohuslane ei teosta linna- või vallavalitsuse poolt määratud tähtjaks vajalikke remonttöid, võib linna- või vallavalitsus seda teha lasta makstava üüri arvel.

Määratava remondi kulu ei või olla suurem kui 70% hoonete või ruumide eest makstavast aastäüürist.

§ 93. Sundkorras kasutamise lõpul antakse ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu sundkorras kasutaja poolt kohuslasele või ta volinikule tagasi.

Kohuslase või ta voliniku puudumisel antakse hoone, ruum, maa-ala või veekogu üle linna- või vallavalitsuse või politsei esindajale.

§ 94. Ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu tagasiandmisel (§ 93) koostab tagasiandja akti, milles tähendatakse ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu tagasiandmise aeg ja seisukord võrreldes sundkorras kasutamisele võtmisel (§ 89) akteeritud seisukorraga. Akti asemel võib teha vastava pealdise ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu sundkorras kasutamisele võtmise puhul koostatud aktile.

Ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu tagasiandmist tõendab oma allkirjaga kohuslane või ta volinik või nende puudumisel tagasiandmise juures viibiv linna- või vallavalitsuse või politsei esindaja.

Juhul, kui kohuslane või ta volinik või nende puudumisel linna- või vallavalitsuse või politsei esindaja ei ole nõus aktis või pealdises tähendatud andmetega, on tal õigus märkida akti oma motiveeritud eriarvamus.

Kohuslasel on õigus saada aktist või pealdisest ära kirja.*

§ 95. Sundkorras kasutamisele võetud ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu kasutamise eest makstakse kohuslasele üüri või renti ning tasutakse kahju, mis on sundkorras kasutamiselega tekitatud.

Kahjutasunõuet on kohuslasel õigus esitada linna- või vallavalitsusele 3 päeva jooksul pärast ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu tagasisaamist, või kui ehitise, ruumi, maa-ala või veekogu anti üle linna- või vallavalitsuse või politsei esindajale, siis 3 päeva jooksul pärast vastava teate saamist linna- või vallavalitsuselt või politseilt.

§ 96. Kahjutasunõude esitamise korral (§ 95) teeb kahju suuruse kindlaks komisjon, kuhu kuuluvad: sundkorras kasutanud väeosa või asutise esindaja, linna- või vallavalitsuse esindaja ja kohaliku politsei esindaja. Komisjoni esimeheks on linna- või vallavalitsuse esindaja.

Komisjonist kutsutakse osa võtma kohuslane ning juhul, kui kahjutasunõude summa on vähemalt 2000 krooni, ka Riigikontrolli esindaja. Kutsutute mitteilmumine ei takista komisjoni tööd.

Sundkorras kasutamisele võetud tubade (§ 74) kohta esitatud kahjutasunõuete puhul asendab eelmises lõikes ettenähtud komisjonis väeosa või asutise esindajat sundkorras kasutamisele võtmise määraja esindaja.

3. peatükk.

Käitiste sundkorras kasutamine.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 97. Käitise sundkorras kasutamise all käesolevas seaduses mõistetakse:

- 1) käitisele sundkorras ülesannete andmist;
- 2) käitise sundkorras ülevõtmist riigile ajutiseks kasutamiseks;
- 3) käitise sundkorras ajutiselt kasutamist, käitist üle võtmata.

§ 98. Käitise valitsemine ja juhtimine § 97 p. 1 ja 3 tähendatud juhtudel jääb selle omaniku kätte, p. 2 tähendatud juhul — võetakse riigi kätte.

Käitise sundkorras kasutamise aja kestel ei kuulu käitise kohta kohaldamisele tööstuslike ettevõtete tööaja kestuse ja puhkepäevade kohta käivad eeskirjad. Neil juhtudel määrab tööaja kestuse ja puhkepäevad Majandusminister kokkuleppel Sotsiaalministriga silmas pidades riigikaitse vajadusi.

§ 99. Käitiste juhatajad on kohustatud võimaldama Majandusministriumil esindajal, käitisele sundkorras ülesannete andmise õigusega ametiisikul või tema esindajal ja selle asutise esindajal, kelle huvides on käitisele sundkorras ülesanne ette nähtud või antud, tutvuda käitise seadmetega, toodanguga, tagavaradega, tellimistega ja tellimiste täitmise käiguga. Tutvumisel saadud andmed hoitakse salajas.

§ 100. Enne sundkorras kasutamist (§ 97) sõlmitud lepingute alal käitis vabaneb kõigist lepingu mittetäitmisega või täitmisel viivituse jäämisega kaasaskäivatest tsiviilõiguslikest tagajärgedest, kui lepingu mittetäitmine või täitmisel viivituse jäämine on tingitud käitise sundkorras kasutamisest.

§ 101. Käitise varustamiseks masinatega, seadmetega, toorainetega või materjalidega sõlmitud lepingud kuuluvad käitise sundkorras kasutamise korral (§ 97) käitise nõudmisel hankijate poolt täitmisele esimeses järjekorras, kui seda peab vajalikuks käitise sundkorras kasutamisele võtmise määraja (§ 103, 105 ja 115).

Kui hankijal on täita mitu niisugust lepingut ja asjaomased tellijad lepingute täitmise järjekorra suhtes kokku ei lepi, määrab lepingute täitmise järjekorra Majandusminister.

§ 102. Kui § 101 alusel esimeses järjekorras täitmisele kuuluva lepingu täitmise tagajärjel hankijal jääb täitmata või täitmisel viivituse mõni teine leping, vabaneb ta viimase lepingu alal kõigist lepingu mittetäitmisega või täitmisel viivituse jäämisega kaasaskäivatest tsiviilõiguslikest tagajärgedest.

2. jagu.

Käitistele sundkorras ülesannete andmine.

§ 103. Käitisele sundkorras ülesannete andmise õigus on Majandusministril ja tema poolt selleks volitatud ametiisikutel.

Sõja ajal neil juhtudel, kui olukord nõuab kiiret tegutsemist, on kohapealsetele käitistele sundkorras ülesannete andmise õigus ka rügemendiülema

õigustega ülematel, väeosade ja asutiste majandusülematel, kaitseliidu malevate pealikutel ja piirivalve jaoskondade ülematel väeosale või asutisele varustise valmistamise ja parandamise alal ning ministeeriumide talituste ja osakondade juhatajatel ja nende poolt selleks volitatud ametiisikutel riigikaitse ülesannete täitmisel vajaliku varustise parandamise alal, kui nende ülesannete täitmine ei takista käitisel sundkorras varem saadud tähtajaliste ülesannete täitmist.

§ 104. Majandusministril ja tema poolt selleks volitatud ametiisikutel on õigus käitistele sundkorras ülesandeid mobilisatsiooni ja sõja ajaks ette määrata juba rahu ajal.

Ettemääratud ülesannete alusel on käitis kohustatud:

- 1) Majandusministri poolt määratud nõuete kohaselt ja tähtjaks koostama oma tegevuskava ja esitama selle Majandusministrile või tema poolt selleks määratud ametiisikutele heakskiitmiseks;
- 2) tegema kõik ettevalmistused, mis on vajalikud selleks, et käitis saaks täita ülesandeid heakskiidetud tegevuskava kohaselt;
- 3) mobilisatsiooni väljakuulutamisel viivitamata asuma heakskiidetud tegevuskava kohaselt ülesannete täitmisele, kui tegevuskavas ei ole ülesannete täitmisele asumiseks ette nähtud hilisemat tähtaega.

3. jagu.

Käitiste sundkorras ülevõtmine riigile ajutiseks kasutamiseks.

§ 105. Käitise sundkorras ülevõtmisele määramise õigus on Majandusministril.

Majandusminister võib ülevõtmisele määrata käitisi, mis ei täida neile sundkorras antud ülesandeid või millede ülevõtmist ta peab vajalikuks muil põhjusil.

§ 106. Käitiste sundkorras ülevõtmist teostab komisjon, kelle esimehe määrab Majandusminister ja kuhu kuuluvad Majandusministeeriumi, linna- või vallavalitsuse, Kaubandus-Tööstuskoja ja selle ministeeriumi esindaja, kelle huvides käitis üle võetakse. Komisjon asub Majandusministeeriumi juures ja tuleb kokku esimehe kutsel.

Ülevõtmise juurde kutsutakse Riigikontrolli esindaja ja käitise omanik või tema esindaja ning tarbe korral nõuandjaks asjatundjaid. Kutsutute mitteilnumine ei takista ülevõtmist.

§ 107. Ülevõtmisele asumise algusest peale kuulub käitis riigi poolt kasutamisele riigi valitsemisel ja juhtimisel, kui käitise sundkorras ülevõtmisele määraja ei ole selleks määranud muud tähtaega.

§ 108. Käitise sundkorras ülevõtmisel teeb § 106 tähendatud komisjon kindlaks käitise ehitiste ja seadmete ning käitise tegevuseks sundkorras kasutamisel vajaliku muu vara seisuse ja seisukorra. Käitise tegevuseks sundkorras kasutamisel mittevajalikku vara üle ei võeta. Ülevõtmata vara paigutamiseks jäetakse käitise omanikule vajaduse korral vastavad ruumid või maa-alad.

§ 109. Ühes käitisega võib üle võtta ka käitise poolt enne sundkorras ülevõtmist sõlmitud lepinguid. See õigus on käitist juhtival ametiisikul või asutisel ühe kuu jooksul arvates käitise ülevõtmise algusest.

Ülevõetud lepingute järgi õigused ja kohused loetakse riigile ülelänuks ulatuses, mis neil oli käitise ülevõtmise alguses.

§ 110. Käitisel enne sundkorras ülevõtmist tekkinud võlgade sissenõudmine jääb seisma kuni käitise tagasiandmiseni omanikule.

§ 111. Sundkorras ülevõetud käitise teenijad ja töölised, kes jäävad ülevõetud käitise teenistusse või tööle, ei ole õigustatud käitise omanikult saama teenistus- või töölepingu lõpetamisest olenevat tasu.

§ 112. Sundkorras ülevõetud käitise tagasiandmist omanikule toimetab § 106 tähendatud korras moodustatud komisjon. Tagasiandmise juurde kutsutakse Riigikontrolli esindaja ja tarbe korral asjatundjaid.

§ 113. Käitise tagasiandmisel § 112 tähendatud komisjon, võrreldes üleantavate varade seisuga ja seisukorda ülevõetud varade seisuga ja seisukorraga, teeb kindlaks, kui palju on üleantavate varade koguväärtus suurem või vähem ülevõetud varade koguväärtusest.

Kui üleantavate varade koguväärtus on vähem ülevõetud varade koguväärtusest, tasutakse vahe käitise omanikule riigi poolt.

Kui üleantavate varade koguväärtus on suurem ülevõetud varade koguväärtusest, on käitise omanik kohustatud tasuma vahe riigile.

§ 114. Käitise tagasiandmisel võetakse ülevõetud ja üleantavate varade koguväärtuse hindamise aluseks käitise tagasiandmise aegsed hinnad.

4. jagu.

Käitiste sundkorras ajutiselt kasutamine, käitist üle võtmata.

§ 115. Käitise sundkorras ajutiselt kasutamisele määramise õigus, käitist üle võtmata, on sõja ajal neil juhtudel, kui olukord nõuab kiiret tegutsemist, kohapealsete käitiste suhtes rügemendiülema õigustega ülematel, väeosade ja asutiste majandusülematel, kaitseliidu malevate pealikel ja piirivalve jaoskondade ülematel väeosale või asutisele varustise valmistamise ja parandamise alal ning ministeeriumide talituste ja osakondade juhatajatel ja nende poolt selleks volitatud ametiisikutel riigikaitse ülesannete täitmisel vajaliku varustise parandamise alal, kui ajutine kasutamine ei takista käitisel sundkorras varem saadud tähtjaliste ülesannete täitmist.

§ 116. Käitise sundkorras ajutisel kasutamisel, käitist üle võtmata, võidakse kasutada käitise ruume, seadmeid, abinõusid, materjale, aineid ja tööjõudu. Tähendatud korras käitise kasutamisel tuleb võimalikult hoiduda käitise normaalse tegevuse takistamisest.

4. peatükk.

Masinate ja seadmete sundkorras kasutamine.

§ 117. Masinate ja seadmete sundkorras kasutamisele võtmise määramise õigus on Majandusministril ja tema poolt selleks volitatud ametiisikutel.

§ 118. Masina või seadme sundkorras kasutamisele võtmist ning sundkorras kasutamise lõpetamisel omanikule tagasiandmist teostab kohalik rekvisitsioonikomisjon.

§ 119. Sundkorras kasutamisele võtmise juurde kutsutakse masina või seadme omanik või tema esindaja. Kutsutu mitteilmumine ei takista masina või seadme kasutamisele võtmist.

§ 120. Masina või seadme sundkorras kasutamisele võtmisel teeb § 118 tähendatud komisjon kindlaks masina või seadme seisukorra ja väärtuse. Masina või seadme väärtuse, komisjoni poolt kindlaksmääratud suurus, tasub riik omanikule, kui masin või seade hävib sundkorras kasutamise kestel.

§ 121. Masina või seadme tagasiandmisel omanikule teeb § 118 tähendatud komisjon kindlaks masina või seadme seisukorra ning sundkorras kasutamise kestel tekkinud rikete või vigastuste tõttu omanikule tekitatud kahju suuruse.

Tekitatud kahju, komisjoni poolt kindlaksmääratud suurus, tasub masina või seadme omanikule riik.

5. peatükk.

Liiklusvahendite sundkorras kasutamine.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 122. Liiklusvahendeid võib võtta sundkorras kasutamiseks:

- 1) rahu ajal — kestusega kuni 2 kuud ühelt ning samalt kohuslaselt aastas;
- 2) mobilisatsiooni korral ja sõja ajal — kestusega kuni 4 kuud ühelt ning samalt kohuslaselt aastas, välja arvatud laevad ja muud ujuvabinoõud mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, millede kasutamise tähtaeg on piiramata.

§ 123. Liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise määramise õigus on Sõjaministril.

Sõjaminister võib liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise määramise õiguse anda:

- 1) Sõjavägede Varustusvalitsuse ülemale — kogu Vabariigi territooriumil;
- 2) diviisiülemale ja neile vastavate õigustega ülemale, sõjaväeringkonna ülemale ning teiste ministeeriumide talituste ja osakondade juhatajaile — tema poolt määratud piirkonnas ja liiklusvahendite alal.

Liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmist mobilisatsiooni korras ja sõja aja vajaduste rahuldamiseks ning manöövrite ja õppuste puhuks võib Sõjaminister ette määrata juba rahu ajal.

Eelmises lõikes tähendatud määramise õiguse võib Sõjaminister anda Sõjavägede Varustusvalitsuse ülemale, diviisiülemale ja neile vastavate õigustega ülemale, sõjaväeringkonna ülemale ning teiste ministeeriumide talituste ja osakondade juhatajaile — tema poolt määratud piirkonnas ja liiklusvahendite alal.

§ 124. Mobilisatsiooni korral ja sõja ajal eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülemal, kui olukord ei võimalda liiklusvahendeid nõuda harilikus

korras, on õigus oma tegevuspiirkonnas määrata sundkorras kasutamisele liiklusvahendeid, mis on vajalikud sõjalise ülesande täitmiseks.

§ 125. Liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise üldist ettevalmistamist ja teostamist juhib Sõjaminister Sõjavägede Staabi kaudu.

§ 126. Liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise alal on maa-, linna- ja vallavalitsused kohustatud tegema kõiki vajalikke ettevalmistusi.

2. jagu.

Liiklusvahendite, välja arvatud laevad ja muud ujuvabinõud mahuga 5 bruto-registerttonni ja suuremad, sundkorras kasutamine.

§ 127. Liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmiseks sõjaväeringkonna ülem vastavalt § 123 tähendatud ametiisikute määramisele:

- 1) jaotab sõjaväeringkonnast sundkorras kasutamisele võetavate liiklusvahendite arvu linnade ja valdade vahel;
- 2) määrab liiklusvahendite kogumiskohad ning liiklusvahendite kogumiskohtadesse toomise tähtajad.

§ 128. Paragrahvi 124 põhjal määratud liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise teostamiseks annab eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülem korralduse kohapealsele linna- või vallavalitsusele. Säärasest sundkorras kasutamisele võtmise teostamisest teatab eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülem esimesel võimalusel vastava sõjaväeringkonna ülemale.

§ 129. Sõjaväeringkonna ülemalt või eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülemalt saadud korralduse põhjal linna- või vallavalitsus:

- 1) jaotab kohustuse kohuslaste vahel, määrates seejuures nõutava arvu kõlblikke liiklusvahendeid;
- 2) annab kohuslastele käsu tuua liiklusvahendid määratud ajaks kogumiskohta ning korraldab nende kogumiskohta toomist.

§ 130. Liiklusvahendite vastuvõtmist ja kohuslastele tagasiandmist teostavad komisjonid järgmises koosseisus: esimees — sõjaväeringkonna ülema poolt määratud ohvitser, liikmed — linna- või vallavalitsuse esindaja ja politsei esindaja ning hobuste kasutamiseks võtmisel ja tagasiandmisel peale selle veel veterinaararst või veterinaarvelsker.

Liiklusvahendite vastuvõtmisel ja tagasiandmisel võib komisjon kutsuda töödest osa võtma asjatundjaid.

Komisjoni kirjakogu hoitakse alal kohaliku sõjaväeringkonna staabis.

§ 131. Reservlaste õppustele kutsumise korral, kui on vajalik vastu võtta liiklusvahendeid lühikese aja jooksul suuremal arvul, teostavad Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja korraldusel liiklusvahendite vastuvõtmist vastavate sõjaväeüksuste või asutiste esindajad. Liiklusvahendite tagasiandmist teostavad § 130 tähendatud komisjonid.

§ 132. Liiklusvahendite vastuvõtmisel teeb § 130 tähendatud komisjon või § 131 tähendatud sõjaväeüksuse või asutise esindaja kindlaks liiklusvahendi seisukorra ja väärtuse ning määrab, missuguse tasunormi alla liiklusvahend kuulub.

Vastuvõtmise kohta koostatakse akt, milles peale eelmises lõikes tähendatud andmete märgitakse ka liiklusvahendi vastuvõtmise aeg.

Kohuslasele antakse ärakiri aktist ning võimaluse korral teatatakse liiklusvahendi tagasiandmise aeg ja koht.

Juhul, kui kohuslane ei ole nõus aktis märgitud andmetega, on tal õigus märkida akti oma motiveeritud eriarvamus.

§ 133. Sundkorras kasutamisele võetud hobused annab kohuslane üle ühes valjastega või päitsetega, sidumisketiga või -ohelikuga, heinavõrguga või -kotiga, peakotiga ja hobusetekiga.

Paragrahvi 11 p. 2—6 loetletud liiklusvahendid võetakse kasutamisele ühes vajalikkude tarbeasjadega ja tagavaraosadega ning neis olevate küttega määrdeainetega.

Mootorveokid, välja arvatud korvita mootorrattad, peavad olema varustatud kahe kindlalt kinnikäiva bensiniinõuga, mahuga vähemalt 10 liitrit, ja ühe kindlalt kinnikäiva õlikannuga.

Vankritel peavad olema kaasas mutrivõti, määrdekarp, koormakõis ja koormakate.

Vajaduse korral võib liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise määraja kohustada sundkorras kasutamisele võetava hobuse omanikku hobusega kaasa tooma kolme päeva sööta — 15 kg kaeru või otri ja 24 kg heinu, ja mootorveoki omanikku kaasa tooma kütte- ja määrdeaineid vähemalt 100-kilomeetriliseks sõiduks.

§ 134. Liiklusvahendi tagasiandmisel teeb § 130 tähendatud komisjon kindlaks sundkorras kasutamise kestel tekkinud liiklusvahendi rikked ja vigastused või kõlbmatuse ning määrab rikete või vigastuste tõttu kohuslasele tekitatud kahju suuruse.

Tagasiandmise kohta tehakse liiklusvahendi sundkorras kasutamisele võtmise puhul koostatud aktile vastav pealdis või koostatakse eraldi akt. Pealdises või aktis märgitakse peale eelmises lõikes tähendatud andmete ka liiklusvahendi tagasiandmise aeg.

Liiklusvahendi tagasisaamist tõendab kohuslane või tema volinik oma allkirjaga.

Kui kohuslane või tema volinik ei ole nõus pealdises või aktis tähendatud andmetega, on tal õigus märkida akti oma motiveeritud eriarvamus. Nüsususel juhul antakse kohuslasele eelpool tähendatud pealdisest või aktist ärakiri.

§ 135. Mobilisatsiooni korral ja sõja ajal neil juhtudel, kui olukord nõuab kiiret tegutsemist või kui kohapealsed linna- või vallavalitsused ei tegutse, teostavad liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmist sundkorras kasutamisele võtmise määraja (§ 123 ja 124) poolt selleks määratud sõjaväelased. Viimased tegutsevad neil juhtudel õigustega ja kohustega, mis liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise alal on ette nähtud linna- ja vallavalitsustele ning vastuvõtmist ja tagasiandmist teostavatele komisjonidele, ning võtavad tarvitusele kõik abinõud sundkorras kasutamisele võtmise läbiviimiseks.

§ 136. Sundkorras kasutamisel liiklusvahendi rikete või vigastuste tõttu tekitatud kahju, samuti sundkorras kasutamisel kõlbmatuks muutunud liiklusvahendi hind tasutakse kohuslasele riigi poolt, kusjuures kõlbmatuks muutunud liiklusvahend langeb riigi omandiks.

§ 137. Sundkorras kasutamisele võetud liiklusvahendiga võib selle juht soovi korral kaasa tulla, kui liiklusvahendit kasutava väeosa või asutise ülem seda võimalikuks peab.

Kaasatunud juht on kohustatud liiklusvahendit juhtima ja hooldama. Kaasatunud juhti toidetakse ja varustatakse korteriga riigi poolt. Kaasatunud juhile rahalist tasu ei maksta.

3. jagu.

Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registerttonni ja suuremad, sundkorras kasutamine.

§ 138. Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registerttonni ja suuremad, sundkorras kasutamisele võtmist korraldab Merejõudude Staap, teatades kohuslasele, kus ja millal laev või muu ujuvabinõu tuleb üle anda.

§ 139. Paragrahvi 124 korras laevade või muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registerttonni ja suuremad, sundkorras kasutamisele võtmist korraldab eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülem, teatades kohuslasele, kus ja millal laev või muu ujuvabinõu tuleb üle anda. Säärasest sundkorras kasutamisele võtmise teostamisest teatab eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülem esimesel võimalusel merejõudude juhatajale.

§ 140. Laevade või muude ujuvabinõude sundkorras kasutamisele võtmist ja kohuslasele tagasiandmist Vabariigi piires teostab § 65 tähendatud komisjon.

Väljaspool Vabariigi piire asuva Eesti laeva või muu ujuvabinõu sundkorras kasutamisele võtmist ja kohuslasele tagasiandmist teostab kohalik Eesti kutsekonsul kahe tunnistaja, asjatundjate ja kohuslase või tema esindaja juuresolekul.

Välisvetes viibiya laeva või muu ujuvabinõu sundkorras kasutamisele võtmise kohale toomise tegelikud kulud, samuti kohale toomisel juhtuvaist avariidest ja laeva või muu ujuvabinõu kinnipidamisest või äravõtmisest tekivad kahjud, mida ei ole põhjustanud laeva või muu ujuvabinõu omanik või juht, tasub kohuslasele riik.

§ 141. Laeva või muu ujuvabinõu sundkorras kasutamisele võtmisel koostatakse § 140 tähendatud komisjoni või kutsekonsuli poolt akt, kuhu märgitakse kasutamisele võetud ujuvabinõu seisukord ning ujuvabinõuga kaasasoleva vara üksikasjaline loetelu ja selle seisukord. Aktile kirjutavad alla kõik osavõtjad. Akti kantakse kohuslase või tema esindaja motiveeritud eriarvamus, kui see on esitatud.

§ 142. Sundkorras kasutamisele võetud laeva või muu ujuvabinõu ning ujuvabinõuga kaasasoleva vara hindamist teostab § 141 tähendatud akti põhjal § 66 tähendatud komisjon.

§ 143. Laev või muu ujuvabinõu võetakse sundkorras kasutamisele ühes vajalikkude päraldistega ning kütte- ja määrdeainete tagavaradega, mis tal on sundkorras kasutamisele võtmise kohal. Pärast sundkorras kasutamisele võtmise käsu saamist on keelatud vajalikke päraldiseid ning ujuvabinõus olevaid kütte- ja määrdeainete tagavarasid ujuvabinõust välja viia, rikkuda või hävitada.

§ 144. Kohuslasele antakse ärakiri laeva või muu ujuvabinõu kasutamisele võtmise ja hindamise aktist ning võimaluse korral teatatakse sundkorras kasutamisele võetud laeva või muu ujuvabinõu tagasiandmise aeg ja koht.

Laev või muu ujuvabinõu antakse kohuslasele tagasi kohal, kus ta võeti sundkorras kasutamisele, või kokkuleppel kohuslasega ka mujal.

§ 145. Sundkorras kasutamisele võetava laeva või muu ujuvabinõu laadung, kui see ei kuulu rekvireerimisele või sundkorras kasutamisele, jääb laadungi omaniku käsutusse. Laadungi omanik või selle asetäitja, või kui need koha peal puuduvad, ujuvabinõu juht on kohustatud ujuvabinõu laadungist vabastama sundkorras kasutamisele võtja asutise poolt määratud tähtjaks. Kui laadungi omanik, selle asetäitja või ujuvabinõu juht ei vabasta ujuvabinõu määratud tähtjaks laadungist, korraldab seda sundkorras kasutamisele võtja.

Juhul, kui sundkorras kasutamisele võtja nõudmisel ujuvabinõu lossitakse väljaspool laadungi sihtsadamat, jäävad lossimise ja uuesti laadimise kulud riigi kanda. Kui ujuvabinõu lossimisel väljaspool laadungi sihtsadamat laadungi omanikul kohapeal puuduvad panipaigad laadungi paigutamiseks, määrab laadungi paigutamise koha ja laadungi hoidmise korra kodumaa sadamates sadamakapten või rannavanem, välissadamates kohalik Eesti kutsekonsul, kusjuures laadungi paigutamise ja mitte üle ühe kuu hoidmise kulud kannab riik.

§ 146. Enne sundkorras kasutamist sõlmitud lepingute alal vabaneb laeva või muu ujuvabinõu omanik kõigist lepingu mittetäitmisega või täitmisel viivitusel jäämisega kaasaskäivatest tsiviilõiguslikkudest tagajärgedest, kui lepingu mittetäitmine või täitmisel viivitusel jäämine on tingitud laeva või muu ujuvabinõu sundkorras kasutamisest.

§ 147. Laeva või muu ujuvabinõu tagasiandmisel teeb § 140 tähendatud komisjon või Eesti kutsekonsul kindlaks:

- 1) sundkorras kasutamise kestel tekkinud laeva või muu ujuvabinõu rikked ja vigastused;
- 2) laevaga või muu ujuvabinõuga kaasasolnud vara alal kohuslasele tekitatud kahjud.

§ 148. Mobilisatsiooni korral ja sõja ajal neil juhtudel, kui olukord nõuab kiiret tegutsemist, teostavad laevade ja muude ujuvabinõude sundkorras kasutamisele võtmist sundkorras kasutamisele võtmise määraja (§ 123 ja 124) poolt selleks määratud sõjaväelased. Viimased tegutsevad neil juhtudel õigustega ja kohustega, mis on ette nähtud laevade või muude ujuvabinõude sundkorras kasutamisele võtmist ja tagasiandmist teostavale komisjonile, teatavad kohuslasele, kus ja millal laev või muu ujuvabinõu tuleb üle anda, ning võtavad tarvitusele kõik abinõud sundkorras kasutamisele võtmise läbiviimiseks.

§ 149. Sundkorras kasutamisel laeva või muu ujuvabinõu rikete või vigastuste tõttu või ujuvabinõuga kaasasolnud vara alal kohuslasele tekitatud kahjud, samuti sundkorras kasutamisel kõlbmatuks muutunud ujuvabinõu hind tasutakse kohuslasele riigi poolt, kusjuures kõlbmatuks muutunud ujuvabinõu langeb riigi omandiks.

Küüdikohustus.

§ 150. Küüdikohustust käesoleva seaduse alusel võib kohuslastele peale panna nii rahu kui ka sõja ajal.

§ 151. Küüdiks võib kohuslasi kohustada järgmiste liiklusvahenditega:

- 1) hobusega — ratsa või veokiga;
- 2) mootorveokiga;
- 3) laevaga või muu ujuvabinõuga;
- 4) õhus liikuva vahendiga.

§ 152. Küüdiks võib kohuslast kohustada vahetpidamata mitte kauemaks kui 24 tunniks, välja arvatud küüdiks kohustamine laevaga, kus küüdi-kohustus kestab vahetpidamata kuni ülesande täitmise lõpuni, kui küütijat ei ole sellest varem vabastatud.

Reservlaste tegelikku sõjaväeteenistusse kutsumise, manöövrите ja õppuste puhul võib kohuslasi mootorveokitega või hobustega küüdiks kohustada vahetpidamata kuni kolmeks ööpäevaks.

§ 153. Küüdiks hobusega võib kohuslasi kohustada mitte kaugemale kui 30 kilomeetrit, arvates kohast, kuhu küütija on kohustatud ilmuma ülesande saamiseks, või kuni lähema linna- või vallavalitsuse asukohani, kui see on kaugemal kui 30 kilomeetrit.

Paragrahvi 152 teises lõikes tähendatud juhtudel võib kohuslasi kohustada küüdiks kaugusele vaatamata.

§ 154. Mobilisatsiooni korral ja sõja ajal, kui olukord ei võimalda kinni pidada § 152 ja 153 ettenähtud normidest, võib kohuslasi kohustada küüdiks ajale ja kaugusele vaatamata.

§ 155. Küüdikohustuse määramise õigus on oma tegevuspiirkonnas:

- 1) ministritel ja nendele vastavatel ametiisikutel;
- 2) sõjaväeringkonna ülematel ning sõjaväeringkonna ülema või suuremate õigustega sõjaväeülematel;
- 3) Kaitseliidu ülemal;
- 4) ministeeriumide talituste ja osakondade ning nendele vastavate riigiasutiste juhatajatel;
- 5) maa-, linna- ja vallavalitsustel.

Paragrahvi 152 teises lõikes tähendatud küüdikohustuse määramise õigus on ainult p. 2 tähendatud ülematel.

Sõja ajal on küüdikohustuse määramise õigus ka eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülemal, kui olukord ei võimalda küüti nõuda p. 2 tähendatud ülemate kaudu.

§ 156. Küüdikohustusena määratud ülesanne peab võimalikult vastama selle liiklusvahendi otstarbele, kandejõule ja mahutamisvõimalustele, millega kohuslast küüdiks kohustatakse.

§ 157. Liiklusvahendi koorma ülemääraks küüdikohustuse täitmisel, peale küütija, on:

- 1) ühehobuseveokil — kaks inimest ühes käsipakkidega või varasid mitte üle 350 kg;

- 2) kahehobuseveokil — kolm inimest ühes käsipakkidega või varasid mitte üle 500 kg;
 3) muudel liiklusvahenditel — nende tegelik kandejõud ja mahutamisevõimalused.

Punktides 1 ja 2 tähendatud käsipakkide koguraskus ei või ületada 50 kg ühe veoki kohta.

§ 158. Küüdikohustuse pealepanemist kohuslastele teostab linna- või vallavalitsus küüdikohustuse määrajalt saadud ettekirjutuse või küüdikohustuse määraja poolt väljaantud küüditunnistuse põhjal, või kui ta on ise küüdikohustuse määrajaks, siis omal algatusel.

§ 159. Küüdikohustuse määraja ettekirjutuses linna- või vallavalitsusele tähendatakse, kui palju, milliste liiklusvahenditega, kus kohta, mis ajaks ja kelle korraldusse küüte vajatakse.

§ 160. Küüditunnistuses tähendatakse, kelle poolt ja kellele see on välja antud, kas tunnistus on välja antud ainult üheks või korduvaks kasutamiseks, kui palju ja milliste liiklusvahenditega küüte on küüditunnistuse esitaja õigustatud saama, ning küüditunnistuse kehtivuse tähtaeg.

§ 161. Küüdikohustuse täitmiseks annab linna- või vallavalitsus vastava liiklusvahendi omanikule küüdikäsu, milles tähendatakse, millise liiklusvahendiga, kuhu, mis ajaks ja kelle korraldusse küütija ühes liiklusvahendiga peab ilmuma.

§ 162. Küüdikohustuse täitmist korraldab linna- või vallavalitsus § 158 tähendatud ettekirjutuste ja küüditunnistuste saamise järjekorras. Kui linna- või vallavalitsusel ei ole võimalik nõutud küüte ettenähtud tähtajaks anda, on ta kohustatud sellest viivitamata teatama ettekirjutuse andjale või küüditunnistuse esitajale.

§ 163. Küütijat võib kohustada liiklusvahendile varade pealepanemisel ja mahavõtmisel abiks olema, kui see ei takista ega mõjuta kahjustavalt liiklusvahendi juhtimist.

Juhul, kui kohuslane on kohustatud küüdiks üle 24 tunni, antakse vajaduse korral küüditasu arvel küütijale toitu, hobusele sööta ning mootorveokile kütte- ja määrdeaineid vastavate normide ja normihindade kohaselt.

§ 164. Küüdikohustuse täitmise lõpul antakse küütijale küüdikasutaja poolt, või kui küüti kasutati vara veoks ilma saatjata, vara vastuvõtja poolt kviitung, milles tähendatakse kohuslase ja küütija nimed, küüdi lähte- ja sihtkoht, küüdi kasutamise aja algus ja lõpp, see, mida veetud, ning § 163 teise lõike alusel antud ainete hulk.

§ 165. Küüdikohustuse täitmisel liiklusvahendi hävimise, kõlbmatuks muutumise või rikkemise tagajärjel tekkinud kahju tasutakse kohuslasele riigi poolt, kui kahju tekkis riigivõimu korralduse tagajärjel või õnnetuse läbi, mida küütija ei võinud ette näha ega ära hoida.

§ 166. Küütijale ja meeskonnale makstakse töövõime kaotuse puhul teenistustervisrikke-pensiooni ühesugustel alustel riigitöolistega, kui töövõime kaotus on tingitud küüdikohustuse täitmisest või selle tagajärjel saadud haavadest või vigastustest või neist tekkinud haigustest.

Töökohustus.

§ 167. Töökohustust käesoleva seaduse alusel võib elanikele peale panna mobilisatsiooni väljakuulutamisest või sõjategevuse algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni.

Paragrahvi 11 p. 2—5 tähendatud liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmisel võib nende liiklusvahendite juhte ja meeskondi kohustada nende liiklusvahendite teenimiseks liiklusvahendi sundkorras kasutamise kestuseni nii rahu kui ka sõja ajal.

§ 168. Töökohustuse korras võib elanikele peale panna igasuguste riigikaitseks vajalikkude tööde ja ülesannete täitmist.

§ 169. Töökohustust võib peale panna nii mees- kui ka naissoost elanikele, välja arvatud:

- 1) riigi-, omavalitsus- või tegelikus sõjaväeteenistuses olevad isikud;
- 2) välisriikide kodanikud, kes sellekohaste rahvusvaheliste kokkulepete või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjade järgi on vabad töökohustusest;
- 3) alaealised kuni 16-aastaseks saamiseni;
- 4) isikud, kes on üle 60 aasta vanad;
- 5) rasedad, alates raseduse kuuendast kuust kuni sünnitamiseni ja 2 kuud pärast sünnitamist;
- 6) alla 12 aastaste laste emad, kui laps elab ema juures;
- 7) töövõimetud isikud;
- 8) haiged ja vigastatud ning alatist kõrvalabi vajavate haigete ja vigastatute talitajad;
- 9) töökohustuse määraja poolt riiklikkudel kaalutlustel vabastatud isikud.

Kantselei- ja muid vaimseid töid võib elanikele peale panna 15. eluaastast kuni 65. eluaasta lõpuni.

Rasedus, töövõimetus ja tervislik seisund tehakse tarbe korral kindlaks arsti poolt.

§ 170. Töökohustuse määramise õigus on:

- 1) § 167 teises lõikes tähendatud töökohustuse määramise õigus — liiklusvahendite sundkorras kasutamisele võtmise määrajatel (§ 123 ja 124);
- 2) muu töökohustuse määramise õigus — Sõjavägede Ülemjuhatajal või § 219 kohaldamisel — Sõjavägede Juhatajal.

Sõjavägede Ülemjuhataja või Sõjavägede Juhataja võib p. 2 tähendatud töökohustuse määramise õiguse anda sõjaväeringkonna ülematele ja neile vastavate või suuremate õigustega ülematele — tema poolt määratud piirkonnas.

Töökohustust mobilisatsiooni korras ja sõja aja esialgsete vajaduste rahuldamiseks võib Sõjavägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja määrata ette juba rahu ajal ning anda tähendatud õiguse sõjaväeringkonna ülematele ja neile vastavate või suuremate õigustega ülematele — tema poolt määratud piirkonnas.

§ 171. Sõja ajal, kui olukord ei võimalda vajalikku tööjõudu nõutada § 170 tähendatud ülemate kaudu, on eraldi tegutseva sõjaväeüksuse ülemal

õigus oma tegevuspiirkonnas määrata töökohustust, kui see on vajalik sõjalise ülesande täitmiseks.

§ 172. Töökohustuse määr ajal on õigus kohustada elanikke ilmuma töökohustuse täitmisele ühes vajalikkude tööriistadega ja liiklusvahenditega, kui neil need on olemas.

§ 173. Tööpäeva pikkuseks töökohustuse täitmisel loetakse 8 tundi. Vajaduse korral võib töökohustuse määr aja tööpäeva pikendada.

§ 174. Liiklusvahendi koorma ülemmääraks töökohustuse täitmisel on:

- 1) ühehobuseveokil — 350 kg;
- 2) kahehobuseveokil — 500 kg;
- 3) muudel liiklusvahenditel — nende tegelik kandevõime ja mahutamisevõimalused.

§ 175. Kui töökohustuse täitja on sunnitud töökohustuse täitmise tõttu oma kodust vahetpidamata eemal olema üle 6 tunni, antakse temale tema soovil vajaduse korral:

- 1) toitu või toiduaineid ja sööta töötasu arvel vastavate normide ja normihindade kohaselt;
- 2) võimalikku ulualust tasuta.

§ 176. Töökohustuse pealepanemist elanikele teostavad linna- ja vallavalitsused töökohustuse määr aja ettekirjutuse põhjal. Ettekirjutuses tähen datakse, kui palju tööjõudu, kuhu, mis otstarbeks, milliste tööriistadega ja liiklusvahenditega, mis ajaks ja kelle korraldusse tuleb saata.

§ 177. Töökohustuse täitmiseks annab linna- või vallavalitsus elanikule töökäsu, milles tähen datakse, kuhu, milliste tööriistadega ja liiklusvahenditega, mis ajaks ja kelle korraldusse ta on kohustatud ilmuma.

§ 178. Juhul, kui olukord nõuab kiiret tegutsemist või kui kohapealsed linna- või vallavalitsused ei tegutse, täidavad § 176 ja 177 linna- ja vallavalitsustele ettenähtud ülesandeid töökohustuse määr aja poolt selleks määratud sõjaväelased.

§ 179. Töökohustuse täitmise kohta antakse töökohustuse täitjatele kviitung, igale eraldi või ühine.

Ühine kviitung antakse selle linna- või vallavalitsuse nimele, kelle poolt on antud kohuslastele töökäsk.

Kviitungis märgitakse täidetud töö või ülesanne, täitmise aja kestus, kas töökohustuse täitja tarvitas oma tööriista või liiklusvahendit ja millist nimelt, ning võimaluse korral ka töökohustuse täitjal saadaoleva tasu suurus.

§ 180. Oma tööriistaga või liiklusvahendiga töökohustuse täitmisel tööriista või liiklusvahendi hävimise, kõlbatuks muutumise või rikkumise tagajärjel tekkinud kahju tasutakse kohuslasele riigi poolt, kui kahju tekkis riigivõimu korralduse tagajärjel või õnnetuse läbi, mida kohuslane ei võinud ette näha ega ära hoida.

§ 181. Töökohustuse täitjale antakse haiguskindlustust Vabariigi Valitsuse määruses ettenähtud alustel ja korras.

§ 182. Töökohustuse täitjale makstakse töövõime kaotuse puhul teenistustervisrikke-pensioni ühesugustel alustel riigitööstistega, kui töövõime kaotus on tingitud töökohustuse täitmisest või selle tagajärjel saadud haavadest või vigastustest või neist tekkinud haigustest.

Evakuatsioon.

§ 183. Evakuatsiooniks võib kohuslasi kohustada mobilisatsiooni väljakuulutamist või sõjategevuse algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni ning erilistel riiklikudel kaalutlustel ka rahu ajal.

§ 184. Evakuatsiooni määrajaks on rahu ajal Vabariigi President, mobilisatsiooni väljakuulutamist või sõjategevuse algusest kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni — Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 185. Evakuatsioonie mobilisatsiooni korraks või sõjategevuse alguseks võidakse Vabariigi Valitsuse otsusega ette määrata juba rahu ajal.

§ 186. Evakuatsioonie võib määrata:

- 1) et lahingutegevuse hõlbustamiseks tühjendada elanikkudest ja varadest maa-ala, mida ähvardab vastase kallaletung;
- 2) et ära hoida vastase kätte sattumisest või pommitamiste tagajärjel hävimisest:
 - a) vara, mis omab tähtsust sõjapidamise seisukohalt;
 - b) kaitist, mille tegevuse jätkamine on vajalik riigikaitse seisukohalt;
- 3) et ümber paigutada vajalikke eriteadlasi või oskustöölisi ühest rajoonist teise, kus vajadus nende järele on suurem;
- 4) erilistel riiklikudel kaalutlustel Vabariigi Presidendi otsusel.

P. 4—RT 1940, 33, 250 VIII.

§ 187. Evakuatsioonimääraja otsuses tähendatakse evakuatsiooni ulatus ja teostamise tähtaeg ning asutis või ametiisik, kes korraldab evakuatsiooni teostamist.

§ 188. Asutis või ametiisik, kellele on pandud evakuatsiooni teostamise korraldamine, teeb vajalikud korraldused linna- või vallavalitsusele, kes saadud korralduse põhjal annab kohuslasele evakuatsioonikäsu.

Juhul, kui linna- või vallavalitsus ei tegutse või kui olukord nõuab kiiret tegutsemist, annab evakuatsioonikäsu evakuatsiooni korraldaja.

§ 189. Evakuatsioonikäsus peab olema märgitud, kuhu ja mis tähtajaks kohuslane on kohustatud evakueeruma või mida, kuhu ja mis tähtajaks ta on kohustatud evakueerima.

§ 190. Kohuslasel, kellele on antud käsk evakueeruda või evakueerida vallasvara, on õigus kaasa võtta oma perekond ja kogu oma vallasvara, kui evakuatsioonimääraja ei ole piiranud kaasavõetava vara hulka.

§ 191. Evakuatsioonikäsu saamisel on kohuslane kohustatud viivitamata asuma evakuatsiooni teostamisele, kui evakuatsioonikäsus ei ole evakuatsiooni teostamise alguseks määratud erilist tähtaega.

§ 192. Juhul, kui kohuslane ei ole suuteline evakuatsiooni teostama vajalikkude veoabinõude või tööjõu puudumisel, on ta kohustatud sellest viivitamata teatama evakuatsioonikäsu andjale, kes võimaluse korral muretseb evakuatsiooni teostamiseks vajalikud veoabinõud ja tööjõu riigi kulul.

7. osa.

Vallasvara tagavaraks soetamine ja tagavaras hoidmine.

§ 193. Kuivõrd erieeskirjadega pole määratud teisiti, võib kohuslasele peale panna käesolevas seaduses tähendatud vallasvara tagavaraks soetamise ja tagavaras hoidmise kohustust — nii rahu kui ka sõja ajal.

§ 194. Kohuslast võib kohustada soetama ja hoidma tagavaras vallasvara määral, mis vastab kohuslase majanduslikule kandejõule.

§ 195. Millist vallasvara, millisel määral ja kes nimelt on kohustatud tagavaraks soetama ja tagavaras hoidma, samuti tagavarade hoidmise kohad ja korra määrab Vabariigi Valitsus.

8. osa.

Laevade ja muude ujuvabinõude sõjalisteks ülesanneteks ettevalmistamine.

§ 196. Kohustust teha ettevalmistustöid rekvireerimisele või sundkorras kasutamisele määratavate laevade või muude ujuvabinõude kohaldamiseks sõjalistele ülesannetele võib kohuslasele peale panna nii rahu kui ka sõja ajal. Need kohustused määrab Sõjaminister.

§ 197. Kohuslane on kohustatud paigutama ja kinnitama laevale või muule ujuvabinõule sõjalisteks ülesanneteks seadmeid ning tegema selleks kõiki vajalikke ettevalmistustöid.

§ 198. Kohuslane on kohustatud hoidma korras laevale või muule ujuvabinõule paigutatud seadmeid ning hoolitsema selle eest, et neid ei rikutaks ega hävitataks.

§ 199. Kahjud ja kulud, mis tekivad laeva või muu ujuvabinõu sõjalisteks ülesanneteks ettevalmistamisega selle omanikule, tasutakse viimasele riigi poolt.

§ 200. Laeva või muu ujuvabinõu sõjalisteks ülesanneteks ettevalmistamisega selle omanikule tekkinud kahjude ja kulude suuruse määrab komisjon järgmises koosseisus: esimees — Majandusministeeriumi esindaja, liikmed — merejõudude esindaja — mereväeohvitser, Teedeministeeriumi esindaja ja Kaubandus-Tööstuskoja esindaja.

Komisjonist kutsutakse osa võtma Riigikontrolli esindaja ja laeva või muu ujuvabinõu omanik või tema esindaja. Kutsutute mitteilmumine ei takista komisjoni tööd.

9. osa.

Tasu määramine ja maksmine.

§ 201. Tasunormid rekvireeritavate varade eest, tasu määramise alused ja tasu maksmise korra määrab Vabariigi Valitsus Majandusministri ettepanekul.

§ 202. Rekvireeritud varade hinnad, millede tasunormid ei ole määratud § 201 tähendatud korras, määrab rekvisitsioonikomisjon (§ 33), või

laevade ja muude ujuvabinõude suhtes, mahuga 5 bruto-registerttonni ja suuremad, — hindamise komisjon (§ 66).

Eeltähendatud komisjonid võtavad hinna määramisel aluseks Vabariigi Valitsuse poolt määratud aluseid ja kohalikke keskmisi turuhindu.

§ 203. Rekviireeritud vara kuuluvuse § 201 korras määratud tasunormide vastava liigi alla määrab vastavalt vara vastuvõtja (§ 38 ja 58) või hindamise komisjon (§ 66), tarbe korral juurde kutsudes asjatundjaid.

§ 204. Tasunormid sundkorras kasutamisele võetud ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude ning liiklusvahendite kasutamise eest, tasu määramise alused ja tasu maksmise korra määrab Vabariigi Valitsus Sõjaministri ettepanekul.

Sundkorras kasutamisele võetud laeva või muu ujuvabinõu, mahuga 5 bruto-registerttonni ja suuremad, kasutamise eest tasu suuruse määrab § 66 tähendatud komisjon.

§ 205. Riik ei tasu:

- 1) ehitiste ja ruumide sundkorras kasutamise eest, kui kasutamine ei ületa 3 ööpäeva ühes kalendrikuus — korraga või korduval kasutamisel;
- 2) ehitiste ja ruumide sundkorras kasutamise eest esimese 10 ööpäeva vältel arvates mobilisatsiooni väljakuulutamisest või sõjategevuse algusest;
- 3) sõja ajal ehitiste ja ruumide sundkorras kasutamise eest, mida nende omanikud või muud seaduslikud pidajad enne sundkorras kasutamisele võtmist ei kasutanud;
- 4) elanikkude juurde paigutamise eest mobilisatsiooni korral ja sõja ajal ning reservlaste tegelikku sõjaväeteenistusse kutsumise, manöövririte ja õppuste puhul rahu ajal, kui elanikkude juurde paigutamisel ei ole kohuslasele pandud paigutatavate toitlustamise kohustust;
- 5) ehitiste ja ruumide remondi ja korrashoiu eest;
- 6) maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamise eest, mida nende omanikud või muud seaduslikud pidajad enne sundkorras kasutamisele võtmist ei kasutanud;
- 7) veekogude ja nende juurde kuuluvate juurdepääsuteede kasutamise eest, kui kohuslase huvid selle all ei kannata;
- 8) kaevude või muude veevõtukohtade vee võtmiseks kasutamise eest, kui vee saamiseks ei kasutata mehaanilist jõuallikat.

§ 206. Käitise sundkorras kasutamise eest tasu suuruse määrab:

- 1) käitise sundkorras ülevõtmise korral — § 106 tähendatud komisjon;
- 2) käitisele sundkorras ülesande andmise või käitise ajutise kasutamise korral, käitist üle võtmata:
 - a) kui tasu ei ületa 1000 krooni ja seejuures tasu asjus on kohuslasega kokkulepe saavutatud — vastavalt ülesande andja või kasutamisele määraja;
 - b) kui tasu ületab 1000 krooni või kui tasu asjus kohuslasega kokkulepet ei ole saavutatud — § 106 tähendatud komisjon.

Eelmises lõikes tähendatud tasu määramise alused ja tasu maksmise korra määrab Vabariigi Valitsus Majandusministri ettepanekul.

§ 207. Sundkorras kasutamisele võetud masina või seadme kasutamise eest tasu suuruse määrab kohalik rekvisitsioonikomisjon.

§ 208. Tasunormid töökohustuse täitmise ja küüdi eest ning tasu määramise alused ja tasu maksmise korra määrab Vabariigi Valitsus Sõjaministri ettepanekul.

10. osa.

Kaebused.

§ 209. Kaebused käesolevas seaduses rekvisitsiooni, sundkorras kasutamise ning laevade ja muude ujuvabinõude sõjalisteks ülesanneteks ettevalmistamise alal ettenähtud komisjonide otsuste või korralduste peale esitatakse samade komisjonide kaudu Sundkoormatiste Peakomisjonile ühe kuu jooksul arvates otsuse või korralduse kohuslasele kuulutamise päevast. Eelpool tähendatud komisjonid saavad kaebused ühes asjasse puutuva algmaterjaliga edasi Sundkoormatiste Peakomisjonile 14 päeva jooksul ühes oma seletusega.

§ 210. Kaebused rekvisitsiooni, sundkorras kasutamise, küüdikohustuse, töökohustuse ja evakuatsiooni alal esitatakse:

- 1) vallavalitsuste ja maakonnalinnade hulka mittekuuluvate kolmanda astme linnade linnavalitsuste otsuste ja korralduste peale — maavanemale;
- 2) kõigi teiste linnavalitsuste ning maavanemate ja linnapeade otsuste ja korralduste peale — kohalikule ringkonnakohtule.

§ 211. Kaebused sõjaväelaste otsuste ja korralduste peale rekvisitsiooni, sundkorras kasutamisele võtmise ja tagasiandmise, küüdikohustuse, töökohustuse ja evakuatsiooni alal esitatakse vastavate sõjaväelaste ülematele ja kuuluvad lahendamisele Administratiivmenetluse seaduses ettenähtud korras, selle erandiga, et kaebused rügemendiülematele ja vastavate õigustega ülematele alluvate sõjaväelaste otsuste ja korralduste peale esitatakse vahenditult rügemendiülemale või temale vastavate õigustega ülemale ning diviisiülemate ja vastavate õigustega ülemate otsuste ja korralduste peale — Sõjaministrile.

§ 212. Kaebused esitatakse kirjalikult. Nende esitamine ei peata tehtud otsuste ja korralduste täitmist.

§ 213. Sundkoormatiste Peakomisjon asub Majandusministeeriumi juures.

Peakomisjoni esimeheks on üks Majandusministri abidest Majandusministri määramisel, liikmeteks — Sõja-, Majandus-, Kohtu-, Sise-, Sotsiaal-, Põllutöö- ja Teedeministeeriumist igast üks esindaja vastava ministri määramisel. Esimehe asetäitjaks on Majandusministeeriumi esindaja.

Peakomisjoni tööst kutsutakse osa võtma Riigikontrolli esindaja.

Peakomisjoni sekretäri ja kantselei-tööjõud määrab Majandusminister.

§ 214. Sundkoormatiste Peakomisjon tuleb kokku vajaduse järgi esimehe või tema asetäitja kutsel. Peakomisjon on otsusevõimeline, kui on ilmunud esimees või ta asetäitja ja vähemalt pool liikmetest. Otsused tehakse lihthäälteenamusega. Häälte poolnemisel otsustab esimehe või tema puudumisel tema asetäitja hääl.

Peakomisjoni koosoleku kohta koostatakse protokoll, millele kirjutavad alla koosolekut juhatanud esimees või tema asetäitja ja kõik koosolekust osavõtnud komisjoni liikmed.

§ 215. Asja arutamisest Sundkoormatiste Peakomisjonis teatatakse kaebajale kirjalikult vähemalt nädal aega ette. Kaebajal on õigus viibida asja arutamisel ning anda suulisi ja kirjalikke seletusi.

§ 216. Sundkoormatiste Peakomisjon arutab asja sisuliselt. Peakomisjonil on õigus kutsuda oma koosolekule asjatundjaid. Oma otsuse teatab peakomisjon kaebajale oma koosolekul või juhul, kui kaebaja ei ole asja arutamisele ilmunud, Administratiivmenetluse seaduses ettenähtud korras.

§ 217. Sundkoormatiste Peakomisjoni otsuse peale võib kaevata administratiivkohtu-korras Riigikohtusse ühe kuu kestel arvates otsuse teada-
saamise päevast.

11. osa.

Lõppeeskirjad.

§ 218. Käesoleva seaduse rakendamiseks annab määrusi Vabariigi Valitsus vastavate ministrite ettepanekul.

Käesoleva seaduse alusel antavate määruste alal teevad ministrid oma ettepanekud Vabariigi Valitsusele kokkuleppel Sõjavägede Juhatajaga või Sõjavägede Ülemjuhatajaga.

§ 219. Vabariigi President riigikaitse kõrgeima juhina võib, kui seda tingivad riigikaitse vajadused, käesolevas seaduses sõja ajaks ettenähtud kohustuste kohta käivaid eeskirju rakendada kas osaliselt või täies ulatuses ka rahu ajal — tema poolt määratud maa-aladel ja tähtaegadeks.

3. JAGU

SÕJAVÄE KRIMINAALSEADUSED

Nr. 1.

SÕJAVÄE KRIMINAALSEADUSTIK.

RT 1934, 82, 688. (1937, 15, 116 III.)

ÜLDOSA.

1. peatükk.

Üldmäärused.

§ 1. Sõjaväe kriminaalseadustikus ettenähtud süütegudele ja karistustele kohaldatakse kõigil neil juhtudel, kus käesolevas seadustikus ei ole tehtud erandeid, Kriminaalseadustiku üldosa.

Käesoleva seadustiku alla kuuluvate isikute süütegudele, mis ei ole selles seadustikus ette nähtud, kohaldatakse üldisi maksvaid kriminaalseadusi.

Kriminaalseadustikus riigiteenijate kohta käivad eeskirjad kohaldatakse ka tegelikus sõjaväeteenistuses olevaile isikuile.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 2. Sõjaväelised süüteod on ette nähtud käesoleva seadustiku § 73—131, 134—137 ja 153—210.

Üldteenistuslikud süüteod on ette nähtud käesoleva seadustiku § 138—152.

Üldsüüteod on ette nähtud käesoleva seadustiku § 132, 133 ja 211—214.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 3. Käesoleva seadustiku järgi määratavad karistused on:

A. Üldkaristused:

- 1) surmanuhtlus;
- 2) sunnitöö;
- 3) vangimaja.

B. Sõjaväelised karistused:

- 1) sõjaväeline vangistus;
- 2) arest garnisoni arestimajas;
- 3) distsiplinaarkaristused.

Käesolevas seadustikus ettenähtud tingimustel (§ 25, 28—30 ja 67—69) määratakse ametikohalt tagandamine ja reameheks alandamine.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 4. Süütegu, mille eest käesolev seadustik näeb ette raskema karistusena surmanuhtluse või sunnitöö, nimetatakse raskeks kuriteoks.

Süütegu, mille eest käesolev seadustik näeb ette raskema karistusena vangimaja või sõjaväelise vangistuse, nimetatakse kuriteoks.

Süütegu, mille eest käesolev seadustik näeb ette raskema karistusena aresti garnisoni arestimajas või distsiplinaarkaristuse, nimetatakse üleastumiseks.

(RT 1937, 15, 116 III.)

2. peatükk.

Sõjaväe kriminaalseadustiku maksvuspiirkond.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 5. Käesoleva seadustiku alla kuuluvad tegelikus sõjaväe- või tööteenistuses kordasaadetud süütegude eest:

- 1) sõjaväelased, kes teenivad maa-, mere- või lennuväe üksustes või sõjaväeasutistes, samuti piirivalves;
- 2) reservlased;
- 3) tööteenistuskohuslased.

Sõjaväelasteks käesoleva seadustiku mõttes loetakse ohvitseri, sõjaväeametnikke, allohvitseri ja sõdureid. Sõjaväeametnikkude all mõistetakse: sõjaväeametnikke, sõjaväeametnikkude asetäitjaid ja sõjaaegseid sõjaväeametnikke ning nende asetäitjaid.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

§ 6. Käesoleva seadustiku alla kuuluvad ka riigi- või omavalitsusteenistusse läkitatud sõjaväelased, kuid nende poolt kordasaadetud alistuskorra rikkumised riigi- või omavalitsusteenistuse alal ei kuulu käesoleva seadustiku alla.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 7. Käesoleva seadustiku alla kuuluvad nende kohta käivate eriseaduste või seaduste alusel ka need sõjaväelased, kes teenivad sõjaväe koosseisu mittekuuluvais erilistes sõjaväelise korra alla seatud üksustes ja asutistes.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 8. Käesoleva seadustiku alla kuuluvad ka ohvitserid ja sõjaväeametnikud, kes teenivad Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud kaitseliidu koosseisudes ohvitseridele või sõjaväeametnikkudele ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel ja kes on loetud tegelikus sõjaväeteenistuses olevaiks.

Kaitseliidu pealikud, kes on küll loetud tegelikus sõjaväeteenistuses olevaiks, kuid teenivad mittekindlapalgalistel ametikohtadel ja ametikohuseid ei täida alaliselt, ja kõik muud kaitseliitlased kuuluvad käesoleva seadustiku alla sõjaväeliste süütegude eest, mis nad on saanud korda:

- 1) ajal, mil nad viibisid oma kohuste täitmisel alarmi puhul riigi ja avaliku korra kaitseks;
- 2) kaitseliidu üksustes, mille kohta Vabariigi President on otsustanud panna maksma käesoleva seadustiku.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 II.)

§ 9. Käesoleva seadustiku alla kuuluvad reservohvitserid ning -sõjaväeametnikud alistus- ja heakorra rikkumise eest, mis nad on korda saanud olles vormiriietes või viibides tervise järelekatsumisel sõjaväe ravilais.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

§ 10. Käesoleva seadustiku alla kuuluvad ka eruohvitserid ja sõjaväeteenistusest ja -töödest hoopis vabastatud isikud, kuid ainult sõjaväeliste

ja üldteenistusliikude süütegude eest, mis nad on korda saatnud tegelikus sõjaväe- või tööteenistuses olles.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 11. Käesoleva seadustiku eeskirjade alla alistus- ja heakorra rikkumise eest kuuluvad:

- 1) reservallohvitserid ja -sõdurid, kui nad need süüteod on korda saatnud olles vormiriietes;
- 2) reservallohvitserid, -sõdurid ja tööteenistuskohuslased, kui nad need süüteod on korda saatnud olles sõjaväe ravilais tervise järelekatsumisel.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

§ 12. Käesoleva seadustiku eeskirjade alla väejuoksu ja väeosast omavolilise lahkumise või äraoleku kohta kuuluvad teenistusse ilmumata jäämise puhul:

- 1) pärast teenistusse astumiseks määratud tähtaega vastuvõtmisele, arstlikule järelekatsumisele või läbivaatamisele immunud sõjaväe- ja tööteenistuse kutsealused, kui nad pärast ilmumist vastu võeti teenistusse;
- 2) tegelikku teenistusse astumiseks määratud tähtajaks ilmumata jäänud sõjaväe- ja tööteenistuse kutsealused;
- 3) tegelikku teenistusse kutsumise käsus või teadaandes tähendatud tähtajaks hiljaks või ilmumata jäänud reservlased ja tööteenistuskohuslased.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

§ 13. Käesoleva seadustiku eeskirjade alla, mis näevad ette kehavigastuse tekitamist ja pettust tegelikust teenistusest kõrvalehoidmise sihiga, kuuluvad need kutsealused, reservlased ja tööteenistuskohuslased, kes need süüteod on korda saatnud ja tegelikku teenistusse kutsutuina teenistusse ka vastu võeti.

(RT 1940, 33, 250 IX.)

§ 14. Käesoleva seadustiku eeskirjade alla sõjaväe julgeoleku, vaenlase abistamise ja soodustamise ning salakuulamise kohta kuuluvad ka sõjavangid. Muude süütegude eest kuuluvad sõjavangid käesoleva seadustiku alla Sõjavägede Ülemjuhataja poolt väljakuulutatud ulatuses.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 15. Süüteod, mis § 5 tähendatud isikud tegeliku teenistuse ajal saatnud korda väljaspool Eesti Vabariigi piire, käivad käesoleva seadustiku alla, kui süüalused seal teenisid Eesti väeosas, välisesinduses või muidu ametlikult läkitatuna; kui nad aga viibisid välismaal mitteametlikult, kohaldatakse neile ainult § 66 teine lõige ja eeskirjad alistuskorra kohta.

§ 16. Ühises teenistuses liitlasriikide sõjaväelaste vastu kordasaadetud sõjaväelised ja üldteenistuslikud süüteod on karistatavad nende riikidega vastastikkuse maksvuse juhul samuti, nagu oleksid need süüteod saadetud korda Eesti Vabariigi sõjaväelaste vastu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 17. Käesoleva seadustiku alla käivad sõjaajal sõjaväe või sõjalaevastiku juurde kuuluvad järgmised Eesti tegelikus sõjaväeteenistuses mitteseisvad isikud, kui nad alluvad sõjakohtule:

- 1) riigiteenijad-ametnikud, kes teenivad sõjaväe asutistes ja riigikaitse otstarbeks moodustatud organisatsioonides, mis tegutsevad sõjaväe-ülemate korralduses;

- 2) välismaa ohvitserid, kes on läkitatud Eesti sõjaväeosadesse või -asutistesse ja kelle alluvuse kohta Eesti sõjakohtule Sõjavägede Ülemjuhataja pole teinud erandeid;
- 3) kaubalaevade juhid nende kohta käesolevas seadustikus ettenähtud süütegude eest.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 18. Käesoleva seadustiku eeskirjade alla kuuluvad sõjaajal sõjaväe poolt okupeeritud vaenlase maa-alal viibivad isikud kõigi süütegude eest, mis Sõjavägede Ülemjuhataja teadaandes tähendatud, samuti süütegude eest, mis nad on pannud toime koos käesoleva seadustiku alla kuuluvate isikutega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 19. Käesolevas seadustikus sõjaaja kohta antud eeskirjad on maksvad:

- 1) sõja ajal;
- 2) mobilisatsiooni kuulutamisest kuni sõjavägede demobilisatsiooni lõpuni;
- 3) sõjaväe, piirivalve või kaitseliidu üksuste suhtes, kelle kohta on Vabariigis asetleidnud mässu puhul või mõne riigikaitsega seotud operatsiooni ajaks Vabariigi Presidendi korraldusega pandud maksma käesolevas seadustikus sõjaaja kohta käivad määrused.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 II.)

§ 20. Käesoleva seadustiku eriosa üheteistkümnenda peatüki alla kuuluvad kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kaitseseisukorra maksvuse ajal nii Eesti Vabariigi kui ka välisriigi kodakondsuses olevad tegelikult sõjaväeteenistuses mitteseisvad isikud juhtudel, mis Kaitseseisukorra seaduses ettenähtud.

(RT 1937, 15 116 III.)

3. peatükk.

Karistused.

§ 21. Käesolevas seadustikus ettenähtud sõjaväeliste ja üldteenistusslikkude süütegude eest määratud surmanuhtlus viiakse täide mitteavalikult mahalaskmise teel; üldsüütegude eest määratud surmanuhtluse võib sõjaväekohus otsustada täide viia mahalaskmise teel või Kriminaalseadustiku § 12 ettenähtud viisil.

Sõjaväeliste süütegude eest ettenähtud surmanuhtlust, kui süütegu ei ole korda saadetud omakasu tõukel, võib kohus määrata ka ilma Kriminaalseadustiku § 18 ja 20¹ esimeses lõikes ettenähtud tagajärgedeta.

RT 1940, 11, 79 III¹

§ 22. Sõjaväeline vangistus määratakse kolmest kuust kuni ühe aastani.

Sõjaväelisele vangistusele mõistetuid peetakse kinni sõjaväe karistusasutistes. Karistusasutiste sisekord ja nendes kinnipidamise viis määratakse eriseadlusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 23. Arest garnisoni arestimajas määratakse ühest kuust kuni kuue kuuni ja viiakse täide Sõjaväe distsiplinaarkaristuste seadluses ettenähtud korras.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 24. Kui käesolevas seadustikus on ette nähtud distsiplinaarkaristus, siis määrab kohus distsiplinaarkaristusena noomituse ja iga liiki aresti.

Süüdlasele avaldatud noomitus loetakse täideviiduks kohtuotsuse seadusjõusse astumisega.

§ 25. Kriminaalseadustiku § 20¹ teise lõike põhjal reamehiks alan-
datud tegelikult sõjaväeteenistuses olev isik tagandatakse ametikohalt.

RT 1940, 11, 79 III.

§ 25¹. Ajateenija kõrgendamiseks reamehe auastmesse ei ole takistu-
seks asjaolu, et ta on mõistetud sõjaväelisse vangistusse või vangimajja ühes
õiguste kaotusega Kriminaalseadustiku § 20 järgi.

RT 1940, 11, 79 IV.

§ 26. Sõjaväelisse vangistusse mõistetud ohvitseri ei või kõrgendada
auastmes ega määrata, ka kohusetäitjana mitte, ametikohale, mis astmelt on
kõrgem ametikohast, mis neil oli enne kohtuotsust.

Sõjaväelisse vangistusse mõistetud sõjaväeametnikke ei või määrata,
ka kohusetäitjana mitte, ametikohale, mis astmelt on kõrgem ametikohast, mis
neil oli enne kohtuotsust.

Eelmistes lõigetes tähendatud isikuid võib ette panna kõrgendamisele
auastmes ja määrata kõrgemaastmelisele ametikohale Vabariigi Presidendi
erilisel otsusel, et kantud karistus ei ole takistuseks nende kõrgendamisele
teenistuses.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 II.)

§ 27. Sõjaväelisse vangistusse mõistetud kaadriallohvitsere ja -sõdu-
reid ei või kõrgendada auastmes ega määrata, ka kohusetäitjana mitte,
astmeliselt kõrgemapalgalisele ametikohale.

Eelmises lõikes tähendatud isikuid võib kõrgendada või lubada kõrgen-
dada auastmes ja teenistuses diviisiülema, otsustades iga juhu kohta eraldi,
et kantud karistust ei loeta takistuseks teenistuses kõrgendamisele.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 28. Sõjaväelisse vangistusse mõistetud ajateenijaid ei või kõrgen-
dada auastmes. Ajateenijad allohvitserid ja kapralid alandatakse ühtlasi rea-
meheks ja tagandatakse ülemate kohtadelt.

Ajateenijaid, kes on ära kandnud sõjaväelise vangistuse, ei või määrata
ülemate kohtadele, samuti auvahtkondadesse või komandovanemaiks — ühe
aasta jooksul pärast karistuse ärakandmist; enne seda tähtaega võib neid kõr-
gendada auastmes ja määrata ülemate kohtadele ja auvahtkondadesse või
komandovanemaiks ainult diviisiülema erilisel otsusel, et kantud karistust ei
loeta takistuseks nende kõrgendamisele teenistuses.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 29. Ametikohalt tagandatud ohvitseri ja sõjaväeametnikke võib
määrata, ka kohusetäitjana, endisele, sama- või kõrgemaastmelisele ametikohale
ainult Vabariigi Presidendi erilisel igakordsel loal.

Ametikohalt tagandatud kaadriallohvitsere ja -sõdureid võib määrata
endistele, sama- või kõrgemaastmelistele ametikohtadele diviisiülema erilisel
igakordsel loal.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 37, 332 II; 1940, 33, 250 X.)

§ 30. *Kaotanud kehtivuse.* RT 1940, 11, 79 V.

4. peatükk.

Karistuse kandmisest tingimisi vabastamine.

§ 31. Sõjaväelisse vangistusse või aresti garnisoni arestimajas mõistetut võib karistuse kandmisest tingimisi vabastada, kui teda varemalt ei ole karistatud sunnitööga, vangimajaga või sõjaväelise vangistussega ja kui see vabastamine kohtu arvamuse järgi süüdlase viib parandusele, nõnda et ta edaspidi enam ei andu kuritegevusele.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 32. Karistuse kandmisest tingimisi vabastatule määratakse katseaeg ühest kuni kolme aastani.

§ 33. Kui karistuse kandmisest tingimisi vabastatu katseaja kestel saadab korda uue süüteo, mille eest ta mõistetakse kas katseaja kestel või kahe aasta jooksul pärast seda sunnitööle, vangimajja või sõjaväelisse vangistusse, siis pööratakse ühes sellega ka endine karistus täitmisele liitismääruste järgi.

Kui ta aga mõistetakse aresti garnisoni arestimajas või aresti Kriminaalseadustiku järgi, siis võib kohus ühes sellega ka endise karistuse pöörata täitmisele liitismääruste järgi.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 34. Kui karistuse kandmisest tingimisi vabastatu enne katseaja määramist oli saatnud korda süüteo, mille eest ta katseaja kestel mõistetakse sunnitööle, vangimajja või sõjaväelisse vangistusse, siis pööratakse ühes sellega ka endine karistus täitmisele koostusmääruste järgi.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 35. Karistuse kandmisest tingimisi vabastamine ei takista kohtukulu ega kahjutasu sissenõudmist ega asjade äravõtmist.

§ 36. Kui karistuse kandmisest tingimisi vabastamine ei ole tühistatud § 33 või 34 ettenähtud tähtaegadel, siis loetakse karistus kustunuks.

5. peatükk.

Enne tähtaega tingimisi vabastamine.

§ 37. Enne tähtaega võib tingimisi vabastada sõjaväelisse vangistusse mõistetut, kui ta vähemalt poole temale määratud karistusest on ära kandnud. Ühelgi juhul ei või vabastada enne, kui karistusalaust vähemalt kolm kuud kohtuotsuse täitmiseks on kinni peetud.

Ärakantud poolde karistusajasse arvatakse ka eelvangistusaeg, mis kohus on arvanud karistusse.

Tingimisi enne tähtaega ei või vabastada neid sõjaväelisse vangistusse mõistetud enesevigastajaid, kes enesele tehtud vigastuse iseloomu tõttu sõjaväeteenistuseks on kõlbmatud.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 38. Enne tähtaega võib tingimisi vabastada kinnipeetavat sel korral, kui ta kiiduväärne käitumine kinnioleku ajal küllalt põhjust annab eeldamiseks, et ta pärast vabastamist enam ei andu kuritegevusele.

§ 39. Enne tähtaega tingimisi vabastatule määratakse kandmata jäänud karistusaeg katseajaks.

§ 40. Kui enne tähtaega tingimisi vabastatu katseaja kestel saadab korda uue süüteo, mille eest ta mõistetakse kas katseaja kestel või kahe aasta jooksul pärast seda sunnitööle, vangimajja või sõjaväelisse vangistusse, siis pööratakse ühes sellega ka endise karistuse kandmata jäänud osa täitmisele liitismääruste järgi.

Kui ta aga mõistetakse aresti garnisoni arestimajas või aresti Kriminaalseadustiku järgi, siis võib kohus ühes sellega ka endise karistuse kandmata jäänud osa pöörata täitmisele liitismääruste järgi.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 41. Enne tähtaega võib tingimisi vabastada ka eelmise (40) paragrahvi järgi liidetud karistuse kandmisest, kuid seejuures arvutatakse vabastamise tähtaeg uue süüteo eest määratud karistuse järgi pärast endise karistuse kandmata jäänud osa täielikku kandmist.

§ 42. Kui enne tähtaega tingimisi vabastamine ei ole § 40 ettenähtud tähtajal tühistatud, siis loetakse karistus kantuks, arvates tingimisi vabastamise päevast.

6. peatükk.

Süüksarvamise ja kuritegelikkuse tingimused.

§ 43. Süüteks ei loeta tegu, mis on saadetud korda seaduse täitmiseks, ega tegu, mis on saadetud korda ülemuse poolt antud käsu täitmiseks, kui see käsk oli antud teenistusalal või käsualune luges seda käsku teenistusalaseks ning kui käsualune ei saanud aru käsuga ettekirjutatud teo kuritegelikkusest.

§ 44. Käsualuse tegu, mis saadeti korda Kriminaalseadustiku § 45 ettenähtud hädakaitsel ülema vastu, kes oli teenistuskohuste täitmisel, ei loeta süüteks ainult siis, kui ülema seadusvastane tegu silmnähtavalt ähvardas käsualust ennast surmaga või kehavigastusega.

§ 45. Süüteks ei loeta tegu, mis saadetud korda hädakaitsel seadusevastase kallalekippumise vastu riigi varalistele või riigi kaitse all olevaile varalistele või isikulistele hüvedele, mis olid usaldatud teenistusalal kaitsja valve, hoole või erilise kaitse alla.

§ 46. Sõjaväeteenistuse kohuste rikkumine loetakse süüteks ka sel juhul, kui seesugune rikkumine on saadetud korda rikkuja enese või teise isiku elu või muude hüvede päästmiseks hädaohust.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 47. Süüteks ei loeta tegu, mis on saadetud korda seaduses või ülema seaduslikus korralduses pealepandud teenistusalase kohuse või ülesande täitmisel tekkinud takistuste kõrvaldamiseks, millised takistused tekkisid teiste isikute aktiivsest vastupanust, avalikust ja püsivast sõnakuulmatusest, areteeritute põgenemisest või selle katsest või muudest lausa seadusvastastest tegudest, mis tekitasid riigi, riigikaitse, sõjaväekorra või õigusmõistmise oluliste hüvede tõsise hädaohu, mida samal ajal ei saadud kõrvaldada muude abinõudega, — kui seejuures vastavil juhitud täpselt täideti kõik relva- või muude sundimisabinõude tarvitusele võtmise reeglid, mis on nähtud ette sellekohastes seadustes või seaduse alusel väljaantud seadlustes, määrustikkudes või juhendites.

(RT 1937, 15, 116 III.)

7. peatükk.

Süüdluse liigid.

§ 48. Käesolevas seadustikus ettenähtud rasked kuriteod on karistatavad mitte ainult tahtliku süü olemasolul, vaid käesolevas seadustikus ettenähtud juhtudel ka ettevaatamatu süü olemasolul.

§ 49. Süüteo kordasaatmisest alluvatega ühiselt osavõtnud ülem langeb karistuse alla, mis seaduses on määratud selle süüteo vahenditule kordasaatjale, kusjuures kohus võib suurendada seda karistust Kriminaalseadustiku § 65 teise lõike piiris ja käesoleva seadustiku § 70 määratud alustel.

Samadel alustel, kohtu äranägemisel, karistatakse ka vanemat, kes noorematega ühiselt on võtnud osa süüteo kordasaatmisest.

8. peatükk.

Karistuste kergendamine ja asendamine.

§ 50. Karistuse kergendamisel Kriminaalseadustiku § 53 alustel võib käesolevas seadustikus ettenähtud süüteo eest seaduses määratud karistuselt üle minna:

- a) surmanuhtluselt sõjaväeliste süütegude eest — tähtajata sunnitööle või tähtaegsele sunnitööle mitte alla kümne aasta, teiste süütegude juhul — tähtajata sunnitööle;
- b) vangimajalt üle ühe aasta sõjaväeliste ja üldteenistuslikkude süütegude eest — sõjaväelisele vangistusele;
- c) sõjaväeliselt vangistuselt — arestile garnisoni arestimajas;
- d) arestilt garnisoni arestimajas — distsiplinaarkaristusele.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 51. Süüteo kordasaatmise puhul komando või selle osa või suurema hulga isikute poolt võib kohus kergendada karistust rippumata Kriminaalseadustiku § 53 ja käesoleva seadustiku § 50 piirest neile süüteo-osalistele; kes ei asunud esimestena süüteo täidesaatmisele, teiste tegevust ei juhtinud, teisi ei kihutanud süüteost osavõtmisele ega olnud sõjaväe teenistuskorras teistele osalistele ülemuseks.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 52. Eelvangistust võib asja otsustav kohus arvata täielt või osalt karistusaja hulka, kui süüdlane mõistetakse sõjaväelisse vangistusse, aresti garnisoni arestimajas või distsiplinaarkaristusele, mis seotud vabaduse kaotusega.

Seejuures arvatakse kaks päeva eelvangistust üheks ööpäevaks kartseri aresti või neljaks ööpäevaks kasarmu- või koduaresti, teiste karistuste puhul aga päev päeva eest.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 53. Alaealistele seitsmeteistkümnest kuni kahekümne aasta vanuseni:

- 1) lühendatakse ühe kolmandiku võrra sõjaväelise vangistuse tähtaegu;
- 2) kohaldatakse § 25—30 ettenähtud teenistuslikkude õiguste kitsendused.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 54. Rahatrahv, mis ei ole makstud, arvates kohtuotsuse seadusesse astumise päevast, ühe kuu jooksul, või maksutähtaja pikenduse või jaotuse korral, — antud tähtjaks:

- 1) nõutakse sisse tegelikust teenistuses olevailt ohvitseridelt, sõjaväeametnikkudelt ja kaadriallohviteridelt ja -sõdureilt palgast ja teenistustasudest kinnipidamise teel seadustes ettenähtud korras ega asendata arestiga; tegelikust teenistusest vabastamise korral enne rahatrahvi täielikku tasumist asendatakse ülejäänud osa rahatrahvist neile arestiga Kriminaalseadustiku § 59 ettenähtud korras;
- 2) ajateenijaile sõdureile asendatakse: rahatrahv kuni kahekümne viie kroonini — kasarmuarestiga kuni ühe kuuni; kahekümneviie kroonist kuni saja kroonini — kartseriarestiga kuni seitsme ööpäevani; sajast kuni viiesaja kroonini — kartseriarestiga kuni neljateistkümne ööpäevani; viiesajast kuni tuhande kroonini — sõjaväelise vangistusega ühest kuust kuni kolme kuuni; üle tuhande krooni — sõjaväelise vangistusega kolmest kuust kuni kuue kuuni.

Käesolevas paragrahvis tähendatud sõjaväeline vangistus ei ole seotud § 26—28 tähendatud tagajärgedega.

Kui rahatrahv tasutakse p. 2 tähendatud kinnipidamise ajal täielikult või osaliselt, siis lõpetatakse või lühendatakse kinnipidamise aeg vastavalt makstud summale. Niisugusel lühendamisel arvatakse kantud kinnipidamise aeg rahatrahvi hulka kohtuotsuses määratud vahekorras.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 55. Tegelikust teenistuses olevalle ohvitseridele, sõjaväeametnikkudele ja kaadriallohviteridele asendatakse Kriminaalseadustiku järgi määratud: vangimaja kolmest kuust kuni ühe aastani, kui ühtlasi ei ole järgnenud õiguste kitsendust ja süüdimõistetud ka käesoleva seadustiku järgi ei kaota oma auastet, — sõjaväelise vangistusega samaks tähtjaks; vangimaja kahest nädalast kuni kolme kuuni — arestiga garnisoni arestimajas kahekordseks tähtjaks, Kriminaalseadustiku järgi määratud aresti üle kahe nädala — arestiga garnisoni arestimajas samaks tähtjaks; arest kaks nädalat ja alla seda — distsiplinaarkaristusega.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 56. Kaadrisõdurid Kriminaalseadustiku järgi vangimajja mõistmise puhul vallandatakse ühtlasi tegelikust sõjaväeteenistusest; Kriminaalseadustiku järgi määratud arest kaheks kuuks ja üle selle asendatakse sõjaväelise vangistusega kaks korda lühemaks tähtjaks; arest üle kahe nädala kuni kahe kuuni asendatakse arestiga garnisoni arestimajas samaks tähtjaks; arest kaks nädalat ja alla seda asendatakse distsiplinaarkaristusega.

RT 1935, 8, 66 II. (1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 57. Kui § 55 ja 56 tähendatud sõjaväelased on vallandatud tegelikust teenistusest enne kohtuotsuse täitmist, siis tuleb täitmisele Kriminaalseadustiku järgi määratud karistus.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 58. Ajateenijaile või mobilisatsioonikorras teenivaile allohviteridele ja sõdureile asendatakse Kriminaalseadustiku järgi määratud vangimaja ühest kuust kuni ühe aastani sõjaväelise vangistusega samaks tähtjaks. Vangimaja alla ühe kuu asendatakse kartseriarestiga kaks korda lühemaks tähtjaks, kuid mitte üle kahe nädala.

Kriminaalseadustiku järgi määratud arest, samuti käesoleva seadustiku järgi määratud arest garnisoni arestimajas kaheks kuuks ja üle selle asendatakse käesolevas paragrahvis tähendatud sõjaväelastele sõjaväelise vangistusega kaks korda lühemaks tähtajaks; arest Kriminaalseadustiku järgi kahest nädalast kuni kahe kuuni, samuti arest garnisoni arestimajas ühest kuust kuni kahe kuuni asendatakse kartseriarestiga neli korda lühemaks tähtajaks, kuid mitte üle kahe nädala; arest alla kahe nädala asendatakse distsiplinaar karistusega.

Käesolevas paragrahvis ettenähtud sõjaväeline vangistus alla kolme kuud ei ole seotud § 26—28 ettenähtud tagajärgedega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 59. Reservi arvatud sõjaväelastele, kaitseliitlastele, kes ei teeni kindlapalgalist ametikohtadel, erusse arvatud sõjaväelastele ja sõjaväeteenistusest ja tööst hoopis vabastatud töökohuslastele käesoleva seadustiku järgi määratud sõjaväeline vangistus asendatakse vangimajaga samaks tähtajaks; arest garnisoni arestimajas asendatakse arestiga samaks tähtajaks; distsiplinaar karistused asendatakse arestiga Kriminaalseadustiku järgi kuni ühe kuuni või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

9. peatükk.

Vastutust raskendavad asjaolud.

§ 60. Kriminaalseadustiku § 61 järgi karistusi koostades ei või kohus kõige raskemat karistust suurendada sunnitöö või vangimaja koostamisel sõjaväelise vangistusega, arestiga garnisoni arestimajas või distsiplinaar karistusega. (RT 1937, 15, 116 III.)

§ 61. Kui süüdlane täielikult või osaliselt on kandnud vabaduskaotusliku karistuse distsiplinaar korras või hiljem äramuudetud kohtuotsuse põhjal, siis tuleb kantud karistus uue otsuse tegemisel arvata määratud karistuse hulka, samuti ka siis, kui süüdlane koostamisele kuuluvaist karistustest on mõne süüteo eest karistuse juba täielikult või osaliselt kandnud. Seejuures tuleb üheliigiliste karistuste raskus arvata nende ajapikkuse või suuruse järgi, lahkliigiliste karistuste raskus aga Kriminaalseadustiku § 64 ja käesoleva seadustiku § 62 ettenähtud alustel.

§ 62. Karistuste liitmisel ja hulkaarvamisel loetakse üks kuu sõjaväelist vangistust üheväärseks ühekuulise vangimajaga või kahekuulise arestiga garnisoni arestimajas või kahekuulise arestiga Kriminaalseadustiku järgi; üks ööpäev kartseriaresti loetakse üheväärseks kahe-ööpäevase sõjaväelise vangistusega või nelja-ööpäevase arestiga garnisoni arestimajas või kaheksa-ööpäevase kasarmu- või koduarestiga.

Liitmiste ja hulkaarvamiste puhul loetakse kolmkümmend ööd-päeva üheks kuuks.

Rahatrahv arvatakse ohvitseridele, sõjaväeametnikkudele ja kaadri-allohvitseridele ja -sõdureile vastavaks arestile garnisoni arestimajas piires, mis Kriminaalseadustiku § 59 on seatud aresti kohta; ajateenijaile arvatakse rahatrahv vastavaks sõjaväeliste karistustele käesoleva seadustiku § 54 p. 2 piirides.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 63. Kriminaalseadustikus ja käesolevas seadustikus ettenähtud süütegude eest määratud karistuste liitmise või koostamise puhul määrab kohus esiti karistuse liitmise- ja koostamismääruste järgi käesolevas seadustikus ettenähtud süütegude eest ja pärast seda karistuse Kriminaalseadustiku § 61 määruste kohaselt.

§ 64. Käesolevas seadustikus tähendatud õiguste kitsendused ja lisa-karistused, mis ei käi kaasas kõige raskema karistusega, kohtu poolt aga on määratud ühenduses teiste koostamise alla käivate karistustega, lisandatakse kõige raskemale karistusele.

§ 65. Kriminaalseadustiku § 65 esimene lõige ja § 66 esimene lõige sõjaväeliste süütegude suhtes kohaldamisele ei tule.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 66. Peale Kriminaalseadustiku § 66 esimeses lõikes ettenähtud aluste võib kohus Kriminaalseadustiku § 65 teises lõikes tähendatud piires suurendada karistust sõjaväelasele, kes on süüdi Kriminaalseadustikus ettenähtud süüteo kordasaatmises või sellest osavõtmises: kui süütegu oli saadetud korda sõjaväelise relva või sõjaväelise jõu kuritarvitamisega või kui süüdlane oli süüteo kordasaatmisel teenistuskohuste täitmisel, eriti aga ravis, vahtkonnas või toimkonnas, või kui kuritegu oli saadetud korda sõjaväelaste või rahvahulga juuresolekul või sõja või mässu ajal, eriti aga lahingutegevuse piirkonnas või kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal.

Kriminaalseadustiku § 74—79, 82—97 ja 110—121 ettenähtud kuritegude kordasaatmise eest rahuajal määratakse karistuseks käesoleva seadustiku § 211 ettenähtud alustel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 67. Kui ohvitser, sõjaväeametnik või kaadriallohviter või -sõdur mõistetakse teenistuses kordasaadetud sõjaväelise, või üldteenistusliku või Kriminaalseadustikus ettenähtud teenistusliku süüteo eestaresti garnisoni arestimajas, siis võib kohus määrata aresti asemel ametikohalt tagandamise või lisandada arestile ametikohalt tagandamise.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 X.)

§ 68. Üksiku väeosa ülemale ja neile vastavaile, samuti neist kõrge-mail ametikohtadel teenivaile sõjaväelastele määratud arest garnisoni arestimajas üle ühe kuu asendatakse ametikohalt tagandamisega. Tähendatud sõjaväelaste mõistmisel sõjaväelisse vangistusse tagandatakse nad ühtlasi ametikohalt.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 69. Kui ohvitser mõistetakse sõjaväelisse vangistusse üle kuu kuu, siis võib kohus selle karistuse asemel määrata ohvitserile reameheks alandamise.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 70. Sõjaväeliste karistuste ühendamisel kohaldatakse Kriminaalseadustiku § 67 p. 4, kusjuures lahkliigilised karistused ühendatakse käesoleva seadustiku § 62 tähendatud arvutusalusel ja sõjaväelise vangistuse üldine kestus ei või ületada üht aastat ja kuut kuud, aresti kestus garnisoni arestimajas — üht aastat, ja distsiplinaarkaristuste kestus — nende ülemmäära Sõjaväe distsiplinaarkaristuste seadluse järgi.

Samal määral suurendatakse sõjaväelisi karistusi Kriminaalseadustiku § 68 ettenähtud karistuse pikendamise juhtudel.

(RT 1937, 15, 116 III.)

10. peatükk.

Karistatavust kõrvaldavad asjaolud.

§ 71. Peale Kriminaalseadustiku § 69 p. 1 tähendatud tähtaegade kõrvaldab aegumine karistuse, kui süütegude kordasaatmise päevast süüaluse vastu kriminaaljälitamise seadusjärgse alustuseni on möödunud järgmised tähtajad: kuritegude korral, mille eest raskema karistusena on ette nähtud sõjaväeline vangistus, — kolm aastat; üleastumiste korral, mille eest raskema karistusena on ette nähtud arest garnisoni arestimajas, — üks aasta; kui aga üleastumise eest on ette nähtud raskema karistusena distsiplinaarkaristus, — kuus kuud. (RT 1937, 15, 116 III.)

§ 72. Kriminaalseadustiku § 69 p. 1 tähendatud aegumise tähtajad sõjaväeteenistusest kõrvalhoidmise, väejooksu ja tähtajaks teenistusse mitteilmumise asjus arvatakse päevast, mil teenistuskohusliku isiku teenistus reservis oleks lõppenud.

(RT 1937, 15, 116 III; 1940, 33, 250 IX.)

E R I O S A.

1. peatükk.

Alistuskorra rikkumine.

§ 73. Süüdlast ülemuse teenistusalase üldise korralduse tahtlikult täitmata jätmises karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 74. Süüdlast ülemalt temale antud teenistusalase käsu tahtlikult täitmata jätmises karistatakse selle sõnakuulmatuse eest:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kahe aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle kümne aasta.

§ 75. Süüdlast selles, et ta ettevaatamatult jättis täitmata ülema teenistusalase üldise korralduse või temale antud teenistusalase käsu, karistatakse: distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui ettevaatamatult jäeti täitmata mõni tähtis teenistusalane käsk või üldine korraldus ja sellest järgnes tähtis kahju teenistuse huvidele või seesuguse kahju hädaoht, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kahe aasta.

Kui lahingutegevuse piirkonnas käsu ettevaatamatult täitmata jätmisest järgnes tähtis kahju või seesuguse kahju hädaoht sõjaväe julgeolekule, antud lahinguülesande kordaminekule või sõjaväe või väeosa varustamisele lahingu- või muu moonaga või sideabinõudega, siis karistatakse süüdlast: sunnitööga mitte üle kümne aasta.

§ 76. Süüdlast selles, et ta sihiga jätta täitmata ülema teenistusalane käsk või korraldus hakkas vastu oma ülemale või seda käsku või korraldust täide viima käsutatutele, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta;
lahingutegevuse piirkonnas — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Kui süüdlane vastuhakkamiseks tarvitab relva või mõnda muud abinõu, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — sunnitööga mitte üle kuue aasta;
sõjaajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga;
lahingutegevuse piirkonnas — surmanuhtlusega.

Sama karistuse alla langevad vastuhakkajad, kui neid oli kaks või rohkem, olgugi relvastamata.

Katse on karistatav.

§ 77. Süüdlast selles, et ta nurises ülemuse korralduste või sõjaväe teenistuskorra vastu, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui nurina tagajärjeks oli korratus, siis karistatakse süüdlast: sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 78. Kui kaheksa või rohkem isikut ühiselt ülemusele vastu hakkasid või ülemale kallale tungisid sihiga jätta täitmata ülema teenistusala eest või korraldus või sundida ülemat loobuma antud teenistusalasest käsust või korraldusest, siis karistatakse süüdlasi selle sõjaväelise mässu eest:

rahuajal — sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta;
sõjaajal — surmanuhtlusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 79. Süüdlast teise või mitme isikuga kokkuleppimises ülemusele vastu hakata, takistada ülemuse korralduste täitmist või rikkuda mõnda teenistuskohust karistatakse

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui käesolevas paragrahvis kirjeldatud süüteo tagajärjeks oli tähtis kahju teenistuse huvile või seesuguse kahju hädaoht, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;
sõjaajal — sunnitööga mitte üle kümne aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 80. Käsutäitmata jätmisele, vastuhakkamisele ja sõjaväelisele mässule kihutamise eest karistatakse kihutajat § 73, 74, 76 ja 78 järgi ka sel juhul, kui kihutatava poolt süütegu või selle katset korda ei saadatud.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 81. Süüdlast selles, et ta oma ülemale või vanemale teadlikult ei avaldanud teenistuslikkude eeskirjade poolt nõutud lugupidamist või teadlikult viisakuseta kohtles oma ülemat või vanemat, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui süütegu saadeti korda ajal, mil ülem või vanem oli oma teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 82. Süüdlast oma ülema teotamises isikliku haavamisega karistatakse sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Sama karistuse alla langeb süüdlane selles, et ta oma ülema tahtlikult ähvardas seadusevastase teoga.

Kui süütegu saadeti korda ajal, mil ülem oli teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 83. Süüdlast selles, et ta oma ülema tagaselja, kuid teiste käsualuste juuresolekul, häbistas haavavate avaldustega, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

§ 84. Süüdlast oma ülema teotamises laimamisega karistatakse sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui süütegu saadeti korda ülema juuresolekul ajal, kui ülem oli teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast

vangimajaga mitte üle kahe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 85. Süüdlast oma ülema teotamises levitatud või avalikult väljapandud või sõjaväelaste seas levitatud trükitootes, kirjas või kujutises, karistatakse vangimajaga mitte üle kahe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 86. Noorem, kes süüdlane vanema teotamises või ähvardamises, karistatakse:

paragrahvi 82 esimeses ja teises lõikes ettenähtud juhtudel — distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

paragrahvi 84 esimeses lõikes ettenähtud juhul — sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu;

paragrahvis 85 ettenähtud juhul — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui süütegu saadeti korda ajal, mil vanem oli teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast:

paragrahvi 82 kolmandas lõikes ettenähtud juhul — sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu;

paragrahvi 84 teises lõikes ettenähtud juhul — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 87. Süüdlast oma ülema löömisel või muus vägivallateos oma ülema vastu, mis rikkus kehapuutumatumust, või isikuvabaduse võtmises ülemalt karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle kuue aasta.

Kui süütegu saadeti korda ajal, mil ülem oli teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle kümne aasta.

Katse on karistatav.

§ 88. Nooremat, kes süüdlane vanema löömisel või muus vägivaldteos vanema vastu, mis rikkus kehapuutumatus, või isikuvabaduse võtmisel vanemalt, karistatakse

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui süütegu saadeti korda ajal, mil vanem oli teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 89. Süüdlast kehavigastuse tekitamises ülemale karistatakse:
kui vigastus oli üliraske — sunnitööga mitte üle kümne aasta;
kui vigastus oli raske — sunnitööga mitte üle kuue aasta;
kui vigastus oli kerge — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Kui süütegu saadeti korda ajal, mil ülem oli teenistuskohuste täitmisel, siis karistatakse süüdlast:

kui vigastus oli üliraske — sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta;

kui vigastus oli raske — sunnitööga mitte üle kümne aasta;

kui vigastus oli kerge — vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui ülema kehavigastuse tagajärjeks oli ülema surm, siis karistatakse süüdlast

tähtajata sunnitööga.

Kui käesolevas paragrahvis ettenähtud süüteod saadeti korda sõjaajal, siis karistatakse süüdlast:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Katse on karistatav.

(RT 1935, 8, 66 II.)

§ 90. Süüdlast oma ülema tapmises karistatakse surmanuhtlusega.

§ 91. Süüdlast oma ülema tapmises, mis saadeti korda hädakaitse piirest üleastumisel, karistatakse vangimajaga mitte üle kuue aasta.

§ 92. Süüdlast oma ülemale kehavigastuse tekitamises hädakaitse piirest üleastumisel karistatakse

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui hädakaitse piirest üleastumisel saadeti korda ülema tahtlik löömine või muu vägivaldtegu ülema vastu, mis rikkus kehapuutumatus, või isikuvabaduse võtmine ülemalt, siis karistatakse süüdlast

arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui hädakaitse piirest üleastumisel saadeti korda ülema vastu muu süütegu alistuskorra rikkumisega, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 93. Süüdlast selles, et ta kutsus kahevõitlusele ülema viimase teenistuskohuste täitmise pärast, karistatakse

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Sama karistuse alla langeb ülem, kes seesugustel tingimustel väljakutse vastu võttis, vaatamata sellele kas kahevõitlus tegelikult teostati.

(RT 1937, 15, 116 III.)

2. peatükk.

Teenistuslase võimu kuritarvitus.

§ 94. Süüdlast selles, et ta teenistuskohuste täitmisel tarvitas füüsilist jõudu või relva seadusevastaselt, karistatakse:
arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 95. Võimuliialduseks ei loeta füüsilise jõu või relva tarvitamist ega arvata süüks selle tarvitamisest tekkinud surmamist, kehavigastust, vägivalda isiku kallal, mis rikkus kehapuutumatus, või muud kahju seadusega kaitstud hüvedele, kui see oli ainus ja kahjutuim abinõu seadusega, seadlusega või ülema õiguspärase korraldusega pealepandud teenistuskohuse täitmiseks, mis oli hädatarvilik riigi-, omavalitsus- või erahuvi säästmiseks.

§ 96. Süüdlast selles, et tahtlikult lõi oma käsualust või nooremat või saatis korda muu vägivaldte, mis rikkus käsualuse või noorema kehapuutumatus, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui see süütegu leidis aset pärast karistuse ärakandmist samasuguse süüteo eest, samuti juhul kui selle kuritarvituse tagajärjeks oli kerge kehavigastus, karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kahe aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 97. Süüdlast oma käsualuse või noorema teotamises isikliku haavamisega karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Sama karistuse alla langeb süüdlane selles, et ta oma käsualust või nooremat ähvardas seadusevastase teoga.

§ 98. Süüdlast oma käsualuse või noorema teotamises laimamisega karistatakse:

distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 99. Süüdlast selles, et ta oma käsualusele käsutuskorras andis ülesandeid, mis ei seisnud mingis vahekorras sõjaväeteenistuse kohustega, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui selle süüteo kordasaatmisel ülem vabastas käsualuse tema sõjaväeteenistuse kohustest kas puhkuse andmise või muul teel, samuti juhul kui sellise kõrvalise ülesande käsualuse poolt täideviimise tõttu tekkis kahju teenistuskorrale või riigi huvile, karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui aga seesugune süütegu toimus ülema poolt omakasu tõukel, samuti juhul kui käsualusele ei makstud pealepandud ülesande täitmise eest sündsast tasu või maksti ebaväärselt madal tasu, karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Kui need süüteod saadeti korda tööle sundimise teel ähvardustega või vägivallaga isiku kallal, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 100. Süüdlast selles, et ta vajaduseta raskendas oma käsualuse või noorema teenistust sihiga teda kuritahtlikult piinata või laskis sündida seesugust kohtlemist teiste oma käsualuste poolt, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui selle süüteo tagajärjel toimus selle käsualuse või noorema enesetapp või selle katse või omavoliline lahkumine väeosast või mõni kuritegu, siis karistatakse süüdlast

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui aga selle süüteo tagajärjel sündis käsualuse kehavigastus või surm, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 101. Süüdlast selles, et ta tahtlikult ei andnud käiku oma käsualuse seaduslikule kaebusele teenistuse asjus või jättis selle kaebuse lahendamata või katsus mõjutada oma käsualust ähvardustega või muu survega loobumisele säärase kaebuse esitamisest või selle tagasivõtmisele või kaebusasja poollelõpmisele, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui see süütegu saadeti korda omakasu tõukel või sellest tekkis tähtis kahju teenistuskorrale või riigi huvile, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 102. Süüdlast selles, et ta alluvale määras distsiplinaarkaristuse üle oma võimupiiri või niisuguse karistuse, mida üldse pole ette nähtud, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui karistus määrati, olgugi võimupiires, kuid süüteo eest, mida ülema teades karistatu ei saanud korda, siis karistatakse süüdlast

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 103. Süüdlast selles, et ta tahtlikult ei võtnud vastutusele oma käsualust, kes ülema teades oli saanud korda süüteo, mille eest vastutusele võtmine seisis ülema võimupiires, või ei kandnud süüteost ette ülemusele, kui seesugune ettekandmine oli temale seaduse põhjal kohuslik, või juhul, kui see seisis ülema võimupiires ja vastas süüteo iseloomule, ei määranud oma käsualusele distsiplinaarkaristust või ei andnud teda kohtu alla, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui see võimutegevusetus toimus omakasu tõukel või sellest tekkis tähtis kahju valitsemiskorrale, riigi- või erahuvile või seesuguse kahju hädaoht, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Kui see võimutegevusetus toimus omakasu tõukel ja sellest tekkis tähtis kahju valitsemiskorrale, riigi- või erahuvile või seesuguse kahju hädaoht, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui see võimutegevusetus toimus ettevaatamatult, siis karistatakse süüdlast:

distiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 ILL.)

§ 104. Süüdlast sõjaväekohtu õigusemõistmise seadusvastases mõjutamises oma ametivõimuga või teenistusliku surve avaldamises sõjaväekohtu liikmele tema kohtunikukohuse täitmise puhul või selle kohuse täitmise tõttu või temalt kohtualuse süü või süütuse kohta käiva kohtu-nõupidamise või hääletamise saladuse väljapressimises karistatakse

vangimajaga mitte üle kahe aasta.

(RT 1938, 38, 347 § 4.)

§ 105. Süüdlast selles, et ta tahtlikult ilma seadusliku põhjuseta pidas kinni käsualuse või noorema palka või muud varustist või tegi neist ebaseaduslikke mahaarvutisi, karistatakse:

distiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui see süütegu saadeti korda omakasu tõukel, siis karistatakse süüdlast vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Kui aga see süütegu saadeti korda omakasu tõukel ja käsualusele surve avaldamisega, siis karistatakse süüdlast

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Katse on karistatav.

§ 106. Süüdlast selles, et ta omavoliliselt võttis korteri sõjaväelaste paigutamiseks või tarvitas küüti või muude toimingute teel tegi omavoliliselt raskusi kodanikkudele, karistatakse:

distiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui süüdlane survega, selle ähvardusega või teenistusvolituse muu kuritarvitusega käsituskorras pressis välja tema teada mittekohuslikkude tööde või naturaalkohuste täitmise, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui seesugune väljapressimine toimus omakasu tõukel, siis karistatakse süüdlast:

vangimaja mitte üle kuue aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 ILL.)

3. peatükk.

Teenistusest kõrvalehoidumine.

§ 107. Süüdlast selles, et ta tahtlikult rikkus teenistuskohuseid, mille rikkumine pole eraldi nähtud ette, või tahtlikult jättis täitmata seesuguseid teenistuskohuseid, karistatakse:

distiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui seesuguste kohuste rikkumine või täitmata jätmine toimus ettevaa-
tamatult, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega.

Kui esimeses ja teises lõikes ettenähtud süüteod saadeti korda pärast
ülemuse poolt korduvalt määratud distsiplinaarkaristuste ärakandmist sama-
suguste süütegude eest, siis karistatakse süüdlast:

arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui aga süütegu toimus pärast kohtuliku karistuse ärakandmist sama-
suguse süüteo eest, siis karistatakse süüdlast

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 108. Süüdlast selles, et ta oma teenistuskohast või üksusest oma-
võliliselt lahkus või ära oli, karistatakse:

1) rahuajal:

a) kui lahkumine või äraolek toimus esimest korda, — arestiga gar-
nisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

b) kui lahkumine või äraolek toimus teist korda, — sõjaväelise van-
gistusega mitte üle ühe aasta;

c) kui lahkumine või äraolek toimus kolmat korda, — vangimajaga
mitte üle kahe aasta;

2) sõjaajal:

a) kui lahkumine või äraolek toimus esimest korda, — sõjaväelise
vangistusega mitte üle ühe aasta;

b) kui lahkumine või äraolek toimus teist korda, — vangimajaga mitte
üle kahe aasta;

c) kui lahkumine või äraolek toimus kolmat korda, — vangimajaga
mitte üle kolme aasta.

Kui seesugune lahkumine või äraolek ei kestnud kauem kui kuus ööd-
päeva rahuajal või kolm ööd-päeva sõjaajal või üks öö-päev sõjategevuse piir-
konnas, siis karistatakse süüdlast selle lühiajalise lahkumise või äraoleku eest:
distsiplinaarkaristusega.

Kui aga lühiajaline lahkumine või äraolek saadeti korda vahi alt või
laevalt tema sõitu mineku puhul või navigatsiooni ajal, siis karistatakse süüd-
last:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte
üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 109. Süüdlast selles, et ta oma teenistuskohast või üksusest omavo-
liliselt lahkus või ära oli sihiga jäädavalt kõrvale hoiduda sõjaväeteenistusest
või kõrvale hoiduda teenistusest tegevas väes või osavõtmisest, olgugi ajuti-
selt, lahingutegevusest, karistatakse selle väejoosku eest:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

sõjaajal — surmanuhtlusega, tähtajata sunnitööga või sunnitööga
mitte üle viieteistkümnepäeva.

Kui väejoosk sõja ajal saadeti korda sihiga vaenlase poole üle minna,
karistatakse süüdlast:

surmanuhtlusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 110. Süüdlast selles, et ta ei ilmunud tähtajaks oma teenistuskohale
eenistusse määramisel, üleviimisel, läkitamisel, puhkusel või haigemajast

tagasitulekul, samuti mobilisatsioonikutse peale, karistatakse nii, nagu väe-
jooksu eest, kui seesugune mitteilmumine teostati süüdlase poolt sihiga
jäädavalt hoiduda kõrvale sõjaväeteenistusest või hoiduda kõrvale tee-
nistusest tegevas väes või osavõtmisest, olgugi ajutiselt, lahingutegevu-
sest; seesuguse sihi puudumisel karistatakse süüdlast nii, nagu omavolilise
lahkumise eest.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 111. Süüdlast selles, et ta sihiga jäädavalt vabaneda sõjaväeteen-
nistuse üldse või ainult tegelikust sõjaväeteenistusest või vabaneda teenis-
tusest tegevas väes või, olgugi ajutiselt, hoiduda kõrvale osavõtmisest lahingu-
tegevusest, viis pettuse teel eksiarvamusele oma ülema või vastava asutise,
kellest olenes teenistusest vabastamine, ja ta sel teel, olgugi ajutiselt, vaba-
nes teenistusest, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

sõjaajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga või sunni-
tööga mitte üle viieteistkümne aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 112. Süüdlast selles, et ta ise või teise isiku läbi tekitas enesele
§ 111 tähendatud sihiga kehavigastuse, kui temal läks korda, olgugi ajutiselt,
vabaneda teenistuskohuste täitmisest, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

sõjaajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga või sunni-
tööga mitte üle viieteistkümne aasta.

Kui temal ei läinud korda vabaneda teenistuskohuste täitmisest, siis
karistatakse süüdlast:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 113. Süüdlast selles, et ta kõrvale hoidus sõjaväeteenistuse kohuste
täitmisest oma usuliste või muude veendumuste ettekäändel, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle kümne aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 114. Süüdlast selles, et ta sõjaväelast kihutas kõrvale hoiduma
mõnest sõjaväeteenistuse kohuse täitmisest või teadvalt aitas kaasa seesugu-
sele kõrvalehoidumisele, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle kuue aasta.

Kui kihutati või teadvalt aidati kaasa väejooksule, siis karistatakse
süüdlast:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

sõjaajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga või sunni-
tööga mitte üle viieteistkümne aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

4. peatükk.

Süüteod garnisoniteenistuses ja muus teenistustoimkonnas olevate sõjaväelaste vastu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 115. Süüdlast tunnimehe või vahtkonna, samuti korrapidamisel või toimkonnas oleva ohvitseri või sõjaväeametniku teotamises isikliku haavamisega, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Sama karistuse alla langeb süüdlane selles, et ta tähendatud isikuid ähvardas seadusevastase teoga.

Kui teotamine saadeti korda teotatu juuresolekul laimamisega, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 116. Süüdlast selles, et ta ei täitnud tunnimehe või vahtkonna, samuti korrapidamisel või toimkonnas oleva ohvitseri või sõjaväeametniku seaduslikku korraldust või nõudmist, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 117. Süüdlast tunnimehe või vahtkonna koosseisu kuuluva isiku, samuti korrapidamisel või toimkonnas oleva ohvitseri või sõjaväeametniku tahtlikus löömisel või muus vägivaldteos nende vastu, mis rikkus keha puutumatus, samuti süüdlast nende isikuvabaduse võtmises, neile vastu hakkamises või neile kallaletungimises relva tarvitamata, sihiga takistada seadusliku teenistustegevuse täitmist, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta;

lahingutegevuse piirkonnas — sunnitööga mitte üle kaheksa aasta.

Kui seesugusel vastuhakkamisel või kallaletungimisel tarvitati relva, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — sunnitööga mitte üle kaheksa aasta;

sõjaajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga;

lahingutegevuse piirkonnas — surmanuhtlusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 118. Süüdlast tunnimehe tapmises karistatakse:

rahuajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga;

sõjaajal — surmanuhtlusega.

§ 119. Tunnimehega võrdne on iga sõdur või madrus, kes julgestus-teenistuses on pandud relvastatult mingi postile, samuti need, kes mereväes laeval olles vahis on pandud eripostidele, vaatamata sellele, kas nad on relvastatud, ning piirivalvurid, kes piiri valvates on postil. Vahtkonnaga võrdne on iga relvastatud sõjaväeline komando julgestusteenistuse, laevateenistuse või piirivalvamise kohuste täitmisel.

Samuti on tunnimehega võrdne kaitseliidu liige, kes seatud korras on pandud relvastatult mingi postile. Vahtkonnaga on võrdne kaitseliidu vahtkond samadel tingimustel.

Paragrahvid 115 ja 117 ei käi juhtude kohta, kui teotamine või vägivald on teostatud vahtkonna liikmete poolt omavahel, välja arvatud juht, kui kahjukannataja oli postil.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 120. Süüdlast korrapidamisel olevate või valvkonda kuuluvate sõdurite või allohvitseride teotamises isikliku haavamisega karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Sama karistuse alla langeb süüdlane selles, et ta tähendatud isikuid ähvardas seadusvastase teoga.

Kui teotamine saadeti korda teotatu juuresolekul laimamisega, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 121. Süüdlast selles, et ta ei täitnud korrapidamisel või valvkonnateenistuses või teistes vahtkonnaga mittevõrdseis toimkondades kohuste täitmisel olevate isikute seaduslikke korraldusi või nõudmisi, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

§ 122. Süüdlast korrapidamisel või valvkonnateenistuses või teistes vahtkonnaga mittevõrdseis toimkondades kohuste täitmisel olevate isikute tahtlikus lõõmises või muus vägivaldteos nende vastu, mis rikkus kehapuutumatust, samuti süüdlast nende isikuvabaduse võtmises, neile vastuhakkamises või neile kallaletungimises relva tarvitamata, sihiga takistada seadusliku teenistustegevuse täitmist, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui seesugusel vastuhakkamisel või kallaletungimisel tarvitati relva, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kahe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 123. Paragrahvid 120 ja 122 ei käi juhtude kohta, kui teotamine või vägivald oli teostatud valvkonna liikmete poolt omavahel.

5. peatükk.

Süüteod garnisoniteenistuse ja muu teenistustoimkonna kohuste vastu.

§ 124. Süüdlast vahtkonnateenistuse kohuse rikkumises karistatakse: distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui seesugune kohuserikkumine takistas saavutada neid erilisi eesmärke, milleks vahtkond asutatud, või sellest kohuserikkumisest järgnes tähtis kahju riigi- või erahuvile või valveesemele või järgnes vahtkonna valve all oleva vahialuse põgenemine, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;

lahingutegevuse piirkonnas — sunnitööga mitte üle kuue aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 125. Süüdlast selles, et ta tunnimehena omavoliliselt lahkus vahipostilt, nii et ta vahiposti enam ei võinud valvata, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;
sõjaajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Sama karistuse alla langeb vahtkonnaülem, kes süüdlane lahkumises oma vahtkonna valvepiirkonnast.

Vahtkonna koosseisu kuuluvaid teisi isikuid omavolilise lahkumise eest vahtkonnast karistatakse:

rahuajal — distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu;
sõjaajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 126. Süüdlast selles, et ta tunnimehena omavoliliselt lahkus vahipostilt erilise sõjalise või riikliku tähtsusega valveeseme juures või vahipostilt relvade, laskemoona või lõhkeainete laos juures, mis asus väljaspool kasarmute piirkondi, või garnisoni arestimaja juures või väeosa arestimaja juures, kui viimases peeti kinni kohtuvõimude korraldusel areteeritud, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;
sõjaajal — sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta;
lahingutegevuse piirkonnas — surmanuhtlusega.

Sama karistuse alla langeb süüdlane, kes olles vahtkonnaülemaks seesuguste valveesemete juures, lahkus oma vahtkonna valvepiirkonnast, samuti vaht või eelpostiülem julgestusteenistuses sõjaajal omavolilise lahkumise eest eelpostilt.

Seesuguse vahtkonna koosseisu kuuluvaid teisi isikuid omavolilise lahkumise eest vahtkonnast karistatakse:

kui vahtkond lahkumise tagajärjel süüdlase teades ei muutunud võime- tuks täitma oma ülesandeid, —

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;
sõjaajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta;

kui vahtkonna koosseisu kuuluvate isikute lahkumine sündis niisugusel määral, et vahtkond lahkumise tagajärjel süüdlase teades muutus võimetuks täitma oma ülesandeid, —

rahuajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta;
sõjaajal — sunnitööga mitte üle kaheksa aasta;
lahingutegevuse piirkonnas — surmanuhtlusega.

Samade karistuste alla ja samadel alustel langevad sõjaajal julgestusteenistuse eelposti koosseisu kuuluvad isikud omavolilise lahkumise eest eelpostilt.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 127. Vahtkonna koosseisu kuuluvaid isikuid, kes süüdlased selles, et nad, olgugi vahialuse põgenemisele kaasaaitamise sihita, vabastasid omavoliliselt vahialuse vahi alt, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui seesugune vabastamine toimus sihiga võimaldada vahialusele põgenemist, siis karistatakse süüdlast:

sunnitööga mitte üle kaheksa aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 128. Süüdlast selles, et ta kihutas vahtkonna koosseisu kuuluvaid isikuid käesoleva seadustiku § 124—127 ettenähtud süütegudele, karistatakse

samadel alustel ja samade karistustega, nagu juhul kui ta ise oleks need süü-
teod vahenditult korda saatnud, olgugi et see kihutamine jäi tagajärjeta.

§ 129. Tunnimeest, vahtkonnaülemat ja garnisoniteenistuse korras
vahtkondadele ülemaiks olevaid isikuid, kes süüdlased nende valve all oleva
vara varguses või tahtlikus rikkumises, karistatakse:
sunnitööga mitte üle kuue aasta.

Sama karistuse alla langevad piirivalve valvurid, kes postil olles oma
teenistuskohuste täitmisel piiri valvamise alal teadlikult toimetavad või soodus-
tavad salakaubavedu, samuti piirivalve ülemad, kes süüdi samas kuriteos tee-
nistuskohuste täitmisel piiri valvamise ajal.

Vahtkonna koosseisu kuuluvaid teisi isikuid, kes süüdlased vahtkonna
valve all oleva vara varguses või tahtlikus rikkumises, karistatakse:
vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui aga seesugune rikkumine oli vähe tähtis, siis karistatakse süüdlast:
sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 130. Korrapidamisel olevaid või valvkonda kuuluvaid või teisi vaht-
konnaga mittevõrdseis toimkondades kohuste täitmisel olevaid isikuid, kes
süüdlased korrapidamise või valveteenistuse kohuste rikkumises, kui nad
ühtlasi ei rikkunud vahtkonnateenistuse kohuseid, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte
üle kolme kuu.

§ 131. Korrapidamisel olevaid või valvkonda kuuluvaid või teisi vaht-
konnaga mittevõrdseis toimkondades kohuste täitmisel olevaid isikuid, kes
süüdlased nende valve alla kuuluva vara varguses või tahtlikus rikkumises,
karistatakse:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Kui aga seesugune rikkumine oli vähetähtis, siis karistatakse süüdlast:
distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte
üle kolme kuu.

Katse on karistatav.

6. peatükk.

Heakorra rikkumine.

§ 132. Süüdlast selles, et ta rikkus heakorra nõudeid, kas joounud
olekuga või muu käitumisega, mis ei vasta sõjaväelaste kohta maksvaile korral-
dustele, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega.

Kui seesugune korrarikkumine toimus avalikus kohas või avalikul koos-
olekul või sõjalaeval, samuti kui korrarikkumine seisis märatsemises, kakle-
mises või ulakuses, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte
üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 133. Ajateenijaid sõdureid, kes süüdlased § 132 tähendatud süü-
tegude kordasaatmises pärast ülemuse poolt korduvalt määratud distsiplinaar-

karistuste ärakandmist samasuguste süütegude eest, karistatakse seesuguste parandamata elukommete eest:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui aga süütegu toimus pärast kohtuliku karistuse kandmist § 132 või § 133 esimeses lõikes tähendatud süütegude eest, siis karistatakse süüdlast: sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 134. Süüdlast selles, et ta mängis alluvate sõjaväelastega keelatud kaardi- või muud hasartmängu, karistatakse:

arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 135. Süüdlast selles, et ta tahtlikult avalikult kandis temale mitte-ettenähtud vormi, teenistuslikku tunnusmärki, aumärki või autähte, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 136. Ohvitseri, kes on süüdlane selles, et ta laenas raha sõdurilt või endale alluvalt allohvitserilt, samuti allohvitseri ja sõdurit, kes süüdlane raha laenamises temale alluvalt sõjaväelaselt, karistatakse:

arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui seesugune süütegu toimus pärast karistuse kandmist samasuguse süüteo eest, samuti juhul kui süütegu saadeti korda sõjaajal, karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 137. Süüdlast Vabadusristi vastu jultunud lugupidamatuse avalikus ülesnäitamises karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui süüdlane ühtlasi oli Vabadusristi kavaler, siis kaotab ta õiguse sellele aumärgile.

7. peatükk.

Süüteod riigivara alal.

§ 138. Süüdlast selles, et ta võõrandas, rikkus või mõjuva põhjusega jättis maha riigilt temale alaliseks tarvitamiseks antud kraamvarustise esemeid või relvade korrashoidmise abinõusid, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui võõrandati, rikuti või mõjuva põhjusega jäeti maha süüdlasele või teistele sõjaväelastele riigi poolt alaliseks tarvitamiseks antud terarelv, padroneid, sapööritööriist, jalgratas, hobune või muu loom, hobuserakmed või mittemehaaniliselt liikuv sõidu- või veoabinõu, siis karistatakse süüdlast: vangimajaga mitte üle kahe aasta.

Kui aga võõrandamine, rikkumine või mahajätmine saadeti korda pärast karistuse ärakandmist samasuguse süüteo eest, siis karistatakse süüdlast: vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 139. Süüdlast selles, et ta temale alaliseks tarvitamiseks väljaantud kraamvarustise eseme, mis seaduse järgi pärast aja väljateenimist oleks läinud süüdlase omanduseks, võõrandas, rikkus või maha jättis enne tähtaja möödumist ja eseme tema omandusse üleminekut, karistatakse:
distsiplinaarkaristusega.

§ 140. Süüdlast selles, et ta võõrandas, omastamise sihiga salaja, avalikult või pettuse abil riisus, rikkus või mõjuva põhjusega maha jättis riigi päralt oleva tulirelva, kahuri, laskemoona, lõhkeaine või muu eseme, mis kuulus pealetungimis- või kaitsmisabinõude hulka ja ei ole nimetatud § 138, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta;
sõjaajal — sunnitööga mitte üle kümne aasta.

Kui aga sellest tekkis tähtis kahju riigile või riigikaitse huvile, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — sunnitööga mitte üle kaheksa aasta;
sõjaajal — surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Kui aga sellest tekkinud kahju on vähetähtis või kui süüdlane ise vabatahtlikult tõi tagasi tema poolt võõrandatud, riisitud või maha jäetud eseme, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 141. Süüdlast selles, et ta ettevaatamatuse tõttu rikkus, maha jättis või laskis minna kaotsi riigilt temale või teistele sõjaväelastele alaliseks tarvitamiseks antud § 138 tähendatud eseme, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui aga ettevaatamatuse tõttu rikuti, maha jäeti või lasti minna kaotsi § 140 tähendatud ese, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui aga sellest tekkis tähtis kahju riigile või riigikaitse huvile, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 142. Süüdlast selles, et ta kasutas riigi päralt olevaid ja teenistuse alal tema kasutusse või temale tarvitamiseks usaldatud hobuseid, autosid, mootorrattaid, lennukaid või muid sõidu- või veovahendeid maksvais määrustes keelatud otstarbeks, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega.

Kui seesugune liikumisvahendite kasutamine leidis aset omakasu tõuksel, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 143. Süüdlast selles, et ta teenistusl alal tema kätte või hoolde usaldatud vara valitses või hoidis ettevaatamatult või hooletult, karistatakse:
distsiplinaarkaristusega.

Kui sellest tekkis kahju teenistusosalal usaldatud varale, siis karistatakse süüdlast:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

8. peatükk.

Erilistel teenistusosaladel teenivate ametiisikute süüteod.

§ 144. Süüdlast selles, et ta ametist vallandamisel oma ametikohalt lahkus asjaajamist või teenistusosalal tema kätte või hoolde usaldatud vara asetäitjale üle andmata, või ei täitnud seda kohust seaduses ettenähtud tähtaja jooksul, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui aga sellest tekkis tähtis kahju teenistuskorrale, riigi- või erahuvile, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 145. Süüdlast selles, et ta olles ülemuse poolt määratud revisjoni teostama celarve, aruande, jooksva asjaajamise või vara alal või teostama ülevaatus hoonete, ehitiste, materjalide või ainete vastuvõtmisel, ettevaatamata tõttu rikkus sellekohaseid eeskirju või juhtnööre või jättis tähele panemata mõne vea või puuduse, mida tema võis tähele panna ja pidi tähele panema, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 146. Süüdlast Kriminaalseadustiku § 527 ja 624 ettenähtud süütegudes kindlustiste ja muude lahinguliseks otstarbeks määratud ehitiste valmistamisel karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui seesugused süüteod saadeti korda ettevaatamatult, siis karistatakse süüdlast:

arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 147. Süüdlast selles, et ta teenistusosalal tema kätte või hoolde usaldatud vara valitsemisel laskis valmistada, võttis vastu või andis välja teadvalt tarvitamiskõlbmatuina pealetungimis- või kaitsmisabinõusid, samuti teadvalt tervisele kahjulikke või teadvalt tarvitamiskõlbmatuid toiduaineid, lihaloomi või arstimisvahendeid, karistatakse:

rahuajal — sunnitööga mitte üle kuue aasta;

sõjaajal — tähtajata sunnitööga.

Kui aga sõjaajal tähendatud esemed olid süüdlase teades määratud tegevväele, siis karistatakse süüdlast:

surmanuhtlusega.

Kui seesugune süütegu saadeti korda ettevaatamatult, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 148. Süüdlast selles, et ta teenistusalal tema kätte või hoolde usaldatud vara valitsemisel laskis valmistada, võttis vastu või andis välja teadvalt tarvitamiskõlbmatuid, samuti teadvalt mittevastavas headuses või ettenähtust vähemal arvul varustuseseid, karistatakse:

rahuajal — vangimajaga mitte üle kahe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui seesugune süütegu saadeti korda ettevaatamatult, siis karistatakse süüdlast:

rahuajal — distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

sõjaajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 149. Süüdlast selles, et ta oma kohuseid lennuki juhtimise alal või lennuki tehnilise korrashoiu alal või lennuteenistuse julgestuse alal täitis ettevaatamatult, kui selle ettevaatamatuse tagajärjeks oli lennuki liikumise või mootori töötamise ajal hädaoht lenduri või kaaslendaja või kolmanda isiku elule või selle tagajärjeks oli lennuki rikkumine, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu või sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

Kui selle ettevaatamatuse tagajärjeks oli lenduri või kaaslendaja või kolmanda isiku surm või raske vigastus, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 150. Sõjaväe sanitaar- või farmatseut-ametiisik, kes süüdlane selles, et ta tegutses ettevaatamatult haigete või haavatute ravimisel või ei täitnud ravimisasutiste või apteekide määrusi, kui sellest ei tekkinud tagajärgi, mis on ette nähtud Kriminaalseadustiku § 430 ja 437, karistatakse:

rahuajal — distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

sõjaajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu, ka Kriminaalseadustiku § 437 ettenähtud juhtudel.

Peale selle võib kohus süüdlasele keelata tegutsemise oma erialal kuuest kuust kuni kahe aastani.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 151. Sõjaväe sanitaar-ametiisik, kes süüdlane selles, et ta ettevaatamatuse tõttu paigutas ravimisasutisse sõjaväelase, kes haiguse ettekäändel hoidis kõrvale teenistuskohuste täitmisest, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 152. Asja otsustamisest osavõtnud sõjaväekohtu liiget, kes süüdlane kohtualuse süü või süütuse kohta käiva kohtunõupidamise saladuse või kohtunikku hääletamise saladuse tahtlikus avaldamises selles asjas, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui sellest järgnes kahju riigiteenistuse või erahuvile, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 38, 347 § 4.)

9. peatükk.

Erisüüteod mereväes.

§ 153. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta isiklikult ei määranud kurssi tema juhtimisele usaldatud laevale või laevade koondisele, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 154. Süüdlane selles, et ta omavoliliselt muutis laevale määratud kursi või kiiruse, kui see ei olenenud ootamatult või ettenägematult tekkinud tarvidusest, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

§ 155. Vahiohvitseri, kes süüdlane selles, et ta ettevaatamatuse tõttu ei võtnud tarvitusele abinõusid teise laevaga kokkupõrke hädaohu ärahoidmiseks öösel, udus, saju ajal või muul ettenägematul või ootamatul juhul, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

Kui sellest tekkis tähtis kahju, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 156. Vahiohvitseri, kes süüdlane selles, et ta viivitamata ei kandnud ette komandõrile või ta abile oma korraldustest kursi muutmise kohta või teistest abinõudest, mida tema oli võtnud tarvitusele hädaohu ärahoidmiseks ettenägematuil või ootamatuil juhtudel, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 157. Vahiohvitseri, kes süüdlane selles, et ta viivitamata ei andnud ettenähtud signaali laevade koondisele juhul, kui laev sattus madalikule või karile, samuti juhul kui signaali andmine oli nõutav seaduse või erikorralduse põhjal, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 158. Laeva komandõri, kes süüdlane selles, et ta, olles veendunud, et kurss, millel liigub laevade koondis, viib hädaohu, viivitamata ei andnud ettenähtud signaali, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

§ 159. Navigatsiooniohvitseri, kes süüdlane selles, et ta ei hoiatanud komandõri või koondise ülemat või juhul, kui oli vaja otseseid korraldusi, vahiohvitseri hädaohust, mis varitses laeva või laevade koondist sõiduteel või selle läheduses, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 160. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta ei kasutanud luure-, patrulli- või vahilaevu juhtudel, kui see oli vajalik sõidutingimuste või sõjaliste asjaolude tõttu, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 161. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta küllaldase põhjuse ta jättis maha koondisse kuuluva väiksema käiguga laeva, samuti ülemat, kes ei võtnud tarvitusele abinõusid laevade koondisse või konvoisse kuuluvate laevade üksteisest eraldumise vastu, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 162. Ülemat mereväes, kes oma laevaga või koondisega küllaldase põhjuse ta eraldus sõidu ajal oma juhtlaevast, karistatakse:

rahuajal — distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

sõjaajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 163. Süüdlast selles, et ta täitmata jättis reeglid laevade kokkupõrgete ärahoidmiseks merel, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 164. Süüdlast selles, et ta tahtlikult mõne isikliku eesmärgiga rikkus laeval katlaid, masinaid, laskemoonakeldreid, elektrotehnilisi või signaalisatsiooniseadiseid või vee ärajuhtimise või teisi laeva lahingu- või sõiduvalmis olekuks vajalikke vahendeid, karistatakse:

sunnitööga mitte üle kümne aasta.

§ 165. Süüdlast selles, et ta tahtlikult mõne isikliku eesmärgiga tekitas laeva hukkumise, karistatakse:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

§ 166. Süüdlast laeva ettevaatamatus juhtimises, kui selle tagajärjel laev sai vigastada või sattus madalikule või karile, karistatakse:

rahuajal — distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kahe aasta.

§ 167. Laeva komandöri, kes süüdlane selles, et ta ettevaatamatuse tõttu ei valvanud erireeglite täitmise järele laeva katelde, masinate, kahurite, laskemoonakeldrite, elektrotehniliste või signaalisatsiooniseadiste, samuti päästemehhanismide ja -vahendite või vee ärajuhtimise vahendite korrashoiu ja kasutamise kohta, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Vanemat eriala-ohvitseri (spetsialistohvitseri) karistatakse sama süüteo eest:

sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 168. Süüdlast selles, et ta ettevaatamatuse tõttu tekitas laeva hukkumise, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 169. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta laevaõnnetuse puhul ei võtnud tarvitusele kõiki võimalikke abinõusid laeva, laeva meeskonna või muude laeval olevate isikute päästmiseks, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Sama karistuse alla langevad need, kes laevaõnnetuse puhul ei võtnud tarvitusele kõiki võimalikke abinõusid laeva päevaraamatu või salajaste kaartide ja raamatute, samuti tähtsate raamatute ja dokumentide, ning rahasummade päästmiseks.

§ 170. Hukkuva laeva komandöri, kes süüdlane selles, et ta isikliku hädaohu kartusel lahkus laevalt mitte viimasena, karistatakse:
vangimajaga mitte üle kahe aasta.

Sama karistuse alla langeb komandöri abi, kes lahkus hukkuvalt laevalt mitte ühes komandöriaga, kui laeva komandör ei teinud temale teistsugust korraldust.

§ 171. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta ei andnud abi hädaohus olevale või häda kannatavale sõjalaevale, karistatakse:
rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;
sõjaajal — vangimajaga mitte üle kolme aasta.

Sama karistuse alla langeb ülem mereväes, kes ei andnud abi oma või liitlasriigi laevadele, mis viibisid hädaohus vaenlase poolt.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 172. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta mõjuva põhjusega lubas võtta kaupa veo otstarbel laevale või laevade koondisele või ise vedas kaupa kas enda või teise isiku arvel, karistatakse:
distsiplinaarkaristusega.

Kui seesugune kaubavedu teostati omakasu tõukel, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta, kusjuures kaubad konfiskeeritakse.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 173. Süüdlast omavoliliselt signaali andmises või raadiogrammi saatmises karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui sellest tekkis tähtis kahju või seesuguse kahju hädaoht, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 174. Süüdlast selles, et ta, sihita kaasa aidata välisriigi agendile sõjaväeliste teadete kogumises, lubas kõrvalisele isikule lugeda salajast signaaliraamatut või tutvuda salajase kaardiga või teha neist ära kirja või üles võtta plaani, joonistist või mõnda muud kujutist või kirjeldust laeva osadest või laeva relvastisest, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta;

sõjaajal — sunnitööga mitte üle kümne aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 175. Laeva komandöri, kes süüdlane selles, et ta lahkus laevalt asetäitjat määramata, karistatakse:

rahuajal — distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu;

sõjaajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 176. Komandöri asetäitjat, kes süüdlane selles, et ta lahkus laevalt komandöri äraolekul, karistatakse:

rahuajal — sõjaväelise vangistusega mitte üle kuue kuu;

sõjaajal — vangimajaga mitte üle kahe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 177. Süüdlast paadi või muu ujuvabinõu väljasaatmises selle kohta ettenähtud reeglite rikkumisega karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kolme kuu.

§ 178. Süüdlast selles, et ta laeval rikkus reegleid, mis ette nähtud lõhkeainetega, samuti kergesti tuldvõtivate ainetega ümberkäimise kohta, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

Kui sellest tekkis tähtis kahju, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Samade karistuste alla langeb süüdlane laeval tulikahju hädaohu ärahoidmiseks ettenähtud reeglite rikkumises.

(RT 1937, 15, 116 III.)

10. peatükk.

Süüteod sõjaajal.

§ 179. Süüdlast selles, et ta lahingu ajal põgenes arguse tõttu ja ühtlasi ahvatles põgenemisele teisi sõjaväelasi sõnadega või märguandmistega, karistatakse:

surmanuhtlusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 180. Süüdlast selles, et ta lahingu ajal arguse tõttu põgenes või kõrvale hoidus lahingutegevusest, karistatakse:

surmanuhtlusega, tähtajata sunnitööga või sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta.

Kui süüdlane arguse tõttu lahinguolukorras hoidus kõrvale mõnest muust teenistuskohuse täitmisest, mis seotud isikliku hädaohuga, siis karistatakse teda:

sunnitööga mitte üle kümne aasta.

§ 181. Süüdlast selles, et ta jättis täitmata käsu võtta osa lahingust või lahinguülesannete täitmisest, karistatakse:

surmanuhtlusega.

§ 182. Süüdlast selles, et ta end vangi andis vaenlasele, jättes täitmata oma kohuse võidelda viimse võimaluseni, karistatakse:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

§ 183. Ülemat, kes süüdlane selles, et ta põhjustel, mis ei olenenud lahingu puhul tema peale pandud kohuste täitmisest, lahingu ajal omavoliiselt loobus alluva väeosa, laeva või laevade koondise juhtimisest või omavoliiselt jättis maha temale alluva väeosa positsiooni, karistatakse:

surmanuhtlusega.

§ 184. Ülemat, kes süüdlane selles, et ta vaenlasele üle andis alluva väeosa, kindlustatud koha, laeva või laevade koondise, jättes täitmata oma kohuse vastu panna viimse võimaluseni, karistatakse:
surmanuhtlusega või tähtajata sunnitöoga.

Sama karistuse alla langeb ka alluv ülem, kes tahtlikult kaasa aitas üleandmisele, samuti see, kel oli oma teenistusliku seisukorra tõttu võimalus üleandmist takistada ja kes tahtlikult ei võtnud tarvitusele abinõusid üleandmise ärahoidmiseks.

§ 185. Süüdlast selles, et ta merelahingu ajal alla laskis sõjalaeva ahtrilipu, karistatakse:
surmanuhtlusega.

§ 186. Ülemat mereväes, lahingumasina juhti või lendurit, kes süüdlane selles, et ta ei kasutanud kõiki võimalikke abinõusid tema käsutuses oleva ja vaenlase kätte langeva laeva, lahingumasina või lennuki hävitamiseks, karistatakse:

sunnitöoga mitte üle kümne aasta.

§ 187. Süüdlast selles, et ta astus kirjavahetusse või muusse läbikäimisse vaenlase väes viibiva isikuga või isikuga, kes viibis vaenlase võimuses oleval maa-alal või maa-alal, kuhu oli keelatud kirja saata, karistatakse:
vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui seejuures üle anti teateid, mis puudutasid sõjategevust, siis karistatakse süüdlast:

sunnitöoga mitte üle kaheksa aasta.

Katse on karistatav.

§ 188. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta küllaldase või seadusliku aluseta hoidus vaenlasele kallale tungimast või jättis kasutamata soodsa juhu vaenlasele kahju teha tema sõja- või kaubalaevade äravõtmise või hävitamise teel, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 189. Ülemat, kes süüdlane selles, et ta ettevaatamatuse tõttu ei võtnud tarvitusele ettenähtud abinõusid temale alluva väeosa, laeva või laevade koondise julgestamiseks vaenlase vastu, karistatakse:
sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Kui selle tagajärjel tekkis tähtis kahju alluvale üksusele või sõjalisele edule, siis karistatakse süüdlast:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 190. Süüdlast selles, et ta lahinguolukorras, olles saanud vastavaid andmeid, tahtlikult ei andnud vajalikke teateid või andis teadlikult valeteadteid vaenlase või oma tegevuse või muude asjaolude kohta, mis tähtsad lahingu-tegevusel, kui see sündis mõnesuguse isikliku sihiga, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui selle tagajärjel tekkis tähtis kahju väeosale või sõjalisele edule, siis karistatakse süüdlast:

surmanuhtlusega.

Kui teadete mitteandmine või valeteadete andmine toimus ettevaatamatus tõttu, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 191. Süüdlast selles, et ta sõja ajal avaldas, teatas, andis edasi või levitas ilma sellekohase volitusega plaani, joonistist või muud kirjeldust või kujutist või dokumenti või selle ärakirja või teatist, mis süüdlase teades puutusid Eesti Vabariigi välisesse julgeolekusse või ta sõjajõududesse või sõjalise riigikaitse ehitistesse ja mida pidi hoitama saladuses, karistatakse:

sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta.

Kui see süütegu sõjaajal pandi toime ettevaatamatus tõttu, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Samade karistuste alla langevad kaubalaevade juhid, kes sõjaajal olid varustatud valitsuse poolt salajase kaardi, salajase signaaliraamatu või selle väljavõtte, salajase instruksiooni, šifri või muu dokumendiga, mis puudutas sõjategevust, nende ilma sellekohase volitusega avaldamise, teatamise, edasiandmise või levitamise eest.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 192. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta laeva randumisel vaenlase rannal või laeva vaenlase poolt vallutamise puhul ettevaatamatus tõttu jättis hävitamata salajase kaardi, salajase signaaliraamatu või selle väljavõtte, salajase instruksiooni, šifri või muu dokumendi, millel oli tähtsust sõjapidamisel, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 193. Kaubalaeva juhti, kes süüdlane selles, et ta laeva randumisel vaenlase rannal või laeva vaenlase poolt vallutamise puhul ettevaatamatus tõttu jättis hävitamata salajase kaardi, salajase signaaliraamatu või selle väljavõtte, salajase instruksiooni, šifri või muu dokumendi, mis puudutasid sõjategevust ja millega tema oli valitsuse poolt varustatud, karistatakse:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

§ 194. Süüdlast selles, et ta sõja ajal sõjaväelasi kihutas äraandmisele või põgenemisele või muul teel lahingutegevusest loobumisele, karistatakse: surmanuhtlusega.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 195. Süüdlast selles, et ta levitas sõjavägedes kuulujutte, mis süüdlase teades võisid välja kutsuda sõjavägedes argust või korratust, karistatakse:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Kui seesuguste kuulujuttude levitamine toimus ettevaatamatus tõttu, siis karistatakse süüdlast:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 196. Süüdlast selles, et ta sõjaajal mõnesuguse isikliku sihiga hävitas või tegi kõlbmatuks kindlustatud koha, sõjalaeva, relva- või laskemoona-, samuti toidumoona- või muude sõjapidamiseks tarvilikkude esemete lao, karistatakse:

surmanuhtlusega.

§ 197. Süüdlast selles, et ta, olles langenud vangis, võttis vastu vaenlase ettepaneku vangist vabaneda tingimusega mitte osa võtta sõjapidamisest, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 198. Süüdlast selles, et ta varjas ja omastas sõjasaaki, karistatakse: distsiplinaarkaristusega, arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu, või sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 199. Süüdlast selles, et ta omastamise sihiga riisus lahinguväljal langenute sõjaväelaste vara või omastamise sihiga võttis ära haavatuilt või haigeilt või sõjavangidelt neile kuuluvaid asju, karistatakse:

sunnitööga mitte üle kuue aasta.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 200. Ülemat, kes süüdlane selles, et ta omavoliliselt tegevusega liitlas- või erapooletu riigi vastu rikkus selle riigiga sõlmitud lepingut, karistatakse: vangimajaga mitte üle kuue aasta.

§ 201. Ülemat, kes süüdlane selles, et ta omavoliliselt alustas sõjalist tegevust liitlas- või erapooletu riigi vastu või saanud teatise rahu või vaherahu sõlmimisest vaenlasega, omavoliliselt jätkas või uuendas sõjalist tegevust tema vastu, kui see ei olenenud vaenlase tegevusest, karistatakse:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

§ 202. Süüdlast selles, et ta vaenlase parlamentääri löi või parlamentääri suhtes saatis korda muu vägivaldte, mis rikkus kehapuutumatus, parlamentääri teotas isikliku haavamise või teda põhjuseta kinni pidas, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

§ 203. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta ei lõpetanud lipu allalasknud vaenlase laeva tulistamist, kui tule jätkamine ei olnud põhjustatud vaenlase tegevusega või olukorraga, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

§ 204. Ülemat mereväes, kes süüdlane selles, et ta hävitas või uputas priisilaeva, rikkudes selleks ettenähtud reegleid, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kolme aasta.

§ 205. Ülemat mereväes, kes süüdlane priisilaevalt võetud asjade või laadungi omastamises, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Katse on karistatav.

§ 206. Ülemat mereväes, kes süüdlane ettenähtud korra rikkumises vaenlase laevade kinnipidamise ja valdamisele võtmise kohta, karistatakse:

distsiplinaarkaristusega või arestiga garnisoni arestimajas mitte üle kuue kuu.

§ 207. Süüdlast selles, et ta sellekohase volituseta kandis Punase Risti märki või käskis kanda Punase Risti märki isikul, kel ei olnud selleks õigust Genfi konventsiooni põhjal, karistatakse:

sõjaväelise vangistusega mitte üle ühe aasta.

Sama karistuse alla langeb:

- 1) süüdlane, selles, et ta paigutas või käskis paigutada Punase Risti lipu asutisele, mis ei kuulu Genfi konventsiooni kaitse alla;
- 2) ülem mereväes, kes värvis laeva või paadi hospitalilaevana valgeks roheline või punase vöödiga ja saatis välja selliselt värvitud laeva sõjalise tegevuse ajal mõnesuguse teise sihiga kui haavatute, haigete ja hukkuvate abistamiseks.

Katse on karistatav.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 208. Süüdlast selles, et ta teostas sõjalist tegevust isiku või asutise vastu, kes süüdlase teades olid Punase Risti kaitse all, karistatakse: vangimajaga mitte üle kolme aasta.

§ 209. Kaubalaeva juhti, kelle juhtimisel olev laev sõitis sõjalaeva kaitse all ja kes süüdlane selles, et ta ei täitnud konvoi ülema poolt antud juhtnõore või sõidu kohta antud käsku või konvoiülema loata lahkus konvoist, karistatakse:

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

§ 210. Sõjavangi, kes süüdlane selles, et ta tahtlikult toimis sõjaväe või sõjalaevastiku julgeoleku kahjuks või tegutses vaenlase abistamise või toetamise sihiga, karistatakse:

surmanuhtlusega.

Sama karistuse alla langevad ka vaenlase salakuulajad.

(RT 1937, 15, 116 III.)

11. peatükk.

Süüteod riigikorra ja julgeoleku vastu.

§ 211. Süüdlasele selles, et ta sõjaajal või kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kaitseseisukorra maksvuse ajal saatis korda süüteo, mis on nähtud ette Kriminaalseadustiku § 74—79, 80—97 ja 110—121, kõrgendatakse neis paragrahves ettenähtud karistust järgmiselt:

kui Kriminaalseadustikus on nähtud ette tähtajata sunnitöö, siis määratakse surmanuhtlus;

teistel juhtudel kõrgendatakse karistust Kriminaalseadustiku § 65 teise lõike punktides 2—5 tähendatud alustel.

§ 212. Süüdlast selles, et ta sõja ajal või kaitseseisukorda kuulutatud piirkonnas kaitseseisukorra kehtimise ajal:

- 1) tahtlikult tekitas takistusi riigikaitse teostamisele, relvastatud jõudude tegevusele, riigikaitse huvides teostatavaile või üldtarvilikkudele vedudele, liiklemisele või sidepidamisele või relvastatud jõudude või rahva varustamisele ning riigikaitseks või üldtarviduseks vajalikkude tagavarade soetamisele;
- 2) tahtlikult tegi kõlbmatuks või hävitas relvastatud jõududele või muudele riigikaitse teostamiseks rakendatud organisatsioonidele või politseivõimudele kuuluvaid või neile soetatavaid võitlusvahendeid, kaitseabinõusid või muid varasid või riigikaitseks ja üldtarviduseks vajalikkude ainete, abinõude või muid tagavarasid;

- 3) tahtlikult hävitas või oluliselt rikkus ühenduste pidamiseks kasutatavaid riiklikke, omavalitsuslikke, riigikaitse teostamisele rakendatud organisatsioonide ja ettevõtete või üldtarvitusel olevaid sidevahendeid;
- 4) tahtlikult hävitas või oluliselt rikkus sisevee-, raud- ja maanteid, sadamaid, lennuvälju, nende päraldisi või ehitus- või parandusmaterjale, samuti ka riigi, omavalitsuste, riigikaitse teostamisele rakendatud organisatsioonide või ettevõtete või üldtarvitusel olevaid veo- ja liiklemisvahendeid ning nende hädaohutuks liiklemiseks ülesseatud hoiatus- või muid märke;
- 5) tahtlikult hävitas või oluliselt rikkus gaasi- või elektriseadiseid, veevärke või üldtarvitusel olevaid kaevusid või muid veesaamise kohti, samuti ka riigikaitseks vajalikke tööstusettevõtteid või nende sisseadeid, ladusid või muid riigikaitsega seoses olevaid ehitisi;
- 6) sõjariistus või varustatult elu ohustada võiva kallaletungi abinõuga tungis kallale sõjaväe, Sõjaministeeriumi, piirivalve, kaitseliidu või politsei tunnimehele või vahtkonnale, samuti ka sõjaväe-, Sõjaministeeriumi, piirivalve-, kaitseliidu- või politseivõimudele või muudele ametiisikutele nende ametikohuste täitmise ajal või ametikohuste täitmise tõttu;
- 7) sõjariistus või varustatult elu ohustada võiva kallaletungi abinõuga hakkas vastu sõjaväe-, Sõjaministeeriumi, piirivalve-, kaitseliidu- või politseivahtkonnale või sõjaväe-, Sõjaministeeriumi, piirivalve-, kaitseliidu- või politseivõimudele;
- 8) kahjutegemise eesmärgil levitas või soodustas haigusi tekitavate bakterite või mürgiste ainete levitamist — karistatakse:
tähtajata sunnitööga.

Kui aga seesuguste süütegude tagajärjel tekkis oluline kahju riigikaitse-tegevusele või relvastatud jõudude või kodanikkude varustamisele või liiklemisele või kui nende tagajärjeks oli varade rikkumine süütamisega, lõhkeainete tarvitamisega või uputusega, samuti kui p. 6, 7 või 8 tähendatud süütegude tagajärjeks oli tapmine, tapmiskatse, raske või üliraske kehavigastuse või haiguse tekkimine, siis karistatakse süüdlast:

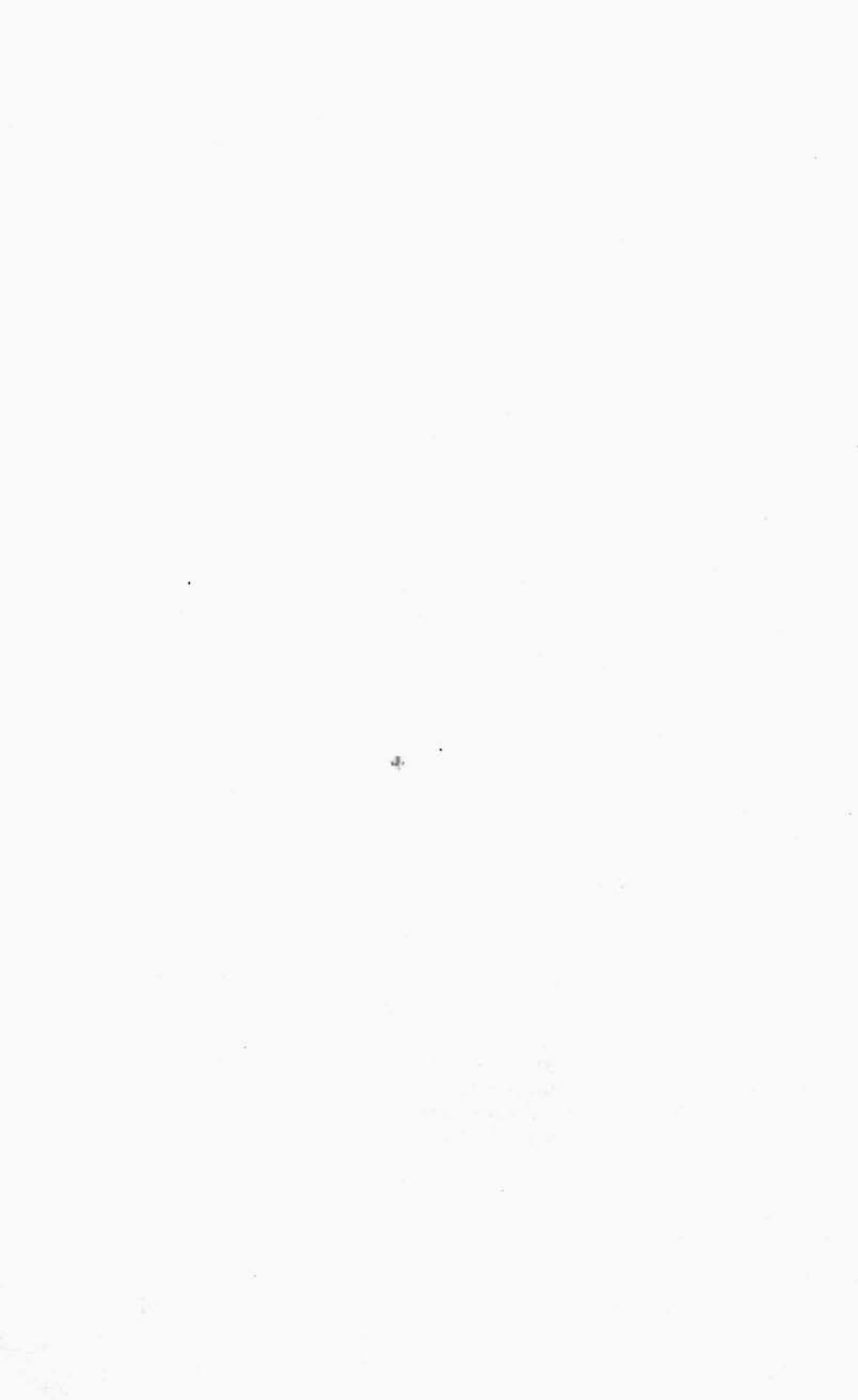
surmanuhtlusega.

RT 1938, 40, 365 II.

§ 213. Süüdlast sõjaajal või kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kaitseseisukorra maksvuse ajal Kriminaalseadustiku § 420, 421, 422, § 485 p. 2, § 528, 529 ja 555 ettenähtud süütegude kordasaatmises, karistatakse:
surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

§ 214. Paragrahves 211—213 tähendatud alustel määratakse sõjaväekohtute poolt karistusi ka tegelikku sõjaväeteenistusse mittekuuluvaile isikuile, kes süüdlased neis paragrahves ettenähtud süütegude kordasaatmises kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kaitseseisukorra maksvuse ajal.

(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 38, 347 § 4.)

4. JAGU
SÕJAKOHTUPIDAMISE SEADUSED

Nr. 1.

SÕJAVÄEKOHTUTE SEADUSTIK.

RT 1938, 38, 346.

1. osa.

Sõjaväekohtute korraldus.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Sõjaväekohtu võimu teostavad: diviisikohtud, Sõjaväe Kõrgem Kohus ja Riigikohus. Kõik sõjaväekohtud on kollegiaalasutised.

§ 2. Diviisikohtud, Sõjaväe Kõrgem Kohus ja käesolevas seadustikus ettenähtud juhtumel Riigikohus arutavad süüteasju sisuliselt. Riigikohus kassatsioonikohtuna asju sisuliselt ei aruta, vaid valvab seaduste täpse ja ühtlase täitmise järele sõjaväekohtute poolt.

§ 3. Käesolevas seadustikus ettenähtud juhtumel toimetavad eeluurimist sõjaväekohtu-uurijad.

§ 4. Prokuratuuri ülesandeid teostavad sõjaväekohtutes sõjaväeprokurör ja tema abid.

§ 5. Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ning diviisikohtu esimeeste kohta kehtivad kõik ohvitseride kohta kehtivad õigusnormid, välja arvatud käesolevas seadustikus ettenähtud erandid.

§ 6. Käesolevas seadustikus loetakse sõjaväelasteks kodanikud, kes Sõjaväeteenistuse seadusega on loetud tegelikus sõjaväeteenistuses olevaiks, välja arvatud kaitseliidus kindla kuupalgata ametikohtadel teenivad sõjaväelased.

Mittesõjaväelasteks loetakse kõik Sõjaväeteenistuse seaduse järgi tegelikus sõjaväeteenistuses mitteolevad kodanikud, samuti kaitseliidus kindla kuupalgata ametikohtadel teenivad sõjaväelased.

2. peatükk.

Diviisikohtud.

§ 7. Diviisikohtud asutatakse diviiside ja neile vastavate väekondide juurde.

Ühe diviisi juurde asutatud diviisikohtu alla võib vajaduse korral ühendada ka teisi diviise või teistesse diviisidesse kuuluvaid üksusi ja asutisi või diviiside koosseisu mittekuuluvaid üksusi ja asutisi. Vajaduse korral võib asutada ühe diviisi juurde mitu diviisikohtu.

Diviisikohtude arv ja nimetused määratakse kindlaks koosseisudes.

Üksuste ja asutiste kuuluvuse ühe või teise diviisikohtu alla, samuti diviisikohtude alatised asukohad määrab Sõjaminister.

§ 8. Diviisikohus koosneb esimehest ja kolmest liikmest, kusjuures üks liikmeist määratakse tagavaraliikmeks.

§ 9. Diviisikohtu liikmed määratakse kompanii või vastava riviüksuse ülematest.

Eelmises lõikes tähendatud ohvitseride puudusel määratakse diviisikohtu liikmeiks ka nooremohvitseri, kes on teeninud rivi alal vähemalt neli aastat.

§ 10. Diviisikohtu liikmeiks ei või olla ohvitserid:

- 1) kes on kohtu või eeluurimise all raskete kuritegude või kuritegude pärast;
- 2) kes seadusjõusse astunud kohtuotsusega on mõistetud süüteo eest vangimajja üle ühe aasta või ka alla ühe aasta, kuid ühes õiguste kaotusega, või vangimajast raskemale karistusele, olgugi et nad karistusest on vabanenud armuandmise või aegumise tõttu;
- 3) kes seadusjõusse astunud kohtuotsusega on mõistetud sõjaväelisse vangistusse — kuni Vabariigi Presidendi poolt Sõjaväe kriminaalseadustiku § 26 kolmanda lõike korras tehtud otsuseni, et mõistetud karistus ei ole takistuseks süüdimõistetu kõrgendamisele teenistuses;
- 4) kes on seadusjõusse astunud kohtuotsusega tagandatud ametikohalt või samas korras olnud alandatud reameheks;
- 5) kes on eemaldatud ametikohalt — eemaldamise aja kestel;
- 6) kes on tunnustatud maksujõuetuks võlgnikuks — maksujõuetuse kestel;
- 7) kes on hoolekande all pillamise pärast.

§ 11. Diviisikohtu liikmed määratakse diviisikohtu alatises asukohas kuueks kuuks ja väljasõiduistungite tarvis vajaduse järgi kas kuueks kuuks või istungite kesteks selle diviisi ülema poolt, mille juures diviisikohus on asutatud, neist üksustest ja asutistest, kes kuuluvad selle diviisikohtu alla.

§ 12. Diviisikohtu liikmete määramiseks koostatakse iga diviisikohtu kohta liikmete nimestik selle diviisi staabis, millise diviisi juures diviisikohus on asutatud. Iga diviisikohtu liikmete nimestikku kantakse perekonnanimede järgi tähestiku järjekorras diviisikohtu liikmeks määramise nõuetele vastavad ohvitserid (§ 9 esimene lõige ja § 10), kes teenivad selle diviisikohtu alla kuuluvates üksustes ja asutistes. Neid nimestikke parandatakse ja täiendatakse iga kuue kuu järel uute liikmete määramise eel.

§ 13. Diviisikohtu liikmed määratakse eelmises (12.) paragrahvis tähendatud nimestiku järgi neist üksustest ja asutistest, kes asuvad diviisi-

kohtu istungite asukohas, või kui istungite asukohas on puudus § 9 esimese ja teise lõike nõuetele vastavatest ohvitseridest, siis lähemast garnisonist, selles järjekorras, milles need ohvitserid on kantud nimestikku.

Nimestikus määramise järjekorras olevat ohvitseri võib jätta määramata, kui ohvitser viibib säärase ülesannete täitmisel, kus teda ei ole võimalik asendada teistega.

§ 14. Ametisse astumisel annavad diviisikohtu liikmed Kohtute seadustikus ettenähtud kohtunikuvande.

Diviisikohtu liikmeilt võtab vande diviisikohtu esimees.

Vande andjad kirjutavad alla vandlehele, mis lisandatakse vannutamise kohta koostatud protokollile.

§ 15. Diviisikohtu liikmeid kutsub istungeist osa võtma väeosaülema kaudu ja vabastab istungeist osavõtmisest diviisikohtu esimees.

§ 16. Diviisikohtu liikmed vabastatakse oma alatistest teenistuskohustest ainult ajaks, mis on vajalik kohtuistungitest osavõtmiseks ja sellega seoses olevate kohuste täitmiseks.

§ 17. Tagavaraliige asendab teisi liikmeid nende äraolekul või taandamise korral ja peab kohtulikkude istungite päevadel viibima kohtus, kuid teda ei arvata kohtu koosseisu, välja arvatud asendamise juhtum. Kohtu esimees võib oma äranägemisel tagavaraliiget kohtus viibimise kohusest vabastada.

§ 18. Diviisikohtu liikmed vabastatakse diviisikohtu liikme kohustest selle võimu poolt, kes nad ametisse määranud.

Diviisikohtu vana koosseisu liikmed jäävad kohuste täitmisele uute diviisikohtu-liikmete vannutamiseni.

Diviisikohtu liikmed vabastatakse diviisikohtu liikme kohustest enne § 11 ettenähtud tähtaegu:

- 1) § 10 loendatud juhtumel;
- 2) määramise puhul üldises teenistuskäigu korras säärasele ametikohutadele või ülesannete täitmisele, mis ei võimalda neil ühtaegu täita diviisikohtu liikme kohuseid;
- 3) vabastamisel tegelikust sõjaväeteenistusest.

§ 19. Diviisikohtu esimehe puudumisel, äraolekul või taandamisel täidab ajutiselt tema kohuseid Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldava istungi määramisel teine diviisikohtu esimees või sõjaväekohtu-uuriija.

§ 20. Diviisikohtu esimehe ametit võib ühendada sõjaväekohtu-uuriija ametiga.

§ 21. Diviisikohtu esimeest võib diviisikohtu esimehe ametikohustest vabal ajal Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldava istungi määrusega määrata vajaduse korral abiks sõjaväekohtu-uurijate juurde eeluurimiste toimetamiseks sõjaväekohtu-uuriija õigustega neis asjus, mis sõjaväekohtu-uuriija diviisikohtu esimehe kätte annab.

3. peatükk.

Sõjaväe Kõrgem Kohus.

§ 22. Sõjaväe Kõrgem Kohus kuulub Sõjaministeeriumi koosseisu.

§ 23. Sõjaväe Kõrgem Kohus koosneb: esimehest ning alatistest ja ajutistest liikmetest. Alatiste liikmete arv määratakse koosseisudes.

§ 24. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe äraolekul täidab tema kohuseid vanem alaline liige. Kohtu esimehe taandamise korral astub tema asemele alaline liige.

§ 25. Ajutised liikmed määratakse tegelikus sõjaväeteenistuses olevatest ohvitseridest § 29 tähendatud nimestikkude järgi: kaks liiget — nooremohvitseridest ja kolm liiget — vanemohvitseridest, viimastest üks tagavara-liikmena.

§ 26. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutisteks liikmeteks võivad olla:

- 1) vanemohvitserid, kes teenivad kompanii- või üksiku kompaniülema või bataljoniülema või väeosajõe abi või neile vastaval riviametikohadel, samuti need vanemohvitserid, kes viimase viie aasta ajavahemikul on olnud mõnel eeltähendatud riviametikohal, olgugi et nad määramise ajal teenivad mitte riviametikohadel, vaid mõnele eeltähendatud riviametikohale vastaval ametiastmel;
- 2) nooremohvitserid, kes on kompanii või vastava riviüksuse ülemad ja on teeninud sellel ametikohal vähemalt kaks aastat ja rivi alal vähemalt neli aastat.

§ 27. Ajutisteks liikmeteks ei või olla § 10 tähendatud ohvitserid.

§ 28. Ajutised liikmed määrab ametisse Sõjaminister Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ettepanekul: Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatises asukohas peetavate istungite tarvis kuueks kuuks ja väljasõiduistungite tarvis kuueks kuuks või istungite kesteks.

Ajutiste liikmete määramine avaldatakse Sõjaministri käskkirjas.

§ 29. Ajutiste liikmete nimestikud koostatakse Sõjavägede Staabis igal aastal. Nimestikkudesse võetakse kõik § 26 ja 27 nõuetele vastavad ohvitserid, välja arvatud need, kes teenivad Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, Sõjaväe Prokuratuuris ja Sõjaministeeriumi Juriskonsultuuris.

Nimestikud koostatakse tähestiku järjekorras perekonnanimede järgi eraldi vanemohvitseride ja nooremohvitseride kohta.

Koostatud nimestikud saadab Sõjavägede Staap Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele Sõjaministri poolt määratud tähtajaks.

§ 30. Ajutised liikmed määratakse väeosadest ja asutistest, kes asuvad Sõjaväe Kõrgema Kohtu istungite asukohas või lähemas garnisonis, nimestikkude järgi selles järjekorras, milles nad on sinna sisse kantud. Nimestiku järjekorrast kinnipidamise tingimus ei ole siduv Sõjaministrile, kui järjekorras seisvad ohvitserid viibivad säärase ülesannete täitmisel, millest neid teenistuse huvides ei ole võimalik vabastada.

Andmed nimestikkude järjekorras seisvate ohvitseride ajutiseks liikmeks määramise võimaluste kohta kogub Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees Sõjavägede Staabi kaudu enne § 28 tähendatud ettepaneku tegemist.

§ 31. Tagavara-liikmeks määratud ajutine liige asendab teisi ajutisi liikmeid nende äraolekul või taandamise juhtumil ja peab kohtulikkude istungite päevadel viibima kohtus, kuid teda ei arvata kohtu koosseisu, välja arvatud asendamisjuhtum. Kohtu eesistuja võib omal äranägemisel tagavara-liiget kohtus viibimise kohusest vabastada.

§ 32. Ajutised liikmed vabastatakse oma alatistest teenistuskohustest ainult ajaks, mis on vajalik kohtuistungitest osavõtmiseks ja sellega seoses olevate kohuste täitmiseks.

§ 33. Ajutisi liikmeid kutsub istungeist osa võtma väeosaülema kaudu ja vabastab istungeist osavõtmisest Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees.

§ 34. Ajutised liikmed vabastatakse ajutiste liikmete kohustest selle võimu poolt, kes neid ametisse määrab.

Ajutised liikmed vabastatakse ajutise liikme kohustest enne § 28 tähendatud tähtaega:

- 1) paragrahvis 10 loetletud juhtumil;
- 2) määramisel üldises teenistuskäigukorras sääraسته ametikohtadele või ülesannete täitmisele, mis ei võimalda neil ühtaegu täita Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutise liikme kohuseid;
- 3) vabastamisel tegelikust sõjaväeteenistusest.

§ 35. Ohvitseri, kes on olnud Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiseks liikmeks kuus kuud, võib uuesti määrata ajutiseks liikmeks mitte varem kui kuue kuu möödumisel arvates tähendatud ametist vabastamise kuupäevast.

§ 36. Kohtu ajutised liikmed jäävad kohuste täitmisele kuni uute ajutiste liikmete vannutamiseni.

§ 37. Ametisse astumisel annab iga ajutine liige Kohtute seadustikus ettenähtud kohtunikuvande.

Vande võtab eesistuja sõjaväeprokuröri ja kohtu sekretäri juuresolekul; vande andjad kirjutavad alla vandelehele, mis lisandatakse selle istungi kohta koostatud protokollile.

§ 38. Kindralite poolt tegelikus sõjaväeteenistuses kordasaadatud süütegude arutamiseks määrab Sõjaminister kolm ajutist liiget, neist ühe tagavara-liikmena, kindralitest § 40 tähendatud nimestiku järgi. Asja esimesel arutamisel on kohtueesistujaks Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees.

§ 39. Väeosaülemate või nendega võrdsetel või kõrgematel ametikohtadel teenivate sõjaväelaste süütegude arutamiseks määrab Sõjaminister kolm ajutist liiget, neist ühe tagavara-liikmena, kindralitest või kohtualuse ametiastmele vastaval või kõrgemal ametiastmel teenivatest vanemohvitseridest § 40 tähendatud nimestiku järgi, kusjuures need ajutised liikmed ei või olla nooremad kohtualustest. Asja esimesel arutamisel on kohtueesistujaks Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees.

§ 40. Paragrahvides 38 ja 39 tähendatud Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete, eraldi kindralite ja eraldi vanemohvitseride, kohta koostatatakse igal aastal Sõjavägede Staabis nimestik, kuhu perekonnanimede järgi tähestiku järjekorras kantakse kõik § 10 nõuetele vastavad kindralid ja rügemendiuülemad või suuremate õigustega vanemohvitserid, välja arvatud sanitaar- ja veterinaarohvitserid ning ohvitserid, kes teenivad Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, Sõjaväe Prokuratuuris ja Sõjaministeeriumi Juriskonsultuuris. Need nimestikud saadab Sõjavägede Staap Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele Sõjaministri poolt määratud tähtjaks.

Eelmises lõikes tähendatud nimestiku järgi määratakse ajutised liikmed selles järjekorras, milles nad on nimestikku kantud. Nimestiku järjekorrast kinnipidamise tingimus ei ole siduv Sõjaministrile, kui järjekorras seisvad

ohvitserid viibivad säärast ülesannete täitmisel, milledest neid teenistuse huvides ei ole võimalik vabastada.

§ 41. Väeosa ülematest madalamatel ametikohtadel teenivate vanem- ja nooremohvitseride, samuti neile vastavail ametikohtadel teenivate sõjaväe-ametnikkude süütegude arutamisel on Sõjaväe Kõrgema Kohtu abistajateks liikmeteks vanemohvitserid, kusjuures nad ei või olla nooremad kohtualustest.

Kui eelmises lõikes tähendatud kohtualuste süütegude arutamiseks ei peaks leiduma § 26 esimeses punktis tähendatud vanemohvitseride hulgast Sõjaväe Kõrgema Kohtu abistajate liikmeid, kes au- ja ametiastmelt on võrdsed nende kohtualustega või on neist vanemad, siis nende süütegude arutamiseks määratakse abistajad liikmed vanemohvitseridest § 40 tähendatud nimestiku järgi.

§ 42. Mereväe või õhukaitse aladesse puutuvate asjade arutamisel Sõjaväe kriminaalseadustiku § 149, 153—178, 185, 186, 188, 192, 193, 203—206, 209 ja Kriminaalseadustiku § 342, 358—360, 366, 368—370, 372—374, 454—458 järgi määrab Sõjainister vastavast abistajate liikmete nimestikust ühe abistajate liikme vastava ala ohvitseridest, kui säärast Sõjaväe Kõrgema Kohtu harilikus koosseisus ei ole; see liige astub neis asjus aastmes noorima abistajate liikme asemele.

4. peatükk.

Riigikohus.

§ 43. Sõjaväekohtute suhtes on kassatsioonikohtuks Riigikohtu Kriminaalosakond, kes sõjaväekohtu asjus toimib käesolevas seadustikus ettenähtud alustel ja korras.

5. peatükk.

Sõjaväekohtu-uurijad.

§ 44. Sõjaväekohtu-uurijaid määratakse Sõjaväe Kõrgema Kohtu koosseisus ettenähtud arvuks.

Sõjaväekohtu-uurijate jaoskondade piirid ja sõjaväekohtu-uurijate alatise asukoha määrab Sõjainister sõjaväeprokuröri ettepanekul ja avaldab üldiseks teadmiseks oma käskkirjas.

§ 45. Tähtsamate asjade eeluurimise toimetamist võib Sõjainister omal äranägemisel harilikust eeluurimise alluvusest eraldada ja panna mõne teise jaoskonna sõjaväekohtu-uurija peale.

§ 46. Sõjaväekohtu-uurija puudumisel, äraolekul või taandamisel täidab abistajate tema kohuseid mõne teise jaoskonna sõjaväekohtu-uurija või diviisikohtu esimees või Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitser Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldava istungi määramisel.

Viivitust mittekanntavail juhtumel võib ka Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees kokkuleppel sõjaväeprokuröri määrata Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri abistajate täitma sõjaväekohtu-uurija kohuseid.

§ 47. Sõjaväekohtu-uurija ametit võib ühendada diviisikohtu esimehe ametiga.

6. peatükk.

Sõjaväe Prokuratuur.

§ 48. Sõjaväe Prokuratuuri esindajad on sõjaväeprokurör ja tema abid, kellede arv määratakse koosseisuga.

§ 49. Sõjaväeprokurör allub vahenditult Sõjaministrile. Sõjaväe Prokuratuur asub Sõjaväe Kõrgema Kohtu juures.

§ 50. Arutamisel olevate asjade kohta arvamusi avaldades toimivad Sõjaväe Prokuratuuri esindajad ainult kehtivate seaduste ja oma veendumuse alusel.

§ 51. Riigikohtu või Sõjaväe Kõrgema Kohtu toimetuses olevas igas asjas võib sõjaväeprokurör igal ajal astuda oma abi asemele, võttes endale vastutuse selle asja eest.

§ 52. Sõjaväeprokuröri puudumisel või äraolekul täidab ajutiselt tema kohuseid tema abi.

Sõjaväeprokuröri abi puudumisel või äraolekul täidab ajutiselt tema kohuseid sõjaväeprokuröri käsutusse lähetatud Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitser sõjaväeprokuröri määramisel.

§ 53. Sõjaväe Prokuratuuri esindajatele võib peale käesolevas seadustikus ettenähtud ülesannete sellekohaste seaduste ja seadluste alusel panna ka muid ülesandeid.

§ 54. Sõjaväeprokurör hoolitseb, et oleks määratud üksuste või asutiste kuuluvus ühe või teise diviisikohtu alla, peab kirjavahetust selles küsimuses ja esitab Sõjaministrile vastavad kavad.

Sõjaväeprokuröril on õigus välja nõuda läbivaatamiseks diviisikohtu toimikuid pärast otsuse seadusjõusse astumist.

§ 55. Kui kohtuasja otsustamisel ilmneb seaduste puudulikkus ja sõjaväeprokurör peab vajalikuks üles võtta seaduse täiendamise küsimuse, siis kannab ta sellest ette Sõjaministrile.

7. peatükk.

Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserid.

§ 56. Sõjaväe Kõrgemal Kohtul on koosseisus kindlaksmääratud arv käsundusohvitseri, kes alluvad vahenditult Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele.

Käsundusohvitserid liigitatakse vanemateks ja nooremateks.

§ 57. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri ametikohale nooremaks käsundusohvitseriks võib määrata ohvitseri, kes on lõpetanud ülikooli õigusteaduskonna ja on teeninud ohvitserina riviala ametikohtadel vähemalt neli aastat ning kelle kahe viimase aasta atestatsiooni üldkokkuvõtte on vähemalt hea, kusjuures nende kahe viimase aasta atestatsioon õiglustunde alal peab olema vähemalt hea.

§ 58. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri ametikohale vanemaks käsundusohvitseriks võib määrata ohvitseri, kes sel ametikohal on teeni-

nud Sõjaväe Kõrgema Kohtu noorema käsundusohvitserina Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, diviisikohtus, sõjaväekohtu-uurijate juures või Sõjaväe Prokuratuuris vähemalt kaks aastat, omab vähemalt üheaastast staaži Sõjaministeeriumi Juriskonsultuuri töö alal, on vähemalt kahe aasta jooksul juhtinud kompaniid, sellele vastavat või suuremat riviüksust ning kelle kahe viimase aasta atestatsiooni üldkokkuvõtte on vähemalt hea, kusjuures nende kahe viimase aasta atestatsioon õiglustunde alal peab olema vähemalt hea.

Kui Sõjaväe Kõrgema Kohtu noorem käsundusohvitser eelmises lõikes ettenähtud rivistaaži ei oma, lähetatakse ta selle omandamiseks vastavasse riviüksusse.

§ 59. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees võib kokkuleppel vastavalt sõjaväeprokuroriga või Sõjaministeeriumi juriskonsuldiga määrata Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri sõjaväekohtu-uurijate juurde või lähetada neid Sõjaväe Prokuratuuri või Sõjaministeeriumi Juriskonsultuuri.

§ 60. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees käesolevas seadustikus ettenähtud juhtumel kohtualustele kaitsjateks määrata.

§ 61. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees sõjaväekohtu-uurija ettepanekul lähetada sõjaväekohtu-uurijate juurde eeluurimiste toimetamiseks sõjaväekohtu-uurija õigustega neis asjus, mis sõjaväekohtu-uurija lähetatu kätte annab.

Samuti võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees vajaduse korral panna Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseride peale Sõjaväe Kõrgema Kohtu sekretäri ajutise kohustatäitmise.

§ 61¹. Sõjaväe Kõrgema Kohtu juurde kohtualaste kogemuste omandamiseks lähetatud ohvitseridel loetakse teenistus Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, diviisikohtus, sõjaväekohtu-uurija juures ja Sõjaväe Prokuratuuris võrdseks Sõjaväe Kõrgema Kohtu noorema käsundusohvitseri teenistusega. Samuti arvestatakse Sõjaväe Kõrgema Kohtu noorema käsundusohvitseri teenistusega võrdseks endise Sõjaringkonnakohtu juurde kohtualaste kogemuste omandamiseks lähetatud ohvitseride teenistus.

RT 1940, 34, 265.

8. peatükk.

Sõjaväekohtuasutiste kantseleid.

§ 62. Sõjaväekohtu-uurijal on oma kantselei.

§ 63. Diviisikohtul võib olla oma kantselei.

Kui diviisikohtu koosseisudes ei ole ette nähtud oma iseseisvat kantseleid, siis diviisikohtu kantseleiline kirjatöötus pannakse vastava diviisi ülema määramisel diviisikohtu alatises asukohas asuva mõne selle diviisi väeosa või asutise kantselei peale.

Kui diviisikohtu alatine asukoht on Sõjaväe Kõrgema Kohtu või sõjaväekohtu-uurija asukohas, siis võib diviisikohtu kantseleilise kirjatöötuse Sõjaministri otsusel panna ka kas Sõjaväe Kõrgema Kohtu või sõjaväekohtu-uurija kantselei peale.

§ 64. Sõjaväe Kõrgemal Kohtul ja Sõjaväe Prokuratuuril mõlemal on oma eri kantselei, mis koosneb sekretärist ja abijõududest.

§ 65. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri kantseleide juures on arhiivid, mis on nende asutiste sekretäride korraldamisel ja valve all.

§ 66. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja diviisikohtu väljasõiduistungite kirja-toimetamiseks lähetab kohalik kõrgem sõjaväeülem võimaluse järgi väljasõiduistungi eesistuja korraldusse viimase nõudmisel vajalikul arvul kirjutajaid ja abijõude kohalikkude väeosade või asutiste koosseisust.

9. peatükk.

Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ametikohtadele määramine.

§ 67. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija, diviisikohtu esimehe ja Sõjaväe Kõrgema Kohtu sekretäri, sõjaväeprokuröri, tema abi ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri ametikohtadele võib määrata ohvitseri, kes:

- 1) on Eesti Vabariigi kodanikud;
- 2) on lõpetanud ülikooli õigusteaduskonna kursuse;
- 3) on atesteeritud vähemalt heaks kolme viimase aasta jooksul.

§ 68. Eelmises (67.) paragrahvis tähendatud ametikohtadele ei või määrata ohvitseri:

- 1) kes on kohtu või eeluurimise all või kes seadusjõusse astunud kohtuotsusega on mõistetud süüteo eest vangimajja või sõjaväelisse vangistusse või kellele on mõistetud vangimaja asendav või raskem karistus, olgugi et nad on vabanenud karistusest armuandmise või aegumise tõttu;
- 2) kes on seadusjõusse astunud kohtuotsusega tagandatud ametikohalt või samas korras olnud alandatud reameheks;
- 3) kes on eemaldatud ametikohalt — eemaldamise aja kestel;
- 4) kes on tunnustatud maksujõuetuks võlgnikuks — maksujõuetuse kestel;
- 5) kes on hoolekande all pillamise pärast.

§ 69. Sõjaväe Kõrgema Kohtu järgmistele ametikohtadele võib määrata:

- 1) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ametikohale — Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatist liiget, sõjaväeprokuröri, sõjaväeprokuröri abi või Sõjaministeeriumi juriskonsulti;
- 2) Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatise liikme ametikohale — sõjaväekohtu-uuriijat, diviisikohtu esimeest, Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri, Sõjaväe Kõrgema Kohtu vanemat käsundusohvitseri, Sõjaministeeriumi juriskonsuldi abi või Sõjaministeeriumi Nõukogu kodifikaatorit, kusjuures Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri võib määrata alatise liikme ametikohale, kui ta Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri sekretärina või Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserina või neil ametikohtadel kokku on teeninud vähemalt kolm aastat;

- 3) sõjaväekohtu-uuriija või diviisikohtu esimehe ametikohale — Sõjaväe Kõrgema Kohtu sekretäri, Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri, Sõjaväe Kõrgema Kohtu vanemat käsundusohvitseri, Sõjamineisteriumi Nõukogu kodifikaatori abi või Sõjamineisteriumi Juriskonsultuuri sekretäri või käsundusohvitseri.

Punktides 1 ja 2 tähendatud ametikohtadele võib määrata neis punktides nimetatud, kuid Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri koosseisu mittekuuluvaid ohvitseri, kui nad on vähemalt ühe aasta ohvitserina teeninud Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri koosseisu kuuluvana või neisse lähetatuna, kusjuures Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri, Sõjamineisteriumi juriskonsuldi või tema abi ja Sõjamineisteriumi Nõukogu kodifikaatori ametikohtadel kokku nad peavad olema teeninud vähemalt kolm aastat.

Punktis 3 tähendatud ametikohtadele võib määrata selles punktis nimetatud, kuid Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri koosseisu mittekuuluvaid ohvitseri, kui nad on vähemalt ühe aasta ohvitserina teeninud Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri koosseisu kuuluvana või sinna lähetatuna, kusjuures Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri, Sõjamineisteriumi Nõukogu kodifikaatori abi, Sõjamineisteriumi Juriskonsultuuri sekretäri ja käsundusohvitseri ametikohtadel kokku nad peavad olema teeninud vähemalt kaks aastat.

§ 70. Kui Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe või alatise liikme vabanevad ametikohale määramiseks ei avaldanud nõusolekut ohvitserid, keda § 69 järgi võib määrata eeltähendatud vabanenud ametikohale, või kui Vabariigi President ei määra neid ohvitseri vabanenud ametikohale, siis võib tähendatud ametikohtadele määrata ka § 67 nõuetele vastavaid ohvitseri, kes on teeninud Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserina juriidilisel alal vähemalt viis aastat või on olnud viis aastat sõjaväeteenistuses säärasel ametikohal, mis võimaldas omandada teadmisi ja vilumust kohtu alal, ning on seejuures teeninud ohvitserina vähemalt neli aastat riviala ametikohtadel.

Kui § 69 p. 3 tähendatud ohvitserid ei avaldanud nõusolekut sõjaväekohtu-uuriija või diviisikohtu esimehe ametikohale määramiseks, või kui Vabariigi President ei määra ametikohale § 69 p. 3 tähendatud ohvitseri, siis võib määrata tähendatud ametikohtadele ka § 67 nõuetele vastavaid ohvitseri, kes on teeninud Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserina juriidilisel alal vähemalt kolm aastat või kes omab vanema kohtuametikandidaadi kutse kohtuametkonnas või on teeninud kolm aastat sõjaväeteenistuses säärasel ametikohal, mis võimaldas omandada teadmisi ja vilumust kohtu alal, ning on seejuures teeninud ohvitserina vähemalt neli aastat riviala ametikohtadel.

§ 71. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija ja diviisikohtu esimehe määrab nimetamise teel ametikohale Vabariigi President, ära kuulanud Sõjainistri arvamuse.

Eelmises lõikes tähendatud igale vabaneritud ametikohale seab Sõjainister üles vähemalt kolm kandidaati ohvitseride hulgast, keda § 69 järgi võib määrata tähendatud ametikohale ja kes on nõusolekut avaldanud tähendatud ametikohale määramiseks. Need kandidaadid Sõjainister esitab oma arvamusega Riigikohtule. Nende hulgast Riigikohus valib välja vähemalt kaks kandidaati ja esitab nad Vabariigi Presidendile Sõjainistri kaudu, kes lisandab nende kandidaatide kohta oma arvamuse. Riigikohtu poolt esitatud kan-

didaatide hulgast Vabariigi President valib välja ühe kandidaadi ja nimetab selle ametikohale.

Kui § 69 vastavatest ohvitseridest ei jätku kolme kandidaadi ülesseadmiseks, siis Sõjaminister nõutavast kolmest kandidaadist puuduva arvu kandidaate võtab ohvitseride hulgast, keda § 70 järgi võib määrata vastavale ametikohale ja kes on avaldanud ka nõusolekut sellele ametikohale määramiseks.

Kui vastavale vabanenud ametikohale määramiseks nõusolekut avaldanud ohvitseride arv on aga alla kolme, siis Sõjaminister esitab Riigikohtule kandidaatidena need nõusolekut avaldanud ohvitserid.

Kui Vabariigi President Riigikohtult esitatud kandidaatide hulgast kedagi ei ole nõus nimetama vastavale vabanenud ametikohale, siis Sõjaminister seab uuesti üles kandidaadid sellele ametikohale nimetamiseks eelmistes lõigetes tähendatud alustel ja korras, kuid selle vahega, et ohvitseri, keda Vabariigi President ei olnud nõus nimetama ametikohale, Sõjaminister ei ole õigusstatud uuesti kandidaatidena üles seadma.

§ 72. Sõjaväeprokuröri ja tema abid määrab ametikohale Vabariigi President Sõjaministri ettepanekul.

§ 73. Sõjaväe Kõrgema Kohtu sekretäri ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri määrab ametikohale Sõjaminister: Sõjaväe Kõrgema Kohtu sekretäri — Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ettepanekul, Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri — sõjaväeprokuröri ettepanekul.

§ 74. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserid määrab ametikohale, samuti määrab ka nooremaid käsundusohvitseri vanemateks käsundusohvitserideks Sõjaminister sama kohtu esimehe ettepanekul, millele lisandatakse sõjaväeprokuröri arvamus.

§ 75. Ametisse astumisel annavad Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees, alatine liige, sõjaväekohtu-uurija ja diviisikohtu esimees Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldaval istungil Kohtute seadustikus ettenähtud kohtunikuvande, kui nad nimetatud vannet ei ole andnud eelmisel ametikohal.

10. peatükk.

Sõjaväekohtutes ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ametikohalt vabastamine.

§ 76. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimeest ja alatist liiget, sõjaväekohtu-uurijat ja diviisikohtu esimeest vabastab ametikohalt sama võim, kes neid ametikohale määrab, kusjuures vabastamine nende nõusolekuta toimub järgnevas (77.—86.) paragrahvides ettenähtud alustel ja korras.

Eelmises lõikes nimetatamata ametiisikute vabastamine Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri ametikohtadelt toimub sõjaväelaste või riigiteenijate kohta ettenähtud alustel ja korras sama võimu poolt, kes neid ametikohale määrab.

§ 77. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees, alatine liige, sõjaväekohtu-uurija või diviisikohtu esimees võivad olla ametis ja tegelikus sõjaväeteenistuses kuni kuuekümnepäevase vanuseni.

Kui eelmises lõikes tähendatud isikud on jõudnud käesolevas paragrahvis tähendatud vanusemääraneni, vabastatakse nad ametikohalt Vabariigi Presidendi poolt Sõjaministri ettepanekul.

§ 78. Vabariigi President vabastab ametikohalt Sõjaministri ettepanekul Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija või diviisikohtu esimehe, kes tervislikkudel põhjustel 26 nädalat vahetpidamata või korduvalt 30 nädalat ühe kalendriaasta jooksul teenistuskohuste täitmiselt on ära olnud, välja arvatud teenistuskohuste täitmisel saadud terviserikete või taudi ajal taudilisse haigusse haigestumise tõttu äraolemine.

§ 79. Kui Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees, alatine liige, sõjaväekohtu-uuriija või diviisikohtu esimees Sõjaministri korraldusel toimitud läbivaatusel tunnustatakse sõjaväearstlikus komisjonis kõlbmatuks sõjaväeteenistusse, siis Vabariigi President vabastab ta ametikohalt Sõjaministri ettepanekul.

§ 80. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija ja diviisikohtu esimehe, kui neile on seadusjõusse astunud kohtuotsusega mõistetud säärane karistus, mis on ühenduses ametikohalt tagandamisega, või kui nad on seadusjõusse astunud kohtuotsusega alandatud reameheks või tagandatud ametikohalt, vabastab Vabariigi President ametikohalt Sõjaministri ettepanekul.

§ 81. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija või diviisikohtu esimehe, kes on tunnustatud pillajaks või maksujõuetuks võlgnikuks, vabastab Vabariigi President ametikohalt Sõjaministri ettepanekul.

§ 82. Kui Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees, alatine liige, sõjaväekohtu-uuriija ja diviisikohtu esimees, kes ohvitseride aukohtu otsusega on esitatud vabastamisele tegelikust sõjaväeteenistusest või reameheks alandamisele, mille otsuse Sõjaminister on tunnustanud seaduspäraseks, ei esita tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamise palvet Ohvitseride aukohtute seadluses ettenähtud tähtaja jooksul, siis Sõjaminister esitab aukohtu asja Riigikohtu distsiplinaarkambrile läbivaatamiseks ja otsustamiseks käesoleva (1.) osa 17. peatükis ettenähtud distsiplinaarmenetluse korras.

§ 83. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija või diviisikohtu esimehe, kes Riigikohtu distsiplinaarkambri poolt on distsiplinaarkorras ametikohalt tagandatud, vabastab Vabariigi President ametikohalt Sõjaministri ettepanekul.

§ 84. Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatiste liikmete vabastamise korral ametikohalt koosseisu vähendamise tõttu vabastatakse esijärjekorras ametikohalt see alatine liige, kes on õigustatud saama puhkepensioni. Juhtumil aga, kui keegi neist ei ole õigustatud saama puhkepensioni, vabastatakse ametikohalt teenistusvanuse seadusjõusse noorim alatine liige.

Eelmises lõikes tähendatud järjekorda kohaldatakse ka sõjaväekohtu-uuriijatele ja diviisikohtu esimeestele nende vabastamisel koosseisu vähendamise tõttu.

§ 85. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimeest, alatist liiget, sõjaväekohtu-uuriijat ja diviisikohtu esimeest, kes on antud süüaluse eeluurimise või kohtu alla kuriteos või raskes kuriteos, võib Riigikohtu distsiplinaarkamber kas omal algatusel või Sõjaministri ettepanekul ajutiselt eemaldada ametikohuste täitmisest kuni süüdistuse lõpetamiseni või kuni selles asjas tehtava kriminaalkohtuotsuse seadusjõusse astumiseni. Kui ametikohalt ajutise eemaldamise küsimus tuleb Riigikohtu distsiplinaarkambris arutusele mitte Sõjaministri ettepanekul, siis enne selle küsimuse arutamist kuulab Riigikohtu distsiplinaarkamber ära Sõjaministri arvamuse.

Ärakiri määrusest eelmises lõikes tähendatud isikute süüalustena vastutusele võtmise kohta eeltähendatud süütegudes saadetakse viivitamata Riigikohtu distsiplinaarkambrile ja Sõjaministrile.

§ 86. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimeest, alatist liiget, sõjaväekohtu-uurijat ja diviisikohtu esimeest, kes on seadusjõusse astunud kohtuotsusega mõistetud süüdi säärases mitteteenistusalases süüteos, mille eest mõistetud karistus ei ole § 80 järgi ühenduses ametikohalt vabastamisega, võib Riigikohtu distsiplinaarkamber Sõjaministri ettepanekul tagandada ametikohalt pärast süüdimõistetult seletuse nõudmist.

Eelmise lõike korras ametikohalt tagandatud isikuid vabastab Vabariigi President ametikohalt Sõjaministri ettepanekul.

11. peatükk.

Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, diviisikohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride õigused.

§ 87. Sõjaväe Kõrgema Kohtu; diviisikohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri ohvitseride ametikohtade astmed vastavad järgmiste ametikohtade astmetele:

- 1) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja sõjaväeprokuröri ametikoha aste — diviisiülema ametikoha astmele;
- 2) Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatise liikme ja sõjaväeprokuröri abi ametikoha aste — sõjaväeringkonnaülema ametikoha astmele;
- 3) sõjaväekohtu-uurija ja diviisikohtu esimehe ametikoha aste — üksiku pataljoni ülema ametikoha astmele;
- 4) Sõjaväe Kõrgema Kohtu sekretäri, Sõjaväe Prokuratuuri sekretäri, samuti Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri ametikoha aste, kui sel ametikohal teenib vanem käsundusohvitser — üksiku kompanii ülema ametikoha astmele;
- 5) Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri ametikoha aste, kui sel ametikohal teenib noorem käsundusohvitser — kompaniiülema ametikoha astmele.

Eelmises lõikes tähendatud ohvitserid omavad distsiplinaarvõimu ja teenistuse alal kõiki neid õigusi, mis seadustes ja seadlustes on ette nähtud nende ametiastmele vastavatel ametikohtadel teenivatele ametiisikutele.

§ 88. Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatine liige omab tähendatud kohtu väljasõiduistungis eesistujana väljasõiduistungite aja kestel kohtu koosseisu suhtes ning asjaajamise ja sisekorra alal kõiki Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele ettenähtud õigusi.

§ 89. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ei kuulu atesteerimisele. Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatist liiget, sõjaväekohtu-uurijat ja diviisikohtu esimeest atesteeritakse ainult sõjaväelise kasvatus ja distsipliini, seltskondliku kasvatus, alluvate hindamisel avalduva õiglustunde, riigivaradega käitlemise, karskuse ja tervisliku seisukorra suhtes. Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatist liiget ja sõjaväekohtu-uurijat atesteerib Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees, diviisikohtu esimeest — vastava diviisi ülem. Atestatsioonid kinnitab Sõjaminister. Vääristust nende kohta ei koostata.

§ 90. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ja alatine liige, sõjaväekohtu-uuriija ja diviisikohtu esimees ei või olla Ohvitseride aukohtu seadluses ettenähtud aukohtu liikmeiks.

§ 91. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimeest, alatist liiget, sõjaväekohtu-uurijat või diviisikohtu esimeest võib määrata ainult säärastesse komisjonidesse ja neile võib panna ainult sääraseid kõrvalülesandeid, mis on seoses õigusnormide väljatöötamisega või läbivaatamisega.

§ 92. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehel, alatisel liikmel, sõjaväekohtu-uurijal, diviisikohtu esimehel ning sõjaväeprokurööril ja tema abil on keelatud poliitilisest tegevusest ja poliitilistest ühingutest osavõtt samal määral nagu kõigil teistel tegelikus sõjaväeteenistuses olevatel ohvitseridel; peale selle nad ei või:

- 1) olla riigi või omavalitsuste esinduskogude valitud liikmeiks;
- 2) pidada riigi-, sõjaväe- või omavalitsusteenistuses muud ametit, välja arvatud õpetaja-amet õppeasutistes, millist ametit nad võivad pidada ainult Sõjainistri loal;
- 3) olla eestkostjaks või hooldajaks isikute või varade üle, välja arvatud sugulased esimesel viiel astmel ja hõimlased esimesel kolmel astmel ning nende varad;
- 4) olla maksujõuetu vannutatud hooldajaks;
- 5) olla konkursivalitsuse liikmeks;
- 6) isiklikult juhtida ärilist ettevõtet kaubanduse või tööstuse alal või olla tegevad neis ettevõtteis;
- 7) olla asutajaiks ega juhatuse liikmeiks aktsiaseltsides ja osuühinguis.

§ 93. Sõjaväe Kõrgemast Kohtust või Sõjaväe Prokuratuurist kodanliku kohtuametkonda teenistusse või advokatuuri üleminekul loetakse Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri sekretärina või Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserina teeninud ohvitserid omanuks vanema kohtuametikandidaadi õigused sellest ajast, mil neil on täitunud kolmeaastane teenistus nimetatud ametikohtadel.

§ 94. Koosseisu vähendamise tõttu ametikohalt vabastatud Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees, alatine liige, sõjaväekohtu-uuriija ja diviisikohtu esimees omavad õigust saada määratud vabale ametikohale kodanlikus kohtuametkonnas samadel alustel ja korras, nagu see vastavalt on ette nähtud ametikoha kaotamise tõttu kodanlikus kohtuametkonnas ametikohalt vabastatud kohtuniku ja kohtu-uuriija kohta.

12. peatükk.

Sõjaväekohtute ja Sõjaväe Prokuratuuri ametiisikute läbikäimine omavahel ja teiste asutistega.

§ 95. Sõjaväekohtud ja sõjaväekohtu-uurijad käivad omavahel ning muude ametiasutistega ja ametiisikutega läbi vahenditult, välja arvatud järgmistes paragrahvides ettenähtud erandid.

§ 96. Sõjainisteeriumi ja sõjaväe ametiisikud käivad Sõjaväe Kõrgema Kohtuga läbi viimase esimehe kaudu, sõjaväeprokuröoriga või sõjaväekohtu-uurijatega aga vahenditult.

§ 97. Sõjaväeprokurör käib Riigikohtuga sõjaväekohtu asjades ja sõjaväekohtutega läbi vahenditult, muude kohtutega — viimaste juures olevate prokuröride kaudu, muude ametiasutistega ja ametiisikutega aga — vahenditult.

§ 98. Sõjaväe Kõrgema Kohtu, diviisikohtute ja Sõjaväe Prokuratuuri ametiisikute läbikäimine välisriikide kohtutega ja asutistega toimub Sõjainistri kaudu läbi Välisministeeriumi.

§ 99. Kirjavahetuse, mis kuulub saatmisele välisriikide kohtutele ja asutistele, esitavad sõjaväekohtu-uurijad sõjaväeprokurörile.

§ 100. Sõjaväekohtu-uurijad ja diviisikohtud käivad kirjavahetuses läbi Riigikohtuga, Sõjaväe Kõrgema Kohtuga, Kohtukojaga, ringkonnakohtutega, Sõjainistriga ja Sõjavägede Juhatajaga ning diviisikohtud veel selle diviisi ülemaga, mille juures asub diviisikohus — nagu alluvad ülematega, omavahel ja kõigi muude asutistega ja ametiisikutega — nagu võrdsetega.

§ 101. Sõjaväe Kõrgem Kohus käib kirjavahetuses läbi Riigikohtuga, Sõjainistriga ja Sõjavägede Juhatajaga nagu alluv ülematega, kõigi muude asutistega ja ametiisikutega — nagu võrdsetega.

§ 102. Sõjaväeprokurör pöördub sõjaväekohtute ja sõjaväekohtu-uurijate poole ettepanekutega.

§ 103. Riigikohus käib kirjavahetuses läbi Sõjaväe Kõrgema Kohtuga, sõjaväekohtu-uurijatega ja diviisikohtutega nagu ülem alluvatega.

§ 104. Eelmistes (95.—103.) paragrahvides nimetamata jäänud juhtumel Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri ametiisikute läbikäimine omavahel ja muude asutistega või ametiisikutega toimub üldises asjaajamiskorras.

§ 105. Asutised ja isikud, kes pole saanud õigel ajal teateid kohtu- või eeluurimisasjades nende seaduslikkude nõudmiste täitmisest, teatavad sellest sõjaväeprokurörile.

13. peatükk.

Sõjaväe Kõrgema Kohtu vakantaeg ning puhkused Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris.

§ 106. Igal aastal määrab Sõjaväe Kõrgem Kohus oma korraldaval istungil Sõjaväe Kõrgemale Kohtule kuni kolmekuuse vakantaja, harilikult suvekuudel. Vakantajal kohus jätkab tegevust, arutades vaid asju, mis nõuavad kiiret lahendamist. Väljasõiduistungeid vakantajal kas ei määrata üldse või määratakse võimalikult vähem.

§ 107. Vakantaega kasutavad Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ja alatised liikmed korralise puhkusena. Vakantaja puhkusena kasutamise aja ja järjekorra kohtu esimehe ja alatiste liikmete vahel määrab Sõjaväe Kõrgem Kohus korraldaval istungil nii, et vakantajaks jääb ametikohustetäitmisele vähemalt kohtu esimees või üks alatisist liikmeist.

§ 108. Sõjaväe Kõrgema Kohtu määruse vakantaja määramise kohta, samuti vakantaja puhkusena kasutamise jaotamise kohta Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja alatiste liikmete vahel kannab Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ette Sõjainistrile.

§ 109. Erakorralistel juhtumeil võib Sõjaminister Sõjaväe Kõrgema Kohtu vakantaja ära jätta või edasi lükata, samuti puhkusel viibiva Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe või alalise liikme ametikohuste täitmisele tagasi kutsuda.

§ 110. Kui Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees või alatised liikmed vakantajal ei ole kasutanud korralist puhkust Ohvitseride teenistuskäigu seadluses korralise puhkuse kohta ettenähtud määral põhjusel, et vakantaeg jäi määramata või oli määratud niivõrd lühike vakantaeg, et kellelgi neist ei olnud võimalik kasutada vähemalt ühekuulist puhkust, siis võivad nad Sõjaministri loal saada korralist puhkust ainult sel määral, mis nad Ohvitseride teenistuskäigu seadluses ettenähtud korralise puhkuse ajast on kohtu vakantaega puhkusena vähem kasutanud.

§ 111. Erakorralist ja terviseparanduslikku puhkust võivad Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ja alatised liikmed saada Ohvitseride teenistuskäigu seadluses ettenähtud alustel, kusjuures puhkusele lubab: Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimeest — Sõjaminister ja alatisi liikmeid — Sõjaminister Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ettepanekul.

§ 112. Kõik teised Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivad ohvitserid ja sõjaväeametnikud saavad puhkust Ohvitseride teenistuskäigu seadluses ettenähtud alustel ja korras, kusjuures sõjaväekohtu-uurijat ja diviisikohtu esimeest korralisele ja kuni kahe nädala kestusega erakorralisele ja terviseparanduslikule puhkusele lubab Sõjaväe Kõrgem Kohus korraldava istungi määrusega.

14. peatükk.

Sõjaväekohtute sisekord ja asjaajamine.

§ 113. Diviisikohtu istungeid kohtu alatises asukohas peetakse selleks määratud ruumides.

Asjade arutamiseks väljaspool diviisikohtu alatist asukohta võib korraldada diviisikohtu väljasõiduistungeid, mis peetakse diviisiülema korraldusel võimalikult kohtualuse teenistuskoha garnisonis.

§ 114. Sõjaväe Kõrgema Kohtu istungeid peetakse kohtu alatises asukohas Sõjaministri poolt selleks määratud ruumides.

§ 115. Asjade arutamiseks väljaspool Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatist asupaika korraldatakse Sõjaväe Kõrgema Kohtu väljasõiduistungeid.

Sõjaväe Kõrgema Kohtu väljasõiduistungeid peetakse Sõjaministri poolt määratud kohtades. Ruumid nendeks istungiteks muretseb kohalik kõrgem sõjaväeülem Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe nõudmisel.

§ 116. Sõjaväekohtu istungid jagunevad korraldavateks ja kohtulikudeks.

§ 117. Korraldavaid istungeid peetakse:

- 1) asjade ja küsimuste läbivaatamiseks, mida kohus käesoleva seadustiku järgi ei pea lahendama kohtulikul istungil;
- 2) kohtu esimehe võimkonda kuuluvate sääraste küsimuste läbivaatamiseks ja otsustamiseks, mis ta asja tähtsuse pärast peab tarvilikuks anda korraldava istungi otsustada.

Diviisikohus peab korraldavaid istungeid ainult eelmise lõike esimeses punktis tähendatud juhtumeil.

RT 1940, 34, 265.

§ 118. Korraldavad istungid on kinnised ja nendest võtavad osa: Sõjaväe Kõrgemas Kohtus vähemalt kolm liiget, kelledest eesistuja peab olema Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees või alaline liige, teised liikmed — alalised või ajutised; diviisikohtus — kohtu esimees ja kaks liiget. Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldavatest istungitest võtab osa kohtu sekretär.

§ 119. Kohtulikke istungeid peetakse avalikult; kohtulikkude istungite avalikkuse piiramise juhtumid on ette nähtud käesolevas seadustikus.

§ 120. Diviisikohtu kohtulikkudest istungitest võtavad osa esimees ja kaks liiget.

§ 121. Sõjaväe Kõrgema Kohtu kohtulikust istungist võtab osa vähemalt kolm liiget, kusjuures eesistujaks on Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees või alaline liige ja teisteks liikmeteks — ajutised liikmed. Istungist võtab osa kohtu sekretär või tema asemel üks Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseridest või Sõjaväe Kõrgema Kohtu juurde lähetatud ohvitseridest.

Sõjaväe Kõrgema Kohtu istungi kohtunikkude koosseisus peale eelmises lõikes tähendatud liikmete võib tähtsamates asjades kohtu esimehe määramisel olla veel üks liige Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatistest liikmetest, sõjaväekohtu-uurijatest või diviisikohtu esimeestest. Sel juhtumil täiendatakse kohtu koosseisu ühe ajutise kohtuliikmega.

§ 122. Sõjaväekohtu-uurija või diviisikohtu esimees asendab Sõjaväe Kõrgema Kohtu eesistujat kohtu esimehe ja alatiste liikmete puudumisel ja juhtumeil, kui on seaduslikud takistused viimaste osavõtmiseks Sõjaväe Kõrgema Kohtu istungitest.

§ 123. Ühest ning samast istungist ei või osa võtta kohtuliikmed, kes on üksteisega suguluses: otsejoones — kõigis astmetes, küljoones kuni neljanda astmeni või hõimluses kuni teise astmeni, viimased astmed ühes arvatud.

§ 124. Sõjaväe Kõrgema Kohtu istungist võtab osa sõjaväeprokurör või tema abi.

§ 125. Sõjaväeprokuröri või tema abi juuresolemine asjade arutamisel, kus käesolev seadustik ei nõua sõjaväeprokuröri otsusele eelneva arvamuse avaldamist, oleneb nende äranägemisest.

§ 126. Sõjaväeprokurör või tema abi ei või viibida sõjaväekohtu liikmete nõupidamise juures asjade kohta otsuse tegemisel, välja arvatud Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldavad istungid, kus sõjaväeprokurör või tema abi võivad viibida nõupidamisel, kui nõupidamisest osavõtjatest kohtuliikmetest keegi sellele vastu ei vaidle.

§ 127. Sõjaväekohtute kohtulikkudele istungitele määrab garnisoni-ülema kohtu esimehe nõudmisel vahiteenistuse pidamiseks kohtuhoones ja selle ümbruses eri toimkonna, kelle ülesanded on ette nähtud Garnisonimäärustikus; selle toimkonna paigutamine kohturuumides toimub eesistuja korralduste kohaselt.

§ 128. Korrapidamiseks Sõjaväe Kõrgema Kohtu istungitel määrab garnisoniülema kohtuesimehe nõudmisel kohtueesistuja käsutusse korrapidaja ohvitseri, kelle ülesanded on ette nähtud Garnisonimäärustikus.

Samaks otstarbeks määratakse diviisikohtu istungitele korrapidaja all-ohvitser.

§ 129. Kohtuistungil avab ja lõpetab eesistuja.

§ 130. Eesistuja juhatab kohtu tegevust ning valvab, et istungi ruumis valitseks kord ja et asja arutamisel ja otsustamisel kinni peetaks seatud korrast; tema poole pöörduvad kõik, kel on õigus osa võtta seletuste andmisest arutamisel olevas asjas.

§ 131. Kõik sõjaväekohtu istungil viibivad isikud peavad käituma korraldult ning vaikselt ja vastu vaidlemata täitma selles suhtes eesistuja korraldusi.

§ 132. Kui eelmise (131.) paragrahvi eeskirja rikkumises on süüdi tunnistaja, asjatundja või istungi ruumis viibiv kõrvaline isik, siis kutsub eesistuja teda korrale ja raskemal juhtumel eemaldab istungilt. Eesistuja võib, kui ta seda peab vajalikuks, teatada sõjaväelaste tegudest nende ülemusele ja mittesõjaväelasi trahvida nende jõukuse kohaselt rahatrahviga mitte üle kolmekümne krooni. Eriti raskeil juhtumel võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu eesistuja peale rahatrahvi või rahatrahvi asemel karistada mittesõjaväelasi arestiga mitte üle neljateistkümne päeva, mis viivitamata kuulub täitmisele kodanlikus arestimajas.

Eelmises lõikes tähendatud karistused ei vabasta süüdlasi vastutusest nende tegude eest üldises korrast, kui need teod moodustavad süüteo koosseisu.

§ 133. Juhtumel, kui on võimatu kindlaks teha isikuid, kes on süüdi kohtulikul istungil toimunud korrarikkumises, võib eesistuja eemaldada istungiruumist kõik kõrvalised isikud, kui tema poolt tehtud hoiatus jäi mõjuta.

§ 134. Kui asja arutamise ajal rikuvad § 131 eeskirja kohtualune või tema kaitsja, erasüüdistaja või tsiviilnõudja või nende volinikud, siis kutsub eesistuja süüdlase korrale või teeb talle noomituse, hoiatades, et korrarikkumise kordamisel eemaldatakse ta istungiruumist ja asi otsustatakse tema suuliselt seletusi ära kuulamata; kui süüdlane pärast seda siiski jätkab või kordab korrarikkumist, võib eesistuja teda istungiruumist eemaldada.

Eelmises lõikes tähendatud tegude eest võetakse süüdlased peale selle vastutusele üldises korrast, kui nende teod moodustavad süüteo koosseisu.

§ 135. Eelmise (134.) paragrahvi eeskirju kohaldatakse ka juhtumel, kui kohtualune või tema kaitsja, erasüüdistaja või tsiviilnõudja või nende volinikud, võttes osa asja arutamisest, rikuvad asjade arutamiseks kohtulikul istungil seatud korda; samuti kohaldatakse § 134 eeskirju, kui eespool-tähendatud isikud tarvitavad istungil haavavaid ütlusi oma vastaste või muude isikute, või nende era- või perekonnaelu kohta, või kohtlevad neid häbistavalt, või avaldavad nende kohta häbistavaid asjaolusid, ilma et seda vaja oleks asja selgitamiseks, või kui nad avaldavad lugupidamatust seadusele või seaduslikule võimule või registreeritud usuühingu usutunnistusele või rahvusele, või kui nad olles sõjaväelased käituvad sõjaväeliste eeskirjade ja distsipliiniõuete vastaselt.

§ 136. Korra jaluleseadmiseks istungiruumis või kohtu tegevusvabaduse ja julgeoleku kaitseks võib eesistuja nõuda abistamist kohtutoimkonnalt või äärmistel juhtumitel ka lähemalt väeosalt. Need nõudmised tuleb viivitamatult täita.

§ 137. Sõjaväe Kõrgema Kohtu kohtuliku istungi kohta koostatakse päevik, millesse tähendatakse:

- 1) istungi alguse ja lõpu aasta, kuupäev ja kellaaeg;
- 2) istungi koosseisu kuuluvate isikute nimed;
- 3) millised asjad sellel istungil otsustati;
- 4) millised asjad sellel istungil lükkati edasi ja mis põhjusel.

Pärast istungi lõppu kirjutavad sellele päevikule alla eesistuja ja sekretär.

§ 138. Iga asja kohta, mis oli arutamisel kohtulikul istungil, koostatakse protokoll.

Kohtu korraldaval istungil arutatud asjade kohta peetakse protokollid ainult siis, kui asjaosalised isikud istungile ilmuvad või kui istungil üle kuulatakse tunnistajaid või asjatundjaid.

Protokollile kirjutavad alla istungist osavõtnud eesistuja, kohtuliikmed ja protokollid koostaja.

§ 139. Iga asja või küsimuse kohta, mis otsustatud, koostatakse kas kohturesolutsioon või -määrus, millele kirjutavad alla eesistuja ja kohtuliikmed, kes osa võtsid otsustamisest. Kui istungil arutusel oleva asja kohta peetakse protokollid, siis võidakse kohtumäärused, mis asja sisulist lahendamist ei sisalda, kirjutada ka protokollid sisse. Kui mõni kohtunik asja või küsimuse otsustamisel jääb eriarvamusele, siis peab ta seda märkima kohturesolutsioonis või -määruses enne allkirja.

§ 140. Korraldaval kohtuistungil otsustamisele kuuluva asja või küsimuse kannab suuliselt istungil ette kohtu esimees. Sõjaväe Kõrgemas Kohtus võib esimees ettekandjaks määrata alatise liikme.

Ettekandja koostab kohtumääruse kava, milles tähendatakse istungi aeg, koht ja koosseis, arutatud asi või küsimus ja määruse aluseks võetud kaalutlused ja normid.

§ 141. Sõjaväekohtu istungil otsustatakse asjad ja küsimused istungist osavõtvate kohtunikkude häälteenamusega, mis ületab poole istungist osavõtvate kohtunikkude arvust. Kui ei saavutata seesugust häälteenamust, loetakse vastuvõetuks arvamus, mille poolt oli antud kõige rohkem hääli. Kui hääled aga jagunevad nõnda, et ükski arvamus ei saanud enamust, siis võrdsel arvul hääli saanud arvamustest loetakse vastuvõetuks see, mille poolt hääletas eesistuja. Samuti talitatakse juhtumil, kui kõik arvamused said ühepalju hääli.

Sõjaväekohtu kohtulikul istungil otsustatakse küsimused süü ja karistuse kohta käesoleva seadustiku § 880 ja 882 eeskirjade järgi, kusjuures kahtluse juhtumil, missugune arvamus on kohtualusele soodsam, see kahtlus lahendatakse hääletamisega eelmises (1.) lõikes tähendatud korras.

§ 142. Istungite päevikud ja protokollid, samuti kohturesolutsioonid, -määrused ja -otsused ning eeluurimisprotokollid ja -määrused ei tohi sisaldada väljakratsimise teel tehtud parandusi; neis tehtud parandused ning lisandused tuleb nimetatud dokumentide lõpus enne allkirju vastavalt ära märkida.

§ 143. Sõjaväekohtute ja Sõjaväe Prokuratuuri asjaajamise ja sisekorra kohta on Sõjaministril õigus anda juhendeid, mis avaldatakse Sõjaministri käskkirjas.

15. peatükk.

Tegevusaruanded sõjaväekohtutes.

§ 144. Sõjaväekohtu-uurijad esitavad Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele ja sõjaväeprokurörile kuu- ja aastaaruandeid Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe poolt kokkuleppel sõjaväeprokuröriga koostatud vormi järgi.

§ 145. Diviisikohtu esimees koostab Sõjaministri poolt kinnitatud vormi järgi aruande asjade liikumise kohta diviisikohtus ja esitab selle Sõjaministri poolt määratud tähtajal diviisiülemale. Viimane saadab aruande Sõjaväe Kõrgemale Kohtule ja sõjaväeprokurörile.

§ 146. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees koostab igal aastal Sõjaväe Kõrgema Kohtu, sõjaväekohtu-uurijate ja diviisikohtute tegevuse aruande. Aruande lähema sisu, vormid ja nende esitamise tähtajad määrab Riigikohus.

§ 147. Eelmises (146.) paragrahvis tähendatud aruandest Sõjaväe Kõrgema Kohtu, sõjaväekohtu-uurijate ja diviisikohtute tegevuse kohta esitab Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees pärast aruande läbivaatamist korraldaval istungil ühe teisiku Riigikohtule ja teise Sõjaministrile. Sõjaväeprokurörile antakse selle aruande ära kiri.

§ 148. Sõjaväeprokurör esitab igal aastal Sõjaministrile aruande kohtuasjade liikumise kohta sõjaväekohtutes ühes seletusega kuritegevuse tõusu või languse kohta sõjaväes. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele antakse selle aruande ära kiri.

§ 149. Sõjaväekohtud koostavad ja saadavad neile alluvais kriminaal-asjus Kohtuministeeriumile karistusteateid.

16. peatükk.

Järelevalve sõjaväekohtuasutiste ja neis teenivate ametiisikute üle.

§ 150. Üldist järelevalvet sõjaväekohtuasutiste üle teostab Sõjaminister käesolevas seadustikus ettenähtud ulatuses.

§ 151. Sõjaminister on õigustatud vahenditult kui ka oma abi, Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri ametiisikute kaudu toimetama kohapeal sõjaväekohtuasutiste toimikute ja üldise asjasjamise järelevaatust ja nõudma vajaduse korral üksikuid toimikuid oma korraldusse järelevaatamiseks, kui see ei takista asjade protsessikäiku.

§ 152. Diviisiülemal on õigus nõuda oma diviisi juurde asutatud diviisikohtute esimeestelt vajalikke teateid diviisikohtu asjade liikumise ja seisukorra kohta.

Diviisiülemal on õigus teostada järelevalvet sõjaväelise korra üle oma diviisi juures asutatud diviisikohtutes ja diviisi piirkonnas asuvate sõjaväekohtu-uurijate asutistes.

§ 153. Järelevalve sõjaväekohtuasutiste üle kuulub:

- 1) Riigikohtu Kriminaalosakonnale — kõigi sõjaväekohtuasutiste ja neis teenivate ametiisikute ametialase tegevuse üle;
- 2) Sõjaväe Kõrgemale Kohtule — sõjaväekohtu-uurijate ja diviisikohtute ning neis asutistes teenivate ametiisikute ametialase tegevuse üle.

§ 154. Eelmises (153.) paragrahvis tähendatud kohtud teostavad järelevalvet nende järelevalve alla kuuluvate kohtuasutiste ja neis teenivate ametiisikute ametialase tegevuse üle:

- 1) asja läbivaatamisega neis asjus, mis edasikaebuse korras tulevad arutamisele järelevalvet teostavas kohtus;
- 2) prokuratuuri esindajate ettepanekute või järelevalvet teostavale kohtule asjast huvitatud asutiste või isikute poolt vahenditult antud teadaannete või kaebuste puhul;
- 3) järelevalve alla kuuluva kohtu või neis teenivate ametiisikute kõrvalekaldumistest kehtivate õigusnormide eeskirjadest — neist kõrvalekaldumistest teadasaamisel.

§ 155. Järelevalvet teostaval kohtul on õigus järelevalve teostamiseks nõuda järelevalve alla kuuluvalt kohtuasutiselt või neis teenivatelt ametiisikutelt vajalikke seletusi ja andmeid, samuti ka järele vaadata nende asjaajamist ja tegevust tema poolt eriti selleks määratava kohtuniku kaudu.

§ 156. Järelevalvet teostav kohus, olles avastanud tema järelevalve alla kuuluva kohtuasutise või selles teenivate ametiisikute korravastase tegevuse või kuritarvituse, võtab tarvitusele abinõud rikutud korra jaluleseadmiseks ning vajaduse korral algatab süüdlaste vastu distsiplinaarjälitamist või kannab asjast ette Sõjaministrile.

§ 157. Lähim järelevalve sõjaväekohtus asjade kiire ja korrapärase liikumise üle, samuti ka selle üle, et selles teenivad ametiisikud täpselt täidaksid oma kohuseid, kuulub sama kohtu esimehele.

§ 158. Sõjaväe Kõrgemal Kohtul ja tema esimehel ei ole õigust võtta hindamisele prokuratuuri esindajate tegevust; viimaste korra- või seadusvastastest tegudest teatavad nad kuuluvuse järgi kõrgematele prokuratuuri esindajatele või kannavad ette Sõjaministrile.

§ 159. Sõjaväeprokurör, teostades valvet seaduslikkuse üle sõjaväekohtutes, teatab sõjaväekohtute ja neis teenivate ametiisikute minetustest vastava kohtu esimehele ja tähtsamail juhtumeil kannab ette Sõjaministrile.

§ 160. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ja alatine liige, sõjaväekohtu-uurija ja diviisikohtu esimees alluvad vahenditult Sõjaministrile, kuid kohtunikukohuste täitmise alal tähendatud ametiisikud ei allu Sõjaministrile, vaid toimivad ainult käesoleva seadustiku alusel.

§ 161. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees teostab vahenditult valvet tema juhtimisel oleva asutise kantsleile järele; lähim valve asjaajamise järele kantsleis kuulub sekretärile, kes vahenditult allub Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele.

17. peatükk.

Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja diviisikohtu esimeeste ja liikmete ning sõjaväekohtu-uurijate distsiplinaarvastutus.

§ 162. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja diviisikohtu esimeeste ja liikmete ning sõjaväekohtu-uurijate poolt kordasaadetud distsiplinaarsüütegude jälitamine toimub Sõjaväe distsiplinaarkaristuste seadluses ettenähtud alustel ja korras järgnevais paragrahvides ettenähtud eranditega.

§ 163. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele, alatisele liikmele, diviisikohtu esimehele ja sõjaväekohtu-uurijale distsiplinaarkaristuste määramise õigus kuulub Riigikohtu distsiplinaarkambrile ja Sõjaministrile.

§ 164. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutistele liikmetele ja diviisikohtu liikmetele distsiplinaarkaristuste määramise õigus kohtunikukohuste rikkumise eest kuulub ainult Riigikohtu distsiplinaarkambrile.

§ 165. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele, alatisele liikmele, sõjaväekohtu-uurijale ja diviisikohtu esimehele võib määrata järgmisi distsiplinaarkaristusi:

- 1) noomitus neljasilma all;
- 2) noomitus kirjalikult;
- 3) noomitus kohtu poolt kohtu ees;
- 4) ametikohalt tagandamine.

§ 166. Riigikohtu distsiplinaarkambril on õigus:

- 1) määrata § 165 p. 2—4 tähendatud karistusi samas paragrahvis loetletud Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja diviisikohtu ametiisikuile nende poolt toimepandud distsiplinaar-üleastumiste eest;
- 2) avaldada § 165 p. 2 ja 3 tähendatud noomitusi Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutistele liikmetele ning diviisikohtu liikmetele kohtunikukohuste rikkumise eest.

§ 167. Sõjaministril on õigus avaldada noomitusi Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehele, alatisele liikmele, sõjaväekohtu-uurijale ja diviisikohtu esimehele sõjaväeliste ja üldüleastumiste eest.

§ 168. Leiab Sõjaminister, et § 167 tähendatud üleastumise eest tuleks määrata karistuseks ametikohalt tagandamine, siis teeb ta Riigikohtu distsiplinaarkambrile ettepaneku alata seesuguses üleastumisasjas distsiplinaarmenetluse.

§ 169. Kõigil juhtumel, mil distsiplinaarkaristuste määramise õigus kuulub Riigikohtu distsiplinaarkambrile, toimub karistuse määramine kohtuotsusega pärast asja läbivaatamist distsiplinaarmenetluse korras.

§ 170. Distsiplinaarmenetlust alatakse:

- 1) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja alatise liikme kohta ning kohtunikukohuste rikkumise asjus ka ajutiste liikmete kohta Sõjaministri või Riigikohtu Kriminaalosakonna ettepanekul või Riigikohtu distsiplinaarkambri määramisel;
- 2) sõjaväekohtu-uurija kohta eelmises (1.) punktis ettenähtud korras või Sõjaväe Kõrgema Kohtu või selle kohtu esimehe ettepanekul;
- 3) diviisikohtu esimehe kohta ning kohtunikukohuste rikkumise asjus ka selle kohtu liikmete kohta — eelmistes (1. ja 2.) punktides ettenähtud korras või selle diviisi ülema ettepanekul, mille juures diviisikohus on asutatud;
- 4) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uurija ja diviisikohtu esimehe kohta sõjaväelistes ja üldüleastumistes — ainult Sõjaministri ettepanekul.

§ 171. Distsiplinaarmenetlust ei või alata pärast ühe aasta möödumist ajast, mil toimus distsiplinaarselt karistatav üleastumine.

§ 172. Riigikohtu distsiplinaarkambrile esitatud teadaanded, kaebused ja ettepanekud kannab distsiplinaarkambri eesistuja ette kambri korraldavale istungile küsimuse lahendamiseks, kas alata distsiplinaarkohtulikku jälitamist.

§ 173. Kui küsimuse lahendamiseks on vaja koguda täiendavaid tõendeid või nõuda süüaluselt seletust, siis kogub distsiplinaarkamber tõendeid kas ühe oma koosseisu kuuluva liikme kaudu või määrab selleks süüalusest kõrgemal ametiastmel seisva kohtuniku, seletuse süüaluselt nõuab aga kirjalikult.

§ 174. Paragrahvi 173 eeskirja täitmine ei ole kohuslik § 82 nimetatud aukohtu asjus, kui Riigikohtu distsiplinaarkamber leiab, et asi aukohtus on küllaldaselt selgitatud.

§ 175. Läbi vaadanud esitatud ja kogutud tõendid, distsiplinaarkambri korraldav istung kas lõpetab asja või algatab distsiplinaarkohtulikku jälitamist ning määrab asja arutamisele distsiplinaarkambri istungile.

§ 176. Distsiplinaarkambri korraldav istung on õigustatud kutsuma distsiplinaarkambri kohtuistungile tunnistajaid ja asjatundjaid. Väljakutsu-
mise korra ja mitteilmumise tagajärgede kohta kehtivad käesoleva seadustiku vastavad eeskirjad.

§ 177. Kohtuistungist teatatakse süüalusele, kellel on õigus istungil esineda.

§ 178. Kohus võib teha süüaluse kohtusse ilmumise kohuslikuks. Vabandatavate põhjusteta ilmumata jäämine ei takista asja arutamist.

§ 179. Distsiplinaarkohtumenetlus toimub kinnisel istungil.

§ 180. Kohtunikkude taandamine ja taandumine distsiplinaarasjus toimub käesolevas seadustikus ettenähtud üldistel alustel.

§ 181. Enne otsuse tegemist annab Riigikohtu prokuratuuri esindaja oma arvamuse ja pärast seda antakse viimane sõna ilmunud süüalusele seletuste andmiseks.

§ 182. Kui distsiplinaarmenetlusel ilmneb süüaluse mõni muu distsiplinaarüleastumine, siis võib kohus arutada ühtlasi ka seda uut üleastumist, kui see võimalik ja kui kohtul on selles asjas § 170 järgi distsiplinaarmenetluse algatamise õigus; vastasel korral annab kohus uuele asjale eraldi käigu vastavalt § 170 või 172 ettenähtud korras.

§ 183. Riigikohtu distsiplinaarkambri otsused on lõplikud ning edasi-
kaebamisele ei kuulu.

§ 184. Distsiplinaarkorras tehtud otsus teatatakse Sõjaministrile pärast seadusjõusse astumist.

§ 185. Kui asja arutamisel distsiplinaarkorras avastuvad asjaolud, mis nõuavad süüaluse vastu kriminaaljälitamise algatamist, siis katkestatakse distsiplinaarmenetlus ja alatakse süüaluse vastu kriminaaljälitamist käesoleva seadustiku järgnevatte osade eeskirjade järgi.

Sõjaväekohtumenetlus.

1. peatükk.

Üldeskirjad.

§ 186. Ühtki sõjaväelast ei või süüteo eest kriminaalkohtulikult jälitada, kui ta käesoleva seadustikuga määratud korras ei ole vastutusele võetud.

§ 187. Kriminaaljälitamist Sõjaministeeriumis ja sõjaväes algatavad sõjaväeülemad.

Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 5 ja 7 ettenähtud süütegudes, milledes algatamise õigus kuulub ainuüksi süüteost kannatanule või ta seaduslikule või selleks volitatud esindajale, peavad need isikud pöörduma kaebustega sõjaväeülemate poole.

Eelmises lõikes tähendatud süütegudes kriminaaljälitamise lõpetamise kohta leppimise teel kehtivad Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 5, 6 ja 7 eeskirjad.

§ 188. Diviisikohtule arutada antud asjus selgitab diviisikohus ise kõik asjaolud.

Diviisikohtule alluvais asjus võivad süüdistamisest kohtus osa võtta ka süüteost vahenditult kannatanud isikud, politsei ja seadustes eriti määratud piirides ka teised administratiivvõimud.

§ 189. Sõjaväe Kõrgema Kohtu menetleda olevais asjus on süüdistajaiks kohtus Sõjaväe Prokuratuuri esindajad.

Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 5 ja 6 ettenähtud juhtumel võivad süüdistamisest kohtus osa võtta ka erasüüdistajad.

§ 190. Kui süüteost ainelist kahju kannatanu esitab kriminaalasja menetluse ajal kahjutasuhagi, siis tunnustatakse ta selles asjas hagejaks.

§ 191. Süüteost kahju kannatanu, kes ei ole asja kohtuliku arutamise alguseni kriminaalasjas esitanud kahjutasuhagi, kaotab sõjaväekohtus hagiõiguse sõjaväekohtumenetluse korras. Ta võib oma hagi esitada aga tsiviilkohtule tsiviilkohtumenetluse korras.

Kahjutasuhagi, mis oli sõjaväekohtumenetluse korras esitatud õigel ajal, jäetakse sõjaväekohtus läbi vaatamata kriminaalasja lõpetamise, samuti ka kohtualuse õigeksmõistmise korral, kuid tähendatud hagi võidakse sel juhtumil esitada tsiviilkohtule tsiviilkohtumenetluse korras. Samas korras võidakse kahjutasuhagi esitada ka kriminaalasja peatamise korral, kui hageja ei soovi ära oodata kriminaalasja jätkamist.

Süüaluse pärijalt ja isikult, kes seaduse järgi vastutavad süüaluse poolt tekitatud kahjude eest, saab hageda ainult tsiviilkohtus tsiviilkohtumenetluse korras.

§ 192. Iga sõjaväeülem valvab, et temale alluva üksuse või asutise piirides kedagi ei peetaks vahi all seadusliku aluseta ja seadustes või seadlustes ettenähtud korra vastaselt. Kui sõjaväeülem leiab, et tema käsualuse korraldusel peetakse kedagi kinni ebaseaduslikult, peab ta viivitamata vabastama sääraselt kinnipeetava isiku; muil juhtumel teatab sõjaväeülem tema poolt avastatud ebaseaduslikust kinnipidamisest asjaomasele ülemale.

§ 193. Sõjaväeprokurör valvab, et sõjaväe vangistusasutistes ja garnisoni arestimajades kedagi ei peetaks kinni ilma selleks õigustatud võimude korralduseta või seadustes ja seadlustes ettenähtud korra vastaselt. Sõjaväeprokurör, leides, et sõjaväe vangistusasutistes või garnisoni arestimajades peetakse kedagi kinni ilma selleks õigustatud võimude korralduseta või seadustes ja seadlustes ettenähtud korra vastaselt, astub samme seadusliku korra jaluleseadmiseks ning tarbe korral isiku vabastamiseks.

§ 194. Kõik sõjaväekohtud on kohustatud asju lahendama seaduse täpse mõtte kohaselt. Kui seadus, millega arutatav tegu on karistuse ähvardusel keelatud, on puudulik, selgusetu või vastuoluline, rajatakse otsus seaduse üldisele mõttele.

§ 195. On keelatud seisma jätta asja otsustamist seaduse puudulikuse, selgusetuse või vastuolulisuse ettekäandel.

§ 196. Kedagi ei või karistada kohtule alluva süüteo eest teisiti kui selleks õigustatud kohtu seadusjõusse astunud otsuse põhjal.

§ 197. Ei või algatada kriminaaljälitamist ning algatatud jälitamine kuulub lõpetamisele:

- 1) süüaluse surma korral;
- 2) Kriminaalseadustiku § 69 punktides 1 ja 2 ning Sõjaväe kriminaalseadustiku § 71 ettenähtud aegumise tõttu;
- 3) süüaluse leppimise korral kannatanuga erasüüdistusasjus, tähendab asjus, mida võib lõpetada leppimise teel.

Samuti ei või algatada kriminaaljälitamist erasüüdistusasjus pärast süüteo kannatanu surma, kuid süüteo kannatanu poolt juba algatatud kriminaaljälitamine peatatakse viimase surma korral ja see kuulub lõpetamisele enne kohtuotsuse seadusjõusse astumist, kui ühe kuu jooksul pärast süüteo kannatanu surma ta abikaasa, ta ülenev või alanev sugulane, ta vend või õde ei ole avaldanud kohtule soovi süüteo kannatanu asemele astumiseks.

§ 198. Jälitamine lõpetatakse süütegudes, millede eest seaduses on karistuseks ette nähtud ainult rahatrahvi, kui süüalune kuni kohtuotsuse või -resolutsiooni tegemiseni tasub kõrgeimal määral rahatrahvi, tasuraha ja kohtukulud ning rahuldab kahjutasuhagi.

§ 199. Leppimine erasüüdistusasjus vabastab süüaluse kriminaalvastutusest; ühtlasi loetakse leppimine ka loobumiseks kahjutasuhagist, kui kannatanu eriti ei ole jätnud endale õigust selle hagi esitamiseks.

§ 200. Vastava kohtu seadusjõusse astunud otsusega õigeksmõistetud vastu ei saa sama süüteo pärast teiskordselt alata kriminaaljälitamist, olgugi et hiljem tuleb avalikuks uusi süütõendusi tema süüdistamiseks.

§ 201. Seadusjõusse astunud kohtuotsusega süüdimõistetud vastu ei saa sama süüteo pärast teiskordselt alata kriminaaljälitamist, olgugi et hiljem tuleb avalikuks süüd raskendavaid asjaolusid.

§ 202. Paragrahvide 200 ja 201 eeskirjad ei ole kehtivad juhtumel, mil kohus tunnustab eelmise otsuse võltsimise, altkäemaksu või mõne muu süüteo tulemuseks.

§ 203. Süüalust, kelle kohta asi on lõpetatud seaduses ettenähtud korras ilma kohtuotsuseta, võib võtta vastutusele § 527 ettenähtud korras,

kui tema süüdistusasjas enne aegumise tähtaja möödumist avastatakse süüaluse vastutusele võtmiseks uusi asjaolusid.

§ 204. Vastavas korras asja uuendamise seaduslikuks põhjuseks on süüdimõistetud süütuse avalikukstulek või selgumine, et süüdimõistetud on kohtu eksimuse tõttu karistatud raskemini, kui seaduses säärase teo eest on ette nähtud.

§ 205. Süütult süüdimõistetud au ja õiguse ennistamine on lubatud igal ajal, vaatamata aegumisele või süüdimõistetud surmale.

§ 206. Valesüüdistuses või laimus, mille aineks on mõne süüteo kordasaatmine, ei alata kriminaaljälitamist, ning alatud jälitamine peatatakse kuni kohtuotsuse seadusjõusse astumiseni või seaduslikus korras kriminaaljälitamise lõpetamiseni alatud süüdistuses, milles leitakse valesüüdistust või laimu.

§ 207. Kriminaalasjas tekkivad tsiviilõiguslikud küsimused lahendab sõjaväekohus tsiviilseaduste alusel sõjaväekohtumenetluse korras.

2. peatükk.

A l l u v u s.

1. jagu.

Üldine alluvus sõjaväekohtule.

§ 208. Käesolevas seadustikus mõistetakse:

- 1) sõjaväeliste süütegude all — Sõjaväe kriminaalseadustikus selle nime-tuse all ettenähtud süütegusid;
- 2) teenistusalaste süütegude all — Sõjaväe kriminaalseadustikus ette-nähtud üldteenistuslikke süütegusid, Kriminaalseadustikus ette-nähtud teenistusalaseid süütegusid ja samuti süütegusid, mis on ühenduses riigi- või omavalitsusteenistuslikkude kohuste rikkumisega;
- 3) tildsüütegude all — kõiki eelmistes (1. ja 2.) punktides nimeta-mata süütegusid.

§ 209. Sõjaministeeriumis, sõjaväes või piirivalves teenistuses olevad, samuti ka reservis olevad sõjaväelased alluvad sõjaväekohtule süütegudes, mis nad saatsid korda olles tegelikud sõjaväeteenistuses.

Eelmises lõikes tähendatud sõjaväelaste kohta käesolevas seadustikus seatud eeskirjad kehtivad ka tööteenistuskohuslaste kohta, välja arvatud käes-olevas seadustikus ettenähtud erandid.

§ 210. Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud kaitseliidu koosseisudes sõjaväelastele ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel teenivad sõjaväelased alluvad sõjaväekohtule samal alusel kui § 209 loetletud isikud.

Eelmises lõikes nimetatamata kaitseliidu-pealikud ja kaitseliitlased, olgugi et nad on loetud tegelikus sõjaväeteenistuses olevaiks, alluvad sõjaväekohtule ainult sõjaväelistes süütegudes, mis nad saatsid korda:

- 1) ajal, mil nad viibisid oma kohuste täitmisel alarmi puhul riigi ja avaliku korra kaitseks;
- 2) kaitseliidu-üksustes, kelle kohta Vabariigi President on pannud kehtima Sõjaväe kriminaalseadustiku eeskirjad.

§ 211. Riigi- või omavalitsusasutistesse kodanikkudele ametikohtadele teenistusse määratud sõjaväelased alluvad sõjaväekohtule § 209 alusel, välja arvatud nende poolt neil ametikohtadel kordasaadetud teenistuskohuste rikkumised riigi- või omavalitsusteenistuse alal, milledes nad alluvad kodanlikule kohtule.

Riigi- või omavalitsusteenistusse lähetatud sõjaväelased alluvad sõjaväekohtule § 209 alusel, kuid nende poolt kordasaadetud alistuskorra rikkumistes riigi- või omavalitsusteenistuse alal nad alluvad kodanlikule kohtule.

§ 212. Sõjamineisteriumi ja sõjaväkke mittekuuluvates sõjaväe korra alla seatud üksustes ja asutistes teenistuses olevad sõjaväelased alluvad sõjaväekohtule alustel, mis on ette nähtud nende kohta käivates eriseadustes.

§ 213. Reservlased, sõjaväe- ja tööteenistuskohuslased alluvad sõjaväekohtule järgmistes süütegudes, mis nad saatsid korda aja vältel, mil nad ei olnud tegelikult sõjaväe- või tööteenistuses:

- 1) sõjaväe alistus- või heakorra rikkumises, mis nad saatsid korda olles sõjaväe-vormiriietes või olles sõjaväe ravilais tervise järelekatsumisel;
- 2) tegelikku sõjaväeteenistusse ilmumise kutse täitmata jätmises, nimelt:
 - a) sõjaväe- ja tööteenistuse kutsealused, kes ilmusid vastuvõtmisele, arstlikule järelekatsumisele või läbivaatamisele pärast selleks määratud tähtaega, kui nad pärast ilmumist vastu võeti tegelikku sõjaväeteenistusse;
 - b) sõjaväe- ja tööteenistuse kutsealused, kes olid vastu võetud teenistusse, kuid jäid ilmumata tähtajaks, mis oli määratud tegelikku sõjaväe- või tööteenistusse astumiseks, ja
 - c) reservlased ja tööteenistuskohuslased, kes jäid hiljaks või hoopis ilmumata tähtajaks, mis oli tähendatud tegelikku sõjaväeteenistusse või tööteenistusse kutsumise käsus või teadaandes;
- 3) enesele kehavigastuse tekitamises ja pettuses sõjaväe- või tööteenistusest kõrvalehoidumise sihiga, kui nad kutsutuina vastu võeti tegelikku sõjaväe- või tööteenistusse.

§ 214. Sõjaväe- või tööteenistusest hoopis vabastatud isikud alluvad sõjaväekohtule ainult sõjaväelistes või teenistuslastes süütegudes, mis nad saatsid korda olles tegelikult sõjaväe- või tööteenistuses.

§ 215. Sõjavangid alluvad sõjaväekohtule kui sõjaväelased süütegudes, mis nad saatsid korda enne nende üleandmist kodanikkudele võimudele.

§ 216. Mittesõjaväelased alluvad sõjaväekohtule käesoleva seadustiku § 1127 ning Kaitseseisukorra seaduses ettenähtud juhtumeil.

2. jagu.

Alluvus diviisikohtule ja Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

§ 217. Diviisikohtule alluvad sõdurite, allohvitseride ja tööteenistuskohuslaste süüteod, mis on ette nähtud:

- 1) Sõjaväe kriminaalseadustiku § 75 esimeses ja teises lõikes, § 81; kui süütegu saadeti korda sõduri või allohvitseri või tööteenistuskohuslase vastu, siis ka § 82, 83, § 84 esimeses lõikes ning § 86 esimese lõike esimeses ja teises punktis ja teises lõikes tähendatud süütegudes; § 94, 97, 98, § 99 esimeses lõikes, § 102, § 103 nel-

- jandas lõikes, § 105 esimeses lõikes, § 106 esimeses lõikes, § 107, § 108 esimese lõike esimese punkti literas „a“ ja „b“ ja teise punkti literas „a“ ja „b“ ning teises ja kolmandas lõikes; § 110 diviisikohtule alluvate omavoliliste äraolekute juhtumel, § 115, ku süütegu saadeti korda sõduri või allohvitseri või tööteenistuskohuslase vastu, § 120, 121, § 122 esimeses lõikes, § 124 esimeses lõikes, § 125 kolmandas lõikes, § 128 seoses § 124 esimese lõikega või § 125 kolmanda lõikega, § 130, § 131 teises lõikes, § 132—135, § 138 esimeses lõikes, § 139, 141—143, 145, § 148 teises lõikes, § 149 esimeses lõikes, § 154, 173, 177, § 178 esimeses lõikes, § 195 teises lõikes ja § 198;
- 2) Kriminaalseadustiku § 98, 99, 101—103, 105, 107, § 112¹ esimeses lõikes, § 112², 113, 114, 122, 123, 124, 126, 127, 134, § 135 esimeses lõikes, § 136—138; § 150 ja viimasega seoses § 153; § 154, 159, 160, 173—176, 176¹, 177¹, 178—192¹, 195, 197—207, § 208 esimeses ja teises lõikes, § 210—220, 222—239, 239¹, 241—253², § 254 esimeses, teises ja kolmandas lõikes, § 255 esimeses lõikes, § 256, 258—264, 266, 267, 269—292, 294—314, 316—385¹, 391—393, 395—396¹, § 411 esimeses ja teises lõikes, § 412 esimeses ja teises lõikes, § 415, 417, 418, 419, § 433 esimeses lõikes, § 434 esimese lõike p. 3 ja teise lõike p. 3, § 437, 438, 442, 452, 453, 455, 456, 458, 459, 465, 466, 473—477, § 487 esimeses lõikes, § 488, 489, § 490 esimeses ja teises lõikes, § 491—495, 498—500, 506—518, 520, § 522 esimeses lõikes, § 528 esimeses lõikes, § 531, 532, 534—539, § 540 esimeses, kolmandas ja neljandas lõikes, § 548, § 552 esimeses lõikes, § 553, § 557 esimeses, kolmandas ja neljandas lõikes, § 558, § 559 esimeses lõikes, § 562, 572, 572²—573³, 574, § 580 esimeses lõikes, § 581, 582 ja 586—597, kuid § 415 ja § 419 teine lõige ainult niivõrd, kuivõrd need on ühenduses § 411 esimese ja teise lõikega ja § 412 esimese ja teise lõikega;
- 3) eriseadustes, juhtumil kui seal ettenähtud süütegude eest on ähvardamas kõige raskema karistusena vangimaja mitte üle kahe aasta.

RT 1940, 34, 265.

§ 218. Sõjaväekohtumenetluse korras esitatud kahjutasuhagi allub summa suurusele vaatamata sellele kohtule, kellele allub süütegu.

§ 219. Sõdurid, allohvitserid ja tööteenistuskohuslased alluvad sellele diviisikohtule, kelle alla kuuluvad Sõjaministri määramisel need üksused või asutised, kus nad teenivad, välja arvatud käesolevas seadustikus ettenähtud erandid.

§ 220. Oma üksusest või asutisest äraolijate sõdurite, allohvitseride ja tööteenistuskohuslaste poolt kordasaadetud süüteod, mis on loetletud § 217, alluvad sellele diviisikohtule, kes asub kõige lähemal kohale, kus süütegu on korda saadetud.

§ 221. Sõjaväe kriminaalseadustiku § 108, 110, 138, 139, 141 ja 142 ettenähtud süüteod alluvad § 217 loetletud ulatuses sellele diviisikohtule, kelle valdkonda kuulub üksus või asutis, kus süüdistatav teenis nende süütegude kordasaatmise ajal.

§ 222. Kui omast üksusest või asutisest äraolev sõdur, allohvitser või tööteenistuskohuslane on äraoleku ajal alanud süütegu ühes kohas ja jätkanud

sama süütegu teises kohas, siis arutab asja see diviisikohus, kes asub lähemal kohale, kus on korda saadetud viimased süüteo toimetused.

§ 223. On § 220 ja 222 tähendatud juhtumel süüteo kordasaatmise koht teadmata, siis arutab asja see diviisikohus, kes on kõige lähemal süüteo avastamise kohale.

§ 224. Sõjaväe Kõrgemale Kohtule kui esimese astme sõjaväekohtule alluvad:

- 1) süüteod, mis on saadetud korda ohvitseride ja sõjaväeametnikkude poolt;
- 2) sõdurite, allohvitseride ja tööteenistuskohuslaste poolt kordasaadetud süüteod, mis ei ole loetletud § 217.

§ 225. Sõjaväe Kõrgemale Kohtule kui teise ja järelevalveastme sõjaväekohtule kuulub:

- 1) diviisikohtu otsuste peale antud apellatsioonikaebuste läbivaatamine;
- 2) eeluurimistoimetuste ja diviisikohtute määruste peale antud erikaebuste, prokuratuuri ettepanekute ja sõjaväeülemate esitiste läbivaatamine.

§ 226. Väljaspool Eesti Vabariigi piire kordasaadetud ja sõjaväekohtule alluvas süüteos süüdistatav allub Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

§ 227. Kui sõdureid, allohvitseri või tööteenistuskohuslasi süüdistatakse mitmetes süütegudes, milledest ühed alluvad diviisikohtule, teised aga Sõjaväe Kõrgemale Kohtule, siis neid süütegusid arutatakse Sõjaväe Kõrgemas Kohtus.

§ 228. Asja, mis antud arutamiseks Sõjaväe Kõrgemale Kohtule, ei või saata otsustamiseks diviisikohtule, kuigi pärast asjale käigu andmist selgub, et asi allub diviisikohtule.

§ 229. Ühe süüteo osaliste asju, kes on koos võetud vastutusele, arutab üks kohus ja nimelt see, kellele alluvad süüteo vahenditult kordasaatjad või selle täidesaatmisest osavõtjad. Kui mõned osalised alluvad Sõjaväe Kõrgemale Kohtule, teised diviisikohtule, siis arutab kõigi osaliste asja Sõjaväe Kõrgem Kohus, välja arvatud juhtumid, kui kõigi osaliste süütegusid ei ole võimalik Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ühel ajal arutada.

§ 230. Sõjaväelaste poolt ühiselt mittesõjaväelastega kordasaadetud süütegusid (§ 1127) arutab see sõjaväekohus, kellele alluvad süüteo-osalised sõjaväelased. Juhtumil, kui süüteo-osaliste mittesõjaväelaste süüteod alluvad kõrgemale kohtule, sõjaväelaste süüteod aga alluvad alamale kohtule, siis arutab kõigi süüteo-osaliste asja kõrgem kohus.

§ 231. Kui asjaolud lubavad, siis eraldatakse 12—17-aastaste alaealiste osaliste süüteod, mis on korda saadetud kokkuleppel või teadvalt koos täisealistega, iseseisvaks ajaks ning arutatakse lahus täisealiste osaliste süütegudest.

§ 232. Mitmeliigiliste kohtute otsustega määratud karistuste koostamise või liitmise otsuse teeb kõrgema liigi kohus.

Sõjaväe kriminaalseadustiku § 33, 34 ja 40 ning Kriminaalseadustiku § 29, 30 ja 36 põhjal karistuse täitmisele pööramise ja liitmise või koostamise küsimuse lahendab igal juhul see kohus, kes teeb otsuse uues või enne katseaja määramist kordasaadetud süüteos, olgugi et karistuse kandmisest tingi-

missi vabastamise otsus oli kõrgema liigi kohtu otsus või et karistus, mille kandmisest enne tähtaega tingimisi vabastati, oli määratud kõrgema liigi kohtu poolt.

RT 1940, 34, 265.

§ 233. Üheliigiliste kohtute otsustega määratud karistuste koostamise või liitmise otsuse teeb see kohus, kes määranud raskema karistuse, võrdsete karistuste korral aga see kohus, kes on teinud hilisema otsuse.

Kodanlikele kohtute otsustel või liitmisel sõjaväekohtute otsustega loetakse ringkonnakohus võrdseks Sõjaväe Kõrgema Kohtuga ja jaoskonnakohus — diviisikohtuga.

3. peatükk.

Alluvusvaidlused.

§ 234. Alluvusvaidlused sõjaväeülema ja kodanlikele kohtute või kodanliku kohtu-uurija vahel lahendab Riigikohtu Kriminaalosakond Sõjaministri või Sõjavägede Juhataja ettepanekul, kellele asi esitatakse sõjaväeprokuröri kaudu ülema poolt, kes ei nõustunud kodanliku kohtu või kohtu-uurija määrusega asja alluvuse kohta. Eeltähendatud vaidluste algatamisel kodanlikele kohtute või kohtu-uurijate poolt nad toimivad Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 47 järgi.

§ 235. Alluvusvaidlused lahendab Riigikohtu Kriminaalosakond koraldaval istungil, ära kuulunud Riigikohtu prokuröri arvamuse.

§ 236. Iga kohtuasutis on kohustatud ise otsustama, kas asi temale allub, ja ta ei ole õigustatud esitama oma kahtlusi lahendamiseks kõrgema liigi kohtule.

§ 237. Alluvusvaidlus ei peata eeluurimist; kohtu alla andmine, samuti kohtus asja edasiarutamine ja otsuse tegemine ei või aga toimuda enne alluvusvaidluse lõplikku lahendust.

4. peatükk.

Asjade üleviimine ühe diviisikohtu alt teise alla.

§ 238. Asja üleviimine ühe diviisikohtu alt teise alla on lubatud, kui osa süüaluseid või tunnistajaid elab lähemal teise diviisikohtu asukohale või teenib teise diviisikohtu alla kuulavas üksuses või asutises.

§ 239. Asja üleviimine ühe diviisikohtu alt teise alla otsustab kohtu alla andva ülema ettepanekul järgnev kõrgem vahenditu sõjaväeülem.

Kui kohtu alla andjaks on Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja, siis ka asja üleviimise otsustavad vastavalt nemad.

Ka diviisikohus, kellele asi on antud arutamiseks, võib kohtu alla andva ülema kaudu teha ettepaneku eelmistes lõigetes tähendatud sõjaväeülemale asja üleviimiseks teise diviisikohtu alla.

§ 240. Sõjaminister võib asju üle viia ühe diviisikohtu alt teise alla, kui asja üleviimine on vajalik kohtuotsuse erapooletuse, ühiskondliku korra või rahu saavutamiseks.

5. peatükk.

Sõjaväekohtutele alluvate asjade menetluse kord.

1. jagu.

Andmete kogumine ja juurdlus.

§ 241. Sõjaväeülem määrab juurdluse:

- 1) kui süütegu on korda saadetud sõjaväeülemale ainuvõimu-piirkonnas;
- 2) kui üldsüütegu on korda saadetud väljaspool sõjaväeülemale ainuvõimu-piirkonda, kuid ainult sõjaväelaste eneste vahel ajal, mil nad olid teenistuskohuste täitmisel;
- 3) kui tegu sisaldab sõjaväelise või teenistusalase süüteo tunnuseid, olgugi et selle teo kordasaatmisest peale sõjaväelaste võtsid osa ka mittesõjaväelased.

§ 242. Korralduse juurdluse toimetamiseks teeb see sõjaväeülem, kelle ainuvõimu-piirkonnas asub süüteo kordasaatmise koht.

Kui süütegu saadeti korda väljaspool sõjaväeülemale ainuvõimu-piirkonda, siis sõjaväelise või teenistusalase süüteo puhul teeb juurdluse toimetamiseks korralduse see sõjaväeülem, kellele süü- või kahtlusalune allus süüteo kordasaatmise ajal; üldsüüteo puhul aga — see sõjaväeülem, kellele allub süü- või kahtlusalune juurdluse toimetamise korralduse tegemise ajal, või kui süütegu avastati pärast tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamist — see sõjaväeülem, kellele süü- või kahtlusalune allus viimati enne vabastamist.

§ 243. Juurdluse algamisest asjus, mis ületavad diviisikohtu või jaoskonnakohtu alluvuse, teatab sõjaväeülem viivitamata igal juhtumil mitte hiljem kui 24 tunni jooksul kas sõjaväeprokurörile, kui asi allub Sõjaväe Kõrgemale Kohtule, või kodanliku prokuratuuri esindajale, kui asi allub ringkonnakohtule.

§ 244. Sõjaväeülem algatab juurdlust järgmistel ajenditel:

- 1) oma vahendil äranaagemisel või alluvate ülemate esitusel;
- 2) sõjaväeprokurööri nõudmisel;
- 3) kohtute, politsei ja muude ametiasutiste või ametivõimude teatamisel;
- 4) süüteost kannatanu kaebusel või süüteo pealtnägija avaldusel;
- 5) süütegija süütunnistusele ilmumisel.

§ 245. Säärane avaldus süüteo kohta, mis on tehtud süüteo mittepealtnägija poolt, ei ole küllaldaseks juurdluse algatamise ajendiks, kui tähendatud avalduse tegija ei esita tõendusi süüteo sündmuse usutavuse kohta.

Anonüümavaldused süüteo kohta ei ole juurdluse algatamise küllaldaseks ajendiks, välja arvatud säärased avaldused, mis sisaldavad andmeid süütegude kohta kõrgema riigivõimu vastu, riigiäraandmise kohta või kuritarvituste kohta sõjaväe majanduse alal.

§ 246. Paragrahvis 244 ettenähtud ajenditel sõjaväeülem nende ajendite ilmse alusetuse korral juurdlust ei algata.

§ 247. Juurdluse määramise õigus on ülematel, kes omavad vähemalt rügemendiülema õigusi.

Kui üksus või asutis asub kaugel oma ülemast, kes omab õigust määrata juurdlust, ja kui selle üksuse või asutise ülem ise ei oma säärast õigust, siis on ta kohustatud viivitamata kandma sündmusest ette oma ülemale ning

asuma korraldust ootamata nende juurdlustoimetuste teostamisele, mis ei kannata viivitust, nagu abinõude tarvitusele võtmine kahtlusaluse isiku kriminaaljälitamisest kõrvalehoidmise takistamiseks, süüteo jälgede hävimise või varjamise vältimiseks. Need toimetused omavad jõudu, nagu oleks need teinud seatud korras määratud juurdleja.

§ 248. Sõjaväeülemad, kes ei oma juurdluste määramise õigust, teatavad viivitamata alluvuskorras oma ülemale igast süüteost, mis nende käsuallused on korda saatnud või mis on avastatud nende võimule alluvas piirkonnas.

§ 249. Kohtud, ametiasutised ja ametivõimud teatavad asjaomasele sõjaväeülemale vastavate korralduste tegemiseks kõigist nende tegevuspiirkonnas avastatud süütegudest, mis on korda saadetud sõjaväelaste poolt ja alluvad sõjaväekohtule.

RT 1940, 34, 265.

§ 250. Igast sündmusest, mis sisaldab sõjaväelase poolt kordasaadetud süüteo tunnuseid, on politsei kohustatud teatama asjaomasele sõjaväeülemale võimalikult viivitamata pärast sündmusest teadasaamist, kuid hiljemalt 24 tunni jooksul.

§ 251. Mittesõjaväelased pöörduvad kaebustega ja avaldustega sõjaväelaste süütegude asjus, mis alluvad sõjaväekohtule, süüdistatavate isikute sõjaväelise ülema või politsei poole.

Eelmises lõikes tähendatud süütegudes pöörduvad sõjaväelased kaebustega ja avaldustega endi vahendite ülema poole.

§ 252. Kaebuseks nimetatakse süüteost kannatanu avaldust. Kaebuse võivad esitada, kas otseselt või selleks volitatud voliniku kaudu, kannatanu ise või isikud, kellele seaduse järgi kuulub õigus kannatanu eest toimida.

§ 253. Süüteost kannatanu volinikkudeks võivad olla vandeadvokaadid, nende abid ja eraadvokaadid. Peale advokaatide võivad volinikkudena esineda isikud, kes üldvolituse põhjal valitsevad volitaja varasid või juhivad volitaja kaubanduslikke või tööstuslikke ettevõtteid samade varade või ettevõtete valitsemisega või juhtimisega seotud asjus.

Diviisikohtule alluvais asjus võivad süüteost kannatanu volinikkudena peale eelmises lõikes tähendatud isikute esineda veel süüteost kannatanu ülenevad ja alanevad sugulased, abikaasa, vennad ja õed.

§ 254. Kaebuses tuleb võimalikult märkida:

- 1) kaebaja nimi, perekonnanimi, vanus, aastad ja elukoht;
- 2) kaebuse aineks olev süütegu ning selle kordasaatmise või avastamise aeg ja koht;
- 3) tunnistajad ja nende elukohad ning need asjaolud, mida nad võivad tõendada;
- 4) asitõendid, kirjalikud tõendid ja nende asukohad ning need asjaolud, mida nad peavad tõendama;
- 5) kahtlusaluse nimi, perekonnanimi, vanus ja elukoht ning kahtlustamise põhjused;
- 6) varavastastes süütegudes — süüteo objekti väärtus;
- 7) süüteoga tekitatud kahjusumma suurus;
- 8) mida kaebaja palub;
- 9) kaebekirja lisad, kui neid on.

RT 1940, 34, 265.

§ 255. Kaebused, avaldused ja süütegija süütunnistused võivad olla kirjalikud ja suulised. Sõjaväeülem on kohustatud neid igal ajal vastu võtma. Suuline kaebus, avaldus või süütegija süütunnistus protokollitakse vastuvõtmisel; protokoll loetakse kaebajale, avaldajale või süütunnistajale ette ja kirjutatakse tema poolt alla.

§ 256. Kui sõjaväeülem antud kaebuse peale juurdlust ei algata, siis teatab ta sellest kaebajale, kellel on õigus mitterahuldumise korral kaevata sõjaväeülemale eeltähendatud otsuse peale alluvuse järjekorras kõrgematele ülematele.

§ 257. Süütegude kohta andmete kogumisel ja juurdluse toimetamisel täidab sõjaväeülem sõjaväekohtule alluvais asjus kõik sõjaväeprokurööri, kodanlikule kohtule alluvais asjus — kõik kodanliku prokuratuuri asjaomase esindaja seaduslikud nõudmised.

Sõjaväeprokurööril sõjaväekohtule alluvais asjus ja kodanliku prokuratuuri esindajail kodanlikule kohtule alluvais asjus on õigus nõuda juurdlust algatanud sõjaväeülemalt teateid juurdluse käigust ja tulemustest.

§ 258. Kaebused erasüüdistusasjus esitab süüteost kannatanu sellele sõjaväeülemale, kellele kuulub juurdluse määramine selles asjas, või politseile, kusjuures politsei, saanud säärase kaebuse, saadab selle edasi eeltähendatud sõjaväeülemale.

§ 259. Eelmises (258.) paragrahvis tähendatud ülem, saanud erasüüdistusasjas kaebuse, kutsub viivitamata välja pooled lepitamiseks. Lepitamist sobitab tema ise või tema poolt selleks määratud ohvitser.

Lepitamise sobitamine peab lõpetatama ühe nädala jooksul; kaebaja ja süüdistatava ühisel palvel võib lepitamismenetlust edasi lükata, kuid mitte üle kahe nädala.

§ 260. Poolte leppimisel koostatakse selle kohta akt, milles tähendatakse tingimused, millel toimus leppimine; see akt loetakse ette leppinud pooltele, parandatakse nende näpunäidetel ja kirjutatakse alla nende poolt; pärast seda kirjutab aktile alla leppimist sobitanud ülem. Akt hoitakse alal väosa toimikute juures. Leppinud pooltele antakse nende sellekohasel soovil ära kirjad leppimisaktist.

§ 261. On leppimine korda läinud või erasüüdistaja on jäänud ilmutamata seaduslikkude põhjusteta § 259 esimeses lõikes tähendatud kutse peale, siis sõjaväeülem lõpetab asja jäädavalt.

Kui aga leppimine ei ole korda läinud või kui süüdistatav on jäänud seaduslikkude põhjusteta ilmutamata, siis sõjaväeülem teeb üldisel alusel korralduse juurdluse toimetamiseks.

§ 262. Kõigist oma lõplikudest korraldustest erasüüdistusasjus teatab sõjaväeülem erasüüdistajale. Erasüüdistajal on õigus mitterahuldumise juhtumil kaevata sõjaväeülemale korralduste peale § 286 eeskirjade järgi.

§ 263. Sõjaväeülem paneb juurdluse toimetamise temale alluva ohvitseri või sõjaväeametniku peale, kusjuures:

- 1) juurdlejaks määratav isik peab olema vähemalt võrdses ametiastmes ja vanem auastmes isikust, kelle seadusvastaste tegude kohta juurdlus määratakse;

- 2) juurdlejaks määratav isik peab vastama § 10 tähendatud tingimustele ega või olla asjaosalistega vahekorras, mis loetakse sõjaväekohtu-uurijate ja kohtunikude taandamise seaduslikuks ajendiks. Viimase olemasolul on sõjaväeüleml kohustatud asendama määratud juurdleja teise isikuga.

§ 264. Juurdluse määraja ülem annab üle juurdlejaks määratud isikule kõik andmed, mis tal on asja kohta, ja kui tarvis, juhib tema tähelepanu asjaludele, mida on vaja selgitada.

§ 265. Juurdleja toimetab süüteo, süütegija ja süüteoost riigile Sõjamineisteriumi või sõjaväe alal tekkinud kahju selgitamiseks tunnistajate ülekuulamist, vaatlusi, läbivaatusi, läbiotsimisi, väljavõtmisi ja asitõendite kogumist ning hoidmist eeluurimise eeskirjade järgi. Ta ei ole aga õigustatud kutsuma ülekuulamisele temast ameti- või auastmes vanemaid sõjaväelasi, laskma sunniviisil tuua ülekuulamisele tunnistajatena või asjatundjatena mittesõjaväelasi või trahvima neid ilmutata jäämise eest ega läbi vaatama või kinni pidama posti- ja telegraafilist kirjavahetust postil.

Vaatlusi, läbivaatusi, läbiotsimisi ja väljavõtmisi võib juurdleja ilma juurdlust määrava ülema erikorralduseta ette võtta nende sõjaväelaste juures, kelledest ta on ameti- ja auastmes vanem, ja ka mittesõjaväelaste juures, kuid viimaste juures ainult kohtades, mis asetsevad juurdlust määranud ülema ainuvõimu-piirkonnas.

§ 266. Kui sõjaväeülema poolt määratud juurdlusel on vajalik ette võtta § 265 teises lõikes tähendatud toimetusi väljaspool sõjaväeülemate ainuvõimu-piirkondi, siis teostab seda politsei sõjaväeülema ettepanekul.

Sõjaväeüleml võib lasta politsei kaudu üle kuulata neid tunnistajaid, kes elavad väljaspool sõjaväeülemate ainuvõimu-piirkondi.

Eelmistes lõigetes tähendatud juhtumel teostab politsei neid toimetusi Kriminaalkohtupidamise seadustikus ettenähtud korras, kusjuures aga sõjaväeüleml on õigus määrata oma esindajat nende toimetuste läbiviimise juurde.

§ 267. Ülekuulamisprotokollis peab peale muu tähendatama: protokollki koostamise aeg ja koht, kelle korraldusel juurdlust toimetatakse, juurdleja auaste ja perekonnanimi, ülekuulatava ees-, isa- ja perekonnanimi, sünniaeg, amet ja alatine elukoht. Ülekuulatava sõjaväelase kohta tuleb tähendada veel tema auaste, mis üksuses või asutises ja mis ametikohal teenib, ning ajateenijate kohta veel, kuhu asub elama pärast reservi arvamist.

Iga ülekuulatava isiku seletused kantakse eri protokollki, võimalikult tema enda sõnadega ning esimeses isikus.

§ 268. Juurdleja võtab tarvitusele kõik abinõud, et vältida süüteo jälgede hävimist.

§ 269. Leiab juurdleja, et on vajalik tarvitusele võtta tõkkeabinõu süü- või kahtlusaluse juurdlustest, eeluurimisest või kohtust kõrvalehoidumise takistamiseks, siis kannab ta sellest viivitamata ette juurdluste määranud ülemale.

§ 270. Juurdluste toimetamiseks korralduse tegemisel, samuti juurdluste toimetamise kestel võib sõjaväeüleml vajaduse korral tarvitusele võtta järgmisi abinõusid süüaluse kõrvalehoidumise takistamiseks juurdlustest, eeluurimisest või kohtust:

- 1) sõjaväelastele-süüalustele ta võib määrata tõkkeabinõuks vahistamise, järgides seejuures § 414, 415, 419, 420 ja 422 eeskirju;

- 2) mittesõjaväelasi võib ta vahistada järgides § 413, 419 ja 422 eeskirju. Nende süüaluste vahistamisest, samuti nende süüaluste süütegudest teatab sõjaväeülem vastavalt nende süüaluste süüdistusaja alluvusele viivitamata sõjaväekohtu-uurijale, diviisikohtule, kohtu-uurijale või jaoskonnakohtunikule edasise korralduse tegemiseks tõkkeabinõu kohta. Juurdluse nende vahistatud süüaluste kohta saadab sõjaväeülem vastavale sõjaväekohtu-uurijale, diviisikohtule, kohtu-uurijale või jaoskonnakohtunikule võimalikult 48 tunni jooksul arvates nende süüaluste vahistamisest.

§ 271. Juurdleja vastutab juurdluse toimetamise kohta ettenähtud eeskirjade rikkumise kui teenistuskohuste rikkumise eest üldisel alusel selle rikkumise iseloomu ja tähtsuse kohaselt kas distsiplinaarselt või kohtulikult.

§ 272. Kaebused juurdleja peale esitatakse juurdluse määranud ülemale.

§ 273. Juurdluse toimetamise korrapärasuse ja kiiruse järele valvab vahenditult juurdluse määranud ülem; sama ülem lahendab ka juurdluse toimetamisel tekkinud arusaamatused ja süü- või kahtlusaluse või muude isikute poolt esitatud kaebused.

§ 274. Üldsüütegude kohta, mis on korda saadetud sõjaväelaste poolt kohtades, mis ei kuulu sõjaväeülemale ainuvõimu-piirkonda, toimetab juurdlusi politsei Kriminaalkohtupidamise seadustikus ettenähtud korras, välja arvatud juhtumid, kui üldsüütegu on korda saadetud sõjaväelaste poolt väljaspool sõjaväeülemale ainuvõimu-piirkonda, kuid ainult sõjaväelaste eneste vahel ajal, millal nad olid teenistuskohuste täitmisel.

Politsei teatab süüaluse ülemale juurdluse algamisest kui ka juurdluse üleandmisest prokurörile, kohtu-uurijale või jaoskonnakohtunikule.

§ 275. Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvais asjus lõpuleviidud juurdluse annab politsei või kodanliku kohtu prokurör edasi sõjaväeprokurörile või süüaluse ülemale.

§ 276. Kui politsei ei täida oma kohuseid juurdluse toimetamisel sõjaväekohtule alluvais asjus või neis asjus sõjaväeülemalt või sõjaväeprokurörit nõutavate täiendavate teadete kogumisel, siis sõjaväeülem või sõjaväeprokurör teatab sellest kodanliku kohtu prokuratuuri kohalikule esindajale.

§ 277. Lõpetatud juurdluse esitab juurelnud sõjaväelane viivitamata vahenditult sellele ülemale, kelle korraldusel tema juurdlust toimetab.

§ 278. Sõjaväeülem vaatab läbi tema korraldusel tehtud või temale korralduseks saadetud juurdluse. Läbivaadatud juurdluse kohta, kui ta leiab selle küllalt täieliku olevat, teeb ta järgmisi korraldusi:

- 1) juurdlused sõjaväekohtutele mittealluvais asjas annab ta üle asjaomastele kodanlikkudele võimudele;
- 2) diviisikohtule alluva asja, mis on juurdlusega küllaldaselt selgitatud, lahendab ta oma distsiplinaarvõimuga käesoleva seadustiku § 516 ettenähtud piirides või annab süüaluse juurdluse põhjal asjaomase diviisikohtu alla;
- 3) juurdluse diviisikohtule alluvais asjas, milles süütegu on küll selgitatud, kuid ei ole korda läinud avastada süüalust, ta peatab kuni süüaluse avastamiseni;

- 4) juurdluse diviisikohtule alluvas asjas, milles süütõendid süüaluse vastu on puudulikud või milles on selgunud seaduslikke takistusi kriminaaljälitamise algamiseks või jätkamiseks, ta lõpetab;
- 5) juurdluse sündmuse kohta, milles ei leidu süüteo tunnuseid, ta lõpetab, kusjuures tähtsamail juhtumeil ta saadab juurdluse sõjaväeprokuröörile arvamuse avaldamiseks asja lõpetamise kohta, eriti siis, kui asi oli seotud inimese surmaga või raske vigastusega või riigikahjuga, mille riigi või väeosa kanda võtmine ületab sõjaväeülemale võimupiirid;
- 6) juurdluse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvas asjas, milles sõjaväeülemale arvates oleks kohane piirduda distsiplinaarkaristusega või milles on selgunud seaduslikke takistusi kriminaaljälitamise algamiseks või jätkamiseks, ta saadab sõjaväeprokuröörile toimetamiseks § 497—506 eeskirjade järgi;
- 7) juurdluse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvas asjas, mis on küllaldaselt selgitatud ja milles süütegu on niivõrd ilmne, et pole vaja toimetada eeluurimist, ta saadab sõjaväeprokuröörile süüaluse kohtu alla andmise kohta arvamuse avaldamiseks § 497—506 eeskirjade järgi;
- 8) juurdluse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvas asjas p. 6 ja 7 nimetatud juhtumeil ta saadab sõjaväekohtu-uurijale eeluurimise algamiseks, kusjuures juurdlused sõjaväeliste ja teenistusalaste süütegude kohta ta saadab sõjaväekohtu-uurijale ka sel juhtumil, kui süüalune ei ole avastatud või hoidub kõrvale juurdlustest.

§ 279. Kui süüalune süüteo kordasaatmise ajal ei allunud juurdluse määranud sõjaväeülemale, siis juurdluse määranud ülem juhtumeil, kui süüalune tema arvates tuleks anda kohtu alla või karistada distsiplinaarkorras § 278 p. 2, 6 või 7 järgi, saadab lõpetatud juurdluse sellele sõjaväeülemale, kellele süüalune allus süüteo kordasaatmise ajal.

Kui ülem, kellele süüalune allus süüteo kordasaatmise ajal, leiab, et on küllaldane süüdlast karistada distsiplinaarkorras, süüalune aga on üle viidud teise ülemale alluvusse, siis ülem, kellele süüalune allus süüteo kordasaatmise ajal, saadab juurdluse süüaluse ülemale, teatades ühtlasi oma seisukoha asja lahendamise kohta distsiplinaarkorras. Ülem, kelle alluvuses süüalune teenib, on sel juhtumil kohustatud määrama distsiplinaarkaristuse.

§ 280. Kui süüteo-osalised sõjaväelased alluvad mitmele ülemale, siis § 278 ettenähtud korraldused juurdluse kohta teeb nende lähim ühine kõrgem ülem. Juhtumil, kui süüteo-osalistel ei ole ühist kõrgemat sõjaväelist ülemat, siis teeb vastavad korraldused juurdluse kohta Sõjaminister.

§ 281. Paragrahvi 278 punktis 7 tähendatud juhtumeil antakse juurdlus enne sõjaväeprokuröörile saatmist süüalusele tema soovi korral läbilügemiseks, misjuures süüaluselt küsitakse, kas ja millega ta soovib enese kaitseks juurdlust täiendada.

Väeosaülem laseb täiendada juurdlust süüaluse poolt esildatud nende asjaolude kohta, mis võivad mõjustada asja otsustamist. Süüaluse palve tagajärjeta jätmisest teatatakse süüalusele.

§ 282. Kriminaaljälitamise lõpetamisel või peatamisel, samuti süüaluse distsiplinaarkorras karistamisel võtab sõjaväeülem seisukoha ka asja juurde

võetud asitõendite ja süüteo läbi saadud asjade kohta Kriminaalseadustiku § 24 ja käesoleva seadustiku § 381, 886 ja 887 tähendatud alustel, kuid lõplikul korraldusel tähendatud asitõendite või asjade kohta vastavalt võetud seisukohale teeb sõjaväeülem ühe kuu möödumisel arvates seisukoha võtmise päevast, kui vahepeal keegi, kelle õigusi sõjaväeülema seisukoht võib puudutada, ei ole selle vastu vaidlust avaldanud.

Eelmises lõikes tähendatud seisukoha teeb sõjaväeülem kirjalikult teatavaks isikule, kellele asitõendid või süüteo läbi saadud asjad kuuluvad, samuti isikule, kellelt need olid juurdluse juurde võetud, kui need asjad sõjaväeülema seisukoha järgi ei kuulu tagasiandmisele neile isikutele. Tähendatud isikutel loetakse vaidluse avaldamise tähtaja algust sõjaväeülema kirjaliku seisukoha kättesaamise päevast, nende mitteleidmisel toimikus märgitud elukohas aga päevast, mil sellekohane teade saabus sõjaväeülemale.

RT 1940, 34, 265.

§ 283. Kui asjale, milles kriminaaljälitamine on lõpetatud või peatatud või milles süüalune on karistatud distsiplinaarkorras, tuleb kohaldada Kriminaalseadustiku § 25 või 293 ettenähtud tagajärgi, siis sõjaväeülem saadab asja sõjaväeprokuröriile ettepaneku tegemiseks Sõjaväe Kõrgemale Kohtule § 1134 ettenähtud korras.

Samuti saadab sõjaväeülem sõjaväeprokuröriile asja, milles sõjaväeülema poolt kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise, samuti süüaluse distsiplinaarkorras karistamise puhul asitõendite ja süüteo läbi saadud asjade kohta võetud seisukoha vastu on avaldatud vaidlus § 282 ettenähtud tähtjal, ettepaneku tegemiseks Sõjaväe Kõrgemale Kohtule § 1134 ettenähtud korras.

§ 284. Kriminaaljälitamise lõpetamisest ja peatamisest teatab sõjaväeülem süüteost kannatanule.

§ 285. Süüteost kannatanul on isiklikult või voliniku kaudu õigus tutvuda juurdlusega asjus, milles sõjaväeülem on lõpetanud või peatanud kriminaaljälitamise.

§ 286. Kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise korralduse peale on süüteost kannatanul õigus kaevata korralduse teinud sõjaväeülema kõrgematele ülematele alluvuse järjekorras kuni vastavalt Sõjainistrini või Sõjavägede Juhatajani. Sõjainister või Sõjavägede Juhataja enne otsuse tegemist kuulavad ära sõjaväeprokuröri arvamuse.

Sõjainistri või Sõjavägede Juhataja otsus eelmises (1.) lõikes tähendatud kaebuste kohta, samuti ka Sõjainistri või Sõjavägede Juhataja poolt § 278 korras tehtud korraldus kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise kohta on lõplik ja nende peale edasikaebuse õigust ei ole. Kaebajale teatatakse tema kaebuse kohta järgnenud otsus.

§ 287. Paragrahvis 286 tähendatud kaebused esitatakse selle sõjaväeülema kaudu, kelle korralduse peale kaevatakse, hiljemalt seitsme päeva jooksul arvates sõjaväeülema vastava korralduse või otsuse kohta teadaande kättesaamise päevast. Sõjaväeülem, saanud kaebuse, saadab selle ühes toimikuga viivitamata edasi.

Süüteost kannatanule, keda toimikus märgitud elukohas ei ole leitud, loetakse teadaande kättesaamise päevaks see päev, millal teadaande kättesaamise kohane teatis on saabunud sõjaväeülemale.

2. jagu.

Eeluurimine.

1. jaotis.

Sõjaväeülem ja sõjaväekohtu-uuriija kohused ja võimkond eeluurimisel ning eeluurimise toimetamise tingimused.

§ 288. Kõigi Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvate süütegude kohta toimetab eeluurimist sõjaväekohtu-uuriija sõjaväeülem ja politsei kaasabil ja sõjaväeprokuröri järelevalvel.

§ 289. Eeluurimise toimetamiseks korralduse tegemise õigus on rügemendiülemal õigustega ja kõrgematel sõjaväetümatel neile alluvate sõjaväelaste sääraste süütegude ja sündmuste kohta, mis sisaldavad Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluva süüteo tunnuseid.

§ 290. Ühes korraldusega eeluurimise toimetamiseks annab sõjaväeülem vastavale sõjaväekohtu-uuriijale asja üle ühes ärakirjaga süüaluse teenistuskirjast ja väljavõttega kiidu- ja karistusraamatust ning teatab eeluurimise toimetamise korraldusest sõjaväeprokuröridele.

§ 291. Sõjaväeülem, kelle korraldusel toimub eeluurimine, on õigustatud isiklikult või tema poolt volitatud mõne temale alluva isiku kaudu tutvuma uurimise seisukorraga ning juhtima uuriija tähelepanu asja selgitamiseks vajalikkudele asjaoludele. Kui sõjaväekohtu-uuriija jätab täitmata sõjaväeülemal näpunäited või kui viimane leiab viivitust uuriija tegevuses, siis sõjaväeülemal on õigus teatada sellest Sõjaväe Kõrgemale Kohtule sõjaväeprokuröri kaudu.

§ 292. Sõjaväeülem on õigustatud vajaduse korral pöörduma kodanliku prokuröri poole teadete saamiseks endale alluvate sõjaväelaste süüasjade seisukorra üle, mis on eeluurimisel kodanliku kohtu-uuriija käes.

§ 293. Eeluurimise toimetamine pannakse selle sõjaväekohtu-uuriija peale, kelle jaoskonnas asub sõjaväeosa või -asutis, kuhu kuulub süüalune või kelle jaoskonnas on korda saadetud süütegu.

Üldsüütegude kohta, milleles § 274 alusel toimetab juurdlust politsei, toimetab eeluurimist see sõjaväekohtu-uuriija, kelle jaoskonnas süütegu on korda saadetud.

§ 294. Sõjaväekohtu-uuriija algab eeluurimist ainult sõjaväeülemal korraldusel. Eeluurimise algamisest või jätkamisest teatab sõjaväekohtu-uuriija viivitamata sõjaväeprokuröridele ja sõjaväeülemale.

§ 295. Sõjaväekohtu-uuriija leides, et uurimine ei kuulu tema võimkonda, saadab asjatoimetuse ühes oma vastava põhistatud määrusega tagasi sõjaväeülemale ja teatab sellest sõjaväeprokuröridele. Sõjaväeülem, mitte nõustudes sõjaväekohtu-uuriija määrusega, saadab asjatoimetuse sõjaväeprokuröridele, kes viivitamata saadab asjatoimetuse ühes oma arvamusega edasi järgmisele, alluvuse järjekorras kõrgemale sõjaväeülemale, kes lõplikult otsustab süüteoasja alluvuse.

§ 296. Kui ühe süüteo uurimisel avastub teine süütegu, mis ei ole ühenduses esimesega, siis sõjaväekohtu-uuriija, võttes tarvitusele abinõud selle teise süüteo andmete säilitamiseks, teatab sellest sõjaväeülemale ja sõjaväe-

prokuröridele. Avastatud uues süüteo algab sõjaväekohtu-uurija eeluurimist sõjaväeülema korraldusel, välja arvatud juhtumid, kui avastatud uus süütegu on üldsüütegu ning on korda saadetud sama süüaluse poolt, kelle kohta sõjaväekohtu-uurija toimetab eeluurimist, ja kui selle avastatud uue süüteo eest seaduses on ette nähtud karistus, mis on kergem karistusest või võrdne karistusega, mis seaduses on ette nähtud eeluurimisel oleva süüteo kohta. Viimasel juhtumil sõjaväekohtu-uurija algab eeluurimist sõjaväeülema korralduseta.

§ 297. Sõjaväekohtu-uurija võtab oma võimuga tarvitusele kõik vajalikud abinõud eeluurimise toimetamiseks, välja arvatud need, milles tema võim on seadustega sõnaselgelt piiratud.

§ 298. Eeluurimise toimetamisel on sõjaväekohtu-uurija kohustatud täieliku erapooletusega selgitama niihästi süüalust süüdistavaid kui ka kaitsvaid asjaolusid.

§ 299. Sõjaväekohtu-uurija on kohustatud õigel ajal tarvitusele võtma vajalikud abinõud tõenduste kogumiseks; eriti ei tohi ta viivitada säärase süüteojälgede ja -tunnuste avastamisega ja säilitamisega, mis võivad hävida.

§ 300. Süüteo asitõendite, samuti ka süüteo läbi saadud asjade väljavõtmist ja äravõtmist toimetab sõjaväekohtu-uurija viivitamata nende asjade leidmisel.

§ 301. Sõjaväekohtu-uurijal on õigus pärast juurdluste saamist kontrollida, täiendada ja muuta juurdluste kestel ettevõetud toimetusi ja korraldusi. Juurdlustoimetusi, mis eeluurimise eeskirjade järgi on toimetatud rahuldavalt ja täielikult, ei ole sõjaväekohtu-uurija kohustatud kordama.

§ 302. Sõjaväekohtu-uurija seaduslikke nõudeid peavad sõjaväeülemad, politsei ja teised ametivõimud, samuti ka eraisikud viivitamata täitma.

§ 303. Sõjaväekohtu-uurija võib pöörduda politsei või sõjaväeülema poole ettepanekuga koguda tarvilikke andmeid tema ettepaneku kohaselt.

Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 60 korras vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise, väljavõtmise või tunnistajate ülekuulamise toimetamist võib sõjaväekohtu-uurija sellekohase määruse alusel teha politseile ülesandeks, kui sõjaväekohtu-uurija ise mõne teise kiire eeluurimistoimetuse või kaugel maa tõttu ei saa otsekohe ette võtta neid toimetusi.

§ 304. Kui sõjaväekohtu-uurija oma ametikohuste täitmisel leiab vastupanu, siis on tal õigus nõuda sõjaväe- ja kodanlike võimude ning ka ümbruselanike kaasabi.

§ 305. Süüalusel, erasüüdistajal ja hagejal on õigus sõjaväekohtu-uurijat taandada põhjustel, mis loetakse kohtunikkude taandamise seaduslikeks põhjusteks. Taandus esitatakse sõjaväekohtu-uurijale enesele.

§ 306. Sõjaväekohtu-uurija, kui talle on taandumise seaduslik põhjus teada, on kohustatud ise taanduma eeluurimise toimetamisest ning sellest teatama Sõjaväe Kõrgemale Kohtule ja sõjaväeülemale, kelle korraldusel ta algas eeluurimist.

§ 307. Sõjaväe Kõrgem Kohus, tunnustades taandamise põhjused kaaluvaks, paneb eeluurimise toimetamise teisele sõjaväekohtu-uurijale ja teatab sellest sõjaväeülemale, kes tegi korralduse eeluurimise toimetamiseks.

§ 308. Sõjaväekohtu-uuriija, esitades tema vastu avaldatud taanduse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule lahendamiseks, ei katkesta eeluurimist. Olles aga ise taandunud, täidab ta kuni taandumisesituse lahendamiseni Sõjaväe Kõrgema Kohtu poolt ainult edasilükkamatuid eeluurimistoimetusi.

§ 309. Sõjaväelistes ja teenistusallastes süütegudes toimetab sõjaväekohtu-uuriija eeluurimist ka sel juhtumil, kui süüalune ei ole avastatud või hoidub kõrvale eeluurimisest.

§ 310. Eeluurimise kestel on hagejal ja erasüüdistajal vahenditult või voliniku kaudu õigus:

- 1) üles anda tunnistajaid ja esitada teisi tõendusi;
- 2) sõjaväekohtu-uuriija loal viibida eeluurimistoimetuste juures ja esitada küsimusi süüalusele ja tunnistajaile;
- 3) nõuda omal kulul ärakirju kõigist protokollidest ja määrustest.

§ 311. Süüteost kannatanu, kes on esitanud kahjutasuhagi, võib paluda selle tagamist. Kui sõjaväekohtu-uuriija tunnustab nõudja palve põhjendatuks, siis teeb ta sellekohase esituse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule, kes otsustab palve ja rahuldamise korral teeb vastava korralduse tsiviilkohtumenetluse korras.

§ 312. Eeluurimist peab toimetatama kiirelt; kui asjaolud nõuavad, ei tohi eeluurimist katkestada ka pühadel ja puhkepäevadel.

§ 313. Kui on vajalik üle kuulata tunnistajaid või ette võtta mõni muu eeluurimistoime kohtades, mis on kaugel sõjaväekohtu-uuriija asukohast, siis tehakse nende toimetuste täitmine ülesandeks sellele sõjaväe- või kodanlikule kohtu-uurijale, kelle jaoskonnas need tuleb täita. Kui aga tuleb üle kuulata sõjaväelasi või teostada eeluurimistoimetusi sõjaväeülema ainuvõimu-piirkonnas, siis sõjaväekohtu-uuriija võib nende toimetuste täitmist teostada ka sõjaväeülema kaudu. Mõlemal juhtumil täidetakse eeluurimistoimetused ülesande teinud sõjaväekohtu-uuriija küsimuskava järgi.

2. jaotis.

Sõjaväeprokuröri ja tema abide kohused ja võimkond.

§ 314. Sõjaväeprokurör ja tema abid ei toimeta ise eeluurimist, kuid on kohustatud alatiselt valvama eeluurimise järele.

§ 315. Sõjaväeprokuröril ja tema abidel on õigus viibida kõigi eeluurimistoimetuste juures ja vaadata koha peal algoimikute.

§ 316. Sõjaväekohtu-uuriija on kohustatud täitma süüteo uurimisse ja tõendite kogumisse puutuvaid sõjaväeprokuröri ja tema abi seaduslikke nõudeid, märkides protokollis, missugused toimetused on täidetud nende nõudmisel.

§ 317. Kui sõjaväeprokuröri või tema abi nõude täitmises on takistusi, siis täidab sõjaväekohtu-uuriija nõude määral, mil see on võimalik ja teatab sellest nõude esitajale, jäädes ootama viimaselt lahendust.

§ 318. Igast määrusest, millega sõjaväekohtu-uuriija süüaluse vastu tarvitusele võtab, muudab või jätab ära tõkkeabinõu, ta teatab viivitamata sõjaväeprokuröri.

Sõjaväeprokuröriil on õigus nõuda, et sõjaväekohtu-uuriija võtaks süüaluse vastu tarvitusele kergema tõkkeabinõu või jätaks ära tõkkeabinõu, milline nõue on sõjaväekohtu-uuriijale kohuslik.

Sõjaväeprokurör võib sõjaväekohtu-uuriijale ka ette panna, et viimane võtaks tarvitusele tõkkeabinõu süüaluse vastu või võtaks raskema tõkkeabinõu. Ei ühine sõjaväekohtu-uuriija selle ettepanekuga, siis esitab ta tõkkeabinõu küsimuse lahendamiseks Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

§ 319. Sõjaväeprokurör või tema abi võib nõuda eeluurimise täendamist tema ettepaneku kohaselt, olgugi et sõjaväekohtu-uuriija leidis selle olevat lõpule viidud.

§ 320. Sõjaväeprokuröri ja tema abi ei saa taandada eeluurimise järelevalve teostamisest; kui neil on aga süüalusegavõi süüteoost kannatanuga suhteid, mis on põhjuseks kohtunikkude taandamisele, siis on nad kohustatud ise taanduma. Kaebused selle eeskirja täitmata jätmise peale esitatakse Sõjaministrile.

§ 321. Kui sõjaväeprokurör eeluurimise toimetamise järelevalvel või Sõjaväe Prokuratuuri tulnud asja läbivaatamisel avastab sõjaväekohtule alluva säärase süüteo tunnused, mille kohta ei ole veel alatud kriminaaljälitamis, siis ta teatab avastatud süüteoost sõjaväeülemale vastava korralduse tegemiseks. Juhtumil, kui sõjaväeülem jätab säärase teadaande tagajärjeta, teatab sõjaväeprokurör sellest tähendatud sõjaväeülema vahenditule kõrgemale ülemale.

3. jagu.

Süüteo sündmuse uurimine.

1. jaotis.

Vaatlus ja läbivaatus.

1. alljaotis.

Vaatlus ja läbivaatus sõjaväekohtu-uuriija enese poolt.

§ 322. Vaatlusi ja läbivaatusi toimetab manukate juuresolekul sõjaväekohtu-uuriija kas vahenditult või asjatundjate kaudu, kusjuures kohtades, mis kuuluvad sõjaväeülema ainuvõimupiirkonda, ta teostab neid toimetusi sõjaväeülema või viimase poolt määratud isiku juuresolekul.

Vaatluste ja läbivaatuste juures võib viibida süüalune, kuid sõjaväekohtu-uuriija ei ole kohustatud ära ootama tema kohaleilmumist.

§ 323. Vaatlusi ja läbivaatusi toimetatakse päeval, välja arvatud edasi-lükkamatud juhtumid. Viimasel juhtumil tähendatakse protokollis põhjused, mis sundisid vaatlust või läbivaatust toimetama öösel.

§ 324. Vaatluse toimetamisel elumajade või üldse hoonete siseruumes tuleb järgida § 362, 364 ja 365 eeskirju.

§ 325. Vaatluste ja läbivaatuste toimetamisel peab sõjaväekohtu-uuriija tähelepanu pöörama mitte ainult ilmsetele süüteo jälgedele, vaid ka jälgi ümbritsevaile esemeile ja kohale. Vajaduse ja võimaluse korral toimetab ta sellekohaseid mõõtmisi ja teeb vaadeldud kohtadest ja sääraseist esemest,

mida ei ole võimalik asitõenditena asja juurde võtta, jooniseid, päevapiltlikke ülesvõtteid ja mudeleid.

§ 326. Vaatluse või läbivaatuse kohta kirjutab sõjaväekohtu-uuriija protokollil võimalikult nende toimetuste teostamise kohal. Kõike, mis leiti vaatlusel või läbivaatusel, kirjeldatakse protokollis selles järjekorras, nagu seda vaadeldi ja nagu see ilmsiks tuli.

§ 327. Kirjalikkude tõendite vaatlusel kirjeldatakse protokollis üksikasjalikult nende sisust kõiki asjasse puutuvaid osasid.

§ 328. Vaatlusi ja läbivaatusi toimetatakse vähemalt kahe manuka juuresolekul, kelleks kutsutakse usaldusväärsed isikud lähemal asuvate elanikkude hulgast.

§ 329. Manukad tegelikus sõjaväeteenistuses seisvatest isikutest määratakse sõjaväeülema korraldusel.

§ 330. Naisisikute vaatlusele ja läbivaatusele kutsutakse manukatena abielunaisi.

§ 331. Manukate-sõjaväelaste mõjuva põhjuseta eeluurimisele mitteilmumisest teatab sõjaväekohtu-uuriija sõjaväeülemale, kelle korraldusel nad manukateks määrati.

§ 332. Eeluurimisele mõjuva põhjuseta ilmumata jäänud manukat-mittesõjaväelast võib sõjaväekohtu-uuriija trahvida rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni.

§ 333. Kui mitteilmumise eest rahatrahviga trahvitud manukas kahe nädala jooksul pärast trahvimääruse kuulutamist esitab sõjaväekohtu-uuriijale tõendused selle kohta, et ta ei saanud ilmuda § 385 ettenähtud seaduslikkudel põhjustel, siis vabastab sõjaväekohtu-uuriija ta trahvist.

2. alljaotis.

Vaatlus ja läbivaatus asjatundjate kaudu.

§ 334. Asjatundjaid kutsutakse neil juhtumel, kui asjaolu täpseks mõistmiseks on vaja erilisi teadmisi või vilumust teaduses, kunstis, käsitöös, töönduses või mõnel muul kutsealal.

§ 335. Asjatundjatena võidakse kutsuda: eriteadlasi-sõjaväelasi, arste, farmatseute, professoreid, õpetajaid, tehnikuid, kunstnikke, käsitöölisi, raamatupidajaid ja üldse isikuid, kes pikaajalise tegevuse tõttu mõnesugusel alal on omandanud erilise vilumuse.

§ 336. Vaatlusel ja läbivaatusel ei või olla asjatundjaiks isikud, kes võivad ise loobuda või keda võidakse seaduslikkudel põhjustel taandada arvamuste avaldamisest kohtus vande all.

§ 337. Asjatundjad on kohustatud sõjaväekohtu-uuriija nõudel ilmuma viivitamata. Mitteilumise eest trahvitakse neid samadel alustel ja samuti kui manukaid.

§ 338. Mitteilumise põhjuste hindamisel arvestatakse määratud trahvist vabastamise küsimuse otsustamisel riigi- või omavalitsusteenistuses

seisvate asjatundjate suhtes ka nende ülemuse tõendust, et ilmunise takistuseks oli edasilükkamatu iseloomuga teenistuskohuste täitmine.

§ 339. Asjatundjad-sõjaväelased kutsutakse eeluurimisele samuti kui tunnistajad-sõjaväelased.

§ 340. Esemete kohta, mis kuuluvad läbivaatusele ja uurimisele asjatundjate kaudu, toimetab sõjaväekohtu-uuriija esialgse välise vaatluse ja koostab protokollu süüteo nähtavate tunnuste kohta, kui sääraseid olemas, samuti ka muutuste kohta vaadeldavate esemete seisukorras.

§ 341. Läbivaatust asjatundjate kaudu toimetatakse sõjaväekohtu-uuriija ja manukate juuresolekul, kui selleks ei ole erilisi takistusi. Vajaduse korral võib esemeid uurimiseks anda ka asjatundjate kätte või saata vastavasse eriasutisse.

§ 342. Lahendamisele kuuluvad küsimused esitab sõjaväekohtu-uuriija asjatundjatele suuliselt või kirjalikult, enne tutvustades asjatundjaid kõigi andmetega, mis neile võivad vajalikud olla küsimustest õigesti arusaamiseks ja nende lahendamiseks.

§ 343. Toimetades läbivaatust peavad asjatundjad arvestama ka neid andmeid, millele sõjaväekohtu-uuriija ei ole pööranud tähelepanu, kuid mille uurimine võib kaasa aidata tõe avastamiseks.

§ 344. Kahtluse korral asjatundjate arvamus õigsuses, samuti ka arvamuste lahkuminek korral nõuab sõjaväekohtu-uuriija arvamust teistelt asjatundjailt või teeb nende kohale lähetamiseks esitise vastavale kõrgemale eriasutisele või saadab, kui see võimalik, uuritava eseme sinna.

3. alljaotis.

Vaatlus ja läbivaatus arstide kaudu.

§ 345. Laipade vaatlemiseks ja läbivaatamiseks, samuti süüteoost kannatanu või süüaluse enese kehavigastuste, vägivallajälgede või tervisliku seisukorra vaatlemiseks ja läbivaatamiseks ning ka muude asjaolude selgitamiseks, milleks on vaja arstiteaduslikke kogemusi, kutsub sõjaväekohtu-uuriija kohtuarsti.

§ 346. Kohtuarstide kohuste täitmise lasub lähematel sõjaväearstidel. Kohtades, kus ei ole sõjaväearste, pannakse kohtuarsti kohused: maakondades — maa-arstile, linnades — linnaarstile; kui nad ei saa ilmuda haiguse tõttu või mõnel muul kaaluval põhjusel, kutsub sõjaväekohtu-uuriija mõne teise ametliku või eraarsti.

§ 347. Tähtsamail juhtumeil võib sõjaväekohtu-uuriija kutsuda läbivaatusele mitu arsti, nende hulgas ka selle arsti, kes läbivaadatavat on ravinud, kui on vajalik saada seletusi haiguse ja ravimiskäigu kohta.

§ 348. Kuni kohtuarsti jõudmiseni laiba asupaigale sõjaväekohtu-uuriija:

- 1) teeb elustamiskatseid, kui on kahtlus tõelises surmas, vastasel korral võtab tarvitusele abinõud laiba hoidmiseks lagunemise ja vigastuste eest;

- 2) teeb kindlaks, kas see on sama isiku laip, kelle surma kohta celuuri-
mist toimetatakse;
- 3) koostab protokollil tarvitusele võetud abinõude kohta.

§ 349. Kohtuarstliku läbivaatuse toimetamisel teeb sõjaväekohtu-uurija arstile teatavaks need olemasolevad andmed, mis võivad olla juhendiks selle kohta, millele arst läbivaatamisel peab pöörama erilist tähelepanu.

§ 350. Kohtuarstlikul läbivaatamisel toimib arst Kohtumeditsiini seaduse eeskirjade järgi ja pöörab erilist tähelepanu kõigele sellele, mis võib kaasa aidata süüte selgitamiseks. Oma tähelepanekuist läbivaatamisel teatab arst võimalikult täielikult läbivaatust toimetavale sõjaväekohtu-uurijale. Kõik andmed, samuti ka kõik seletused, mis arst on andnud juuresviibijate küsimustele, kantakse läbivaatusprotokollil, millele kirjutavad alla arst, kõik juuresviibijad ja sõjaväekohtu-uurija.

§ 351. Sõjaväekohtu-uurijal ja manukail, samuti ka teistel läbivaatusele kutsutud isikuil on õigus avaldada oma arvamust arsti toimetuste ja seletuste kohta, mis neile paistavad kahtlastena. Nende arvamused protokollitakse.

§ 352. Sõjaväekohtu-uurija poolt esitatud küsimuste kohta koostab arst oma arvamuse kirjalikult ja esitab selle sõjaväekohtu-uurijale võimalikult kohe pärast vaatlust või läbivaatust, kuid hiljemalt kolme päeva jooksul.

§ 353. Läbivaatuse kordamisel sõjaväekohtu-uurija teatab kutsutud arstidele läbivaatuse kordamise otstarbe, tutvustab neid esialgse läbivaatuse protokolliga ja arstide arvamusega, samuti ka kõigi andmetega, mis võivad olla vajalikud esitatud küsimuste kohta õige arvamuse avaldamiseks. Läbivaatuse kordamise juurde kutsutakse võimaluse korral ka arst, kes toimetab esialgse läbivaatuse.

§ 354. Sõjaväekohtu-uurija ei asu maetud laiba väljakaevamisele enne arsti kohalejõudmist. Väljakaevamise juurde kutsutakse isikud, kes on olnud matmise juures ja kes võivad tõestada väljakaevatava laiba samasust.

§ 355. Kui kogutud andmeist ei selgu, kes on see isik, kelle laip läbi vaadati, võib sõjaväekohtu-uurija, täpselt kirjeldades laiba tunnuseid, leiukohta ja arsti arvamust surma põhjuste kohta, avaldada sellekohase kuulutuse omal äranägemisel valitud ajalehes.

§ 356. Laiba läbivaatamisel, samuti ka süüteoost kannatanu või süüaluse kehavigastuste, vägivallajälgedele, tervisliku seisukorra või raseduse katkestamise jälgedele läbivaatamisel arst annab arvamuse:

- 1) surma põhjuste kohta;
- 2) kehavigastuse iseloomu ja tema mõju kohta läbivaadatava tervisele;
- 3) abinõude kohta, millega on tekitatud surm või kehavigastus või saadetud korda vägivald või raseduse katkestamine;
- 4) aja kohta, millal on tekitatud surm või kehavigastus või saadetud korda vägivald või raseduse katkestamine.

§ 357. Ämmaemandaid ei kutsuta iseseisvalt toimetama naisisikute läbivaatust, kuid neid võib kutsuda kohtuarstile abilisteks.

§ 358. Sõjaväekohtu-uurija ei viibi naisisikute kaetud kehaosade läbivaatuse juures, kui läbivaadatav avaldab, et tema seda ei soovi.

§ 359. Naisisiku läbivaatust, mille juures tuleb paljastada kaetud kehasid, võib vajaduse korral läbivaadatava nõusolekuta ette võtta ainult juhtumil, kui ta on võetud sõjaväekohtu-uurija poolt süüalusena vastutusele või kui ta on süüteost kannatanu asjas, mida ei saa lõpetada leppimise teel.

2. jaotis.

Süütegu avastavate asjade otsimine.

1. alljaotis.

Läbiotsimine ja väljavõtmine majades.

§ 360. Läbiotsimisi elumajades ja teistes ruumes võib toimetada ainult põhjendatud kahtluse korral, et neis peitub süüalune või süüteo läbi saadud asju või asju, mis võivad olla asitõendiks. Läbi otsida võib ka isikuid, kellede kohta on põhjendatud kahtlus, et nad enese juures varjavad süüteo läbi saadud asju või asju, mis võivad olla asitõendiks.

§ 361. Läbiotsimist asjade väljavõtmiseks või süüaluse tabamiseks võib toimetada ainult juhtumil, kui tarvilikku asja või otsitavat isikut sellekohase nõude peale välja ei anta või nende peidukohta ei näidata.

§ 362. Läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetatakse, järgides § 326 eeskirja, vähemalt kahe manuka ja maja või ruumi peremehe juuresolekul, kui aga viimane puudub või keeldub juures olemast, siis ta abikaasa või mõne teise tema täisealise kodukondse juuresolekul.

Läbiotsimisi ja väljavõtmisi sõjaväeülemade ainuvõimu-piirkonnas toimetab sõjaväekohtu-uurija sõjaväeülemade teadmisel, kusjuures sõjaväekohtu-uurija teostab neid toimetusi sõjaväeülemade või viimase poolt määratud isiku juuresolekul.

Kui on vajalik toimetada läbiotsimist lukustatud majas, ruumis või hoiukohas peremehe ja teiste ta kodukondsete äraolekul või kui nad keelduvad lukustatud avamast, siis korraldab sõjaväekohtu-uurija lukustatu avamise ja läbiotsimise, misjuures tuleb hoiduda asjatust rikkumisest. Peremehe või ta kodukondsete äraolekul avatud ja läbiotsitud ruumid või hoiukohad tuleb anda kohaliku politsei valvele.

§ 363. Läbiotsimise ja väljavõtmise juures võib süüalune viibida.

§ 364. Välismaalaste ruumes, kellel on Eesti Vabariigis eksterriitoriaalsuse õigus, ei või toimetada läbiotsimisi ja väljavõtmisi muidu, kui pärast sellekohaseid läbirääkimisi Välisministriga.

§ 365. Läbiotsimise ja väljavõtmise juurde majades ja ruumes, mida kasutavad ametiasutised, peab sõjaväekohtu-uurija kutsuma vastava asutise lähema ülemuse, kes on kohustatud tõe avastamisele kaasa aitama kõigi temast olenevate abinõudega.

§ 366. Läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetatakse päeval, kuid edasilükamatul juhtumil võib seda teha ka öösel, kusjuures aga protokollis tähendatakse põhjused, mis sundisid tarvitama seda erakorralist abinõu.

§ 367. Manukaile ja läbiotsitava maja või ruumi peremehele seletatakse, mis asjas ja mis otstarbel toimetatakse läbiotsimist.

§ 368. Vajaduse korral võidakse läbiotsitav koht sisse piirata politsei-ametnikkudega, viimaste puudumisel aga ka sõjaväelastega, kaitseliitlastega või eraisikutega. Kohtades, mis kuuluvad sõjaväeülema ainuvõimu-piirkonda, võidakse läbiotsitav koht vajaduse korral sisse piirata sõjaväelastega või kaitseliitlastega.

§ 369. Kahtlustatava isiku paberite läbiotsimist tuleb toimetada äärmise ettevaatusega, jättes avaldamata asjaolud, mis eeluurimisse ei puutu. Asjale lisandamiseks tuleb välja võtta ainult vajalikud paberid, mis ette näidatakse ka manukaile ja teistele läbiotsimise juures olevaile isikuile.

§ 370. Kui läbiotsimise kohal ei ole võimalik läbi vaadata kõiki leitud pabereid, siis sõjaväekohtu-uuriija võib neid läbivaatamiseks kaasa võtta. Kaasavõetavad läbivaatamata paberid paigutatakse eraldi pitsseeritud pakki, millele võib kinnitada oma pitseri ka see isik, kellelt need on võetud. Viimane võib nõuda, et paki avamine ja läbivaatamine toimuks tema juuresolekul, kuid tema mitteilumumine määratud ajaks ei takista läbivaatamise toimetamist. Sõjaväekohtu-uuriija poolt kaasavõetud pabereist tuleb kõik need, mida ei ole tarvis võtta asja juurde, hiljemalt seitsme päeva jooksul tagasi anda isikule, kellelt need võeti.

§ 371. Ametiasutised ning ameti- ja eraisikud ei või keelduda välja andmast eeluurimise toimetamiseks tarvilikke kirjalikke asitõendeid.

§ 372. Maaklerid ja notarid on kohustatud sõjaväekohtu-uuriija nõudel näitama temale oma raamatuid.

§ 373. Kui tekib vajadus saada pabereid, mis on üle antud advokaadile tingimusega neid saladuses hoida, siis sõjaväekohtu-uuriija vaatleb neid koos advokaadiga, täpselt järgides § 369 eeskirju.

§ 374. Juhtumil, kui on tarvis teateid kirjavahetuse kohta, mis vastutusele võetud isik on saanud või saatnud, pöördub sõjaväekohtu-uuriija nõudega nende teadete saamiseks vastava posti- või telegraafiasutise juhataja poole.

§ 375. Kui eeluurimisel osutub vajalikuks vaadelda või välja võtta posti- või telegraafilist kirjavahetust, mis on saadetud isiku poolt või saadud isiku nimele, kes on sõjaväekohtu-uuriija poolt süüalusena vastutusele võetud, siis sõjaväekohtu-uuriija teeb kirjavahetuse kinnipidamiseks korralduse vastava posti- või telegraafiasutise juhatajale.

Posti- ja telegraafilise kirjavahetuse vaatlust ja väljavõtmist toimetatakse posti- või telegraafiasutise juhataja või tema poolt määratud isiku juuresolekul, kusjuures kirjad, saadetised ja telegrammid, mis ei kuulu kinnipidamisele, saadetakse viivitamata edasi.

2. alljaotis.

Asitõendite kogumine ja hoidmine.

§ 376. Asitõendeid, nagu: süüteo kordasaatmise abinõud, võltsitud dokumendid, valerahad, verised või rikutud asjad ja üldse kõik vaatlusel, läbiotsimisel ja väljavõtmisel leitud asjad, mis võivad abiks olla süüteo ja süüaluse avastamisel, kirjeldatakse üksikasjaliselt protokollis, märkides ära ka asitõendite otsimisega ja väljavõtmisega kaasaskäivad asjaolud.

§ 377. Asitõendid võimalust mööda nummerdatakse, pakitakse, pitseeritakse ja võetakse asja juurde.

§ 378. Kui asitõendeid ei ole võimalik eraldada kohast, kus need leitud, kuid neid on tarvis alal hoida läbivaatuseks asjatundjate kaudu, siis sõjaväekohtu-uurija on kohustatud tarvitusele võtma abinõud süüteo jälgede hoidmiseks muutuste või hävituse eest ja võimaluse korral kinni pitseerima koha või asja, kus leidub süüteo jälgi, ning andma kinnipitseeritu politsei või ustavate isikute hoiu alla või panema juurde valve.

§ 379. Keemilisele, mikroskoobilisele või muule tehnilisele uurimisele kuuluvaid asju võetakse ainult uurimiseks tarvilikul määral ja pakitakse asjatundja poolt niiviisi, et need ei võiks teel kaotsi minna, seguneda kõrvaliste ainetega ega anda anumaga keemilisi ühendeid.

§ 380. Asjadest, mis läbivaatusel muutuvad või hävivad, vaadatakse läbi ainult üks osa, kuna teine osa hoitakse alal selleks, et vajaduse korral oleks võimalus läbivaatust korrata.

§ 381. Süüteo läbi saadud asjad antakse pärast nende leidmist ja hindamist tagasi allkirja vastu neile, kellelt need on süüteo läbi ära võetud, kui nende asjade lisandamiseks asjale ei ole erilist vajadust.

§ 382. Isikuile, kellelt võetakse asju, on sõjaväekohtu-uurija kohustatud andma selle kohta allkirja, kui nad seda nõuavad.

4. jagu.

Süüaluse eeluurimisele toimetamise viis ja tema ülekuulamine.

1. jaotis.

Süüaluse väljakutsumine ja sundtoomine.

§ 383. Süüalune kutsutakse eeluurimisele kutselehega Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 170—176 ja 186 määratud korras. Süüaluse-sõjaväelase kutseleht saadetakse tema ülemuse kaudu.

RT 1940, 34, 265.

§ 384. Vahi all viibiva süüaluse toimetamiseks eeluurimisele teeb sõjaväekohtu-uurija korralduse vangistusasutise direktorile või ülemale.

§ 385. Seaduslikkudeks mitteilumise põhjusteks loetakse:

- 1) vahi all viibimine;
- 2) liiklemisühenduse katkemine ülepääsmatute takistuste tõttu;
- 3) ootamatu varakaotus õnnetusjuhtumi tõttu;
- 4) kutsutava haigus, mis ei võimalda kodust lahkuda;
- 5) vanemate, abikaasa või lapse surm või nende elukardetav haigus;
- 6) kutselehe mittekättesaamine või selle hiline kättesaamine.

§ 386. Süüalusele-mittesõjaväelasele, kes seaduslikke põhjusi ette toomata jääb kutse peale õigeks ajaks eeluurimisele ilmumata, kohaldatakse Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 181—186 eeskirju.

§ 387. Kutseleht, mida ei ole korda läinud tähtajaks kätte anda süüalusele või mõnele ta kodukondsele, saadetakse tagasi sõjaväekohtu-uurijale ühes märkusega mittekättesaamise põhjuste kohta.

§ 388. Juhtumil, kui ei ole korda läinud kindlaks teha süüaluse viibimiskohta või kui ta hoidub kõrvale, teeb sõjaväekohtu-uurija korralduse ta otsimiseks politsei kaudu ning teatab sellest süüaluse ülemale.

§ 389. Kui sõjaväekohtu-uurijal on kindlaid andmeid, et säärases süüteo, mille pärast väljanõudmine seaduse järgi on lubatav, vastutusele võetud süüalune on redus välisriigis, siis ta esitab sõjaväeprokurööri kaudu väljanõudmispalve Sõjainistrile süüaluse väljanõudmiseks diplomaatilisel teel.

Väljanõudmispalvele lisandatakse:

- 1) sõjaväekohtu-uurija pitseriga ja allkirjaga tõestatud ärakirjad vastutusele võtmise ja vahistamise määrustest;
- 2) kriminaalseaduste tõestatud tekst, mis käib selle süüteo kohta ja näitab sellega seotud karistust;
- 3) väljanõutava süüaluse tunnuste kirjeldus ja võimaluse korral ka ta päevapilt.

§ 390. Kui kutsutav või sundtoomisele kuuluv süüalune haiguse või mõnel muul kaaluval põhjusel eeluurimisele ilmuda ei saa, siis sõjaväekohtu-uurija, arvestades asja tähtsust, illumumise takistuste kestust ja oma tööd teistes asjades, kuulab süüaluse üle viimase viibimiskohas või ootab ära illumumise või sundtoomise takistuste möödumise.

2. jaotis.

Süüaluse ülekuulamine.

§ 391. Sõjaväekohtu-uurija on kohustatud illumunud või sunniviisil toodud süüaluse viivitamata üle kuulama, hiljemalt aga 24 tunni jooksul pärast tema illumumist või sundtoomist.

Kui aga süüalune viibib vahi all, siis sõjaväekohtu-uurija kuulab ta üle viivitamata pärast asja saamist ja süüaluse kohalejõudmist.

§ 392. Kui ülekuulamine ei ole toimunud esimese 12 tunni jooksul pärast süüaluse illumumist või sundtoomist, siis sõjaväekohtu-uurija peab viivituse põhjuste kohta koostama protokoll, millest süüalusele ta sellekohasel nõudel antakse ärakiri.

§ 393. Enne süüaluse ülekuulamist teeb sõjaväekohtu-uurija kindlaks ta isiku samasuse ja kuulutab talle vastutusele võtmise määruse.

§ 394. Süüalusele esitatavad küsimused peavad olema kergesti arusaadavad.

§ 395. Sõjaväekohtu-uurija ei või taotleda süüaluse süütunnistust lubadustega, ähvardustega, petlikkude võtetega või muude sääraste väljapressimisabinõudega.

§ 396. Kui süüalune keeldub vastamast esitatud küsimustele, siis sõjaväekohtu-uurija, tehes selle kohta märkuse protokoll, peab otsima tõe selgitamiseks teisi seaduslikke vahendeid.

§ 397. Ühes süüteo süüdistatavad kuulatakse üle eraldi ja võetakse tarvitusele abinõud, et nad ei saaks üksteisega kokku rääkida.

§ 398. Kirjaoskajail võimaldatakse oma käega kirjutada protokoll vastused sõjaväekohtu-uurija küsimustele.

§ 399. Süüaluse seletused kirjutatakse esimeses isikus, võimalikult süüaluse oma sõnadega, midagi muutmata, vahele jätmata või juurde lisamata. Lihtrahvakeelsed, kohalikud või mitte päris arusaadavad väljendid ja sõnad seletatakse sulgudes.

§ 400. Süüalune, kelle keelt sõjaväekohtu-uuriija ei oska, kuulatakse üle tõlgi abil.

§ 401. Tummade ja üldse nende süüaluste ülekuulamist, kes ei suuda avaldada oma mõtteid sõnaliselt, toimetatakse järgmiselt:

- 1) kui süüalune ei saa anda seletusi ka kirjalikult, siis ta kuulatakse üle isikute abil, kes täpselt mõistavad ta mõtteavaldusvahendeid;
- 2) kui ülekuulamist toimetatakse asulas, kus asub kurttummade kasvatuasutis, siis kutsutakse tõlgiks selle asutise kasvataja;
- 3) tõlk, kelle abil kurttumma üle kuulatakse, peab kõik märkide abil tehtavad seletused ühtlasi kuuldavalt väljendama ka sõnaliselt.

§ 402. Sõjaväekohtu-uuriija ei pea toimetama süüaluse korduvat ülekuulamist, kui selleks ei ole erilist vajadust.

§ 403. Kui süüteo süüks arvamine või karistuse määr võib oleneda süüaluse vanusest, siis nõutakse süüdistatava seletuse täiendamiseks asja juurde perekonnaseisuameti või mõne teise ametiasutise kirjalik teatis süüaluse vanuse kohta. Kui aga kirjalikku teatist asja juurde ei ole võimalik saada, siis tehakse süüaluse vanus kindlaks ta kohtuarstliku läbivaatuse teel.

§ 404. Sõjaväekohtu-uuriija ei või piirduda süüaluse isiku kohta ainult tema enese seletustega, vaid peab aegsasti koguma andmeid süüaluse eelmiste karistuste kohta, samuti ka teisi andmeid süüaluse isiku ja elukäigu kohta, mis võivad olla kohtule vajalikud karistusmäära valikuks, kuid nende andmete mittesaamine ei takista eeluurimise käiku.

§ 405. Kui eeluurimisel selgub asjaolusid, mis lubavad järeldada, et süüalune on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes ettenähtud seisukorras või et ta on langenud säärasesse seisukorda pärast süüteo kordasaatmist, siis sõjaväekohtu-uuriija toimetab ka süüaluse vaimse seisukorra uurimist.

§ 406. Süüaluse vaimse seisukorra uurimisel toimetab sõjaväekohtu-uuriija ta läbivaatust arsti kaudu, kui võimalik, siis vaimuhaigustearsti kaudu, kes annab arvamuse süüaluse vaimse seisukorra kohta. Sõltumatult läbivaatusest kogub sõjaväekohtu-uuriija süüaluse ja võimalust mööda ka ta vanemate ja lähemate sugulaste kehalise ja vaimse tervise, isikliku, perekondliku ja ühiskondliku elu kohta andmeid, mis võivad kaasa aidata süüaluse vaimse seisukorra kindlakstegemisele.

§ 407. 12—17-aastase alaealise süüaluse kohta peab sõjaväekohtu-uuriija igal juhtumil koguma andmeid, millede põhjal võib otsustada, kas süüalune võis saada aru oma teo iseloomust ja tähendusest või juhtida oma tegevust, kusjuures erilise tähelepanuga peab selgitama küsimusi, kui võrd alaealine oli vaimselt ja kõlbeliselt arenenud, kui võrd ta oli teadlik teo kuritegelikkusest ja millised olid põhjused, mis kallutasid teda süütegu korda saatma.

§ 408. Pärast süüaluse vaimse seisukorra uurimise korraldamist, samuti pärast § 407 ettenähtud nõuete täitmist alaealiste kohta viib sõjaväekohtu-uuriija eeluurimise lõpuni.

§ 409. Pärast süüaluse ülekuulamist sõjaväekohtu-uuriija küsib, kas ta soovib eeluurimistoimiku ettenäitamist pärast eeluurimise lõppu.

Kui süüalune pole avaldanud seda soovi esimesel ülekuulamisel, siis on tal õigus seda teha ka hiljem, kuid sellekohane suuline või kirjalik palve peab antama enne eeluurimise lõpu kuulutamist.

3. jaotis.

Tõkkeabinõud eeluurimisest ja kohtust kõrvalehoidumise takistamiseks.

§ 410. Sõjaväekohtu-uuriija poolt vastutusele võetud süüalune on kohustatud teatama sõjaväekohtu-uuriijale oma alalise elukoha muutmisest, samuti ka ajutisest lahkumisest, kui äraolek kestab üle ühe nädala.

§ 411. Eeluurimisest ja kohtust kõrvalehoidumise takistamiseks võib süüaluse-sõjaväelase vastu vajaduse korral tarvitusele võtta järgmisi tõkkeabinõusid:

- 1) käendus;
- 2) kautsjon;
- 3) vahistamine.

§ 412. Mittesõjaväelase-süüaluse vastu võib vajaduse korral tarvitusele võtta tõkkeabinõuna allkirja selle kohta, et süüalune ei lahku oma elukohast, samuti võib tarvitusele võtta ka eelmises (411.) paragrahvis tähendatud tõkkeabinõusid.

§ 413. 12—17-aastasele alaealisele süüalusele-mittesõjaväelasele võib tõkkeabinõuna kohaldada ainult vastutusliku valve alla andmist või vahistamist.

Alaealise võib anda tema vanemate või tema eest hoolitseva või mõne muu ustava isiku vastutusliku valve alla, kes nõustub sellega ja kohustub teda nõudmise peale toimetama sõjaväekohtu-uuriija juurde või kohtusse.

Vahistamise korral tuleb alaealine paigutada alaealiste parandusasutisse. Kui teda ei ole aga võimalik sinna paigutada ruumipuuduse või kauge maa tõttu, siis paigutatakse ta vangimajja alaealiste jaoks ettenähtud eriruumi.

§ 414. Sõjaväelasi hoitakse vahi all kodanlikkudes vangistusasutistes ainult sel korral, kui eeluurimise toimetamise kohal puudub võimalus paigutada neid sõjaväe vangistusasutistesse.

§ 415. Ohvitseride, sõjaväeametnike ja kaadriallohvitsereide ja -sõdurite vastu ei võeta tarvitusele tõkkeabinõusid üleastumiste asjus, samuti kuritegude asjus, millede eest seaduses ettenähtud karistusi ei või ühendada Kriminaalseadustikus ettenähtud õiguste kaotusega, välja arvatud juhtum, kui süüalune tegi katsed uurimise või kohtu eest kõrvale hoiduda.

(RT 1940, 33, 250 X.)

§ 416. Süüaluse-mittesõjaväelase vastu võib üleastumistes tõkkeabinõuna tarvitusele võtta allkirja ja ainult selle rikkumise korral käenduse või kautsjoni.

§ 417. Käendus seisab enese peale kindlas summas rahalise vastutuse võtmises juhtumiks, kui süüalune eeluurimisest või kohtust kõrvale hoidub. Käenduse võib süüaluse eest esitada iga usaldusväärne varaga isik.

§ 418. Kautsjon peab olema rahas ja selle võib süüalune esitada ise, samuti ka iga teine isik süüaluse eest.

§ 419. Tõkkeabinõu valikul tuleb kaaluda, kas on alust karta, et süüalune võiks hoiduda kõrvale eeluurimise või kohtu eest, või kõrvaldada süüteo jälgi, või moonutada tõendusi, kusjuures tuleb arvestada ka ähvardava karistuse raskust, süütõenduste kaalukust, süüaluse tervislikku ja varalist seisukorda ja vanust. Tõkkeabinõu aluseks olevate asjaolude muutumisel võib igal ajal tõkkeabinõu muuta või ära jätta.

§ 420. Tõkkeabinõu valikul sõjaväelastele tuleb peale eelmises (419.) paragrahvis tähendatud asjaolude kaaluda ka sõjaväelise korra ja distsipliini säilitamise nõudeid.

§ 421. Tõkkeabinõu tarvitusele võtmise kohta koostab sõjaväekohtu-uurija määruse, mis peab sisaldama:

- 1) aja, millal määrus tehtud;
- 2) süüaluse auastme, nime ja perekonnanime;
- 3) kirjelduse süüteost, milles süüalust süüdistatakse;
- 4) tõkkeabinõu ja selle tarvitusele võtmise alused.

§ 422. Vahistamismäärus kuulutatakse süüalusele hiljemalt 24 tunni jooksul pärast ta kinnivõtmist. Selle määruse ärakiri saadetakse vangistusasutisele, kus vahistatut kinni peetakse.

RT 1940, 34, 265.

§ 423. Sõjaväekohtu-uurija määrus, millega süüaluse-sõjaväelase kohta on tõkkeabinõuna tarvitusele võetud vahistamine, ja määrus selle tõkkeabinõu muutmise kohta viiakse täide sõjaväeülemal korraldusel.

§ 424. Kui süüaluse-sõjaväelase vastu on tõstetud süüdistus, kuid pole tarvitusele võetud tõkkeabinõu, siis tema vastutusele võtmisest ja tõkkeabinõu tarvitusele mittevõtmisest teatatakse tema sõjaväelisele ülemusele, kusjuures ülem on kohustatud, kui ta viib üle sellise sõjaväelase teise väeossa, lähetab või teda puhkusele lubab, sellest iga kord teatama kohtuvõimu esindajale, kelle poolt süüalune oli vastutusele võetud.

§ 425. Üliõpilase või kooliõpilase vahistamisest teatatakse ka ülikooli valitsusele või vastava õppeasutise juhatajale. Samuti tuleb teatada riigi- või omavalitsusteenijate vahistamisest vastavalt nende ametisse määravale ülemusele või järelevalveasutisele.

§ 426. Vahistatud süüalusel on pärast seda, kui ta on sõjaväekohtu-uurija poolt esimest korda süüalusena üle kuulatud, õigus ta enese poolt valitud advokaadiga nõu pidada oma süüteoasjas, samuti ka oma isiklikes, perekondlikes ja varalises asjus.

Sõjaväekohtu-uurija äranägemisel võib nõupidamine toimuda kas ta enese juuresolekul või ta korraldusel vangistusasutise valve juuresolekul või ka kellegi juuresolekuta.

Vahistatud süüaluse palvel teeb sõjaväekohtu-uurija politseile korralduse esialgsete abinõude tarvitusele võtmise kohta vahistatu valveta jäänud vara hoidmiseks ja ta alaealiste laste eest hoolitsemiseks.

§ 427. Käendus- või kautsjonimäärusest antakse käenduse või kautsjoni esitajale sellekohase palve peale ärakiri. Käenduse esitajalt võetakse allkiri selle kohta, et ta võtab enese peale sõjaväekohtu-uurija poolt määratud sum-

mas rahalise vastutuse juhtumiks, kui süüalune kõrvale hoidub eeluurimisest või kohtust.

§ 428. Käenduse või kautsjoni vastu vabadesse jäetud süüalune ei vabane § 410 ettenähtud eeskirja täitmisest.

§ 429. Kuni käenduse või kautsjoni esitamiseni võetakse süüalune vahi alla.

§ 430. Kui eeluurimisele või kohtusse kutsutakse süüalune, kelle eest on käenduse või kautsjoni esitanud teised isikud, siis saadetakse ühel ajal süüalusele kutse saatmisega teadaanne selle kohta ka käendajale või kautsjoni maksjale, et viimane võiks tarvitusele võtta abinõusid süüaluse õigeks ajaks ilmumiseks kutse peale.

§ 431. Juhtumil, kui käenduse või kautsjoni vastu vabadesse jäetud süüalune eeluurimise, kohtu või kohtuotsuse täitmise eest kõrvale hoidub või mõjuva põhjuseta jääb eeluurimisele või kohtusse kutse peale tulemata, arvatakse käendus- või kautsjonisummast riigi kasuks see osa, mis jääb üle süüteost kannatanu kahjutasuhagi rahuldamisest.

§ 432. Käenduse või kautsjoni konfiskeerimise määruse teeb see sõjaväekohtu-uuriija või sõjaväekohus, kelle eest süüalune kõrvale hoidub või kelle kutse peale ta mõjuva põhjuseta jääb tulemata.

§ 433. Sõjaväekohtu-uuriija, saanud sõjaväeülemalt § 270 teises punktis tähendatud teatise süüaluse vahistamise kohta, määrab selle teatise andmetel süüalusele tõkkeabinõu, mille ta viivitamata teeb teatavaks sõjaväeülemale ja süüalusele.

5. jagu.

Tunnistajate kutsumine ja ülekuulamine.

§ 434. Tunnistajad kuulatakse üle kohas, kus sõjaväekohtu-uuriija toimetab eeluurimist. Kui tunnistajad ei saa ilmuda sõjaväekohtu-uuriija juurde haiguse pärast või mõnel muul seaduslikul põhjusel või kui sõjaväekohtu-uuriija tunnustab selle otstarbekohaseks, siis nad kuulatakse üle nende elu- või teenistuskohas.

§ 435. Vabariigi Presidendi ülekuulamise vajaduse korral teeb sõjaväekohtu-uuriija sellekohase esitise, mille Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees esitab Vabariigi Presidendile Sõjaministri kaudu.

Vabariigi Presidendi kuulab sõjaväekohtu-uuriija üle ajal ja kohas, mille määrab Vabariigi President.

§ 436. Vabariigi Valitsuse liikmed, Riigivolikogu Esimees, Riiginõukogu Esimees, Riigikohtu Esimees, Riigikontrolör, Õiguskantsler, Riigisekretär ja samuti kõik tegelikus sõjaväeteenistuses olevad kindralid ning kõik sõjaväeringkonnaülemad, neile vastavatel ja kõrgematel ametikohtadel teenivad sõjaväelased juhtumil, kui neid kutsutakse tunnistajana eeluurimisele, võivad kolme päeva jooksul pärast kutselehe kättesaamist avaldada sõjaväekohtu-uuriijale soovi, et neid üle kuulataks nende elu- või ametikohas.

RT 1940, 34, 265.

§ 437. Kui on vaja üle kuulata palju tunnistajaid, kes elavad või viibivad ühes kohas, siis nad kuulatakse üle igal juhtumil nende elu- või viibimiskohas.

§ 438. Tunnistajad kutsutakse eeluurimisele kutselehega Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 170—176 ja 186 määratud korras, kusjuures tunnistajatele-sõjaväelastele saadetakse kutselehed: väeosäülematele ja kõrgematele — vahenditult, teistele nende väeosäülemate kaudu.

Vahi all viibiva tunnistaja toimetamiseks eeluurimisele teeb sõjaväekohtu-uuri ja korralduse vangistusasutise direktorile või ülemale.

RT 1940, 34, 265.

§ 439. Sõjaväelasi, keda kutsutakse eeluurimisele tunnistajareks nende ülemate kaudu, saadetakse eeluurimisele kutses tähendatud ajaks, välja arvatud juhtumid, kui eriliste teenistusülesannete täitmise tõttu neid on võimatu asendada teistega.

Kui sõjaväelane ei ilmunud sõjaväekohtu-uuri ja juurde eelmises lõikes tähendatud põhjusel, siis nende sõjaväelaste mitteilmumise põhjustest, kellele kutse saadetakse sõjaväeülema kaudu, teatab sõjaväeülem sõjaväekohtu-uuri jale ning kannab ette vahenditule ülemale, kuna sõjaväelane, kellele kutse saadetakse vahenditult, teatab ise sõjaväekohtu-uuri jale ning kannab ette oma vahenditule ülemale mitteilmumise põhjustest.

§ 440. Sõjaväeülemad võivad keelduda sõjaväelaste saatmisest tunnistajatena eeluurimisele nendest sõjaväe-, piirivalve- või kaitseliidu-üksustest, kus Vabariigi Presidendi korraldusega on pandud kehtima sõjaaja kohta käivad määrused, kui tunnistajate väljasaatmine on takistatud nimetatud üksuste peale pandud ülesannete täitmisega.

§ 441. Eeluurimisele ilmumiseks määratakse tunnistajatele võimalust mööda aeg, millal nad on vabad kutsetegevusest. Ühes asutises teenivaid isikuid ei kutsuta korraga, välja arvatud juhtumid, kui selleks on eriline vajadus.

§ 442. Isikud, kellel on ekterritoriaalsuse õigus, kutsutakse tunnistajatena eeluurimisele Välisministeeriumi kaudu.

§ 443. Kui tunnistaja-sõjaväelane pole ilmunud eeluurimisele ja pole esitanud oma mitteilmumise kohta § 385 ettenähtud seaduslikke põhjusi, siis sõjaväekohtu-uuri ja teatab sellest mitteilmunud tunnistaja ülemusele.

§ 444. Kui tunnistaja-mittesõjaväelane kutse peale määratud ajaks ilmunud ei ole ega pole esitanud § 385 ettenähtud seaduslikke põhjusi mitteilmumise kohta, siis sõjaväekohtu-uuri ja trahvib teda rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni ning kordab kutset. Kui tunnistaja ka teiskordse kutse peale jääb määratud ajaks ilma seadusliku põhjuseta ilmunata, siis toimetatakse ta eeluurimisele sunniviisil Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 182—185 ettenähtud korras.

§ 445. Kui eeluurimisele mitteilmumise pärast trahvitud tunnistaja kahe nädala jooksul pärast trahvimääruse kuulutamist esitab tõendused selle kohta, et ta ei saanud ilmuda seaduslikel põhjusil, siis sõjaväekohtu-uuri ja vabastab ta määratud rahatrahvist.

§ 446. Tunnistaja kuulatakse üle kohe pärast ta ilmumist. Kui aga mõnesuguste takistuste tõttu ei ole võimalik tunnistajat üle kuulata 12 tunni jooksul pärast ta ilmumist, siis märgitakse viivituse põhjused protokollil, millest tunnistajale ta sellekohasel nõudel antakse ärakiri.

§ 447. Eeluurimisel kuulatakse tunnistajad üle vande all järgmistel juhtumitel:

- 1) kui tunnistaja kavatseb pikemaks ajaks Eestist välja sõita;
- 2) kui tunnistaja on elukardetavalt haige.

§ 448. Välja arvatud eelmises (447.) paragrahvis tähendatud juhtumid, sõjaväekohtu-uuriija kuulab tunnistajad üle vandeta, seletades neile valetunnistuse andmise tagajärjed ja hoiatades neid seejuures, et neid võidakse kohtus üle kuulata vande all, ning tuletab neile meelde, et nad peavad rääkima puhtast südamest kogu tõe ja ainult tõtt.

§ 449. Tunnistajate vannutamisel ja vandest taandamisel, samuti ka mõne isiku vabastamisel üldse tunnistuse andmisest kohaldab sõjaväekohtu-uuriija eeskirju, mis on seatud tunnistajate ülekuulamiseks kohtus.

§ 450. Taandamise põhjused selgitab sõjaväekohtu-uuriija ka sel juhtumil, kui ta kuulab tunnistaja üle vandeta.

§ 451. Tunnistajad kuulatakse üle eraldi ja, kui see vajalik, siis esialgu ka süüaluse ja hageja juuresolekuta.

§ 452. Küsimused ja vastused peavad olema kergesti arusaadavad. Iga tunnistaja ülekuulamisel selgitatakse ka ta suhted süüalusega ja süüteost kannatanuga.

§ 453. Tunnistaja ei või keelduda vastamast küsimustele, mis on esitatud vastuolude selgitamiseks tema enese ütlustes või tema ütluste ja teadaolevate asjaolude või teiste tunnistajate ütluste vahel, kuid ta ei ole kohustatud vastama küsimustele, millelele vastamine võib põhjustada kriminaaljälitamise algatamise ta enese, ta abikaasa, ta ülenevate või alanevate sugulaste või ta venna või õe vastu.

§ 454. Protokoll tunnistaja ülekuulamise kohta, mis on toimetatud süüaluse juuresolekuta, loetakse ette süüalusele tema soovi korral hiljemalt enne eeluurimise lõpetamist. Süüalusel on õigus tema kahjuks esitatud väidetele anda vastuseletusi ja paluda sõjaväekohtu-uuriijat, et tunnistajale esitataks täiendavaid küsimusi.

§ 455. Asjaolusid, mis süüalune on ette toonud tunnistaja ütluste ümberlökkamiseks, tuleb eeluurimisel selgitada, kui neil on asja kohta olulist tähtsust.

§ 456. Tummade ja nende tunnistajate ülekuulamisel, kellede keelest sõjaväekohtu-uuriija ei saa aru, kohaldatakse § 400 ja 401 eeskirju.

§ 457. Vajaduse korral võib sõjaväekohtu-uuriija tunnistaja täiendavalt üle kuulata.

§ 458. Tunnistajad kuulatakse üle vastastamise teel juhtumeil, kui tunnistajate üksteisele vastukäivate ütluste selgitusest oleneb uurimise edasine käik.

§ 459. Lubatud ei ole ülemate vastastamine alluvatega, ohvitseride vastastamine allohvitseride ja sõduritega, samuti allohvitseride vastastamine sõduritega.

§ 460. Tunnistajate ütlused protokollitakse samas korras kui süüaluse seletused. Iga tunnistaja ülekuulamise protokollis märgitakse, kas ta on üle kuulatud vandeta või vande all.

6. jagu.

Eeluurimisprotokollid.

§ 461. Iga eeluurimistoimetuse kohta koostatakse protokoll.

§ 462. Protokoll koostatakse nõnda, et sellest selgesti nähtuks, kelle poolt, millal, kus ja missugused eeluurimistoimetused teostati, kes selle juures viibisid, mis selle toimetusega avastati ja missugused märkused või vastuväited esitati juuresviibijate poolt.

§ 463. Ülekuulamisprotokolli märgitakse:

- 1) ülekuulatud isikute nimed, samuti ka ülekuulamise juures viibinute nimed;
- 2) ülekuulatud isikute seletused või ütlused;
- 3) tunnistaja ülekuulamise juures viibinud süüaluse märkused ja vastuväited.

§ 464. Protokollile kirjutavad alla kõik selle sissejuhatavas osas nimetatud isikud.

§ 465. Protokoll loetakse ette kõigile neile, kes peavad alla kirjutama. Kui keegi keeldub või ei saa alla kirjutada, siis märgitakse selle põhjused protokollis.

§ 466. Peale käesolevas seadustikus otseselt tähendatud juhtumite teeb sõjaväekohtu-uuriija erilisi määrusi ainult siis, kui see on tarvilik eeluurimise käigu või sõjaväekohtu-uuriija korralduste seletamiseks.

§ 467. Määruses märgitakse selle koostamise aeg ja ettevõetavate eeluurimistoimetuste ajendid ning alused ja sellele kirjutab alla sõjaväekohtu-uuriija.

§ 468. Kaaped ja kustutused ei ole sõjaväekohtu-uuriija protokollis ega määrustes lubatavad; nähtavaid parandusi ja täiendusi võib teha, kuid nende kohta kirjutatakse protokollis või määruse alla vastav õiendus enne protokollis või määruse allakirjutamist.

§ 469. Sellekohasel palvel annab sõjaväekohtu-uuriija protokollide ja määruste ära kirju: süüalusele — tasuta, erasüüdistajale ja hagejale aga — määratud tasu eest.

7. jagu.

Eeluurimise lõpetamine.

§ 470. Kui sõjaväekohtu-uuriija ei leia alust eeluurimise jätkamiseks süüteo tunnuste puudumise tõttu või kriminaaljälitamise algamise või jätkamise seaduslike takistuste tõttu, siis ta esitab eeluurimistoimiku sõjaväeprokurörile.

§ 471. Pärast eeluurimise lõppu näitab sõjaväekohtu-uuriija eeluurimistoimiku ette süüalusele, kui viimane on selleks soovi avaldanud. Kui süüalune ei viibi eeluurimise toimetamise kohal, siis tähendatud toimik näidatakse süüalusele ette lähema sõjaväe- või kodanliku kohtu-uuriija kaudu või ülema kaudu, kellele süüalune allub. Eeluurimistoimiku ettenäitamisel süüaluselt küsitakse, kas ja millega ta soovib enese kaitseks eeluurimist täiendada.

§ 472. Eeluurimise toimetamise lõpetamisest 12—17-aastase alaealise süüaluse kohta teatab sõjaväekohtu-uuriija alaealise vanemaile või tema eest hoolitsevaile muile isikuile.

Alaealise vanemal või tema eest hoolitsevail muil isikuil on õigus seitsme päeva jooksul pärast teate kättesaamist paluda sõjaväekohtu-uuriijalt eeluurimistoimiku ettenäitamist ja eeluurimise täiendamist.

§ 473. Kui süüalune toimiku ettenäitamisel toob ette mõnesuguseid uusi asjaolusid, siis sõjaväekohtu-uuriija on kohustatud nendest kontrollima neid, mis võivad mõjustada asja otsustamist. Süüaluse sellekohase palve tagajärjeta jätmise põhjuste kohta koostab sõjaväekohtu-uuriija määruse.

§ 474. Eeluurimise toimetamise lõpetamisest kuulutab sõjaväekohtu-uuriija süüalusele, erasüüdistajale ja hagejale ja saadab kogu toimiku sõjaväeprokuröörile.

§ 475. Eeluurimisasjasse puutuvad paberid õmmeldakse toimikusse nende koostamise või sissetulemise aja järjekorras, nummerdatakse, kinnitatakse lehtede arvu järgi ning nõoritakse ja pitseeritakse sõjaväekohtu-uuriija pitsoriga. Toimikus olevate paberite kohta koostatakse nimestik, milles märgitakse, mis-sugusel lehel missugune paber leidub.

§ 476. Kõigist eeluurimise kestel sõjaväe ametiisikute poolt toimepandud korratustest ja minetustest teatab sõjaväekohtu-uuriija vastavale sõjaväeülemale.

8. jagu.

Kaebused eeluurimistoimetuste peale.

1. jaotis.

Kaebuste esitamise kord.

§ 477. Süüalune, hageja ja erasüüdistaja võivad esitada kaebusi iga eeluurimistoimetuse kohta, mis rikub või kitsendab nende õigusi.

§ 478. Tunnistajad, asjatundjad, kaitsjonimaksjad, käendajad, manukad ja teised isikud võivad esitada kaebusi ainult neis asjus, mis vahenditult riivavad nende õigusi.

§ 479. Eelmistes (477. ja 478.) paragrahvides tähendatud kaebused esitatakse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule selle sõjaväekohtu-uuriija kaudu, kelle toimetuse peale kaevatakse.

§ 480. Kaebusi võib esitada ka enne asja jõudmist kohtusse.

§ 481. Kaebused võivad olla suulised või kirjalikud. Suulised kaebused protokollitakse nende vastuvõtmisel.

§ 482. Vahistatud süüalusele, kui ta avaldab soovi kaebuse esitamiseks, võimaldatakse seda kõigi vajalikkude abinõudega.

§ 483. Kaebuse esitaja sellekohasel nõudel antakse temale allkiri kaebuse vastuvõtmise kohta.

§ 484. Kaebused vahistamise kohta saadab sõjaväekohtu-uuriija edasi Sõjaväe Kõrgemale Kohtule ühe päeva jooksul pärast nende esitamist, muud

kaebused — kolme päeva jooksul pärast nende esitamist. Kaebustele lisandab sõjaväekohtu-uuriija tarviliku seletuse.

§ 485. Kaebuse esitamine ei peata eeluurimise toimetamist ega selle üksikuid toimetusi.

2. jaotis.

Eeluurimise toimetamise asjus antud kaebuste, ettepanekute ja esitiste läbivaatamise kord.

§ 486. Kaebused eeluurimistoimetuste peale lahendatakse Sõjaväe Kõrgemas Kohtus korraldaval istungil.

§ 487. Kohus, saanud kaebuse ühes seletusega selle kohta, asub selle lahendamisele hiljemalt järgmisel tööpäeval.

§ 488. Kaebuse ja kõik sellesse puutuvad andmed kannab ette esimees või alatine liige.

§ 489. Kaebuste lahendamiseks eeluurimistoimiku väljanõudmine on lubatud ainult sel juhtumil, kui toimikuta ei ole võimalik lahendada esitatud kaebust.

§ 490. Kaebajail lubatakse esineda Sõjaväe Kõrgemas Kohtus suuliste seletustega, kui nad on isiklikult ilmunud. Sõjaväe Kõrgem Kohus võib neid ka välja kutsuda, kui ta tunnustab selle vajalikuks.

§ 491. Enne kaebuse lahendamise määruse tegemist kuulatakse ära sõjaväeprokuröri arvamus.

§ 492. Iga kaebuse lahendamise kohta koostatakse põhistatud määrus.

§ 493. Kui Sõjaväe Kõrgem Kohus kaebuse läbivaatamisel ilmnenu asjaolude tõttu määrab eeluurimise üleandmisele teisele sõjaväekohtu-uuriijale või sõjaväekohtu-uuriija juurde § 61 esimese lõike korras kohtu-uuriija õigustega eeluurimise toimetamiseks lähetatud Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserile, siis ühes üleandmispõhjuste väljendamisega tähendatakse ka need eeluurimistoimetused, mis tunnustatakse kehtetuiks ja mis tuleb uuesti toimetada.

Eeluurimise üleandmisest teatab Sõjaväe Kõrgem Kohus eeluurimise algamist korraldanud sõjaväeülemale.

§ 494. Kohtu määrus kuulutatakse kaebajale ja täidetakse viivitamata.

§ 495. Kaebajale antakse ta sellekohasel palvel kohtumääruse ärakiri kolme päeva jooksul pärast palve esitamist.

§ 496. Sõjaväeprokuröri ja sõjaväeülemate ettepanekud ning sõjaväekohtu-uuriijate esitised eeluurimise toimetamise asjus lahendab Sõjaväe Kõrgem Kohus kaebuste läbivaatamise kohta seatud korras.

9. jagu.

Eeluurimise läbivaatamise kord.

§ 497. Saanud eeluurimistoimiku, sõjaväeprokurör on kohustatud võtma seisukoha järgmistes küsimustes:

- 1) kas asi kuulub sõjaväekohtu võimkonda;
- 2) kas eeluurimine on toimetatud küllalt täielikult;

3) kas süüalune tuleb anda kohtu alla või tuleb asi lahendada distsiplinaarkorras, või tuleb kriminaaljälitamine lõpetada või peatada.

§ 498. On eeluurimine toimetatud puudulikult ja seetõttu ei ole võimalik võtta õiget seisukohta asja kohta, siis sõjaväeprokurööril on õigus nõuda asjasse puutuvaid täiendavaid andmeid või saata asi tagasi kohtu-uurijale eeluurimise täiendamiseks.

§ 499. On süüalune antud Sõjaväe Kõrgema Kohtu alla § 278 p. 7 korras eeluurimist toimetamata, siis sõjaväeprokuröör on õigustatud välja nõudma vajalikud andmed või, kui andmed süüaluse kohtu alla andmiseks ei ole küllaldased, nõudma sõjaväeülemalt asja saatmist eeluurimisele.

§ 500. Ühe süüteo uurimisel avastunud teised süüteod, mis on korda saadetud isikute poolt, kes ei ole osalised uurimisel olevas süüteos, ei või olla eeluurimise täiendamise ajendiks, vaid nad kuuluvad eeluurimisele eraldi.

§ 501. On ühe süüaluse kohta ühes asjas mitu süütegu ja tähtsam neist süütegedest on täielikult uuritud, kuna vähem tähtsa süüteo uurimine veel nõuab pikemat aega, siis tähtsama süüteo lõpetatud uurimisasjale antakse edasine käik, kuna vähem tähtis süüteoasi eraldatakse iseseisvaks asjaks.

§ 502. Sõjaväeprokurööril on keelatud kinni pidada asja selle täiendamiseks mitteoluliste andmetega.

§ 503. On süütegu korda saadetud mitme isiku poolt, siis, kuigi kõik nad pole kindlaks tehtud või leitud, tuleb asjale anda edasine käik nende süüaluste suhtes, kellede kohta kõik asjaolud on selgitatud.

§ 504. Sõjaväeprokuröör ei või oma võimuga muuta asja alluvust, kuigi asi eeluurimisel on saanud vale käigu, ega lõpetada või peatada eeluurimist süüteotunnuste puudumise või süütõenduste puudulikkuse, või kriminaaljälitamise algatamise või peatamise seaduslike takistuste tõttu, vaid kõigest sellest teatab ta oma arvamuses sõjaväeülemale.

§ 505. Sõjaväeprokuröör, saanud eeluurimistoimiku, saadab selle ühes andmete kokkuvõttega ja oma arvamusega võimalikult ühe nädala jooksul sellele sõjaväeülemale, kes on õigustatud andma süüaluse kohtu alla, või, kui süüalune ei ole avastatud, siis sellele ülemale, kes algatas eeluurimist.

Elmises lõikes tähendatud arvamuses avaldab sõjaväeprokuröör oma seisukoha selle kohta:

- 1) kas süüalune tuleb anda Sõjaväe Kõrgema Kohtu või diviisikohtu alla, või
- 2) kas on võimalik piirduda süüaluse karistamisega distsiplinaarkorras, või
- 3) kas kriminaaljälitamine kuulub lõpetamisele või peatamisele, või
- 4) kas asja mittealluvuse tõttu sõjaväekohtule tuleb asjale anda teissugune käik.

Arvamuse avaldamisel, et kriminaaljälitamine kuulub lõpetamisele või peatamisele, või et süüaluse suhtes võib piirduda distsiplinaarkaristusega, avaldab sõjaväeprokuröör ühtlasi ka oma arvamuse tõkkeabinõu ning asja juurde võetud asitõendite ja süüteo läbi saadud asjade kohta Kriminaalseadustiku § 24 ja käesoleva seadustiku § 381, 886 ja 887 tähendatud alustel.

§ 506. Oma arvamuses süüaluse Sõjaväe Kõrgema Kohtu või diviisi-kohtu alla andmise kohta peab sõjaväeprokurör ära tähendama süüaluse vastu kogutud tõendite koondsisu, samuti millisele süüteo le vastavad käesoleva teo tunnused.

§ 507. Sõjaväeülem, saanud sõjaväeprokurörielt eeluurimistoimiku ühes kokkuvõttega ja arvamusega, on kohustatud asja läbi vaatama § 497 eeskirja kohaselt ja andma asjale edasise käigu § 508—518 ettenähtud korras ühe nädala jooksul arvates eeluurimistoimiku kättesaamise päevast.

§ 508. Sõjaväeülem, nõustudes sõjaväeprokuröri arvamusega, selle arvamuse kohaselt kas annab süüaluse Sõjaväe Kõrgema Kohtu või diviisi-kohtu alla või oma võimu piirides karistab süüalust distsiplinaarselt või lõpetab või peatab kriminaaljälitamise, või annab asja vastavate kodanlike võimude korraldusse.

Sõjaväeülem lõpetab kriminaaljälitamise, kui asjas puuduvad süüteo tunnused või kui on olemas kriminaaljälitamise algamise või jätkamise seaduslikud takistused või kui süütõendid süüaluse vastu on puudulikud.

Kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise, samuti süüaluse distsiplinaarkorras karistamise juhtumil järgib sõjaväeülem asja juurde võetud asitõendite ja süüteo läbi saadud asjade kohta seisukoha võtmisel ja Kriminaalseadustiku § 25 või 293 ettenähtud tagajärgede rakendamisel käesoleva seadustiku § 282 ja 283 eeskirju.

§ 509. Kriminaaljälitamise lõpetamisest teatab sõjaväeülem süüalusele ja süüteost kannatanule. Süüteost kannatanule teatatakse ka kriminaaljälitamisest.

§ 510. Süüteost kannatanul on õigus isiklikult või voliniku kaudu tutvuda toimikuga asjus, milles sõjaväeülem on lõpetanud või peatanud kriminaaljälitamise.

§ 511. Süüteost kannatanu volinikkudeks võivad olla § 253 esimeses lõikes tähendatud isikud.

§ 512. Kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise korralduse peale on süüteost kannatanul õigus kaevata kas Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale vastavalt selle sõjaväeülema alluvusele, kes on teinud kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise korralduse. Kaebajale teatatakse tema kaebuse kohta järgnenud otsus.

Sõjainistri või Sõjavägede Juhataja otsus eelmises (1.) lõikes tähendatud kaebuste kohta, samuti ka Sõjainistri või Sõjavägede Juhataja poolt § 508 esimese lõike korras tehtud korraldus kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise kohta on lõplik ja nende peale edasikaebuse õigust ei ole.

Esimeses lõikes tähendatud kaebused esitatakse selle sõjaväeülema kaudu, kelle korralduse peale kaevatakse, hiljemalt seitsme päeva jooksul arvates sõjaväeülemalt vastava teadaande saamisest. Kaebuse ühes toimikuga saadab sõjaväeülem viivitamata edasi.

Süüteost kannatanule, keda toimikus märgitud elukohas ei ole leitud, loetakse teadaande kättesaamise päevaks see päev, millal teadaande kättetoimetaja sellekohane teatis on saabunud sõjaväeülemale.

§ 513. Kõigil § 508 ettenähtud juhtumil teatab sõjaväeülem ettevõetud korraldusest sõjaväeprokuröri. Kui eeluurimine oli toime pandud sünd-

muse kohta, millest oli ette kantud kõrgemale ülemale, siis tehtud korraldusest ta teatab sellele ülemale, kellele juhtunud sündmusest oli ette kantud.

§ 514. Kui sõjaväeprokurör asjas, milles kriminaaljälitamine on peatatud, peab vajalikuks kuulutada eeluurimisel vastutusele võetud süüaluse otsimisest ajalehes, siis teeb ta sellekohase ettepaneku Sõjaväe Kõrgemale Kohtule, kes otsimisest võib kuulutada § 930 ettenähtud korras.

§ 515. Kui asjas, milles kriminaaljälitamine on lõpetatud või peatatud, tuleb kohaldada Kriminaalseadustiku § 25 või 293 eeskirju, siis sõjaväeprokurör teeb sellekohase ettepaneku Sõjaväe Kõrgemale Kohtule § 1134 korras.

§ 516. Sõjaväeülem, kellel on süüaluse kohtu alla andmise õigus, võib süüalust kohtu alla andmise asemel karistada distsiplinaarselt oma distsiplinaarvõimu piirides:

- 1) Sõjaväe kriminaalseadustikus ettenähtud süütegudes sel juhtumil, kui Sõjaväe kriminaalseadustikus on süüteo eest ette nähtud ka distsiplinaarkaristus, ja
- 2) Kriminaalseadustikus või muudes eriseadustes ettenähtud ja sõjaväekohtule alluvais süütegudes sel juhtumil, kui süüteo eest on ette nähtud karistusena rahatrahv mitte üle 300 krooni või arest mitte üle kolme kuu.

§ 517. Lahkarvamuse puhul sõjaväeülema ja sõjaväeprokuröri vahel § 508 esimeses lõikes tähendatud küsimustes kannab sõjaväeülem asja ette järgnevale kõrgemale ülemale, teatades sellest sõjaväeprokurörile. Kõrgem ülem, nõustudes sõjaväeprokuröri arvamusega, teeb vastavad korraldused § 508 kohaselt, või mitte nõustudes kannab asja ette järgnevale kõrgemale ülemale, kusjuures Sõjaministri või Sõjavägede Juhataja otsus on lõplik.

Samuti on Sõjaministri või Sõjavägede Juhataja otsus lõplik § 508 esimeses lõikes tähendatud küsimuste otsustamisel neis asjus, mis § 505 korras vahenditult saadetakse Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale.

§ 518. Annab sõjaväeülem süüaluse Sõjaväe Kõrgema Kohtu alla, siis ta saadab eeluurimistoimiku ühes ärakirjaga kohtu alla andmise käskkirjast sõjaväeprokurörile süüdistusakti koostamiseks.

§ 519. Sõjaväe kriminaalseadustiku § 78, 87, 89, 90, § 117 teises lõikes ja § 118 ettenähtud süütegudele kohaldatakse tähtaegade asemel, mis on ette nähtud käesoleva seadustiku § 505 ja 507, tähtaegu, mis on seatud sõja ajaks.

6. peatükk.

Sõjaväekohtu alla andmise kord.

§ 520. Sõjaväelasi annavad sõjaväekohtu alla:

- 1) sõdureid, allohvitsere ja tööteenistuskohuslasi — rügemendiülema õigustega ülemad;
- 2) nooremohvitseri, välja arvatud rügemendiülema õigustega ohvitserid, — sõjaväeringkonnaülema õigustega ülemad;
- 3) vanemohvitseri, välja arvatud rügemendiülema õigustega ohvitserid, — diviisiülema õigustega ülemad;

- 4) rügemendiülema õigustega ohvitseri ja neist kõrgemaid, samuti kõiki kindralid — Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja vastavalt kohtu alla antava ohvitseri alluvusele.

§ 521. Paragrahvis 520 tähendatud korras antakse sõjaväekohtu alla ka piirivalve teenistuses olevaid sõjaväelasi, kuid selle erinevusega, et rügemendiülema õigustega ohvitseri ja neist kõrgemaid ohvitseri, samuti ka kindralid, annab sõjaväekohtu alla Siseminister.

§ 522. Kaitseliitu kuuluvaid mittesõjaväelasi annab sõjaväekohtu alla Kaitseliidu ülem, välja arvatud kindralite auastmes olevad, keda annab kohtu alla Sõjavägede Juhataja.

§ 523. Riigi- või omavalitsusasutistesse kodanikkudele ametikohtadele teenistusse määratud või lähetatud sõjaväelasi annab sõjaväekohtu alla Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja vastavalt sellele, kelle alluvusest ohvitserid olid võetud Sõjavägede Staabi nimekirja määramiseks või lähetamiseks eelnimetatud ametikohtadele.

§ 524. Kõrgemad ülemad võivad alati kasutada kohtu alla andmises sama õigust, mis kuulub neile alluvatele ülematele.

§ 525. Sõjaväekohtu alla annab see sõjaväeülem, kellele süüalune allus süüteo kordasaatmise ajal. Kohtu alla andmise korralduse avaldab sõjaväeülem käskkirjas. Kui süüalune kohtu alla andmise ajaks on üle viidud teise ülema alluvusse, siis viimasele ülemale teeb kohtu alla andja ülem teatavaks süüaluse andmise kohtu alla, saates viimasele ülemale ärakirja kohtu alla andmise käskkirjast.

§ 526. Kui süüteo kordasaatmisest võttis osa mitu sõjaväelast, kes alluvad mitmele sõjaväeülemale, antakse kõik süüteo-osalised üheskoos sõjaväekohtu alla nende lähema ühise kõrgema sõjaväeülema poolt, kes omab nende suhtes kohtu alla andmise õigust. Juhtumil, kui süüteo-osalistel puudub lähim ühine kõrgem sõjaväeülem, annab neid kohtu alla Sõjaminister.

§ 527. Pärast süüaluse vastu alatud kriminaaljälitamise lõpetamist enne kohtuotsuse tegemist võidakse uute süütõenduste avastamisel sama isiku vastu samas asjas kriminaaljälitamist uuesti alata:

- 1) kui kriminaaljälitamine oli lõpetanud sõjaväeülem nõustudes sõjaväeprokuröri arvamusel — lõpetamise korralduse teinud ülemast alluvuse korras kõrgema ülema loal;
- 2) kui kriminaaljälitamine oli lõpetanud Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja nõustudes sõjaväeprokuröri arvamusel — Riigikohtu Kriminaalosakonna loal;
- 3) kui kriminaaljälitamine oli lõpetanud Vabariigi President — Vabariigi Presidendi loal;
- 4) kui asi oli lõpetatud § 278 p. 4 või § 278 p. 5 ettenähtud korras või kui asi oli lõpetatud § 517 korras lahkuminevalt sõjaväeprokuröri arvamusel — asja lõpetanud ülema korraldusel.

§ 528. Asjas, milles kriminaaljälitamine on peatatud, jätkatakse kriminaaljälitamist asja peatanud võimu korraldusel, kui peatamise põhjused on ära langenud.

7. peatükk.

Menetluse kord diviisikohtus.

1. jagu.

Asja üleandmine diviisikohtule.

§ 529. Diviisikohtu alla andmise korralduse avaldab sõjaväeülem käskkirjas.

Käskkiri süüaluse andmise kohta diviisikohtu alla peab sisaldama:

- 1) süüaluse vastu tõstetud süüdistuse kokkuvõtliku kirjelduse, millest peab nähtuma süüteo kordasaatmise aeg ja koht, kuivõrd need viimased on teada, ning süüaluse seadusvastane tegu;
- 2) kriminaalseaduse äratähendamise, millele vastab süüaluse süütegu, ja
- 3) korralduse süüaluse andmise kohta diviisikohtu alla.

§ 530. Sõjaväeülem, andnud süüaluse diviisikohtu alla, saadab diviisikohtule ärakirja kohtu alla andmise käskkirjast ühes juurdlusega või eeluurimistoimikuga selles asjas, ärakirjaga süüaluse teenistuskirjadest ning väljavõttega kiidu- ja karistusraamatust süüaluse kohta.

2. jagu.

Asja arutamise ettevalmistamine.

§ 531. Korraldused asja arutamise ettevalmistamiseks teeb diviisikohtu esimees.

§ 532. Leiab diviisikohtu esimees, et sõjaväeülemalt saadetud asi ei allu diviisikohtule, siis lahendab diviisikohus alluvuse küsimuse korraldaval istungil kohtu esimehe ettekandel.

Diviisikohtule mittealluvaks tunnustatud asja saadab kohtu esimees tagasi sõjaväeülemale, kes selle saatis, ühes ärakirjaga põhistatud kohtu määrusest.

§ 533. Pärast asja läbivaatamist koostab kohtu esimees nende tunnistajate ja asjatundjate nimestiku, kelle seletused asjas olevate andmete järgi on oluliselt tähtsad asja otsustamiseks, ja saadab kohtualusele ärakirja kohtu alla andmise käskkirjast ja tunnistajate ning asjatundjate nimestikust.

§ 534. Eelmises (533.) paragrahvis tähendatud dokumendid saadetakse kätteandmiseks: kohtualustele-sõjaväelastele nende ülemuse kaudu, kohtualustele-mittesõjaväelastele politsei kaudu ja vahistatud kohtualustele vangistasutise ülema kaudu.

§ 535. Kohtualune, saanud kätte § 533 nimetatud dokumendid, peab hiljemalt kolme päeva jooksul arvates nende kättesaamise päevast teatama, kas ta soovib, et peale nimestikus tähendatud isikute veel kedagi üle kuulataks tunnistajatena või asjatundjatena, ja keda nimelt, milliste asjaolude tõendamiseks, samuti nende elu- või teenistuskoha. Kohtualuse poolt ülesantud tunnistajatest ja asjatundjatest kutsub kohtu esimees kohtusse ainult need isikud, kellede seletused ta loeb oluliselt tähtsaks asja kohta.

§ 536. Paragrahvis 533 nimetatud dokumendid saadetakse kaaskirjaga. Kaaskiri peab olema kahes eksemplaris ning sisaldama ka § 535 eeskirjad.

Üks eksemplar kaaskirjast jääb kohtualusele, kuna teine saadetakse kohtule kohtualuse allkirjaga kaaskirjas nimetatud dokumentide kättesaamise kohta.

Dokumentide kätteandja ametiisik loeb ette kohtualusele kaaskirja sisu ja seletab talle § 535 tähendatud tema õigused. Soovib kohtualune dokumentide kättesaamisel kohe tunnistajate ja asjatundjate nimestiku täiendamist, siis kätteandja ametiisik protokollib sellekohase avalduse ja § 535 järgi nõutavad andmed tunnistajate ja asjatundjate kohta. Tähendatud protokollile kirjutab alla ka kohtualune.

12—17-aastase alaealise süüdistusasjas antakse eelmistes (1. ja 2.) lõigetes tähendatud korras kätte § 533 nimetatud dokumendid ka alaealise vanaema või tema eest hoolitsevaile muile isikuile, kusjuures neile kuulub ka § 535 tähendatud õigus.

Asja saabumisest kohtusse teatatakse ka hagejale ja erasüüdistajale, kellele nende sellekohasel palvel antakse määratud tasu eest ärakirjad § 533 tähendatud dokumentidest, kusjuures neile kuulub ka § 535 tähendatud õigus.

§ 537. Asjus, milles juurdlusmaterjalides on tõstetud või diviisikohtu esimehel enesel on tekkinud kahtlus, et kohtualune on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras või et ta on langenud säärasesse seisukorda pärast süüteo kordasaatmist, kutsub diviisikohtu esimees süüaluse vaimse seisukorra kindlakstegemiseks kohtuistungile igal juhtumil kohaliku sõjaväearsti ja kaks muud, võimalikult vaimuhaigustearsti.

§ 538. Kohtusse kutsutavate tunnistajate nimestikku võetud isikutest ei kuulu kutsumisele diviisikohtusse asja arutamisele:

- 1) Vabariigi President, Vabariigi Valitsuse liikmed, Riigivolikogu Esimees, Riiginõukogu Esimees, Riigikohtu Esimees, Riigikontrolör, Õiguskantsler, Riigisekretär, samuti sõjaväeringkonnaülemad ja neile vastavad ning neist kõrgemad sõjaväelased;
- 2) tunnistajad, kes elavad üle 25 kilomeetri eemal asja arutamise kohast, ja
- 3) tunnistajad, kelle elukoht on teadmata.

Kui asja juures ei ole eelmise lõike esimeses ja teises punktis tähendatud tunnistajate seletusi, siis esimeses punktis tähendatud tunnistajad, kes elavad diviisikohtu asukohas või selle läheduses, kuulab kohtu esimees üle ise, kuna diviisikohtu asukohas või selle läheduses mitteasuvate tunnistajate ülekuulamist ta toimetab nende tunnistajate elukohale lähema diviisikohtu esimehe või sõjaväekohtu-uuriija või jaoskonnakohtuniku kaudu.

Esimese lõike teises punktis tähendatud tunnistajate ja kõigi sõjaväelaste ülekuulamist võib diviisikohtu esimees toimetada ka: sõjaväelaste ülekuulamist nende ülemuse kaudu ja mittesõjaväelaste ülekuulamist politsei kaudu. Tunnistajaid, keda diviisikohtu esimees ei kuula üle ise, kuulatakse üle diviisikohtu esimehe poolt koostatud küsimuskava järgi.

Eeltähendatud tunnistajate kutsumine ülekuulamisele ja nende ülekuulamine diviisikohtu esimehe või sõjaväekohtu-uuriija poolt toimub § 434—460 eeskirjade järgi.

P. 1 — RT 1940, 34, 265.

§ 539. Diviisikohtu esimees määrab iga asja kohta istungi aja ja koha, seejuures arvestades kohtusse kutsutavate isikute asukoha kaugust ja aega,

mis kuulub kohtusse kutsutud isikuile asja arutamisele ilmumiseks ja tunnistajaile nende asukohas seletuste võtmiseks.

§ 540. Asja kohtuliku arutamise aja ja koha teeb kohtu esimees teatawaks ka süüalust kohtu alla andnud sõjaväeülemale ja kodanlike ametkondade vastavatele ametiisikutele, kui asi on algatatud viimaste teadaandel.

§ 541. Kohtualuse kaitsjaks võivad olla vandeadvokaadid, vandeadvokaatide abid ja eraadvokaadid, samuti ka kohtualuse palvel diviisiülema poolt määratud ohvitserid.

§ 542. Süüteost kannatanu volinikkudeks võivad olla § 253 tähendatud isikud.

§ 543. Kodanlike ametkondade ametiisikute teadaannete põhjal algatatud asjade arutamisele võivad need ametiisikud saata eneste eest volinikke.

§ 544. Pooltel või nende volinikkudel on õigus kohtu kantseleis lugeda toimikut ja sellest teha väljakirjutusi neile vajalike andmete kohta kohtukantselei kirjutaja juuresolekul ja järelevalvel. Nende isikute palvel võib kohtu esimees tutvumiseks avada ka pitseeritud asitõendeid, millede avamise kohta kohtu esimees koostab protokoll, millele kirjutavad alla ka juuresolijad.

§ 545. Süüaluse diviisikohtu alla andnud sõjaväeülemal on õigus isiklikult või esindaja kaudu tutvuda tähendatud süüaluse kohta käiva toimikuga diviisikohtu asukohas.

§ 546. Asjatundjaid kutsutakse kohtusse sel juhtumil, kui asjas tõendusena esineva asjaolu mõistmiseks või ainelise kahju suuruse ja omastatud või riisunud eseme hinna kindlakstegemiseks on vaja eriteadmisi või vilumust teaduses, kunstis, käsitöös, töönduses või mõnel teisel kutsealal.

§ 547. Asjatundja isiku valikul järgitakse § 713 eeskirju.

§ 548. Tõlke kutsutakse kohtusse vahendajaks nende isikute ülekuulamisel, kelle keelt kohtunikud ei oska või kes on tummad või kurdid ega suuda oma ütlusi avaldada kirjas.

Tõlkide kaudu ülekuulamisel järgitakse § 401 eeskirju.

§ 549. Pooled ja nende volinikud, tunnistajad, asjatundjad ja üldse kõik kohtusse kutsutavad isikud kutsutakse kohtusse kutselehega vastavalt § 383 või 438 määratud korras.

12—17-aastase alaealise süüteoasja arutamise aeg teatatakse ka kohtualuse vanemaile või tema eest hoolitsevatele muile isikuile. Kutses märgitakse, et nende kohtusse ilmumine ei ole sunduslik ja et nad võivad enese eest saata kohtusse ka voliniku. Alaealise süüdistamisel kuriteos võib kohtu esimees teha nende ilmumise sunduslikuks, kui asjaolud seda nõuavad.

Pooltel on õigus kaasa tuua tunnistajaid kohtusse asja arutamisele.

§ 550. Pooled võivad kohtusse ilmuda isiklikult või saata oma volinikud, välja arvatud kohtualused-sõjaväelased, kes on kohustatud ilmuma kohtusse isiklikult, kuigi neil on kaitsja. Kohtu esimees võib teha sunduslikuks ka kohtualuse-mittesõjaväelase isikliku ilmumise kohtusse. Ilmumise sunduslikkus või mittesunduslikkus tähendatakse kutselehes.

§ 551. Kui asjas, milles kohtualuse kohtusse ilmumine on sunduslik või milles kohus on teinud ta isikliku ilmumise sunduslikuks, kohtualune

on jäänud kohtusse ilmutata seaduslikkude põhjusteta, siis pannakse temale kõik kohtukulud, mis on tekkinud asja arutamise edasilükkamisest.

Lükatakse asi edasi mitme kohtualuse seaduslikkude põhjusteta mitteilmumise pärast, siis pannakse asja arutamise edasilükkamisest tekkinud kulud nende mitteilmunute peale võrdseis osades nende ühisvastutusel.

Asjas, milles kohtualuse ilmutamine kohtusse ei ole sunduslik, ei takista kohtualuse puudumine asja arutamist, välja arvatud juhtumid, kui kohtualune jääb kohtusse ilmutata § 385 tähendatud seaduslikkudel põhjustel.

Kohtualune-mittesõjaväelane, keda peetakse vahi all, toimetatakse määratud ajaks kohtuistungile, kui ta avaldab sellekohast soovi, olgugi et ta isiklik ilmutamine asja arutamisele ei ole sunduslik.

§ 552. Kui kohtualune-mittesõjaväelane jääb nõude peale kohtusse ilmutama mõjuva põhjuseta, siis võib kohtu esimees teha korralduse tema sundtoomiseks. Sama korralduse võib kohtu esimees teha kohtualuse kohta ka eeltähendatud nõudeta, kui nõuet ei ole võimalik süüalusele saata põhjusel, et ta kohtu eest hoidub kõrvale või et tal puudub kindel elukoht ja elukutse.

§ 553. Kohtusse sundtoomist teostatakse Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 182—186 ettenähtud korras.

§ 554. Kui kohtualuse viibimiskohta ei ole läinud korda kindlaks teha või kui ta on põgenenud ja kui sõjaväeülema ja politsei kaudu toimetatud otsimine ei ole andnud tagajärgi, võib kohtu esimees välja kuulutada kohtualuse otsimise Riigi Teatajas või mõnes ajalehes omal valikul, kui ta leiab, et viimane abinõu võib kaasa aidata otsitava isiku viibimiskoha avastamiseks.

Kohtualuse otsimisest teatab kohtu esimees sõjaväeülemale, kes andis süüaluse kohtu alla.

Otsimiskuulutus koostatakse § 931 eeskirjade järgi.

§ 555. On kohtu esimehel kindlaid andmeid, et kohtualune säärases süüteos, mille pärast väljanõudmine seaduse järgi on lubatav, on redus välisriigis, siis ta esitab väljanõudmispalve väeosa ülemale, kes selle sõjaväeprokuröri kaudu esitab Sõjaministrile, muus osas järgides § 389 eeskirja.

§ 556. Kohtuistungile arutamiseks määratud asjade kohta koostatakse kuulutus, mis pannakse kohtuistungiruumi uksele.

§ 557. Kohtust kõrvalehoidumise takistamiseks võib diviisikohus määrata kohtualusele tõkkeabinõu § 410—432 eeskirjade järgi.

Kohtualuse-sõjaväelase vastu tarvitusele võetud tõkkeabinõust teatab kohtu esimees sellele sõjaväeülemale, kellele alluvas väeosas kohtualune teenib.

Diviisikohus, saanud sõjaväeülemalt § 270 teises punktis tähendatud teate süüaluse vahistamise kohta, määrab korraldaval istungil selle teate andmetel süüalusele tõkkeabinõu, mille teeb viivitamata teatavaks sõjaväeülemale ja süüalusele.

§ 558. Kohtualune-mittesõjaväelane on kohustatud teatama diviisikohtule oma alatise elukoha muutmisest, samuti sealt ajutiselt lahkumisest, kui äraolek kestab üle ühe nädala.

3. jagu.

Asja arutamine kohtus.

1. jaotis.

Kohtunikkude taandamine ja taandumine.

§ 559. Diviisikohtu esimees ja liikmed on kohustatud taanduma ja neid võib taandada § 735 ettenähtud juhtumel.

§ 560. Diviisikohtu esimehe ja liikmete taandamise kohta peavad pooled suulise või kirjaliku põhistatud palve esitama kohtule mitte hiljem kui selles asjas kohtuistungil avamisel, välja arvatud juhtumid, kui taandamise põhjused on tulnud avalikuks või tekkinud asja arutamise ajal.

§ 561. Kohtunikkude taandamise kohta ülestõstetud küsimuses võtab diviisikohus seisukoha ja koostab selle kohta põhistatud määruse.

Taandamisküsimuse otsustamisest ei võta osa see kohtunik, kelle kohta taandamise põhjused on ette toodud. Küsimuse otsustavad ülejäänud kohtunikud iga taandatu kohta eraldi, olgugi et neist mõni on juba taandatud.

§ 562. Diviisikohtu esimees või diviisikohtu liige, kes on taandatud seaduslikel põhjusil, astub välja kohtu koosseisust. Taandatud diviisikohtu esimees asendatakse § 19 korras ja taandatud liige asendatakse tagavara-liikmega.

2. jaotis.

Asja arutamise tingimused.

§ 563. Diviisikohus arutab asja suuliselt ja avalikul kohtuistungil, järgides § 746—761 eeskirju.

Paragrahvides 754—756 ja 758 ning Kriminaalseadustiku § 391, 392, § 487 esimeses lõikes, § 488, 489, § 490 esimeses ja teises lõikes ja § 491—493 ettenähtud süüteasju arutatakse kinnisel istungil.

§ 564. Paragrahvis 758 ettenähtud õigus on ka diviisiülemal temale alluva diviisi juurde asutatud diviisikohtu istungite kinniseks kuulutamise suhtes.

§ 565. Diviisikohus lõpetab iga asja arutamise ja otsustamise võimalikult ühel istungil.

3. jaotis.

Kohtuistungil avamine ja asja arutamise kord.

§ 566. Asja arutamiseks määratud ajal kohtu esimees, teinud kindlaks, et kohtuliikmed on kohal, avab istungi, kuulutab, milline asi tuleb arutamisele, ja teeb korralduse kohtualuse toomiseks kohtuistungiruumi.

§ 567. Pärast kohtualuse asumist temale määratud kohale seletab kohtu esimees kohtualusele lühidalt süüdistuse sisu ja küsib, kas ta tunnistab enese süüdi.

§ 568. Kohtualuse vaikimist ei või võtta süütunnistusena.

§ 569. Kui kohtualune enese süüdi tunnistab ja see süütunnistus ei ärata mingit kahtlust, siis võib diviisikohus teha otsuse edasist kohtulikku uurimist toimetamata.

§ 570. Kui kohtualune ei tunnistata ennast süüdi või kui tema süütunnistus äratav kahtlust, siis kohus jätkab asja arutamist ning kohtu esimehe korraldusel kutsutakse kohturuumi selles asjas väljakutsutud tunnistajad ja asjatundjad. Kohtu esimees kontrollib, kas kõik kohtusse kutsutud isikud on kohal, ja kui ei ole, siis kes neist puudub ja mis põhjusel.

§ 571. Kohtusse kutsutud isikute seaduslikkudeks mitteilmumise põhjusteks loetakse § 385 loetletud põhjused. Peale selle sõjaväelastest tunnistajatele, asjatundjatele ja tõlkidele loetakse seaduslikkudeks mitteilmumise põhjusteks veel § 439 ja 440 tähendatud põhjused. Tunnistajatele loetakse seaduslikuks mitteilmumise põhjuseks ka veel elamine üle 25 kilomeetri eemal asja arutamise asukohast.

Kui sõjaväelasest tunnistaja, asjatundja või tõlk ei ilmunud kohtusse § 439 esimeses lõikes tähendatud põhjusel, siis toimitakse § 439 teise lõike eeskirjade järgi, selle vahega, et mitteilmumisest teatatakse kutse saatnud kohtule.

§ 572. Kohtusse seadusliku põhjuseta ilmunud jäänud tunnistajat, asjatundjat ja tõlki, kui nad on mittesõjaväelased, karistatakse kohtumäärusega rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni, arvestades asja tähtsust ja mitteilmunu varalist seisukorda.

Eelmise lõike eeskirju kohaldatakse ka juhtumil, kui kohtu nõudel ei ilmu kohtusse 12—17-aastase alaealise vanemad või ta eest hoolitsevad muud isikud.

Seadusliku põhjuseta teiskordse mitteilmumise korral trahvitakse eelmistes lõigetes tähendatud isikuid samas lõikes nimetatud määral, kusjuures kohus võib esimeses lõikes tähendatud isikuid peale rahatrahviga karistamise lasta tuua kohtusse sunniviisil samas korras kui süüalust.

§ 573. Sõjaväelase seaduslikkude põhjusteta tunnistajana, asjatundjana või tõlgina kohtusse mitteilmumisest teatab kohus distsiplinaarseks karistamiseks mitteilmunu sellele ülemale, kelle kaudu saadeti kohtukutse kättesaadamiseks, või mitteilmunu vahenditule ülemale, kui kohtukutse saadeti kutsutavale vahenditult.

§ 574. Kohtusse mitteilmumise eest rahatrahviga karistatud tunnistajad, tõlgid ja asjatundjad, samuti ka 12—17-aastase alaealise vanemad või nende eest hoolitsevad muud isikud võivad hiljemalt kahe nädala jooksul pärast kohtumääruse kuulutamist või uuestimääratud tähtajal ilmudes esitada oma mitteilmumise põhjused samale kohtule, kes neid karistas ja kes neid ka vabastab rahatrahvist juhtumil, kui ta tunnustab esitatud põhjused seaduslikkudeks.

§ 575. Kohtusse kutsutud tunnistaja, asjatundja või tõlgi mitteilmumise korral kohtuistungile kohus, olenevalt mitteilmunud isikute seletuste tähtsusest, teeb määruse asja arutamise edasilükkamiseks või asja arutamiseks vaatamata nende mitteilmumisele.

Enne asja edasilükkamist eelmises lõikes tähendatud isikute kohtusse mitteilmumise tõttu kuulatakse igal juhtumil üle asja arutamisele ilmunud isikud.

§ 576. Hageja või ametiisiku, kelle teadaande põhjal asi on algatatud, või nende volinikkude mitteilumine kohtusse ei takista asja arutamist, kuid sel juhtumil hageja kahjutasuhagi jäetakse läbi vaatamata, kui hageja ei ole palunud asja arutada tema äraolekul.

§ 577. Erasüüdistaja või ta voliniku kohtusse seadusliku põhjusega mitteilumine loetakse süüdistusest loobumiseks ja asi lõpetatakse, kuid ilmunud kohtualune või ta volinik võivad nõuda asja arutamist erasüüdistaja puudumisel. Selles asjas tehtud kohtuotsus loetakse erasüüdistajale kuulutatuks selle avaldamisega kohtuistungil.

Süüdistaja või tema voliniku mitteilumine avaliksüüdistusasjas ei takista asja arutamist. Sel korral tehtud kohtuotsus loetakse süüdistajale kuulutatuks selle avaldamisega kohtuistungil.

§ 578. Kui kohtualune-mittesõjaväelane jääb kutse peale kohtusse ilmumata seadusliku põhjusega ega saada ka oma kaitsjat, siis diviisikohus asjas, milles ta ei pea vajalikuks kohtualust lasta tuua sunniviisil, teeb tagaselja otsuse, järgides § 906—919 eeskirju.

§ 579. Peale juhtumite, mil asja arutamine lükatakse edasi kohtusse kutsutud isikute mitteilumise tõttu, võib diviisikohus asja arutamist edasi lükata veel juhtumil:

- 1) kui mõlemad ilmunud pooled või üks neist paluvad asja edasilükkamist täiendavate tõendite esitamiseks ja kui kohus tunnustab selle edasilükkamisalve mõjuvaks;
- 2) kui kohus leiab, et on vajalik toimetada vaatlust, läbivaatust, läbiotsimist või väljavõtmist või üle kuulata uusi tunnistajaid või teha pooltele ülesandeks esitada või politseile ülesandeks koguda asjas mõnesuguseid täiendavaid andmeid.

§ 580. Juhtumil, kui asjaarutamine lükatakse edasi, kutsutakse mitteilunud tunnistajad uuele asja arutamisele.

Kohtusse mitteilunud asjatundjate ja tõlkide asemel võib kohus välja kutsuda teisi asjatundjaid või tõlke.

§ 581. Pärast asja edasilükkamist asja uuesti arutamisel, kui kohtu koosseis on endine, kannab kohtu esimees ette eelmistel asja arutamistel ettevõetud toimetused, ülekuulatud isikute seletused, toimikust eelmistel asja arutamistel avaldatud protokollid, dokumendid ja muud paberid niivõrd täielikult, kui võrd seda kohus vajalikuks peab või pooled paluvad. Eeltähendatud andmed kannab kohtu esimees aga täielikult ette, kui asja uuesti arutamisel kohtu koosseis on muutunud.

§ 582. Teist korda ei või kutsuda kohtusse tunnistajaid, kes jäid kohtusse ilmumata haiguse või vanadusnõrkuse või elukohast kestva äraoleku tõttu või mõnel muul mõjuval põhjusel. Kui kohus asja õigeks otsustamiseks tunnustab nende tunnistajate seletused vajalikuks, siis teeb kohus korralduse neilt nende elukohas seletuste võtmiseks. Need tunnistajad kuulatakse üle kohtu poolt koostatud küsimuskava järgi, kusjuures kohtu asukohas asuvaid tunnistajaid kuulab üle kohtu esimees, kuna väljaspool kohtu asukohta asuvad tunnistajad kuulatakse üle § 538 ettenähtud korras.

§ 583. Väljaspool kohut toimuvate ülekuulamiste juures võivad viibida kohaleilmunud pooled.

§ 584. Pärast tunnistajate vannutamist või vannet asendavat hoiatust teeb kohtu esimees korralduse, et tunnistajad lahkuks neile määratud ruumi ega lahkuks sealt enne sellekohast korraldust. Seejuures võetakse tarvitusele kõik abinõud, et tunnistajad ei saaks omavahel asja kohta läbi rääkida.

§ 585. Tunnistajate, asjatundjate ja tõlkide taandamisel, tunnistuse või arvamuse andmisest keeldumisel, vannutamisel ja ülekuulamisel tuleb järgida § 807—810, 813—839, 841 ja 842 eeskirju.

12—17-aastase alaealise süüteoasja arutamisele kohtusse ilmunud alaealise vanemal või ta eest hoolitsevail muil isikuil lubatakse esineda seletustega.

§ 586. Pooled, tunnistajad ja asjatundjad võivad suuliste seletuste andmisel kasutada kaasasolevaid kirjalikke märkmeid arvude, arvutluste ja arvepidamiste kohta, mida on raske meeles pidada.

§ 587. Tunnistajad võivad esitada kohtule saadud kirju ja teisi kaasasolevaid dokumente, kui need käivad nende ütluste kohta.

§ 588. Asitõendid, mis aitavad kaasa süüteo selgitamisele või on kohtualuse süü või süütuse tõenduseks, paigutatakse kohturuumi kohtunik-kude ette, kui selleks ei ole takistusi asitõendite ruumala või omaduste tõttu või teistel kaaluvail põhjusil.

§ 589. Pärast asitõendite vaatlust kohtunikkude poolt antakse nad vaatlemiseks pooltele.

§ 590. Kui kohtuistungilt eemaldatakse kohtualune kas korrariikku-mise pärast või kellegi ülekuulamise ajaks, siis seletab esimees temale tagasi-tulekul kõik, mis on toimunud tema äraolekul.

§ 591. Paragrahvis 582 tähendatud põhjustel kohtusse mitteilmunud, surnud ja § 538 alusel kohtusse mitteväljakutsutud tunnistajate kirjalikke seletusi võib avaldada toimikust, kui seda paluvad pooled või kui kohus tun-nustab vajalikuks nende avaldamise.

§ 592. Kohtusse ilmunud tunnistaja poolt varemalt antud ütluste protokolle võib avaldada, kui suulised ütlused kohtus nendega ei ole kooskõlas või kui tunnistaja on asjaolud unustanud või keeldub tunnistuse andmisest.

Samadel alustel võib avaldada ka kohtualuse ülekuulamise protokolle.

§ 593. Peale selle võib kohus avaldada kõiki muid asja juures olevaid või pooltelt kohtule esitatud dokumente, kirjalikke teatisi ja muid pabereid, kui need käivad asja kohta ja kohus tunnustab vajalikuks nende avaldamise.

§ 594. Kohtu esimees võimaldab pooltel anda omalt poolt seletusi pärast iga tunnistaja kirjaliku seletuse või iga eelmises (593.) paragrahvis tähendatud dokumendi avaldamist, välja arvatud väljavõtete avaldamine kiidu- ja karistusraamatuist ja ülema avalduste avaldamine kohtualuse elu-kommete kohta.

§ 595. Kui kohus omal äranägemisel või poolte palvel tunnustab, et asja õigeks otsustamiseks osutub vajalikuks üle kuulata isik, kes ei ole kut-sutud kohtusse tunnistajana, või toimetada vaatlust, läbivaatust, läbiotsimist või väljavõtmist, siis kohus teeb määruse säärase tunnistaja kutsumiseks koh-tusse või ülekuulamiseks tema elukohas või vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise või väljavõtmise toimetamiseks. Tunnistaja ülekuulamist tema elukohas toimetatakse § 538 ettenähtud korras.

§ 596. Vaatlusi, läbivaatusi, läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetab kas diviisikohus terves koosseisus või kohtu esimees või mõni kohtuliikmeister.

Diviisikohus võib eelmises lõikes tähendatud toimetusi teostada ka vastavalt toimetuse teostamise asukohale kas asjaomase sõjaväeülema või politsei kaudu.

Posti- või telegraafilise kirj vahetuse vaatlust, läbivaatust ja väljavõtmist kohtades, mis on kaugel diviisikohtu asukohast, võib kohus toimetada kohaliku jaoskonnakohtuniku kaudu.

Vaatlusi, läbivaatusi, läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetatakse eeluurimise eeskirjade järgi.

§ 597. Pooltel lubatakse viibida ka väljaspool kohut toimuvate vaatluste, läbivaatuste, läbiotsimiste ja väljavõtmiste juures, kuid neile kutset ei saadeta.

§ 598. Ei täida politsei tema peale diviisikohtu poolt pandud ülesandeid, teatab diviisikohtu esimees sellest kodanliku kohtu prokuröridele.

§ 599. Kohtumääruses, millega nõutakse vaatluse, läbivaatuse, väljavõtmise või läbiotsimise toimetamist, tähendatakse täpselt nõutav toimeetus ja selle toimetamist põhjustavad asjaolud. Ärakiri sellest määrusest saadetakse isikule, kelle peale pannakse nimetatud toimetuste teostamine.

§ 600. Kui asja arutamisel selgub asjaolusid, mis lubavad järeldada, et kohtualune on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes ettenähtud seisukorras või et ta on langenud säärasesse seisukorda pärast süüteo kordasaatmist, siis toimetab diviisikohus kinnisel kohtuistungil kohtualuse vaimse seisukorra läbivaatuse kohaliku sõjaväearsti ja kahe muu, võimalikult vaimuhaigustearsti kaudu.

Kohtualuse vaimse seisukorra läbivaatust toimetatakse § 672—676 eeskirjade järgi.

§ 601. Kui diviisikohus, läbi vaadanud kohtualuse vaimse seisukorra, tunnustab, et kohtualune on läbivaatamise ajal Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras ja et ta on langenud säärasesse seisukorda pärast süüteo kordasaatmist, siis peatab ta oma määrusega kriminaaljälitamise kohtualuse vastu kuni ta paranemiseni, muutes ära tema vastu tarvitusele võetud tõkkeabinõu.

§ 602. Eelmise (601.) paragrahvi põhjal peatatud kriminaaljälitamist võib jätkata ainult pärast seda, kui diviisikohus kas omal algatusel või süüalust kohtu alla andnud sõjaväeülema ettepanekul või süüdistaja palvel on süüaluse § 600 korras uuesti läbi vaadanud ja terveks tunnustanud.

§ 603. Paragrahvis 595 tähendatud juhtumel peatab kohus asja arutamise kuni selles paragrahvis tähendatud toimetuste tagajärgede saabumiseni kohtusse või lükkab edasi asja arutamise. Asja arutamise peatamisel või edasilükkamisel järgib kohus asja uuesti arutamisel § 581 eeskirja.

§ 604. Kui mõni pooltest palub kontrollida juurdlusel toimetatud vaatlust, läbivaatust, läbiotsimist või väljavõtmist, siis diviisikohus, kui ta tunnustab palve põhjendatuks ja kontrollimise võimalikuks, toimetab seda kas terves koosseisus või teeb selle ülesandeks esimehele või mõnele kohtuliikmeist; kui aga kontrollimist tuleb toimetada väljaspool diviisikohtu asupaika, kuhu väljasõidu kohus tunnustab raskendatuks või liialt kulukaks,

siis ta saadab kontrollimise kohta erinõude kohalikule diviisikohtu esimehele, sõjaväekohtu-uurijale või jaoskonnakohtunikule.

§ 605. Pärast kõigi kogutud tõenduste läbivaatamist kuulab kohus ära poolte lõplikud seletused, kusjuures kohtualuse seletused kuulatakse viimsena.

§ 606. Pooled järgivad oma kõnedes ja muudes avaldustes § 856—859 eeskirju.

§ 607. Erasüüdistusasjus, mida võib lõpetada poolte leppimise teel, katsub diviisikohus pooli lepitada, kui nad on kohtusse ilmunud, ja võib asuda otsuse tegemisele ainult lepituskatse nurjumisel.

Kui lepituskatse läks korda, koostatakse selle kohta akt ning asi lõpetatakse, teatades sellest süüaluse kohtu alla andnud sõjaväeülemale. Selles aktis tähendatakse tingimused, millel leppimine toimus. Akt loetakse ette leppinud pooltele, parandatakse nende näitamisel ja kirjutatakse alla poolte ning diviisikohtu esimehe ja liikmete poolt. Akt hoitakse alal toimiku juures; leppinutele antakse nende soovil ärakiri sellest aktist.

Leppimise teel lõpetatud asjad ei kuulu uuendamisele.

§ 608. Kui diviisikohus asja arutamisel leiab, et asi ei allu temale, siis teeb ta selle kohta põhistatud määruse ja saadab tagasi toimiku ühes ärakirjaga sellest määrusest sõjaväeülemale, kes andis süüaluse kohtu alla.

4. jagu.

Otsuse tegemine ja kuulutamine.

§ 609. Pärast kohtualuse lõpliku seletuse ära kuulamist asub kohus otsuse tegemisele, mille juures ei või viibida keegi peale asja arutamisest osavõtnud kohtunikkude.

§ 610. Kohtunikud peavad kohtualuse süü või süütuse määrama oma veendumuse järgi, aluseks võttes kohtulikul uurimisel selgunud kõigi asjaolude kogumi kaalutlust.

§ 611. Otsuse tegemisel ei või arvestada ühtki tõendit, mis kohtulikul asja arutamisel pooltele esitatud ei olnud.

§ 612. Kohtu esimees ja liikmed on kohustatud saladuses hoidma kohtualuse süü või süütuse kohta käiva kohtunõupidamise, samuti kohtunikkude hääletamise kohtuotsuse tegemisel.

§ 613. Kohtuotsuse tegemisel järgib diviisikohus § 880, 882—888 ja 901 eeskirju.

§ 614. Pärast otsuse tegemist kohtu esimees või ta ülesandel mõni kohtuliikmeist koostab kohturesolutsiooni, millele kirjutavad alla kõik kohtunikud, ka see, kes on jäänud hääletamisel vähemusse.

Kohturesolutsioon koostatakse § 891 eeskirja järgi.

§ 615. Kohturesolutsiooni kuulutamisel järgitakse § 892, 893 ja 895 eeskirju.

§ 616. Kohturesolutsiooni kuulutamisel seletab kohtu esimees pooltele edasikaebuse korra ja tähtajad ning teatab lõppvormilise kohtuotsuse valmimise tähtpäeva, kusjuures see aeg ei või ületada kolme päeva.

§ 617. Kui pooled soovivad, et neile lõppvormilise kohtuotsuse ärakiri välja antaks või välja saadetakse viivitamata pärast lõppvormilise kohtuotsuse valmimist, siis nad teatavad sellest kohtule pärast kohturesolutsiooni kuulutamist. Poolte poolt hiljem, edasikaebuse tähtaja jooksul esitatud palve peale annab kohtu esimees ärakirja hiljemalt kolmandal päeval pärast palve saamist.

§ 618. Kohtuotsuse ärakiri antakse pooltele: kohtualusele — tasuta, teistele — määratud tasu eest.

§ 619. Kohtuotsus lõppvormis peab peale kohturesolutsioonis toodud andmete sisaldama veel olulised asjaolud, millede põhjal kohus veendus kohtualuse süüis või süütuses, ja kaalutlused, millede põhjal kohus otsustas seaduse kohaldamise küsimused ja millede põhjal ta valis karistumäära ning tegi otsused süüteo muude tagajärgede kohta.

Kohtuotsusele kirjutavad alla kohtu esimees ja liikmed.

§ 620. Lõppvormilise kohtuotsuse mitteallakirjutamine ühe või isegi kahe kohtuliikme poolt nende eemalviibimise või haiguse tõttu või mõnel muul põhjusel ei takista asja edasist käiku.

§ 621. Kohtuistungil koostatakse iga läbivaadatud asja kohta protokoll, milles lühidalt märgitakse:

- 1) istungi aeg ja koht, tähendades ka algamise ja lõpetamise kellaaja;
- 2) kohtu koosseis;
- 3) istungil arutamisel olnud süüteosi;
- 4) kohtualused ja nende kaitsjad, süüdistajad, hagejad ja nende volinikud;
- 5) asja arutamine avalikul või kinnisel istungil;
- 6) kohtusse kutsutud tunnistajad, asjatundjad, tõlgid, nende mitteilmumine ja selle tagajärjed;
- 7) tunnistajate, asjatundjate ja tõlkide vannutamise, nende taandamine vandelt või ülekuulamiselt;
- 8) kohtualuse ja tunnistajate seletused, asjatundjate arvamused ning poolte vastuväited ja esitised;
- 9) kohtumäärused vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise, väljavõtmise ja uute ülesantud tunnistajate ülekuulamise, samuti dokumentide nõudmise kohta;
- 10) istungil avaldatud märkused ja vastuväited kohtulikkude toimetuste kohta ja nende märkuste ja vastuväidete kohta tehtud kohtumäärused;
- 11) erasüüdistusasjus poolte lepe;
- 12) trahvimised korrarikkumise eest istungil;
- 13) kohturesolutsiooni kuulutamine;
- 14) lõppvormilise otsuse valmimise aeg ja edasikaebuse korra kuulutamine;
- 15) kõik istungil tehtud muud toimetused nende toimetamise järjekorras.

Protokolli koostab kohtu esimees või tema määramisel mõni kohtuliikmeist või protokollijana mõni diviisikohtu esimehe käsutuses olevatest sõjaväelastest.

Kohtuistungil kirjutavad alla kohtu esimees ja liikmed. Kui protokollil koostas istungil protokollijana viibiv mõni diviisikohtu esimehe käsutuses olevatest sõjaväelastest, siis kirjutab protokollile alla ka viimane.

Protokolli kantud poolte ja tunnistajate ütlused loetakse ette nende avaldajaile ja parandatakse nende märkuste kohaselt, kui kohus tunnustab need parandused küllalt kaaluvaks, ning kirjutatakse nende poolt alla.

§ 622. Pooltel lubatakse tutvuda istungi protokolliga.

§ 623. Kohtumenetluse seatud vorminõuded ja talitusviisid, millede täitmise kohta kohtuistungis protokollis ei ole sissekandeid või kohtumäärusi, loetakse rikutuiks.

§ 624. Pooled võivad teha avaldusi protokollis ebatäpsuste kohta. Poolte suulised avaldused kirjutatakse protokollis alla protokollile allakirjutatud isikute allkirjade järele või eri lehele, mis lisandatakse protokollile. Protokolli ebatäpsuste kohta võib edasikaebuse tähtaja jooksul esitada avaldusi ka kirjalikult.

§ 625. Eelmises (624.) paragrahvis tähendatud avaldused läbi vaadatud, teeb kohus endises koosseisus nende tõele vastavuse või mittevastavuse kohta määruse, millele kirjutavad alla kohtu esimees, kohtuliikmed ja kui istungist võttis osa peale kohtunikkude veel eriline protokollija, siis ka viimane.

§ 626. Diviisikohtu lõppvormilisest otsusest saadab kohtu esimees viivitamata pärast selle valmimist ära kirja süüaluse kohtu alla andnud sõjaväeülemale ja ka riigikahju alal kahjutasuhagi esitanud sõjaväeülemale, kui viimane ühtlasi ei olnud süüaluse kohtu alla andjaks.

Administratiivvõimu esindajale ära kirjade andmine toimub § 1119 eeskirjade järgi.

§ 627. Kui asja arutamisel selgus, et mõnes üksuses või asutises on olnud korratusi või puudusi, siis kohtu esimees teeb need korratused ja puudused teatavaks tähendatud üksuse või asutise ülemale.

5. jagu.

Apellatsioonikaebused diviisikohtu otsuste peale.

§ 628. Diviisikohtu otsused loetakse mittelõplikkudeks.

§ 629. Diviisikohtu otsuse peale võivad süüaluse kohtu alla andnud sõjaväeülem ja pooled anda appellatsioonikaebusi Sõjaväe Kõrgemale Kohtule selle kohtu kaudu, kes on teinud otsuse.

§ 630. Apellatsioonikaebused antakse otsuse teinud kohtule hiljemalt seitsme päeva jooksul pärast lõppvormilise otsuse valmimise tähtaega.

§ 631. Apellatsioonikaebuses märgitakse: kelle poolt kaebus antakse, kaebaja elukoht, kas palutakse muuta otsust kogu ulatuses või selle üksikuid osi, kohtuotsusele vastuvaidlemise põhjendused ja mida nimelt kaebaja palub.

§ 632. Kohtualusel on õigus anda appellatsioonikaebust diviisikohtu otsuse peale temasse puutuv asjas, samuti ka kõigi eksimuste kohta, mis leiduvad asja arutamises või kohtuotsuses.

§ 633. Süüdistajal on appellatsioonikaebuse andmiseks võrdne õigus kohtualusega, kuid ta ei või paluda appellatsioonikaebuses rohkem, kui ta taotles esimese astme kohtus.

§ 634. Süüteost kannatanul, kes esineb ka hagejana, on õigus esitada apellatsioonikaebust hagi alal ilma apellatsioonikaebuseta süü ja karistuse küsimuse kohta ainult kohtualuse süüdimõistmise korral.

§ 635. Kui politsei tunnustab vajalikuks anda diviisikohtu otsuse peale apellatsioonikaebuse, siis ta esitab selle ühes apelleeritava otsuse ärakirjaga kohalikule prokuratuuri esindajale, kes võib apellatsioonikaebuse edasi saata diviisikohtule või sellest keelduda.

§ 636. Alaealiste ja muude isikute eest, kes ei oma teovõimet, võivad apellatsioonikaebusi anda nende vanemad, eestkostjad, abikaasa või muud nende eest hoolitsevad isikud.

§ 637. Apellatsioonikaebusi antakse ainult kirjalikult, kas isiklikult või selleks volitatud kaitsjate või volinikkude kaudu.

§ 638. Isikud, kellel on apellatsioonikaebuse andmise õigus, võivad asjaga tutvuda § 544 ja 545 ettenähtud korras.

Süüaluse kohtu alla andnud ülemal on õigus kohtutoimikut tutvumiseks diviisikohtust välja nõuda ja toimikut enda käes hoida mitte üle kolme päeva.

§ 639. Vahi all viibivale kohtualusele teatatakse igast apellatsioonikaebusest, mis tema asjas on antud.

§ 640. Ärakirju apellatsioonikaebustest antakse süüaluse kohtu alla andnud sõjaväeülemale, kohtualusele, hagejale ja süüdistajale nende palvel: kohtualusele — tasuta, süüdistajale ja hagejale aga — määratud tasu eest.

Poolte poolt antud apellatsioonikaebustest diviisikohtu esimees viivitamata teatab süüaluse kohtu alla andnud sõjaväeülemale.

§ 641. Ühe poole või sõjaväeülemale kaebuse vastu võib teine pool või sõjaväeülem anda Sõjaväe Kõrgemale Kohtule seletuse kuni asja arutamise päevani.

§ 642. Apellatsioonikaebus kriminaalvastutuse osa kohta peatab kohtuotsuse täitmise kogu ulatuses, kuna selle andmine hagi osa kohta peatab kohtuotsuse täitmise ainult selles osas.

§ 643. Apellatsioonikaebuse andmine kohtu otsuse peale, millega kohtualune on mõistetud õigeks või millega kriminaaljälitamine on lõpetatud või millega kohtualune on tingimisi vabastatud karistuse kandmisest, ei peata kohtumääruse täitmist tõkkeabinõu ärajätmise kohta.

§ 644. Apellatsioonikaebuse saadab diviisikohtu esimees ühes toimikuga Sõjaväe Kõrgemale Kohtule hiljemalt kahe päeva jooksul pärast apellatsioonikaebuse esitamise tähtaja möödumist.

6. jagu.

Erikaebused ja nende andmise kord.

§ 645. Eraldi apellatsioonikaebusest võib esitada erikaebusi:

- 1) asja lõpetamise peale;
- 2) asja alluvuse küsimuses enne kohtuotsuse tegemist;
- 3) tõkkeabinõu määruse peale;
- 4) kahjutasuhagi kindlustamise asjas;

- 5) apellatsioonikaebuse mittevastuvõtmise või selle esitamise tähtaja 'mitteuendamise peale;
- 6) menetluse aegluse peale;
- 7) määruse peale trahvimise kohta kohtusse mitteilmumise pärast;
- 8) määruse peale, mis on tehtud § 919 eeskirja alusel;
- 9) kohtuotsuse ebaõige täitmise peale.

§ 646. Erikaebused antakse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule selle kohtu kaudu, kes on teinud määruse, hiljemalt kolme päeva jooksul pärast määruse kuulutamist või selle täitmist, kui määrus ei olnud kuulutatud.

Ebaõige vahistamise ja kohtuotsuse ebaõige täitmise, samuti ka menetluse aegluse peale võib anda erikaebusi kogu menetluse kestel.

§ 647. Erikaebuses märgitakse: kelle poolt kaebus antakse, kaebaja elukoht, põhjendused kohtumääruse muutmiseks või tühistamiseks ja mida nimelt kaebaja palub.

§ 648. Erikaebused esitatakse apellatsioonikaebuste esitamise kohta § 636—638 seatud eeskirjade järgi.

§ 649. Vahi all viibivale kohtualusele teatatakse tema süüdistusjasjas antud erikaebusest.

§ 650. Erikaebuse andmine ei takista määruse täitmist, välja arvatud juhtumid, kui kohus, kes on teinud määruse, või kohus, kellele on esitatud erikaebus, tunnustab määruse täitmise peatamise vajalikuks.

§ 651. Erikaebused saadab diviisikohtu esimees edasi Sõjaväe Kõrgemale Kohtule hiljemalt kahe päeva jooksul pärast nende saamist.

7. jagu.

Kohtuotsuste seadusjõusse astumine ja täitmine.

§ 652. Diviisikohtu otsused astuvad seadusjõusse apellatsioonikaebuse või kaja esitamiseks ettenähtud tähtaja lõpul, kui selle tähtaja kestel ei ole otsuse peale esitatud apellatsioonikaebust või kaja.

§ 653. Kui mitme kohtualuse kohta tehtud otsuse peale on edasi kaevatud ainult mõne kohtualuse suhtes, siis astub diviisikohtu otsus kõigi teiste kohtualuste suhtes seadusjõusse edasikaebamise tähtaja möödumisel.

§ 654. Diviisikohtu otsus, mille peale on antud edasikaebus ainult hagi suhtes, astub seadusjõusse kõigis teistes osades, mis ei puutu sellesse hagisse.

§ 655. Diviisikohtu otsuse täitmiseks vajalikud korraldused teeb diviisikohtu esimees sõjaväeülema või politsei kaudu. Diviisikohtu esimees valvab kohtuotsuse täpse ja viivitamatu täitmise järele.

§ 656. Süüdimõistetud sõjaväelaste kohta kohtuotsuse täitmiseks saadab kohtu esimees ärakirja seadusjõusse astunud lõppvormilisest kohtuotsusest sellele rügemendiülema õigustega sõjaväeülemale, kellele süüdimõistetud allub.

§ 657. Diviisikohtu otsuse täitmisel kohaldatakse ka § 1044 p. 1, 2 ja 4, § 1045—1047, 1050—1052, 1054—1058, 1064 ja 1065 eeskirju, kuid selle vahega, et neis paragrahvides sõjaväeprokuröri kohta ettenähtud eeskirjad on kehtivad diviisikohtu esimehe kohta.

§ 658. Kohtuotsuste täitmist hagi osas toimetatakse Tsiiviilkohtupidamise seadustikus ettenähtud korras.

§ 659. Diviisikohtu esimehe korraldusel diviisikohtu otsuseid täitvad võimud teatavad diviisikohtule kohtuotsuste täitmisele võtmisest ja täideviimisest.

§ 660. Asja, milles diviisikohtu otsus on astunud seadusjõusse, võib uuendada § 1022—1031 korras.

8. jagu.

Kohtukulud.

§ 661. Kohtukulude kohta on kehtivad § 1066—1098 eeskirjad selle vahega, et erikaebused kohtukulude arvutluse määruste peale antakse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

8. peatükk.

Menetluse kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus.

1. jagu.

Süüdistusakti koostamine ja asja üleandmine kohtule.

§ 662. Kohtu alla antud isikute kohta koostab sõjaväeprokurör süüdistusakti.

§ 663. Süüdistusakt peab sisaldama:

- 1) süüteo tunnuseid sisaldava sündmuse kirjelduse;
- 2) süüteo kordasaatmise aja ja koha, kuivõrd need on teada;
- 3) süüaluse auastme, nime ja perekonnanime, sünniaja ja -koha ning väeosa või sõjaväeasutise, kus ta teenib;
- 4) süüaluse vastu kogutud süüandmete ja -tõendite kokkuvõtte;
- 5) juhtumil, kui sõjaväeprokuröril on kahtlus, et süüalune on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras, ka andmed, mis põhjustavad säärase kahtluse;
- 6) süüaluse süüdistuse ühes äratähendusega, missugusele kriminaalseadusele vastavad kirjeldatud teo tunnused;
- 7) kohtu äramärgimise, kellele süüalune allub;
- 8) koostamise aja ja koostaja allkirja.

§ 664. Süüdistusakt koostatakse eeluurimistoimikus leiduvate andmete, sõjaväeülemalt järgnenud kohtu alla andmise korralduse ja nende täiendavate teadete põhjal, mis kogutud sõjaväeprokuröri enda poolt.

§ 665. Kui sõjaväeülem annab kohtu alla süüaluse asjas, mille kohta sõjaväeprokurör andis arvamuse, et algatatud kriminaaljälitamine tuleb lõpetada süütõendite puudulikkusel, siis tehakse sõjaväeprokuröri esindajana kohtus esinemine ülesandeks mõnele teisele Sõjaväe Prokuratuuri esindajale, kuid ei ole õigust nõuda, et Sõjaväe Prokuratuuri sama esindaja, kes andis arvamuse, et kriminaaljälitamine tuleb lõpetada, peaks oma veendumuse vastu esinema kohtus süüdistajana.

§ 666. Süüdistusaktile lisandab sõjaväeprokurör nende isikute nimes-tiku, kes tema arvates tuleb asja arutamiseks kohtusse kutsuda või kelle poolt eeluurimisel või juurdlusel antud ütlused tuleb kohtus avaldada, kui neid isikuid ei ole võimalik kohtusse kutsuda.

§ 667. Ühes süüdistusaktiga esitab sõjaväeprokurör Sõjaväe Kõrgemale Kohtule ka oma arvamuse süüaluse vastu tõkkeabinõu tarvitusele võtmise, muutmise või ärajätmise kohta, kui ta selle vajalikuks tunnustab.

§ 668. Sõjaväeprokurör esitab Sõjaväe Kõrgemale Kohtule süüdistus-akti võimalikult ühe nädala jooksul pärast asja saamist sõjaväeülemalt.

§ 669. Sõjaväe Kõrgemale Kohtule esitatavale süüdistusaktile lisandab sõjaväeprokurör igal juhtumil kogu eeluurimistoimiku.

2. jagu.

Kriminaaljälitamise peatamise kord asjus, milles süüalune pä-rast süüteo kordasaatmist on langenud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorda.

§ 670. Kui asjas, milles on küllaldaselt andmeid süüaluse kohtu alla andmiseks, sõjaväeprokurör leiab, et süüalune on eeluurimise andmete järgi Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras ja et ta säärasesse seisukorda on langenud pärast süüteo kordasaatmist, siis ta esitab Sõjaväe Kõrgemale Kohtule arvamuse süüaluse vaimse seisukorra läbivaata-miseks.

§ 671. Sõjaväeprokuröri arvamuse põhjal toimetab Sõjaväe Kõrgem Kohus süüaluse vaimse seisukorra läbivaatamist korraldaval istungil sõjaväe-arsti ja kahe muu, võimalikult vaimuhaigustearsti kaudu.

§ 672. Istungile kutsutud arstid annavad kohtu poolt esitatud küsi-mustele vastuseid kirjalikult. Iga arst võib esitada ka oma eriarvamuse.

§ 673. Kui eeluurimisel süüaluse vaimse seisukorra kohta kogutud andmed ei ole küllaldased läbivaatamisel seisukoha võtmiseks, siis Sõjaväe Kõrgem Kohus võib välja kutsuda need tunnistajad, kellede ülekuulamist ta peab vajalikuks. Tunnistajad kuulatakse üle korraldaval istungil selles korras, mis on määratud tunnistajate ülekuulamiseks eeluurimisel.

§ 674. Kui süüaluse vaimse seisukorra läbivaatamisel selgub, et tema vaimse seisukorra uurimiseks on vajalik paigutada ta haiglasse, siis Sõjaväe Kõrgem Kohus teeb korralduse ta paigutamiseks haiglasse määratud tähtajaks, missugust aega võib pikendada ainult kohtu loal. Haiglas uurimisel avastunud asjaolude kohta koostab uuriv arst akti, mis saadetakse Sõjaväe Kõrgemale Kohtule. Pärast uurimise lõpetamist haiglas toimetatakse süüaluse läbi-vaatust § 671, 672 ja 675 ettenähtud korras.

§ 675. Juhtumil, kui arstide arvamus on vastuolus muude uurimis-andmetega või arstid on laharvamusel, võib Sõjaväe Kõrgem Kohus määrata uue läbivaatuse teiste arstide kaudu, kuid sama sõjaväearsti juuresolekul.

§ 676. Kui vabaduses viibiv süüalune § 385 tähendatud seadusliku põhjuseta jääb kutse peale läbivaatusele ilmutata või kui ta omaksed või isikud, kelle hoole all ta elab, ei suuda teda kohtusse toimetada, siis toimetatakse ta kohtusse sunniviisil.

§ 677. Kui Sõjaväe Kõrgem Kohus pärast süüaluse vaimse seisukorra läbivaatamist tunnustab, et süüalune on läbivaatuse ajal Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras ja et ta on säärasesse seisukorda langenud pärast süüteo kordasaatmist, siis peatab ta süüaluse vastu alatud kriminaaljälitamise kuni ta paranemiseni, muutes ära tema vastu tarvitusele võetud tõkkeabinõu. Vastasel korral Sõjaväe Kõrgem Kohus saadab asja sõjaväeprokuröriile tagasi asjale käigu andmiseks üldises korras.

§ 678. Eelmise (677.) paragrahvi põhjal Sõjaväe Kõrgema Kohtu poolt peatatud kriminaaljälitamist võib jätkata ainult pärast seda, kui Sõjaväe Kõrgem Kohus on sõjaväeprokuröri ettepaneku põhjal süüaluse käesoleva seadustiku § 671—675 korras uuesti läbi vaadanud ja terveks tunnustanud.

§ 679. Paragrahvide 671—678 korras süüaluse vaimse seisukorra läbivaatamisele ja kriminaaljälitamise peatamise küsimuse lahendamisele võib Sõjaväe Kõrgem Kohus asuda ka omal äranägemisel, kui tal süüdistusaktile käigu andmise ajal või sisulisel asja arutamisel tekib põhjendatud kahtlus, et süüalune on Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras ja et ta on säärasesse seisukorda langenud pärast süüteo kordasaatmist.

Käigu andmisel tekkinud kahtluse lahendab Sõjaväe Kõrgem Kohus igal juhtumil korraldaval istungil. Asja sisulisel arutamisel tekkinud kahtluse võib aga lahendada ka samal istungil, selleks toimetuseks istungi kinniseks kuulutades, kui § 671 tähendatud arstid viibivad kohtus või kui neid on võimalik kutsuda samale istungile asja arutamist edasi lükkamata või katkestamata.

3. jagu.

Menetlus süüdistusakti järgi.

1. jaotis.

Asja arutamise ettevalmistamine.

§ 680. Süüdistusaktiga sissetulnud asjus võtab kohus hiljemalt nädala jooksul korraldaval istungil esimehe või tema poolt määratud alatise liikme ettekandel arutamisele küsimuse, kas asi ei nõua kohtult mingisuguseid erilisi korraldusi.

§ 681. Uute seesuguste asjaolude ilmsiktulekul, mis ei olnud teada kohtu alla andmisel ja mis võivad mõjustada asja edasist käiku, saadab kohus toimiku tagasi sõjaväeprokuröriile teatamiseks sellest sõjaväeülemale, kellest on leib süüaluse kohtu alla andmine.

§ 682. Asja Sõjaväe Kõrgemale Kohtule mittealluvaks tunnustades saadab kohus toimiku tagasi sõjaväeprokuröriile alluvuse järgi suunamiseks ja sõjaväeülemale sellest teatamiseks.

§ 683. Kõigis asja arutamise ettevalmistamisse puutuvates küsimustes, mis võetakse arutusele korraldaval istungil, kuulatakse enne nende otsustamist ära sõjaväeprokuröri arvamus.

§ 684. Kui asi on läbi vaadatud korraldaval istungil ja asjale on antud käik, siis teeb esimees korralduse viivitamata saata kohtualusele ärakirjad süüdistusaktist, erasüüdistaja kaebusest ja kohtusse kutsutavate isikute nimestik.

§ 685. Eelmises (684.) paragrahvis tähendatud dokumendid saadetakse kätteandmiseks: vabaduses viibivale kohtualusele-sõjaväelasele sõjaväeülema ja kohtualusele-mittesõjaväelasele politsei kaudu, vahi all viibivale kohtualusele aga vangistusasutise ülema kaudu. Need dokumendid saadetakse kaaskirjaga kahes eksemplaris, mis peavad sisaldama ka § 687 eeskirju. Üks eksemplar kaaskirjast jääb kohtualusele, kuna teine saadetakse kohtule tagasi kohtualuse allkirjaga kaaskirjas nimetatud dokumentide kättesaamise kohta.

§ 686. Eelmistes (684. ja 685.) paragrahvides tähendatud dokumentide kätteandmisel kätteandmist toimetav ametiisik loeb ette kohtualusele kaaskirja sisu ja seletab talle § 687 tähendatud tema õigused. On kohtualune endale valinud kaitsja või soovib ta kohtusse kutsutavate isikute nimestiku täiendamist, siis kätteandja ametiisik protokollib kohtualuse sellekohase avalduse ja selle põhjused. Tähendatud protokollile kirjutab alla ka kohtualune või tema kirjaoskamatusel isik, kelle ta selleks volitab.

§ 687. Seitsme päeva jooksul, arvates § 684 nimetatud dokumentide kättesaamisest, peab kohtualune isiklikult või kaitsja kaudu kohtule teatama:

- 1) kui ta on endale valinud kaitsja, siis kelle;
- 2) kui tal endal ei ole kaitsjat, kuid on õigus saada kohtu poolt määratud kaitsjat, siis kas soovib viimase määramist;
- 3) kui ta soovib, et peale nimestikku võetud isikute kedagi veel üle kuulataks tunnistajana või asjatundjana, siis keda ja milliste asjaolude tõendamiseks, samuti nende teenistus- või elukoha.

§ 688. Süüdistusakti saabumisest kohtusse teatatakse ka hagejale ja erasüüdistajale, kelledele nende sellekohasel palvel, määratud tasu eest, antakse ära kiri süüdistusaktist ja kohtusse kutsutavate isikute nimestik.

§ 689. Hagejal ja erasüüdistajal on õigus seitsme päeva jooksul, arvates eelmises (688.) paragrahvis tähendatud teadaande kätteandmisest, paluda kohtusse kutsutavate isikute nimestiku täiendamist tema poolt näidatud isikutega, tähendades palve põhjused.

§ 690. 12—17-aastase alaealise süüdistusasjas ära kiri süüdistusaktist ja erasüüdistaja kaebusest ning kohtusse kutsutavate isikute nimestik toimetatakse kätte § 685 ja 686 ettenähtud korras ka alaealise vanemaile või tema eest hoolitsevaile muile isikuile. Alaealise süüdistusasjas kuulub § 687 tähendatud õigus ka ta vanemaile või tema eest hoolitsevaile muile isikuile.

§ 691. Kohtualusel on õigus valida kaitsjaks vandeadvokaati, vandeadvokaadi abi või eraadvokaati.

§ 692. Hageja või erasüüdistaja volinikkudeks võivad olla § 253 esimeses lõikes tähendatud isikud.

§ 693. Kohtualuse-sõjaväelase palvel, samuti ka vahi all oleva või vaesusõigust omava kohtualuse-mittesõjaväelase palvel määrab Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees temale kaitsja vandeadvokaatidest või nende abidest või Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseridest või Sõjaväe Kõrgema Kohtu juurde lähetatud ohvitseridest.

Säärasele kohtualusele, kelle kohta süüdistusaktis on avaldatud kahtlust või kohtul enesel asjale käigu andmisel tekib kahtlus, et ta on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras, määrab kohtu esimees kaitsja igal juhtumil.

§ 694. Kui 12—17-aastasele alaealisele kohtualusele tema ise, tema vanemad või tema eest hoolitsevad muud isikud kaitsjat ei ole valinud, siis määrab Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees temale kaitsja § 687 määratud tähtsaja möödumisel ka ilma vastava palveta § 693 tähendatud isikuist.

§ 695. Kahele või mitmele kohtualusele võib määrata ühe ühise kaitsja ainult siis, kui ühe kaitsmine ei ole vastuolus teise kaitsmisega; vastasel korral tuleb määrata igale kohtualusele eri kaitsja.

§ 696. Juhtumil, kui kohtualust kaitseb ta enese poolt valitud kaitsja, võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees või eesistuja vabastada määratud kaitsja.

§ 697. Kohtualusel on õigus ta enese poolt valitud kaitsjat asendada teisega kohtu esimehe teadmisel ja kaaluvatel põhjustel paluda kohtu poolt määratud kaitsja asemele määrata teine.

§ 698. Ühes loa andmisega kaitsjale ta ülesannete täitmisele asumiseks antakse temale luba vahi all viibiva kaitsealusega läbirääkimiseks kellegi juuresolekuta.

§ 699. Kohtualusel ja ta kaitsjal, samuti ka erasüüdistajal ja hagejal või nende volinikkudel on õigus kohtu kantseleis lugeda toimikut ja sellest teha väljakirjutusi neile vajalikkude andmete kohta kohtu sekretäri juuresolekul ja järelevalvel. Nende isikute palvel võib sekretär tutvumiseks avada ka pitseeritud asitõendeid, millise avamise kohta koostatakse protokoll sekretäri ja muude juuresolijate allkirjadega.

§ 700. Pooltele on lubatud toimikute lugemine nii kohtu alatises asukohas kui ka neis kohtades, kuhu kohtuistungite pidamiseks ajutiselt välja sõidetakse.

§ 701. Iga toimik saadetakse võimalikult kolm päeva enne asja arutamise päeva kohale, kus ses asjas peetakse kohtuistungit.

§ 702. Sõjaväeprokuröri poolt süüdistusaktile lisandatud nimestikus või hiljem asja arutamise ettevalmistamise ajal kohtule esitatud erinõudes ülesantud tunnistajaid ja asjatundjaid ei või jätta kohtusse kutsumata. Nende tunnistajate või asjatundjate kutsumisest viivitamata teatatakse kohtualusele, kui seda võimaldab asja arutamise päevani järelejäänud aeg.

§ 703. Erinõudes ülesantud tunnistajate või asjatundjate kohta peab sõjaväeprokurör tähendama, missuguste asjaolude tõendamiseks nad kutsutakse.

§ 704. Kohtualuse, hageja või erasüüdistaja palved nende tunnistajate kutsumise kohta, kes ei ole võetud kutsutavate isikute nimestikku, lahendab kohus korraldaval istungil, kusjuures peab arvestama, kas neil asjaoludel, mis need tunnistajad peavad tõendama, on asja kohta tähtsust. Tunnistajate kutsumise palve tagajärjeta jätmise kohta koostatavas määruses märgitakse tagajärjeta jätmise põhjused.

§ 705. Juhtumil, kui kohtualuse, hageja või erasüüdistaja tunnistajate kutsumise palve on jäetud tagajärjeta, võivad nad hiljemalt kolme päeva jooksul arvates kohtumääruse kuulutamisest paluda, et neile antakse luba tunnistajaid tuua kohtusse kokkuleppel viimastega.

§ 706. Pärast tunnistajate ülesandmiseks määratud tähtaegade möödumist võib kohus neid kutsuda ainult vast-avastunud asjaolude tõendamiseks,

sellest teatades vastaspoolele, kui asja arutamise päevani järelejäänud aeg seda võimaldab.

§ 707. Pärast tunnistajate ülesandmiseks määratud tähtaegade möödumist kohtualuse, hageja või erasüüdistaja poolt varem teadaolnud asjaolude uute tõenduste kohta ülesantud tunnistajate väljakutsumine oleneb kohtu äranägemisest.

§ 708. Paragrahvides 687, 689, 702—704, 706 ja 707 ettenähtud juhtumel tunnistajad ei kuulu väljakutsumisele, kui nende aadressid või asukohad ei ole kohtule teada.

§ 709. Vabariigi Presidenti kohtusse tunnistajana ei kutsuta.

§ 710. Vabariigi Valitsuse liikmed ja Sõjavägede Juhataja ei ole kohustatud ilmuma tunnistajana Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse, kui nad kohtukutse kättesaamisel avaldavad soovi mitte ilmuda kohtuistungile.

§ 711. Kui tunnistajate nimestikku võetud Vabariigi President ei ole üle kuulatud juurdlusel või eeluurimisel või teda on vaja täiendavalt üle kuulata, siis tema ülekuulamist eeluurimis-eeskirjade järgi toimetab Sõjaväe Kõrgema Kohtu vastava määruse põhjal sõjaväe- või kodanlik kohtu-uuriija Sõjaväe Kõrgema Kohtu poolt koostatud küsimuskava järgi.

Eelmise lõike eeskirjade järgi toimub ka Vabariigi Valitsuse liikmete ja Sõjavägede Juhataja ülekuulamine, kui nad on avaldanud soovi mitte ilmuda kohtusse ja kui nad pole üle kuulatud või on vajalik neid täiendavalt üle kuulata.

§ 712. Eeluurimisel või juurdlusel ekspertiisi toimetanud asjatundjaid võib Sõjaväe Kõrgem Kohus ka poolte palveta kohtusse kutsuda tehtud ekspertiisi seletamiseks.

§ 713. Mõnesuguse asjaolu seletamiseks või eeluurimisel tehtud ekspertiisi kontrollimiseks võivad pooled paluda kohtusse kutsuda asjatundjaid tunnistajate kutsumiseks määratud korras. Asjatundja isiku valiku õigus kuulub kohtule, välja arvatud juhtumid, mil asjatundja isik on nimeliselt nimetatud sõjaväeprokuröri poolt § 702 tähendatud nimestikus või erinõudes. Kohtu valikul kutsutakse asjatundjaks eeskätt isikuid, kes on ekspertiisi toimetanud eeluurimisel või juurdlusel.

Asjatundjaks ei või valida neid, kes on samas asjas süüteost kannatanuks pooleks, volinikuks või kohtunikuks või on kutsutud tunnistajaks. Asjatundja isiku valikul tuleb järgida ka § 335 ja 336 eeskirju.

§ 714. Asjas, mille kohta on süüdistusaktis või kohtu enese poolt tõstetud kahtlus, et kohtualune on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras, kutsub kohus igal juhtumil § 671 tähendatud arstid süüaluse vaimse seisukorra läbivaatamiseks.

§ 715. Vajaduse korral kutsub kohtu esimees kohtuistungile tõlgi nende isikute hulgast, kellel on usaldusväärse tunnistaja omadused.

§ 716. Kui kohtualune või mõni tunnistajaist on tumm või kurt ega suuda end avaldada ka kirjas, siis kutsutakse kohtuistungile tõlk § 401 eeskirjade järgi.

§ 717. Kohtualused, nende kaitsjad, erasüüdistajad ja hagejad ning nende volinikud, tunnistajad, asjatundjad ja muud asja kohtulikule arutamisele kutsutavad isikud kutsutakse kohtusse kutselehega vastavalt § 383 või 438 eeskirjadele.

§ 718. Kohtualused-mittesõjaväelased, keda süüdistatakse raskes kuriteos, samuti kõik kohtualused-sõjaväelased on kohustatud ilmuma kohtusse isiklikult, kuigi neil kohtualustel on volitatud või määratud kaitsja. Kohus võib teha sunduslikuks ka nende kohtualuste-mittesõjaväelaste kohtusse ilmumise, keda süüdistatakse kuriteos või üleastumises, kui kohus tunnustab vajalikuks nende ilmumise kohtusse.

§ 719. Vahi all viibiv kohtualune toimetatakse selle linna vangistus-asutisse, kus tema süüteoasjas kohtuistungit peetakse, vähemalt üks nädal enne istungi avamist.

§ 720. Erasüüdistajad ja hagejad võivad kohtusse ilmuda isiklikult või saata endi asemel volinikke.

§ 721. 12—17-aastase alaealise süüteoasja arutamise aeg teatatakse ka kohtualuse vanemaile või ta eest hoolitsevaile muile isikuile. Kutselehes märgitakse, et nende kohtusse ilmumine ei ole sunduslik ja et nad võivad endi eest saata kohtusse ka voliniku.

Juhtumil, kui alaealist süüdistatakse raskes kuriteos või kuriteos, võib kohtu esimees eelmises lõikes nimetatud isikute kohtusse ilmumise sunduslikuks teha, kui asjaolud seda nõuavad.

§ 722. Üheaegselt korralduste tegemisega vajalikkude isikute kohtusse kutsumiseks määrab kohtu esimees ka iga asja kohta istungi aja ja koha, seejuures arvestades kohtusse kutsutavate isikute asukoha kaugust ja aega, mis kohtualustele on vajalik kaitseks ettevalmistumiseks, samuti ka kohtuistungite pidamiseks ettemääratud päevi.

Sõjaministril ja Sõjavägede Juhatajal on õigus sõjaväe distsipliini vastastes süütegudes, samuti ka riigi julgeoleku huvides nõuda süüteoasja arutamisele võtmist väljaspool järjekorda.

§ 723. Kohtuistungile määratud asjade kohta koostatakse kuulutus, mis pannakse kohtuistungiruumi uksele.

§ 724. Vähemalt kolm päeva enne kohtuistungi avamist tehakse igale kohtualusele teatavaks kohtunikkude ja prokuratuuri esindajate nimestik.

§ 725. Kui asjas, mis on määratud arutamisele, esineb takistusi kohtuistungi avamiseks määratud ajal kas kohtualuse või säärase tunnistaja haiguse tõttu, kelle ütlustel on asja kohta olulist tähtsust, või mõnel muul mõjuval põhjusel, siis selles asjas istungit edasi lükates teatab kohtu esimees viivitamata sellest kohtusse kutsutud isikuile.

§ 726. Kohtuistungi avamise takistuseks võib olla ka kohtualuse kaitsja haigus, kui vastmääratud kaitsjal kuni kohtuistungi avamiseni jäänud aja vähesuse tõttu ei ole võimalik kaitseks ette valmistada.

§ 727. 12—17-aastase alaealise süüteoasja ei või arutada kaitsja puudumisel. Kui alaealise enese, ta vanemate või ta eest hoolitsevate muude isikute poolt valitud kaitsja jääb kohtuistungile ilmumata mõjuvaid põhjusi ette toomata, siis määrab kohtu esimees kaitsja § 693 nimetatud isikuist.

§ 728. Kui asjas, milles kohtualuse kohtusse ilmumine on sunduslik või milles kohus on teinud ta isikliku ilmumise sunduslikuks, kohtualune on jäänud kohtusse ilmumata seaduslikkude põhjusteta, siis ta toimetatakse koh-

tusse sunniviisil ja temale pannakse kõik kohtukulud, mis on tekitatud asja arutamise edasilükkamisest.

Kui asi lükatakse edasi mitme kohtualuse seaduslike põhjusteta mitteilmumise pärast, siis asja arutamise edasilükkamisest tekkinud kulud pannakse nende mitteilmunute peale võrdseis osades nende ühisvastutusel.

Muis asjus kohtualuse kohtusse mitteilmumine istungi avamist ei takista, välja arvatud juhtumid, kui kohtualune jääb kohtusse ilmutata § 385 tähendatud seaduslikkudel põhjustel.

Kohtualune-mittesõjaväelane, keda peetakse vahi all, toimetatakse määratud ajaks kohtuistungile, kui ta avaldab sellekohast soovi, olgugi et ta isiklik ilmutamine asja arutamisele ei ole sunduslik.

§ 729. Erasüüdistaja või ta voliniku kohtusse ilmutata jäämine seadusliku põhjusega loetakse süüdistusest loobumiseks ja asi lõpetatakse, kuid ilmunud kohtualune või ta kaitsja võib nõuda asja arutamist erasüüdistaja puudumisel.

§ 730. Hageja või tema voliniku kohtusse mitteilmumine ei takista asja arutamist. Kahjutasuhagi jäetakse Sõjaväe Kõrgemas Kohtus läbi vaatamata, kui kohtusse mitteilmunud hageja ei ole palunud asja arutada tema äraolekul.

2. jaotis.

Kohtuistungis koosseis.

§ 731. Kohtuistungist peavad osa võtma:

- 1) eesistujana — kohtu esimees või üks alatistest liikmetest;
- 2) vähemalt kaks ajutist liiget;
- 3) sõjaväeprokurör või tema abi;
- 4) sekretär.

§ 732. Kui asja arutamise kestel enne selle lõpetamist üks ajutine liige lahkub kohtu koosseisust haiguse tõttu või mõnel muul põhjusel ja teda asendab tagavaraliige, siis kohtulik uurimine ja poolte vaidlused uuendatakse algusest peale ainult sel juhul, kui tagavaraliige üldse ei viibinud kohtuistungil asja arutamisel või viibis kohtuistungil mitte kogu arutamise kestel. Eesistuja asendamisel teise eesistujaga uuendatakse asja arutamine algusest peale.

§ 733. Sõjaväeprokuröri või tema abi lahkumine ei katkesta kohtuistungit, kui teda asendab mõni teine Sõjaväe Prokuratuuri esindaja.

§ 734. Sekretäri lahkumise korral võib kohtuistungit jätkata vaid pärast tema asendamist teise isikuga.

§ 735. Pooltel on õigus taandada asja arutamisest kohtunikke järgmistel juhtumitel:

- 1) kui süüteos kannatanuks või kohtualuseks või nende volinikuks on: kohtunik ise, ta abikaasa, tema otsejoones sugulased eranditult, nelja esimese astme külgsugulased, kolme esimese astme hõimlased, ta lapsendatu või lapsendaja;
- 2) kui kohtunik on asjast osa võtnud süüaluse kohtu alla andjana, juurdlejana, kohtu-uurijana, prokurörina või ühe poole volinikuna, või

kui ta on samas asjas üle kuulatud või kuulatakse üle tunnistajana või asjatundjana;

- 3) kui kohtunik on süüteost kannatanu või kohtualuse või nende voliniku eestkostja või asjade valitseja või kui üks viimastest on kohtuniku asjade valitseja;
- 4) kui kohtunik või ta abikaasa on süüteost kannatanu või kohtualuse või nende voliniku lähem seadusjärgne pärija või süüteost kannatanuga või kohtualusega või nende volinikuga kohtuprotsessi vahekorras.

Peale tähendatud taandamisjuhtumite võib kohtunikke taandada veel muudel põhjustel, kui kohus tunnustab need põhjendatuks.

§ 736. Kohtuniku taandamise palve esitatakse kirjalikult või suuliselt hiljemalt üks päev enne kohtuistungi avamist. Pärast seda esitatud taandust võib vastu võtta ainult siis, kui selle põhjus on avastunud või tekkinud pärast mainitud tähtaja möödumist.

§ 737. Taandamispalve esitaja peab täpselt seletama taandamise alused ja nende kohta esitama või näitama tõendeid.

§ 738. Kohtuniku vastu esitatud taanduse lahendab kohus § 561 teises lõikes tähendatud korras.

§ 739. Ära kuulanud sõjaväeprokuröri arvamuse ja taandatava kohtuniku seletuse, teeb kohus taandamise kohta määruse. Juhtumil, kui kohus taanduse vastu võtab, peab ta tegema määruse ka nende toimetuste jõu kohta, mis on toimetatud taandatud kohtuniku osavõtul.

§ 740. Taandamispalvete kohta tehtud määruste peale võib edasi kaevata ainult kassatsioonikorras.

§ 741. Kohtunik, kellel on teada põhjusi taandumiseks, peab ise sellest kohtule teatama, ootamata taandamisnõude esitamist tema vastu.

§ 742. Eelmises (741.) paragrahvis tähendatud teadaande põhjal teeb kohus määruse taanduse kohta § 739 ettenähtud korras.

§ 743. Sõjaväe Prokuratuuri esindaja on kohustatud taanduma samadel põhjustel kui kohtunikud. Taandumise korral annab Sõjaväe Prokuratuuri esindaja oma ülesanded edasi teisele Sõjaväe Prokuratuuri esindajale.

§ 744. Kohtualune, erasüüdistaja ja hageja võivad kohtule teatavaks teha taanduse seaduslikud põhjused Sõjaväe Prokuratuuri esindaja suhtes, kes ei ole asjas taandunud eelmise (743.) paragrahvi kohaselt. Säärasel korral kohus ei katkesta asja arutamist, vaid juhtumil, kui Sõjaväe Prokuratuuri esindaja ei taandu, teatab kohus sellest tema ülemusele.

§ 745. Sekretär on kohustatud taanduma samadel põhjustel kui kohtunikud, kuid selle eeskirja mittetäitmine ei tee tühiseks tema poolt protokollitud kohtutoimetusi, kui nende protokollide usutavust ei lükata ümber teiste põhjustega.

3. jaotis.

Kohtuistungi käigu juhtimine.

§ 746. Eesistuja juhib kohtuistungi käiku, valvab ülekuulamiste, seletuste ja vastuväitmiste korra järele, kõrvaldades uurimisest ja poolte vaidlustest kõik, mis ei käi asja kohta, ja takistades asjatuid kordamisi ning viiteid asjaolule,

mis ei ole kohtus kontrollitud, ja ei luba haavavaid ütlusi kellegi kohta ega lugupidamatuse avaldusi seaduse ja seatud võimude kohta ning sõjaväelastele sääraseid seletusi ja tegusid, mis ei ole kooskõlas sõjaväeteenistuse nõuetega ja distsipliiniga.

§ 747. Eesistuja peab võimaldama kohtualusel tarvitada kõiki seaduslikke kaitsmisvahendeid. Kui kohtualusel ei ole kaitsjat, siis seletab eesistuja temale kohtuistungil kestel vajadust mööda ta õigused.

§ 748. Juhtides asja käiku selles korras, mis rohkem kaasa aitab töö selgitamisele, võib eesistuja teha korralduse, et esialgu toimetataks kohtulik uurimine ühe, pärast teise sama süüteo osalise kohta, kuid ta ei ole õigustatud ühtki neist kõrvaldama seletuse andmisest terve asja sisu kohta, samuti arutamise korra kohta kohtus.

§ 749. Eesistuja takistab igaüht, kes kohtuistungil avaldab poolehoidu või rahulolematust ütluste või seletuste kohta või astub mittelubatud läbirääkimistesse tunnistajatega või muul viisil rikub seatud korda.

§ 750. Kui eesistuja poolt tehtud hoiatus tagajärgi ei anna, siis toimib ta korrarikkujaga käesoleva seadustiku esimeses osas määratud korras.

§ 751. Kõik korraldused, mida eesistuja ei või teha temale antud võimuga, ja kõik määrused poolte tülide ja vaidluste kohta teeb kohus pärast seda, kui ta on ära kuulanud poolte arvamuse asjaajamise korrasse puutuvais küsimusis.

4. jaotis.

Asja arutamise tingimused kohtuistungil.

§ 752. Süüteoasju arutatakse avalikul kohtuistungil. Kõrvalisi isikuid lastakse istungile arvu, mis vastab kohturuumile ega takista asja kohtulikku arutamist.

§ 753. Alaealisi alla 17 aasta ega kooliõpilasi ei või lasta kohtuistungile pealtkuulajaina. Alaealisi üle 17 aasta võib eesistuja kohtusaalist välja saata, kui seda nõuab arutamisel oleva asja iseloom või üksikud kohtutoimetused.

§ 754. Erandina § 752 eeskirjast arutatakse kinnisel istungil:

- 1) Kriminaalseadustiku § 386—390, 394, 462, 467, 468, 476—486, § 487 teises ja kolmandas lõikes ja § 490 kolmandas lõikes ettenähtud süütegusid;
- 2) asju, milles arstide kaudu tuleb uurimisele kohtualuse vaimne seisukord selleks, et lahendada küsimust, kas ta on süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras;
- 3) erasüüdistusasjus, kui mõlemad pooled paluvad asja arutada kinnisel istungil.

§ 755. Peale eelmises (754.) paragrahvis märgitud juhtumite võib kohus istungi kinniseks kuulutada ka muudes asjades üksikute toimetuste või kogu asjaarutamise ajaks, kui ta tunnustab, et asjas läbivaatamisele tulevad asjaolud võivad haavata kõlbelist tunnet või et see on vajalik riigivõimust lugupidamise või avaliku rahu või kohtutoimetuste korrapärasuse kaitseks või sõjaväelise distsipliini huvides.

§ 756. Kohtu sellekohase määruse põhjal võib kinnisel istungil arutada ka 12—17-aastaste alaealiste muid süüteoasju, mis ei ole loetletud § 754.

§ 757. Kohtuistungil kinniseks kuulutamine erakordse abinõuna § 755 ettenähtud põhjustel võib toimuda ainult hädavajalikul korral. Sel puhul tähendatakse kohtumääruses, millised toimetused ja missugustel põhjustel toimetatakse kinnisel istungil. Kohtuistungil kinniseks kuulutamise küsimust arutatakse kinnisel istungil.

§ 758. Kui Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja temale teada olevail andmeil leiab, et mõne asja arutamist avalikult kohtuistungil § 755 tähendatud põhjustel lubada ei või, siis vastavalt Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja teeb kohtu esimehele korralduse toimetada kas kogu asja või asja üksikute toimetuste arutamine kinnisel istungil.

§ 759. Kohtualuse ja süüteoost kannatanu soovil võib eesistuja loal kinnisele istungile pealtkuulajaina lasta nende sugulasi või tuttavaid, kuid mitte rohkem kui kolm isikut igäihe poolt.

§ 760. Kohtu eesistuja loal võivad kinnisel kohtuistungil pealtkuulajatena viibida ohvitserid, sõjaväeametnikud, kodanlikku kohtuametkonda kuuluvad isikud ja advokaadid.

§ 761. Kohturesolutsioon kuulutatakse igal juhtumil avalikult istungil.

§ 762. Kohtulikku uurimist toimetatakse suuliselt, välja arvatud järgnevais paragrahvides toodud erandid.

§ 763. Kohus avaldab tunnistajate nimestikku võetud Vabariigi Presidendi, samuti § 710 eeskirja alusel kohtusse mitteilunud Vabariigi Valitsuse liikmete ja Sõjavägede Juhataja ülekuulamise protokollid.

§ 764. Kohtuistungil võib avaldada nende kohtusse mitteilunud tunnistajate ülekuulamise protokollid, kelle mitteilumise põhjused kohus on seaduslikkudeks tunnustanud.

§ 765. Kohtusse ilmunud tunnistaja poolt varemalt antud ütluste protokolle võib avaldada, kui suulised ütlused kohtus ei ole nendega kooskõlas või kui tunnistaja on asjaolud unustanud või keeldub tunnistuse andmisest.

Samadel alustel võib avaldada ka kohtualuse ülekuulamise protokolle.

§ 766. Kohtualused, hagejad, erasüüdistajad, tunnistajad ja asjatundjad võivad suuliste seletuste andmisel kasutada kaasasolevaid kirjalikke märkmeid asjaolude kohta, mida on raske meeles pidada.

§ 767. Tunnistajad võivad kohtule esitada saadud kirju ja teisi kaasasolevaid dokumente, kui need käivad nende ütluste kohta.

§ 768. Eeluurimisel või juurdlusel toimetatud vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise ja väljavõtmise protokolle, samuti ka asjatundjate arvamusi avaldatakse kohtus, kui pooled seda nõuavad või kui kohus selle vajalikuks tunnustab.

§ 769. Kõiki teisi asja juures olevaid või poolte poolt kohtule esitatud kirjalikke teatisi, dokumente, kirju või muid pabereid, mida § 764, 765, 767 ja 768 ei ole nimetatud, võidakse kohtus avaldada ainult siis, kui need käivad asja kohta ja kui kohus nende avaldamise vajalikuks tunnustab.

§ 770. Asja juures olevate kirjalikkude teatiste, dokumentide, kirjade ja muude paberite, samuti ka vaatluste, läbivaatuste, läbiotsimiste ja väljavõtmiste protokollide ettelugemise asemel võib kohus poolte nõusolekul lubada vaidlustel neile toetuda.

§ 771. Sõjaväe Prokuratuuri esindaja või erasüüdistaja ühelt poolt ja kohtualune või ta kaitsja teiselt poolt kasutatavad kohtulikud võistlusel võrdseid õigusi. Nii ühele kui teisele poolele kuulub õigus:

- 1) esitada tõendeid oma seletuste põhjendamiseks;
- 2) taandada seaduslikkudel põhjustel tunnistajaid ja asjatundjaid, eesistuja loal esitada neile küsimusi, vastu väita tunnistajate ütlustele ja paluda, et tunnistajaid uuesti üle kuulataks üksteise juuresolekul või eraldi;
- 3) teha avaldusi ja anda seletusi iga toimetuse kohta, mis kohtus tehakse;
- 4) ümber lükata vastaspoole väiteid ja kaalutlusi.

§ 772. Eelmises (771.) paragrahvis loetletud õigusi kasutab ka hageja kõigis küsimusis, mis on ühenduses tema hagiga.

§ 773. Kohtulikkudel poolte vaidlustel asja sisu kohta, samuti ka üksikute vaieldavate küsimuste kohta kuulub viimase sõna õigus alati kohtualusele või ta kaitsjale.

§ 774. Kohtuistung ühe asja kohta peab kestma katkestamata, välja arvatud puhkamiseks vajalik aeg.

§ 775. Tunnustab kohus vajalikuks koguda täiendavaid andmeid või vast-avastunud olulise asjaolu selgitamiseks kutsuda tunnistajaid, siis võib ta katkestada kohtuistungi.

§ 776. On pärast vaheaega võimalik jätkata katkestatud kohtuistungit endises kohtu koosseisus, siis alatakse asja arutamist sellest toimetusest, mille juurde oli jäädud peatuma, kuid kohtunikkudel on seejuures õigus nõuda mõningate toimetuste uuendamist või kohtuliku uurimise toimetamist algusest peale.

5. jaotis.

Kohtuistungi avamine.

§ 777. Asja arutamiseks määratud ajal kohtu eesistuja, teinud kindlaks, et kõik ametiisikud, kes peavad viibima istungil, on kohal, avab istungi, kuulutab, milline asi tuleb arutamisele, ja teeb korralduse kohtualuse toomiseks kohtusaali.

§ 778. Kohtualune asub kohtusaalis temale määratud kohale; kui ta on vahi all, siis jääb ta ka kohtus vahi alla.

§ 779. Kohtu eesistuja esitab kohtualusele küsimused tema nime ja perekonnanime, vanuse, auastme, elukoha ja elukutse kohta, samuti ka selle kohta, kas ta on saanud kätte ärakirja süüdistusaktist ja kohtunikkude ning prokuratuuri esindajate nimestiku.

§ 780. Selle järel teeb eesistuja kindlaks, kas kõik kohtusse kutsutud tunnistajad ja asjatundjad on ilmunud, ja kui neist mõned puuduvad,

siis kes nimelt ja millised andmed on kohtul nende puudumise põhjuste kohta.

§ 781. Kui mõned kutsutud tunnistajad või asjatundjad ei ole ilmunud, siis ära kuulanud poolte seletused selle kohta, kas võib asja arutada nende puudumisel, teeb kohus määruse, kas asja arutamine edasi lükata või asuda asja arutamisele vaatamata sellele, et mõned tunnistajad või asjatundjad puuduvad.

Asja arutamise või edasilükkamise kohta võib kohus seisukoha võtta ka pärast süüdistusakti ettelugemist ja kohtualusele süüüksimuse esitamist.

§ 782. Asja arutamise edasilükkamisel mõne tunnistaja või asjatundja mitteilumise pärast, kelle ütlustel või arvamustel on asja kohta oluline tähtsus, samuti ka tõlgi mitteilumisel teeb kohus korralduse mitteilumule kutse kordamiseks või mitteilunud tunnistaja sundtoomiseks või asjatundja või tõlgi asendamiseks.

§ 783. Kui ühes ning samas asjas on jäänud ilmutata mõni kohtualustest, siis võib kohus nende asja eraldada ühisest asjast ja arutada ilmunud kohtualuste asja.

§ 784. Tunnistajate, asjatundjate ja tõlkide kohtusse mitteilumise seaduslikkudeks põhjusteks loetakse takistused, mis on ette nähtud § 385 ja 439.

Kui sõjaväelasest tunnistaja, asjatundja või tõlk ei ilmunud kohtusse § 439 esimeses lõikes tähendatud põhjusel, siis toimitakse § 439 teise lõike eeskirjade järgi, selle vahega, et mitteilumisest teatatakse kutse saatnud kohtule.

§ 785. Kohtusse seaduslikkude põhjusteta ilmutata jäänud tunnistajat, asjatundjat või tõlki karistatakse rahatrahviga mitte üle saja krooni ja peale selle pannakse temale kohtukulud, mis on tekkinud asja arutamise edasilükkamisega, kui ta mitteilumine oli selle edasilükkamise põhjuseks.

§ 786. Tunnistaja, asjatundja või tõlk, kes kahe nädala jooksul, arvates trahvimääruse kuulutamisest, esitab kohtule tõendid mitteilumise seaduslikkude põhjuste kohta, vabastatakse kohtu poolt rahatrahvist ja asja arutamise edasilükkamisest tekkinud kulude maksimisest.

§ 787. Eelmiste (785. ja 786.) paragrahvide eeskirju kohaldatakse ka juhtumil, kui kohtu nõudel ei ilmu kohtusse § 721 nimetatud isikud.

§ 788. Sõjaväelase seaduslikkude põhjusteta tunnistajana, asjatundjana või tõlgina kohtusse mitteilumisest teatab kohus süüdlase distsiplinaarseks karistamiseks mitteilunud sellele ülemale, kelle kaudu saadeti kohtukutse kätteandmiseks, või mitteilunud vahenditule ülemale, kui kohtukutse saadeti kutsutavale vahenditult.

§ 789. Ohvitseridele ja sõjaväeametnikkudele, kes on süüdi seaduslikkude põhjusteta tunnistajana, asjatundjana või tõlgina kohtusse mitteilumises, ja samuti sõjaväeülematele, kes õigeaegselt ei teinud oma alluvatele korraldust väljakutsutava saatmiseks kohtusse, pannakse peale distsiplinaarse karistuse kohtukulud, mis on tekkinud asja arutamise edasilükkamisest.

§ 790. Ilmunud tunnistajad eemaldatakse tunnistajaile määratud ruumidesse, kust nad võivad lahkuda ainult eesistuja loal. Sellejuures võetakse tarvitusele abinõud, et tunnistajad ei saaks üksteisega kokku rääkida.

§ 791. Süüteost kannatanu, kes esineb hagejana või erasüüdistajana ja on ühtlasi kutsutud ka tunnistajana, jäetakse asja arutamise ajaks kohtusaali.

§ 792. Kohtusaali võib jätta kogu kohtuliku uurimise ajaks ka asjatundjaid.

§ 793. Asjatundjail on õigus eesistuja loal esitada kohtualustele ja tunnistajatele küsimusi, vaadelda asitõendeid ja paluda asjaolude selgitamist, kuid ainult aladel, millede kohta nõutakse nende arvamust.

6. jaotis.

Kohtuliku uurimise menetluse kord.

§ 794. Pärast kõiki toimetusi, mis on ühenduses kohtuistungiga avamisega, loetakse ette süüdistusakt ja erasüüdistusajaks ka veel — erasüüdistaja kaebus.

§ 795. Selle järel eesistuja seletab lühidalt süüdistuse sisu ja küsib kohtualuselt, kas ta tunnistab enese süüdi.

§ 796. Kohtualusele, kes enese süüdi tunnistab, esitatakse edasised küsimused selle süüteo asjaolude kohta, milles teda süüdistatakse.

§ 797. Kui kohtualuse süütunnistus kahtlust ei ärata, siis võib kohus, toimetamata edasist uurimist, üle minna lõppvaidlustele.

§ 798. Vaatamata sellele, et kohtualune enese süüdi tunnistab, võivad kohtunikud ja pooled nõuda kohtulikku uurimist või selle üksikuid toimetusi. Säärasel juhtumil asub kohus vastavalt nõudmisele kogu uurimise või selle üksikute toimetuste teostamisele.

§ 799. Kohtualusele, kes ennast süüdi ei tunnistanud, seletab eesistuja, et tal on õigus iga tõendi läbivaatamisel enese kaitseks esineda seletustega või vastuväidetega.

§ 800. 12—17-aastase alaealise süüteoasja arutamisele kohtusse ilmunud alaealiste vanemal või ta eest hoolitsevail muil isikul lubatakse esineda seletustega.

§ 801. Eesistuja ja tema loal kohtulikmed võivad otseselt esitada kohtualusele küsimusi kõigi asjaolude kohta, mis nende arvates ei ole küllalt selgitatud.

§ 802. Kohtualuse vaikimist ei või võtta süütunnistuseks.

§ 803. Kui asjas on mitu kohtualust, siis kuulatakse nad üle ühekaupa, kas eraldatult või üksteise juuresolekul kohtu eesistuja äranägemisel.

§ 804. Kui kohus poolte seletuste peale või omal äranägemisel tunnistab, et eeluurimisel või juurdlusel toimetatud vaatlusprotokollil ei ole seaduslikku jõudu või ta ei ole küllalt täielik, siis teeb ta mõnele kohtulikmeist või kohtu-uurijale ülesandeks uue vaatluse toimetamise, mille juures võivad viibida pooled, või ta sõidab täies kohtuistungis koosseisus vaatluse toimetamiseks kohale, kus jätkab kohtuistungit üldises korras.

§ 805. Eeluurimistoimetuste selgitamiseks võib kohus neid toimetusi teostanud kohtu-uurijat või asjatundjat kohtuistungile kutsuda ja neilt nende toimetuste kohta seletust nõuda.

§ 806. Poolte palvel või omal äranägemisel võib kohus määrata uue läbivaatuse või ekspertiisi kohtu poolt valitud asjatundjate kaudu, kes peavad toimetama läbivaatust või ekspertiisi kohtuistungil, kui see võimalik, või vähemalt esitada kohtuistungil täieliku aruande läbivaatuse või ekspertiisi kohta.

§ 807. Asjatundjad vannutatakse enne seletuste andmist samas korras kui tunnistajadki. Enne vannutamist võivad pooled asjatundjaid taandada, kui viimastel ei ole seaduses nõutavaid omadusi.

§ 808. Kohus võib asjatundjaile arvamuse avaldamiseks küsimused esitada kirjalikult ja anda neile eri ruumi nõupidamiseks enne arvamuse avaldamist.

§ 809. Asjatundjad esitavad igaüks oma arvamuse, ja kui kohus tunnustab vajalikuks, siis eraldatult teistest; kui aga asjatundjad on jõudnud ühisele arvamusele, siis võib üks neist nende omal valikul avaldada nende ühise arvamuse.

§ 810. Pärast asjatundjate arvamuse avaldamist võivad asjatundjaile küsimusi esitada eesistuja loal kohtunikud ja pooled.

§ 811. Asitõendid, mis kaasa aitavad süüte selgitamisele või on kohtualuse süü või süütuse tõenduseks, toimetatakse kohtusaali ja paigutatakse kohtunikkude ette, kui selleks ei ole takistusi asitõendite ruumala või omaduste tõttu või muil kaaluvail põhjusil.

§ 812. Pärast asitõendite vaatlust kohtunikkude poolt antakse nad vaatlemiseks pooltele.

§ 813. Kohtusaalist tunnistajateruumi saadetud tunnistajad kutsutakse kohtu ette ülekuulamiseks ühekaupa.

§ 814. Tunnistajate ülekuulamisel kuulatakse kõige enne üle süüteost kannatanu, kuigi ta esineb erasüüdistajana või hagejana, selle järel süüdistaja poolt ülesantud tunnistajad ja lõpuks kohtualuse poolt ülesantud tunnistajad.

§ 815. Eelmises (814.) paragrahvis tähendatud tunnistajate ülekuulamise järjekorda võib muuta, kui sellest kinnipidamiseks on takistusi või kui eesistuja tunnustab järjekorra muutmise vajalikuks mõnel muul mõjuval põhjusel.

§ 816. Enne sisulist ülekuulamist esitab eesistuja igale tunnistajale küsimused tema isiku samasuse kindlakstegemiseks ja tema suhete selgitamiseks kohtualusega ja süüteost kannatanuga.

§ 817. Pärast tunnistajalt vastuste saamist eelmises (816.) paragrahvis nimetatud küsimustele küsib kohtu eesistuja pooltelt, kas neil on vastuväiteid tunnistaja ülekuulamise või vannutamise kohta.

§ 818. Tunnistajaina ei või üle kuulata:

- 1) vaimuhaigeid;
- 2) vaimulikke asjaolude kohta, mis neile on avaldatud pihisalusena;
- 3) advokaate, kes on olnud kohtualuse kaitsjaks, asjaolude kohta, mis kohtualune neile menetluse kestel on avaldanud.

§ 819. Ei või üle kuulata tunnistajana isikut, kes samas asjas esineb prokuratuuri esindajana, kohtualuse kaitsjana või erasüüdistaja või hageja volinikuna.

§ 820. Kohtualuse abikaasa, ülenevad ja alanevad sugulased, samuti ka vennad ja õed võivad loobuda tunnistuse andmisest; kui nad ei soovi kasutada seda õigust, siis nad kuulatakse üle vandeta.

§ 821. Vannet ei võeta alaealistelt kuni 17. eluaastani ega nõrgamõistuslikelt, kes ei suuda aru saada vande tähtsusest, ja isikuilt, kelle kohta varem on samas asjas kohtuotsus tehtud.

§ 822. Ühe või mõlema poole taandamise tõttu ei kuulata üle vande all:

- 1) süüteost kannatanut, kuigi ta asjas ei esine poolena, ta abikaasat, ülenevaid või alanevaid sugulasi ja venda või õde;
- 2) süüteost kannatanu või kohtualuse kolmanda ja neljanda astme küljjoones sugulasi ja kahe esimese astme hõimlasi;
- 3) süüteost kannatanuga või kohtualusega lapsendamise, hooldamise või üksteise asjade valitsemise tõttu erilises vahekorras olevaid isikuid, samuti ka neid, kes on süüteost kannatanuga või kohtualusega kohtuprotsessi vahekorras.

§ 823. Tunnistajate, asjatundjate ja tõlkide taandamise põhjuste kohta ei toimeta kohus erilist uurimist, vaid taandamispalve rahuldamine või tagajärjeta jätmine määratakse asjas leiduvate andmete, pooltelt esitatud tõenduste ja taandatavate isikute seletuste põhjal. Kahtluse korral isikud, kellede kohta on esitatud taandus, kuulatakse üle vandeta.

§ 824. Tunnistajad vannutatakse kohtuistungil. Vannet võtab kohtu eesistuja kõigi kohtusaalis viibijate püsti seistes järgmise valemi järgi:

„Mina töotan ja vannun, et ma käesolevas asjas oma südametunnistuse järgi ainult puhast tõtt tunnistan, suguluse, sõpruse, isikliku kasu või vaenu peale vaatamata, ja et ma midagi ei salga, mis ma tean, meeles pidades, et seadus valetunnistust raske karistusega nuhtleb“.

§ 825. Tunnistaja, kes seadusliku põhjuseta keeldub vannet andmast, kuulatakse üle vandeta, asendades vande hoiatusega, et valetunnistuse andmise eest vastutab ta samuti kui valetunnistuse andja vande all.

§ 826. Enne tunnistajate ülekuulamist hoiatab kohtu eesistuja neid valetunnistuse andmise eest ja seletab neile valetunnistuse tagajärjed.

§ 827. Ülekuulamine algab ettepanekuga tunnistajale jutustada kõik, mis tal on teada asja kohta, puudutamata kõrvalisi asjaolusid ja kordamata teadmata kust alguse saanud kuuldusi.

§ 828. Kui tunnistaja on oma ütlused avaldanud, võib eesistuja nende ütluste seletamiseks ja täiendamiseks, kui ta selle vajalikuks tunnustab, esitada küsimusi. Selle järel annab eesistuja pooltele võimaluse esitada tunnistajale küsimusi asjaolude kohta, mis kumbki pool peab vajalikuks selgitada.

§ 829. Tunnistajale esitab esimesena küsimusi see pool, kelle palvel ta on kutsutud kohtusse, ja selle järel vastaspool.

§ 830. Pooltel on õigus esitada tunnistajale küsimusi mitte ainult selle kohta, mis tunnistaja on näinud ja kuulnud, vaid ka asjaolude kohta,

mis tõendavad, et tunnistaja ei võinud tema poolt öeldut näha ega kuulda, või vähemalt näha ega kuulda nõnda, nagu ta seda tunnistab.

§ 831. Tunnistaja ei või keelduda vastamast küsimustele, mis on esitatud vastuolude selgitamiseks ta enese ütlustes või ta ütluste ja teiste teadaolevate asjaolude või teiste tunnistajate ütluste vahel, kuid ta ei ole kohustatud vastama küsimustele, millele vastamine võib põhjustada kriminaaljälitamise algatamise ta enese, ta abikaasa, ta ülenevate või alanevate sugulaste või venna või õe vastu.

§ 832. Iga pool võib tunnistajale esitada teiskordselt küsimusi nende vastuste selgitamiseks, mis tunnistaja on andnud vastaspoole küsimustele.

§ 833. Kohtualusel lubatakse tunnistajaile või asjatundjaile, kes on tema ülemad või temast vanemad, esitada küsimusi ainult eesistuja kaudu.

§ 834. Kui poolte küsimustele antud vastustega tõendatav asjaolu ei ole täielikult selgitatud, siis võivad eesistuja ja tema loal ka kohtuliikmed tunnistajale esitada täiendavaid küsimusi.

§ 835. Tunnistajale esitatavad küsimused peavad olema lühikesed ning kergesti arusaadavad, kuid küsimust ei või esitada kujul, mis sisendab ka vastuse.

§ 836. Tunnistajale näidatakse ette asi- ja kirjalikud tõendid, mis on ühenduses ta ütluste sisuga.

§ 837. Tunnistaja ülekuulamist võib korrata teiste tunnistajate juuresolekul või nende vastastamise teel, kuid vannet kordamata.

Lubatud ei ole ülemate vastastamine alluvatega, ohvitseride vastastamine allohvitseride ja sõduritega, samuti allohvitseride vastastamine sõduritega.

§ 838. Ülekuulatud tunnistajad ja asjatundjad ei või eesistuja loata lahkuda kohtusaalist enne kohtuliku uurimise lõpetamist.

§ 839. Eesistuja võib lubada tunnistajail ja asjatundjail kohtust lahkuda enne arutusel oleva asja kohtuliku uurimise lõpetamist ainult poolte nõusolekul; viimastel on õigus esitada neile enne lahkumist täiendavaid küsimusi.

§ 840. Eemaldatakse kohtualune kohtuistungilt kas korrariikkumise pärast või kellegi ülekuulamise ajaks, siis seletab eesistuja temale tagasitulekul täpselt kõik, mis on toimunud tema äraolekul.

§ 841. Kohtuistungile kutsutud tõlgid vannutatakse samas korras nagu tunnistajadki, selleks et nad õigesti edasi annaksid nende kaudu esitatud küsimused ja vastused.

§ 842. Pooled võivad nõuda tõlgi taandamist enne ta vannutamist. Taandamise põhjendatuks tunnustamine oleneb kohtu äranägemisest.

§ 843. On kohtualune tumm, kuid kirjaoskaja, siis avaldab ta oma seletused kirjalikult; on ta aga kurt, kuid kirjaoskaja, siis esitatakse temale küsimused kirjalikult. Kummalgi juhtumil loetakse kirjutatu ette.

§ 844. Kui kohtulikul uurimisel keegi pooltest peab vajalikuks esitada vast-avastunud tõendeid, siis teatab ta sellest kohtule.

§ 845. Ühe poole poolt uue tõendi esitamise korral peab kohus vastaspoolel võimaldama ette valmistuda sellele vastuvaidlemiseks. Säärasel juhtumil võib kohus omal äranägemisel kohtuliku uurimise § 775 alusel katkestada.

§ 846. Erasüüdistusasjus, mida võib lõpetada poolte leppimise teel (Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 5), võib süüteoost kannatanu esitada Sõjaväe Kõrgemale Kohtule palve lõpetada asi leppimise teel.

Kui leppimine tuli toime, koostatakse selle kohta akt, milles tähendatakse tingimused, millel leppimine toimus. See akt loetakse ette leppinud pooltele, parandatakse nende näitamisel ja kirjutatakse alla nende kui ka kohtu esimehe, liikmete ja sekretäri poolt. Akt hoitakse alal Sõjaväe Kõrgema Kohtu toimiku juures, leppinutele antakse nende soovil selle akti tõestatud ärakiri.

Leppimise teel lõpetatud asjad ei kuulu uuendamisele.

§ 847. Pärast kõigi kogutud tõendite läbivaatamist ja kontrollimist kohtuistungil küsib esistuja pooltelt, kas neil on veel millegagi täiendada kohtulikku uurimist. Eitava vastuse või nende sellekohaste palvete tagajärjeta jätmise korral kuulutab esistuja kohtuliku uurimise lõpetatuks ja ta võib seda uuendada enne otsuse tegemist ainult kohtu äranägemisel.

7. jaotis.

Lõppvaidlused.

§ 848. Kohtulikule uurimisele järgnevad poolte vaidlused läbivaadatud ja kontrollitud tõendite sisu kohta.

§ 849. Lõppvaidlused koosnevad:

- 1) Sõjaväe Prokuratuuri esindaja süüdistuskõnest ja erasüüdistusasjus ka erasüüdistaja süüdistuskõnest;
- 2) hageja seletusest;
- 3) kohtualuse kaitsja kaitsekõnest või kohtualuse enese seletusest.

§ 850. Alaealisi kohtualuseid võib üksikute uurimistoimetuste ja lõppvaidluste ajaks kohtusaalist eemaldada kohtu erilise määrusega.

§ 851. Süüdistuskõnes toob Sõjaväe Prokuratuuri esindaja esile olulised süüandmed kohtuliku uurimise alusel ja oma arvamuse kohtualuse süü iseloomu ja karistuse määra kohta.

§ 852. Süüdistuskõnes ei pea Sõjaväe Prokuratuuri esindaja asja esile tooma ühekülgselt, esitades sellest ainult süüd tõendavaid asjaolusid, ega suurendama asjas olevate süütoendite ega süüteo tähtsust.

§ 853. Leiab Sõjaväe Prokuratuuri esindaja, et kohtualuse kaitseks ettetoodud asjaolud on arvestamisväärsed, siis peab ta sellest oma veendumuse järgi kohtule teatama, mitte toetades süüdistusakti, mis on kohtulikul uurimisel ümber lükatud.

§ 854. Erasüüdistusasjas võib erasüüdistaja lõppvaidlustel esineda samade seletustega kui Sõjaväe Prokuratuuri esindaja.

§ 855. Kui Sõjaväe Prokuratuuri esindaja loobub süüdistusest, siis jätkab kohus asja arutamist ja teeb otsuse üldkorras.

§ 856. Hageja võib anda seletusi kõigi nende toimetuste ja asjaolude kohta, milledest oleneb hagi rahuldamine.

§ 857. Kohtualuse kaitsja toob kaitsekõnes esile kõik need asjaolud ja väited, mis lükkavad ümber või nõrgendavad kohtualusele esitatud süüdistust.

§ 858. Pooltel ei ole lubatud teha viiteid asjaoludele, mis ei käi asja kohta või mis ei ole kohtus kontrollitud, tarvitada haavavaid ütlusi kellegi kohta ega avaldada lugupidamatust seaduse ja seatud võimude kohta.

§ 859. Pooltel ei ole lubatud teha kohtunikele meeldetuletusi nende kohuste tähtsuse kohta ega arvustada sõjaväes kehtimapandud seaduslikku korda. Kui kohtulikul asja arutamisel avastatakse sõjaväeülemuse säärane tegevus, mis avaldab mõju kohtualuse kriminaalsele vastutusele või üldse asja õiglasele otsustamisele, siis pooled peavad piirduma ainult viidetega tähendatud asjaoludele ja neist järelduvaile võimalikkudele tagajärgedele, jättes arvustamata kohtu alla mitteantud sõjaväeülemate ametialase tegevuse.

§ 860. Pärast kohtualuse või ta kaitsja kaitsekõnet võivad Sõjaväe Prokuratuuri esindaja või erasüüdistaja, samuti ka hageja esineda vastuväidetega, kuid viimase sõna õigus kuulub igal juhtumil kohtualusele või ta kaitsjale.

§ 861. 12—17-aastase alaealise süüdistusasjas lubatakse lõppvaidlustel esineda ka vanemal või tema eest hoolitsevail muil isikul. Alaealisel kohtualusel enesel, kes on lõppvaidluste ajaks kohtusaalist eemaldatud, lubatakse igal juhtumil esineda viimase sõnaga.

§ 862. Pärast kaitsja lõppseletust küsib eesistuja kohtualuselt, kas tal on veel midagi enese kaitseks ette tuua. Eitava vastuse korral kuulutab eesistuja poolte vaidlused lõpetatuks.

8. jaotis.

Otsuse tegemise ja kuulutamise kord.

§ 863. Pärast kohtuliku uurimise ja poolte vaidluste lõppemist lähevad kohtu eesistuja ja kohtu liikmed nõupidamistuppa otsuse tegemiseks, mille juures ei tohi viibida pooled. Kohtu- ja celuurimistoimik peavad nõupidamise ajal olema kohtunikkude käes. Kuni kohtualuse süüküsimuse otsustamiseni ei tohi kohtu eesistujal ega liikmeil olla ühendust ühegi isikuga.

§ 864. Otsustamisele kuuluvad küsimused esitab kohtu eesistuja järgides alljärgnevat eeskirju.

§ 865. Asja sisusse puutuvate küsimuste aluseks ei või olla ainult süüdistusakti süüdistuspunkt, vaid ka kohtulik uurimine ja lõppvaidlused, kuivõrd need süüdistuspunkti arendavad, täiendavad või muudavad.

§ 866. Kui kohtulikul uurimisel ja poolte vaidlustel avastunud asjaolud ei muuda süüdistusaktis ettenähtud süüteo seaduslikku koosseisu, siis mahutatakse need süüdistusakti järgi seatud peaküsimusse. Vastasel juhtumil mahutatakse need eriküsimustesse, mis täiendavad peaküsimust või seatakse tingimisi.

§ 867. Tingimisi seatud küsimustes tähendatakse ära need eelnevad küsimused, millele eitava vastuse andmisel tingimisi seatud küsimused kuuluvad otsustamisele.

§ 868. Kui kohtulikul uurimisel avastunud asjaolu, mis võib aluseks olla täiendavale või tingimisi seatavale küsimusele, on niisugune, mille tunnustamisel kohtualune võib langeda raskema karistuse alla kui see, mis seadus näeb ette süüdistusakti järgi temale süükspandava süüteo eest, siis võib kohus, juhtides sellele kohtualuse tähelepanu, viimase palvel kohtuistungil katkestada ja kohtualusele anda aega valmistuda kaitseks või asja arutamise edasi lükata.

§ 869. Kui kohtulikul uurimisel muutunud asjaolude tõttu kavatakse seada küsimus raskema süüteo kohta, kui süüdistusaktis on ette nähtud, siis seatakse see küsimus esimesena ning süüküsimus süüdistusakti järgi seatakse tingimisi.

§ 870. Kohtulikul istungil avastunud teise süüteo kohta, mis kohtualune on korda saatnud peale selle süüteo, mille eest ta on antud kohtu alla, samal istungil otsust ei tehta, vaid kohtuistungil protokollil väljavõtted selle kohta saadetakse sõjaväeprokurööri korraldusse. Sama kord on kehtiv ka juhtumil, kui kohtulikul asja arutamisel tulevad ilmsiks sama süüteo uued süüteo-osalised.

§ 871. Küsimused selle kohta, kas süüteo sündmus on toimunud, kas see on korda saadetud kohtualuse poolt ja kas see tuleb kohtualusele süüks arvata, liidetakse ühisesse küsimusse kohtualuse süü kohta.

Küsimus kohtualuse süü kohta peab sisaldama peale kohtualuse auastme, nime ja perekonnanime ning süüteo kordasaatmise aja ja koha, kui need on teada, ainult neid asjaolusid, mis moodustavad süüteo seadusliku koosseisu.

§ 872. Kui kohtulikul uurimisel on tekkinud kahtlus selle kohta, kas süüteo sündmus on aset leidnud, siis seatakse eraldi küsimused: kas süüteo sündmus on aset leidnud, kas süütegu on korda saadetud kohtualuse poolt ja kas kohtualune on süüdi selle süüteo kordasaatmises.

§ 873. Kui süüdistusaktis on avaldatud või kohtul on kohtulikul uurimisel tekkinud kahtlus kohtualuse vaimse seisukorra kohta, siis seatakse eraldi küsimused: kas süüteo on korda saatnud kohtualune ja kas ta on selles süüdi; seejuures esimesele küsimusele jaatava ja teisele küsimusele eitava vastuse andmise korral seatakse üles veel tingimisi küsimus selle kohta, kas kohtualune on süüdistuse aluseks oleva süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras.

Kohtualuse kohta, kes süüteo kordasaatmise ajal oli alla 17 aastat vana, seatakse üles küsimused eelmises lõikes tähendatud korras, kusjuures süüküsimusele eitava vastuse andmisel seatakse üles veel tingimisi küsimus selle kohta, kas kohtualune on tema süüdistuse aluseks oleva süüteo korda saatnud Kriminaalseadustiku § 41 esimeses lõikes tähendatud seisukorras.

Kui süüküsimusele antakse eitav vastus mõnel Kriminaalseadustiku § 42, 43, 44, 45, 46 või 47 või Sõjaväe kriminaalseadustiku § 43, 44, 45 või 47 ettenähtud põhjusel, siis seatakse üles veel tingimisi küsimus, millest nähtuks, millisel Kriminaalseadustiku või Sõjaväe kriminaalseadustiku eel-tähendatud paragrahvides ettenähtud põhjustel kohtualune ei ole süüdi tema süüdistuse aluseks olevas süüteos.

Teistel juhtumitel süüküsimusele eitava vastuse andmisel tähendatakse samas vastuses ka eitava vastuse põhjus.

§ 874. Peaküsimuse järel, kas kohtualune on süüdi süüdistuse aluseks olevas süüteo, seatakse täiendavad küsimused asjaolude kohta, mis seaduse järgi suurendavad või vähendavad kriminaalvastutust süüteo eest.

§ 875. Mingil juhtumil ei tohi liita niisuguseid küsimusi, milledest üht võib otsustada jaatavalt ja teist eitavalt.

§ 876. Kui süüteo-osalisteks oli mitu isikut, siis seatakse küsimused eraldi iga osalise poolt kordasaadetud teo kohta.

§ 877. Kohtu poolt koostatud küsimustelehele kirjutavad alla kohtu eesistuja ja liikmed. Selle järel asutakse küsimuste otsustamisele. Küsimustele antud vastustele kirjutavad alla kohtu eesistuja ja liikmed.

§ 878. Kohtunikud peavad kohtualuse süü või süütuse määrama oma veendumuse järgi, aluseks võttes kõigi kohtulikul uurimisel selgunud asjaolude kogumi kaalutluse.

§ 879. Pärast nõupidamist kogub eesistuja iga küsimuse kohta kohtunikkude hääled, alates kõige nooremast liikmest, ja avaldab oma arvamuse viimsena. Pärast häälte kogumist kõigis küsimustes kuulutab eesistuja jaatavad ja eitavad vastused ja märgib küsimuslehel, kuidas iga küsimus on otsustatud.

§ 880. Kui kohtunikud otsuse tegemisel ühisele arvamusele ei jõua, siis otsustatakse küsimus häälteenamusega, mis ületab poole kõigi otsustamisest osavõtnud kohtunikkude häälte arvust. Kahe võrdse häältearvu korral võetakse otsuse aluseks see arvamus, mis on kohtualusele soodsam. Kohtunik peab osa võtma kõigi küsimuste hääletamisest ega või keelduda selgi juhtumil, kui ta mõnes küsimuses on jäänud vähemusse.

§ 881. Eesistuja ja kohtuliikmed on kohustatud saladuses hoidma kohtualuse süü või süütuse kohta käiva kohtunõupidamise, samuti kohtunikkude seisukohad hääletamisel kohtuotsuse tegemisel.

§ 882. Häälte jagunemisel rohkemaks kui kaheks arvamuseks, milledest ükski ei ole saanud otsustavat enamust, arvatakse hääled, mis on antud kohtualusele raskema arvamuse poolt, antuks lähema vähem raske arvamuse poolt, kuni saavutatakse otsustav enamust.

§ 883. Kohtuliikmed, kes ei ole rahul seaduse kohaldamisega, võivad anda selle kohta kirjaliku eriarvamuse kohtu eesistujale. Avaldus eriarvamuse andmise kohta peab tehtama kohturesolutsiooni koostamisel, millele tehakse ka selle kohta märkus, kuna eriarvamus peab olema esitatud kirjalikult kuni lõppvormilise kohtuotsuse allakirjutamiseni.

§ 884. Kohus teeb otsuse:

- 1) kas kohtualune õigeks mõista, kui tegu, milles teda süüdistati, tunnustatakse mittetõendatuks või seda ei arvata süüks seaduslikkudel põhjustel või see ei ole karistuse ähvardusel seadusega keelatud;
- 2) või kriminaaljälitamine lõpetada, kui asjas on selgunud kriminaaljälitamise algamise või jätkamise seaduslikud takistused;
- 3) või kohtualust karistada, kui teda süüdistatakse süüteo, milles ta on süüdi ja mille eest ta kriminaalvastutusest ei või vabaneda.

Rahatrahvi mõistmise korral määrab kohus otsuses ka vastava asekaristuse rahatrahvi mittemaksmise puhuks.

§ 885. Peale süü- ja karistusküsimuste otsustamise teeb kohus otsuse ka süüteo teiste tagajärgede kohta, nagu:

- 1) süüteo läbi saadud asjade, asitõendite ja Kriminaalseadustiku § 24 ja 25 tähendatud küsimuste kohta;
- 2) esitatud kahjutasuhagi kohta;
- 3) kohtukulude kohta.

§ 886. Süüteo läbi saadud asjad antakse tagasi neile, kelle käest need süüteoga on ära võetud, kuigi selle kohta ei ole esitatud nõuet, kuid asitõendeid, millel on asja kohta olulist tähtsust, ei anta tagasi enne kohtuotsuse seadusjõusse astumist.

Asitõendid, millede väärtus on tühine, hävitatakse, kui need, kellele valdusest need toimiku juurde võeti, ei ole avaldanud soovi asjade tagasisaamiseks.

Asja uurimise kestel valmistatud ja toimiku juurde võetud esemed, nagu joonised, päevapiltlikud ülesvõtted, mudelid jne., ja ained, mis keemiliseks, mikroskoopiliseks või muuks tehniliseks uurimiseks tarvilikul määral asja juurde on võetud, hävitatakse samuti, kui nende edaspidine alalhoidmine toimiku juures mittetarvilikuks tunnustatakse.

Esemed, mis seaduse järgi kuuluvad hävitamisele või konfiskeerimisele, antakse, kui neil on teaduslikku tähtsust, peale kohtuotsuse seadusjõusse astumist sõjaväeprokuröörile edasiandmiseks Kohtukoja prokuröri kaudu Tartu Ülikooli Kriminaalteaduste Instituudile, politseimuseumile või Kohtuliku Ekspertiisi Instituudile.

RT 1940, 34, 265.

§ 887. Kui süüteo läbi saadud asjade suhtes esitab hagi keegi kolmas isik, siis jätab kohus vaidlejaile võimaluse lahendada asja tsiviilkohtukorras.

§ 888. Kohus rahuldab kohtualuse vastu õigel ajal esitatud kahjutasuhagi ainult juhtumil, kui kohtualune on süüdi mõistetud ja kui tema süüteost järgnenud kahju suurus on kohtulikul uurimisel täielikult kindlaks tehtud; kui aga kahju suurus pole täielikult kindlaks tehtud, siis jätab kohus süüteost kahjukannatanule õiguse hageda süüdimõistetult kahjutasu tsiviilkohtu teel; Sõjamineisteriumi ja sõjaväe üksustele ja asutistele aga ka administratiivsel teel pärast kahju suuruse täielikult kindlakstegemist ülema või asutise poolt, kelle valitsemisel või korraldamisel oleva riigivara alal see kahju tekkis.

Sõjamineisteriumi või sõjaväe varade alal tekkinud kahjude tasuhagi loetakse sõjaväekohtule esitatuks, kui ülem on kohtu alla andmise käskkirjas ühtlasi nimetanud süüteo läbi eeltähendatud varade alal tekkinud kahju hinna.

§ 889. Kui kohtulikul uurimisel tulevad ilmsiks asjaolud, mis võivad põhjustada kriminaaljälitamise algamise kohtu alla mitteantud isiku kohta, siis koostab kohus selle kohta põhistatud erimääruse ja saadab selle sõjaväeprokuröri korraldusse.

§ 890. Vastuste järgi, mis kohtunikude poolt küsimustele antud, koostab eesistuja või ta ülesandel mõni kohtuliikmeist resolutsiooni, millele kirjutavad alla kõik kohtunikud, ka need, kes on jäänud eriarvamusele.

§ 891. Kohturesolutsioonis märgitakse:

- 1) aasta ja kuupäev, mil asja kohta istungit peeti;
- 2) kohtu koosseis;
- 3) iga kohtualuse nimi, perekonnanimi, auaste ja vanus;
- 4) otsuse sisu § 884 ja 885 järgi.

§ 892. Pärast resolutsiooni allakirjutamist lähevad kohtunikud tagasi kohtusaali, kus eesistuja kuulutab otsuse sisu.

§ 893. Kõik kohtusaalis viibijad tõusevad kohtunikkude saali tulekul püsti ja kuulavad kohturesolutsiooni kuulutamist püsti seistes.

§ 894. Asjas, mis vajab pikemat nõupidamist seaduste kohaldamise üle, võidakse kohturesolutsiooni kuulutamine edasi lükata järgmiseks päevaks, millest eesistuja teatab kohtusaalis viibijaile, kusjuures eesistuja peab igal juhtumil teatama, kas on tehtud süüdi- või õigeksmõistev otsus.

§ 895. Kohtualuse õigeksmõistmise või kriminaaljälitamise lõpetamise või karistuse kandmisest tingimisi vabastamise korral jäetakse ära ühel ajal kohturesolutsiooni kuulutamisega kohtualuse vastu tarvitusele võetud tõkkeabinõu.

§ 896. Ühes kohturesolutsiooni kuulutamisega teatab eesistuja tähtpäeva, milleks valmib kohtuotsus lõppvormis, kusjuures valmimise aeg ei või ületada seitset päeva, arvates kohturesolutsiooni kuulutamise päevast, ja seletab edasikaebuse korra ja tähtaja.

§ 897. Kui pooled soovivad, et neile lõppvormilise kohtuotsuse ärakiri välja antaks või välja saadetaks viivitamata pärast lõppvormilise kohtuotsuse valmimist, siis peavad nad sellest kohtule teatama kohe pärast kohturesolutsiooni kuulutamist.

§ 898. Lõppvormilise kohtuotsuse koostab eesistuja. Kui eesistuja asja suure ulatuse tõttu kohtuotsust § 896 põhjal määratud aja jooksul koostada ei suuda, siis võib kohus sellekohase määrusega pikendada kohtuotsuse koostamise aega, kuid korraga mitte üle ühe nädala, millest teatatakse ka pooltele.

§ 899. Lõppvormilise kohtuotsuse ärakiri antakse kohtualusele tasuta, hagejale ja erasüüdistajale aga määratud tasu eest.

§ 900. Ärakiri lõppvormilisest kohtuotsusest saadetakse pärast selle valmimist viivitamata riigikahju alal kahjutasuhagi esitanud sõjaväeülemale.

§ 901. Iga asja kohta koostatakse kohtuotsus eraldi. Kohtuotsus tehakse Eesti Vabariigi nimel.

§ 902. Kohtuotsus lõppvormis peab peale kohturesolutsioonis toodud andmete sisaldama veel:

- 1) kohtualusele esitatud süüdistuse vastavalt süüdistusaktile ja erasüüdistaja kaebusele, kui aga süüdistus kohtulikul uurimisel on muutunud, siis ka vastavalt kohtulikul uurimisel avastunud asjaoludele, nii nagu see on väljendust leidnud küsimuslehes;
- 2) kaalutlused, millede põhjal kohus otsustas seaduse kohaldamise küsimused ja millede põhjal tegi otsused süüteo teiste tagajärgede kohta, kuna kohtualuse süü või süütus tähendatakse selle aluseid näitamata.

§ 903. Lõppvormilisele kohtuotsusele kirjutavad alla kohtu eesistuja, kõik asja otsustamisest osavõtnud kohtuliikmed ja sekretär.

§ 904. Asja edasist käiku ei takista lõppvormilise kohtuotsuse mitteallakirjutamine kohtu eesistuja või mõne liikme poolt nende eemalviibimise või haiguse tõttu või mõnel muul põhjusel, kui otsusele on alla kirjutatud peale sekretäri vähemalt üks asja otsustamisest osavõtnud kohtunikest.

9. jaotis.

Tagaseljaotsused.

§ 905. Kui asjus, milles kohtualuse istungile ilmumine ei ole sunduslik, kohtualune jääb kutse peale kohtusse ilmumata seadusliku põhjuseta ega saada ka oma kaitsjat, siis arutab kohus asja ja teeb otsuse tagaselja.

§ 906. Tagaseljaotsuse tegemisel arvestab kohus kohtualuse seletusi, mis ta on andnud eeluurimisel või juurdlusel.

§ 907. Kohtuotsust ei loeta tagaseljaotsuseks, kui kohtualune või ta kaitsja ilmusid kohtusse pärast asja arutamise algust, kuid enne asja sisu kohta käiva kohturesolutsiooni kuulutamist, ja võisid esineda suuliste seletustega, samuti ka siis, kui nad viibisid asja arutamisel ja lahkusid kohtusaalist enne arutamise lõpetamist.

§ 908. Tagaseljaotsuse ärakiri saadetakse kohtualusele kaaskirjaga hiljemalt kolmandal päeval pärast otsuse valmimist; kaaskirjas märgitakse edasikaebuse kord ja tähtaeg.

§ 909. Tagaseljaotsuse peale võib edasi kaevata üldises korras, kusjuures kohtualuse edasikaebuse tähtaeg arvatakse temale otsuse ärakirja kätteandmise päevast.

§ 910. Pärast süüdimõistva tagaseljaotsuse ärakirja kättesaamist on kohtualusel õigus seitsme päeva jooksul esitada samale kohtule kaja asja uuesti läbivaatamiseks. Kajas peab kohtualune seletama eelmisele asjaarutamisele mitteilmumise põhjused.

§ 911. Kajas esitatakse apellatsioonikaebuste esitamise kohta § 631, 636 ja 637 seatud eeskirjade järgi.

§ 912. Isikud, kellel on kaja esitamise õigus, võivad asjaga tutvuda § 699 ja 700 ettenähtud korras.

§ 913. Kui kohus korraldaval istungil, läbi vaadanud kaja, tunnustab mitteilmumise põhjused mõjuvaiks, siis määrab ta asja uuestiarutamiseks tähtaja, millest teatab asjaosalistele ühes mitteilmumise tagajärgede seletamisega, vastasel korral aga jätab kaja tagajärjeta ja tagaseljaotsuse jõusse, millest viivitamata kirjalikult teatab kohtualusele. Kui selle teate kättesaamise ajaks tagaseljaotsuse peale edasikaebuse esitamise tähtaeg on möödunud või sellest on jäänud järele vähem kui kolm päeva, siis võib kohtualune veel kolme päeva jooksul pärast mainitud teate kättesaamist esitada edasikaebuse.

§ 914. Esimesel asjaarutamisel ülekuulatud tunnistajaist ja asjatundjaist kutsutakse uuele asjaarutamisele ainult need, kelle ülekuulamise kordamise kohus vajalikuks tunnustab.

§ 915. Jääb kohtualune ilmumata ka teiskordsele asjaarutamisele ega esita selle kohta mõjuvaid põhjusi, siis trahvitakse teda rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni ja varem tehtud kohtuotsus jäetakse jõusse kohtu sellekohase määrusega.

§ 916. Jääb erasüüdistaja või hageja seadusliku põhjuseta ilmumata kohtualuse kaja põhjal ettevõtetud asjaarutamisele, siis ei lükka kohus asjaarutamist edasi, vaid arvestab nende poolt esimesel asjaarutamisel avaldatud seletusi ja nõudeid.

§ 917. Teiskordsel asjaarutamisel arvestab kohus otsuse tegemisel pooltelt esitatud uusi tõendeid ja uuesti ülekuulatud tunnistajate ning asjatundjate ütlusi, samuti ka esmakordsel asjaarutamisel protokollitud andmeid.

§ 918. Teiskordsel asjaarutamisel tehtud kohtuotsuse kuulutamisega kaotab tagaseljaotsus jõu. Uue otsusega ei või suurendada tagaseljaotsusega määratud karistust.

§ 919. Kohtualuse mitteilmumise põhjuste mittemõjuvaiks tunnustamise kohta ja kohtualuse trahvimise kohta teiskordsele asjaarutamisele mitteilmumise pärast tehtud kohtumääruse peale võib kaevata erikaebekorras.

10. jaotis.

Kohtuistungi protokoll.

§ 920. Kohtuistungil iga läbivaadatud asja kohta koostab sekretär eraldi protokoll.

§ 921. Kohtuistungi protokollis märgitakse:

- 1) istungi aeg ja koht, tähendades ka algamise ja lõpetamise kellaaja;
- 2) kohtuistungil osavõtnud ametiisikud;
- 3) istungil arutamisel olnud süüteoasi;
- 4) kohtualused ja nende kaitsjad, erasüüdistajad või hagejad ja nende volinikud;
- 5) istungil ülekuulatud tunnistajad ja asjatundjad;
- 6) kõik istungil tehtud toimetused nende toimetamise järjekorras;
- 7) istungil avaldatud märkused ja vastuväited kohtulikkude toimetuste kohta ning nende märkuste ja vastuväidete kohta tehtud kohtumäärused.

§ 922. Kohtuistungi protokoll koostatakse nõnda, et sellest oleks näha terve istungi käik ja selle järgi võiks veenduda, et on kinni peetud neist eeskirjadest, millede rikkumine võib põhjustada kohtuotsuse tühistamise.

§ 923. Kohtuistungi protokoll ei kanta ütlusi või seletusi, mis käivad asja sisu kohta.

Kohtu äranägemisel sellekohase määruse põhjal võib kanda protokoll:

- 1) eeluurimisel või juurdlusel ülekuulamata tunnistajate ütlusi ja asjatundjate arvamusi;
- 2) tunnistajate ütlusi ja asjatundjate arvamusi, kui need pole kooskõlas eeluurimisel või juurdlusel antud seletustega.

Asja tagaselja arutamisel kantakse kohtuistungi protokoll juurdlusel või eeluurimisel ülekuulatud tunnistajate ütlused ja asjatundjate arvamused, kui need ei ole kooskõlas juurdlusel või eeluurimisel antud seletustega, samuti

kantakse kohtuistungi protokollil juurdlusel või eeluurimisel ülekuulamata tunnistajate ütlused ja asjatundjate arvamused.

§ 924. Kohtuistungi protokollile kirjutavad alla eesistuja, liikmed ja sekretär.

§ 925. Kaapeid protokollis ei lubata. Paranduste ja juurdekirjutuste kohta tehakse protokollil lõpul õiendused enne allakirjutamist.

§ 926. Protokoll koostatakse hiljemalt samaks ajaks kui kohtuotsus lõppvormis. Pärast seda lubatakse pooltel tutvuda istungi protokolliga, kirjaoskamatuile aga sekretär loeb protokollil ette, kui nad seda paluvad.

§ 927. Poolte suulised avaldused protokollil ebatäpsuse kohta kohtu-toimetuste või tunnistajate ja asjatundjate ütluste või poolte seletuste kirjelduses kirjutab sekretär protokollil alla kohtunikude ja sekretäri allkirjade järele või eri lehele, mis lisandatakse protokollile. Protokollil ebatäpsuse kohta võib avaldusi esitada ka kirjalikult, edasikaebuse tähtaja jooksul.

§ 928. Need avaldused läbi vaadanud, teeb kohus endises koosseisus nende tõlevastavuse või mittevastavuse kohta määruse, millele kirjutavad alla eesistuja, liikmed ja sekretär.

§ 929. Kohtumenetluse seatud vorminõuded ja talitusviisid, millede täitmise kohta kohtuistungi protokollis ei ole sissekandeid või kohtu erimäärusi, loetakse rikutuiks.

4. jagu.

Kohtu eest hoiduvate kohtualuste otsimine.

§ 930. Juhtumil, kui ei ole korda läinud kindlaks teha süüaluse või kohtualuse viibimiskohta või kui süüalune või kohtualune hoidub kõrvale kohtu eest, teeb Sõjaväe Kõrgem Kohus korralduse tema otsimiseks politsei kaudu; kui see mingeid tagajärgi ei anna, siis Sõjaväe Kõrgem Kohus kuulutab otsimisest Riigi Teatajas või mõnes ajalehes omal valikul või korraldab otsimise avaldamist ringhäälingu kaudu, kui ta arvestades asjaolusid leiab, et need abinõud võivad kaasa aidata otsitava isiku viibimiskoha avalikuks tegemiseks. Otsimisest teatatakse ühtlasi sõjaväeülemale, kelle korraldusel toimetati eeluurimist või kes oli süüaluse kohtu alla andnud.

§ 931. Otsimiskuulutuses märgitakse:

- 1) kohus, kelle nõudel kuulutus avaldatakse;
- 2) otsitava isiku auaste, nimi, perekonnanimi või hüüdnimi, otsitava tunnused ja võimaluse korral ka otsitava päevapilt;
- 3) süütegu, milles otsitavat süüdistatakse.

Peale selle märgitakse veel kuulutuses, et kõik isikud, kellel on teada otsitava isiku asukoht, peavad sellest teatama vastavaile võimudele.

§ 932. Süüaluse tabamisel saadetakse ta sõjaväeülemuse korraldusse kriminaaljälitamise jätkamiseks. Kui süüalune jääb tabamata kuue kuu jooksul otsimise algusest arvates, peatatakse kriminaaljälitamine kuni süüaluse tabamiseni ja eeluurimistoimik saadetakse sõjaväeprokurööri kaudu vastavale sõjaväeülemale alalhoidmiseks.

§ 933. On Sõjaväe Kõrgemal Kohtul kindlaid andmeid, et kohtualune viibib välisriigis, siis esitab kohus väljanõudmispalve ühes ärakirjaga süüdistusaktist sõjaväeprokuröri kaudu Sõjaministrile, muus osas järgides § 389 eeskirja.

5. jagu.

Edasikaebused diviisikohtu otsuste peale.

1. jaotis.

Apellatsioonikaebuste läbivaatamise kord.

§ 934. Apellatsioonikaebused diviisikohtu otsuste peale vaadatakse läbi Sõjaväe Kõrgemas Kohtus kohtulikul istungil, kusjuures kohus järgib asja arutamise ettevalmistamisel ja kohtulikul asjaarutamisel samu eeskirju, mis on kehtivad süüdistusaktiga kohtusse saabunud asjade menetlusel, alljärgnevate eranditega ja täiendustega.

§ 935. Asja arutamise aeg teatatakse pooltele kutsega asjas näidatud aadressil. Pooled võivad ilmuda isiklikult või saata oma kaitsjad või volinikud, kuid nende mitteilmumine ei takista asja arutamist, välja arvatud juhtumid, kui Sõjaväe Kõrgem Kohus ise tunnustab nende ilmumise vajalikuks või kui vahi all viibiv kohtualune palub asja arutada tema juuresolekul ja Sõjaväe Kõrgem Kohus tunnustab selle palve rahuldamisväärseks.

§ 936. Kohtualuse kaitsjaks võivad olla § 541 tähendatud isikud. Süüteoost kannatanu volinikuks võivad olla § 253 tähendatud isikud. Süüdistajad ametiisikud võivad saata eneste eest volinikke.

§ 937. Sõjaväe Kõrgemal Kohtul on õigus kutsuda omal algatusel tunnistajaid ja asjatundjaid kohtusse ülekuulamiseks, kui ta peab seda vajalikuks.

§ 938. Pooled võivad esitada tõendeid ja tuua kaasa tunnistajaid. Sõjaväe Kõrgemal Kohtul ei ole õigust keelduda üle kuulamast neid tunnistajaid, keda küll on üle kuulanud diviisikohus, kuid keda pooled kohtusse kaasa toonud, ja nende tunnistajate ja asjatundjate ülekuulamisest, keda diviisikohus on ebaõigelt keeldunud üle kuulamast. Teiste tunnistajate ja asjatundjate ülekuulamine oleneb Sõjaväe Kõrgemast Kohtust, kes peab arvestama seda, kas nende tunnistajate ja asjatundjate ütlustega selgitamisele kuuluvail asjaoludel võib olla tähtsust asja kohta.

§ 939. Asja arutamisel kannab eesistuja ette asja suuliselt, seejuures lugedes sõnasõnalt ette ainult need protokollid ja dokumendid, millel on asja kohta olulist tähtsust.

§ 940. Asja ettekandmisel avaldatakse:

- 1) asja sisu olulised osad;
- 2) diviisikohtu otsus;
- 3) apellatsioonikaebus; samuti ka vastaspoole seletused, kui neid on esitatud, kusjuures sõjaväeülema ja asja arutamisele mitteilmunud poole apellatsioonikaebus loetakse ette täielikult.

§ 941. Pärast asja ettekandmist võivad pooled esineda suuliste seletustega.

§ 942. Asjus, mida võib lõpetada leppimise teel, teeb eesistuja katsed poolte lepitamiseks.

§ 943. Poolte seletused, vaidlused ja asja arutamine ei pea kõrvale kalduma apellatsioonikaebuse piiridest.

§ 944. Enne asja otsustamist kuulab kohus ära Sõjaväe Prokuratuuri esindaja arvamuse kohtualuse kriminaalvastutuse ja süüteoost riigile tekkinud kahju asjas esitatud hagi kohta, kuid viimase sõna õigus kuulub alati kohtualusele või tema kaitsjale, kui nad on ilmunud.

§ 945. Sõjaväe Kõrgem Kohus kas kinnitab oma otsusega diviisi-kohtu otsuse või teeb uue otsuse apellatsioonikaebuse piires.

Sõltumata poolte avaldustest peab Sõjaväe Kõrgem Kohus ennistama rikutud asialluvuse, kui asi allub kodanlikule või kõrgemale kohtule, ja kõrvaldama eksliku seadusekohaldamise, kui kohtualusele on mõistetud karistus teo eest, mis ei ole seadusega karistuse ähvardusel keelatud, või kui talle on määratud karistus, mis ei ole seaduses ette nähtud selle süüteo eest, või kui süüteo määramisel on tehtud viga viites seadusele.

Eelmise lõike eeskirja kohaldatakse ka sama süüteo nende osaliste kohta, kes ei ole edasi kaevanud, kui selle eeskirja nõuded käivad ka nende suhtes tehtud otsuse kohta.

§ 946. Määrata karistust kohtualusele, kes on diviisi-kohtu poolt õigeks mõistetud, või suurendada kohtualusele diviisi-kohtu poolt mõistetud karistust võib Sõjaväe Kõrgem Kohus ainult juhtumil, kui seda on palunud väeosa-ülem või stüüdistaja apellatsioonikaebuses.

§ 947. Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuses märgitakse täpselt, missugustel alustel kohus kinnitab või muudab täielikult või osaliselt diviisi-kohtu otsuse ja millega ta asendab muudetud otsuse.

2. jaotis.

Erikaebuste läbivaatamise kord.

§ 948. Erikaebused lahendatakse Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldaval istungil. Erikaebuse lahendamisele asub kohus hiljemalt järgmisel tööpäeval pärast kaebuse saamist.

§ 949. Erikaebuste läbivaatamisel piirdub Sõjaväe Kõrgem Kohus ainult neis käsitletud küsimuste lahendamisega, võtmata seisukohta asja sisu kohta. Kaebuse kohta tehtud määrus teatatakse kaebajale.

§ 950. Kaebajail lubatakse esineda suulise seletusega, kui nad ise on ilmunud, kuid kohus võib neid ka kutsuda, kui ta selle vajalikuks tunnustab.

§ 951. Enne erikaebuse otsustamist kuulatakse ära Sõjaväe Prokuratuuri esindaja aramus.

§ 952. Pärast erikaebuse lahendamist Sõjaväe Kõrgema Kohtu poolt peab diviisikohus edasises menetluses arvestama Sõjaväe Kõrgema Kohtu määrust, välja arvatud juhtum, kui avastub uusi asjaolusid, mis muudavad Sõjaväe Kõrgema Kohtu määrukses sisalduvaid korraldusi. Säärasel juhtumil diviisikohus, arvestamata edasises menetluses Sõjaväe Kõrgema Kohtu korraldusi, teatab sellest viimasele.

§ 953. Määruses, millega muudetakse ära apellatsioonikaebuse mittevastuvõtmise, määratakse uueks kaebuse esitamise tähtajaks mitte rohkem kui seitse päeva arvates Sõjaväe Kõrgema Kohtu määruse kuulutamisest.

§ 954. Apellatsioonikaebust, mis on tagasi saadetud ebaõigelt, võidakse esitada teiskordselt samal kujul, olgugi et sellele diviisikohtu poolt on kirjutatud märkus selle mittevastuvõtmise kohta.

6. jagu.

Edasikaebused Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste ja määruste peale.

1. jaotis.

Edasikaebuste liigid.

§ 955. Kõik Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsused on lõplikud.

Otsuste peale asjades, mis Sõjaväe Kõrgemas Kohtus on arutatud apellatsioonikorras, võivad pooled esitada kassatsioonikaebusi. Otsuste peale asjades, mis Sõjaväe Kõrgemas Kohtusse on tulnud süüdistusaktiga, võivad kassatsioonikaebusi esitada kohtualune, erasüüdistaja ja hageja. Sõjaväe Prokuratuuri esindaja võib kõigi otsuste peale esitada kassatsiooniproteste.

§ 956. Peale kassatsioonikaebuste ja -protestide võidakse esitada erikaebusi ja -proteste.

2. jaotis.

Erikaebuste ja -protestide esitamise kord.

§ 957. Eraldi kassatsioonikaebustest ja -protestidest võidakse esitada kohtumääruste peale erikaebusi ja -proteste järgmiste küsimuste kohta:

- 1) asja alluvuse määramise ja asja lõpetamise kohta;
- 2) tõkkeabinõude määramise kohta;
- 3) kahjutasuhagi kindlustamise asjas.

§ 958. Peale eelmises (957.) paragrahvis tähendatud juhtumite võib esitada erikaebusi:

- 1) määruse peale, millega trahvitakse kohtusse mitteilmumise pärast tunnistajat, asjatundjat või muid isikuid;
- 2) kassatsioonikaebuse mittevastuvõtmise peale;
- 3) tähtaja mitteuuendamise peale;
- 4) määruse peale, mis on tehtud § 477 alusel esitatud kaebuse kohta;
- 5) menetluse aegluse peale;
- 6) kohtuotsuse ebaõige täitmise peale.

§ 959. Kohtutoimetuste peale, mis ei ole nimetatud eelmistes (957. ja 958.) paragrahvides, võib kaevata ainult kassatsioonikaebuses.

§ 960. Erikaebuse esitamise õigus on kõigil asjaosalistel nendes puutuvates küsimustes.

§ 961. Erikaebused ja -protestid kohtumääruste peale esitatakse samale kohtule hiljemalt seitsme päeva jooksul pärast määruse kuulutamist või selle täitmist, kui määrus ei olnud kuulutatud.

§ 962. Menetluse aegluse ja ebaõige vahistamise peale võib esitada erikaebusi kogu menetluse kestel.

§ 963. Määruse peale erikaebuse või -protesti esitamine ei takista määruse täitmist, välja arvatud juhtumid, kui Sõjaväe Kõrgem Kohus, kes määruse teinud, või Riigikohtu Kriminaalosakond, kellele erikaebus esitatud, tunnustavad selle vajalikuks.

§ 964. Esitatud erikaebuse või -protesti peale on vastaspoolel õigus esitada Riigikohtu Kriminaalosakonnale vastuvaidlus või seletus, kuid enne asja arutamise päeva.

§ 965. Erikaebused ja -protestid esitab kohus viivitamata Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 966. Erikaebuste esitamisel kohaldatakse § 636, 637 ja 647 eeskirju.

§ 967. Isikud, kellel on kaebuse esitamise õigus, võivad asjaga tutvuda § 699 ja 700 ettenähtud korras.

§ 968. Vahi all viibivale kohtualusele teatatakse igast tema asjas esitatud erikaebusest ja -protestist.

§ 969. Ärakirju erikaebustest ja -protestidest antakse kohtualusele, hagejale ja erasüüdistajale nende palvel: kohtualusele — tasuta, erasüüdistajale ja hagejale aga — määratud tasu eest.

3. jaotis.

Otsuste tühistamise ajendid ja kassatsioonikaebuste ja -protestide esitamise kord.

§ 970. Kassatsioonikaebusi ja -proteste otsuste peale võib esitada järgmistel juhtumitel:

- 1) kui süüteo või karistuse määramisel on ilmselt rikutud seaduse otsest mõtet või seadust ekslikult tõlgendatud;
- 2) kui on rikutud kohtumenetluse korda või vorminõudeid niivõrd oluliselt, et selle rikkumise tagajärjel otsus ei või omada kohtuotsuse jõudu;
- 3) kui on rikutud seadusjärgset kohtualluvust või kohtu võimkonnapiire.

§ 971. Süüteo ja karistuse määramisel seadusviites tehtud viga ei või olla otsuse tühistamise ajendiks, kui karistus on määratud neis piires, mis süütsarvatud teo eest on seaduses ette nähtud, kuigi mitte selles seaduses, millele viide tehtud.

§ 972. Karistuste koostamise otsuses seaduse ebaõige kohaldamine kergemale süüteo ei või olla koostusotsuse tühistamise ajendiks, kui see ei võinud mõjustada kohtuotsusega määratud karistuse suurust.

§ 973. Kohtualusel on õigus käesoleva seadustiku § 970 ettenähtud juhtumel esitada kassatsioonikaebust Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuse peale kõigi temasse puutuvate osade kohta.

§ 974. Sõjaväe Prokuratuuri esindaja võib esitada kassatsiooniproteste ainult nende otsuste peale, mis ei ole kooskõlas tema poolt antud arvamustega, ja ainult neis osades, milles ta nõuded kohtus on jätud rahuldamata.

§ 975. Neis asjus, mis alatakse ainult süüteost kannatanu kaebusel ja mida võidakse lõpetada leppimise teel, omab erasüüdistaja kassatsioonikaebuste esitamisel Sõjaväe Prokuratuuri esindajaga võrdset õigust.

§ 976. Hagejal on õigus esitada kassatsioonikaebust ainult süüdimõistva otsuse puhul ja ainult otsuse nende osade kohta, mis puutuvad kahjutasuhagisse; muude otsuse osade kohta võib ta kaevata ainult siis, kui nende kaudu on rikutud tema õigusi kahjutasu saamisele.

§ 977. Ühesugune õigus hagejaga kassatsioonikaebuse esitamisel on isikuil, kelle peale on pandud süüteo tagajärjel tekkinud kahju tasumine.

§ 978. Alaealiste ja muude isikute eest, kes ei oma teovõimet, võivad kassatsioonikaebusi esitada nende vanemad, eestkostjad, abikaasad või nende eest hoolitsevad muud isikud.

§ 979. Kes ei ole esitanud apellatsioonikaebust diviisikohtu otsuse peale, see ei või ka esitada kassatsioonikaebust Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuse peale, millega on kinnitatud diviisikohtu otsus.

§ 980. Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuse peale, millega on muudetud diviisikohtu otsus, võivad pooled edasi kaevata kassatsioonikorras ka sel juhtumil, kui nad ei olnud esitanud edasikaebust apellatsioonikorras.

§ 981. Kohtualune, hageja ja erasüüdistaja võivad paluda otsuse tühistamist kassatsioonikorras ainult nende eeskirjade rikkumise pärast, mis on ette nähtud nende endi õiguste, mitte aga vastaspoole õiguste kaitseks.

§ 982. Kassatsioonikaebused ja -protestid antakse Riigikohtu nimele Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse hiljemalt seitsme päeva jooksul pärast lõppvormilise otsuse valmimise tähtaega.

§ 983. Kassatsioonikaebuste esitamisel kohaldatakse § 631 ja 637 eeskirju.

Kassatsiooniprotestide ja -kaebuste kohta kohaldatakse ka § 967—969 eeskirju.

§ 984. Lõpeb Sõjaväe Kõrgema Kohtu väljasõiduistung enne kassatsioonikaebuste ja -protestide esitamise tähtaega, siis jäetakse vastavad toimikud tarbe korral kohaliku sõjaväeülema korraldusse tutvumiseks kassatsioonikaebuste esitamise õigust omavatele isikutele, sõjaväeülema poolt määratud ametisiku järelevalve all.

Kassatsioonikaebuste esitamise tähtaja möödumisel saadab sõjaväeülem toimiku Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse.

§ 985. Ühe poole kassatsioonikaebuse või -protesti vastu võib teine pool esitada Riigikohtu Kriminaalosakonnale vastuvaidluse või seletuse, kuid enne asja arutamise päeva.

§ 986. Kassatsioonikaebused ja -protestid kriminaalvastutuse osa kohta peatavad kohtuotsuse täitmise terves ulatuses, kuna nende esitamine hagi osa kohta peatab kohtuotsuse täitmise ainult selles osas.

§ 987. Kassatsioonikaebuse või -protesti esitamine kohtuotsuse peale ei peata § 895 ettenähtud kohtumääruse täitmist tõkkeabinõu ärajätmise kohta.

§ 988. Kui kohtuotsuse peale on esitatud kassatsioonikaebus või -protest, siis Sõjaväe Kõrgema Kohus saadab pärast kassatsiooni tähtaja möödumist kogu toimiku viivitamata Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 989. Sõjaväe kriminaalseadustiku § 78, 87, 89, 90, § 117 teises lõikes ja § 118 ettenähtud süütegude asjus kohaldatakse tähtaegade asemel, mis on ette nähtud käesoleva seadustiku § 668, 687, 689, 705, 724, 736 ja 982, tähtaegu, mis on seatud sõja ajaks.

9. peatükk.

Menetluse kord Riigikohtus sõjaväekohtu asjus.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 990. Riigikohtu Kriminaalosakonna läbivaatamisele kuuluvad:

- 1) kassatsioonikaebused ja -protestid;
- 2) käesolevas seadustikus ettenähtud juhtumel antud erikaebused ja -protestid;
- 3) seaduslikkudel põhjustel niisuguste asjade uuendamise palved ja esitised, millele kohta kohtuotsused on seadusjõusse astunud.

RT 1940, 34, 265.

§ 991. Sõjaväekohtu asjade arutamisel võtab Riigikohtu Kriminaalosakonna istungitest osa prokuratuuri esindajana sõjaväeprokurör või tema abi.

§ 992. Riigikohtu otsuste peale edasikaebust ei ole.

2. jagu.

Kassatsioonikaebuste ja -protestide läbivaatamise kord.

§ 993. Saanud kaebuse või protesti, Riigikohtu Kriminaalosakonna esimees kokkuleppel sõjaväeprokuröriga määrab asja ettekandmise päeva.

§ 994. Kõik Riigikohtu Kriminaalosakonnale esitatud kassatsioonikaebused ja -protestid Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste peale vaadatakse esialgu läbi osakonna korraldaval istungil selleks, et kõrvaldada läbivaatamiselt need kaebused ja protestid, millele esitamisel ei ole kinni peetud seadusega määratud vorminõudeist või milledes ei ole toodud mingeid põhjendusi kohtuotsuse tühistamiseks.

Korraldaval istungil vastuvõetud resolutsioon viiakse täide, ilma et selle kohta koostataks põhistus.

§ 995. Asja arutamisele Riigikohtu Kriminaalosakonnas ei kutsuta kedagi pooltest, kuid kellelegi neist ei ole keelatud ilmuda asja arutamisele.

§ 996. Aeg, millal asi tuleb arutamisele Riigikohtu Kriminaalosakonnas, kuulutatakse Riigi Teataja Lisas.

§ 997. Sõjaväeprokurör või tema abi annab iga kassatsioonikaebuse kohta esialgse kirjaliku arvamuse, milles käsitleb kaebuse sisu ja kaebuse järgi lahendamisele kuuluvaid küsimusi, selgitab asjasse puutuvate seaduste kohaldamist ning avaldab oma arvamise kaebuse rahuldamise või tagajärjeta jätmise kohta.

§ 998. Asja kannab kohtulikult istungil suuliselt ette osakonna esimehe määramisel mõni riigikohtunikudest. Sellejuures loeb ettekandja sõnasõnalt ette need aktid või dokumendid, millel on olulist tähtsust.

§ 999. Asja ettekandmisel avaldatakse:

- 1) asjaolud, mis on ühenduses kaebuse või protesti sisuga;
- 2) kohtuotsus, mille peale kaebus või protest on esitatud;
- 3) põhjused, millede alusel taotletakse otsuse tühistamist;
- 4) asja kohta käivad seadused;
- 5) näidislikud otsused, mis Riigikohus on varem teinud samaliigilistes asjades.

§ 1000. Pärast asja ettekandmist lubab eesistuja kohtusse ilmunud pooltel esineda seletustega oma õiguste kaitseks.

§ 1001. Pärast poolte seletusi annab sõjaväeprokurör pooltelt ettetoodud otsuse tühistamise ajendite kohta oma arvamuse, kuid selle järel kuulub viimase sõna õigus alati kohtualusele või ta volinikule.

§ 1002. Kuulanud poolte seletused ja sõjaväeprokuröri arvamuse, ettekandja riigikohtunik esitab otsustamisele kuuluvate küsimuste kava. Lihtsates asjades küsimuste kava ei esitata.

§ 1003. Sõjaväeprokurör ja pooled võivad viidata küsimustele, mida ettekandja kohtunik oma küsimuskavas pole esitanud.

§ 1004. Lõplikult seab küsimused Riigikohus ja eesistuja kuulutab need.

§ 1005. Seatud küsimuste arutamisel ja otsustamisel kohaldatakse § 863, 879—882 eeskirju.

§ 1006. Riigikohtu Kriminaalosakonna istungil tehtud resolutsiooni koostab eesistuja või tema ülesandel ettekandja või mõni kohtuistungist osavõtnud riigikohtunikudest. Neis asjus, milles Riigikohus ei pea vajalikuks kõigi otsuse aluseks võetud kaalutluste ülesmärkimist, otsust lõppvormis ei koostata, vaid Riigikohtu käsk niisugustes asjades saadetakse välja tehtud resolutsiooni põhjal. Sel juhtumil resolutsioonis märgitakse:

- 1) millal resolutsioon tehtud;
- 2) kes kaebuse või protesti esitanud;
- 3) asja nimetus;
- 4) seadused ja Riigikohtu varem otsused, mida on arvestatud;
- 5) resolutsiooni sisu.

Määrused ja otsused lõppvormis koostab ettekandja riigikohtunik.

§ 1007. Riigikohtu otsuse kuulutab Riigikohtu Kriminaalosakonna esimees kohtulikult istungil.

§ 1008. Kui asja menetlusel polnud rikutud vorminõudeid ja korda, mis oleks võinud olla kohtuotsuse tühistamise ajendiks, kuid esitatud kaebuse või protesti alusel tunnustatakse kohtuotsus ekslikuks seaduse kohaldamises

karistuse määramisel, siis Riigikohus, tunnustades säärast eksitust ja muutes ära otsuse karistuse määramise osas, võib määrata karistuse seaduse alusel.

§ 1009. Eelmises (1008.) paragrahvis tähendatud juhtumel asi, milles Riigikohus on otsuse tühistanud, saadetakse tagasi Sõjaväe Kõrgemale Kohtule uuesti arutamiseks teises koosseisus, alates sellest toimetusest, mis oli otsuse tühistamise ajendiks.

§ 1010. Juhtumil, kui Riigikohus muutis ära otsuse karistuse määramise osas, võib Sõjaväe Kõrgem Kohus asja arutada uue karistuse määramisel samas koosseisus, kusjuures kohtualune kutsutakse asja arutamisele ainult siis, kui kohus tunnustab tema ilmumise vajalikuks. Kohtusse ilmunud kohtualune või tema kaitsja võivad esineda suuliste seletustega.

§ 1011. Sõjaväe Kõrgem Kohus, asja Riigikohtult tagasi saanud uuestiotsustamiseks, on kohustatud seaduse otsese mõtte tõlgendamisel alistuma Riigikohtu seletustele. Kohtuotsuse peale ses osas, mis on tehtud Riigikohtu seletustele vastavalt, edasikaebust ei ole; kuid see ei kõrvalda edasikaebamise õigust juhtumil, kui kohus teeb uusi vigu või kordab vigu, mis olid esimese otsuse tühistamise ajendiks.

§ 1012. Uuel asjaarutamisel ei või kohtualusele tühistatud otsusega määratud karistust suurendada, kui tühistamine ei ole järgnenud Sõjaväe Prokuratuuri esindaja protestile või erasüüdistaja edasikaebusele. See eeskiri ei ole kohaldatav juhtumil, kui uuel asjaarutamisel tuleb avalikuks uusi asjaolusid, mis muudavad süüdistuse sisu.

§ 1013. Riigikohtu poolt jõusse jäetud kohtuotsus saadetakse tagasi täitmiseks Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

§ 1014. Kõik Riigikohtu otsused ja määrused, millede seletatakse seaduste otsesest mõtet, kuulutatakse avalikult välja juhtnõõriks seaduste ühtlaseks tõlgendamiseks ja kohaldamiseks.

3. jagu.

Erikaebuste ja -protestide läbivaatamise kord.

§ 1015. Erikaebused ja -protestid lahendatakse Riigikohtu Kriminaal-osakonna korraldaval istungil viivitamata pärast nende kättesaamist.

§ 1016. Kaebajaid lubatakse esineda suuliste seletustega, kui nad on ise ilmunud, kuid kohus võib neid ka kutsuda, kui ta selle vajalikuks tunnustab.

§ 1017. Erikaebuste ja -protestide läbivaatamisel piirdub Riigikohus ainult neis käsitletud küsimuste lahendamisega, võtmata seisukohta asja sisu kohta.

§ 1018. Oma määrukses Riigikohus tähendab täpselt ja positiivselt, millistel alustel ta on kinnitanud või tühistanud täielikult või osaliselt Sõjaväe Kõrgema Kohtu määruse ning millega ta asendab tühistatud määruse või millega lahendab antud kaebuse või protesti.

§ 1019. Pärast erikaebuse või -protesti lahendamist Riigikohtu poolt peab Sõjaväe Kõrgem Kohus edasises menetluses arvestama Riigikohtu määrust, välja arvatud juhtum, kui avastub uusi asjaolusid, mis muudavad või teevad

tühiseks Riigikohtu korralduse. Säärasel juhtumil Sõjaväe Kõrgem Kohus, arvestamata edasises menetluses Riigikohtu korraldusi, teatab sellest viimasele.

§ 1020. Määruses, millega muudetakse ära kassatsioonikaebuse või -protesti mittevastuvõtmise määrus, määratakse uueks kaebuse või protesti esitamise tähtajaks mitte vähem kui kolm päeva ja mitte rohkem kui üks nädal arvates Riigikohtu määruse kuulutamisest.

§ 1021. Kaebus või protest, mis oli tagasi saadetud ebaõigelt, võidakse esitada teiskordselt samal kujul, olgugi et sellele kohtu poolt on kirjutatud märkus selle mittevastuvõtmise kohta.

4. jagu.

Kriminaal-asjade uuendamine.

§ 1022. Asja uuendamise seaduslikkudeks põhjusteks loetakse:

- 1) mitme seadusjõusse astunud kohtuotsusega mitme isiku süüdimõistmine ühes ning samas ja sellejuures niisuguses süüteos, mille kordasaatmine tihedalt süüdimõistetute poolt kõrvaldab selle kordasaatmise võimaluse teise poolt;
- 2) kellegi süüdimõistmine inimese surmamisest, kes hiljem leitakse elavana, või mõnes muus süüteos, mis ei ole toimunud, ja üldse kohtule varem mitte teada olnud uute asjaolude avastumine, mis tõendavad kohtualuse süütust või milledest selgub, et kohtuvea tõttu on määratud raskem karistus kui seaduses on ette nähtud teo eest, mille kohtualune on tõeliselt korda saatnud;
- 3) nende dokumentide võltsimise avastumine või nende tunnistuste valeks osutamine, millele kohtuotsus on rajatud;
- 4) kohtu poolt tõendatud kohtunikku omakasu või muud isiklikud huvid selles asjas, mille uuendamise kohta on esitatud palve või ettepanek.

§ 1023. Asja uuendamise taotlemine, mis on rajatud kellegi süüdistamisele süüteos, kuulub rahuldamisele ainult pärast süüdistatava süüdimõistmist seadusjõusse astunud kohtuotsusega; kui aga kriminaaljälitamist tema vastu ei saa alata või see kuulub lõpetamisele, siis on asja uuendamine lubatav ainult siis, kui süütõendite puudulikkus ei ole takistuseks asja kohtulikule arutamisele.

§ 1024. Sõjaväeülemate esitised asja uuendamise kohta esitatakse Sõjaministrile sõjaväeprokuröri kaudu pärast asja kohta andmete kogumist.

§ 1025. Sõjainistri või sõjaväeprokuröri ettepanekud või süüdimõistetute eneste või nende abikaasade või sugulaste või hõimlaste palved seaduslikkudel põhjustel niisuguste asjade uuendamiseks, millele kohta otsused on seadusjõusse astunud, esitatakse Riigikohtu Kriminaal-osakonnale.

§ 1026. Asja uuendamise palved ja ettepanekud võetakse vastu vaatamata aegumisele või süüdimõistetute surmale.

§ 1027. Asja uuendamise põhjusena palveis või Sõjainistri või sõjaväeprokuröri ettepanekutes toodud andmete kontrollimiseks võib Riigikohus vajaduse korral teha sõjaväekohtu-uurijale ülesandeks üksikute eeluurimistoimetuste toimetamise.

§ 1028. Riigikohus, tunnustades asja uuendamise palve rahuldamisväärsaks, tühistab sõjaväekohtu endise otsuse kas täiel määral või osaliselt, ja otsustades asja uuendada, saadab selle tagasi kohtule alluvuse järgi.

§ 1029. Asja uuendamise korral viivitamata katkestatakse tühistatud kohtuotsusega määratud karistuse täitmine või täitmisele pööramine ja vajaduse korral võetakse süüaluse vastu tarvitusele kuni asja uuesti otsustamiseni üks § 411 ja 412 ettenähtud tõkkeabinõudest.

§ 1030. Kui eelmise otsusega süüdimõistetut on surnud või vaimuhaige, siis kaitseb uuendatud asja arutamisel tema õigusi tema sugulaste poolt volitatud või kohtu poolt määratud kaitsja.

§ 1031. Uuendatud asjades tehtud otsuste peale võib esitada kaebusi ja proteste üldkorras.

10. peatükk.

Tähtaegade arvestamisest sõjaväekohtute asjus.

§ 1032. Sõjaväekohtute asjus antavate protestide, kaebuste, kajade, palvete või avalduste esitamise tähtaja lugemisel päevadega, nädalatega või kuudega ei võeta arvesse selle toimetuse või sündmuse päeva, millisest toimetusest või sündmusest tähtaeg arvatakse, ja tähtaja alguseks loetakse sellele toimetusele või sündmusele järgnev päev. Kui tähtaja viimane päev langeb pühale või puhkepäevale, siis loetakse tähtaja lõpuks sellele järgnev tööpäev.

Tähtaeg, mida loetakse kuudega, lõpeb viimase kuu vastaval kuupäeval. Kui viimases kuus vastavat kuupäeva ei ole, siis loetakse tähtaja lõpupäevaks kuu viimane päev.

§ 1033. Tähtaega ei loeta möödalastuks, kui eelmises (1032.) paragrahvis tähendatud protest, kaebus, kaja, palve või muu avaldus on enne selle tähtaja lõppu antud postile.

§ 1034. Juhtumil, kui tähtaeg on mööda lastud mõjuvaid põhjusil, võib kohus, kelle poolt § 1032 tähendatud protest, kaebus, kaja, palve või muu avaldus kuulub vastuvõtmisele, tähtaega uuendada.

11. peatükk.

Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste täitmine.

1. jagu.

Kohtuotsuste seadusjõusse astumine.

§ 1035. Pärast kohturesolutsiooni või -otsuse kuulutamist ei või kohus ise seda tühistada ega muuta. Määrusi võib kohus ise vajaduse korral tühistada ja muuta vastavalt muutunud asjaoludele.

§ 1036. Kohtuotsus astub seadusjõusse:

- 1) kui määratud tähtajaks lõpliku otsuse peale ei ole esitatud kassatsiooni-protesti või -kaebust;
- 2) kui kohtualune ei ole määratud tähtajaks esitanud kaja tagaseljaotsuse peale;
- 3) kui esitatud kassatsiooniprotest või -kaebus on jäetud tagajärjeta.

§ 1037. Otsus astub seadusjõusse kas täies ulatuses või üksikuis osades,

§ 1038. Kui mitme kohtualuse kohta tehtud otsuse peale on edasi kaevatud või antud protest ainult mõne kohtualuse suhtes, siis astub kohtuotsus kõigi teiste kohtualuste suhtes seadusjõusse edasikaebuse tähtaja möödumisel.

§ 1039. Kohtuotsus, mille peale on esitatud edasikaebus ainult hagi suhtes, astub seadusjõusse kõigis muudes osades, mis ei puutu sellesse hagisse.

2. jagu.

Mitmesuguste võimude ülesanded kohtuotsuste täitmisel.

§ 1040. Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste täitmiseks vajalikkude korralduste tegemine, mis ei kuulu kohtu otsuste toimetuste hulka, on sõjaväeprokurööri kohuseks, kellele selleks saadetakse lõppvormilise kohtuotsuse ärakiri.

§ 1041. Apellatsioonikorras tehtud otsused saadab Sõjaväe Kõrgem Kohus ühes diviisikohtu toimikuga diviisikohtule täitmiseks § 657 korras.

§ 1042. Kohtuotsuse täitmiseks saadab sõjaväeprokurör kohtuotsuse ärakirjad vastavalt sõjaväeülemale, kellele süüdimõistetu allub, või kodanliku prokuratuuri esindajale või politseile.

§ 1043. Riigikohtu Kriminaalosakonna või Riigikohtu üldkogu otsusest isikute kohta, kes allusid nimetatud kohtule, saadab Riigikohus ärakirja sõjaväeprokuröörile, kes selle ette kannab Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale otsuse täitmiseks vajalikkude korralduste tegemiseks.

§ 1044. Kohtuotsuse täitmisele pööramisel sõjaväeprokurör saadab teadmiseks otsuse ärakirja:

- 1) süüdimõistatud sõjaväelase kohta süüdimõistetu väeosaülemale, kui viimane ei ole otsusetäitjaks;
- 2) reservi arvatud sõdurite ja allohvitseride kohta — sellele sõjaväeringkonnaülemale, kelle juures isik on arvel;
- 3) ohvitseride ja sõjaväeametnikkude kohta Sõjavägede Staabile;
- 4) väljamõistatud riigikahjude kohta, millede sissenõudmine kuulub väeosaülemale — Sõjavägede Varustusvalitsuse ülemale.

(RT 1988, 29, 234 III.)

§ 1045. Toimetused kohtuotsuste täitmiseks, mis nõuavad politsei võimu korraldust, nagu kinnipidamiskaristusele mõistetu toimetamine kodanlikku vangistusasutisse, rahatrahvi ja tasuraha sissenõudmine jne., pannakse politseile.

§ 1046. Politseiametnik, kelle peale on pandud rahatrahvi või tasuraha sissenõudmine, toimetab süüdimõistetu sel juhtumil, kui viimane ei maksa rahatrahvi või arestiga asendatavat tasuraha täiel määral või pikenduse või jao- tuse korral vastavat osa, kohtuotsuses tähendatud asekaristuse täitmiseks vangistusasutisse.

§ 1047. Kui rahatrahviga või arestiga asendatava tasurahaga karistatu tasub rahatrahvi või tasuraha ainult osaliselt ja kui osade kaupa tasumine ei ole ette nähtud kohtuotsuses, siis politsei viivitamata esitab prokuröörile selle kohta andmed kandajäava asekaristuse arvutamiseks.

§ 1048. Kohtuotsuse täitmist hagide osas toimetatakse Tsiviilkohtupidamise seadustikus ettenähtud korras.

§ 1049. Kohtuotsuse täpse ja viivitamata täitmise järele valvab sõjaväeprokurör.

§ 1050. Täitjad peavad täpselt järgima kohtuotsust ja täitma sellega kooskõlas olevaid sõjaväeprokuröri nõudeid. Kõik raskused või kahtlused, mis tekivad otsuse täitmisel, saadetakse sõjaväeprokuröri kaudu kohtule lahendamiseks.

§ 1051. Eelmises (1050.) paragrahvis nimetatud takistused või kahtlused lahendab otsuse teinud kohus korraldaval istungil, kuid vajalikud lisatsused teeb kohtulikul istungil. Kui kohtualuse istungile toimetamine on seotud raskustega, siis tehakse lisaotsus tagaselja ja sellest saadetakse ärakiri kohtualusele teadmiseks.

§ 1052. Kellegi süüdimõistmine valenime all kohtu vea või kohtualuse enese vale seletuse tõttu parandatakse lisakohtuotsusega.

§ 1053. Kohtuotsuse täitmisest teatab sõjaväeülem sõjaväeprokurörile, kes sellest omakord teatab kohtule.

3. jagu.

Kohtuotsuste täitmise kord.

§ 1054. Kohtuotsus pööratakse täitmisele viivitamata pärast selle seadusjõusse astumist.

§ 1055. Kui sõjaväe-vangistusasutistes viibiva süüdimõistetu juures tuleb ilmsiks vaimuhaiguse tunnuseid pärast otsuse täitmist, kuid enne kinnipidamiskaristuse kandmise lõppu, siis toimetab süüdimõistetu vaimse seisukorra läbivaatamist Sõjaväe Kõrgem Kohus järgides käesoleva seadustiku § 671—675 eeskirju.

§ 1056. Kui kohus pärast süüdimõistetu vaimse seisukorra läbivaatamist tunnustab, et süüdimõistetu on läbivaatuse ajal Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorras, siis peatab ta kinnipidamiskaristuse täitmise kuni süüdimõistetu paranemiseni.

Kohtu poolt peatatud kinnipidamiskaristuse täitmist võib jätkata ainult pärast seda, kui Sõjaväe Kõrgem Kohus on sõjaväeprokuröri ettepaneku põhjal süüdimõistetu § 671—675 korras uuesti läbi vaadanud ja terveks tunnustanud.

§ 1057. Kriminaalseadustiku § 39 tähendatud kindlustusvahendite äramuutmise või muutmise küsimuse lahendamine allub sellele kohtule, kelle otsusel kindlustusvahend on tarvitusele võetud.

Kindlustusvahendi äramuutmise või pehmemdamise küsimuse võtab Sõjaväe Kõrgem Kohus arutusele sõjaväeprokuröri sellekohasel ettepanekul, kusjuures haigemaja tõendus selle kohta, et isiku erivalveta jätmise hädaohtlikkus on möödunud, kohustab sõjaväeprokuröri küsimust oma arvamusega kohtule lahendamiseks esitama ja kohut küsimust arutama.

Kohus võib kindlustusvahendi ära muuta või muuta pärast isiku läbivaatamist § 671—675 korras.

Kriminaalseadustiku § 39 põhjal kohtuotsusega vaimuhaigetemajja paigutatute vaimuhaigetemajas ravimise ja ülalpidamise kulud tasutakse Kohtuministeeriumi kaudu kohtukulude krediidist.

§ 1058. Kohtuotsuse täitmise edasilükkamine võib toimuda ainult järgmistel juhtumitel:

- 1) süüdimõistetu haiguse korral, mis on takistuseks kinnipidamiskaristuse täitmisele, lükatakse täitmine edasi ta paranemiseni;
- 2) karistuse täitmine rasedate või vastsünnitanud naiste suhtes lükatakse edasi kuni poolteise kuu möödumiseni pärast sünnitamist;
- 3) kui on vaja kohtuotsusega määratud karistus ümber arvutada teiseks vastavaks karistuseks, siis lükatakse kohtuotsuse täitmine edasi selle ümberarvutamise teostamiseni;
- 4) kui süüdimõistetut süüdistatakse veel teises süüteos, mille eest seadus näeb ette raskema karistuse, kui talle on juba kohtuotsusega määratud, siis lükatakse karistuse täitmine edasi;
- 5) kui süüdimõistetu ennast varjab, siis lükatakse kinnipidamiskaristuse täitmine edasi kuni tema tabamiseni, kuid asekaristuseta tasuraha nõutakse viivitamata sisse tema varast;
- 6) eriti mõjuvail perekondlikel, majanduslikel või teenistuslikel põhjusil võidakse vangimaja- ja arestkaristuse täitmine edasi lükata kuni nende põhjuste möödumiseni.

§ 1059. Surmanuhtluse täitmine toimub järgmiselt:

- 1) mahalaskmise viib täide kohaliku garnisoniülema või viimase aset täitva sõjaväeülema poolt määratud toimkond sama ülemuse poolt määratud kohas mitteavalikult; surmanuhtlusele Kriminaalseadustiku § 12 ettenähtud viisil mõistetud isikud viiakse üle vastavasse kodanlikku vangistusasutisse kodanliku prokuratuuri korraldusse, kelle korraldusel surmanuhtlus viiakse täide Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 693—703 eskirjade järgi;
- 2) mahalaskmisele mõistetu toimetatakse surmamiskohale kinnises sõidukis saatetunnimeeste valve all;
- 3) mahalaskmise juurde kutsutakse arst ja surmamõistetu soovil ka tema usutunnistuse vaimulik, kuid viimase mitteilmumine ei takista surmanuhtluse täitmist;
- 4) pärast surmamõistetu toomist surmamiskohale surmanuhtlust täideviiv sõjaväeülem või Sõjaväe Prokuratuuri esindaja avaldab temale kõigi juuresolijate kuuldes seadusjõusse astunud kohtuotsuse, milles temale surmanuhtlus määratud, vastavail juhtumeil ka armuandmispalve tagajärjeta jätmise;
- 5) pärast eeltoodud vorminõuete täitmist viiakse surmanuhtlus täide kohtuotsuse kohaselt.

Mittesõjaväelaste kohta surmanuhtluse täitmise juurde kutsutakse kohaliku kodanliku prokuratuuri ja politsei esindaja.

§ 1060. Pärast surmanuhtluse täideviimist tõendab arst suusõnaliselt surma saabumist, mille järel surmanuhtlust täideviiv sõjaväeülem koostab surmanuhtluse täitmise kohta akti, millele peale tähendatud ülema kirjutavad alla arst ja surmanuhtlust täitva toimkonna ülem ja, kui surmanuhtluse täitmise juures viibis Sõjaväe Prokuratuuri esindaja, siis ka viimane.

Kui surmanuhtluse täitmise juures viibisid kodanliku prokuratuuri esindaja ja politsei esindaja, siis kirjutavad eelmises lõikes tähendatud aktile alla ka nemad.

§ 1061. Surmatu laip maetakse kohaliku komandandi või viimase aset täitva sõjaväeülema korraldusel või saadetakse ülikoolile teaduslikuks otstarbeks.

§ 1062. Surmaotsuse täitmisest teatab sõjaväeprokurör perekonna-seisuametile, kus isik oli arvel.

§ 1063. Sõjaväelisele vangistusele või aresti garnisoni arestimajas mõistetud isikud saadab sõjaväeülem tähendatud vangistusasutistesse, järgides nende asutiste kohta käivate seadluste eeskirju.

§ 1064. Sunnitöö-, vangimaja- ja arestkaristused viiakse täide kodanlikkudes vangistusasutistes ringkonnakohtu prokuröri kaudu.

§ 1065. Pärast kohtuotsuse seadusjõusse astumist vahi all oldud aeg arvatakse kinnipidamiskaristusele mõistetu karistusaja hulka. Kui kohtualune otsuse peale edasi ei ole kaevanud või kaebas edasi ning selle tagajärjel temale vähendati karistust või kassatsioonikorras tühistati otsus, siis arvatakse kohtuotsusega määratud karistusaja hulka ka pärast kohturesolutsiooni kuulutamist vahi all oldud aeg. Isikuile, kelle suhtes tõkkeabinõuna ei ole kohaldatud vahi all pidamist, arvatakse karistusae sellest momendist, mil nad karistuse täitmiseks vahi alla võeti. Enne karistusaja lõppu vahi alt põgenenuile redus olemise aega karistusaja hulka ei arvata.

Tähtaegsele kinnipidamiskaristusele mõistetuile arvatakse karistusaja hulka ka see aeg, mis pärast nende kinnivõtmist kuulub nende saatmiseks vangistusasutisse või nende ümberpaigutamiseks ühest vangistusasutisest teise.

4. jagu.

Kohtukulud.

§ 1066. Kõik kulud kriminaalasjus tasutakse esialgu riigisummadest. Kohtuotsuste täitmisel nõutakse järgnevais paragrahvides tähendatud kulud sisse neilt isikuilt, kellele need kohtuotsusega on pandud, kõik muud aga võetakse lõplikult riigi kanda.

§ 1067. Kohtukulude maksmisele mõistetuilt nõutakse sisse:

- 1) sõidu- ja päevarahad uurimist toimetanud isikuile;
- 2) tasu asjatundjatele, tõlkidele, tunnistajatele ja teistele isikuile järgnevais paragrahvides tähendatud juhtumel ja määral;
- 3) kulud, mis on tehtud asitõendite hoidmiseks ja saatmiseks, keemiliste ja tehniliste uurimiste toimetamiseks ja mitmesuguste kuulutuste avaldamiseks.

§ 1068. Erasüüdistusasjas pannakse kohtukulud:

- 1) erasüüdistajale, kui kohtualune õigeks mõistetakse;
- 2) kohtualusele, kui ta süüdi mõistetakse;
- 3) mõlemale poolele võrdseis osades, kui asi lõpetatakse poolte leppel.

§ 1069. Tõlkidele ja asjatundjatele, ühes arvatud ka maa-, linna- ja muud arstid, välja arvatud erilised kohtu-politsei arstid, makstakse tasu

nende töö eest, kui neid kutsutakse sõjaväekohtu-uuri ja uurimistoimetuste juurde või sõjaväekohtusse nende asukohas.

See tasu makstakse summadest, mis Sõjaministeeriumi eelarves selleks on ette nähtud.

§ 1070. Eelmises (1069.) paragrahvis tähendatud isikutele makstakse tasu nende nõudmisel ühest kuni kolmekümne kroonini, arvestades töö iseloomu ja kestust, palga suurust ja muid asjaolusid, ning ka selle uurimise toimetamise kulusid. Üksikuil juhtumeil, kui ekspertiis on eriti keeruline ja nõuab pikaajalist tööd, võib kohus tasu määrata ka suuremas summas.

§ 1071. Paragrahvis 1069 tähendatud isikutele, keda kutsutakse nende elukohast üle viie kilomeetri kaugusele, välja arvatud arstid, on õigus saada peale § 1070 ettenähtud tasu veel sõiduraha igalt kilomeetrilt, nii sinna kui ka tagasi, Tsiviilkohtupidamise seadustikus ettenähtud määral. Kui aga on võimalik sõiduks tarvitada raud- või veeteed või autobust, siis tasutakse neile raudtee või laeva alama klassi piletihind või autobuse piletihind sinna ja tagasi, kusjuures aga isikud, kellele ametisõitude puhul sõidukulud tasutakse mitte alama klassi tariifi järgi, saavad sõiduraha samal määral nagu ametisõitudele.

§ 1072. Ametlikud või eraarstid, keda kutsutakse toimetama kohtuarstlikke uurimisi väljaspool nende asukohta, saavad sõidu- ja päevaraha samal määral nagu sõjaväekohtu-uuri ja ametisõitude puhul.

Laipade lahkamisel arstidele vajalikud abijõud saavad sõidu- ja päevarahade kohtu määramisel tasu töö eest ühest kuni viie kroonini. Seda tasu ei saa kohtu-politsei arstide juhatusel töötavad lahkamiskambrite kindlapalgalsed abijõud.

§ 1073. Teadusliku kohtuekspertiisi kabineti juhataja ja tema abijõud, kui neid kutsutakse tegema uurimistoimetusi väljaspool nende asukohta, saavad sõidu- ja päevaraha nende palgaastme järgi.

§ 1074. Asjatundjatel ja tõlkidel ei ole õigust esineda kaebustega kohtumääruse peale töötasu määramise asjus.

§ 1075. Sõjaväelastele, samuti riigi- ja omavalitsusteenijatele tasutakse kohtusse kutsumise korral asjus, milles nad teenistuskohuste täitmisel on avastanud süüteo, toimetanud juurdlust või algatanud kriminaaljälitamist, sõidukulud ja päevaraha ühistel alustel lähetatutega.

§ 1076. Tunnistajad ja muud asjas kõrvalised isikud, keda kutsutakse eeluurimisele või kohtusse kaugemale kui 10 kilomeetrit, saavad päeva- ja sõiduraha Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 723 alusel kindlaksmääratud suuruses. Kui aga on võimalik sõiduks kasutada raud- või veeteed või autobust, siis sõiduraha asemel tasutakse neile raudtee või laeva või autobuse alama klassi piletihind sinna ja tagasi.

§ 1077. Eraapteekide ja -laboratooriumide omanikud või juhatajad saavad nende poolt kohtukeemilistel uurimistel tarvitatud reagensside eest tasu Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 724 alusel määratud tasunormide järgi.

§ 1078. Keemilisele uurimisele kuuluvate asjade pakkimise ja saatmise kulud, samuti ka muude asitõendite saatmise kulud, mis on tehtud

materjalide, tööliste ja veoabinõude muretsemiseks, tasutakse kohalikkude hindade järgi.

§ 1079. Isikuile, kelle hoiule on antud kinnipeetud koduloomad, makstakse tasu nende toitmise eest, kuid selle tasu suuruse määramisel arvestatakse see kasu, mis need isikud on saanud nende hoiu all olevate koduloomade kasutamisest.

§ 1080. Süüaluse ja uurimiseks vajalikkude asjade otsimise kuulutamise, samuti ka kuulutamise kulud leitud laipade isiku kindlakstegemiseks nõutakse sisse asjas süüdimõistetud isikuilt.

§ 1081. Kõik palved, seletused, kajad ja edasikaebused, samuti ka asjaajamine on kriminaalasjus vabad lõivust ja tempelmaksust.

§ 1082. Juhtumel, mil sõjaväeülemad või riigi või omavalitsuse ametiisikud on õigustatud saama ärakirju sõjaväekohtute asjus, antakse need ärakirjad neile tasuta.

§ 1083. Asjaosalistelt, kellel ei ole õigust käesoleva seadustiku eeskirjade järgi saada tasuta ärakirju otsustest, protokollidest ja muudest paberitest, võetakse nimetatud ärakirjade eest nende andmisel kantseleimaksu 50 senti leheküljelt.

Selles paragrahvis määratud kantseleimaks kantakse riigi tuluks.

§ 1084. Tunnistajaile, asjatundjaile ja muudele asjas väljakutsutud isikuile makstakse tasu selle kohtu määruse järgi, kus asi on arutusel või tuleb arutamisele. Tasu makstakse ainult isikute nõudel, kellel on õigus tasu saada.

§ 1085. Tunnistajatena või muude kõrvaliste isikutena sõjaväekohtusse või sõjaväekohtu-uurija juurde kutsutud sõjaväelased saadetakse sinna riigi kulul; päevarahad makstakse neile § 1076 ettenähtud normide järgi selle väeosa või sõjaväeasutise krediidist, kus väljakutsutu teenib; väljakutsutud sõjaväelane varustatakse võimalikult sõjaväesõidupiletiga. Sel alusel tekkinud kulude summa teatab väeosa või sõjaväeasutis viivitamata sõjaväekohtule või sõjaväekohtu-uurijale selle järgi, kelle poolt kutsumine toimus, nende kulude võtmiseks kohtukulude arvele.

§ 1086. Sõidu- ja päevarahad § 1075 mainitud isikuile, kes olid kutsutud kohtusse või eeluurimisele nende teenistuskohuste tõttu, makstakse nende teenistuskoha krediidist. Sel alusel makstud summadest teatavad maksjad asutised viivitamata neile kohtuasutistele, kellede poolt kutsumine toimus.

§ 1087. Tunnistajad, asjatundjad ja muud eeluurimisele kutsutud isikud, kui nad soovivad tasu saada, peavad sellest teatama ülekuulamise või muu toimetuse lõpul, milleks nad olid kutsutud.

§ 1088. Tunnistajad, asjatundjad ja muud kohtusse asjaarutamisele kutsutud isikud, kui nad soovivad tasu saada, peavad sellest teatama kohtule enne kohturesolutsiooni kuulutamist; vastasel korral nad kaotavad õiguse seda hiljem nõuda.

§ 1089. Kui kohtusse kutsutul ei olnud võimalik sõiduks kasutada raudteed või veeteed või autobust, siis võetakse sõiduraha määramisel aluseks kilomeetrite arv, mille kohtusse tagasisaadetavale kutsekirja eksemplarile märgib kutsekirja kätteandnud vallavalitsus või politsei või ülemus.

§ 1090. Sõjaväekohtu-uurijad, samuti ka sõjaväekohtud on kohustatud üksikasjalist arvet pidama kõigi asjas tekkinud kulude kohta. Sõjaväekohtu-uurija poolt koostatud arve lisandatakse eeluurimistoimiku juurde.

§ 1091. Juhtumeil, kui kriminaaljälitamine eeluurimisel olnud asjas on lõpetatud käesoleva seadustiku § 508 tähendatud korras, saadetakse asi Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse kohtu-uuriijate poolt koostatud kohtukulude arvutluse läbivaatamiseks ja § 1084 tähendatud isikutele tasu määramiseks sel puhul, kui need vastava sooviavaldusega eeluurimisel olid esinenud. Neis asjus võetakse kõik kohtukulud riigi kanda.

Kohtukulude määrus eelmises lõikes tähendatud juhtumeil tehakse korraldaval kohtuistungil.

§ 1092. Mitme isiku poolt kordasaadetud süüteoasjas jagatakse kohtukulud süüteo-osaliste vahel võrdseis osades nende ühisevastutusel.

§ 1093. Kohtuotsuses märgitakse, kellele nimelt pannakse kohtukulude tasumine ja missugune osa kõigist kohtukuludest langeb igale kohtualusele. Üksikasjalik kohtukulude arvutus ühes tähendamisega, milleks need on tarvitatud, tehakse kohtu korraldava istungi määrmises, mis koostatakse pärast kohturesolutsiooni kuulutamist.

§ 1094. Pärast kohtuotsuse seadusjõusse astumist kuulutatakse määrus kohtukulude kohta neile, kes kohtuotsuse kohaselt on kohustatud neid tasuma.

§ 1095. Kui isikud, kellele nõutakse kohtukulude tasumist, ei pea arvutlust õigeks, siis võivad nad hiljemalt kahe nädala jooksul arvates arvutusmääruse kuulutamisest esitada erikaebuse Sõjaväe Kõrgema Kohtu määrmise peale Riigikohtu Kriminaalosakonnale ja diivisikohtu määrmise peale Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

§ 1096. Kui isikuil, kellele on pandud kohtukulude tasumine, on välja mõistetud ka kahjutasuhagi, siis esimeses järjekorras nõutakse temalt sisse kahjutasusumma ja selle järel kohtukulud.

§ 1097. Kohtukulude sissenõudmist ei pöörata kohtualuse varale, kui kohtualune on surnud enne kohtuotsuse seadusjõusse astumist, olgugi et ta oli kohtuotsusega süüdi tunnustatud. Kui aga süüdimõistetud on surnud pärast kohtuotsuse seadusjõusse astumist, siis pööratakse kohtukulude sissenõudmine tema järelejäanud varale.

§ 1098. Kohtukulud nõutakse administratiivkorras sisse sellelt, kellele need kohtuotsusega või määrmisega on pandud, tema maksuvõimetuse korral võetakse need aga lõplikult riigi kanda.

Samas korras nõutakse sisse ka käesolevas seadustikus ettenähtud käendus, rahatrahvid ja Kriminaalseadustiku järgi asekaristuseta määratud tasurahad.

3. osa.

Erandid üldisest kohtumenetluse korrast.

§ 1099. Erandid üldisest kohtumenetluse korrast tehakse:

- 1) sõjaväelaste süütegudes, mis on ette nähtud Kriminaalseadustiku § 74—97, 112, 112¹, 115—117, 119, 146, 147, § 149 teises lõikes, § 151 teise lõike kolmandas punktis ja kolmandas lõikes, § 156

- neljandas lõikes, § 421 p. 2, § 605 teises ja kolmandas lõikes, § 606 neljandas lõikes, § 607 neljandas lõikes, § 613 kolmandas lõikes ja § 613¹;
- 2) süütegudes, mis kuuluvad administratiiv-valitsemise mitmesuguste aladesse;
 - 3) kohtumenetluse korras süütegudes riigivara vastu;
 - 4) trükiteel kordasaadetud süütegudes;
 - 5) süütegudes segaalluvusel kodanlikule ja sõjaväekohtule;
 - 6) asjus, milledest võtavad osa kolmandad isikud;
 - 7) Sõjavägede Ülemjuhataja ja Sõjavägede Juhataja süütegudes;
 - 8) Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride, Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete ning diviisikohtu esimeeste ja liikmete süütegudes.

I. peatükk.

Kohtumenetluse kord § 1099 p. 1 tähendatud süütegudes.

1. jagu.

Üldeeskirjad.

§ 1100. Sõjaväelaste süütegudes, mis on ette nähtud Kriminaalseadustiku § 74—91, 94—97 ja § 421 p. 2, toimetatakse kriminaaljälitamist üldises korras käesolevas peatükis ettenähtud eranditega.

Eelmises lõikes tähendatud korras toimetatakse kriminaaljälitamist ka sõjaväelaste süütegudes, mis on ette nähtud Kriminaalseadustiku § 92, 93, 112, 112¹, 115—117, 119, 146, § 149 teises lõikes, § 151 teise lõike kolmandas punktis ja kolmandas lõikes, § 156 neljandas lõikes, § 605 teises ja kolmandas lõikes, § 606 neljandas lõikes, § 607 neljandas lõikes, § 613 kolmandas lõikes ja § 613¹, kui mõni nendest süütegudest on seoses mõne eelmises lõikes loetletud süüteoga või kui need süüteod on korda saadetud ajenditel, mis omavad poliitilist iseloomu.

2. jagu.

Juurdlus, eeluurimine ja kohtu alla andmine.

§ 1101. Eelmises (1100.) paragrahvis tähendatud süütegudes korraldab sõjaväeülem juurdluse toimetamist juhtumeil, kui need süüteod on korda saadetud üksnes sõjaväelaste poolt sõjaväeülema ainuvõimu-piirkonnas või teenistuskohuste täitmise ajal väljaspool sõjaväeülema ainuvõimu-piirkonda.

Kõigil muil juhtumeil § 1100 tähendatud süütegude kohta toimetavad juurdlust politseivõimud.

Sõjaministril ja Sõjavägede Juhatajal on õigus esimeses lõikes tähendatud juhtumeil vajaduse korral juurdluse toimetamist panna politseivõimudele.

§ 1102. Sõjaväelaste ja Sõjamineisteriumi või sõjaväe üksustes või asutistes teenivate muude isikute süütegudest, mis on tähendatud § 1100, kannavad sõjaväeülemad alluvuse korras ette vastavalt Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale.

§ 1103. Kõigil neil juhtumel, kui sõjaväeülemal ei ole õigust korraldada juurdlust § 1100 tähendatud süütegude kohta, on ta kohustatud teatama neist süütegudest poliitilisele politseile või kodanlikule prokuröriale, kusjuures kuni politseivõimude kohalejõudmiseni sõjaväeülem on kohustatud võtma tarvitusele edasilükkamatud abinõud, nagu kahtlusaluse vahistamine ja tema läbiotsimine.

§ 1104. Paragrahvis 1101 tähendatud juhtumel, kui juurdlust toimetavad sõjaväevõimud, on Sõjaministril või Sõjavägede Juhatajal õigus enne juurduse lõpetamist, arvestades ilmsikstulnud süüteo tõelikkust, saata asi eeluurimisele.

§ 1105. Paragrahvis 1100 tähendatud süütegudes kahtlusaluse vahi alla võtmise korral peetakse ta kinni eraldi ruumis.

§ 1106. Lõpetatud juurduse saadab sõjaväeülem sõjaväeprokuröri korraldusse.

§ 1107. Kodanlike võimude poolt sõjaväelaste kohta toimetatud juurduse saadab kodanliku kohtu prokurör sõjaväeprokuröri korraldusse.

§ 1108. Sõjaväeprokurör, saanud juurduse, on kohustatud hiljemalt nädala jooksul esitama juurduse ühes oma arvamusega alluvuse kohaselt kas Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale. Oma arvamuses sõjaväeprokurör peab tähendama:

- 1) kas tuleb korraldada eeluurimist;
- 2) kas lõpetada või peatada kriminaaljälitamine;
- 3) kas püüda süüaluse karistamisega distsiplinaarkorras;
- 4) kas asi allub sõjaväekohtule;
- 5) kas anda süüalune kohtu alla eeluurimist toimetamata.

§ 1109. Sõjamineister või Sõjavägede Juhataja, saanud juurduse ühes sõjaväeprokuröri arvamusega, teeb hiljemalt kolme päeva jooksul korralduse kas:

- 1) eeluurimise toimetamiseks, või
- 2) kriminaaljälitamise lõpetamiseks või peatamiseks, või
- 3) süüdlase distsiplinaarkorras karistamiseks, või
- 4) asja saatmiseks alluvuse järgi, või
- 5) süüaluse Sõjaväe Kõrgema Kohtu alla andmiseks.

§ 1110. Eeluurimise lõppemisel saadetakse toimik sõjaväeprokuröriale, kes vaatab selle läbi § 497—506 ettenähtud korras ning esitab selle ühes andmete kokkuvõttega ja oma arvamusega vastavalt Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale.

§ 1111. Kriminaalseadustiku § 80 teise lõike p. 7, § 83—91 ja § 96 ühenduses § 80 teise lõike p. 7 ettenähtud süütegude asjus saadab sõjaväeprokurör eeluurimistoimiku Sõjavägede Staabile küsimuse lahendamiseks, millist tähtsust Eesti Vabariigi välise julgeoleku või riigikaitse suhtes omavad need teated või esemed, millede avaldamises, teatamises, edasiandmises või kogumises süüdistatakse asjas vastutusele võetud isikuid, samuti ka millist tähtsust omab see sõjaehitis, kuhu need isikud seadusvastaselt tungisid.

§ 1112. Eelmises (1111.) paragrahvis tähendatud küsimuse kohta on Sõjavägede Staap kohustatud saatma oma arvamuse sõjaväeprokuröriale hiljemalt nädala jooksul.

§ 1113. Eelmises (1112.) paragrahvis tähendatud arvamuse esitab sõjaväeprokurör viivitamata ühes oma kokkuvõttega ja arvamusega vastavalt Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale.

§ 1114. Hiljemalt kolme päeva jooksul arvates sõjaväeprokuröri kokkuvõtte ja arvamuse saamisest teeb Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja korralduse § 508 kohaselt.

3. jagu.

Kohtukoosseis ja menetlus kohtus.

§ 1115. Kriminaalseadustiku § 80 teise lõike p. 7, § 83—91, 96 ja 97 ettenähtud süüteasju arutav Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete koosseis määratakse ainult vanemohvitseridest.

§ 1116. Kriminaalseadustiku § 87 ettenähtud süüteasja arutamine toimub kinnisel kohtuistungil. Käesoleva seadustiku § 1100 tähendatud muud süüteasjad arutatakse avalikul või kinnisel kohtuistungil, mis oleneb kohtumäärusest või Sõjaministri korraldusest, kelledest ka oleneb, kas kuulutada kohtuistung kinniseks kogu asja arutamise või üksikute toimetuste ajaks.

§ 1117. Kriminaalseadustiku § 80 teise lõike p. 7, § 83—91 ja 96 ühenduses § 80 teise lõike p. 7 ettenähtud süütegude asjus erilist ekspertiisi § 1111 ettenähtud küsimuses ei toimetata. Sõjavägede Staabi poolt selles küsimuses antud arvamust võib avaldada kohtuistungil poolte palvel või kohtu äranägemisel.

2. peatükk.

Jälitamise kord süütegudes, mis kuuluvad administratiiv-valitsemise mitmesugustesse aladesse.

§ 1118. Maksukaristuste seadustiku § 39—95 ja Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 918, 942, 952¹, 956, 959, 970¹, 971 ja 974—977 ettenähtud süütegude jälitamisel ja administratiivkorras karistamisel on administratiivvõimu esindajatel sõjaväelaste suhtes samasugused õigused ja kohused kui mittesõjaväelaste suhtes, välja arvatud järgnevatel lõigetes tähendatud erandid.

Kui süüalune-sõjaväelane keeldub täitmast administratiivvõimu esindaja poolt administratiivkorras tehtud trahvimäärust või -otsust eelmises lõikes tähendatud säärases süüteasjas, mis allub sõjaväekohtule, siis tähendatud trahvimäärus või -otsus ei jõustu ja administratiivvõimu esindaja saadab selle süüteasja sõjaväeprokurörile või vastavale sõjaväeülemale talitamiseks käesoleva seadustiku järgi.

Administratiivvõimu esindajate poolt toimetatud juurdlused käesoleva paragrahvi esimeses lõikes tähendatud süüteasjus, millele kohta ei ole ette nähtud administratiivkorras karistamist ja mis alluvad sõjaväekohtule, saadetakse sõjaväeprokurörile või vastavale sõjaväeülemale talitamiseks käesoleva seadustiku järgi.

RT 1940, 34, 265.

§ 1119. Paragrahvis 1118 tähendatud süüteasjus kriminaaljälitamine sõjaväevõimude poolt toimub käesolevas seadustikus ettenähtud korras, kusjuures sõjaväekohtu-uurijad ja sõjaväekohtud järgivad vastavalt ka nende süütegude kohta Maksukaristuste seadustiku § 154—190 ja Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 917, 931, 940, 941, 948, 949, 950, 952⁶, 952⁷, 953, § 954

esimese ja teise lõike, § 955 ja 957 eeskirju, mis muudavad või täiendavad käesolevas seadustikus ettenähtud korda, kusjuures diviisikohtud järgivad eel- tähendatud eeskirjadest neid eeskirju, mis käivad jaoskonnakohtu kohta, ja Sõjaväe Kõrgem Kohus — eeskirju, mis käivad ringkonnakohtu kohta, ja sõjaväekohtu-uurijad — eeskirju, mis käivad kohtu-uurija kohta.

Maksukaristuste seadustikus tähendatud süüteoasjus kriminaaljälitamise lõpetamisel või peatamisel § 278 või 508 korras teatab sõjaväeülem sellest lõpetamise või peatamise korraldusest Maksude Talitusele, kusjuures Maksude Talituse direktoril on õigus kaevata selle korralduse peale § 286 ja 512 eeskirjade järgi, nagu süüteost kannatanul.

RT 1940, 34, 265.

3. peatükk.

Jälitamise kord süütegudes riigivara alal.

§ 1120. Süütegeid riigivara alal, välja arvatud § 1118 nimetatud süüteod, jälitatakse käesolevas seadustikus ettenähtud üldises korras, välja arvatud järgnevad erandid.

§ 1121. Sõjaväeüksuse või -asutise, samuti muu riigi- või omavalit- susasutise volinikkudena sõjaväekohtute asjus võivad esineda ametiisikud vastava ettekirjutuse põhjal, samuti ka vandeadvokaadid ja nende abid vastava volituse põhjal.

§ 1122. Asja lõpetamisest teatatakse sellele ametiasutisele või ameti- isikule, kelle valitsemisele kuulus riigivara.

§ 1123. Asja lõpetamise peale § 1122 tähendatud ametiasutised või ametiisikud võivad esitada kaebust vastavalt Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale hiljemalt kahe nädala jooksul arvates teadaande saamisest asja lõpetamise kohta.

§ 1124. Paragrahvis 1120 tähendatud süüteoasju Sõjaministeeriumi või sõjaväe üksuste või asutiste valitsemisel oleva vara alal võib lõpetada ainult pärast seda, kui vastav asutis või ametiisik on otsustanud kahju riigi kanda võtta. Sellekohase otsuse teeb vastav asutis või ametiisik pärast sõjaväeproku- rööri arvamuse ärakuulamist. Sõjaväeprokurööri arvamus on nõutav, kui kahju suurus ületab 100 krooni.

§ 1125. Asja arutamisel Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, juhtumil kui hagi oli esitatud seatud korras, avaldab sõjaväeprokurör oma arvamuse ka riigi- kahju väljamõistmise kohta.

4. peatükk.

Kriminaaljälitamise kord trükiteel kordasaadetud süütegudes.

§ 1126. Sõjaväekohtule alluvate trükiteel kordasaadetud süütegude jälitamisel kohaldatakse Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 889—896 eeskirju, välja arvatud alljärgnevad erandid:

- 1) diviisikohus järgib eeskirju, mis käivad jaoskonnakohtuniku kohta, Sõjaväe Kõrgem Kohus — eeskirju, mis käivad ringkonnakohtu kohta, sõjaväekohtu-uurija — eeskirju, mis käivad kohtu-uurija kohta, ja Sõjaväe Prokuratuuri esindaja — eeskirju, mis käivad prokuratuuri esindaja kohta;

- 2) juhtumil, kui juurdluse toimetamine kuulub sõjaväeülema võimkonda, kuulub Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 890 ettenähtud trükitoote aresti alla panemise õigus juurdlust korraldavale sõjaväeülemale, kes säärasel juhtumil neljakümne kaheksa tunni jooksul pärast trükitoote aresti alla panemist saadab juurdluse, vastavalt asja alluvusele, kas diviisikohtule või sõjaväekohtu-uurijale;
- 3) Kriminaalkohtupidamise seadustiku § 892 tähendatud juhtumil saadab politsei juurdluse sõjaväeülemale ja sõjaväeülem viivitamata saadab selle juurdluse vastavalt asja alluvusele kas diviisikohtule või sõjaväekohtu-uurijale.

5. peatükk.

Segaalluvus.

§ 1127. On mittesõjaväelased ühiselt sõjaväelastega korda saatnud süüteo, siis kõik süüteo-osalised alluvad sõjaväekohtule.

§ 1128. Mittesõjaväelaste kohtu alla andmine kuulub sellele sõjaväeülemale, kes teostab samast süüteoost osavõtnud sõjaväelaste kohtu alla andmist.

§ 1129. Mittesõjaväelaste kohta seadusjõusse astunud Sõjaväe Kõrge Kohtu otsused täidab vastav ringkonnakohtu prokurör.

6. peatükk.

Isiku õigus asja arutamisele osa võtta juhtumil, kui ta ei ole asjas kohtualune, kuid kui ta õigusi otseselt võib puudutada Kriminaalseadustiku § 24, 25 ja 293 eeskirjade kohaldamine, ning nende eeskirjade kohaldamise kord kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise puhul.

§ 1130. Kui süüaluse jälitamisel kohaldatakse Kriminaalseadustiku § 24, 25 ja 293 eeskirju ja kui see kohaldamine vahenditult puudutab isiku õigusi, kes ei esine asjas kohtualusena, siis kutsutakse ka see isik kolmandana asja sisulisele arutamisele, kui ta on enese kohtule üles andnud või kui kohtule asjast selgub, kelle õigusi nende eeskirjade kohaldamine puudutab.

§ 1131. Kolmandal isikul on kohtus asja arutamisel kohtualuse õigused asja selles osas, mis puudutab tema õigusi. Tal on õigus esineda üldises korras ka voliniku kaudu. Ka sel juhtumil, kui kolmas isik pole kohtusse kutsutud, võib ta ise kohtusse ilmuda ja asja arutamisel kasutada temale kuuluvaid õigusi. Tema mitteilmumine ei takista asja arutamist. Kolmanda isiku suhtes ei loeta otsust tagaseljaotsuseks ta mitteilmumise korral.

§ 1132. Kui kohtuotsusega kohaldatakse mõnda Kriminaalseadustiku § 24, 25 või 293 eeskirja, mis puudutab niisuguse kolmanda isiku õigusi, kes kohtusse ei olnud kutsutud ja kes ka ise asja arutamisele ei ilmunud, siis saadetakse temale hiljemalt järgmisel tööpäeval pärast kohtuotsuse valmistamist otsuse ärakiri teadmiseks, kui ta elukoht on kohtule teada.

§ 1133. Kolmandal isikul on õigus otsuse peale edasi kaevata edasi-kaebuse tähtaja jooksul üldises korras, kuid ainult selles osas, mis puudutab tema õigusi. See õigus kuulub ka neile kolmandaile isikuile, kes asja sisulisele arutamisele ei olnud kutsutud ega ise ilmunud.

§ 1134. Kui Kriminaalseadustiku § 25 või 293 eeskirja kohaldatakse kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise korral, siis teeb sõjaväeprokurör Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvais asjus kohtule sellekohase ettepaneku.

Kohtu poolt lõpetatud või peatatud asjas võtab kohus selle küsimuse arutamisele ka omal äranägemisel.

Kohus võtab kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise korral nende eeskirjade kohaldamise küsimuse kohtuistungil sisulisele arutamisele samas korras kui süüaluse jälitamise puhul ja selle järgi tehtud kohtuotsuse peale võib edasi kaevata üldises korras.

7. peatükk.

Kriminaaljälitamise kord Sõjavägede Ülemjuhataja ja Sõjavägede Juhataja süüteosjades.

§ 1135. Sõjavägede Ülemjuhataja ja Sõjavägede Juhataja süüteod alluvad Riigikohtu üldkogule.

§ 1136. Kriminaaljälitamine eelmises (1135.) paragrahvis tähendatud süütegudes toimub käesoleva seadustiku üldiste eeskirjade järgi, välja arvatud järgnevad erandid.

§ 1137. Kaebused ja avaldused, samuti ka ameti- ja kohtuvõimude ettekanded § 1135 tähendatud sõjaväelaste poolt kordasaadetud samas paragrahvis nimetatud süütegude kohta esitatakse Vabariigi Presidendile.

§ 1138. On Vabariigi President otsustanud anda asja eeluurimisele, siis toimetab eeluurimist Riigikohtu üldkogu poolt määratud riigikohtunik. Järelevalvet eeluurimisel teostab Riigikohtu prokurör. Eeluurimise algamisest teatab eeluurimist toimetav riigikohtunik Riigikohtu prokurörile.

§ 1139. Kaebused riigikohtuniku poolt teostatud eeluurimistoimetuste peale esitatakse § 477—485 tähendatud alustel Riigikohtu üldkogule, kes lahendab kaebuse § 486—495 eeskirjade kohaselt.

§ 1140. Riigikohtu prokurör, saanud eeluurimistoimiku, vaatab selle läbi ja annab sellele edasise käigu eeskirjade järgi, mis on ette nähtud sõjaväeprokuröri kohta § 497—519.

§ 1141. Sõjavägede Ülemjuhatajat ja Sõjavägede Juhatajat annab kohtu alla Vabariigi President.

Pärast Sõjavägede Ülemjuhataja ja Sõjavägede Juhataja andmist kohtu alla koostab Riigikohtu prokurör süüdistusakti, annab selle üle Riigikohtu üldkogule ja esineb seal süüdistajana asja arutamisel, kusjuures Riigikohtu üldkogu nende süüteosjade arutamisel toimib samas korras kui Sõjaväe Kõrgem Kohus esimese astme kohtuna.

Riigikohtu üldkogu otsused on lõplikud ega kuulu edasikaebamisele.

8. peatükk.

Kriminaaljälitamise kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride, Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete ning diviisikohtu esimeeste ja liikmete süüteoasjus.

1. jagu.

Kriminaaljälitamise kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ja diviisikohtu esimeeste teenistusalasates süütegudes ning Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete ja diviisikohtu liikmete kohtunikukohuste-vastastes süütegudes.

§ 1142. Teenistusalasates süütegudes alluvad:

- 1) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ja alatised liikmed, sõjaväeprokurör ja tema abid — Riigikohtu üldkogule;
- 2) sõjaväekohtu-uurijad, diviisikohtu esimehed, Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretärid ja Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserid — Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 1143. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutised liikmed alluvad kohtunikukohuste vastu kordasaadetud süütegudes Riigikohtu üldkogule ja diviisikohtu liikmed samades süütegudes — Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 1144. Kaebused ja avaldused, samuti ka ametivõimude teadaanded ja kohtuvõimude ettekanded Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja alatiste liikmete, sõjaväekohtu-uurijate, diviisikohtu esimeeste, sõjaväeprokuröri ja tema abide poolt kordasaadetud teenistusalasates süütegudes, samuti ka Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete ja diviisikohtu liikmete poolt kordasaadetud § 1143 tähendatud süütegudes esitatakse Riigikohtule.

§ 1145. Kui Riigikohus ei leia alust kriminaaljälitamise algamiseks süüteotunnuste puudumisel või kriminaaljälitamise algamise seaduslikkude takistuste tõttu, siis lõpetab ta asja, vastasel korral aga pöörab selle eeluurimisele.

§ 1146. Enne asja eeluurimisele pööramist võib Riigikohus vajaduse korral koguda asja kohta täiendavaid andmeid § 1144 tähendatud kaebuse kohta: Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja alatise ning ajutise liikme, sõjaväeprokuröri ja tema abi suhtes — oma liikme kaudu, kuna sõjaväekohtu-uurija, diviisikohtu esimehe ning liikme suhtes — oma liikme või Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatise liikme kaudu. Kohtunik, kelle peale on pandud täiendavate andmete kogumine, on õigustatud kaebuses, avalduses, teadaandes või ettekandes toodud asjaolude selgitamiseks tutvuma ka süüaluse käes toimetamisel olevate või toimetamisel olnud toimikutega.

§ 1147. Riigikohus on õigustatud ka omal äranägemisel algatama kriminaaljälitamist § 1144 tähendatud isikute vastu § 1142 ja 1143 tähendatud süütegudes.

§ 1148. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja alatiste liikmete, sõjaväeprokuröri ja tema abide teenistusalasates süütegudes, samuti Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete § 1143 tähendatud süütegudes toimetab eeluurimist Riigikohtu üldkogu poolt vastavalt Riigikohtu üldkogu või Kriminaalosakonna ettepanekul määratud riigikohtunik.

§ 1149. Eeluurimist sõjaväekohtu-uuriija ja diviisikohtu esimehe teenistusallastest süütegudes, samuti diviisikohtu liikmete § 1143 tähendatud süütegudes toimetab Riigikohtu üldkogu poolt vastavalt Riigikohtu üldkogu või Kriminaalosakonna ettepanekul määratud riigikohtunik või Sõjaväe Kõrgema Kohtu alaline liige.

§ 1150. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretäride ja Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseride teenistusallastest süütegudes toimetab eeluurimist sõjaväekohtu-uuriija vastavalt Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe või sõjaväeprokuröri ettepanekul.

§ 1151. Peale käesolevas peatükis tähendatud erandite toimub § 1142 ja 1143 tähendatud süütegude juurdlemine ja eeluurimine käesoleva seadustiku üldiste eeskirjade järgi. Järelevalvet asjus, milles eeluurimist toimetab riigikohtunik või Sõjaväe Kõrgema Kohtu alaline liige, teostab Riigikohtu prokurör. Järelevalvet Riigikohtule alluvas asjas, milles eeluurimist toimetab sõjaväekohtu-uuriija, teostab sõjaväeprokurör. Eeluurimise algamisest teatab eeluurimist toimetav riigikohtunik või Sõjaväe Kõrgema Kohtu liige Riigikohtu prokuröridele.

§ 1152. Kaebused riigikohtuniku või Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatise liikme poolt teostatud eeluurimistoimetuste peale esitatakse § 477—485 tähendatud alustel Riigikohtule, kes lahendab kaebuse § 486—495 eeskirjade kohaselt. Riigikohtu määrused kaebuste lahendamisel on lõplikud ja nende peale edasikaebust ei ole.

§ 1153. Lõpetanud eeluurimise, eeluurimist toimetav sõjaväekohtu-uuriija või kohtunik esitab toimiku järelevalvet teostava prokuröri korraldusse.

§ 1154. Sõjaväeprokurör, saanud sõjaväekohtu-uuriijalt eeluurimistoimiku Riigikohtule alluvas asjas ja leidnud, et eeluurimine on toimetatud küllalt täielikult, saadab selle edasi Riigikohtu prokuröridele.

§ 1155. Riigikohtu prokurör, saanud eeluurimistoimiku Sõjaväe Kõrgema Kohtu või Sõjaväe Prokuratuuri sekretäride või Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseride teenistusallastest süütegudes, vaatab läbi selle eeluurimistoimiku ja annab sellele edasise käigu eeskirjade järgi, mis on ette nähtud sõjaväeprokuröri kohta § 497—519.

§ 1156. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretäre ja Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri teenistusallastest süütegudes annab kohtu alla Sõjaminister.

§ 1157. Pärast eelmises (1156.) paragrahvis tähendatud isikute kohtu alla andmist koostab Riigikohtu prokurör nende kohta süüdistusakti ja esitab selle Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 1158. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja alatiste liikmete, sõjaväekohtu-uuriijate, diviisikohtu esimeeste, sõjaväeprokuröri ja tema abide kohtu alla andmiseks teenistusallastest süütegudes, samuti Sõjaväe Kõrgema Kohtu abijärgsete liikmete ja diviisikohtu liikmete kohtu alla andmiseks § 1143 tähendatud süütegudes koostab Riigikohtu prokurör süüdistusakti ja esitab selle Riigikohtule. Riigikohtu prokuröril ei ole õigust oma võimuga lõpetada ega peatada kriminaaljalitamist, vaid ta esitab oma arvamuse selle kohta Riigikohtule.

§ 1159. Riigikohtu prokuröri poolt esitatud arvamuse või süüdistusakti läbivaatamisel on Riigikohtu üldkogul samad õigused, mis Kriminaalkohtupidamise seadustiku järgi on Kohtukojal eeluurimise lõpetamise peale esitatud süüteoost kannatanu kaebuse või süüdistusakti kohta esitatud süüaluse vaidluse läbivaatamisel.

§ 1160. Riigikohtule alluvais asjus esineb süüdistajana Riigikohtu prokurör, kusjuures viimasele on esinemine kohuslik ka sel juhtumil, kui Riigikohtu üldkogu on andnud § 1158 tähendatud süüaluse kohtu alla süüdistusakti asendava määrusega.

§ 1161. Riigikohtu üldkogu, samuti ka Riigikohtu Kriminaalosakond § 1142 ja 1143 tähendatud süüteoasjade arutamisel toimib samas korras kui Sõjaväe Kõrgem Kohus esimese astme kohtuna.

Riigikohtu üldkogu ja Riigikohtu Kriminaalosakonna otsused on lõplikud ega kuulu edasikaebamisele.

2. jagu.

Kriminaaljälitamise kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ning diviisikohtu esimeeste üld- ja sõjaväelistes süütegudes.

§ 1162. Sõjaväe Kõrgemas Kohtus või Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ja diviisikohtu esimeeste üld- ja sõjaväelistes süüteod alluvad Riigikohtu Kriminaalosakonnale, kes arutades tähendatud asju käesoleva seadustiku üldiste eeskirjade järgi toimib samas korras kui Sõjaväe Kõrgem Kohus esimese astme kohtuna.

Eelmises lõikes tähendatud süütegude kohta, mis on korda saadetud ühiselt mittesõjaväelastega, on kehtivad käesoleva seadustiku kolmandas osas ettenähtud segaalluvuse eeskirjad selle vahega, et nende eeskirjade järgi sõjaväekohtule alluvad süüteod on alluvad Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 1163. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe, alatise liikme, sõjaväekohtu-uuriija, diviisikohtu esimehe, sõjaväeprokuröri ja tema abi üld- ja sõjaväelistes süütegudes, mis käesoleva seadustiku 2. osa ja segaalluvuse eeskirjade järgi alluksid sõjaväekohtule, toimetab eeluurimist Sõjaministri ettepanekul Riigikohtu Kriminaalosakonna määramisel sõjaväe- või kodanlik kohtu-uuriija käesoleva seadustiku eeskirjade kohaselt. Järelevalvet eeluurimisel teostab see prokurör, kes käesoleva või Kriminaalkohtupidamise seadustiku järgi üldises korras teostab järelevalvet eeluurimist toimetava kohtu-uuriija üle.

§ 1164. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretäride ning Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseride üld- ja sõjaväelistes süütegudes, mis käesoleva seadustiku 2. osa ja segaalluvuse eeskirjade järgi alluksid sõjaväekohtule, toimetab eeluurimist sõjaväekohtu-uuriija vastavalt Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe või sõjaväeprokuröri ettepanekul.

§ 1165. Lõpetanud eeluurimise, eeluurimist toimetav sõjaväekohtu-uuriija või kodanlik kohtu-uuriija esitab eeluurimistoimiku järelevalvet teostava prokuröri korraldusse.

§ 1166. Järelevalvet teostav prokurör, saanud eelmises (1165.) paragrahvis tähendatud eeluurimistoimiku ja leidnud, et eeluurimine on toimetatud küllalt täielikult, saadab selle edasi Riigikohtu prokuröri.

§ 1167. Riigikohtu prokurör, saanud eelmises (1166.) paragrahvis tähendatud eeluurimistoimiku, vaatab selle läbi ja annab sellele edasise käigu eeskirjade järgi, mis on ette nähtud sõjaväeprokuröri kohta § 497—519.

§ 1168. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimeest ja alatisi liikmeid, sõjaväekohtu-uurijaid, diviisikohtu esimehi, sõjaväeprokuröri ja tema abised, Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja Sõjaväe Prokuratuuri sekretäre ning Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri annab üld- ja sõjaväelistes süütegudes kohtu alla Sõjaminister.

§ 1169. Pärast eelmises (1168.) paragrahvis tähendatud isikute kohtu alla andmist koostab Riigikohtu prokurör süüdistusakti, annab selle üle Riigikohtu Kriminaalosakonnale ja esineb seal asja arutamisel süüdistajana.

§ 1170. Riigikohtu Kriminaalosakond § 1162 tähendatud süüteoasjade arutamisel toimib samas korras kui Sõjaväe Kõrgem Kohus esimese astme kohtuna.

Riigikohtu Kriminaalosakonna otsused on lõplikud ega kuulu edasikaebamisele.

4. osa.

Sõjaväekohtute korraldus ja sõjaväekohtumenetluse kord sõja ajal ja kaitseseisukorra kehtivuse ajal.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1171. Sõja ajal, samuti kaitseseisukorra kehtivuse ajal kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kohaldatakse Sõjaväekohtute seadustiku 1., 2. ja 3. osa eeskirju käesolevas (4.) osas ettenähtud eranditega.

§ 1172. Käesoleva (4.) osa eeskirju kohaldatakse süütegude kohta, mis on korda saadetud:

- 1) sõja ajal isikute poolt, kes alluvad sõjaväekohtule käesoleva seadustiku 2. ja 3. osa eeskirjade järgi;
- 2) mittesõjaväelaste poolt, kui need süüteod Kaitseseisukorra seaduse alusel alluvad sõjaväekohtule;
- 3) rahu ajal sõjaväelaste poolt, kui seesugustes süütegudes Kaitseseisukorra seaduse alusel alluvad sõjaväekohtule ka mittesõjaväelased;
- 4) sõja ajal § 1187 tähendatud isikute poolt, kui need süüteod sama (1187.) paragrahvi järgi alluvad sõjaväekohtule;
- 5) meie sõjavägede poolt okupeeritud vaenlase maa-alal viibivate isikute poolt, kui need süüteod on allutatud sõjaväekohtule § 1188 korras.

§ 1173. Kaitseseisukorra seaduses Sõjavägede Ülemjuhatajale või Siseministrile ettenähtud õigus anda üksikuid süüteoasju sõjaväekohtule arutamiseks sõjaaegse sõjaväekohtumenetluse korra järgi kuulub Sõjavägede Ülemjuhatajale asjades, mis käesoleva seadustiku 2. ja 3. osa eeskirjade järgi alluvad Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

Kui ei ole ametis Sõjavägede Ülemjuhatajat, siis eelmises lõikes tähendatud õigus samas lõikes tähendatud asjades kuulub Sõjaministrile.

§ 1174. Sõja ajal, samuti kaitseseisukorra kehtimise ajal kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kordasaadetud süüteo kriminaaljälitamise kohta, kui seda kriminaaljälitamist toimetatakse ajal, mil sõja aeg on lõppenud või süüteo kordasaatmise kohas kaitseseisukord enam kehtiv ei ole, kohaldatakse käesoleva osa eeskirjadest ainult eeskirju asjade alluvuse kohta sõjaväekohtule. Kohtuotsused, millega neis süüteoasjades on mõistetud surmanuhtlus, esitatakse toimetamiseks § 1239 järgi Sõjavägede Ülemjuhatajale, kui aga Sõjavägede Ülemjuhatajat ei ole ametis, siis Sõjaministrile.

§ 1175. Sõja aja kohta seatud sõjaväekohtumenetluse korra eeskirju kohaldatakse ka:

- 1) mobilisatsiooni kuulutamisest kuni sõjavägede demobilisatsiooni lõpuni;
- 2) sõjaväe-, piirivalve- või kaitseliidu-üksuste suhtes, millede kohta Vabariigi Presidendi korraldusega on pandud, kehtima sõja aja kohta käivad eeskirjad.

2. peatükk.

Sõjaväekohtute korraldus.

§ 1176. Sõjalaevadel, kaitseseisukorra kehtivuse ajal kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal ja sõja ajal võib asutada sõjaväljakohtuid selle kohta käivates eriseadustes ettenähtud alustel ja korras.

§ 1177. Üksuste ja asutiste kuuluvuse ühele või teisele diviisikohtule, samuti diviisikohtute asukohad määrab sõja ajal Sõjavägede Ülemjuhataja. Eelmises lõikes tähendatud küsimuste otsustamise võib Sõjavägede Ülemjuhataja panna diviisiülematele neile alluva diviisi üksuste, asutiste ja diviisikohtute suhtes.

§ 1178. Peetakse sõja ajal diviisikohtu istungeid mõne väeosa juures, siis diviisiülem võib panna diviisikohtu liikmete ja tagavaraliikmete määramise tähendatud väeosa ülema peale, kui viimane omab vähemalt rügemendiülema õigusi. Diviisikohtu liikmed määrab väeosatülem temale alluva väeosa ohvitseridest.

§ 1179. Diviisikohtu liikmete kohta § 9 ettenähtud tingimustele vastavate ohvitseride puudusel sõja ajal võib neisse ametitesse määrata ohvitseri vaatamata nende ameti- ja auastmele ja teenistuse kestusele rivialal.

§ 1180. Diviisikohtu liikmeid sõja ajal määrab sõjaväeülem liikmete kohta ettenähtud tingimustele vastavate ohvitseride hulgast selles järjekorras, mis sõjaväeülem leiab teenistuse huvides otstarbekohasema olevat.

§ 1181. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete kohta § 26 ettenähtud tingimustele vastavate ohvitseride puudusel sõja ajal võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutisteks liikmeteks määrata ohvitseri vaatamata nende auastmele ja teenistuse kestusele rivialal. Tarbe korral võib tähendatud ametitesse määrata ka nooremohvitseri, kes teenivad mitterivi alal kompanii või kõrgemale ametiastmele vastaval ametikohal.

Paragrahvi 35 eeskiri sõja ajal kohaldamisele ei kuulu.

§ 1182. Väljasõiduistungite kohad ja ajad teeb Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees või eesistuja sõja ajal teatavaks diviisiülemale, kellele alluva diviisi piirkonnas peetakse väljasõiduistungit.

§ 1183. Diviisiülem, kellele alluva diviisi piirkonnas peetakse väljaõidustungit, määrab sõja ajal väljasõidustungitele Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutised liikmed.

§ 1184. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutised liikmed määratakse sõja ajal ajutiste liikmete kohta ettenähtud tingimustele vastavate ohvitseride hulgast selles järjekorras, mis määramist teostav ülem leiab teenistuse huvides olevat otstarbekohasema.

§ 1185. Peale § 18 ettenähtud juhtumite võib diviisikohtu liikmeid ja peale § 34 ettenähtud juhtumite võib Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutisi liikmeid sõja ajal igal ajal vabastada kohtuliikmete kohustest teenistuse huvides see ülem, kes neid määras eelnimetatud liikmeiks.

§ 1186. Sõjaväe Kõrgema Kohtu väljasõidustungiteks määratud ajutiste liikmete nimekirja esitab diviisiülem Sõjaministrile Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe kaudu.

§ 1186¹. Mobilisatsiooni korral ja sõja ajal ei ole vajalik sõjaväe ametkohtuniku ametikohale määramiseks nõusolek ohvitserilt, keda seatakse üles kandidaadina tähendatud ametikohale määramiseks.

RT 1940, 34, 265.

§ 1186². Paragrahvis 70 tähendatud vähemalt nelja-aastast teenimist riviala ametikohtadel ei nõuta mobilisatsiooni korral ja sõja ajal sõjaväe ametkohtunikkude ametikohtadele määratavatelt ohvitseridelt.

RT 1940, 34, 265.

§ 1186³. Kui mobilisatsiooni korral või sõja ajal § 69 ja 70 tingimustele vastavaid ohvitseri määramiseks sõjaväe ametkohtunikkude ametikohtadele ei jätku, siis võidakse tähendatud ametikohtadele määrata:

- 1) Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ametikohale — ohvitseri, kes kohtunikuna, kohtu-uurijana, prokuratuuri esindajana, vandeadvokaadina või ülikooli õigusteaduskonna määralise õppejõuna on tegutsenud vähemalt kuus aastat;
- 2) Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatise liikme ametikohale — ohvitseri, kes kohtunikuna, kohtu-uurijana, prokuratuuri esindajana, vandeadvokaadina või ülikooli õigusteaduskonna määralise õppejõuna on tegutsenud vähemalt neli aastat;
- 3) sõjaväekohtu-uurija ja diviisikohtu esimehe ametikohale — ohvitseri, kes on teeninud Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri ametikohal vähemalt ühe aasta või kes omavad vanema kohtuameti-kandidaadi või vandeadvokaadi kutseõigusi või on ülikooli õigusteaduskonna määralisteks õppejõududeks.

RT 1940, 34, 265.

§ 1186⁴. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitseri ametikohale nooremaks käsundusohvitseriks võidakse mobilisatsiooni korral ja sõja ajal määrata § 67 ja 68 tingimustele vastavaid ohvitseri.

RT 1940, 34, 265.

§ 1186⁵. Ajavahemikul mobilisatsiooni algusest kuni demobilisatsiooni lõpuni, samuti sõja ajal või üleminekul sõjaajalt rahuaja olukorrale vabastatakse koosseisu vähendamise tõttu Sõjaväe Kõrgema Kohtu alatise liikme ametikohalt esijärjekorras need alatised liikmed, kes olid määratud alatiseks

liikmeks mobilisatsiooni korral või sõja ajal, kusjuures need alatised liikmed vabastatakse ametikohalt alljärgnevas järjekorras:

- 1) need, kes olid alalise liikme ametikohale määratud mittekaadriohvitseride hulgast, kusjuures nad kuuluvad vabastamisele järjekorras, milles Sõjaminister esitab nad ametikohalt vabastamiseks Vabariigi Presidendile;
- 2) need, kes olid alalise liikme ametikohale määratud kaadriohvitseride hulgast, kusjuures nad kuuluvad vabastamisele § 84 esimeses lõikes tähendatud järjekorras.

RT 1940, 34, 265.

§ 1186^a. Paragrahvis 1186^b tähendatud järjekorda kohaldatakse ka sõjaväekohtu-uurijatele ja diviisikohtu esimeestele nende vabastamisel ametikohalt koosseisu vähendamise tõttu ajavahemikul mobilisatsiooni algusest kuni demobilisatsiooni lõpuni, samuti sõja ajal või üleminekul sõjaajalt rahuaja olukorrale.

RT 1940, 34, 265.

3. peatükk.

Alluvus sõja ajal.

1. jagu.

Üldine alluvus sõjaväekohtule sõja ajal.

§ 1187. Peale § 209—216 ettenähtud isikute alluvad sõja ajal sõjaväekohtule veel:

- 1) riigiteenijad, kes teenivad sõjaväeüksustes või -asutistes ja riigikaitse otstarbeks moodustatud organisatsioonides, mis tegutsevad sõjaväevõimude korralduses, teenistusalastes süütegudes;
- 2) välismaa ohvitserid, kes on lähetatud Eesti sõjaväeüksustesse või -asutistesse ja kellele alluvuse kohta Eesti sõjaväekohtule Sõjavägede Ülemjuhataja ei ole teinud erandeid;
- 3) kaubalaevade juhid nende kohta Sõjaväe kriminaalseadustikus ettenähtud süütegudes;
- 4) meie sõjavägede poolt okupeeritud vaenlase maa-alal viibivad isikud kõigis süütegudes, milledes nad on osalised ühes isikutega, kes alluvad sõjaväekohtule, samuti Kriminaalseadustiku § 74—97, 110—121, 125, 128—131 ja Sõjaväe kriminaalseadustiku § 212 ettenähtud süütegudes.

§ 1188. Okupeeritud vaenlase maa-alal on Sõjavägede Ülemjuhatajal või tema poolt eriti volitatud sõjaväeülematel õigus sõjaväe või ühiskondliku korra huvides allutada sõjaväekohtule arutamiseks käesoleva (4.) osa eeskirjade järgi:

- 1) tähendatud maa-alal viibivate isikute üksikuid süüteoasju, kui need süüteoasjad ei ole veel antud arutamiseks kodanlikule kohtule;
- 2) tähendatud maa-alal viibivate isikute poolt kordasaadetud teatavaid liike süütegeid.

§ 1189. Need süüteod, milledes okupeeritud vaenlase maa-alal viibivad isikud alluvad sõjaväekohtule, tehakse neile isikuile maa-ala okupeerimisel üldiselt teatavaks okupeerimist teostava väeosa- või kõrgema ülema poolt.

2. jagu.

Alluvus diviisikohtule ja Sõjaväe Kõrgemale Kohtule sõja ajal.

§ 1190. Peale käesoleva seadustiku 2. osas tähendatud isikute alluvad diviisikohtule sõja ajal:

- 1) paragrahvis 1187 p. 1 tähendatud riigiteenijad, kes ei teeni ohvitseridele või ametnikkudele ettenähtud ametikohtadel, nende poolt sõja ajal kordasaadetud teenistusalastes süütegudes, mis on loetletud § 217;
- 2) meie sõjavägede poolt okupeeritud vaenlase maa-alal viibivad isikud seesugustes süütegudes, milledes nad on osalised ühes sõduritega, allohvitseridega, tööteenistuskohuslastega või eelmises (1.) punktis tähendatud riigiteenijatega, kui need süüteod alluvad diviisikohtule;
- 3) eelmises (2.) punktis tähendamata mittesõjaväelased seesugustes diviisikohtule alluvates süütegudes, milledes nad on osalised ühes sõduritega, allohvitseridega, tööteenistuskohuslastega või käesoleva paragrahvi esimeses (1.) punktis tähendatud riigiteenijatega, kusjuures nende mittesõjaväelaste sõjaväekohtule alluvuse määramisel kohaldatakse § 1127 eeskirju segaalluvuse kohta;
- 4) meie sõjaväe sõdureile ja allohvitseridele vastavais auastmeis olevad sõjavangid enne nende üleandmist kodanlike võimude korraldusse seesugustes süütegudes, mis alluvad diviisikohtule.

§ 1191. Diviisikohtule ei allu eruohvitseride ning ohvitseridele või ametnikkudele ettenähtud ametikohtadel teenivate riigiteenijate ja sõjavägede juures asuvate välisriikide ohvitseride süüteod.

§ 1192. Paragrahvis 1190 p. 1 tähendatud riigiteenijad alluvad sellele diviisikohtule, kellele on allutatud kohtuasjad üksuses, asutises või organisatsioonis, kus tähendatud isikud teenivad.

§ 1193. Mittesõjaväelased, samuti meie sõjaväe poolt okupeeritud vaenlase maa-alal viibivad isikud nende poolt ühiselt sõduritega, allohvitseridega, tööteenistuskohuslastega või § 1190 p. 1 tähendatud riigiteenijatega kordasaadetud süütegudes alluvad sellele diviisikohtule, kellele alluvad eelnimetatud sõdurid, allohvitserid, tööteenistuskohuslased või riigiteenijad.

§ 1194. Kõik sõjaväekohtutele alluvad süüteoasjad, mis ei allu diviisikohtule, alluvad Sõjaväe Kõrgemale Kohtule.

4. peatükk.

Asjade üleviimine ühe diviisikohtu alt teise alla sõja ajal.

§ 1195. Asjade arutamise hõlbustamise otstarbel, samuti ka selle üksuse ümberpaigutamise tõttu, kus asi tekkis, võib asja üle viia teise diviisikohtusse. Kui asi viiakse üle sama diviisi piirides, siis toimub üleviimine selle ülema korraldusel, kes selles asjas oli kohtu alla andjaks. Kui asi aga viiakse üle mõne teise diviisi juurde asutatud diviisikohtusse, siis toimub üleviimine selle diviisi ülema korraldusel, kust asi üle viiakse.

5. peatükk.

Juurdlus sõja ajal.

§ 1196. Sõja ajal väljaspool riigi piire toimetavad sõjaväe võimud juurdlusi kõigis süütegudes, mis alluvad sõjaväekohtule.

§ 1197. Süütegude kohta, mis sõjaväelased on korda saatnud enne üleviimist ühest väeosast või asutisest teise, võib teha korralduse juurdluse toimetamiseks, otstarbekohasuse seisukohast välja minnes, kas sõjaväeülem, kelle võimupiirkonnas süütegu oli korda saadetud, või sõjaväeülem, kellele allus süüalune süüteo kordasaatmise ajal, või sõjaväeülem, kellele allub süüalune juurdluse toimetamiseks korralduse tegemise ajal.

6. peatükk.

Eeluurimine sõja ajal.

§ 1198. Eeluurimist Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvais asjus sõja ajal toimetavad sõjaväekohtu-uurijad üldises korras käesolevas peatükis ettenähtud eranditega.

§ 1199. Tekib kodanlikul kohtu-uurijal eeluurimise toimetamisel vajadus üle kuulata sõja ajal säärases piirkonnas asuv sõjaväelane, kus kodanlikud kohtuvõimud ei tegutse, või ette võtta selles piirkonnas muid eeluurimistoimetusi, siis sõjaväeülem võib nende toimetuste täitmise teha ülesandeks sõjaväekohtu-uurijale.

§ 1200. Sõja ajal ei ole sõjaväekohtu-uurijal õigust keelduda temale sõjaväeülema poolt antud eeluurimise toimetamisest ainult sel põhjusel, et see eeluurimine kuulub toimetamisele teise sõjaväekohtu-uurija poolt. Kui aga sõjaväekohtu-uurija leiab, et temale antud eeluurimist oleks otstarbekohasem toimetada teise sõjaväekohtu-uurija kaudu, siis sõjaväekohtu-uurija asub küll eeluurimisele, kuid teatab eelnimetatud asjaolust sõjaväeülemale, kes tegi korralduse eeluurimise toimetamiseks, ning kellest siis oleneb korralduse tegemine asja üleandmiseks teisele sõjaväekohtu-uurijale.

§ 1201. Sõjaväekohtu-uurija võib tarbe korral ette võtta eeluurimistoimetusi ka väljaspool oma uurimisjaoskonna piire, kuid ainult naaber-sõjaväekohtu uurimisjaoskondade piirides, kui eeluurimistoimetuste täitmine § 313 ettenähtud korras võib viivitada eeluurimisel oleva asja toimetamist.

§ 1202. Süüalused võivad viibida ainult nende viibimiskohas toimetatavate vaatluste, läbivaatuste, läbiotsimiste ja väljavõtmiste juures.

§ 1203. Arstlikul vaatlusel ja läbivaatusel sõjaväekohtu-uurija poolt esitatud küsimuste kohta koostab arst oma arvamuse kirjalikult ja esitab selle sõjaväekohtu-uurijale kohe pärast vaatlust või läbivaatust, kuid mitte hiljem kui järgmisel päeval.

§ 1204. Paragrahvi 303 teises lõikes tähendatud toimetused võib sõjaväekohtu-uurija sõja ajal panna politsei peale, ilma et ta koostab § 303 ettenähtud määruse.

§ 1205. Eesliinil asuvatest väeosadest tunnistajaid välja ei kutsuta, vaid neid kuulab sõjaväekohtu-uurija üle väeosas isiklikult või neid kuula-

takse üle nende ülemuse kaudu sõjaväekohtu-uuriija poolt saadetud küsimuskava järgi.

§ 1206. Ärakirja protokollidest ja määrustest annab sõjaväekohtu-uuriija süüalusele, erasüüdistajale ja hagejale viimaste palvel ainult juhtumil, kui ta leiab selle andmise võimaliku olevat, kusjuures ärakirjade andmisest keeldumise kohta sõjaväekohtu-uuriija koostab määruse.

§ 1207. Saanud eeluurimistoimiku, on sõjaväeprokurör kohustatud võimaluse järgi hiljemalt kolme päeva jooksul saatma oma arvamuse sõjaväeülemale. Sõjaväeülem, saanud sõjaväeprokuröri arvamuse, on kohustatud võimaluse järgi ühe päeva jooksul andma asjale edasise käigu.

§ 1208. Süütegudes, mis on korda saadetud sõjaväelaste poolt enne nende üleviimist ühest väeosast või asutisest teise, saadab sõjaväeprokurör oma arvamuse, otstarbekohasuse seisukohast välja minnes, kas sõjaväeülemale, kelle võimupiirkonnas süütegu oli korda saadetud, või sõjaväeülemale, kellele süüalune allus süüteo kordasaatmise ajal, või sõjaväeülemale, kellele süüalune allub kohtu alla andmise ajal. Kui aga tähendatud ülemad ei oma kohtu alla andmise õigust, siis sõjaväeprokurör saadab oma arvamuse järgmisele kõrgemale ülemale, kes omab säärast õigust.

7. peatükk.

Eeluurimine kaitseseisukorra kehtivuse ajal.

§ 1209. Kaitseseisukorra seaduse alusel Sõjaväe Kõrgemale Kohtule alluvate mittesõjaväelaste süüteoasjades toimetavad eeluurimist kodanliku kohtu kohtu-uurijad.

8. peatükk.

Kohtu alla andmise kord.

§ 1210. Paragrahvis 1187 tähendatud isikuid annavad sõjaväekohtu alla:

- 1) välisriikide ohvitseride — Sõjavägede Ülemjuhataja;
- 2) kaubalaevade juhte — merejõudude juhataja;
- 3) riigiteenijaid, kes teenivad ohvitseridele või ametnikkudele ettenähtud ametikohtadel — need diviisiülema õigustega ülemad, kelle alluvusse kuulusid süüalused või kelle võimu alla kuuluval maa-alal süütegu on korda saadetud;
- 4) eelmistes punktides nimetatamata isikuid — need rügemendiülema õigustega ülemad, kelle alluvusse kuulusid süüalused või kelle võimu alla kuuluval maa-alal süütegu on korda saadetud.

§ 1211. Sõjavange annavad sõjaväekohtu alla:

- 1) ohvitseride — diviisiülema õigustega ülemad;
- 2) muid sõjavange — rügemendiülema õigustega ülemad.

§ 1212. Sõjaväeülem, kes annab kohtu alla § 1210 ja 1211 tähendatud isikuid, annab kohtu alla ka nendega ühiselt süüteo kordasaatnud, paragrahvides 209—215 ja 1187 nimetatamata isikuid, kui see ühiselt kordasaadetud süütegu segaalluvuse eeskirjade järgi allub sõjaväekohtule.

§ 1213. Mittesõjaväelaste süüteoasjades, mis alluvad sõjaväekohtule ainult Kaitseseisukorra seaduse alusel, annab süüaluseid kohtu alla Sõjavägede Ülemjuhataja, kui aga Sõjavägede Ülemjuhatajat ametis ei ole, siis — Sõjaminister.

Eelmises lõikes tähendatud süüaluste kohtu alla andmise õiguse võib Sõjavägede Ülemjuhataja või vastavalt Sõjaminister üle anda vastavatele diviisülematele ja kõrgematele ülematele süütegude suhtes, mis on korda saadetud nende võimu alla kuuluval maa-alal. Selle õiguse võib Sõjavägede Ülemjuhataja või vastavalt Sõjaminister üle anda diviisülematele ja kõrgematele ülematele kas eelmises lõikes tähendatud kõigis süüteoasjades või teatava liigi süüteoasjades või ka üksikutes süüteoasjades.

RT 1940, 34, 265.

§ 1214. Süütegudes, mis on korda saadetud sõjaväelaste poolt enne nende üleviimist ühest väeosast või asutisest teise, kohtu alla andmise võim kuulub: juhtumil, mil süüalused antakse kohtu alla juurdluse järgi — sellele sõjaväeülemale, kelle korraldusel toimetati juurdlus, juhtumeil aga, mil süüalused antakse kohtu alla eeluurimise järgi — sellele sõjaväeülemale, kellele sõjaväeprokurör § 1208 korras saatis arvamuse, kui need ülemad üldisel alusel omavad õigust anda süüalust kohtu alla; vastasel korral aga annab kohtu alla alluvuse korras kõrgem ülem, kes omab säärast õigust.

9. peatükk.

Menetluse kord diviisikohtus sõja ajal.

§ 1215. Diviisikohus, kellele asi on arutamiseks antud, on kohustatud antud asja arutama, olgugi et arutamisele antud asi kas süüteo kordasaatmise koha või kohtualuse asukoha või tema teenistuskoha järgi ei allu sellele diviisikohtule, vaid alluks mõnele muule diviisikohtule.

§ 1216. Asjaarutamise edasilükkamisel tunnistaja-mittesõjaväelase seadusliku põhjuseta mitteilmumise pärast võib diviisikohus mitteilmunud tunnistajat lasta tuua kohtusse sunniviisil.

§ 1217. Diviisikohtu otsus koostatakse kohe lõppvormis ja kuulutatakse esimehe poolt avalikult samal istungil, kus asi arutati, või hiljemalt järgmisel päeval pärast seda.

§ 1218. Diviisikohtu otsuste tegemisele ja täitmisele kohaldatakse ka § 1229 ja 1244 eeskirju.

10. peatükk.

Menetluse kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus.

1. jagu.

Süüdistusakti koostamine ja asja üleandmine kohtule.

§ 1219. Sõjaväeprokurör esitab Sõjaväe Kõrgemale Kohtule süüdistusakti võimalikult kolme päeva jooksul pärast asja saamist sõjaväeülemalt.

2. jagu.

Korraldused asja arutamise ettevalmistamiseks.

§ 1220. Paragrahvis 680 ettenähtud toimetuste täitmiseks vaatab kohus asja läbi korraldaval istungil võimalikult mitte hiljem kui kolme päeva jooksul pärast asja ühes süüdistusaktiga kohtusse saabumist.

§ 1221. Kohus võib asja tagasi saata sõjaväeprokuröörile asja suunamiseks õige alluvuse järgi ja sellest teatamiseks sõjaväeülemale ainult juhtumil, kui asi üldse ei allu sõjaväekohtule.

§ 1222. Paragrahvides 684 ja 724 ettenähtud dokumendid antakse kohtualusele võimalikult mitte hiljem kui § 1220 tähendatud korraldavale istungile järgneval päeval.

§ 1223. Paragrahvis 687 ettenähtud avalduste tegemiseks uute tunnistajate või asjatundjate kohtusse kutsumise ja kaitsja kohta, samuti § 736 ettenähtud taandamise avaldamiseks kohtuliikmete ja prokuratuuri esindajate vastu on kohtualusel kolmepäevane tähtaeg arvates eelmises (1222.) paragrahvis nimetatud dokumentide kättesaamise päevast. Kohus vaatab need avaldused läbi võimalikult mitte hiljem kui järgneval tööpäeval pärast nende saabumist.

§ 1224. Kohus arutab asja ainult kohtualuse kriminaalvastutuse osas. Kahjutasuhagid võtab kohus arutamisele ainult siis, kui leiab, et kahjutasuhagi arutamisele võtmine ei viivita asja liikumist.

§ 1225. Paragrahvis 689 ettenähtud palve kohtusse kutsutavate isikute nimestiku täiendamise kohta peab hageja avaldama hiljemalt kolme päeva jooksul pärast teadaande kättesaamist hagi arutamisele võtmise kohta.

§ 1226. Kui jäetakse tagajärjeta kohtualuse või hageja palve uute tunnistajate või asjatundjate kohtusse kutsumise kohta, siis kohtualune või hageja võib ühe ööpäeva jooksul arvates kohtumääruse kuulutamisest paluda kohut, et tal lubatakse kohtusse tuua neid uusi tunnistajaid või asjatundjaid kokkuleppel nendega.

3. jagu.

Asja arutamise tingimused.

§ 1227. Paragrahvis 758 ettenähtud õigus kohtuistungi kinniseks kuulutamise kohta on ka Sõjavägede Ülemjuhatajal.

§ 1228. Kohtuistungil võib avaldada toimikust nende tunnistajate seletusi, kes puuduvad kohtust ükskõik mis põhjusel või kes ei ole kohtusse kutsutud.

4. jagu.

Otsuste tegemise kord.

§ 1229. Kui Sõjaväe kriminaalseadustikus ettenähtud süüteo eest kohus mõistab sõjaväelise karistuse tööteenistuskohuslasele või sõjaväelasele, kes on võetud sõjaväeteenistusse mobilisatsioonikorras või ainult sõja ajaks, siis kohtuotsuses kohus ühtlasi asendab selle sõjaväelise karistuse üldkaristusega selleks juhtumiks, kui süüdimõistetut vabastatakse sõjaväeteenistusest enne temale mõistetud sõjaväelise karistuse ärakandmist.

Kui eelmises lõikes tähendatud sõjaväelasele või tööteenistuskohuselasele kohus mõistab säärase üldkaristuse, mis kuulub asendamisele sõjaväelise karistusega, siis kohus üldkaristuse asendamisel sõjaväelise karistusega ühtlasi määrab kohtuotsuses, et kui süüdimõistetu vabastatakse sõjaväeteenistusest või tööteenistusest enne temale asendamise korras mõistetud sõjaväelise karistuse ärakandmist, siis kuulub süüdimõistetu suhtes täitmisele temale mõistetud üldkaristus.

§ 1230. Lõppvormiline kohtuotsus peab olema valmis võimalikult kahe ööpäeva jooksul arvates kohturesolutsiooni kuulutamise päevast. Lõppvormilisele kohtuotsusele on nõutav ainult kohtueesistuja allkiri, kui eesistuja või mõni kohtuliige ei jäänud otsuse suhtes eriarvamusele.

5. jagu.

Kassatsioonikaebuste ja -protestide esitamise kord.

§ 1231. Kassatsioonikaebused ja -protestid antakse Riigikohtu nimele Sõjaväe Kõrgemale Kohtule hiljemalt kolme ööpäeva jooksul pärast lõppvormilise otsuse valmimise tähtaega. Õigel ajal antud protestid ja kaebused esitatakse viivitamata ühes asjatoimikuga Riigikohtu Kriminaalosakonnale.

§ 1232. Erikaebused ja -protestid asja alluvuse määramise kohta on lubatud ainult § 1221 ettenähtud juhtumil.

§ 1233. Erasüüdistajale ja hagejale ei anta ärakirju erikaebustest ja -protestidest. Neist dokumentidest ärakirjade valmistamist võimaldatakse neile enestele.

§ 1234. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus mitte anda käiku Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste peale antud kassatsioonikaebustele ja -protestidele neis süüdistusasjades, milledes on mõistetud karistuseks surmanuhtlus või sunnitöö, kui Sõjavägede Ülemjuhataja leiab, et kohtuotsuse viivitamata täitmine on vajalik riigikaitse oluliste huvide või sõjaväedistsipliini või avaliku julgeoleku kaitseks.

Kassatsioonikaebustele ja -protestidele käigu mitteandmine on võimalik ainult kohtualuse kriminaalvastutuse suhtes.

§ 1235. Eelmises (1234.) paragrahvis tähendatud õigus on Sõjavägede Ülemjuhatajal — siis, kui ta kuulutamise teel on teinud üldsusele teatavaks süüteod, millede suhtes kuulub kohaldamisele eelmise (1234.) paragrahvi eeskiri, kusjuures tema võib ka piirata nende eeskirjade kohaldamist tema võimu alla kuuluva maa-ala teatavate osadega.

§ 1236. Paragrahvides 1234 ja 1235 Sõjavägede Ülemjuhatajale ettenähtud õigused on Sõjaministril rahu ajal kaitse seisukorra kehtivuse ajal kaitse seisukorda kuulutatud maa-alal kordasaadetud süütegude asjus, kui rahu ajal ei ole ametis Sõjavägede Ülemjuhatajat.

6. jagu.

Erikaebused kassatsioonikaebuste mittevastuvõtmise kohta.

§ 1237. Paragrahvis 1020 ettenähtud uueks kassatsioonikaebuse esitamise tähtjaks määratakse mitte rohkem kui kolm ööpäeva arvates selle kohtumääruse kuulamisest, millega muudeti kassatsioonikaebuse mittevastuvõtmise määrus.

7. jagu.

Tähtaegade arvestamisest sõjaväekohtute asjus.

§ 1238. Käesoleva (4.) osa korras toimetatavate asjade suhtes pühad ja puhkepäevad arvestatakse tööpäevadena.

8. jagu.

Kohtuotsuste seadusjõusse astumine ja nende täitmise kord.

§ 1239. Kõik seadusjõusse astunud kohtuotsused, millega on mõistetud surmanuhtlus, Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees pärast otsuse astumist seadusjõusse viivitamata esitab Sõjavägede Ülemjuhatajale, kes võib nende otsuste kohta esitada Vabariigi Presidendile ettepaneku surmanuhtluse karistuse kergendamiseks või kustutamiseks armuandmise korras.

Eelmises lõikes tähendatud ettepaneku tegemise korral teeb Sõjavägede Ülemjuhataja ühtlasi korralduse surmanuhtluse karistuse täitmise edasilükkamiseks kuni ettepaneku kohta otsuse tegemiseni Vabariigi Presidendi poolt.

§ 1240. Sõja ajal võib Sõjavägede Ülemjuhataja § 1239 tähendatud ettepaneku esitamise õiguse üle anda vastavatele diviisiülematele ja kõrgematele ülematele süütegude suhtes, mis on korda saadetud nende võimu alla kuuluvale maa-alal ja milliste süütegude suhtes need ülemad omavad kohtu alla andmise õigust. Seda õigust võib Sõjavägede Ülemjuhataja anda diviisiülematele ja kõrgematele ülematele nende võimu alla kuuluvast piirkonnast kordasaadetud kõigis süüteasjades või ka teatava liigi süüteasjades või ka üksikutes süüteasjades. Eeltähendatud õiguse üleandmise juhtumil esitatakse kohtuotsused ülematele, kellele see õigus on üle antud, kusjuures need ülemad eeltähendatud ettepaneku tegemise korral ühtlasi teevad ka § 1239 teises lõikes tähendatud korralduse surmanuhtluse karistuse täitmise edasilükkamiseks.

Eelmises lõikes tähendatud diviisiülemad ja kõrgemad ülemad esitavad § 1239 esimeses lõikes tähendatud ettepanekud Vabariigi Presidendile Sõjavägede Ülemjuhataja kaudu, kes need ettepanekud edasi saadab Vabariigi Presidendile ühes oma arvamusega.

§ 1241. Paragrahvi 1239 esimeses lõikes tähendatud ettepaneku tegemise õiguse üleandmise juhtumil diviisiülematele ja kõrgematele ülematele on neil ülematel õigus mitte anda kassatsioonikorras käiku asjadele, millele kohta Sõjavägede Ülemjuhataja poolt on tehtud § 1235 tähendatud kuulutus.

§ 1242. Paragrahvis 1239 Sõjavägede Ülemjuhatajale ettenähtud õigus on Sõjaministril rahu ajal kaitseseisukorra kehtivuse ajal kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal kordasaadetud süütegude asjus, kui rahu ajal ei ole ametis Sõjavägede Ülemjuhatajat.

§ 1243. Kassatsioonikaebusele või -protestile § 1234 või 1236 korras käigu mitteandmisel kohtuotsus astub sellega seadusjõusse.

§ 1244. Sõja ajal on Sõjavägede Ülemjuhatajal õigus peatada kinnipidamiskaristuse täitmist sõjaväelaste kohta kuni sõja lõpuni.

11. peatükk.

Menetluse kord riiklikkudes süütegudes.

§ 1245. Paragrahvis 1100 ettenähtud süütegude kohta teate saamisel teeb sõjaväeülem sõja ajal korralduse juurdluse toimetamiseks ning teatab sellest alluvuse korras diviisi või sellele vastava väekoondise või asutise ülemale. Neis süüteoasjades omavad viimased sõja ajal § 1104, 1108, 1109, 1114 ja 1116 Sõjaministrile ettenähtud õigusi. Sääraste süütegude juhtumid tehakse viivitamata alluvuse korras teatavaks Sõjavägede Ülemjuhatajale ja Sõjaministrile.

§ 1246. Paragrahvis 1111 tähendatud süütegude asjus samas paragrahvis tähendatud küsimuse lahendamiseks sõjaväeprokurör, minnes välja otstarbekohasuse seisukohast, saadab eeluurimistoimiku kas Sõjavägede Staabile või vastavale rinde- või diviisistaabile.

Nr. 2.

SÕJAVÄE KÕRGEMA KOHTU ESIMEHE JA LIIKMETE AMETTUNNUSE SEADUS.

RT 1935, 77, 658. (1938, 38, 347 § 4.)

§ 1. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimees ning alatised ja ajutised liikmed kannavad käesolevas seaduses määratud amettunnust sõjaväe vormiriietusel:

- 1) kõigil avalikel kohtuistungitel;
- 2) neil korraldatavatel istungitel, millistel on arutusel distsiplinaarasjad.
(RT 1937, 15, 116 III; 1938, 38, 347 § 4.)

§ 2. Amettunnus kujutab kaelakeed, mille küljes mõõkadele tugiv suur riigivapp. Kaelakee on kullavärviline ja koosneb üksikutest lülidest, mille arv oleneb kee pikkusest. Kee pikkus on arvestatud nõnda, et kee küljes rippuv ristatud mõõkadele tugiv suur riigivapp asub rinna kõrgusel. Lülid kujutavad enesest tulbiõisi läbilõikes. Lülide vahel on neli kilbikujulist erilüli helerohelisest emailist, millele asetatud püstloodis mõök kaaludega ja tammelehe ilustisega.

Amettunnuse joonis on antud käesoleva seaduse lisas.

§ 3. Amettunnus muretsetakse Sõjamineisteriumi korraldusel § 1 loetletud isikutele riigi kulul ja loetakse riigi omanduseks.

(RT 1937, 15, 116 III.)

§ 4. Paragrahvis 1 tähendatud juhtudel kannavad neile määratud ametriietust vandeadvokaadid ning ühtlast riietust nende abid ja eraadvokaadid. Kandmine advokaatidele on sunduslik arvates tähtjast, mis määratakse Sõjainistri poolt kokkuleppel Kohtuministriga.

(RT 1937, 15, 116 III.)

Lisa.

Nr. 3.

SÕJAVÄLJAKOHTUTE SEADUS.

RT 1938, 40, 366.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Sõjaväljakohtud on erakorralised sõjaväekohtud, milliseid võib moodustada:

- 1) sõja ajal;
- 2) rahu ajal — kaitseseisukorra piirkonnas ja sõjalaevadel.

§ 2. Käesolevas seaduses sõjaaja kohta käivaid eeskirju kohaldatakse Sõjaväe kriminaalseadustiku § 19 tähendatud aegadel.

§ 3. Sõja ajal võivad sõjaväljakohtuid moodustada väekoondiste ülemad alates brigaadiülemast ja nendest kõrgemad ülemad ning § 14 tähendatud juhtudel ka rügemendiülema õigustega ülemad.

§ 4. Rahu ajal on õigus moodustada sõjaväljakohtuid kaitseseisukorra piirkonnas Sõjavägede Ülemjuhatajal. Erakorralistel juhtudel võib rahu ajal, kui Sõjavägede Ülemjuhatajat ametis ei ole, moodustada sõjaväljakohtuid Vabariigi Presidendi eriloal ka Sõjavägede Juhataja. Sel puhul on Sõjavägede Juhatajal käesolevas seaduses Sõjavägede Ülemjuhatajale ettenähtud õigused.

§ 5. Sõjalaevadel võivad sõjaväljakohtuid moodustada § 22 tähendatud juhtudel sõjalaevade komandörid, kellel on vähemalt pataljoniülema õigused.

§ 6. Sõjaväljakohus koosneb ühest eesistujast ja neljast liikmest. Erandina sõjalaevadel koosneb sõjaväljakohus eesistujast ja kahest liikmest.

Vajaduse korral võidakse sõjaväljakohtu juurde määrata üks ohvitser või sõjaväeametnik — asjaajajaks. Kui asjaajajat määratud ei ole, siis täidab tema ülesandeid üks kohtu liikmeist eesistuja määramisel.

§ 7. Sõjaväljakohus moodustatakse ainult tekkinud asjade arutamiseks. Sõjaväljakohtu koosseisu pikemaks ajaks ette ei määrata.

§ 8. Sõjaväljakohtud arutavad ainult süüteoasju.

Süüteost ainelist kahju kannatanult sõjaväljakohus kahjutasuhagi vastu ei võta. Kannatanu võib oma hagi esitada aga tsiviilkohtule tsiviilkohtumenetluse korras.

§ 9. Käesolevas seaduses loetakse sõjaväelasteks kodanikud, kes Sõjaväeteenistuse seadusega on loetud tegelikus sõjaväeteenistuses olevaiks, välja arvatud kaitseliidus kindla kuupalgata ametikohtadel teenivad sõjaväelased.

Mittesõjaväelasteks loetakse kõik Sõjaväeteenistuse seaduse järgi tegelikus sõjaväeteenistuses mitteolevad kodanikud, samuti kaitseliidus kindla kuupalgata ametikohtadel teenivad sõjaväelased.

2. peatükk.

Sõjaväljakohtu alla andmine ja sõjaväljakohtu moodustamine.

1. jagu.

Üldeskirjad.

§ 10. Sõjaväljakohtu alla võib süüalust anda ainult siis, kui sündmus on selge ja kui seejuures juurdlus on lõpule viidud hiljemalt kolme öö-päeva jooksul süüaluse esimesest, tabamisele järgnenud ülekuulamisest arvates.

Erandina võib sõjaväljakohtu alla anda sõja ajal väejooksikuid, kuigi asi oli pööratud eeluurimisele.

§ 11. Otsustas ülem süüaluse sõjaväljakohtu alla anda, siis juhtumil, kui tal on sõjaväljakohtu moodustamise õigus (§ 3—5), toimib ta käesoleva peatüki 5. jao eeskirjade järgi. Kui sel ülemal on seejuures vähemalt diviisi-ülema õigused, siis võib ta sõjaväljakohtu moodustamise teha ülesandeks mõnele temale alluvatest ülematest, kellel on vähemalt brigaadiülema õigused. Sel juhtumil saadab ta süüaluse ja juurdluse ühes vastava otsusega viivitamata selle ülema korraldusse, kellele on ülesandeks tehtud sõjaväljakohtu moodustamine.

Kui süüaluse sõjaväljakohtu alla andmise otsustas aga ülem, kellel sõjaväljakohtu moodustamise õigust või võimalust ei ole, siis saadab ta süüaluse ja juurdluse ühes vastava otsusega viivitamata selle ülema korraldusse, kellele neiks juhtumeiks sõjaväljakohtu moodustamise on kohuseks teinud: Tallinnas — garnisoniülem, mujal — vastav diviisiülem.

§ 12. Kui sõjaväljakohtu arutada antavas asjas on mõni süüteosalistest alla 17 aasta vana, siis eraldatakse tema süüteoosi ja suunatakse üldise kohtualluvuse järgi selle ülema korraldusel, kes otsustas teiste süüteosaliste sõjaväljakohtu alla andmise.

§ 13. Kui Sõjavägede Ülemjuhataja ja kohapealsete väekoondiste ülemate vahel on katkenud igasugune side, kuid kohapealne olukord nõuab korra jaluleseadmiseks kiiret tegutsemist, siis kohapealne diviisiülema õigustega ülem on õigustatud tegutsema käesolevas seaduses Sõjavägede Ülemjuhatajale ettenähtud õigustega.

§ 14. On sõja ajal brigaadi koosseisu mittekuulavas või eraldi-tegutsevas või oma vägedest äralõigatud sõjaväeosas tekkinud vajadus sõjaväljakohtu moodustamiseks, siis selle sõjaväeosa ülem, kui tal on rügemendiülema õigused, võib tegutseda käesolevas seaduses brigaadiülemale ettenähtud õigustega.

§ 15. Kui Siseminister eraldab Kaitseseisukorra seaduse alusel mõne süüteoasja, mida käesoleva seaduse järgi võidakas sõjaväljakohtu arutada

anda, üldisest kohtualluvusest ja annab asja arutamise sõjaväekohtule, siis juhtumil, kui ta peab vajalikuks süüaluse sõjaväljakohtu alla andmist, teeb ta sellekohase ettepaneku Sõjavägede Ülemjuhatajale.

Ühineb Sõjavägede Ülemjuhataja Siseministri ettepanekuga, siis toimib ta § 11 kohaselt. Kui Sõjavägede Ülemjuhataja aga leiab, et asjaolud ei õigusta asja sõjaväljakohtu arutada andmist, siis antakse süüalune Sõjaväe Kõrgema Kohtu alla.

2. jagu.

Sõjaväljakohtu alla andmine sõja ajal.

§ 16. Sõja ajal võib sõjaväljakohtu alla anda mitte alla 17 aasta vanuseid isikuid, keda süüdistatakse sõja ajal kordasaadetud alljärgnevais süütegudes, kui need süüteod Sõjaväekohtute seadustiku või Kaitseseisukorra seaduse järgi alluvad või Kaitseseisukorra seaduses tähendatud võimu poolt on allutatud sõjaväekohtule:

- 1) Kriminaalseadustiku § 74—97, 112, 165—169, 255, 420—422, § 485 p. 2, § 528, 529 ja 555;
- 2) Sõjaväe kriminaalseadustiku § 73, 74, 76, 78—80, 87, 89, 90, 109—114, 117, 118, 126—129, 140, 147, 164, 165, 174, 179—187, 190—192, 194—196, 199, 201, 210 ja 212.

Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus täiendada p. 1 ja 2 all tähendatud süütegude loetelu veel muude süütegudega, millede süüaluseid võidakse sõjaväljakohtu alla anda, avaldades vastava otsuse oma käskkirjas ning ühtlasi määrates otsuse jõustumise aja ja üldsusele avaldamise korra.

§ 17. Sõja ajal võib sõjaväljakohtu alla anda:

- 1) sõjaväelasi:
 - a) sõdureid, allohvitseri, ohvitseride asetäitjaid, sõjaväeametnikke ja nooremohvitseri, kellel on vähemad kui rügemendiülema õigused — vähemalt brigaadiülema õigustega sõjaväeülem;
 - b) vanemohvitseri, kellel on vähemad kui rügemendiülema õigused — vähemalt diviisiülema õigustega sõjaväeülem;
- 2) riigiteenijaid, kes teenivad sõjaväeüksustes või -asutistes ja riigikaitse otstarbeks moodustatud organisatsioonides, mis tegutsevad sõjaväevõimude korralduses:
 - a) kes teenivad ametikohtadel, mis ei ole ohvitseridele või ametnikkudele ette nähtud — vähemalt brigaadiülema õigustega sõjaväeülem;
 - b) kes teenivad ohvitseridele või ametnikkudele ettenähtud ametikohtadel — vähemalt diviisiülema õigustega sõjaväeülem;
- 3) kaitseliitu kuuluvaid mittedõjaväelasi, välja arvatud kindralid, sõjaväelistes süütegudes — vähemalt diviisiülema õigustega sõjaväeülem;
- 4) tegelikus tööteenistuses olevaid tööteenistuskohuslasi — vähemalt brigaadiülema õigustega sõjaväeülem;
- 5) punktides 2—4 nimetamata mittedõjaväelasi — vähemalt brigaadiülema õigustega sõjaväeülem, kui süütegu saadeti korda lahingutegevuse piirkonnas või muul maa-alal, mille kohta temale see õigus vastavas seaduses ettenähtud korras on antud; muil juhtumel aga vähemalt diviisiülema õigustega sõjaväeülem;

- 6) Sõjaministeeriumis teenivaid ohvitseri ja sõjaväeametnikke, kellel on rügemendiülema õigused või suuremad õigused — Sõjaminister;
 7) eelmistes punktides nimetatata isikuid — Sõjavägede Ülemjuhataja.

§ 18. Paragrahvi 17 p. 1—4 alla kuuluvad süüalused annab sõjaväljakohtu alla normaalselt see sõjaväeülem, kelle alluvusse süüalune kuulub; kuuluvad süüteo-osalised mitme ülema alluvusse, siis — lähem ühine kõrgem ülem; kui süüteo-osalistel ühist kõrgemat ülemat ei ole, siis — Sõjavägede Ülemjuhataja.

Kui süütegu saadeti korda aga paigas, mis asub kaugel süüaluse vastava ülema asukohast, siis võib süüalust sõjaväljakohtu alla anda ka vastav sõjaväeülem, kelle tegevuspiirkonnas süütegu korda saadeti. Saatis niisugune süüalune süüteo korda ühiselt isikutega, kelle vastav ülem on koha peal, siis annab süüaluse sõjaväljakohtu alla koos teiste süüteo-osalistega koha-pealne vastav sõjaväeülem.

§ 19. Juurdluse sõjaväekohtule alluvas süüteoasjas, mida võib arutada anda sõjaväljakohtule, annab politsei üle kohapealsele sõjaväeülemale, kes on õigustatud süüalust sõjaväljakohtu alla andma. Kui koha peal asub mitu vastavat sõjaväeülemat, siis kohapealne kõrgem ülem või tema puudumisel vanem ülem määrab, kellele tähendatud ülematest tuleb juurdlus üle anda.

3. jagu.

Sõjaväljakohtu alla andmine rahu ajal.

§ 20. Rahu ajal võib sõjaväljakohtu alla anda mitte alla 17 aasta vanuseid isikuid, keda süüdistatakse kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal või Põhiseaduse § 144 esimeses lõikes tähendatud juhul ja tähtajal ka enne kaitseseisukorra väljakuulutamist kordasaadetud alljärgnevates süütegudes, kui need süüteod Sõjaväekohtute seadustiku või Kaitseseisukorra seaduse järgi alluvad või Kaitseseisukorra seaduses tähendatud võimu poolt on allutatud sõjaväekohtule:

- 1) Kriminaalseadustiku § 74—76, 83—87, § 421 p. 2 ja 3 ja § 422 p. 2;
- 2) Sõjaväe kriminaalseadustiku § 78 ja sellega seoses § 80; § 90, 118 ja 212.

§ 21. Rahu ajal võib süüaluseid sõjaväljakohtu alla anda Sõjavägede Ülemjuhataja.

4. jagu.

Sõjaväljakohtu alla andmine sõjalaevadel.

§ 22. Sõja ajal, samuti rahu ajal kaitseseisukorra piirkonnas toimub sõjalaevadel süüaluste sõjaväljakohtu alla andmine ja sõjaväljakohtute moodustamine üldistel alustel, kusjuures brigaadiülemale ettenähtud õigused käesoleva seaduse kohaldamisel on mereväes pataljoniülema õigustega ülematel, kes on laevakomandörid.

§ 23. Rahu ajal võib sõjalaevadel sõjaväljakohtuid moodustada ka neil juhtumisel, kui vastavad sõjalaevad viibivad navigatsioonil väljaspool Eesti Vabariigi territoriaalmerd ja kui kordasaadetud süütegu seejuures omab

sellist iseloomu, et süüaluse kiire karistamine on vajalik distsipliini alalhoidmise või sõjalaeva julgeoleku huvides. Neil juhtumel tuleb toimida eeskirjade järgi, mis käesolevas seaduses on ette nähtud sõja ajal kordasaadetud süütegude kohta, kusjuures Sõjavägede Ülemjuhatajale sõja ajaks ettenähtud õigused ajal, millal ei ole ametis Sõjavägede Ülemjuhatajat, kuuluvad Sõjavägede Juhatajale.

§ 24. Kui navigatsioonis viibivatel sõjalaevadel puudub side Sõjavägede Ülemjuhatajaga või Sõjavägede Juhatajaga, siis viimastele käesolevas seaduses ettenähtud õigused kuuluvad sõjalaevadega navigatsioonis viibivale kõrgemale ülemale.

5. jagu.

Sõjaväljakohtu moodustamine.

§ 25. Süüaluse sõjaväljakohtu alla andmine avaldatakse käskkirjas. Selles käskkirjas märgitakse:

- 1) sõjaväljakohtu nimeline koosseis;
- 2) sõjaväljakohtu istungi koht ja istungi alguse aeg;
- 3) sõjaväljakohtu alla antud isiku auaste, nimi, isa- ja perekonnanimi ning milles teda süüdistatakse.

See käskkiri peab avaldatama hiljemalt järgmisel päeval pärast juurdluse kättesaamist.

§ 26. Sõjaväljakohtu koosseisu ei või määrata ohvitseri, kes on kohtualuse abikaasa, tema otsejoones sugulane sugulusastmele vaatamata, nelja esimese astme küljjoones sugulane, kolme esimese astme hõimlane, ta lapsendatu või ta lapsendaja.

§ 27. Sõjaväljakohtu eesistuja määratakse vähemalt pataljoniülema ametikohal teenivatest ohvitseridest ning võimalikult vanemohvitseridest.

Kui kohtualuseks on ohvitser, siis eesistujaks määratakse ohvitser, kes ametiastmelt on vanem kohtualusest, ning liikmeiks ohvitserid, kes teenivad kohtualusega võrdsel või kõrgemaastmelisel ametikohal ja võimalikult samas või kõrgemas auastmes. Kui ei ole võimalik määrata kõiki kohtuliikmeid ohvitseridest, kes teenivad kohtualusega võrdsel või kõrgemaastmelisel ametikohal, siis võidakse viieliikmelise kohtukoosseisu puhul kaks liiget määrata ka ohvitseridest, kes teenivad madalamal ametikohal kui kohtualune, ja kolmeliikmelise kohtukoosseisu puhul määrata üks liige ohvitseridest, kes teenivad madalamal ametikohal kui kohtualune.

§ 28. Sõjaväljakohtu istungi alguse aja määramisel tuleb arvestada ainult seda aega, mis on vajalik kohtu koosseisu, määratud kaitsja ja tõlgi, kui viimase järele on vajadus, kohale ilmumiseks, kohtualuse kohaletoimetamiseks ja ruumide ettevalmistamiseks.

§ 29. Kohtualuse kaitsmise teeb sõjaväljakohtu moodustanud ülem ülesandeks ühele temale alluvaist ohvitseridest. On kohtualuseid mitu, siis võidakse üks kaitsja määrata ka rohkem kui ühe kohtualuse peale, kui ühe kohtualuse kaitsmine ei ole raskendatud teise kaitsmisega.

Kohtualune võib enesele kaitsjaks võtta ka advokaate.

§ 30. Sõjaväljakohtu istungi ajaks sõjaväljakohtu moodustanud ülem määrab vajaduse korral eesistuja käsutusse korrapidaja ohvitseri ja kohtu toimkonna, kes tegutsevad eesistuja korralduste järgi.

3. peatükk.

Menetluse kord sõjaväljakohtus.

1. jagu.

Asja arutamise ettevalmistamine.

§ 31. Tunnistajaid sõjaväljakohtu istungile harilikult ei kutsuta. On aga mõni tunnistaja sõjaväljakohtu asupaigas, siis võib sõjaväljakohtu eesistuja teda kohtuistungile kutsuda. See kutsumine võib eesistuja äranägemisel toimuda suusõnal, telefoni teel või muul viisil.

Tunnistaja mitteilmumine ei takista asja arutamist.

§ 32. Kui mõni kohtunikudest ei saa aru kohtualuse keelest, siis kutsub eesistuja kohtuistungile tõlgi.

§ 33. Kohtualuse kaitsjal võimaldatakse kohtualusega kokkusaamine nelja silma all. Samuti võimaldatakse kohtualusel ja ta kaitsjal juurdlusega tutvuda.

§ 34. Sõjaväljakohtu koosseisu kuuluvad ohvitserid annavad enne sõjaväljakohtu istungit kohtunikuvande, kusjuures eesistuja loeb alljärgneva vandeteksti ette ja liikmed kordavad tema järele vandesõnu:

„Mina töotan ustavaks jääda Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale ning oma südametunnistuse järgi kohtumõistmist teostada kooskõlas Põhiseadusega ja seadustega“.

Vande andnud ohvitser kirjutab seejärel vandelehele alla, ära märkides vandeandmise aasta ja kuupäeva. Need vandeled heidetakse alal sõjaväljakohtu toimiku juures.

2. jagu.

Asja arutamine sõjaväljakohtu istungil.

§ 35. Asja arutamine sõjaväljakohtus toimub suusõnal ja kinnisel istungil.

Asja arutamine ja otsustamine peab sõjaväljakohtus lõpule viidama hiljemalt kolme öö-päeva jooksul arvates istungi algusest.

§ 36. Määratud ajal eesistuja, selgitanud, et kohtu koosseis, kohtualune, määratud kaitsja ja tõlk, kui viimase järgi oli vajadus, on kohal, avab sõjaväljakohtu istungi.

§ 37. Kui istungile oli kutsutud tõlk, siis eesistuja võtab temalt kohe pärast istungi avamist vande § 44 tähendatud valemi järgi.

§ 38. Asja arutamine algab sellega, et eesistuja küsib kohtualuselt, mis on tema nimi, isa- ja perekonnanimi, auaste, ametikoht, kunas ja kus ta on sündinud ning kus on tema alaline elukoht.

Järgnevalt eesistuja selgitab, kes kohtualust kaitseb. Juhtumil, kui kohtualusel on oma kaitsja-advokaat, kes kohtuistungile ilmunud, siis määratud kaitsja-ohvitser vabastatakse kaitsmisest. Kui kohtualusel aga oma kaitsjat-advokaati ei ole või kui viimane ei ole istungile ilmunud, siis eesistuja küsib kohtualuselt, kas ta soovib, et määratud kaitsja-ohvitser teda kaitseks. Loobub kohtualune määratud kaitsjast-ohvitserist, siis viimane vabastatakse.

§ 39. Kui kohtualune rikub kohtuistungil korda, siis eesistuja teeb temale hoiatuse; korrarikkumise jätkamisel või kordamisel eesistuja võib teda istungiruumist eemaldada. Sel juhtumil asi otsustatakse ära kuulamata kohtualuse suulisi seletusi.

§ 40. On mõni § 31 korras väljakutsutud tunnistajaist ilmunud, siis eesistuja selgitab, kas on takistusi tunnistaja ülekuulamiseks või põhjusi vande andmisest taandamiseks.

§ 41. Tunnistajana ei või sõjaväljakohus üle kuulata:

- 1) vaimuhaigeid;
- 2) vaimulikke — asjaolude kohta, mis neile on avaldatud pihisaladusena;
- 3) advokaate, kes on olnud kohtualuse kaitsjaks, asjaolude kohta, mis kohtualune neile asjatoimetuse kestel on avaldanud;
- 4) isikut, kes samas asjas esineb kohtualuse kaitsjana.

§ 42. Kohtualuse abikaasa, ülenevad ja alanevad sugulased, samuti ka vennad ja õed võivad loobuda tunnistuse andmisest; kui nad ei soovi seda õigust kasutada, siis nad kuulatakse üle vandeta.

§ 43. Vannet ei võeta alaealistelt kuni 17 aastani ega nõdramõistuslikelt, kes ei suuda aru saada vande tähtsusest.

§ 44. Tunnistajailt, kes kuuluvad ülekuulamisele vande all, võtab eesistuja kõigi kohtuistungiruumis viibijate püsti seistes vande järgmise valemi järgi:

„Mina töotan ja vannun, et ma käesolevas asjas oma südametunnistuse järgi ainult puhast tõtt tunnistan, suguluse, sõpruse, isikliku kasu või vaenu peale vaatamata, ja et ma midagi ei salga, mis ma tean, meeles pidades, et seadus valetunnistust raske karistusega nuhtleb“.

§ 45. Tunnistaja, kes seadusliku põhjuseta keeldub vannet andmast, kuulatakse üle vandeta, asendades vande hoiatusega, et valetunnistuse andmisest vastutab ta samuti kui valetunnistuse andja vande all.

§ 46. Pärast vannutamist saadab eesistuja kõik tunnistajad eraldi ruumi, kus nad kuni ülekuulamiseni ei või teiste isikutega kokku saada.

§ 47. Kui tunnistajad on istungiruumist lahkunud, siis avaldab eesistuja kohtualuse sõjaväljakohtu alla andmise käskkirja, seletab kohtualusele lühidalt, milles teda süüdistatakse, ja küsib, kas ta tunnistab enese süüdi.

§ 48. Kohtualuse vaikimist ei või võtta süütunnistusena.

§ 49. Tunnistab kohtualune enese süüdi, siis võib kohus pärast kohtualuse ja tema kaitsja seletuse ning kohtualuse viimase sõna ärakuulamist otsekohe asuda otsuse tegemisele.

§ 50. Kui kohtualune ennast süüdi ei tunnista või vaikib, siis asub kohus ilmunud tunnistajate ülekuulamisele ja muude asjas kogutud andmete läbivaatamisele.

§ 51. Kohus võib avaldada toimikust omal äranägemisel iga tunnistaja seletust, vaatluse, läbivaatuse või läbiotsimise protokolle ning muid dokumente ja asjasse puutuvat kirjavahetust.

Peale selle võib kohus avaldada ja toimiku juurde võtta ka muid kirjalikke dokumente, mis kohtule esitatud ühenduses arutamisel oleva asjaga, kui kohus selle vajalikuks tunnustab.

§ 52. Kohtualusel ja ta kaitsjal võimaldatakse ilmunud tunnistajatele küsimusi esitada. Eesistuja võib aga kõrvaldada niisugused küsimused, milledele vastamisega tunnistaja peaks avaldama ametisaladusi.

§ 53. Iga ülekuulatud või avaldatud tunnistaja seletuse, protokoll, dokumendi, muu kirjavahetuse või asitõendi kohta võimaldatakse kohtualusel seletust anda. Seda ei lubata kohtualusel teha kohtu poolt avaldatud nende kirjalikkude andmete kohta, milles ülemus annab oma seletusi kohtualuse senise käitumise kohta või mis sisaldavad kohtualuse eelkaristusi.

§ 54. Kui kohtuistungil ilmneb mõni tähtis asjaolu, mis pole küllalt selge, kuid mille selgitamine on vajalik asja õigeks otsustamiseks, siis võib sõjaväljakohus asja arutamise katkestada ja selle asjaolu kas terves koosseisus või mõne oma liikme kaudu selgitada, kui see selgitamine on kiires korras võimalik ning asja edaspidine arutamine ja otsustamine võib veel toimuda § 35 tähendatud tähtaja jooksul.

§ 55. Kui § 54 tähendatud asjaolu selgitamine nõuab pikemat aega, siis teeb sõjaväljakohus määruse asja arutamise lõpetamise kohta sõjaväljakohus ning esitab toimiku sõjaväljakohtu moodustanud ülemale asja suunamiseks üldkorra järgi.

Eelmises lõikes tähendatud eeskirja järgi toimib sõjaväljakohus ka sel juhtumil, kui asja arutamisel selgub, et asi ei allu sõjaväljakohtule.

§ 56. Kui sõjaväljakohtul tekib asja arutamisel tõsine kahtlus, et kohtualune on vaimuhaige, siis toimetab sõjaväljakohus samal istungil arsti kaudu ekspertiisi kohtualuse vaimse seisukorra kindlakstegemiseks.

Enne ekspertiisi toimetamisele asumist võtab eesistuja ekspertiisi toimevalt arstilt vande § 44 tähendatud valemi järgi.

Kui arst annab arvamuse, et ta kohtualuse juures leidis vaimuhaiguse tunnuseid, siis teeb sõjaväljakohus määruse asja arutamise lõpetamise kohta sõjaväljakohtus ning esitab toimiku sõjaväljakohtu moodustanud ülemale asja suunamiseks üldkorra järgi. Vastasel korral aga sõjaväljakohus jätkab asja arutamist.

§ 57. Pärast asjas kogutud ja kohtule esitatud andmete läbivaatamist küsib eesistuja kohtualuselt, mis tal on asja kohta seletada. Kui kohtualune või tema kaitsja on oma seletuse lõpetanud, annab eesistuja kohtualusele viimase sõna.

§ 58. Pärast kohtualuse viimase sõna ärakuulamist asub sõjaväljakohus otsuse tegemisele.

Ruumis, kus kohtunikud otsust teevad, ei või viibida keegi muu isik.

3. jagu.

Otsuse tegemine.

§ 59. Kohtunikud otsustavad kohtualuse süü või süütuse küsimuse oma sisemise veendumuse järgi, aluseks võttes kohtulikult arutamisel selgunud kõigi asjaolude kaalutluse.

§ 60. Eesistuja küsib igalt kohtunikult, alates nooremast, tema seisukohta. Oma seisukoha avaldab eesistuja viimasena.

Otsuse teeb kohus häälteenamusega.

§ 61. On kohtualune süüdi mõistetud, siis asub kohus karistuse valikule.

§ 62. Karistuse valikul võtab sõjaväljakohus aluseks karistuse, mis selle süüteo jaoks ette nähtud Kriminaalseadustikus või Sõjaväe kriminaalseadustikus, kusjuures sõjaväljakohus võib neis seadustikkudes ettenähtud karistusi kõrgendada, määrates kõrgemaks karistuseks surmanuhtluse.

Kinnipidamiskaristuste määramisel tuleb sõjaväljakohtul silmas pidada Kriminaalseadustiku ja Sõjaväe kriminaalseadustiku üldosades ettenähtud vastavate karistuste piire.

Kriminaalseadustiku § 57 ja 58 kohaldamine ei ole sõjaväljakohtule kohustav.

§ 63. Süüdi mõistetud kohtualusele karistuse valikul toimib eesistuja § 60 kohaselt.

Hääle jagunemisel rohkemaks kui kaheks arvamuseks, milledest ükski ei ole saanud otsustavat enamust, arvatakse kohtualusele raskema arvamuse poolt antud hääled lähema vähemraske arvamuse poolt antuiks, kuni saavutatakse otsustav enamust.

§ 64. Asitõenditeks olevate asjade, kuriteo läbi saadud asjade ja kohtukulude kohta sõjaväljakohus seisukohta ei võta.

§ 65. Tehtud otsuse eesistuja valmistab kirjalikult. Otsuses märgitakse:

- 1) ülema nimetus, kes sõjaväljakohtu moodustas, ja käskkirja number, aasta ning kuupäev;
- 2) sõjaväljakohtu nimeline koosseis;
- 3) otsuse tegemise aasta ja kuupäev;
- 4) kohtualuse auaste, nimi, isa- ja perekonnanimi;
- 5) kas kohtualune mõistetakse õigeks või süüdi, viimasel juhtumil — milliste Kriminaalseadustiku või Sõjaväe kriminaalseadustiku paragrahvide järgi ja milline karistus määrati.

Otsusele kirjutavad alla eesistuja ja kõik liikmed.

Otsus võidakse kirjutada ka istungi protokollis (§ 66) lõppu. Sel juhul on käesoleva paragrahvi punktides 1—3 tähendatud andmeid otsuses ei ole vajalik märkida.

Otsuse kuulutab eesistuja kohe pärast otsuse valmimist kõigi istungi-ruumis viibijate püsti seistes ja kohtualuse juuresolekul.

Pärast otsuse ettelugemist eesistuja kuulutab sõjaväljakohtu istungi lõpetatuks.

§ 66. Iga sõjaväljakohtus arutamisel oleva asja kohta kirjutatakse eraldi kohtuliikme või asjaajaja poolt istungi protokoll. Protokollis märgitakse:

- 1) ülemuse nimetus, kes sõjaväljakohtu moodustas, ja käskkirja number, aasta ning kuupäev;
- 2) kohtuistungis aasta ja kuupäev, istungi koht, kohtu nimeline koosseis ja istungi avamise kellaag;
- 3) kohtualuse auaste, nimi, isa- ja perekonnanimi ning seaduste paragrahvid, mille järgi teda süüdistatakse;
- 4) kohtualuse kaitsja ja tõlgi, kui need olemas, nimed ja perekonnanimed;
- 5) lühike, kuid selge asja arutamise kirjeldus, eriti kas kohtualune tunnistas ennast süüdi või mitte; millised tunnistajad üle kuulati,

kes neist vande all, kes vandeta; millised protokollid või muud dokumendid avaldati;

- 6) kohtualuse ja ta kaitsja palved;
 - 7) mida palus kohtualune viimases sõnas;
 - 8) kohtu määrused;
 - 9) kohtuotsuse kuulutamise aeg (aasta, kuupäev ja kellaeg).
- Protokollile kirjutavad alla eesistuja ja protokollija.

4. peatükk.

Sõjaväljakohtu otsuste kinnitamine ja otsuste täitmine.

§ 67. Sõjaväljakohtu otsused esitatakse kinnitamiseks kohe pärast otsuse kuulutamist.

§ 68. Otsused, millega on mõistetud surmanuhtlus, kuuluvad Sõjavägede Ülemjuhataja kinnitamisele.

Sõja ajal võib Sõjavägede Ülemjuhataja eeltähendatud otsuste kinnitamise õiguse anda diviisiülematele või nendest kõrgematele ülematele.

§ 69. Otsused, millega kohtualune on õigeks mõistetud või millega on mõistetud muu karistus kui surmanuhtlus, kuuluvad sõjaväljakohtu moodustanud ülema kinnitamisele, välja arvatud juhtum, kui süüaluse sõjaväljakohtu alla andmise otsustas kõrgem ülem ja viimane nõudis otsuse temale kinnitamiseks esitamist.

§ 70. Otsust kinnitav ülem on õigustatud otsust kinnitades kergendama süüdimõistetule määratud karistust.

§ 71. Kinnitamisega astub sõjaväljakohtu otsus seadusjõusse ja viiakse viivitamata täide.

Otsust kinnitaval ülemal on õigus mitte anda käiku surmanuhtlusele mõistetud isiku poolt esitatud armuandmise palvele, kui ta leiab, et kohtuotsuse viivitamatu täitmine on vajalik riigikaitse oluliste huvide või sõjaväe distsipliini või avaliku julgeoleku kaitseks.

Surmanuhtlusele mõistetud isiku poolt esitatud armuandmispalvele käigu andmise korral lükatakse sõjaväljakohtu otsuse täitmine edasi.

Surmanuhtlus, mis mõistetud sõjaväljakohtu poolt, viiakse täide mahalaskmise läbi sõjaväeülema korraldusel.

Sõjaväljakohtu otsuste täideviimist korraldab sõjaväljakohtu moodustanud ülem. Kodanlikkudes vangistusasutistes täideviimisele kuuluvad kinnipidamiskaristused viiakse täide lähema kodanliku prokuratuuri esindaja kaudu.

§ 72. Sõjavägede Ülemjuhatajal on õigus kinnipidamiskaristuste täideviimist sõja ajal edasi lükata kuni sõja lõpuni.

§ 73. Sõjaväeülem, kes kinnitas sõjaväljakohtu otsuse, võtab seisukoha asja juurde võetud asitõendite ja süüteo läbi saadud asjade kohta, kohaldades seejuures neid eeskirju, mis Sõjaväekohtute seadustikus sõjaväeülema kohta ette nähtud kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise või süüaluse distsipliinaarkorras karistamise juhtumite jaoks.

§ 74. Asjus, kus sõjaväljakohtu otsus kinnitati, jäävad kohtukulud riigi kanda. Tekkinud kulude tasumist korraldab sõjaväljakohtu otsuse kinni-

tanud ülem, võttes seejuures juhtnööriks Sõjaväekohtute seadustikus kohtukulude kohta ettenähtud eeskirjad.

§ 75. Kui vastav sõjaväeülem sõjaväljakohtu otsust ei kinnita, siis saadab ta toimiku Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse.

§ 76. Paragrahvi 75 korras Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse tulnud asju arutab Sõjaväe Kõrgem Kohus sisuliselt terves ulatuses ja selles korras, mis seatud apellatsioon-eesitistega sissetulnud asjade arutamise jaoks. Enne arutamisele võtmist võib Sõjaväe Kõrgem Kohus neis asjus vajaduse korral korraldava istungi määrusega teha vastavale sõjaväeülemale, politseile või sõjaväekohtu-uurijale ülesandeks koguda täiendavaid andmeid. Neis asjades karistuste määramisel ei ole Sõjaväe Kõrgem Kohus seotud sõjaväeülemate seisukohtadega ning Sõjaväe Kõrgemal Kohtul on käesoleva seaduse § 62 tähendatud õigused.

5. peatükk.

Asja uuendamine.

§ 77. Seadusjõusse astunud sõjaväljakohtu süüdimõistvate otsuste peale võib esitada asja uuendamise palveid ja ettepanekuid.

Asja uuendamise seaduslikkudeks põhjusteks loetakse:

- 1) mitme seadusjõusse astunud kohtuotsustega mitme isiku süüdimõistmine ühes ning samas ja seejuures niisuguses süüteoos, mille kordasaatmine ühe süüdimõistetu poolt kõrvaldab selle kordasaatmise võimaluse teise poolt;
- 2) kellegi süüdimõistmine inimese surmamises, kes hiljem leitakse elavana, või mõnes muus süüteoos, mis ei ole toimunud, ja üldse kohtule varem mitte teada olnud uute asjaolude avastumine, mis tõendavad kohtualuse süütust või millest selgub, et kohtuvea tõttu on määratud raskem karistus, kui seaduses on ette nähtud teo eest, mis kohtualune tõeliselt on korda saatnud;
- 3) nende dokumentide võltsimise avastumine või nende tunnistuste valeks osutamine, millele kohtuotsus on rajatud;
- 4) kohtu poolt tõendatud kohtunikude omakasu või muud isiklikud huvid selles asjas, mille uuendamise kohta on esitatud palve või ettepanek.

§ 78. Asja uuendamise taotlemine, mis on rajatud kellegi süüdistamisele süüteoos, kuulub rahuldamisele ainult pärast süüdistatava süüdimõistmist seadusjõusse astunud kohtuotsusega; kui aga kriminaaljälitamist tema vastu ei saa alata või see kuulub lõpetamisele, siis on asja uuendamine lubatav ainult siis, kui süütoendite puudulikkus ei ole takistuseks asja kohtulikule arutamisele.

§ 79. Asja uuendamise palvega võib esineda süüdimõistetu. On viimane aga surnud või vaimuhaige, siis eeltähendatud palveid võivad anda tema abikaasa, ülenevad ja alanevad sugulased, vennad ja õed.

Sõltumata eeltähendatud palveist võivad asja uuendamise ettepanekutega esineda sõjaväeülem, kes otsustas süüdimõistetu sõjaväljakohtu alla andmise, ja sõjaväeprokurör.

§ 80. Asja uuendamise palved ja ettepanekud esitatakse Riigikohtu Kriminaalosakonnale. Sõjaväeülemad esitavad oma ettepanekud Sõjainistri kaudu.

Asja uuendamise palved ja ettepanekud võetakse vastu vaatamata aegumisele või süüdimõistetud surmale.

§ 81. Palveis või ettepanekuis asja uuendamise põhjusena toodud andmete kontrollimiseks võib Riigikohus vajaduse korral teha sõjaväe- või kodanlikule kohtu-uurijale ülesandeks üksikute eeluurimistoimetuste toimetamise.

§ 82. Riigikohtu Kriminaalosakond, tunnustades asja uuendamise palve või ettepaneku rahuldamisväärsaks, tühistab vastava sõjaväljakohtu otsuse kas täiel määral või osaliselt ja, otsustades asja uuendada, saadab asja Sõjaväe Kõrgemale Kohtule arutamiseks.

§ 83. Asja uuendamise korral katkestatakse tühistatud kohtuotsusega määratud karistuse täitmine või täitmisele pööramine viivitamata ja vajaduse korral võetakse süüaluse vastu tarvitusele kuni asja uuestiotsustamiseni üks Sõjaväekohtute seadustikus ettenähtud tõkkeabinõudest.

§ 84. Asja uuendamise korras Sõjaväe Kõrgemasse Kohtusse tulnud asjadele kohaldatakse § 76 eeskirju.

§ 85. Kui sõjaväljakohtu otsusega süüdimõistetud on surnud või vaimuhaige, siis kaitseb uuendatud asja arutamisel tema õigusi mõne § 79 esimeses lõikes tähendatud isiku poolt volitatud või kohtu poolt määratud kaitsja.

§ 86. Uuendatud asjades tehtud otsuste peale võib esitada kassatsiooni-kaebusi ja -proteste üldkorras.

6. peatükk.

Lõppeeskiri.

§ 87. Käesoleva seaduse elluviimiseks ja teostamiseks on õigus anda vajalikke määrusi ja juhtnõore Sõjavägede Ülemjuhatajal.

SEADUSTE KOGU
IV KÖITESSE KUULUVATE SEADUSTE JÕUSTUMISE
AJA TABEL.

I. jagu.

Riigikaitse korraldamine ja juhtimine.

Nr. 1. Erapooletuse korraldamise seadus — 16. detsembril 1938.

Nr. 2. Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus — 24. märtsil 1938.

§ 49 — 30. septembril 1939.

§ 50 — 30. septembril 1939.

§ 53 — 30. septembril 1939.

Nr. 3. Riigikaitse sõjaaegse korralduse seadus — 24. märtsil 1938.

§ 38 — 30. septembril 1939.

§ 39 — 30. septembril 1939.

Nr. 4. Arsenali seadus — 1. aprillil 1938.

§ 11 — 29. aprillil 1940.

§ 20 — 29. aprillil 1940.

Nr. 5. Sõjaministeeriumi hobusekasvanduse seadus — 15. mail 1936.

§ 1 — 29. aprillil 1940.

§ 10 — 29. aprillil 1940.

§ 7 esimene lõige — 29. aprillil 1940. § 10¹ — 29. aprillil 1940.

§ 9 — 29. aprillil 1940.

§ 11 — 29. aprillil 1940.

Nr. 6. Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitali seadus — 21. augustil 1936.

§ 1 — 29. aprillil 1940

§ 10 — 29. aprillil 1940.

§ 7 — 29. aprillil 1940

§ 11 — 29. aprillil 1940.

Nr. 7. Laskeplatside seadus — 22. aprillil 1938.

Nr. 8. Sõjaväe haiguskindlustuse seadus — 27. augustil 1937.

§ 12 — 29. aprillil 1940.	§ 41 — 1. juunil 1937.
§ 22 — 29. aprillil 1940.	§ 42 — 1. juunil 1937.
§ 23 p. 3 — 29. aprillil 1940.	§ 44 — 1. juunil 1937.
§ 29 — 29. aprillil 1940.	§ 45 — 1. juunil 1937.
§ 31 — 29. aprillil 1940.	§ 49 — 29. aprillil 1940.
§ 38 — 1. juunil 1937.	§ 59 ¹ — 29. aprillil 1940.
§ 39 — 1. juunil 1937.	

Nr. 9. Sõjaväelaste pensioni seadus — 1. detsembril 1936.

§ 28 — 29. aprillil 1940.	§ 126 — 29. aprillil 1940.
§ 29 p. 4 — 29. aprillil 1940.	§ 150 — 29. aprillil 1940.
§ 41 — 29. aprillil 1940.	§ 151 — 29. aprillil 1940.
§ 69 — 29. aprillil 1940.	§ 152 — 29. aprillil 1940.
§ 83 — 29. aprillil 1940.	§ 153 — 29. aprillil 1940.
§ 101 p. 1 — 29. aprillil 1940.	§ 156 — 29. aprillil 1940.
§ 104 — 27. augustil 1937.	§ 157 — 29. aprillil 1940.
§ 108 — 20. aprillil 1938.	§ 159 — 29. aprillil 1940.
§ 118 — 29. aprillil 1940.	§ 161 — 29. aprillil 1940.
§ 122 — 29. aprillil 1940.	

2. jagu.

Kodanikkude kohused riigikaitse ja sõjaväeteenistuse alal.

Nr. 1. Sõjaväeteenistuse seadus — 1. aprillil 1937.

§ 29 teine lõige — 29. aprillil 1940.	§ 96 — 29. aprillil 1940.
§ 30 — 18. märtsil 1938.	§ 106 — 29. aprillil 1940.
§ 36 — 29. aprillil 1940.	§ 107 — 29. aprillil 1940.
§ 71 — 29. aprillil 1940.	§ 109 — 29. aprillil 1940.
§ 93 — 29. aprillil 1940.	§ 122 — 29. aprillil 1940.

Nr. 2. Riigikaitseliste sundkoormatiste seadus — 30. septembril 1939.

- § 186 p. 4 — 29. aprillil 1940.

3. jagu.

Sõjaväe kriminaalseadused.

Nr. 1. Sõjaväe kriminaalseadustik — 1. veebruaril 1935.

§ 21 — 12. veebruaril 1940.	§ 25 ¹ — 12. veebruaril 1940.
§ 25 — 12. veebruaril 1940.	§ 212 — 22. aprillil 1938.

Sõjakohtupidamise seadused.

Nr. 1. Sõjaväekohtute seadustik — 15. mail 1938.

§ 7—21 (osaliselt) — 16. aprillil 1938.	§ 383 — 23. aprillil 1940.
§ 54 (osaliselt) — 16. aprillil 1938.	§ 422 — 23. aprillil 1940.
§ 61 ¹ — 23. aprillil 1940.	§ 436 — 23. aprillil 1940.
§ 63 (osaliselt) — 16. aprillil 1938.	§ 438 — 23. aprillil 1940.
§ 67—75 (osaliselt) — 16. aprillil 1938.	§ 538 p. 1 — 23. aprillil 1940.
§ 117 — 23. aprillil 1940.	§ 886 — 23. aprillil 1940.
§ 217 — 23. aprillil 1940.	§ 990 — 23. aprillil 1940.
§ 232 — 23. aprillil 1940.	§ 1118 — 23. aprillil 1940.
§ 249 — 23. aprillil 1940.	§ 1119 — 23. aprillil 1940.
§ 254 — 23. aprillil 1940.	§ 1186 ¹⁻⁶ — 23. aprillil 1940.
§ 282 — 23. aprillil 1940.	§ 1213 — 23. aprillil 1940.

Nr. 2. Sõjaväe Kõrgema Kohtu esimehe ja liikmete amet tunnuse seadus — 12. septembril 1935.

Nr. 3. Sõjaväljakohtute seadus — 15. mail 1938.

SISUKORD.

Seaduste Kogu IV köite väljaandmise seadus	Lk. 5
--	----------

1. jagu.

Riigikaitse korraldamine ja juhtimine.

Nr. 1. Erapooletuse korraldamise seadus	9
I [osa]	9
II [osa]	12
III [osa]	12

Nr. 2. Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus	13
1. ptk. Üldeeskirjad	13
2. ptk. Vabariigi President	15
3. ptk. Riigikaitse Nõukogu	17
4. ptk. Vabariigi Valitsus ja Peaminister	18
1. jagu. Vabariigi Valitsus	18
2. jagu. Peaminister	19
5. ptk. Ministeeriumid ja omavalitsused	19
1. jagu. Üldeeskirjad	19
2. jagu. Majandusministeerium	20
3. jagu. Põllutööministeerium	21
4. jagu. Siseministeerium	21
5. jagu. Teedeministeerium	22
6. jagu. Sotsiaalministeerium	22
7. jagu. Välisministeerium	22
8. jagu. Haridusministeerium	22
9. jagu. Sõjaministeerium	23
10. jagu. Omavalitsused	23
6. ptk. Minister	24
7. ptk. Sõjaminister	24
8. ptk. Sõjaministri abi	29
9. ptk. Sõjavägede Juhataja	30
10. ptk. Sõjavägede Ülemjuhataja	33
11. ptk. Sõjavägede Staap	34
12. ptk. Sõjavägede Staabi ülem	35
13. ptk. Sõjavägede Nõukogu	37
14. ptk. Lõppeeskirjad	40

	Lk.
Nr. 3. Riigikaitse sõjaaegse korralduse seadus	41
1. ptk. Üldeeskirjad	41
2. ptk. Vabariigi President	41
3. ptk. Sõjavägede Ülemjuhataja	42
4. ptk. Sõjavägede Staap	45
5. ptk. Sõjavägede Staabi ülem	45
6. ptk. Vabariigi Valitsus ja Peaminister	46
1. jagu. Vabariigi Valitsus	46
2. jagu. Peaminister	46
7. ptk. Ministeeriumid ja omavalitsused	46
1. jagu. Üldeeskirjad	46
2. jagu. Majandusministeerium	47
3. jagu. Põllutöoministeerium	47
4. jagu. Siseministeerium	47
5. jagu. Teedeministeerium	48
6. jagu. Sotsiaalministeerium	48
7. jagu. Välisministeerium	48
8. jagu. Haridusministeerium	48
9. jagu. Sõjaministeerium	49
10. jagu. Omavalitsused	49
8. ptk. Ministrid	49
9. ptk. Sõjaminister	49
10. ptk. Sõjaministri abi	50
11. ptk. Majandusliku tegevuse ja eelarve täitmise kontrolli teostamine relvastatud jõududes sõja ajal	51
 Nr. 4. Arsenali seadus	 53
1. osa. Üldeeskirjad	53
2. osa. Arsenali kapitalid	54
3. osa. Arsenali tulud ja kulud, aruandmine ja ülejäägi jaotamine	55
 Nr. 5. Sõjaministeeriumi hobusekasvanduse seadus	 57
 Nr. 6. Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitali seadus	 59
 Nr. 7. Laskeplatside seadus	 61
 Nr. 8. Sõjaväe haiguskindlustuse seadus	 64
1. ptk. Üldeeskirjad	64
2. ptk. Raviandmine	66
3. ptk. Ühekordsete toetusrahade ja muude soodustuste andmine	71
4. ptk. Erieeskirjad	72
5. ptk. Lõppeeskirjad	74

	Lk.
Nr. 9. Sõjaväelaste pensioni seadus	75
I [osa]	75
1. ptk. Üldeeskirjad	75
2. ptk. Pensionikapitalimaks	79
3. ptk.	79
1. jagu. Palgad	79
2. jagu. Pensioni määramisel arvessevõetavad ametikohad ja auastmed	81
4. ptk. Pensioniõigusliku teenistusaja arvestamine	83
5. ptk. Pensioni ja toetusraha määrad teenistusest lahkunud isikutele	86
1. jagu. Puhkepension	86
2. jagu. Tervisrikke-pension	86
3. jagu. Teenistustervisrikke-pension	86
4. jagu. Sõjapension	87
5. jagu. Pensioni erinormid Vabadussõjast osavõtnud isikutele ja Vabaduse Risti kavaleridele	88
6. jagu. Toetusrahad	88
6. ptk. Pensioniõiguslikud perekonnad, nende pensionid ja toetusrahad	89
1. jagu. Pensioniõiguslikud perekonnad	89
2. jagu. Perekondade pensionimäärad	91
3. jagu. Perekondade toetusrahad	92
7. ptk. Pensioni ja toetusraha nõudmise ja määramise kord	93
8. ptk. Arstlik läbivaatus	95
9. ptk. Pensionide ja toetusrahade nõudmise ja määramise tähtajad	101
10. ptk. Kaebused	102
11. ptk. Pensionide ja toetusrahade väljaandmine	102
12. ptk. Pensionide maksmise katkestamine, lõpetamine ja uuendamine	104
13. ptk. Lõppeeskirjad	105
II [osa]. Üleminekueskirjad	106
Lisa § 57 juurde. Tabel nr. 1.	108
Lisa § 59 juurde. Tabel nr. 2.	109

2. jagu.

Kodanikkude kohused riigikaitse ja sõjaväeteenistuse alal.

Nr. 1. Sõjaväeteenistuse seadus	113
I [osa]	113
1. ptk. Üldeeskirjad	113
2. ptk. Sõjaväeteenistuse kestus ja käik	114
3. ptk. Sõjaväeteenistuskohuslike kodanikkude õigused ja kohused	116
4. ptk. Kutsealuste registreerimine	118
5. ptk. Ajateenistusse vastuvõtmine	119
6. ptk. Ajateenistusse vastuvõtmise edasilükkamine	121

	Lk.
7. ptk. Vabatahtlikud	122
8. ptk. Sõjaväeorkestrite õpilased	123
9. ptk. Sõjaväe-õppeasutiste õpilased	123
10. ptk. Reservlaste arvestamine	123
11. ptk. Reservlaste õppused	125
12. ptk. Reservlaste mobiliseerimine	126
13. ptk. Katsemobilisatsioon	130
14. ptk. Kodanikkude vabastamine sõjaväeteenistusest	130
15. ptk. Sõjaväeteenistuse Peakomisjon	131
16. ptk. Kaebused sõjaväeteenistuse asjus	131
17. ptk. Kodanikkude sõjaväeteenistusse kutsumisega, vastuvõtmisega ja arvestamisega seotud kulud	132
18. ptk. Tööteenistus	133
19. ptk. Vastutuse kord sõjaväeteenistuskohuste rikkumise eest	134
20. ptk. Lõppeeskirjad	134
IV [osa]	135
V [osa]	135
VI [osa]	135
VII [osa]	136
VIII [osa]	136

Nr. 2. Riigikaitseliste sundkoormatiste seadus 137

1. osa. Üldeeskirjad	137
2. osa. Rekvisitsioon	139
1. ptk. Üldeeskirjad	139
2. ptk. Rekvisitsiooni määramine	140
3. ptk. Rekvisitsioonide ettevalmistamine ja teostamine	141
1. jagu. Üldeeskirjad	141
2. jagu. Rekvisitsioonide, välja arvatud liiklusvahendite rekvisitsioonid, ettevalmistamine ja teostamine	142
3. jagu. Liiklusvahendite, välja arvatud laevad ja muud ujuvabinõud mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvisitsioonide ettevalmistamine ja teostamine	143
4. jagu. Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertonna ja suuremad, rekvisitsioonide ettevalmistamine ja teostamine	146
3. osa. Sundkorras kasutamine	147
1. ptk. Üldeeskirjad	147
2. ptk. Ehitiste, ruumide, maa-alade ja veekogude sundkorras kasutamine	148
1. jagu. Üldeeskirjad	148
2. jagu. Sundkorras kasutamisele määramine	149
3. jagu. Sundkorras kasutamiste ettevalmistamine ja teostamine	150

	Lk.
3. ptk. Käitiste sundkorras kasutamine	152
1. jagu. Üldeeskirjad	152
2. jagu. Käitistele sundkorras ülesannete andmine	152
3. jagu. Käitiste sundkorras ülevõtmine riigile ajutiseks kasutamiseks	153
4. jagu. Käitiste sundkorras ajutiselt kasutamine, käitist üle võtmata	154
4. ptk. Masinate ja seadmete sundkorras kasutamine	154
5. ptk. Liiklusvahendite sundkorras kasutamine	155
1. jagu. Üldeeskirjad	155
2. jagu. Liiklusvahendite, välja arvatud laevad ja muud ujuvabinõud mahuga 5 bruto-registertoni ja suuremad, sundkorras kasutamine	156
3. jagu. Laevade ja muude ujuvabinõude, mahuga 5 bruto-registertoni ja suuremad, sundkorras kasutamine	158
4. osa. Küüdikohustus	160
5. osa. Töökohustus	162
6. osa. Evakuatsioon	164
7. osa. Vallasvara tagavaraks soetamine ja tagavaras hoidmine	165
8. osa. Laevade ja muude ujuvabinõude sõjalisteks ülesanneteks ettevalmistamine	165
9. osa. Tasu määramine ja maksmine	165
10. osa. Kaebused	167
11. osa. Lõppeeskirjad	168

3. jagu.

Sõjaväe kriminaalseadused.

Nr. 1. Sõjaväe kriminaalseadustik	171
Üldosa	171
1. ptk. Üldmäärused	171
2. ptk. Sõjaväe kriminaalseadustiku maksvuspiirkond	172
3. ptk. Karistused	174
4. ptk. Karistuse kandmisest tingimisi vabastamine	176
5. ptk. Enne tähtaega tingimisi vabastamine	176
6. ptk. Süüksarvamise ja kuritegelikkuse tingimused	177
7. ptk. Süüdluse liigid	178
8. ptk. Karistuste kergendamine ja asendamine	178
9. ptk. Vastutüst raskendavad asjaolud	180
10. ptk. Karistatavust kõrvaldavad asjaolud	182
Eriosa	182
1. ptk. Alistuskorra rikkumine	182
2. ptk. Teenistusalase võimu kuritarvitus	186
3. ptk. Teenistusest kõrvalehoidumine	188
4. ptk. Süüteod garnisoniteenistuses ja muus teenistustoimkonnas olevate sõjaväelaste vastu	191

5. ptk. Süüteod garnisoniteenistuse ja muu teenistustoimkonna kohuste vastu	192
6. ptk. Heakorra rikkumine	194
7. ptk. Süüteod riigivara alal	195
8. ptk. Eriistel teenistusaladel teenivate ametiisikute süüteod	197
9. ptk. Erisüüteod mereväes	199
10. ptk. Süüteod sõjaajal	202
11. ptk. Süüteod riigikorra ja julgeoleku vastu	206

4. jagu.

Sõjakohtupidamise seadused.

Nr. 1. Sõjaväekohtute seadustik	211
1. osa. Sõjaväekohtute korraldus	211
1. ptk. Üldeeskirjad	211
2. ptk. Diviisikohtud	212
3. ptk. Sõjaväe Kõrgem Kohus	213
4. ptk. Riigikohus	216
5. ptk. Sõjaväekohtu-uurijad	216
6. ptk. Sõjaväe Prokuratuur	217
7. ptk. Sõjaväe Kõrgema Kohtu käsundusohvitserid	217
8. ptk. Sõjaväekohtuasutiste kantseleid	218
9. ptk. Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ametikohtadele määramine	219
10. ptk. Sõjaväekohtutes ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ametikohalt vabastamine	221
11. ptk. Sõjaväe Kõrgemas Kohtus, diviisikohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride õigused	223
12. ptk. Sõjaväekohtute ja Sõjaväe Prokuratuuri ametiisikute läbikäimine omavahel ja teiste asutistega	224
13. ptk. Sõjaväe Kõrgema Kohtu vakantaeg ning puhkused Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris	225
14. ptk. Sõjaväekohtute sisekord ja asjaajamine	226
15. ptk. Tegevusaruanded sõjaväekohtutes	230
16. ptk. Järelevalve sõjaväekohtuasutiste ja neis teenivate ametiisikute üle	230
17. ptk. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja diviisikohtu esimeeste ja liikmete ning sõjaväekohtu-uurijate distsiplinaarvastutus	231
2. osa. Sõjaväekohtumenetlus	234
1. ptk. Üldeeskirjad	234
2. ptk. Alluvus	236
1. jagu. Üldine alluvus sõjaväekohtule	236
2. jagu. Alluvus diviisikohtule ja Sõjaväe Kõrgemale Kohtule	237
3. ptk. Alluvusvaidlused	240
4. ptk. Asjade üleviimine ühe diviisikohtu alt teise alla	240

	Lk.
5. prk. Sõjaväekohtutele alluvate asjade menetluse kord	241
1. jagu. Andmete kogumine ja juurdlus	241
2. jagu. Eeluurimine	248
1. jaotis. Sõjaväeülema ja sõjaväekohtu-uurija kohused ja võimkond eeluurimisel ning eeluurimise toimetamise tingimused	248
2. jaotis. Sõjaväeprokuröri ja tema abide kohused ja võimkond	250
3. jagu. Süüteo sündmuse uurimine	251
1. jaotis. Vaatlus ja läbivaatus	251
1. alljaotis. Vaatlus ja läbivaatus sõjaväekohtu-uurija enese poolt	251
2. alljaotis. Vaatlus ja läbivaatus asjatundjate kaudu	252
3. alljaotis. Vaatlus ja läbivaatus arstide kaudu	253
2. jaotis. Süütegu avastavate asjade otsimine	255
1. alljaotis. Läbiotsimine ja väljavõtmine majades	255
2. alljaotis. Asitõendite kogumine ja hoidmine	256
4. jagu. Süüaluse eeluurimisele toimetamise viis ja tema ülekuulamine	257
1. jaotis. Süüaluse väljakutsumine ja sundtoomine	257
2. jaotis. Süüaluse ülekuulamine	258
3. jaotis. Tõkkeabinõud eeluurimisest ja kohtust kõrvalehoidumise takistamiseks	260
5. jagu. Tunnistajate kutsumine ja ülekuulamine	262
6. jagu. Eeluurimisprotokollid	265
7. jagu. Eeluurimise lõpetamine	265
8. jagu. Kaebused eeluurimistoimetuste peale	266
1. jaotis. Kaebuste esitamise kord	266
2. jaotis. Eeluurimise toimetamise asjus antud kaebuste, ettepanekute ja esitiste läbivaatamise kord	267
9. jagu. Eeluurimise läbivaatamise kord.	267
6. prk. Sõjaväekohtu alla andmise kord	270
7. prk. Menetluse kord diviisikohtus	272
1. jagu. Asja üleandmine diviisikohtule	272
2. jagu. Asja arutamise ettevalmistamine	272
3. jagu. Asja arutamine kohtus	276
1. jaotis. Kohtunikude taandamine ja taandamine	276
2. jaotis. Asja arutamise tingimused	276
3. jaotis. Kohtuistungi avamine ja asja arutamise kord	276

	Lk.
4. jagu. Otsuse tegemine ja kuulutamine	281
5. jagu. Apellatsioonikaebused diviisikohtu otsuste peale	283
6. jagu. Erikaebused ja nende andmise kord	284
7. jagu. Kohtuotsuste seadusjõusse astumine ja täitmine . .	285
8. jagu. Kohtukulud	286
8. ptk. Menetluse kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus	286
1. jagu. Süüdistusakti koostamine ja asja üleandmine kohtule	286
2. jagu. Kriminaaljälitamise peatamise kord asjus, milles süüalune pärast süüteo kordasaatmist on langenud Kriminaalseadustiku § 39 esimeses lõikes tähendatud seisukorda	287
3. jagu. Menetlus süüdistusakti järgi	288
1. jaotis. Asja arutamise ettevalmistamine	288
2. jaotis. Kohtuistungil koosseis	293
3. jaotis. Kohtuistungil käigu juhtimine	294
4. jaotis. Asja arutamise tingimused kohtuistungil	295
5. jaotis. Kohtuistungil avamine	297
6. jaotis. Kohtuliku uurimise menetluse kord	299
7. jaotis. Lõppvaidlused	303
8. jaotis. Otsuse tegemise ja kuulutamise kord	304
9. jaotis. Tagaseljaotsused	309
10. jaotis. Kohtuistungil protokoll	310
4. jagu. Kohtu eest hoiduvate kohtualuste otsimine	311
5. jagu. Edasikaebused diviisikohtu otsuste peale	312
1. jaotis. Apellatsioonikaebuste läbivaatamise kord	312
2. jaotis. Erikaebuste läbivaatamise kord	313
6. jagu. Edasikaebused Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste ja määruste peale	314
1. jaotis. Edasikaebuste liigid	314
2. jaotis. Erikaebuste ja -protestide esitamise kord	314
3. jaotis. Otsuste tühistamise ajendid ja kassatsioonikaebuste ja -protestide esitamise kord	315
9. ptk. Menetluse kord Riigikohtus sõjaväekohtu asjus	317
1. jagu. Üldeeskirjad	317
2. jagu. Kassatsioonikaebuste ja -protestide läbivaatamise kord	317
3. jagu. Erikaebuste ja -protestide läbivaatamise kord	319
4. jagu. Kriminaalasjade uuendamine	320
10. ptk. Tähtaegade arvestamisest sõjaväekohtute asjus	321
11. ptk. Sõjaväe Kõrgema Kohtu otsuste täitmine	321
1. jagu. Kohtuotsuste seadusjõusse astumine	321
2. jagu. Mitmesuguste võimude ülesanded kohtuotsuste täitmisel	322
3. jagu. Kohtuotsuste täitmise kord	323
4. jagu. Kohtukulud	325

	Lk.
3. osa. Erandid üldisest kohtumenetluse korrast	328
1. ptk. Kohtumenetluse kord § 1099 p. 1 tähendatud süütegudes	329
1. jagu. Üldeeskirjad	329
2. jagu. Juurdlus, eeluurimine ja kohtu alla andmine	329
3. jagu. Kohtukoosseis ja menetlus kohtus	331
2. ptk. Jälitamise kord süütegudes, mis kuuluvad administratiivvalitsemise mitmesugustesse aladesse	331
3. ptk. Jälitamise kord süütegudes riigivara alal	332
4. ptk. Kriminaaljälitamise kord trükiteel kordasaadetud süütegudes	332
5. ptk. Segalluvus	333
6. ptk. Isiku õigus asja arutamisest osa võtta juhtumil, kui ta ei ole asjas kohtualune, kuid kui ta õigusi otseselt võib puudutada Kriminaalseadustiku § 24, 25 ja 293 eeskirjade kohaldamine, ning nende eeskirjade kohaldamise kord kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise puhul	333
7. ptk. Kriminaaljälitamise kord Sõjavägede Ülemjuhataja ja Sõjavägede Juhataja süüteoasjades	334
8. ptk. Kriminaaljälitamise kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride, Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete ning diviisikohtu esimeeste ja liikmete süüteoasjus	335
1. jagu. Kriminaaljälitamise kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ja diviisikohtu esimeeste teenistusalastes süütegudes ning Sõjaväe Kõrgema Kohtu ajutiste liikmete ja diviisikohtu liikmete kohtunikukohuste-vastastes süütegudes	335
2. jagu. Kriminaaljälitamise kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus ja Sõjaväe Prokuratuuris teenivate ohvitseride ning diviisikohtu esimeeste üld- ja sõjaväelistes süütegudes	337
4. osa. Sõjaväekohtute korraldus ja sõjaväekohtumenetluse kord sõja ajal ja kaitseseisukorra kehtivuse ajal	338
1. ptk. Üldeeskirjad	338
2. ptk. Sõjaväekohtute korraldus	339
3. ptk. Alluvus sõja ajal	341
1. jagu. Üldine alluvus sõjaväekohtule sõja ajal	341
2. jagu. Alluvus diviisikohtule ja Sõjaväe Kõrgemale Kohtule sõja ajal	342
4. ptk. Asjade üleviimine ühe diviisikohtu alt teise alla sõja ajal	342
5. ptk. Juurdlus sõja ajal	343
6. ptk. Eeluurimine sõja ajal	343
7. ptk. Eeluurimine kaitseseisukorra kehtivuse ajal	344
8. ptk. Kohtu alla andmise kord	344
9. ptk. Menetluse kord diviisikohtus sõja ajal	345
10. ptk. Menetluse kord Sõjaväe Kõrgemas Kohtus	345
1. jagu. Süüdistusakti koostamine ja asja üleandmine kohtule	345

	Lk.
2. jagu. Korraldused asja arutamise ettevalmistamiseks . . .	346
3. jagu. Asja arutamise tingimused	346
4. jagu. Otsuste tegemise kord	346
5. jagu. Kassatsioonikaebuste ja -protestide esitamise kord	347
6. jagu. Erikaebused kassatsioonikaebuste mittevastavõtmise kohta	347
7. jagu. Tähtaegade arvestamisest sõjaväekohtute asjus . .	348
8. jagu. Kohtuotsuste seadusjõusse astumine ja nende täitmise kord	348
11. ptk. Menetluse kord riiklikkudes süütegudes	349
Nr. 2. Sõjaväe Kõrgema Kohtu ja liikmete amet tunnuse seadus	350
Lisa	351
Nr. 3. Sõjaväljakohtute seadus	352
1. ptk. Üldeskirjad	352
2. ptk. Sõjaväljakohtu alla andmine ja sõjaväljakohtu moodustamine	353
1. jagu. Üldeskirjad	353
2. jagu. Sõjaväljakohtu alla andmine sõja ajal	354
3. jagu. Sõjaväljakohtu alla andmine rahu ajal	355
4. jagu. Sõjaväljakohtu alla andmine sõjalaevadel	355
5. jagu. Sõjaväljakohtu moodustamine	356
3. ptk. Menetluse kord sõjaväljakohtus	357
1. jagu. Asja arutamise ettevalmistamine	357
2. jagu. Asja arutamine sõjaväljakohtu istungil	357
3. jagu. Otsuste tegemine	359
4. ptk. Sõjaväljakohtu otsuste kinnitamine ja otsuste täitmine . . .	361
5. ptk. Asja uuendamine	362
6. ptk. Lõppeeskiri	363
Seaduste Kogu IV köitesse kuuluvate seaduste jõustumise aja tabel	365

SELGITAVAIK MÄRKMEID.

1. Käesolevas köites on seadused avaldatud kodifitseeritud kujul ühes hilisemate muudatuste ja täiendustega, mis avaldatud Riigi Teatajas kuni 1. maini 1940.

2. Iga seaduse pealkirja alla on märgitud selle Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, kus seadus avaldatud. Kui seaduse üksikud osad on pärast esialgse seaduse avaldamist muudetud või seadust täiendatud uute osadega, siis on iga muudetud või täiendatud paragrahvi või osa alla märgitud selle Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, kus seaduse osa kehtivas redaktsioonis avaldatud. Kui seaduse eeskirja on otseselt muudetud mõne teise seadusega ainult osaliselt, siis on iga osaliselt muudetud eeskirja alla märgitud *s u l g u d e s* selle Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, kus see muudatus on avaldatud.

3. Seaduste Kogu seaduse järgi ei võeta Seaduste Kogusse seaduste muudatuste sissejuhatavaid osasid ega seaduste või nende osade kaotamise seadusi, seaduses leiduvaid eeskirju seaduse kehtimapanemise aja ja korra kohta ja ajutise iseloomuga üleminekueeskirju, millel on tähtsust ainult seaduse elluviimisel. Vastavalt sellele on kõik säärased iseloomuga eeskirjad välja jäetud.

4. Käesolevas köites sisalduvate seaduste tekstides ei ole tehtud keelelisi parandusi ega ühtlustusi. Erandiks on asutiste ja organisatsioonide ning nende allorganite nimetuste kirjutamine. Nimelt on need kirjutatud vastavalt Seaduste Kogu IV köitesse kuuluvate riigikaitsealaste seaduste muutmise seaduse (RT 1940, 33, 250) XII osa eeskirjale.

5. Kuigi seaduse algteksti kui ka hilisemate muudatuste juures on ära tähendatud vastava Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, ei näita see veel aega, mil seadus või selle hilisem muudatus jõustus, sest jõustumisaja kohta kärvaid eeskirju ei kodifitseerita. Seetõttu tuleks juhul, kui on vaja teada seaduse või selle muudatuse jõustumise täpset aega, otsida seda Riigi Teatajast. Eelnevat arvestades on köite lõppu lisandatud tabel köites sisalduvate seaduste ja nende muudatuste jõustumise aja kohta. Seaduse pealkirja järel märgitud kuupäev näitab seaduse algteksti jõustumise aega, kuna üksikute paragrahvide järel märgitud kuupäev näitab nende paragrahvide muudatuste jõustumise aega.

Peale selle on köite igale leheküljele märgitud köite, köite jao ja jakku kuuluva seaduse number, et kergendada soovitava seaduse kiiremat leidmist.

SELGITAVAIK MÄRKMEID.

1. Käesolevas köites on seadused avaldatud kodifitseeritud kujul ühes hilisemate muudatuste ja täiendustega, mis avaldatud Riigi Teatajas kuni 1. maini 1940.

2. Iga seaduse pealkirja alla on märgitud selle Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, kus seadus avaldatud. Kui seaduse üksikud osad on pärast esialgse seaduse avaldamist muudetud või seadust täiendatud uute osadega, siis on iga muudetud või täiendatud paragrahvi või osa alla märgitud selle Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, kus seaduse osa kehtivas redaktsioonis avaldatud. Kui seaduse eeskirja on otseselt muudetud mõne teise seadusega ainult osaliselt, siis on iga osaliselt muudetud eeskirja alla märgitud *s u l g u d e s* selle Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, kus see muudatus on avaldatud.

3. Seaduste Kogu seaduse järgi ei võeta Seaduste Kogusse seaduste muudatuste sissejuhatavaid osasid ega seaduste või nende osade kaotamise seadusi, seaduses leiduvaid eeskirju seaduse kehtimapanemise aja ja korra kohta ja ajutise iseloomuga üleminekueeskirju, millel on tähtsust ainult seaduse elluviimisel. Vastavalt sellele on kõik säärased iseloomuga eeskirjad välja jäetud.

4. Käesolevas köites sisalduvate seaduste tekstides ei ole tehtud keelelisi parandusi ega ühtlustusi. Erandiks on asutiste ja organisatsioonide ning nende allorganite nimetuste kirjutamine. Nimelt on need kirjutatud vastavalt Seaduste Kogu IV köitesse kuuluvate riigikaitsealaste seaduste muutmise seaduse (RT 1940, 33, 250) XII osa eeskirjale.

5. Kuigi seaduse algteksti kui ka hilisemate muudatuste juures on ära tähendatud vastava Riigi Teataja aasta, number ja artikkel, ei näita see veel aega, mil seadus või selle hilisem muudatus jõustus, sest jõustumisaja kohta kärvaid eeskirju ei kodifitseerita. Seetõttu tuleks juhul, kui on vaja teada seaduse või selle muudatuse jõustumise täpset aega, otsida seda Riigi Teatajast. Eelnevat arvestades on köite lõppu lisandatud tabel köites sisalduvate seaduste ja nende muudatuste jõustumise aja kohta. Seaduse pealkirja järel märgitud kuupäev näitab seaduse algteksti jõustumise aega, kuna üksikute paragrahvide järel märgitud kuupäev näitab nende paragrahvide muudatuste jõustumise aega.

Peale selle on köite igale leheküljele märgitud köite, köite jao ja jakku kuuluva seaduse number, et kergendada soovitava seaduse kiiremat leidmist.

